

PREFACE

ON the occasion of the celebration of the Centenary of Dr Annie Besant, along with which the Adyar Library is conducting the celebration of its Diamond Jubilee, it is a matter of great joy to me to present this volume of the Descriptive Catalogue of the Adyar Library. This volume, being No VI in the scheme, deals with Grammar, Prosody and Lexicography. Prosody is intimately related to grammar and is treated as an integral part of grammar. Lexicography also has an intimate relation with grammar. For these two subjects, the number of manuscripts is too small to have separate volumes allotted to them, so they are taken up in the same volume with the grammar to which they are related.

The plan followed is more or less what had been adopted in the Vedic Volume. Full indices are given for the works, authors and also for other proper names appearing in the description.

Pandit V. Krishnamacharya was entertained in the Adyar Library towards the close of 1943, for the special purpose of assisting the Library in the preparation of the Descriptive Catalogue. He is an eminent scholar especially in Vyākaraṇa. He had many years' experience in the Government Oriental Manuscripts Library, Madras and he was closely associated with the publication of the descriptive catalogues of that Library. He thus came to the Library with learning and experience. He has examined all the manuscripts noticed in this volume, himself. He has given ample information about the works and their authors, besides giving relevant extracts. The catalogue is the result of scholarly examination and patient investigation of manuscripts. I am deeply indebted to him for the way in which he has prepared the catalogue and seen it through the press. Sri K. Ramachandra Sarma has been helping in the preparation of the volume and my sincere thanks are also due to him. The whole work has been carried on under the very able supervision of my esteemed colleague Dr C. Kunhan Raja, Curator of the Library, whose scholarly service to the Library, it is impossible to overestimate.

A few manuscripts that came to notice only after the printing of the main portion are added as a supplement

The Vasanta Press has spared no pains to finish the printing expeditiously and with their usual neatness I take this opportunity to record my appreciation of their work and also my thanks for the beautiful way in which the book has been printed and got up

Adyar Library

1ST OCTOBER, 1947

G S M.

Hon Director

TABLE OF CONTENTS

	PAGE
Preface by the Director	v
Introduction by Dr C Kunhan Raja	ix
 I Grammar	
(a) Paninian	1
(b) Non Paninian	252
(c) Prākṛta	285
(d) Miscellaneous	297
 II Prosody	301
 III Lexicography	326
 IV Supplement	414
 APPENDIX	
I Index of works noticed	419
II Index of authors	424
III General Index	427

INTRODUCTION

THE first volume of the descriptive catalogue of Sanskrit manuscripts in the Adyar Library was issued towards the end of 1942. The next volume to be taken up was the sixth containing the *Vyākaraṇa*, *Chandas* and *Kośa* manuscripts. The whole scheme has been given in the Introduction to the first volume. The volume for the *Kātyas*, *Nātakas* and *Alankarās* is also ready and the printing has just started. Work has already been taken up on further volumes also and they will appear in due course. It is not proposed to take up the publication in the order of the volumes as given in the scheme, we propose to issue such volumes as are got ready, and in the matter of the order in which the volumes are taken up for preparation and issue, there are various factors to be considered.

This volume containing the manuscripts on *Vyākaraṇa*, *Chandas* and *Kośa* was got ready by the eminent Pandit Śrī V. Krishnamacharya of the Library staff. The volume contains 1037 manuscripts, with 746 for *Vyākaraṇa*, 48 for *Chandas* (Nos 747 to 794) and 243 for *Kośas* (Nos 795 to 1037). Out of the 746 manuscripts on *Vyākaraṇa*, the majority belong to what is called the Pāṇinian school of Sanskrit grammar, i.e. 659 of them. Then there are 62 manuscripts belonging to the non-Pāṇinian school (Nos 660 to 721), and 21 manuscripts belong to the *Prākṛta Vyākaraṇa*. There are three works on the Grammar of the Telugu language, written in Sanskrit (Nos 743-45). Then ten more manuscripts relating to Pāṇinian Grammar are given in the Supplement (Nos 102 to 37).

There are 16 manuscripts of Pāṇini's work on Sanskrit grammar in eight chapters, called the *Aṣṭadhyaṃjī*, for that reason. The last two of them contain the *Vārtikas* of Kātyāyana. There is still great uncertainty about the date of Pāṇini and of Kātyāyana. The exact nature of the original work of Kātyāyana is also not known to us now. Pāṇini is accepted as belonging to the 5th century B.C. Pāṇini had a large number of predecessors in the field of grammar and Pāṇini cites a large number of them. Many

of them may be authors of *Prātisākhya*s and *Niruktas* for the Vedis Sākalya who is cited by Pāṇini is the author of the *Pada* text of the *Rgveda*. Thus, it does not mean that since Pāṇini cites a large number of previous authorities on grammatical problems, there were also a large number of works on grammar in Sanskrit earlier than Pāṇini. The *Aṣṭadhyāyī* of Pāṇini is the earliest grammar work in Sanskrit available to us. Although many independent grammar works have been written in latter times, the work of Pāṇini has not been superseded, the later works are only adaptations and imitations of the great work of Pāṇini. These later works are conveniently termed non Pāṇinian. It does not mean that they go against Pāṇini or that they do not accept Pāṇini. Non Pāṇinian simply means other than Pāṇini's.

Pāṇini's grammar, as has already been said, is divided into eight chapters, each chapter being divided into four *Padas*. The current text contains, according to Bohnlingk's edition, 3983 *Sūtras* distributed among the chapters and *Padas* as follows

CHAPTERS	PĀDAS				
	I	II	III	IV	Total
I	75	73	93	110	= 351
II	72	38	73	85	= 268
III	150	188	176	117	= 631
IV	178	145	168	144	= 635
V	136	140	119	160	= 555
VI	223	199	139	175	= 736
VII	103	118	120	97	= 438
VIII	74	106	119	68	= 367
Total	—	—	—	—	3983

This text has some appendices, being various lists that are alluded to in the text, like the *Gāṇa Pāṭha* and the *Dhātu Pāṭha*. They form integral parts of the work of Pāṇini. *Upādī Sūtras*, alluded to in the *Sūtra*, *Upādāyo bahulam* (III in 1) give the derivations of a large number of words from roots. As such they are all *Kṛt* formations and the appendix chapters containing the *Upādīs* are commented on along with the *Kṛt Sūtras* by later

commentators. There is much controversy regarding the authorship of the *Unādi Sūtras*, some holding that they are by Pāṇini and that they form an integral part of the work of Pāṇini (including the appendices) and others holding the view that they were an earlier set of *Sūtras* which Pāṇini accepted in his grammar. In spite of all the arguments that have been advanced in favour of the view that they form a part of the work of Pāṇini, one still feels that there is no reason for Pāṇini keeping them as a separate set instead of including them in the regular grammatical work, if they were the *Sūtras* of Pāṇini himself. Their intimate relation to the work of Pāṇini cannot be questioned, what is questioned is only Pāṇini's authorship of the *Sūtras*.

A grammar usually contains Phonology, Morphology and Syntax as the main divisions. Pāṇini also keeps on to this scheme, but when a certain point arises, Pāṇini deals with related points in the same context, although such points may legitimately belong to another section. Thus this division is not very strictly adhered to in the work of Pāṇini. This admixture has been resorted to for the sake of compactness and brevity, and this has been taken advantage of by later commentators for starting a theory that Pāṇini had the same delight in being able to save a syllable as he would have if he had a son.

Pāṇini re arranged the alphabet for the sake of scientific treatment of the sounds in the language. Thus, in treating the subject matter in a grammar work, it is not the sounds of the same class as gutturals and palatals that have to be grouped together, phonological features are common among the groups as the first letters of the classes, second letters of the classes and so on, more than among the letters of the classes taken together. The re arrangement is for his scientific treatment of the sounds in the most compact and briefest way. After re arranging the sounds, he groups them also into fourteen sets and each set is indicated by a final consonant. Any sound in the alphabet taken along with a later final consonant indicates the whole set between. This device also helps him to make his work very brief. Some scholars in recent times have questioned the advantage of such re arrangement and grouping. Some scholars have even suggested that the re arrangement is clumsy and unscientific. This is not the place for explaining the point. All that I can say is that I have analysed the entire re arrangement and grouping, and I have found that it

is supremely scientific and helps considerably in reducing the size of the treatise. The choice of particular consonants at the end for these fourteen groups and their exact position too have a great scientific value. The name "it" itself is very significant. It was not a mere chance that Pāṇini took a vowel "i" and a consonant "t" at random, he had a purpose in selecting these two letters to designate the term.

The great merit of the work of Pāṇini lies in its system. It cannot be said that it is perfect, even if it had been perfect at the time it was written, the perfection has necessarily to fade away in course of time on account of the change in language. His command of the philological principles, his control over the subject as evidenced by the generalisations as opposed to listing the individual case, his grasp of the structure of language and the development of language—these are simply wonderful.

Pāṇini's work is usually accepted as one of the six *Vedāṅgas*. But from the work itself, it is certain that Pāṇini undertook only a grammar of the *Bhāṣa* and not a grammar of the *Vedas*, the *Vedas* he brought in only as exceptions to the general rules of the grammar of the spoken language of his day. Owing partly to the incompleteness of the grammar of Pāṇini and mainly to the change that the language had undergone in course of time, the grammar stood in need of amplification and revision. This was done by a later grammarian named Kātyāyana. He is accepted as belonging to the close of the fourth century before Christ. The available text of Kātyāyana is called *Vārtikas* on Pāṇini's *Sūtras*. According to Indian tradition, a *Vārtika* is an elaborate and critical commentary on an original text, Kātyāyana's text, as it is now available, is certainly not that. They are only certain parallel *Sūtras* in the form of amplifications. These passages are preserved in the work of Patañjali, called the *Mahābhāṣya*. It may be that Patañjali had an elaborate and critical work of Kātyāyana and that Patañjali took only select passages from it which had the form of amplifications on the *Sūtras* of Pāṇini, for his critical examination. It is only such passages as have been noticed by Patañjali that are preserved to us, the work itself is lost to us at present. It is quite possible that the elaborate treatment of the subject in Patañjali's *Mahābhāṣya* have reference to the detailed work of Kātyāyana. Such a surmise becomes probable in so far as the tradition of *Vārtika* being an elaborate and critical study on an original work has continued in India in later times, as

is evidenced by the *Vārtikas* of Kumārila on Śabara's *Bhāṣya* in *Mīmāṃsā* and other similar works

From the work of Patañjali, it may be presumed that what Kātyāyana attempted was to amplify the text of Pāṇini and to justify such amplifications. What Patañjali tried was to retain the text of Pāṇini as such and to interpret the text in such a way as to yield the same results which Kātyāyana wanted. In starting on such an interpretation, Patañjali inaugurated a large number of rules of interpretation. Besides the work of Patañjali is a mine of information on a variety of subjects. For close analysis, for critical insight, for impartially weighing the pros and cons in complicated contexts, in drawing logical conclusions, in the lucidity of presentations, in the wealth of arguments, in style and in various other matters, the work of Patañjali is without a parallel in Sanskrit, any, even in any literature of the world.

It was again Patañjali who for the first time, so far as our knowledge goes as based on literature available, raised the question what it is that we call a language. This point has been discussed in detail by later writers. Thus Patañjali took up the subject of grammar not merely as an investigation into the correct mode of expressing ideas through words, but also as the basis of a very profound system of philosophy. Patañjali's work, the *Mahābhāṣya*, is important for yielding a sound system of interpretation and as forming the basis for a very interesting and important system of philosophy in India.

Patañjali has not written any elaborate commentary on a large number of the *Sūtras* of Pāṇini. They are left without any remark. It cannot be said that these rules needed no explanation, that they were too plain to need an explanation. It cannot be said either that such *Sūtras* as were not commented upon by Patañjali did not exist at his time and that such *Sūtras* do not belong to the original work of Pāṇini, i.e., that such *Sūtras* were later additions to the genuine work of Pāṇini. There are *Sūtras* that are not commented on by Patañjali but that are necessary to understand the commentary of Patañjali that are presupposed by the commentary of Patañjali. It is certain that side by side with the *Sūtras* there must have been, even from the time of Pāṇini himself, a system of explanation, since without such explanation the *Sūtras* are not intelligible. Kātyāyana might have systematised this explanation and interpretation with necessary amplifications and revisions to suit the needs of the language which had undergone

great changes from the time of Pāṇini. Patañjali must have accepted such explanations, but those explanations are not now available.

The first complete explanation of the *Sūtras* of Pāṇini is found in the *Kaśikā* of Vāmana. Vāmana speaks of a *Vṛtti* that was available to him besides the *Mahabhāṣya* of Patañjali. Commentators give different interpretations for this term *Vṛtti*. There are commentaries on the *Kaśikā*. Haradatta's *Padamañjarī* and Jinendrabhūti's *Pañcīkā* are well known and available in print, commentaries by one Rāma and by Vidyāsāgara called *Pradīpa* and *Prakriyāmañjarī* respectively, are available in manuscripts.

The *Mahabhāṣya* with its commentaries, especially the *Pradīpa* of Kaiyata with its own commentary, the *Udyota* of Nāgeśa, and the *Kaśikā* with its commentaries, formed the basic work in grammar for a long time. It was Dharmakīrti who for the first time analysed the *Aṣṭādhyāyī* of Pāṇini and re-arranged the *Sūtras* strictly according to subject matter that is proper in a grammar work. But he did not comment on all the *Sūtras*, it takes notice of only a small number of the *Sūtras* of Pāṇini. Rāmacandrācārya also wrote a commentary called the *Prakriyākaumudī* on the *Sūtras* of Pāṇini after re-arranging them according to subject matter. He too omitted a large number of the *Sūtras*. It was in Bhattoji Dikṣita's *Siddhāntakaumudī* that we find the re-arrangement of the *Sūtras* according to the subject matter and the commentary for the entire work of Pāṇini, the same feature is found in the *Prakriyāsarvasva* of Nārāyaṇa Bhatta.

Bhattoji was a very faithful follower of Patañjali, while the author of *Prakriyākaumudī* took liberties in interpreting the *Sūtras* of Pāṇini. In defence of the method of interpretation that he followed, rejecting the interpretations put on the *Sūtras* by earlier commentators, especially in the *Prakriyākaumudī* and its commentary, the *Prasāda* of Viṭṭhala, Bhattoji wrote an elaborate and critical commentary on his own *Siddhāntakaumudī*, called the *Prāudhamānoramā*. This *Prāudhamānoramā* was further commented on by his grandson Hari Dikṣita, and the commentary is known as *Sabdaratna*. Hari Dikṣita's disciple Nāgeśa wrote another elaborate commentary on the *Siddhāntakaumudī* called *Sabdendusekhara*. Hari Dikṣita and Nāgeśa were not so very orthodox in their interpretations as Bhattoji, they belonged to what may be called the liberal school of Pāṇinian interpretation.

The philosophy of grammar and certain general matters connected with the science of grammar were dealt with by Bhartrhari in his *Vākya-padīya*. Bhartrhari had also written a commentary on the *Mahabhāṣya*. Only a small fragment of this work is now available (No. 110). When Bhattoji wrote his work called *Varyākaranamatonmajjana* (No. 575) explaining the philosophy of grammar and also his *Sabdakaustubha* which is a commentary on the *Aṣṭādhyāyī* (No. 120 ff) following the *Mahabhāṣya*, he was perhaps following the path of Bhartrhari.

Bhartrhari's *Vākya-padīya* is one of the most important works in grammar. It must originally have been in the form of *Karīkas* and prose elaborations on the lines of works like the *Nyāyakusumāñjali* of Udayana. Till recently only the *Karīkas* were known, divided into three *Kāṇḍas*. For the first two, the commentary of Punyarāja and for the last the commentary of Helarāja were known. Now it is found that what has been given as *Punyarāja's* commentary on the first *Kāṇḍa* in the edition of the work in the Benares Sanskrit Series is only a shorter recension of Bhartrhari's own prose portion of the *Vākya-padīya*, the colophon at the end of the chapter even in the printed edition ascribes the commentary to Harivṛsabha. A longer recension of this prose portion for the first *Kāṇḍa* and for parts of the second *Kāṇḍa* is now available, and further commentary on this by *Vṛṣabhadeva* for a part thereof, i.e., for the first *Kāṇḍa*, is also available (Nos. 547 ff).

It has been generally accepted that Bhartrhari lived in the seventh century A.D., on the authority of I-tsing. But there are reasons to conclude that he must have been much earlier. I have discussed the whole problem in a paper that I contributed to the Dr. S. Krishnaswami Aiyangar Volume, Madras about 12 years ago. Prof. Brune Liebig suggests that he may be put to the fourth century A.D.

Besides the work called *Vākya-padīya* in three *Kāṇḍas* containing *Karīkas* and prose elaborations by Bhartrhari, the *Karīkas* have been independently commented upon by Punyarāja and Helarāja. For the former only the portion for the second *Kāṇḍa* and for the latter only the portion for the third *Kāṇḍa*, are at present available.

The philosophy of grammar has been dealt with in a very elaborate and masterly way by Nāgeśa Bhaṭṭa in his *Mañjūṣā* (No. 544). This is one of the most important works in grammar that has been produced in Sanskrit.

The Pāṇinian school developed through three periods (1) the *Mumtraya* period with the *Sūtra*, *Vārtika* and *Mahabhāṣya*, (2) the *Kaśika* period with the *Kaśika* and its commentaries and (3) the *Kaumudī* period with the text of Pāṇini re arranged and interpreted in the *Prakriyakaumudī* and *Siddhāntakaumudī* and their commentaries. While Pāṇini is the originator of the school, certainly it is Patañjali who gave it shape and form and who fixed the rules and regulations. The date of Patañjali is accepted to be about 150 B.C. He mentions the siege of Sāketa by Yavanas as a contemporary event, he also speaks of the Yāga performed by Pusyamitra. We have yet to ascertain whether he gave the example *arunad yavanah saketam* (III iv 111) as a contemporary event, as his own sentence or whether he took it from any record that was contemporaneous with the event. While for *him*, he gives this example, he gives the example for *lit* as *jaghāna hamsam kila vāsudevah* (III ii 111) which certainly is a quotation. In so far as *Kaśika* gives another example, for the *him* in the place of *arunad yavanah saketam* given by Patañjali, it is probable that, for this verbal form, the commentators gave their own sentence dealing with a contemporary event. Anyway it is certain that Patañjali cannot be earlier than Pusyamitra and the siege of Sāketa by the Yavanas. In the case of the sentence *iha pusyamitram yajayamah* (III 2 123) it may be that by the time of Patañjali, it had become a sort of proverb meaning "an undertaking that will never end", and as such it is not absolutely necessary to assume, on the basis of this example, that Patañjali was actually present at the Yāga of Pusyamitra.

Patañjali's *Mahabhāṣya* held the field until the *Kaśika* was written. The work is ascribed to Vāmana and Jayāditya as joined authors. And Jayāditya is supposed to be a king of Kashmir. Whether separate portions were written by the two authors (and in this case what such distinct portions are) or whether Jayāditya was only the patron, is also a question that has yet to be settled. The work is cited usually as "*itī vāmanah*". There is room for doubt regarding the date assigned to the work, namely, the middle of the seventh century A.D. When we come to the third period, the authors of the *Prakriyakaumudī* and of the *Siddhāntakaumudī*, their dates are known to us rather definitely.

Coming to the form of the works on grammar, here also we have three divisions. The *Mahabhāṣya* and the *Kaśika* follow the order of the *Sūtras* as it is in the *Aṣṭādhyāyī*. In the *Kaumudī* we have interpretations

of the *Sūtras* but re arranged in a new order. Then we have works like Bhartrhari's *Vakya-padīya* and Nāgoji's *Mañjūsā* where we do not have an interpretation of the *Sūtras* but only an interpretation of certain doctrines connected with grammar.

As a grammar of the Sanskrit language, perhaps the *Astadhyāyī* may not have the same value to the modern student which it had at some earlier time. There are many modern works from which one can get the facts of Sanskrit grammar, and so far as a student or a beginner is concerned, such modern presentations may be of far greater advantage. At present the great value of the Pāṇinian system lies in its interpretation side and in its philosophical side. Sanskrit grammar has developed its own system of textual interpretation, and there are very complicated rules for interpreting a text. Such rules can be applied to the interpretation of any text or any statute. Thus the study of the Pāṇinian system has a value as a discipline of the mind and also as a system of text interpretation. At present, this aspect of the study of grammar, namely, its value as a mental discipline and as a system of text interpretation is far more important than the aspect of being a guide to decide the correctness in usage in Sanskrit language.

A statute can never keep pace with the actual situation which the statute is supposed to define. Conditions change and the statutes cannot be changed correspondingly at all times. Further, the framers of a statute may have overlooked a large number of cases that should have been covered by the statute. Thus, in actual practice, what defines a situation is not the letter of the statute but the statute as interpreted. And those who operate the statute are not those who had framed the statute, the former cannot always understand what the latter had in mind when the statute was framed. So they have to interpret the statute as it stands and as it gives a consistent sense according to their notions of consistency. In this way it will be found that a statute always operates in a situation that is far different from the situation which the statute was meant to define, and interpretation attempts to remove inconsistency. Such interpretation gives a training to the mind.

Similar is the case with the grammar of a language. No grammarian can bring in all the facts of a language into his grammar. Further, when the language changes in course of time, the grammar would be found to lag far behind the language. Either the grammar has to be revised or the

old grammar has to be interpreted to fit in which the language in its later condition. In India, it is this latter path that was followed, and this is the path which Patañjali introduced as against the path of revision started by Patañjali's predecessor, Kātyāyana. It is this method of approach to grammar that has necessitated an intricate system of interpretation for the grammar. Thus grammar holds more or less the same relation to a language which a statute bears to a situation in civic life. The study of grammar, in this sense, gives a training to the mind, acts as a discipline to the mind. Further, these rules of interpretation, originally devised for the interpretation of the rules of grammar, can be applied to the interpretation of any text or statute.

Apart from this value as a mental training and discipline, and as supplying a set of rules of interpretation of a text and a statute, Sanskrit grammar has also provided a system of philosophy. This aspect of philosophy in grammar is of no lesser importance than the aspects of mental discipline and system of interpretation. Language is a means of communication between individuals. Sound is the instrument utilised for this communication. Pictures and charts, gestures and scripts are also used for such communication of ideas between individuals. It may be that such symbols are associated and correlated to sounds. But they are not sounds. Language where sound is the vehicle for the communication of ideas, is the subject matter for grammar. Grammar deals with a system of sounds, not with a mere system of symbols for communication of ideas.

Sound is a familiar phenomenon in our daily life. Yet it has been one of the deepest mysteries for philosophers. When Patañjali started writing his *Mahābhāṣya*, he made the first intimation that he was writing a treatise on sounds (*śabdānuśāsana*), it was not really a treatise on sound as an abstract principle in this Universe, but as constituting the words in the *Vedas* and in the spoken language of the country at his time (*śeṣam śabda nām? laukikanām vaidikanām ca*). Then he gives examples for the two sets of words and asks the question about the first of them according to his enumeration, namely, the word *gauḥ*, given for the language in common usage at his time. Now in the example *gauḥ* (cow), what is it that is called the sound (*śabda*)? When we hear the word *gauḥ*, there are three constituent sounds in this word, namely, *g*, *au* and *h*. We are so much accustomed to the language that when we hear a word, we are not really aware of the separate

sounds that constitute the words, but we are aware of certain objects, a cow when we hear the word *gauh*. So Patañjali asks whether what is called sound, *śabda*, is the object, a mass having dew lap, tail, hunch, hoofs, horns etc. Or is it any activity in that mass like bodily movements for the expression of ideas, movement of the limbs, or closing the eyes etc? Or is it its colour like white or black or brown? Or is it again some configuration that is common to the different individuals, that continues even when the individual perishes? He says that what is called sound (*śabda*) is not any one of them, they are respectively, a substance (*dravya*), action (*kriyā*), quality (*guṇa*) and form (*akṛtī*). Then what is it that is to be called the sound (*śabda*)? That which when uttered (or made manifest) gives the concept of a mass having dew lap, tail, hunch, hoofs and horns, is sound.

This small passage in the *Mahābhāṣya* is the basis for the entire philosophy of grammar developed by later authors. There is no doubt about the fact that what forms the language is the uttered sound (*dhvani*). But the philosophical inquiry comes when the nature of this uttered sound and its relation with certain other factors in this Universe are taken into consideration.

There is the *Nada* that is accepted as the foundation of, and the only ultimate reality in, this Universe. It is called *Nadabrahma*. In the Sāṅkhya system there is described a course of evolution from the *Prakṛti* as *Mahat* or *Buddhi* and thence *Ahankāra*. After this, there is a twofold line of evolution, namely, the mind and the ten sense organs along one line and the five *Tanmātras* and the five *Bhūtas* along another line. *Śabda* is the first *Tanmātra* and *Ākāśa* evolves from it. In the *Nyāya* system, there is a quality called *śabda* that is produced in *Ākāśa*, which is an indivisible, infinite continuum of substance pervading the Universe. The quality in it, namely, *śabda*, is momentary. They are produced and destroyed. *Mīmāṃsā* accepts *śabda* as a substance which under certain conditions comes within the sphere of cognition, it is eternal. What is momentary is its cognition and not itself. A jar may be always there, but it may be cognised only sometimes, under certain conditions, and not always. So is *śabda* too.

When grammarians start a consideration of the problem of language which is a system of sounds (*śabda*) they cannot ignore this multitude of doctrines about *śabda* that was current in India at that time. They must accept one or other of these various doctrines or they must evolve their own doctrine. They cannot keep silent over such an important point. They

cannot say that they are not concerned with the metaphysical aspects of sound and the psychological processes involved in a certain definite concept being produced in a person when certain definite sounds are uttered, they cannot remain satisfied with the position that they are concerned only with the sounds that produce such a concept in a person, that they are interested only in defining what sounds, according to convention, produce what concept.

Sanskrit grammar developed in a certain peculiar environment. Logic, metaphysics and psychology made their presence felt everywhere. It is the particular environment of Indian civilization which produced a philosophy as a part of grammar, instead of leaving grammar as a mere system of defining the correctness in usage in language, according to certain accepted conventions. Music had its own metaphysics, medicine had its own metaphysics. Grammar could not escape.

Grammar accepted the doctrine of *Nāḍabrahma*, which is the ultimate reality in, and the primary cause of, the Universe. The *Nāḍabrahma* evolved through the stages of *Parā*, *Pasyanti*, *Madhyamā* etc. According to grammar, what is called language is the *Nāḍabrahma* in the stage of *Madhyamā*. They called it the *Sphota*, that which bursts out as the audible sound or that which breaks out the meaning. Thus corresponding to every individual sound there is a *Sphota*. A word, which apparently is a combination of sounds, has a distinct *Sphota*, which is not a combination of the individual *Sphotas*. Here, this doctrine of *pada Sphota* has some relation to and affinity with the *Nyāya* theory of the relation of parts and the whole. According to the *Nyāya*, the whole is not a mere combination of the parts, it is a new, distinct object, different from the parts. Just as a word is the manifestation of a *Sphota*, distinct from the *Sphotas* corresponding to the separate sounds constituting the word, similarly a sentence too has a distinct *Sphota* of which it is the manifestation. Thus, according to the doctrine of the grammarians, a word is a distinct unit, not a combination of sounds and a sentence too is a distinct, individual unit, and not a combination of a number of words. The division of sentences into words, and of words into their parts as stem and affix, is purely arbitrary and artificial. Thus, strictly speaking, in a combination, "a Government Official" (*rāja puruṣa*), the element "Government" (*rāja*) has no greater power of expressing a part of an idea than the part "gov" in "government" has to express a part of that idea. So every expressive sentence is the physical manifestation of a metaphysical

entity called a *Sphoṭa*. A word never gives us a complete thought ; only a sentence can give a complete thought. So language as we have it in the form of audible sounds consists of a large number of *vākya-Sphoṭas*, which are indivisible into parts like words and stems and suffixes.

Here, one must understand that in a literary work, there is only one sentence. What are usually accepted as a series of sentences in a book have to be glued into a single sentence, if the work is to have a unity and consistency. This is what is called *ekavākya*. Thus, in a *Sāstra*, one has to explain the *saṅgati* for a later sentence after finishing the explanation of a previous sentence. In interpreting a text, one has to interpret the whole text as a single *vākya* or sentence, and the whole text is the manifestation of a *Sphoṭa* that is unitary and indivisible.

According to the philosophy of grammar, it is the *Sabdabrahma* itself that manifests as language which expresses objects, and also as the objects expressed by the language. There is a profound philosophy associated with grammar, which is closely related to the philosophy that has been developed in the *Tāntric* system, and that is also accepted in the science of Music.

I was persuaded to undertake this rambling survey of the field of grammar for a certain definite purpose. One may wonder why we should preserve such an immense literature on grammar when the purpose of grammar is only to define the accuracy in usage in language. I remember a Professor exclaiming, when a certain new book on Sanskrit grammar was published, that Pāṇini has been superseded and that we can now manage without Pāṇini. If Pāṇini's *Aṣṭadhyāyī* had only such a simple practical value, to define the accuracy in usage in Sanskrit language, the work would not have been preserved for such a long time in the world. The work was not written to meet any immediate need ; it had a far higher purpose, namely, to make grammar a system. However much the language may have changed, whatever be the number of works on grammar written after that, the work of Pāṇini along with the *Vārtikas* (as known only from the *Mahābhāṣya*) and the *Mahābhāṣya* itself, would ever remain with their values undiminished even to the slightest extent.

One may wonder why a Library should preserve so many manuscripts of works on the grammar of a language, why such a list with detailed descriptions should be prepared and why it should be issued as such a big

volume. It is to explain that position that I have tried to show the real value of the works on grammar in Sanskrit.

I have touched only on the important works and the chief aspects of grammar. There are many works that come within this brief survey, but that are not specifically mentioned here. Such for example are the commentary on the *Aṣṭādhyāyī* by Nārāyaṇa (No. 17), the commentry on Haradatta's *Padamañjari* by Raṅganātha (No. 40), the commentaries on the commentary called *Pradīpa* by Kaiyaṭa on the *Mahābhāṣya*, one by Annambhaṭṭa (Nos. 101 ff.), another by Pravartakopādhyāya (No. 106) and still another by Sarveśvara (Nos. 107 ff.). Similarly there is another commentary on the *Mahābhāṣya* by Sivarāṁendrasarasvatī (No. 111). The *Sabda-kaustubha* of Bhaṭṭoji Dikṣita has been commented upon by Kṛṣṇamīśra (Nos. 113 ff.), and there is an anonymous commentary (No. 137). The *Aṣṭādhyāyī* has been further independently commented upon by Gopālakṛṣṇa Sāstrin (Nos. 138 f.) and Viśveśvara (No. 140). The *Prakriyākaumudī* of Ramachandra has besides its well known commentary called *Prasādā*, the commentary by Kṛṣṇa called *Prakāśa* (Nos. 155 f.) and another by Mādhava-sarasvatī called *Sudhā* (No. 157). The *Madhyasiddhāntakaumudī* and *Laghu-siddhāntakaumudī* of Varadarājā are well-known as elementary text books for beginners. The *Rūpavāṭā* of Dharmakīrti has been commented upon by Nṛsiṃha (No. 169). One Sōkkanātha has written a *Sabdakaumudī* and it is commented upon by Vaidyanātha Dikṣita (No. 177). The *Siddhāntakaumudī* of Bhaṭṭoji has an abridgement by an unknown author (No. 242). The *Siddhāntakaumudī* has also been commented upon by Jñānendrasarasvatī, the well-known *Tattvabodhinī* (Nos. 282 ff.), by Jayakṛṣṇa, the *Subodhinī* (No. 320 f.), by Lakṣmīnṛsiṃha, the *Vitāsa* (No. 353), by Tirumalayajvan, the *Sumanoramā* (No. 355), by Rāmākṛṣṇabhaṭṭa, the *Siddhāntaratnākara* (Nos. 356 ff.), by Vāsudeva Dikṣita, the *Bāṇamanoramā* (Nos. 363 ff.), by Nīlakanṭha Vāṇapeyin, *Sukhabodhinī* (Nos. 368 f.), by two anonymous authors, *Mitavādini* (No. 270), and *Pañcīprakāśa* (No. 374) and by Kṛṣṇa Sāstrin *Sudhākara* (Nos. 371 ff.). One Vedāntācārya has abridged the *Siddhāntakaumudī* (No. 376). From this, it would be noticed that after Bhaṭṭoji Dikṣita wrote his *Siddhāntakaumudī*, it became the most popular work on grammar and there have been innumerable commentaries and a few abridgements, indicating the importance which the work acquired. For the students, the *Siddhāntakaumudī* became the

standard text, for higher discussions the same text became the basis, along with its great commentaries, the *Praudhamanoramā* and the *Sekhara*

The *Unadī Sūtras* are available in different recensions and they too have been extensively commented on (Nos 376 to 383) *Madhaviyadhātuvṛtti* of Sāyana-Mādhava is one of the most important works in Sanskrit grammar, its primary aim is to define the formations of words from roots, both finite verbal forms and also participles, gerunds, infinitives etc. But in this connection he discusses various problems, introduces various *Sūtras* and considers various rules of interpretation. Then there are various works dealing with the gender of nouns (*Lingānuśasana*), *Phit Sūtra* dealing with accents, and other supplements to Pāṇini.

A very interesting set of works on grammar included in this volume consists of detailed examinations of certain individual *Sūtras* in Pāṇini. I would draw the attention of the readers to Nos 419, 422 to 428 and 429 to 433, 450 to 452, 456, 465 and 466. Then Nos 546 ff also belongs to this group of interesting works dealing with a detailed discussion on a certain definite point in the interpretation of a *Sūtra*. The various works on *Taddhita* etc. are also of great interest. Works like *Tarkacandrīkā* (No 457), *Taravali* (No 458) and *Pāṇinīyavādanakṣatramālā* (No 525) also deserve particular attention.

The works represented by these and similar manuscripts show to what heights the intellect of man could elevate itself. To some it may appear as waste of intellectual energy by entering into such hair splitting arguments which have no practical value. I am sorry that in this Introduction I am not able to give a specimen of the discussions on certain points found in works on grammar. All that I can say at this stage is that they form some of the most interesting works dealing with grammatical texts in Sanskrit, from the point of view of intellect. After all intellect is intellect, and if intellect does not tackle problems in an intellectual way, it ceases to do its function properly. The writers on grammar were not interested merely in fixing the correctness in usage in a language, they had also to specify the authority for such standards in correctness of language. The only authority in the form of works on grammar and usage by recognised authors. When there is defect in the grammar works and when there is discrepancy between usage and works on grammar, there comes in an occasion to discuss the point. When one starts a discussion, he cannot confine himself to any narrow

field, the discussion takes note of other *Sāstras* also. The result is that although in the stage of text books (*Prakaranas*), there is some difference in subject matter and method between one *Sāstra* and another *Sāstra*, when it comes to the discussion stage (*Vādas* and *Krodapatras*), the distinction vanishes, and all the *Sāstras* appear in the same form and at the same time, whatever be the field from which the original point for discussion arose.

It is from this further expansion of the subject of grammar at the stage of critical investigation that there has arisen the metaphysical aspect of grammar and also the text interpretation aspect of grammar. Take the Sūtra *iko yan aci*. Are the sounds *i, u, r, l* represented by *ik* in the Sūtra the same for Pāṇini and also for us? Did Pāṇini mean the rule only for the sounds he has pronounced? If they apply to the sounds produced by later people also, what is the relation of the sounds produced by Pāṇini with the sounds produced by later people? Are they the same, manifesting and disappearing, or are they of the same class? Did Pāṇini give the rule for an individual case or for a class?

Again, in a word of three sound elements like *gaṇh* what is it that expresses the meaning? Is it each one of the sounds or all together? If it is the former, why should there be the other two? If it is the latter, all the three sounds are not pronounced or heard simultaneously, and as such they as a group cannot give expression to an idea.

There arises scope for the discussion of metaphysics and psychology in this connection. It is in this way that a vast literature has arisen around the grammar of Pāṇini. Side by side with this development in the grammar of Pāṇini, there developed another school of grammarians who desired to keep grammar within the domain of grammar without allowing it to stray into regions of metaphysics, psychology and science of interpretation of texts and statutes. Their view was that the purpose of grammar was only to define the correctness in usage in a language. If the rules of Pāṇini were not enough, one must add new rules or rewrite the grammar and have a new text. There were many rules in Pāṇini that had no practical interest at a later age, from the point of view of the grammar of the language of that age. They could easily be eliminated.

As a result of the development of such an attitude towards grammar there arose different systems of Sanskrit grammar. None of them came to the eminence of Pāṇini's grammar, but many of them were

really popular and did command respect and public acceptance. There was a strong reaction in the Pāṇinian school itself as a result of this side development in Sanskrit grammar, and we see that reaction in the liberal school of Pāṇinian interpretation represented by *Prakriyakaumudī*, *Sabdaraṇa* and *Sabdendusekhara*. The other systems of Sanskrit grammar are included in this catalogue under the heading : "non pāṇiya" from Nos. 660 to 721.

From the number of works available, it would be found that the orthodox school which held Pāṇini as the sole authority for Sanskrit grammar and Patañjali as the sole authority for Pāṇinian interpretation held the ground, in spite of the popularity and public acceptance accorded to the other systems. There was always a controversy whether Pāṇini's work had the authority of an eternal statute in the field of Sanskrit language or whether language has to be taken as correct in different periods of the growth of language, according to standards set by recognised authors. The position of the former school is that if a later author of recognised authority made a use that cannot be explained through Pāṇini, either we must try to squeeze out an interpretation of the *Sūtras* of Pāṇini that will comprehend that usage also, or we must regard it as a wrong use by a great author. The position of the latter school is that Pāṇini has given only rules for testing the correctness in usage in language and if a great author has made a use in language that is not warranted by Pāṇini, then we must accept that also as correct use, usage by great authors is the final test for correctness in language. The point is clearly presented in the *Prakriyāsarvasva* of Nārāyaṇa Bhaṭṭa as follows

विश्रामस्यापशब्दत्वं वृत्त्युक्तं नाद्रियामहे ।

सुरारिभवंत्यादीनप्रमाणीकरोति क ॥

and

पाणिन्युक्तं प्रमाणं न तु पुनरपरं चन्द्रभोजादिशालं

केऽप्याहुस्तल्लघिष्ठं न खलु बहुविदामस्ति निर्मूलवाक्यम् ।

बह्वह्निकारभेदो भवति गुणवशात् पाणिने प्राक् कथं वा

पूर्वोक्तं पाणिनिश्चाप्यनुवदति विरोधेऽपि कल्प्यो विकल्प ॥

The following two verses from the *Taittvalīka* of Śrī Vedāntadeśika are also equally emphatic on the point

नानाव्याकरणाभिज्ञवहुविद्वत्परिग्रहे ।

शब्दासाधुत्वमाहुर्ये आब्दिकास्तान् न मन्महे ॥

विशिष्टोक्त्यनुसारेण व्युत्पत्तिः स्मर्यते बुधैः ।

अधिगीतप्रयोगे तु विगानं नैव साम्प्रतम् ॥

Of the non-Pāṇinian grammar works in Sanskrit, the *Kaṭantra* and the *Sarasvatā* are the most popular, with many commentaries for them. There are seventeen manuscripts for the *Sarasvatavyākaraṇa* with the commentary of Anubhūti-svarūpācārya called *Sarasvataprakṛyā* which is one of the most important commentaries on the work (Nos 669 to 676). Then there is the commentary on this commentary called *Maṇḍanabhāṣya*, the author's name is not known (No 677). The *Dhātupāṭha* and the *Sūtrapāṭha* of this school form the next two numbers (Nos 678 and 679). The first of them is by Harsakṛti. The *Siddhāntacandrikā* of Rāmacandraśrama is another important commentary on the *Sarasvatāsūtras*, and is represented by Nos 680 to 682.

According to tradition, Sarasvatī revealed the *Sūtras* to Anubhūti-svarūpācārya, and so the *Sūtras* are called *Sarasvatāsūtras*. Evidently this school of grammarians represents one of the attempts to simplify the grammar of Pāṇini. A divine revelation is only a guarantee on the part of the author that the new work contains all that is wanted for correctly understanding the Sanskrit grammar.

The other important school of non-Pāṇinian grammar is the *Kaṭantra*. It is also called *Kaumāra* and *Kalāpa* grammar. The author is Sarva-varman, to whom the grammar, according to tradition, was revealed by Kumāra or Subrahmanya. There is also another tradition that it was revealed by Kumāra to Kātyāyana. According to the former tradition, it was written for Sāhityadhana. Sarva-varman belonged to *Kalāpa Sakha*. There is another story about the name *Kalāpa*. When Sarva-varman approached Kumāra for instruction in grammar, he had a peacock feather in his hand (*Kalāpa*) and Kumāra suggested the name *Kalāpa* to the grammar on this account. There are two manuscripts for this (Nos 683 and 684).

There is a commentary on this by Durgasimha and on this commentary there is another commentary by Karmadhara (No 685) Another commentary on *Kātantra* is by an unknown author, the commentary being called *Prakriyāsāra* (Nos 686 and 687) Vardhamāna is known to have written a work on the *Kātantra* grammar and there is an abridgement of it by Kṛṣṇamīśra, called *Vardhamānasangraha* (No 688)

Sakātāyanavyākaraṇa is another important non Pāṇinian grammar of Sanskrit There is a pre-Pāṇini *Sakātāyana* But this work is a later one (No 689) It has a commentary called the *Amoghavṛtti* by an unknown author There is an opinion that this is also by the author of the *Sūtras* (No 690) The *Prakriyāsaṅgraha* of Abhayacandrasūri is a recast of the *Sakātāyanavyākaraṇa* (No 691) *Sabdacandrikā* is a commentary on the *Sakātāyanavyākaraṇa* by Meghaviṣaya (No 693) There is a work called *Upasargavṛtti* by a Jain author All these *Sakātāyanavyākaraṇa* works belong to Jain authors, and so this too is added to this group (No 692)

Vopadeva's *Mugdhabodha* is another attempt to simplify Pāṇini's grammar There are two manuscripts (Nos 694 and 695) *Kīṛakollāsa* of Bharatasena (No 696) is placed along with *Mugdhabodha* since there is evidence to show that the author was a follower of the *Mugdhabodha* school Though not so well known and though manuscripts are rare, the *Sarasvatī-kanthābharana* of Bhoja is the most outstanding work, having regard to its thoroughness and range among the non Pāṇinian grammar works (No 697) It has a commentary by Dandanātha (No 698) Bhoja's *Alāṅkāra* work of the same name is a better known one

The *Saṅkṣiptasāra*, with *Vṛtti* by Kramadīśvara (Nos 699 to 707) is another, less known, work on grammar This is in the form of *Sūtras* and *Vṛtti* There is a commentary on this by Goyicandra (Nos 708 to 713) *Kaumudī* of Abhirāmavidyālakṣa is a commentary on this commentary (Nos 714) *Sārāthadīpikā* is another commentary by Gopālacakravartī (No 715 and 716) There is an *Unādi* portion for this, which, as in Pāṇini, is also a *Parīkṣita* (Nos 717 and 718), by Kramadīśvara himself, with his own *Vṛtti* There is another commentary on this *Unādi* part by Sivadāśakravartī (No 719) *Jumarakaumudī* by Yadunandana (No 720) and *Prakriyādīpa* by Pradyumnācārya (No 721) are two other works belonging to this school

I have given this brief description of the works on non-Pāṇinian grammar to enable readers to have an idea of the contents. For details one may refer to the body of the work, where fuller descriptions are given.

Although we designate a language by a single term, all of us know that what is denoted by that term is not a uniform specimen, what is denoted by the term is a group of languages, with some affinity among themselves. There is the language of poetry and of prose, there is the language of the various sciences, there is also the language of the people at large, even here different groups speak languages slightly different from each other. This is the case in all languages.

It is generally assumed that what is called Sanskrit is only the language of books and that the corresponding language spoken by the people at large must have been slightly different from this and that the Prakrit language represents the spoken language. There must have been a Prakrit language even in the Vedic times. But what we have now as Prakrit is again only an adaptation of the spoken language for representation in books, as such it is as artificial and conventional as the Sanskrit language of the books. What the natural, spoken language of the early times was, we do not know.

The Prakrit language we have at present is preserved in dramas (as spoken by what are called inferior characters) and in some poems. There is a grammar for this language also, in so far as it is a language to be used by authors in writing literary works. So far as the language as available now goes, it is an adaptation from classical Sanskrit according to certain phonological and morphological rules of conversion. But for a few words, the entire vocabulary is Sanskrit, properly adapted. The grammar too is only a simplification of the Sanskrit grammar. The grammar works on Prakrit are given from Nos. 722 to 742. Four works on grammar that could not be brought under any of the above sub-divisions are given after this as miscellaneous, being Nos. 743 to 746.

Regarding the Prakrit languages, there is yet much material to be considered and decided. It is generally held by students of the development of the language that it had existed as a separate language as a parallel even to the Vedic language. According to this school of thought, there were two languages running parallel to each other from even the earliest times in India, the language of the learned men and the language of the common people.

But one has to consider the question whether such an aspect of the language could be called a distinct and a parallel language or whether it was only the "slang", the unpolished use of the same language. If we have to accept the Prakrit as a separate language, as having developed even from the earliest times in the history of India, the result would be that we would have to accept Sanskrit as never having been a really spoken language, but as a language used only by the learned people.

The question has also to be considered whether the Prakrit found in the dramas represented the language of the common people of the time or whether it was only a "slang" form of the current language, which language, certainly, has to be Sanskrit. Was it only a peculiarity in pronunciation, with some simplification of grammar and a few "slang" words? I have felt that in the earlier stages, there was only a difference in pronunciation with slightly more simplified grammar and a few words not found in the polished language, such a feature is found in all languages in all their stages. In literature, when certain types of the common people are brought in, they speak such a language, or rather a literary imitation of such a language.

At a later stage in the history of India, there has been a sort of cultural disintegration. The cultural unity of India was slowly broken up. This resulted in the pronunciation and other varieties in the speech of the common people getting solidified, and soon there came about the development of distinct dialects in the country. In this development of the dialects, and their getting farther and farther from the common Sanskrit origin, the Dravidian languages have played a great part. I note that Sanskrit language has undergone greater changes through its impact with the Dravidian languages than the Dravidian literatures have changed through contact with the Sanskrit literature.

Vararuci, whose *Prākṛtaprakāśa* is perhaps the earliest of the available works on Prakrit grammar, deals with only one form of the Prakrit language. This is in eight chapters, according to Bhāmaha's commentary, or in nine according to other commentaries. In this section there is dealt with only the grammar of the *Mahārāṣṭrī* Prakrit. Three other varieties of Prakrit, namely, the *Pāṣaṭī*, *Magadhī* and *Saurasenī* are dealt with in the succeeding chapters, which are supposed to be later additions, in so far as they are not commented upon. And, certainly, *Mahārāṣṭrī* is not the type of spoken Prakrit. *Mahārāṣṭrī* is the form found in Prakrit poetry, and the

prose Prakrit is represented by the other three forms. Thus, when one examines the *Prākṛtīprakāśa* of Vararuci, one feels that he was writing the grammar of an artificial language, which is perhaps a literary adaptation of the common peoples' use of the current Sanskrit, rather, what Vararuci does is to give the rules of conversion to make the correct Sanskrit into the "slang" Prakrit, which is a phase of the ordinary man's way of speaking Sanskrit.

The *Prākṛtīprakāśa* is represented by one manuscript (No 722). It has a few commentaries. Bhāmaha's commentary is represented by two manuscripts (Nos 723 and 724) and Rāmapānīvāda's commentary by one manuscript (No 725), the *Prākṛtīmañjarī* by an unknown author, which is a commentary in metrical form, has four manuscripts (Nos 726 to 729). Another commentary by an unknown author is represented by a single fragmentary manuscript (No 730).

Another set of *Prākṛtīsūtras* is attributed to Vālmīki (Nos 732 to 734), and its commentary by Trivikrama has four manuscripts (Nos 735 to 738). *Prākṛtīrṇāvatara* is an adaptation of Vālmīki's *Sūtras* (No 731).

Hemacandracārya has written his *Sabdanuśāsana*, and the 8th chapter of it deals with Prakrit (No 739). Lakṣmīdhara has written the well known *Śadbhaṣācandrika* (Nos 740 and 741). The *Śadbhaṣāvivaraṇa* of Bālasarasvatī is another Prakrit grammar of this type and is based on the work of Vālmīki (No 742).

It would be noted that the later works, namely, the works other than that of Vararuci, clearly take note of the various kinds of Prakrits. There is a ground for a reasonable presumption that at the time when the *Prākṛtīprakāśa* was written, Prakrit was not a separate language, but only a literary adaptation of the common people's mode of speaking Sanskrit. If I may draw attention to a parallel, what is now the Urdu was only the Hindi language spoken in the military camps. It later developed into a distinct language, and now it has also a rich literature. Similarly, perhaps what was originally the Prakrit, was the Dravidians' Sanskrit, just as the Urdu was originally the Persian Soldiers' Hindi. By the time the other works on Prakrit grammar were written, Prakrit had acquired a distinct individuality and had also split up into various distinct forms, usually spoken of as six in number, and for this reason, there is the title *Śadbhaṣācandrika*.

This volume contains mainly the manuscripts dealing with grammar. But there are two more subjects added to this at the end, namely, Prosody

and Lexicography The number of manuscripts is not sufficiently large in either section to justify the inclusion of them in a separate volume And further they have an intimate relation with grammar Prosody is accepted as an integral part of the grammar in all languages, and no special pleading is needed to explain its inclusion in this volume In Sanskrit, Lexicography is something more than a list of words with their meanings It is not a mere glossary, it gives information about gender and other matters relating to grammar, just as any modern lexicon of any language, worked out scientifically, does As a matter of fact, the standard lexicography in Sanskrit, the *Amarakoṣa*, is called *Namalingānusāsana*, i.e., a treatise dealing with the gender of nouns

Sanskrit metre is one of the most complicated systems of metres that can be found in any language And there are possibilities of multiplying metres On account of the existence of a large number of obsolete words in Sanskrit and on account of the variety of meanings which many words have in the language, there is a greater need for a lexicography in Sanskrit than in any other language These two subjects, Prosody and Lexicography, have been developed in a very comprehensive and analytical way in the language Since grammar is the real subject in this volume, I do not propose to deal with these two subjects in any further detail

Although there are a large number of manuscript Libraries in India, many of them having more than ten thousand volumes, the full value of such manuscripts have not yet been properly realised, and their position in the life of the nation has not been duly recognised There are still many valuable manuscripts confined to private homes where they are not properly taken care of On account of the various scripts current in different parts of the country, there are manuscripts in certain libraries in scripts not known in that locality and, as such, not capable of being adequately used in that locality Now, the manuscripts collections are taken advantage of only by a small number of special lists The nation at large ignores them

Outside India also, there are many rich collections of Oriental manuscripts Their value for the study of the ancient civilization of man has been recognised by specialists in those countries, but their value as a constituent of the modern civilization of man has not been appreciated They should have formed an integral part of man's modern civilization, in that case many of racial and religious rivalries that stain human life at present

could have been avoided. At least we have a duty to see that they form the basis, along with the other important literatures, for the future common civilization of humanity. If the Romans had, after they conquered the eastern territories, ignored the Greek Literature as the language of a conquered people, or if, when Christianity spread in the northern parts of Europe, those nations had ignored Greek and Latin as the literatures of southern Europe, what would have been the state of man's modern civilization? We must bear this in mind, in planning for the build up of the future civilization of man.

The manuscripts preserved in this and in the other libraries of India and abroad form perhaps the richest heritage which Indians, and humanity as a whole, have received from the ancient world. At a time when there were not the modern facilities of fountain pens and type-writers and printing process, our ancients had the patience to write on paper or inscribe on palm leaves the vast literature they had produced, with considerable labour. We shall be ungrateful to our forefathers if we do not take proper care of this great wealth. Col. Olcott took the first step in India to collect and preserve the rich manuscript material of the country. The Central and the Provincial Governments of India and many of the States and some private Institutions took up the work later, and we have now a large number of well organised manuscripts Libraries in the country. These libraries take our thoughts backwards through many millenniums, and during these long periods, the country had developed and maintained a high standard of civilization in an unbroken way. This is a feature that is unique for the Indian nation, in the whole world. May these libraries, which are the fond care of a few specialists in the present generation, be the pride of the future generations, and let them form the strong pedestals for the erection of a lasting civilization in India in the eternal years of glory yet to come to the country and to humanity.

C KUNHA RAJA

Complete in 8 adhyāyas

Date of copying—S'aka 1756 Visvā
vasu year

Name of the scribe—Ananta son of
Pattavardhana Mahādeva who lived on the
bank of the river Narmadā

4 19 E 32

अष्टाध्यायी—पाणिनिकृता

Palm leaf 31 Foll 16½ × 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Very
old Injured Legible writing

Contains the adhyāyas 3 to 7 (incom-
plete) with Kātyāyana's Vārtikas written
here and there

Leaves 1 to 5 and 27 are much broken

5 22 D 23

अष्टाध्यायी—पाणिनिकृता

Palm leaf 39 Foll 16½ × 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good and clear writing
Complete in 8 adhyāyas

The last leaf gives the number of sūtras
contained in each pāda of each adhyāya

अध्याय १ पाद १ - ७२ अध्याय ३ पाद १-१५०

" २ - ७३ " २-१८८

" ३ - ९३ " ३-१७६

" ४ ११० " ४ ११७

२ १-७२ ४ १-१७८

" २-३८ " २-१४५

" ३-७३ " ३ १६८

" ४-८५ " ४ १४४

६१९

१२६६

अध्याय ५ पाद १ १३६ अध्याय ७ पाद १ १०३

" २ १४० " २-११८

" ३-११९ " ३-१२०

" ४ १६० " ४-९७

६ १२२२ ८ १-७४

" २-१९९ " २-१०८

" ३ १३८ " ३ ११७

" ४ १७५ " ४ ६८

१२८९ ८०५

Total ३९७५

8 23 E 21

अष्टाध्यायी—पाणिनिकृता

Palm leaf 32 Foll 17 × 1 inches
7 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Complete in 8 adhyāyas, but with a
small lacuna in the 4th adhyāya

7 23 I 2

अष्टाध्यायी—पाणिनिकृता

Palm leaf 40 Foll 16 × 1½ inches
8 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing Wooden boards
are added to both sides

Complete in 8 adhyāyas

The fly leaf contains a certain horoscope
in Telugu as given below

అంశం పంచమం శుక్రవారం. ౪ వ. ౨౦ ౬౫
అంశం ౬౫ ౨౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦
౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦
౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦ ౩౦

మందు పూరణననం. పింహలగ్నలో ఘడియలు. పుచ్చ
అద్యంతఘడి పాదప్రమాణం ఘడియలు
౧౬ మూడాపాదలో ఘడియలు ౩వం ఘడియలు 3 ||
సూర్య త్కాలగ్రహ సంవత్తి.
శ్రవణే పుష్యే పాదే మేషవహంతే రవిః. పుచ్చా
త్రితీయే కులావహంతే చంద్రః. బుచ్చాచతుర్థే . .
. వాంతే వజః. పుర్రరామేషా పుష్యే
భనువహంతే బుధః. భరణీ ర్వతీయే కులావహంతే
రజాగరుః. శ్రవణే ద్వితీయే సహంతే
ద్వితీయే వృషభవహంతే శనిః. పుచ్చా ద్వితీయే కన్యావ
హంతే రాహుః. శతభిష్కచతుర్థే సహంతే కేతుః.
ఎవం రహ్యాది నవగ్రహస్థితిః ||

8. 24. B. 25.

అగ్రాధ్యాయీ—పాణినికృతా

Palm leaf. 72 Foll $8\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ inches.
10 lines in a page Grantha script. Old.
Injured. Clear writing.

Breaks off in the 3rd pāda of the 8th
adhyāya.

8 25. N 20.

అగ్రాధ్యాయీ—పాణినికృతా

Palm leaf 37 Foll 14×1 inches
6 lines in a page Grantha script. Old.
Slightly injured Good writing

Breaks off in the 3rd pāda of the 4th
adhyāya

10 28 O 13.

అగ్రాధ్యాయీ—పాణినికృతా

Palm leaf 16 Foll $14\frac{1}{2} \times \frac{3}{4}$ inches.
5 lines in a page. Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Contains the adhyāyas 1 and 2

The fly leaf contains the following slokas.

- (a) “सदीपं सोदकुम्भं च देवार्हमिदमद्भुतम् ।
सोपघानं सञ्चयन तालवृन्तेन सयुतम् ॥ १ ॥
यत्नेन सहितं दिव्यं मन्त्रं वै दक्षिणान्वितम् ।
नराणां सुखनिद्रार्थमतः शान्तिं प्रपच्छ मे ॥ २ ॥
- (b) वेदविद्याविहीनस्य विद्याजालं निरर्थकम् ।
फटिवल्लविहीनायाः कामिन्या भूषणं यथा ॥
सिद्धान्तर्यन्दे चापमासि भौमवारे शुभे दिने ।
कृत्वापक्षे चतुर्दश्या शोषाम्बागाद्वरेः पदम् ॥ ”

11. 29. B 2

अग्राध्यायी—पाणिनिकृता

Palm-leaf. 16 Foll $16\frac{1}{2} \times 1$ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Injured. Legible writing

Breaks off in the 1st pāda of the 5th
adhyāya

12 29 K 6

अग्राध्यायी—पाणिनिकृता

Palm-leaf. 35 Foll $18\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured. Legible writing

Complete in 8 adhyāyas.

The last leaf gives the total No of
Sutras of the work as 3984

The fly leaf contains a letter addressed
to one Nagesasastri as given below .

“श्रीमदरविन्दनन्दनपुरंदरचन्द्रिधरप्रमुखनिखिलवृ-
न्दारकवृन्दमकुटकोटीतटीसमाटीकितप्रहरतनुरत्ननिर्ग-
निर्येतप्रभारारज्यमानचरणसरसीरहकण्ठोपरिकण्ठीरवसे-

16. 25. B. 17.

अष्टाध्यायी—पाणिनिहृता, कात्यायनीय-

चार्त्तिकसंहिता

Palm-leaf. 43 Foll. 15½ X 1 inches.
6 lines in a page. Telugu script. Slightly
injured. Good writing.

Complete.

The fly leaf added at the end contains
some miscellaneous passages taken from
Pāṇīnīyāsambhitās as given below :

पाचरात्रे . . . गण्डे . . . संहितायाम्—

प्रयोजनान्तरामक्ताविधया ।

. तस्या वपनं तु निषिध्ये ॥

अनन्ताश्वसंहितायाम्—

प्रपन्ना भर्तृहिता नामी दुरुपदेशनः ।

न धा(रयति) वा केशान् पाति सा नरकं ध्रुम् ॥

न कार्यं केशवपनं धृष्यन्त्या भर्तृहीनया ।

यद्यहनात्करोत्येषा तन्मुग्धं नापञ्चोरुपेत् ॥

मुमुक्षुः पन्थिना वा सा नारीकेशधरिणी ।

तस्यास्तु केशधारिण्या दोगो नाम्नीति मे मतिः ॥

जपसंहितायाम्—

आगमार्थं तु देवानां गमनार्थं तु रक्षसाम् ।

कुरु घण्टारवं तत्र देवताह्वानलक्षणम् ॥

. न तु शङ्खं घण्टारवं त्यजेत् ।

पञ्चमंस्कारयुक्तानां वैष्णवानां विशेषणः ॥

घण्टानादं तथा वाद्यं नृत्तगीतादिकानपि ।

गृहाचने यः कुरते रौरवं नरकं व्रजेत् ॥

नित्यारात्र्यं चतुर्थीप्रमुमुनिधियु स्याज्जपः

सप्तमी स्यात्

सप्तत्रिंशच्च तच्च प्रतिपदि च तथा षट्सुतं त्रिंशदेव ।

एवं पर्यद्वेऽपि . . . षष्ट्युत्तिरङ्गी स्यात्

एवं त्रिंशदादिकालेष्वप्यित्युमुनि . . . मेयं न काल्ये ॥

गोरुणांकृतिश्चकृत्वा भाषमग्नं जडं पिबेत् ।

तन्मूत्रमविकं पीत्वा मुरापानमग्नं मयेत् ॥

. . . ददगुत्तिना तौर्वं गृहीत्वा पाणिनादितः ।

मुक्त्वाह्गुत्तरिणिष्ठे तु शिष्टस्याचमनं स्मृतम् ॥

यामपार्थे स्थितं तौर्वं ततोऽप रश्मिं मयेत् ।

दक्षिणे तु स्थितं तौर्वं ततोऽपममृगं मयेत् ॥

17. 25. B. 52.

अष्टाध्यायीमर्दापः शुद्धभूषणम्—नारायण-

कृतम्

of the Des. Cat. of Sans MSS Vol X) This Narāyana is also the author of the S'abdamāñjarī a copy of which is available in the Tanjore Palace Library (Vide No. 5858 of the Des. Cat of Sans MSS Vol X).

Contains the 2nd adhyaya without the beginning and end, the 7th adhyāya whole and the 8th adhyāya incomplete.

Beginning

समर्थः पदविधिः । पदसंबन्धी विधिः समर्था
श्रितो बोध्यः । सामर्थ्यं चेह एकार्थीभावः । प्रक्रिया-
दशाया पृथगर्थत्वेन प्रथमगृहीतस्य विशिष्टैकार्य-
त्वत् औपगवः । सुवामन्त्रिते
पराङ्गवत्स्वरे । सुबन्तमामन्त्रिते परे परस्याङ्गवत्स्वरे
कर्तव्ये । यस्मि दिवो दुहितर्मतभोजनम् । दिवःशब्दस्य
परशा अत्र षाष्टिकामन्त्रिताशुदात्त-
त्वम् । षष्ठ्यामन्त्रितकारकवचनम् । षष्ठ्यन्तमामन्त्रितं
प्रति यत्कारक तद्वाचकं चेति परिगणनीयमित्यर्थः । नेह ।
अय ख्य . आमनन्तरत्वात् । तीक्ष्णया
सूच्या सीव्यन् । परमपि छन्दसि पूर्वस्याङ्गवत् । आ ते
पितर्मरुताम् । अव्ययाना न । उच्चैरधीयान । अव्ययी-
भाजस्य मासः । कडारा कर्मधारय
इत्यतः प्राक् ममास इत्यधिक्रियते ॥

End

व्यर्पादत् । अभ्यर्षीत् । पक्षे व्यर्षादित्यादि ।

Coleophon

इति सप्तार्तिकाष्टाध्यायीप्रदीपे शब्दभूषणे अष्टम-
स्याध्यायस्य तृतीयः पाठः ।

. ग्वाभ्या नो णः समानपदे ॥

.

. . . अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः । अङ्कितः ।
अङ्कितः । कुण्ठितः । ग्रान्तः । गुम्फितः । वा
पदान्तस्य । पदान्तस्यानुस्वारस्य ययि परे परसवर्णो
वा स्यात् । त्व करोपि, त्वङ्करोपि । सपन्ता । सय्यन्ता ।
तोर्लि । परसवर्णः स्यात् । तल्लयः । विट्वालिच्छति ।
उदः स्थस्तम्बोः पूर्वस्य ॥ उद. परयोः स्थास्तम्बोः
. अवोपस्य महाप्राणस्य सस्य तादृश
एव यः । स्कन्देच्छन्दसि । दूरमुत्कन्दः ॥

18

24. A. 19.

काशिकावृत्तिः—जयादित्यवामनकृता

Palm-leaf (S'ritāla). 260 Foli 14 X 2 inches. 10 lines in a page. Malayālam Script. Old Injured. Illegible writing.

This is the well known Commentary on the Aṣṭādhyāyī of Pāṇini. As regards the authorship of the work there are different opinions among the scholars. Some say that the first four adhyāyas were written by Jayāditya *probably alias* Jayāpīḍa, a Kashmirian King, and the rest by Vāmana, *probably* his minister. The printed edition brought out by Pandit Bāla S'āstrin of Benares in 1876 supports this view. While others say that the adhyāyas 1, 2, 5 and 6 were written by Jayāditya and the rest by Vāmana Haridikṣitṛ, the author of the S'abdaratna asserts this view (Vide प्रथम-
द्वितीयपत्रमपष्टा जयादित्यकृतवृत्तयः । इतरे दामनशून्य
वृत्तय रस्यमित्युक्ताः 5 4-42). Therefore it is safe
to accept that the Kāśikā is the joint work
of Jayāditya and Vāmana. This work is
assigned to about 650 A D. The colophons
of the adhyāyas 1 to 4 found in this MS

do not mention the author's name while that of the adhyāya 5 attributes the authorship to Jayāditya.

Contains the adhyāyas 1 to 5 only.

Beginning.

वृत्तौ भाष्ये तथा धातुनामपारायणादिषु ।
विप्रकीर्णस्य तन्त्रस्य क्रियते सारसंग्रहः ॥
इष्टयुपसख्यानवती शुद्धगुणा विवृतगूढसूत्रार्था ।
व्युत्पन्नरूपसिद्धिर्वृत्तिरियं काशिका नाम ॥
व्याकरणस्य शरीरं परिनिष्ठितशालकार्यमेतावत् ।
शिष्टं परिकरबन्धः क्रियतेऽस्य ग्रन्थकारेण ॥

अथ शब्दानुशासनम् । केषा शब्दानाम् ? वैदिकानां
लौकिकानां च । कथमनुशासनम् ? प्रकृत्यादिविभाग-
कल्पनया सामान्यविशेषवता लक्षणेन । अथ किमर्थो
वर्णानामुपदेशः ? प्रत्याहारार्थः । प्रत्याहारो लाघवेन
शास्त्रप्रवृत्त्यर्थः ।

अइउण् ।

अ इ उ इत्यनेन क्रमेण वर्णा उपदिश्यन्ते । णकार-
मितं करोति प्रत्याहारार्थम् । तस्य ग्रहणं भवत्येकेन
उरण् रपर इत्यकारेण । ह्रस्वमवर्णं प्रयोगे सञ्चतम् ।
दीर्घप्लुतयोस्तु विवृतत्वम् । तेषां सावर्ण्यप्रसिद्धवर्ध-
नकार इह शास्त्रे विवृतः प्रतिज्ञायते । तस्य प्रयोगार्थां
अ अ इति शास्त्रान्ते प्रत्यापत्तिः करिष्यते ॥

Colophon

इति काशिकाया वृत्तौ प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थः
पादः ॥

End

निष्प्रवाणिध । नदीलक्षणस्य कप. प्रतिपेधो
निपात्यते । प्रोष्यतेऽस्यामिति प्रवाणीति नन्तुवायश-
लाका भण्यते । निर्गता प्रवाणी अस्य निःप्रवाणि.

कम्बलः । अपनीतशलाक. परिसमाप्तवानः प्रत्यश्रो-
भवकः तत्राचिरादपहृत इत्यर्थः ॥

Colophon

इति जयादिलविरचिताया वृत्तौ पञ्चमोऽध्यायः
समाप्तः ॥

योगेन चित्तस्य पदेन वाचा मलं शरीरस्य ॥ वेद्यकेन ।
योऽपाकरोत्तं प्रवरं मुनीनां पतञ्जलिं प्राञ्जलिरानतोऽस्मि ॥

19.

24. A. 27.

काशिकावृत्तिः—जयादित्यवामनकृता

Palm-leaf (Śrītāla) 161 Foll 18 × 2
inches Malayālam script. Old Good.
Good writing.

Contains the adhyāyas 6 to 8 complete.
Author's name is not mentioned in the
Colophons

Beginning

एकाचो द्वे प्रथमस्य । एकाच इति च द्वे इति च
प्रथमस्येति चेतत् त्रयमविकृतं वेदितव्यम् । इत उत्तर
यद्वक्ष्यामः प्राक्सप्रसारणविधानात् तत्रैकाचः प्रथमस्य
द्वे भवत इत्येव तदेदितव्यम् । वक्ष्यति छिटि धातोरन्-
ध्यासस्येति । तत्रान्ध्यासस्य धातोरवयवस्य प्रथमस्यै-
काचो द्वितीयस्य वा यथायोगं द्वे भवतः । जजागार
पपाच इत्याव आर । एकाच इति बहुव्रीहिनिर्देशः ।
एकः अच् यम्य सोऽयमेकाच् इति । तत्रावयवेन
विग्रहः । समुदायः समासार्थः । अम्यन्तरध समुदाये
अययो मयतीति साचूर्म्ययं द्वित्रचनं भवति ।

Colophon :

इति काशिकाया वृत्तौ षष्ठस्य चतुर्थः पादः ॥

Colophon

इति काशिकाया वृत्तौ सप्तमस्य चतुर्थः पादः ॥

End

अ अ । एको विवृतः । अपरः सवृतः । विवृत-
स्य सवृतः क्रियते । अकारो विवृतः सवृतो भवति ।
वृक्षं प्लक्षः । इह शास्त्रे सर्वार्थमकारो विवृतं प्रति-
ज्ञातः । तस्य तथाभूतस्य प्रयोगो मा भूदिति सवृतता-
प्रत्यापत्तिरियं क्रियते । दीर्घप्लुतयोश्च विवृतेनानेनाकारेण
ग्रहणं नेष्यते । सवृतेन च सर्वगुणस्य मात्रिकस्य
ग्रहणमिष्यते । तेन सर्वगुणः प्रत्यापद्यते ॥

Colophon

इति काशिकाया इतौ अष्टमस्याध्यायस्य चतुर्थ
पाद । समाप्तेय काशिकावृत्ति ।

The scribe adds

कोलम्बाब्दे कटपयन्वायाहोरससमिते ।
व्यलिखत्काशिकावृत्तिं कश्चिदीश्वरसमुत्तम् ॥

(Kollam 723=1547 A D)

20 19 F 39

काशिकावृत्ति — जयादित्यवामनकृता

Palm leaf 94 Foll (265 to 366)
14 X 1½ inches 9 lines in a page Grantha
script Old Injured Clear writing

Contains the 4th adhyāya only without
the beginning

The authorship is attributed to Jaya
ditya in the colophon

Leaves bearing the serial numbers 292 to
299 are wanting

21 20 C 76

काशिकावृत्ति — जयादित्यवामनकृता

Palm leaf 11 Foll 17½ X 1½ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

A fragment containing the 3rd pada of
the 7th adhyāya

22 22 J 23

काशिकावृत्ति:—जयादित्यवामनकृता

Palm leaf 162 Foll 15½ X 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Good Good writing

Breaks off in the 2nd pāda of the 4th
adhyāya

All the colophons found at the end of
the adhyāyas 1, 2 3 and the 1st pada of
the adhyāya 4 attribute the authorship
to Jayaditya

23 22 J 24

काशिकावृत्ति:—जयादित्यवामनकृता

Palm leaf 103 Foll 16½ X 1½ inches
10 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Contains from the 4th pada of the 6th
adhyāya to the end of the 8th adhyāya

The colophons found at the end of the
adhyāyas 7 and 8 attribute the authorship
to Vamana while the colophon at the
end of the adhyāya 6 does not contain
the author's name

24 22 J 25

काशिकावृत्ति:—जयादित्यवामनकृता

Palm leaf 103 Foll 18½ X 1½ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Contains the adhyāyas 1 to 3 without
the beginning and the end Colophons

do not mention the author's name. The leaves are in disorder.

25. 22. J. 30.

काशिकाट्टि:—जयादित्यवामनकृता

Palm-leaf. 191 Foll. $15 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 10 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured Good writing

Breaks off in the 4th pāda of the 4th adhyāya. The Colophons attribute the authorship to Jayāditya for the adhyāyas 1 to 4.

26. 22. J. 31.

काशिकाट्टि:—जयादित्यवामनकृता

Palm-leaf. 136 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 10 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Clear writing.

Begins in the course of the 1st pāda of the 1st adhyāya and breaks off in the 4th pāda of the 2nd adhyāya Then begins in the course of the 1st pāda of the 6th adhyāya and breaks off in the 2nd pāda of the same adhyāya. Leaves bearing the serial Nos 1 to 9 and 93 to 103 are missing

The Colophons do not contain the author's name

27. 22 J. 32.

काशिकाट्टि:—जयादित्यवामनकृता

Palm leaf 222 Foll $16 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7 lines in a page. Telugu script. Old. Much injured. Illegible writing

Breaks off in the 1st pāda of the 4th adhyāya The Colophons attribute the authorship to Jayāditya for the adhyāyas 1 to 4.

28. 23. C. 34.

काशिकाट्टि:—जयादित्यवामनकृता

Palm-leaf. 46 Foll. $21\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the 8th adhyāya only.

The last leaf contains the following stanza :

“स जयति कृष्णाचार्यस्तन्त्रेषु चतुर्षु संलसत्प्रभया ।
वैशान्तमध्यवर्त्या दीपिकया ज्ञेहपूर्णया मत्या ॥”

29. 23. E 8.

काशिकाट्टि:—जयादित्यवामनकृता

Palm-leaf. 220 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1$ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Very much injured Clear writing

Contains from the 3rd pāda of the 4th adhyāya to the 1st pāda of the 8th adhyāya.

Author's name is not mentioned in the Colophons. Leaves are in disorder.

30. 24. G 1.

काशिकाट्टि:—जयादित्यवामनकृता

Palm-leaf. 77 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 9 lines in a page. Telugu script. Old. Much injured. Illegible writing

Contains fragments of the adhyāyas 1 and 5. The Leaves are in disorder

Author's name is not mentioned in the colophons.

31. 24. B. 6.

काशिकावृत्तिव्याख्या पदमञ्जरी—हरदत्तकृता

Palm-leaf. 226 foll. $15 \times 2\frac{1}{2}$ inches. 14 lines in a page. Grantha and Malayalam scripts Old Good Good writing.

This is a commentary on the Kāśikā-vṛtti of Jayāditya and Vāmana. The author of the commentary is Haradatta son of Śrī and Rudrakumāra. He was younger brother of Agnikumāra and pupil of Aparājita. The author is assigned to the 12th Century A. D.

Contains the 1st adhyāya complete, 4 leaves in the beginning of the 2nd adhyāya and 87 Sūtras in the 1st pāda of the 3rd adhyāya.

Beginning.

व्यक्तप्रधानपुद्गलमकमस्वतन्त्र

मेतत्समस्तमधितिष्ठति यः स्वतन्त्रः ।

तस्मै शिवाय परमाय दशाय्ययाय

साम्नाय सादरमयं विहितः प्रणामः ॥ १ ॥

स्वं स्वं मनोरथमवाप्नुमिषेतिर्ग

यस्य प्रसादनमवाप्य न शक्नुवन्ति ।

पदासनप्रभृतयः प्रथमेऽपि देवा-

स्तदस्तु हस्तिमुखमस्तु मयि प्रसन्नम् ॥ २ ॥

तातं हृदकुमारार्थं प्रणम्याम्ना श्रियं तथा ।

ज्येष्ठं चाद्रिबुजार्यामचार्यमपराजितम् ॥ ३ ॥

यधिराय हरदत्तसङ्गया विश्रुतो दशसु दिक्षु दक्षिणः ।

उज्जहार पदमञ्जरीमसौ शब्दशास्त्रसहकारपादात् ॥

तामिषामनुपधेन चेतसा भावयन्तु युधि मय्युद्दयः ।

कः खलु प्रणयिनि प्रियंवदे मत्सरी मयति मद्विधे जने ॥

अविचारितप्रेणीयं कामं व्याख्याशतं वृत्तेः ।

हृदयंगमा भवित्यति गुणगृह्याणामियं व्याख्या ॥ ६ ॥

इष्टदेवनमस्कारः कार्यः सन्नेह किं कृतः ।

वृत्तौ सूत्रे तथा भाष्ये वार्तिके च तदुच्यते ॥ ७ ॥

मनसा वचसा च कर्मणा कृत एवायमिहानिवेशितः ।

न हि दर्मपवित्रपाणितायपरं मङ्गलमत्र कीर्त्यते ॥ ८ ॥

वृत्त्यन्तरेष्वसन्त गुण वदन् वृत्तिकृन्निजे प्रन्ये ।

प्रेक्षावता प्रवृत्त्यै क्रियमाण वस्तु निर्दिशति ॥ ९ ॥

वृत्तौ भाष्य इति ।

यस्तुनि निर्दिष्टे सति तेनार्थेनार्थिनः प्रवर्तन्ते ।

इतरे नेत्युपयुक्तो ग्रन्थादौ यस्तुनिर्दिष्टः ॥ १० ॥

वृत्त्यन्तरेष्वसंभविगुणकथनं तु प्रवृत्तिनिपमार्थम् ।

कथमपत्या प्रवृत्तिर्विहाय वृत्त्यन्तरापमस्याम् ॥ ११ ॥

Colophon.

इति हरदत्तमित्रविरचितस्या पदमञ्जरी प्रथमाऽ-
ध्यायः ॥

End.

अनेकार्था घातवः । समुदायेषु च प्रवृत्तः शब्दा
अवयवेष्वपि वर्तन्ते । तदेव कर्मव्यवहारमात्रवाचिषु
भिदादिषु यत्तुल्यमेव काष्ठदीनाम्, न तु कर्मव्यवहारो
ऽप्यस्ति । घातव्येति प्रयोगेऽस्मिन्नकर्मकाः । यथा
विक्रियति द्विधा भवतीति । कथं तर्हि कर्मणा तुल्य-
नितः

32. 23. C. 41.

काशिकावृत्तिव्याख्या पदमञ्जरी—हरदत्तकृता

Palm leaf 112 Foll $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page Grantha script. Old.
Injured. Legible writing.

Contains the 4th adhyāya without the beginning

Beginning :

यूनि लृक् । अत्रापि यच्चीति परसप्तमी स्यात् प्रत्ययस्य यथेष्टप्रसङ्गः । युवप्रत्यये श्रूयमाणे यः प्राप्नोति स तावत् कर्तव्यः । तत्र कृते युवप्रत्ययलुकि तस्य श्रवणं प्राप्नोति । विषयसप्तम्यां तु अजादौ विषयभूत एव युवप्रत्यये लुक्ते यो यतः प्राप्नोति ॥ ततो भवतीति सिद्धमिष्टम् । एतच्चोदाहरणेषु व्यक्तीकरिष्यते ।

Colophon .

इति हरदत्तमिश्रविरचितायां पदमञ्जरी चतुर्थस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ।

End :

शिवशमरिष्ठस्य करे । करोतीति कर इति पचायच् । सामर्थ्यलभ्या पट्टी समर्थविभक्तिरिति । सा पुनः कृयोगलक्षणा कर्मणि । भाषाया शिवतातिप्रभृतीना साधुत्वं चिन्त्यम् ।

Colophon :

इति श्रीहरदत्तमिश्रविरचिताया पदमञ्जरी चतुर्थस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः । चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः ।

33

24 B 14.

काशिकावृत्तिव्याख्या पदमञ्जरी—हरदत्तकृता

Palm leaf. 122 Foll. 12 × 1½ inches. 13 lines in a page. Malayalam script. Old. Slightly injured. Good writing.

Contains the 7th adhyāya Complete and the 8th adhyāya breaking off in the 50th Sūtra of the 3rd Pāda.

Beginning

युवोरनाको । शास्त्रस्य लाघवार्थं युव् प्रत्ययावुप दिष्टे । तयोरनाकावादेशो विधीयते । तत्र तत्रानाक योरवोपदेशो शास्त्रस्य गौरवं स्यात् । इह कस्मान्न

भवति ? यु मिश्रणे, युतः युतवान् । उदितोः युवोरिदं ग्रहणम् । कथम् ? ल्युडादिपूकारोऽनुनासिक इत्संज्ञकः । एवमपि घृत्वा घृतः घृतवान् अत्रापि प्राप्नोति । ऊठस्त्वनुदित अवकाशः । अथार्थवतो युवुशब्दस्य मृत्णम् । अनर्थकश्चागम् । तेन घात्वन्तस्य न भवति । मुज्युः मृत्युः कंयुः शंयुः ऊर्णायुरित्यादावुच्चारस्यानित्संज्ञकत्वाददिशाभावः ।

Colophon :

इति हरदत्तमिश्रविरचितायां पदमञ्जरी सप्तमस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ।

End :

कः कर्त् । करति । कृञो लृङ् । मन्त्रे घसेत्यादिना च्छेत्तुं । तिप्, गुणः, तिपो हल्ङादिलोपः । बहुल छन्दस्पमाङ्गयोगेऽपीत्यङागमाभावः । करदिति ; कृञ एव लृङ् । कुम्हल्लिम्पश्छन्दसीत्यङ् । करतीति ; लट्, व्यनयेन शप् । कृषीति, कृञो लोट् । सिंहः । बहुलं छन्दसीति शपो लृक् । शुश्रूष पृष्ठृभ्यश्छन्दसीति हेधिरादेशः । कृतमिति ; कृञ एव कः । सकार आदेश इति । परवस्याप्युपलक्षणमेतत् । तथाचानतिप्रतिषेधः । विश्वतस्कृरिति । अक्षयत्वादसमासत्वाद्वा अतः कृन्मीत्यप्रसङ्गः । इतेषु त्वसमासत्वादप्रसङ्गः ।

34.

22. J. 24.

काशिकावृत्तिव्याख्या पदमञ्जरी—हरदत्तकृता

Palm-leaf. 17 Foll. 14 × 1½ inches. 9 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Clear writing.

Contains the 4th Pāda of the 7th adhyāya.

The following stanza is found at the end.

तर्कस्तनीं सरसकाव्यकलाघरोष्ठीं

त्रय्यन्तकुन्तलभराभितिहासहसाम् ।

पाणीभवत्प्रबलपाणिनिस्मृतमालां

वार्षां भजे निगमबाह्यमनःकृपाणीम् ॥

35.

24. B. 15.

काशिकाट्टचिन्त्याख्या पदमञ्जरी—हरदत्तकृता

Palm-leaf. 127 Foli. $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 12 lines in a page. Malayalam script. Old. Good. Good writing.

Contains the Pādas 1 to 3 in the 6th adhyāya. The colophons are noteworthy here.

Beginning :

एकाचो द्वे प्रथमस्य । इह यद्यपि स्वार्थत्वे संभवति पारार्थ्यमयुक्तम् ; विधेयकार्योनिर्देशात् संभवति च स्वार्थत्वम् ; तथापि लिटि धातोरित्यादौ विधेयानिर्देशेन वैयर्थ्यप्रसङ्गात् नायम् अणुकुटिलिकाया इत्यादिवत् केवलो विधिः । नापि शेष इत्यादिवद्ब्रह्मणम् अधिकारश्च ।

Colophon of the 1st pāda :

इति मतिमिर(हर)हरदत्तमिश्रविरचिताया व्याकरणतरुलक्ष्म्यां बुधमधुकरमण्डितायां पदमञ्जर्या षष्ठस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ।

End :

संप्रसारणस्य । अकृत एवेत्यादि । क्तरीपगन्धि पुत्र इति स्थिते ह्रस्वत्वं च प्राप्नोति ; अनेन दीर्घत्वं च । तस्यावकाशः ग्रामणि कुलम् । ह्रस्वामावक्षे कृतार्थं दीर्घत्वम्, तथापि परत्वात् ह्रस्वो वाध्यते । अथेदानीं दीर्घत्वे कृते पुनःप्रसङ्गविज्ञानात् ह्रस्वत्वं कस्मान्न भवति ? तत्राह—पुनःप्रसङ्गविज्ञानं चेति ।

Colophon of the 2nd pāda :

इति मतिमिर(हर)हरदत्तमिश्रविरचितायां व्याकरणतरुलक्ष्म्यां बुधमधुकरमण्डितायां पदमञ्जर्या षष्ठस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः ।

Colophon of the 3rd pāda :

इति मतिमिरहरहरदत्तमिश्रविरचितायां व्याकरणतरुलक्ष्म्यां बुधमधुकरमण्डितायां पदमञ्जर्या षष्ठस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ।

The last leaf contains some miscellaneous lines on grammar unconnected with the previous leaves.

36.

24. C. 9.

काशिकाट्टचिन्त्याख्या पदमञ्जरी—हरदत्तकृता

Palm-leaf. 227 Foli. 20×2 inches. 10 lines in a page. Malayalam script. Old. Good. Good writing.

Contains the adhyāyas 2 and 3 Complete.

Beginning :

समर्थः पदविधिः । परिभाषेयमिति ; नाधिकारः, पदविधिग्रहणात् । अन्यथा वक्ष्यमाणानां पराङ्गवद्भावादीनां पदविधित्वाध्यमिचारादनर्थकं तत्स्यात् । परितः सर्वत्र पूर्वत्र परत्र व्यवहिते अनन्तरे च भाष्यते कार्यमनया इति करणे गुरौद्य हल इत्यकारप्रत्ययः । भावसाधन एव वा अभेदोपचारात्सूत्रे प्रयुज्यते । इदंशब्दस्य सूत्रे प्रयुक्तस्यापि विधेयपरिभाषारूपसामानाधिकरण्यात्सील्लिङ्गता । स सर्व इति । ननु यः कश्चिदित्यनेन परिभाषाधर्ममूला व्यातिरक्ता ; किं सर्वग्रहणेन ? नैतदस्ति । यः कश्चित् ग्रहण आनीयतामित्युक्ते क्षतित्रयादिनिवृत्तिः प्रतीयते, न व्याप्तिः ।

Colophon :

इति हरदत्तमिश्रविरचिताया पदमञ्जरी द्वितीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ।

End :

छन्दस्तुभयया । सर्वमेव प्रकरणमिति । तिङ्शित्सार्वधातुक्रमन्यारभ्य चतुःसूत्री प्रकरणम् । भूभावो न भवतीति । तदानीमेवार्धधातुकत्वात् श्रसोरल्लोप इत्यस्याभावः ।

Colophon :

इति हरदत्तमिश्रविरचितायां पदमञ्जर्या तृतीयस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः । तृतीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

37. 24. D. 1.

काशिकावृत्तिव्याख्या पदमञ्जरी—हरदत्तकृता

Palm-leaf. 85 Foll. $9\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7 lines in a page. Malayālam script. Old Injured. Good writing.

Contains the 3rd and 4th Pādas of the 8th adhyāya. The last line in the 4th Pāda is wanting.

Beginning

मनुवसो र संयुद्धौ छन्दसि । युवोरनाकाविति वत् मनुवसोरिति निर्देशः । अनुबन्धपरित्यागेन वा सकारान्तस्य वसोर्ग्रहणम् । निपातनाद्याल्पावृत्तस्य परनिपातः । र इत्यविभक्तिको निर्देशः ।

Colophon

इति हरदत्तमिश्रविरचिताया पदमञ्जर्यामष्टमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः ।

End .

एरुलोपनिर्देशो वाय द्रष्टव्यः । तत्र षण्मात्रिका अकाराः स्थानिनो निर्दिश्यन्ते । आदेशा अपि षडेव । तत उभयत्रैकशे.

38. 28. F. 32.

काशिकावृत्तिव्याख्या पदमञ्जरी—हरदत्तकृता

Palm-leaf. 130 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Legible writing.

Contains from the 4th pāda of the 6th adhyāya to the 3rd pāda of the 7th adhyāya.

39. 41. A. 38.

काशिकावृत्तिव्याख्या पदमञ्जरी—हरदत्तकृता

Paper. 94 Foll. $10 \times 4\frac{1}{2}$ inches. 15 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

Contains the adhyāya 2 complete.

Date of the MSS.—Sam. 1660.

Former owner of the MS.—Gopinātha.

40. 24. B. 13.

पदमञ्जरीव्याख्या मञ्जरीमकरन्दः—रङ्गनाथदीक्षितकृतः

Palm-leaf. 121 Foll. 9×2 inches. 8 lines in a page. Malayālam script. Old. Injured. Good writing.

This is a Commentary on Haradatta's Padamañjarī which itself is a Commentary on the Kāśikavṛtti of Vāmana and Jayāditya. The author Ranganāthadikṣita was the son of Nārāyanadikṣita, grandson of Nallādikṣita and great grandson of Nārāyanadikṣita. The author states that his uncle and grandfather on the maternal side were well-versed in Vjākarana, He salutes one Caturvedadikṣita, the paternal uncle of his father. His daughter's son

was Peddadiksita * He is assigned to the 17th century A.D. The commentary is called Parimāla in the margin of the 1st leaf.

Breaks off in the 52nd Sūtra of the 1st pāda of the 1st adhyaya

Beginning

श्रीरामचन्द्र जनकसत्त्वजापति

सलक्ष्मणं गच्छसमोक्षकारणम् ।

नमामि वाचा मनसा च मूर्ध्ना

निर्विघ्नसिद्धये कुरुदैवत नः ॥

यो नारायणदीक्षितस्य नता

नृत्तादीक्षितसूरिणस्तु पौर ।

श्रीनारायणदीक्षितेन्द्रपुत्रो

व्याख्यामपेय हि रङ्गनाथयज्जा ॥

मातामहो यस्य च शब्दपात्रगो

भाष्यार्थवेत्ता खलु यस्य मातुल ।

अपास्तलज्जेन हि तेन केनचित्

प्रकाश्यतेऽनी पदमञ्जरी वरा ॥

श्रीचोलेदेशे सुधिषो बृहस्पते-

स्तुत्यास्त्रयः पत्र गृहे गृहे बुधाः ।

वसन्ति तेषां धुरि मत्कृतिस्तथा

निभाति कीदो रयिमनिधौ यथा ॥

पाटने स्ति न कथन भारः

स्पर्धित्तद्वरण च विनादः ।

लपन् भवति साहसमेत-

दम्भ्यह भुवि विनिर्जितलजः ॥

जगन्मण्डलत्रिप्रातां यशसुर्गङ्गाक्षिणः ।

अस्मद्विषयवृत्त्ययं वन्दे तज्जगन्मनुजम् ॥

अन्य गेनमपि स्याद्वदुष्टद्विषामोहत क्वचित् ।

शान्तस्य परिदृग्मन्दि परम नास्ति मलिनमः ॥

अथ निर्दिष्टपत्रस्याधिकेन पत्रिमन्त्रार्थे शिष्ट-

पारपरिप्राप्तित्वादेव न तस्य पत्रमनी निश्चयि-

* Vol. III, No. 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

व्यक्तप्रधानपुरुषात्मकमिति । व्यक्तं परिदृश्यमान कार्यं, प्रधानं प्रकृतिः व्यक्तोपादानकारणमतीन्द्रियं पदार्थः, पुरुषो जीवः । व्यक्तं च प्रधानं च पुरुषश्च व्यक्तप्रधान-पुरुषाः । तदात्मकं व्यक्तप्रधानपुरुषात्मकम् । जगत्-श्वेतद्विशेषणम् । अस्वतन्त्रम् ; इदमपि जगतो विशेष-णम् । परिदृश्यमानकार्यमुत्पत्तिस्थितिविलयेऽव्यवस्थितम् । प्रधानमपि जीवाश्च विशेषेण परमेश्वरप्रेक्षितमेव कार्यो-त्पादने समर्थं सदस्यतन्त्रम् । पुरुषोऽपि सुखदुःखादाभीश्वरप्रेरित एव प्रवर्तत इति सोऽप्यव्यवस्थितम् ॥

End

सामान्यवचने पञ्चीस्थाने योग्येयधिकारात् स्थान-पञ्चीनिर्दिष्टेति वेदितव्यम् । अन्त्यः ; पञ्चीमात्रस्याधि-कारे । यस्य पञ्चीनिर्दिष्टस्य यत्कार्यं यदाभूतमुच्यते आदेशरूपमागमरूप वा तत्तथाभूत

65 blank leaves are added at the end of the MS

The MS is incomplete and does not contain any colophon. A MS available in the Tanjore Palace Library gives the following colophon

रङ्गनाथमहाविद्वत्पञ्चकृतेन सा ।

मञ्जरीमकरन्देन आज्ञते पदमञ्जरी ॥

इति चतुर्वेदाङ्गउपर्वक-वर्णितः पौत्रेण नागयण-दीक्षितमित्रचिद्भट्टशास्त्राचार्यजिननेन रङ्गनाथदीक्षितेन विरचिते मञ्जरीमकरन्दे प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमं पादः ।

(Vide 5466 of the Vol. V, Descriptive Catalogue, Tanjore Palace Library)

41

812

महाभाष्यम् — पञ्चसूत्रम्

Paper 644 fol 101 X 8 inches 19 lines in 7 parts Telugu script Old Good Good writing

Bound in four volumes

This is the well known Commentary by Patañjali on Kātyāyana's Vārttikas in Panini's grammar. This is said to be a direct commentary on Kātyāyana's Vārttikas (Vide Punyaraja's Commentary on the Vākya-pāṭi II 485 "भगवता पतञ्जलिना वार्तिकस्याख्यानपुर सर महाभाष्यनिबन्धनमुपर चितम्.") Yet it explains also the Sūtras of Panini in some cases. So it is brought under the commentaries on the Astadhya-

Complete in 8 adhyayas

Beginning

अथ शब्दानुशासनम् । अथेयय शब्दोऽधिकप्रायः
प्रयुज्यते । शब्दानुशासनं नाम शास्त्रमधिकृतं वेदितं यम् ।
केषां शब्दानाम् ? लौकिकानां वेदिकानां च । तत्र लौकिक-
कास्तान्त्—गौरव पुरुषो हस्ती शकुनिर्मृगो ब्राह्मण
इति । वेदिका खल्वपि—ज्ञानो देवीरभित्ये । इत्येत्वाञ्जं
त्वा । अभिमीळे पुरोहितम् । अग्न आयाहि वीतये इति ।

Colophon

इति श्रीमगवत्पतञ्जलिविरचिते महामाये प्रथमस्या
ध्यायस्य प्रथमे पादे प्रथममाह्निकम् ।

End

सिद्ध तु तपरनिर्देशात् । सिद्धमेतत् । कथम् ?
तपरनिर्देशात् । तपरनिर्देश कर्तव्यमदिति । एक
शेषनिर्देशाद्वा स्वराणुनासिकभिन्नानां भगवत् पाणिने
राचार्यस्य सिद्धम् । एकशेषनिर्देशाद्वा भगवत् पाणिने
राचार्यस्य सिद्धम् । एकशेषनिर्देशोऽयम् —अथ इति ।

Colophon

इत्याचार्यश्रीभगवत्पतञ्जलिविरचिते व्याकरणमहा-
भाष्ये अष्टमस्याध्यायस्य चतुर्थे पादे प्रथममाहिकम् ।
पादश्च समाप्तोऽध्यायश्च ।

42

E H 28

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Paper 288 Foll 16 X 7 inches 24
lines in a page Devanāgarī script Old
Good Good writing

Bound in 2 volumes

Contains the adhyāyas 1 to 3 only

The MS Contains also Kaiyata - Pra
dipa for this portion

43

S H 29

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Paper 189 Foll 13 X 6 inches 18
lines in a page Telugu script Old Good
Clear writing

Contains the padas 3 and 4 of the 1st
adhyaya and the whole of the 3rd adhyaya

The MS Contains also *kaiyaṭa* s *Pradīpa*
for this portion

44

8 H 30

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Paper 134 Foll 14½ X 7 inches 19
lines in a page Telugu and Devanagari
scripts Old Good Good writing

Contains the 5th adhyaya complete and the 6th adhyaya incomplete

The MS Contains also Kaiyata & Pradipa for this portion

45

8 I 4

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Paper 142 Foll 11 X 9 inches 27
lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

Breaks off in the 4th pāda of the 1st adhyāya.

49.

10. D. 22.

46.

9. D. 30.

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Paper. 64 Foll. 10 X 6 inches. 11 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

Contains the 8th adhyāya only complete.

47.

9. H. 80.

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Paper. 13 Foll. 12½ X 4½ inches. 19 lines in a page. Telugu script. Old. Good. Good writing.

Contains the 1st pāda complete and 2nd pāda incomplete of the 7th adhyāya.

48.

10. D. 9.

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Paper. 805 Foll. 13 X 8 inches. 18 lines in a page. Devanāgarī script. Good. Good writing.

Contains the following portions:

adhyāya pāda āhnika (when incomplete)

1	1	1 to 9 (except 3)
..	3	complete.
5	1 and 2	complete.
6	1	1 (incomplete) and 2 to 6 complete.
..	2 to 4	complete.
7	1	1.
8	1 to 4	complete.

The MS. contains also Kaiyata's Pradīpa and Nāgasa's Uddyota for these portions.

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Paper. 389 Foll. 11½ X 4½ inches. 10 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

Contains the adhyāyas 2 and 3 complete.

Date of copying—Saka 1713. Virodhi-kṛt year.

The MS. contains also Kaiyata's Pradīpa for this portion.

50.

23. D. 35.

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Palm-leaf. 51 Foll. 15 X 3 inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Much injured. Legible writing.

Breaks off in the 2nd āhnika of the 1st pāda of the 1st adhyāya.

51.

23. E. 33.

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Palm-leaf. 65 Foll. 16 X 1½ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Much injured. Clear writing.

Breaks off in the 5th āhnika of the 1st pāda of the 1st adhyāya.

The following Stanza is found in the beginning.

“योगेन चित्तस्य पदेन वाचां

मयं शरीरस्य च वेदनेन ।

योऽप्याकरोत्तं प्रथमं मुनीनां

पतञ्जलिं प्राञ्जलियानमोऽस्मि ॥”

52

24. A 3

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Palm leaf 64 Foll $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
10 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Begins in the course of the 2nd pada
of the 1st adhyāya and breaks off in the
4th pada of the same adhyāya

53

24 A 17.

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Palm leaf 79 Foll $18\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
11 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Small but clear writing
Contains the 1st adhyāya only complete

54

24 A 27.

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Palm leaf 15 Foll 18×2 inches 11
lines in a page Malayālam script Old
Good Good writing

Contains the 7th adhyāya only which
breaks off in the 96th Sutra of the 1st
pāda

The MS contains also Kātyāya's Pra-
dīpa for this portion

55

26 A 16

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Palm leaf 98 Foll $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches.
9 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Breaks off in the 2nd pāda of the 1st
adhyāya

56

27 D 8

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Palm leaf 33 Foll $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
11 lines in a page Grantha script Old
Injured Clear writing

Foll bearing Nos 10 and 11 are missing
Contains the first 2 ahnikas of the 1st
pada of the 1st adhyāya

The MS contains also Kātyāya's Pra-
dīpa for this portion

57

27 F 1

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Palm leaf 358 Foll $16 \times 2\frac{1}{2}$ inches.
14 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Contains from the beginning of the work
up to the end of the 3rd pada of the 1st
adhyāya and then begins in the course of
the 1st pada of the 4th adhyāya and goes
on up to the end of the 8th adhyāya

The Stanza “योगेन चित्तस्य पदेन वाचा”
etc is found at the end

58

27 F 2

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Palm leaf 202 Foll 14×1 inches
10 lines in a page Telugu script Old
Injured Clear writing

Contains the adhyāyas 5 to 8 complete

The last 3 leaves contain a small portion
of the पस्पशादिक of the work

59

27 F 3

महाभाष्यम् — पतञ्जलिहृतम्

Palm leaf 66 Foll 15½ × 2½ inches
25 lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

Contains the āhnika 1 and 2 of the 1st
pada of the 1st adhyāya and adhyāyas
4 to 6 (the sixth breaking off in the 3rd
pada)

60

27 F 6

महाभाष्यम् — पतञ्जलिहृतम्

Palm leaf 69 Foll 16½ × 1½ inches
11 lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

Contains the 3rd adhyāya complete

The scribe adds

“पातञ्जले महाभाष्ये तृतीयाध्यायमपस्य ।
दक्षिणामूर्तिनामाय व्यञ्जिन्दिदृषा मुद ॥
नीजेत्पल्लवच्छायाभिच्छया वायमाश्रितम् ।
मीतया महित धाम निर्माय कामयेऽनिशम् ॥”

61

27 I 7

महाभाष्यम् — पतञ्जलिहृतम्

Palm leaf 55 Foll 18 × 1 inches
6 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Legible writing

Contains the 2nd adhyāya complete

62

27 I 6

महाभाष्यम् — पतञ्जलिहृतम्

Palm leaf 52 Foll 15 × 1½ inches
5 lines in a page Grantha script Old
Injured Legible writing

Breaks off in the 8th āhnika of the 1st
pada of the 1st adhyāya

The last 3 leaves contain a small portion
of the 2nd pāda of the 1st adhyāya of the
work

63

27 F 3b

महाभाष्यम् — पतञ्जलिहृतम्

Palm leaf 216 Foll 16½ × 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Injured
Illegible writing

Begins in the 3rd pāda of the 1st
adhyāya and breaks off in the 1st pāda of
the 3rd adhyāya

64

27 N 8

महाभाष्यम् — पतञ्जलिहृतम्

Palm leaf 189 Foll 17½ × 1 inches
6 lines in a page Grantha script Old
Much injured Good writing

Begins towards the end of the 2nd
pāda of the 3rd adhyāya and breaks off in
the 4th pāda of the 5th adhyāya

65

27 N 38

महाभाष्यम् — पतञ्जलिहृतम्

Palm leaf 153 Foll 15 × 1 inches
9 lines in a page Grantha script Old
Much injured Legible writing

Contains the 1st adhyāya complete

66

27 O 9

महाभाष्यम् — पतञ्जलिहृतम्

Palm leaf 107 Foll 12½ × 1½ inches

14 lines in a page. Grantha script. Old. Good writing.

Contains the 1st pāda of the 1st adhyāya complete.

67. 36. E. 13.

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Paper. 159 Foll. 15 × 5½ inches. 16 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

Contains the 1st pāda of the 1st adhyāya only.

The MS. contains also Kaiyaṣa's Pradīpa and Nāgesa's Uddyota for this portion.

68. 40. E. 28.

महाभाष्यम्—पतञ्जलिकृतम्

Paper. 20 Foll. 12 × 5½ inches. 16 lines in a page. Telugu script. Old. Good. Good writing.

Contains the 8th adhyāya only which breaks off in the 2nd pāda

The MS. contains also Kaiyaṣa's Pradīpa for this portion.

69. 8. H. 28

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Paper. 288 Foll. 16 × 7 inches 24 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing Bound in 2 volumes

A commentary on Patañjali's Mahābhāṣya, by Kaiyaṣa son of Jayata and pupil of Mahesvara He is assigned to the 11th century A. D.

Contains the adhyāyas 1 to 3 only.

The MS. contains also the text of the Mahābhāṣya for this portion.

Beginning :

सर्वाकारं निराकारं विश्वाध्यक्षमतीन्द्रियम् ।
सदसद्रूपतातीतमदृश्यं माययाहृतैः ॥ १ ॥
ज्ञानलोचनसंलक्ष्यं नारायणमजं विमुक्तम् ।
प्रणम्य परमात्मानं सर्वविद्याविधायिनम् ॥ २ ॥
पुरुषाः प्रतिपद्यन्ते देवत्वं यदनुग्रहात् ।
सरस्वतीं च तां नत्वा सर्वविद्याधिदेवताम् ॥ ३ ॥
पदवाक्यप्रमाणानां पारं यातस्य धीमतः ।
गुरोर्महेश्वरस्यापि कृत्वा चरणवन्दनम् ॥ ४ ॥
महाभाष्यार्णवावारपारीणं विशृतिपूर्वम् ।
यथागमं विद्यास्येऽहं कैयटो जैयटात्मजः ॥ ५ ॥
भाष्याग्निः क्वातिगम्भीरः काहं मन्दमतिस्ततः ।
छात्राणामपहस्त्यत्वं यास्यामि पिशुनात्मनाम् ॥ ६ ॥
तथापि हरिवद्धेन सारेण प्रन्थसेतुना ।
क्रममाणः शनैः पारं तस्य प्राप्तास्मि पङ्क्तुवत् ॥ ७ ॥

महाभाष्यकारो विवरणकारत्वाद्भाष्यकारणस्य साक्षात्प्रयोजनमाह—अथ शब्दानुशासनमिति । प्रयोजन-प्रयोजनानि तु रक्षोहादीनि पश्चाद्वक्ष्यन्ते । स्ववाक्यव्याख्यातुं तदवयवमथशब्दं तावद्भाष्ये—अथेत्ययमिति । इतिशब्दोऽथशब्दस्य स्वरूपेऽवस्थापनाय प्रयुक्तः ।

Colophon :

इत्युपाध्यायजैयटपुत्रकैयटकृते भाष्यप्रदीपे प्रथमाध्यायस्य प्रथमे पादे प्रथममाह्वकम् ।

End :

तुल्यजातीयस्येति । सिञ्जुक्तं विना आतः सिचिधानन्तरो विनं भवतीति सिञ्जुगन्तस्थाकारान्तस्येह ग्रहणमिति नियमेन सिञ्जुगन्तमेव निवर्त्यते ।

उत्तरार्थमिति । अन्यैकसंज्ञाधिकारादन्यत्र संज्ञासमा-
वेशस्य दृष्ट्वालिङ्गदेशानां सार्वधातुकसंज्ञापि स्यात् ।
ततस्तन्निमित्तविकरणप्रसङ्गः । आर्धधातुकसंज्ञा चेदा-
द्यर्था स्यात् । आर्ध ॥ अनुक्रान्तापेक्षमिति । अनु-
क्रान्ता ये प्रत्ययाः तिङ्शिद्धिर्जिताः त आर्धधातुक-
संज्ञा भवन्ति । न तु अनुक्रंस्यमाना इत्यर्थः ।
धातोरिति । धातोरित्येवं धातुशब्दं समुच्चार्य ये
विहिता इत्यर्थः ।

Colophon :

इत्युपाध्यायजैयटपुत्रकैयटकृते महाभाष्यप्रदीपे तृतीय-
स्याध्यायस्य चतुर्थपादे प्रथममाहिकम् । पादश्चतुर्थः
समाप्तः । अध्यायश्च तृतीयः समाप्तः ॥

70. 8. H. 29.

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Paper. 189 Foll. 13 X 6 inches. 18
lines in a page. Telugu script. Old.
Good. Good writing.

Contains the 3rd and 4th pādas of the
1st adhyāya and the whole of the 3rd
adhyāya.

The MS. contains also the text of the
Mahābhāṣya for this portion.

71. 8. H. 30.

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Paper. 134 Foll. 14½ X 7 inches.
19 lines in a page. Telugu and Devanā-
garī scripts. Old. Good. Good writing.

Contains the 5th adhyāya complete
and the 6th adhyāya incomplete.

The MS. contains also the text of the
Mahābhāṣya for this portion.

72.

8. I. 3.

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Paper. 676 Foll. 10 X 8 inches. 22
lines in a page. Telugu script. Old.
Good. Good writing.

Contains the adhyāyas 1 to 8 complete.

End :

एकशेषनिर्देशादिति । षण्मात्रिका अकाराः स्थानिनो
निर्दिश्यन्ते । एवमादेशा अपि षडेव । ततश्चैकशेषः ।
तत्र षण्णां स्थानिनां निर्देशसामर्थ्यात् भिन्नकालौ
दीर्घप्लुतौ स्थानिभिर्न गृह्येते । तत्र यथासंख्यं षण्णां
विस्तृता रूपाणि पडादेशाः संवृता भवन्तीति सिद्ध-
मिष्टम् ।

Colophon :

इत्युपाध्यायजैयटपुत्रकैयटविरचिते व्याकरणमहाभा-
ष्यप्रदीपे अष्टमस्याध्यायस्य चतुर्थपादे प्रथममाहिकम् ।
पादश्च समाप्तोऽध्यायश्च । -

73.

9. D. 7.

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Paper. 566 Foll. 10½ X 6 inches. 12
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Good. Good writing.

Bound in four volumes.

Contains the following portions :

1st adhyāya complete (except the first
2 āhnikas in the 1st pāda) ; 2nd adhyāya
complete ; from the 4th pāda of the 6th
adhyāya to the end of the 2nd pāda of
the 7th adhyāya ; Pādas 2 to 4 of the
8th adhyāya.

The following stanza is found at the
end.

श्रुत्वा शास्त्राणि विद्वद्भ्यो यथाप्रज्ञ यथागमम् ।

भाष्यदीप व्यघत्तेम कैयटो जैयटात्मजः ॥

74 10 D 9

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Paper 805 Foll 13 × 8 inches 18
lines in a page Devanagari script Old
Good Good writing

Contains the following portions

adhyaya pada ahnikas (when incomplete)

1	1	1—9 (except 3rd ahnika)
„	3	Complete
5	1 & 2	complete
6	1	1 (incomplete) and 2 to 6 complete
7	2 to 4	Complete
7	1	1
8	1 to 4	Complete

The MS Contains also the text of the Mahabhasya and Nagesa's Uddyota for these portions

75 10 D 22

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Paper 389 Foll 11½ × 4¾ inches
10 lines in a page Devanagari script,
Old Good Clear writing

Contains the adhyayas 2 and 3 complete

Date of copying—saka 1713 Virodhikrt year

The MS contains also the text of the Mahābhāṣya for this portion

76 24 A 3

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm leaf 134 Foll 14½ × 1½ inches
10 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Legible writing

Breaks off in the 1st ahnika of the 2nd pada of the 1st adhyaya

77 24 A 27

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm leaf 19 Foll 18 × 2 inches
11 lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

Contains the 1st pada incomplete of the 7th adhyaya

The MS contains also the text of the Mahabhasya for this portion

78 24 B 23

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm leaf 87 Foll 18½ × 1¾ inches
10 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Legible writing

Breaks off in the 2nd pada of the 1st adhyaya

79 24 C 23

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm leaf 102 Foll 10½ × 2½ inches
11 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Legible writing

Contains the padas 1 to 3 in the 3rd adhyaya

Foll 103 to 110 contain a small portion of the 3rd adhyāya of the Mahabhasya

80 26 L 7

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm leaf 34 Foll 18 × 1½ inches 10 lines in a page Grantha script Old Much injured Good writing

Contains the 1st pada complete and the 2nd pada incomplete of the 3rd adhyāya

81 27 D 8

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm leaf 29 Foll 15½ × 1½ inches 8 lines in a page Grantha script Old Injured Clear writing

Contains the first two ahnikas of the 1st pada of the 1st adhyāya

The following stanza is found at the end of the 1st ahnika

“कठिन कैयटभाव कामरिपुर्वेति कामजनको वा ।
अथ वा कज्जभयो वा कज्जानगरस्थनारणमहो वा ॥”

The MS Contains also the text of the Mahabhasya for this portion

82 27 D 12

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm leaf 45 Foll 19 × 1½ inches 7 lines in a page Telugu script Old Much injured Clumsy writing

Contains the ahnikas 1 to 3 of the 1st pada of the 2nd adhyāya

83 27 D 13

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm leaf 34 Foll 18 × 1½ inches 5 lines in a page Telugu script Old Injured Good writing

Contains the 3rd pada of the 1st adhyāya

84 27 D 14

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm leaf 193 Foll 15½ × 2½ inches 17 lines in a page Grantha script Old Injured Good writing

Begins in the middle of the 1st pada of the 4th adhyāya and ends in the 8th adhyāya

The scribe adds

“श्रीमज्जैयटपुत्रकैयटकृत भाष्यप्रदीप महा
ग्रन्थ लेखितवान् पयोधितनयावासस्य दासाग्रणी ।
आत्रेयान्वयभूषणस्य वरदाचार्यस्य पुत्र स्व
श्रीराम प्रियकारणाय विदुषा मोदाय सञ्चेतनाम् ॥”

85 27 D 15

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm leaf 139 Foll 18½ × 1½ inches 10 lines in a page Telugu script Old Slightly injured Legible writing

Breaks off in the 2nd ahnika of the 4th pada of the 1st adhyāya

86 27 D 17

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm leaf 76 Foll 14½ × 1½ inches

7 lines in a page. Telugu script. Old. Slightly injured. Illegible writing.

Leaves bearing Nos. 3, 12 to 14 and 49 are missing.

Breaks off in the 2nd āhnika of the 1st pāda of the 1st adhyāya.

87. 36. E. 13.

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Paper. 159 Foll. 15×5½ inches. 16 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

Contains the 1st pāda of the 1st adhyāya complete.

The MS. Contains also the text of the Mahābhāṣya and Nāgesa's Uddyota for this portion written in each page.

88 40. E. 28.

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Paper. 20 Foll. 12×5½ inches. 16 lines in a page. Telugu script. Old. Good. Good writing.

Contains the 8th adhyāya only which breaks off in the 2nd pāda

89. 10. D. 9

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्द्योतः—नागेशकृतः

Paper. 805 Foll. 13×8 inches. 18 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

This is a commentary on Kaiyaṭa's Pradīpa which itself is a commentary on Patañjali's Mahābhāṣya. The author Nāgesa alias Nāgojibhaṭṭa was the son

of Satī and Sīvabhaṭṭa with the surname "Kāla". His patron was one Rāmavarman King of Śṛṅgaberapura. Nāgesa was the expounder of the new school of thought in Pāṇini's grammar. He was the pupil of Haridiksita grandson of Bhattojīdiksita. Nāgesa is assigned to the later part of the 17th century A.D.

The MS. contains the following portions :

adhyāya pāda āhnikas (when incomplete)

1	1	1 to 9 (except the 3rd āhnika)
"	3	complete
5	1 and 2	complete
6	1	1 (incomplete), 2 to 6 complete
"	2 to 4	complete
7	1	1
8	1 to 4	complete

The MS. contains also the Mahābhāṣya and Pradīpa corresponding to the portions mentioned above.

Beginning :

नत्वा साम्बशिवं देवीं वाग्धिष्ठानिका गुरुन् ।
पाणिन्यादिमुनीन् वन्द्यान् पितरो च सतीशिवौ ॥
नागेशभट्टो नागेशभाषितार्थविचक्षणः ।
हरिदीक्षितपादाब्जसेवनावाप्तसन्मतिः ॥
याचकानां कल्पतरोररिकक्षुद्रताशनात् ।
शृङ्गवेरपुराधीशाद्रामतो लब्धजीविकः ॥
नाविस्तीर्णं न विस्तीर्णं मध्यानामपि बोधकृत् ।
भाष्यप्रदीपव्याख्यानं कुर्वेऽहं तु यथामति ॥
भाष्यं व्याचिकीर्षुः शिष्टाचारप्राप्तं मङ्गलं शिष्य-
शिक्षायै निवर्णाति—सर्वेति । क्त्वान्तानां पञ्चम-

श्लोकोत्तरार्धेनान्वयः । सर्वकारत्वं सर्वोपादानकारण-
त्वान्मृदादियत् । कार्यातिरिक्तदृश्यस्वरूपाभावाज्जिज्ञा-
कारत्वम् । कर्तृत्वाद्विधाप्यक्षत्वम्, 'स ऐक्षत' इति
श्रुतेः । अतीन्द्रियत्वं विगतेन्द्रियत्वेन, 'पर्यसचक्षुः'
इत्यादिश्रुतेः । सर्वप्रत्यक्षीकरणं तु स्वरूपचैतन्येनैव ।
इन्द्रियाविषयत्वेन वातीन्द्रियत्वम् । सदसद्रूपा प्रपञ्च-
धर्मः । एतच्च त्रियामिति सूत्रे बध्यते । तामतीतं
तद्वहितमित्यर्थः । एवं च सदेवेति भावः । नन्वीदृश-
मस्माभिः कुतो न गृह्यत इत्यत आह—अदृश्यमित्यादि ।
माययावृत्तिरित्यस्य कृत्यमाह—ज्ञानेति ।

Colophon :

इति शिवभट्टसुतसतीगर्भसंभवनागोजिमहेन कृते भाष्यप्र-
दीपोद्घोते प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमे पादे प्रथममाहिकम् ।

End :

अनेन व्याकरणाध्ययनप्रवचनाभ्यां सकलपुरुषार्थ-
सिद्धिं दर्शयति । अन्ते मङ्गलाचरणं च कृतं भवति ।
एवं सूत्रकारेणापि विष्णुवाचकाकारस्य द्विस्वाराणां
विष्णुस्मरणरूपं मङ्गलमाचरितम् । किं च 'अकारो
वे सर्वा वाक् सैषा स्पर्शोन्मथिर्यज्यमाना बह्वी . .
रूपा भवति' इति श्रुतेरकारस्य सर्वेशब्दप्रकृतिवत्त्वात्
अ इति ब्रूतेति शब्दब्रह्मरूपत्वप्रवणाच्च महामङ्गलार्थ-
ता । वासिककृतमपि भगवतः पाणिनेः सिद्धमिति सिद्ध-
शब्दोच्चारणेन कृतं मङ्गलम् । भगवत्पदछलिनापि एक-
शेषनिर्देशोऽयम् अ अ इत्यन्ते वदता कृतं मङ्गलम् ।
एवं च तदध्यायिनां प्रवक्तॄणां च सकलपुरुषसिद्धि-
र्ज्ञाता । यथोक्तम्—

“इदमाद्यं पदस्थानं सिद्धिसौपानपवेणम् ।

इयं सा मोक्षमाणा नामजिज्ञा राजपदतिः ॥”

इति सर्वेष्टसिद्धिः ॥

* भाष्यान्वयेः रामदीपस्य भगवत्कृपया मया ।

यथामति कृता व्याख्या प्रीयतां भगवत्सत्तया ॥

गङ्गा शिवश्च शेषश्च रक्षन्त्वेनां तु सर्वशः ।

सतां हृदयपत्रेषु प्रसिद्धिं प्रापयन्तु च ॥

Colophon :

इति कालोपनामकशिवभट्टसुतसतीगर्भजननागोजिमह-
विरचिते भाष्यप्रदीपोद्घोतेऽष्टमाध्यायस्य चतुर्थपादे
प्रथममाहिकम् । ग्रन्थश्च समाप्तः ॥

90.

9. E. 87.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतः—नागेशकृतः

Paper. 26 Foll. 10 × 4½ inches. 10
lines in a page. Devanāgarī script. Old
Good. Clear writing.

2 Leaves bearing the Nos. 6 and 7 are
missing.

Contains the Paspasāhnika incomplete.

91.

9. H. 80.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतः—नागेशकृतः

Paper. 8 Foll. 12½ × 4½ inches. 19
lines in a page. Telugu script. Old.
Good. Good writing.

A fragment containing portions of the
6th and 7th āhnikas of the 1st pāda of
the 1st adhyāya.

92.

24. A. 18.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतः—नागेशकृतः

Palm-leaf. 259 Foll. 13½ × 2 inches.
11 lines in a page. Malayālam and grantha
scripts. Old. Good. Good writing.

Begins in the 3rd āhnikā of the 1st
pāda of the 1st adhyāya and goes on up to
the end of the 4th pāda of the 2nd

adhyāya; but wants 12 Sūtras in the middle, viz. 1—1—56 to 1—1—67.

93. 27. D. 16.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतः—नागेशकृतः

Palm leaf 112 Foll. $18\frac{1}{2} \times 1$ inches. 6 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Illegible writing.

Breaks off in the 3rd āhnika of the 1st pāda of the 1st adhyāya.

94. 27. D. 18.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतः—नागेशकृतः

Palm-leaf. 57 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1$ inches. 8 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Clumsy writing.

Breaks off in the 4th āhnika of the 1st pāda of the 1st adhyāya.

95. 27. D. 22.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतः—नागेशकृतः

Palm-leaf 131 Foll. $14\frac{1}{2} \times 2$ inches. 14 lines in a page. Grantha and Malayālam scripts. Old. Slightly injured. Good writing.

Begins in the 3rd āhnika of the 1st pāda and runs up to the end of the 2nd pāda of the 1st adhyāya.

The following stanza is found in Fol 102 at the end of the 1st pāda

“हरिदीक्षितपादाब्जसेननावासुद्धिना ।
भट्टनगेशविदुषा कृतोऽयं समस्तो मुदा ॥”

96. 27. D. 26.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतः—नागेशकृतः

Palm-leaf. 189 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1$ inches. 4 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains for the Sūtras from 1—1—62 to 1—3—10.

97. 27. O. 10.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतः—नागेशकृतः

Palm-leaf. 62 Foll. $12\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 13 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the first 4 āhnikas in the 1st pāda of the 1st adhyāya.

98. 30. F. 17.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतः—नागेशकृतः

Palm leaf. 242 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 9 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Clear writing.

Contains the adhyāyas 2 and 3 complete and 4 incomplete breaking off in the 1st pāda.

99. 36 E. 13

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतः—नागेशकृतः

Paper. 159 foll. $15 \times 5\frac{1}{2}$ inches. 15 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good writing.

Contains the 1st pāda of the 1st adhyāya wanting the last leaf.

The MS. Contains also the text of the Mahābhāṣya and the Pradīpa for this portion.

100. 40. A. 104.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतः—नागेशकृतः

Paper. 44 Foll. 12 × 4½ inches 13 lines in a page Telugu script. Old Good Legible writing.

Contains the 4th pāda of the 1st adhyāya only.

101. 27. D 23.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतनम्—

अग्रंभट्टकृतम्

Palm-leaf. 229 Foll. 17 × 1½ inches 6 lines in a page Telugu script Old Injured Good writing

This also is a commentary on Kaṣṣa's Mahābhāṣyapradīpa by Annambhaṭṭa, the author of the Tarkasāgraha. Annambhaṭṭa was the son of Tīrimalācārya of Rāghava-somayāji family. He is also the author of Rānakojjvanī in Mīmāṃsā, Ālokaśi-dhāṇjana and Dīdhītyākhyā in Nyāya and Brahmaśūtravṛtti Mātāksarā in Vedānta.

Contains the 1st adhyāya (wanting the āhnikas 2 to 6 in the 1st pāda) and the 1st pāda of the 8th adhyāya incomplete.

Beginning.

शिवयोः शाश्वतैरुत्तवं तनोतु शुभसन्ततिम् ।

निदर्शयितुमर्हते भजतामिह सगतम् ॥

श्रीशेषपरिषद्पण्डितेन्द्र शेषविक्रमोपदेशे ।

सर्वेषु तन्त्रेषु च कर्तुं तुल्यं बन्दे महाभाष्यमुक्तं समाप्यम् ॥

महाभाष्यप्रदीपस्य कृत्यस्यादौतनमया ।

त्रिपते पदवाक्यार्थतत्परस्य विवेचनात् ॥

सर्वाकारमिति । सर्वस्वरूप, सर्वोपादानमिति यावत् ; प्रपञ्चस्योपादानमिति रिक्ताबाधितरूपाभावात् । अनाकार वास्तवाकारान्तररहितम् । विश्वार्थस्य विश्वमध्यस्थं यस्य, विश्वसाक्षिणमिति यावत् । अनाकारत्वात्तन्निर्दिष्टम् । सत् पृथिव्यादि त्रयम् । असत् वाय्वाकाशौ । पञ्च-भूतविलक्षणम् । निष्प्रपञ्चस्वरूपमिति यावत् । सर्वा-कारं विश्वार्थस्यमित्यभिनिमित्तोपादानस्य तदस्थ-लक्षणमुक्तम् । तेन सत्यज्ञानानन्दविस्वरूपलक्षणं सूचितम् । तादृशस्वरूपस्यावृत्तत्वादिदानीं न भासत इत्याह—अदृश्यमिति । तद्गान्हेस्तुनाह—ज्ञानेति । तत्त्व-मस्यादिवाक्यजन्याखण्डसच्चिदानन्दब्रह्माकारवृत्तिर्ज्ञानं ; तदेव लोचनम् ।

Colophon

इति श्रीमहामहोपाध्यायदेवदत्तविद्याचार्यराघवसोमयाजि-कुलावतंश्रीमत्तिलकमाचार्यवर्यसूनीरक्षभट्टस्य कृतौ महा-भाष्यप्रदीपोद्घोतने प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमे पादे प्रथममाहिकम् ॥

End.

तिडिचो । वक्ष्यमाणमिप्रायमाह—या क्रियेति । अनुपदमेवेतत् विवरिष्यते । अन्यासिरिति ।

कर्मधारयपक्षे तु नात्यासिरित्याह—यदा त्विति । क्रिया-रूपार्थं प्रत्येव गतिस्तज्ञा, न शब्द प्रतीत्यर्थः । तर्हि गतिशब्दोपस्थितस्यार्थस्य कथमुदात्तवतीति विशेषणम् । अर्थस्य परत्वात्संभवात् कथं वा तस्मिन् गतेर्निर्गतः ? अत आह—तत्रार्थ इति । तथापि कथं प्रत्ययोदात्तव-निवात्तत्त्वसंभवाः ? क्रियाप्रतिपादकत्वमा . . .

102

27 D 24.

महाभाष्यप्रदीपव्याख्या उद्घोतनम्—

अग्रंभट्टकृतम्

Palm leaf 120 Foll 18 × 1½ inches

GRAMMAR

6 lines in a page Telugu script. Old	Vol	Pages	Portions
Injured Legible writing	I	1 to 544	1 to 5 śhnikas in the 1st pāda of the 1st adhyāya
Contains the pādas 1 and 2 in the 3rd adhyāya	II	545 to 1042	6 to 9 śhnikas in the 1st pāda of the 1st adhyāya
103 27 D 25	III	1043 to 1436	2nd & 3rd pādas of the 1st adhyāya
महाभाष्यदर्शयव्याख्या उद्योतनम् — अक्षमष्टकम्	IV	1437 to 1745	4th pāda of the 1st adhyāya
Palm leaf 177 fols 16 X 1 inches	V	1749 to 2326	2nd adhyāya complete
7 lines in a page Telugu script Old	VI	2327 to 2435	3rd adhyāya complete
Injured Good writing	VII	2439 to 3233	4th adhyāya complete
Contains the 2nd adhyāya complete	VIII	3234 to 3522	5th adhyāya (1st pāda complete, 2nd pāda incomplete)
104 40 A 103	IX	3523 to 4034	From the 2nd śhnikā of the 1st pāda up to the end of the 4th pāda of the 6th adhyāya (wanting portions in the 4th pāda)
महाभाष्यदर्शयव्याख्या उद्योतनम् — अक्षमष्टकम्	X	4035 to 4616	7th adhyāya (wanting 1 leaf in the beginning)
Paper 215 fols 12 X 6 inches 12	XI	4617 to 5084	8th adhyāya complete
lines in a page Telugu script Old			
Good Good writing			
Contains the pādas 1 to 3 in the 1st adhyāya and the pāda 1 in the 2nd adhyāya			
105 54 A 19			
महाभाष्यदर्शयव्याख्या उद्योतनम् — अक्षमष्टकम्			
Paper 2542 fols 8 X 6½ inches 14			
lines in a page Devanāgarī script New			
Good Good writing			
Bound in 11 volumes			
The following are the number of pages in each vol and the portions contained therein			

End of the 11th Vol

ननु आदेशस्य भाष्यमानत्वेन सर्वशेषाहकत्वाभावेऽपि स्थानिनो ग्राहकत्वात् दीप्यन्तुतदेषां सर्वत्र

हस्यादेशप्रसङ्गः तपरत्वाभावे निवारयितुं न शक्यते,
अत आह—तत्र पण्णामिति । जातिपक्षे स्थानिन्येक-
शेषाभावेऽपि आन्तरतम्यादेव घण्णामादेशानां यद् स्था-
निनो व्ययस्यया भविष्यन्तीति स्थान्येकशेषो भिन्न-
कालनिवृत्त्यर्थ एवेति भावः ॥

Colophon :

इति श्रीमहामहोपाध्यायद्वितविद्याचार्यश्रीमद्राव-
सोमयाजिमुत्पावतसंश्रुतिरमलाचार्यवर्षस्य सूनोरत्नमहस्य
कृती श्रीमन्महाभाष्यप्रदीपोद्घोतने अष्टमस्याध्यायस्य
चतुर्थपदे प्रथममाहिकम् ॥ पादश्च समाप्तोऽध्यायश्च ॥

The scribe of the original palm-leaf MS.

“मुक्तामलान्वयाज्जातो लक्ष्मीपतिबुधः सुष्ठुम् ।
प्रदीपोद्घोतन सन्ध्या लिलेख विदुषां मुदे ॥”

106. 24. A. 13.

महाभाष्यमर्दीपप्रकाशः—प्रवर्तकोषाध्यायकृतः

Palm-leaf. 158 Foll. 13½ × 2 inches.
11 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured Legible writing.

Another commentary on Kaṇva's Mahā-
bhāṣyapradīpa by Pratartakopādhyāya.

Contains 1 to 9 āhnikas in the 1st pāda
of the 1st adhīya.

Fol. 75 is left blank with a small gap in
the 5th āhnika.

Beginning :

प्रारिष्टितस्य सन्ध्याविद्वरिमातिप्रपणमनाभ्या
शिष्टाचारपतिपाठनाय न विदितेऽद्वैताप्रज्ञामनुसृतं
विशिष्टवर्तुतं दर्शयति प्रतिज्ञानी—मार्गज्ञानिन्यादिना ।
परमात्मनोऽन्तरात्मनो वैराग्यमार्गं विदित्वा तिस्रस्य
इति मंदनः । परमात्मनोऽन्तरात्मनो वैराग्यमार्गं
आत्मतत्त्वेन परमात्मनो प्रत्यक्षमनुबुद्धत्वे, परम-

शब्देनानाद्यविद्यातत्कार्यासंसृष्टमानन्दैकारसं तत्त्वंपद-
लक्ष्यं ब्रह्मोच्यते । तत्त्वंपदलक्ष्यं प्रत्यगानन्दैकारसं परं
ब्रह्म परमात्मेत्यर्थः । संवन्वात्सर्वोपादान-
त्वेन सर्वाकारमित्यर्थः । परमात्मनः प्रपञ्चसंन्यस्त्या-
नाद्यनिर्वचनीयाविद्याकृतत्वाच्चिदेकरसत्वाभिराकारो नि-
ष्प्रपञ्च इत्यर्थः । निमित्तकारणमपि सा एवेत्याह—
विद्याव्यस्तमिति । आकाशादेः प्रपञ्चस्याधिष्ठाता भित्तं
कारणमिति यावत् । ‘प्रकृतित्थं प्रतिज्ञादृष्टान्तानुपराधा-
त्’ इति । तस्य शास्त्रैकसमधिगम्यत्वाभिप्रायेण भाना-
न्तरागोचरत्वमाह—अतीन्द्रियमिति ।

Colophon :

इति प्रवर्तकोषाध्यायभाष्यप्रदीपप्रकाशे द्वितीयमा-
हिकम् ॥

End :

आदिप्रहणसामर्थ्यान्मध्यमापेक्षया न भविष्यती-
त्याशङ्क्याह—आदिप्रहणमिति । अजाकृतिः . . .
. . . शिष्टजातेराश्रयात् इत्यकृतिव्यावृत्त्यान्तरात्म-
कप्रतिपदिके असिद्धिमाशङ्क्य व्याचष्टे—उभयवत्पत्य
इति ।
. . . . अभिप्रायं दर्शयति—भाष्यकार इति ।
व्यवस्थितविभाषणा नित्यं भवत इत्यर्थः ।

Colophon :

इति प्रवर्तकोषाध्यायविरचिते भाष्य
नाममाहिकम् ॥

107. 27. D. 9

महाभाष्यमर्दीपप्रवर्तः—मार्गभरपूना

Palm-leaf. 35 Foll. 15 × 1 inch. 6
lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Illegible writing.

This also is a commentary on Karyāṭa's Mahabhāṣyapradīpa by Sarveśvara. The author was the son of Venkaṭayajvan and was cherished by Ādenṇa of Rāvinuṭṭa family and the son of Bhavāṇi and Kesava

Contains the aṅnikas 2 and 3 of the 4th pada of the 6th adhyāya

Beginning

भर्क्षष्ट अमष्ट इति न स्यात् । मृक्षष्ट अमष्ट इत्यादि स्यात्, लिङ्सिचावाःमनेपदेतिविति कित्वात् । तत्राच मृज्जेर्णौ अक्षभर्जत् इति न स्यात् । अतो लोपः । उपदेश इति वर्तते । तच्चाधधातुकेन सज्यते । आर्धधातुकोपदेशकाले यदकारान्तमङ्ग तस्य लोपः स्यात् । चिकीर्षिता, चिकीर्षितुम् ।

Colophon

इति श्रीनन्दनन्दनचरणारविन्दद्वन्द्वमकरन्दविन्दुस दोहास्वादनसानन्दतुन्दिलेन्दिन्द्रायमाणान्त करणेन सहस्रकन्यागोदानसुप्रसादितगोपालकृष्णान्त करणेन भगानीपतिकेशवार्थमुकृतपरिपाकेन राविनूतलकुलतिल केन आदिभ्रमूगशिरोमणिना परिपालितस्य षड्दर्शन कुलावतसश्रीवेङ्कटातिरात्रासार्थमयाजितनूभ्रस्य श्रीसर्वेश्वरसामिचिन्त्यातिरात्रसर्वतोमुखयाजिन कृतौ माध्यप्र दीपस्फूर्तौ षष्ठ्याध्यायस्य चतुर्थपादे द्वितीयमाहिकम् ॥

End

तथाच पञ्चमे छन्दसीवनिपाविति वार्तिक्याख्या नावसरे कैयट —मत्रा बहुलमित्येतन्न कर्तव्यं भवति । श्रन्नुक्षत्रिति निपातनात् मघशब्दान्मतुपा च मापाया मपि शब्दद्वयस्य सिद्धेरिति । अत एव न कैयटस्य पूर्वापर-प्रन्धविरोधः । अर्बन्शब्दस्य तु वार्तिकमात्रकाराद्य

सुकृत्वान्तेके प्रयोगोऽप्रामाणिकः । एवच नान्ततान्तया सर्वत्र प्रयोगे प्राप्ते व्यवस्थार्थमवगच्छसामिति सूत्र-तृज्वत्कोशुरिति त्रिसूत्रीयदिति मनोरमा चिन्त्या ।

Colophon

इति श्रीनन्दनन्दनचरणारविन्दद्वन्द्वमकरन्दविन्दुस दोहास्वादनसानन्दतुन्दिलेन्दिन्द्रायमाणान्त करणेन सहस्रकन्यागोदानसुप्रसादितगोपालकृष्णान्त करणेन भगानीपतिकेशवार्थमुकृतपरिपाकेन राविनूतलकुलतिल केनाग्रिसचिन्तामणिना आदिभ्रमूगशिरोमणिना परिपालितस्य षड्दर्शनकुलावतसवेङ्कटातिरात्रासार्थमयाजितनूभ्रस्य श्रीसर्वेश्वरसामिचिन्त्यातिरात्रयाजिन कृतौ माध्यप्रदीपस्फूर्तौ षष्ठाध्यायस्य चतुर्थपादे तृतीयमाहिकम् ॥

108

27 D 10

महाभाष्यमदीपस्फूर्तिः—सर्वेश्वरकृता

Palm leaf 81 Foll 18½ X 1½ inches
9 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Contains the padas 1 to 3 of the 7th adhyaya (wanting a leaf in the beginning of the 1st pada) with an incomplete colophon of the 3rd pāda

Beginning

सबन्धस्थारङ्गत्वादङ्गस्य निमित्तयौ युवौ तयोरना को । अङ्गस्य निमित्त युवौ प्रत्ययावेवेति तस्माद्युत इत्यत्र न दोष इति चेत्, एवमपि अहङ्गमयोर्युस् अहयुरित्या दावतिप्रसङ्गात् । न च सिरकण सिति चेति पदत्वे सति हलि षोऽनुस्वार इत्यनुस्वारार्थमिति हलादित्वा भावप्रसङ्गादादेशो नेति वाच्यम्, अवप्रदार्थं तदा पक्षे । ऊर्णाया युस् ऊर्णापुरित्यत्र दोषाच्च ॥

इदमनुशासनम् । तथा तैत्तिरीयाः कृतमग्निशब्द-
मुच्चारयन्ति ।

Colophon :

इति भर्तृहरिटीकायां प्रथमस्याध्यायस्य प्रथम-
माह्निकम् ।

End :

अनेकाल्शित्सर्वस्य । नैतदस्ति शित्करणादेव सर्वा
देशो भविष्यतीति । अनेकाल्त्वादित्यर्थः । ननु च
शकारस्य श्रवणं प्राप्नोति । नैव दोषः । एवं . . व बाहिका-
न्यायो लोप इति । तत्र शकारस्येदं प्रयोजनम् . . .
निवर्तयितव्यम् इति । समुदाये च . . . अ . . . कार्य
. . . उपात्ता निवर्तय्यते । इदं तर्हि अष्टम्य
औशिति पूर्वब्राह्मणस्येति दर्शितम् । इदानीम्
बादेः परस्येति इतिः प्रदर्श्यते इत्येवमर्थं चोपादानम् ।
अथवादाहरणसंभवः प्रतिपाद्यते । विरा . . अन्यः
कारस्य प्रयोजनमिति सप्रदिशार्थं न भविष्यति ।
तस्यायं स्थाने भवतीति

इयं संबन्धवद्वा । नपुंसकादिति च विहितविशेषणम् ।

111. 40. C. 41.

महाभाष्यव्याख्या सिद्धान्तरत्नप्रकाशः—

शिवरामेन्द्रसरस्वतीकृतः

Paper. 66 Foll 11 X 4 inches. 11
lines in the page Devanāgarī script. Old.
Fair. Good writing.

A commentary on the Mahābhāṣya
of Patañjali by Śivarāmeन्द्रसरasvatī
pupil of Harīhareन्द्रa. The commentary
is called Siddhāntaratnāprakāśa

Begins in the course of the 1st āhnikā
of the 1st pāda of the 2nd adhyāya and

breaks off in the 3rd āhnikā of the 3rd
pāda of the 2nd adhyāya.

Beginning : न्यसाम्यात् किं? दृष्टे
अन्यदपि बाध्यतामित्युक्तम् । उक्तं च योगवासिष्ठे-
ऽपि—युक्तियुक्तमुपादेयं वचनं बालकादपि । अन्य-
तृणमिव त्याज्यमप्युक्तं पश्योनिना ॥ इति ॥ प्रकृतमनु
सरामः । तत्स्यैव गुणैरिति । तस्मिन् द्रव्ये तिष्ठन्तीति
तत्स्था ये गुणाः तद्वाचकैरित्यर्थः । तेन नीलो घटः
शुद्धो घट इत्यादौ द्रव्याभिन्ने विशेषेण यत्तमाननील-
रूपादिवाचकनैल्यादिशब्दाना निरासः । रूपवर्णगन्ध-
घोषादयश्च शब्दाः कदापि गुणविशिष्टद्रव्यवाचका न
भवन्तीति तत्स्था एव ये गुणाः तद्वाचका भवन्तीति
तैः समासो भवति । एतेन तच्छब्देन सनिधानात्
गुणा एव परावृश्यन्ते । तेनायमर्थः । त्वात्मनि ये
गुणा अवस्थिताः तैः सह समासः । न च स्वात्म-
न्ययस्थानं गुणाना संभवति, भेदनिबन्धनत्वात्
मुख्याधारार्थेयभावस्य ।

Colophon :

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यहरेन्द्रमगव-
त्पूज्यपादशिष्यश्रीशिवरामेन्द्रसरस्वतीविरचिते महा-
भाष्यसिद्धान्तःशतप्रकाशे द्वितीयस्याध्यायस्य द्वितीयपादे
प्रथममाह्निकम् ॥

रुजार्थानाम् ॥ चौरं संतापयतीति । एतेनात्र
कृदन्तमेव प्रत्युदाहरणमिति वदन्तः प्रत्युक्ताः,
कर्मण्येवात्र षष्ठ्या विधीयमानत्वेन तिङन्तप्रदितप्रत्यु-
दाहरणेऽपि बाधकामायात् । भाववचना एवेति । धातु-
मात्रस्य भाववाचकता भूयादित्युक्ते निदर्शिता । भाव-
वर्तुणादिति । ल्यब्लोपे कर्मणी

112. 10. D. 16.

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Paper. 230 Foll. 11½ X 5½ inches. 10

lines in page Devanagari script Old
Good Good writing

This is a treatise on Panini's grammar by Bhattojīdīkṣita explaining the Sūtras of Astadhyāyī embodying the views of Patañjali, Kātyāyana etc. This work closely follows the Mahābhāṣya in the division of aṅnikas of each pada. The author is identical with that of the Siddhantakaumudī.

Contains 1 to 9 aṅnikas in the 1st pada of the 1st adhyāya

Beginning

विश्वेश सच्चिदानन्द वन्देऽहं योऽखिल जगत् ।
चरीकर्ति बरीमर्ति सजरीहर्ति लीलया ॥
नमस्तुभे जगद्गन्ध पाणिन्यादिमुनित्रयम् ।
श्रीमर्तृहरिमुख्याश्च सिद्धान्तस्थापकान्बुधान् ॥
नत्वा लक्ष्मीधर तात सुननोद्बुन्दवन्दिताम् ।
फणिभाषितभाष्याब्धे शब्दकौस्तुभमुद्वरे ॥
परिभाष्य बहून् ग्रन्थान् योऽर्थं छेदने लभ्यते ।
तमशेषमनायासादितो गृहीत सजना ॥
समर्प्य लक्ष्मीरमणे भक्त्या श्रीशब्दकौस्तुभम् ।
भट्टोजिभट्टा जनुष साफल्यं लब्धुमीहते ॥

प्रेक्षावत्प्रवृत्तये व्याकरणस्य विषय भगवान् भाष्य
कार प्रादर्शयत्—अथ शब्दानुशासनमिति । अथ
शब्द प्रारम्भस्य श्रोतारं, न तु वाचकं, निपातत्वात्
उपसर्गवत् । न च तेऽपि वाचका एवेति वाच्यम्,
उपास्यते गुरु, अनुभूयते सुप्रमियादौ धाता सकर्म
कक्रियापरत्वं विना कर्मणि लकारायोगेन वाचकत्वे
स्थित उपसर्गाणां श्रोतकत्वस्यैव युक्तत्वात् । ननुक्त
युक्त्यास्तूपसर्गाणां श्रोतकता, निपातान्तरं तु वाचक
मेवेति चेन्न । साक्षात्स्थिते, नमस्मिन्ने, बन्निपते,
उपनिपते इत्यादौ कर्मणि लक्षणेण कर्मभूतस्य गुणं

देरभिधानसिद्धये धात्वर्थं प्रति कर्मत्वस्य वाच्यत्वात् ।
उपसर्गत्वापेक्षया निपातत्वस्याधिकवृत्तितयातदवच्छेदे-
नैव श्रोतकताकल्पनाच्च, सामान्ये प्रमाणानां पक्षपातात् ॥

Colophon

इति श्रीशब्दकौस्तुभे प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमे पादे
प्रथममाह्निकम् ।

End

वहिरुक्थं वहीरुक्थं विपाशाया पिशाचकौ ।

तयोरपत्यं वाहीका नैषा सृष्टिं प्रजापते ॥इति॥

एतच्च विवेचनं वाहीकप्रामेय्यश्वेत्यादौपयोक्ष्यत इति
सर्वं सुस्थम् ॥

Colophon

इति श्रीविद्वन्मकुटगतस्य लक्ष्मीधरसूरे सुनुना
मट्टोजिभट्टेन कृते शब्दकौस्तुभे प्रथमस्याध्यायस्य
प्रथमपादे त्वममाह्निकम् ॥ पादश्चायं समाप्तः । ग्रन्थ
सख्या सहस्रसपादसप्त—७२९० ।

113

9 E 61

शब्दकौस्तुभ — भट्टोजिदीक्षितकृत

Paper 46 Foll 11 X 4 inches 10
lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

Contains the 1st aṅnika complete and
the 2nd aṅnika incomplete in the 1st
pada of the 1st adhyāya

114

10 E 18

शब्दकौस्तुभ — भट्टोजिदीक्षितकृत

Paper 33 Foll 11 X 5½ inches 9
lines in a page Devanagari script Old
Good Good writing

Contains the 1st aṅnika only of the 1st
pada of the 1st adhyāya

GRAMMAR

115 20 J 16

शब्दकौस्तुभ — भट्टोजिदीक्षितकृत.

Palm leaf 220 Foll 15½ × 1½ inches
12 lines in a page Grantha script Old
Injured Clear writing

Contains the 1st adhyaya complete

116 20 J 30

शब्दकौस्तुभ — भट्टोजिदीक्षितकृत

Palm leaf 136 Foll 15 × 1½ inches
8 lines in a page Telugu script Old
Injured Legible writing

Contains the ahnikas 1 to 9 in the 1st pada of the 1st adhyaya The following additional stanza is written in the beginning

“ वन्देऽहं वन्दनीयानां वन्द्या वाचामधीश्वरीम् ।
कामिताशेषकल्याणकलनाकरूपवह्निकाम् ॥ ”

117 20 J 31

शब्दकौस्तुभ — भट्टोजिदीक्षितकृत

Palm leaf 131 Foll 16½ × 1½ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Injured Illegible writing

Wants the beginning in the 5th ahnika and breaks off in the 7th ahnika of the 1st pada of the 1st adhyaya

118 20 K 1

शब्दकौस्तुभ — भट्टोजिदीक्षितकृत

Palm leaf 120 Foll 16½ × 1½ inches
9 lines in a page Telugu script Old
Injured Illegible writing

Begins in the 2nd ahnika and breaks off in the 5th ahnika (wanting the end of the 3rd and the beginning of the 4th) of the 1st pada of the 1st adhyaya

119 20 K 2

शब्दकौस्तुभ — भट्टोजिदीक्षितकृत

Palm leaf 106 Foll 15½ × 1 inches
7 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Contains from 4 1 45 to the end of the 4th adhyaya

End

शिवशमरिणस्य करे । करातीति कर । पचाचच् ।
कृद्योगलक्षणा कर्मणि पठ्यह समर्थविभक्ति । शिव
कराताति शिवताति । याभिज्ञानातिभवधो द्वाशुप
अथो अरिष्टताये । मापाया शिवतातिप्रभृतीनां प्रयोग
क्षिन्त्य । भावे च । शिवस्य भाव शिवताति,
शताति, अरिष्टताति । यताऽधिकार समाप्त ।

Colophon

इति पदवाक्यप्रमाणपारावारपारीणस्य त्रिद्वन्मुक्त
रत्नस्य लक्ष्मीधरसूरे सूनुना भट्टाजिदीक्षितेन कृते
शब्दकौस्तुभे चतुर्धाध्यायस्य चतुर्थे पादे प्रथममाह्विजम् ।
पादश्च समाप्तोऽध्यायश्च ।

120 20 K 3

शब्दकौस्तुभ — भट्टोजिदीक्षितकृत

Palm leaf 105 Foll 17 × 1½ inches
8 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

Breaks off in the 72nd Sūtra of the 9th ahnika of the 1st pada of the 1st adhyaya

121. 20. K. 4. The scribe adds :

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Palm leaf. 39 Foll. $18\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Contains the 2nd pāda of the 1st
adhyāya breaking off in the 3rd āhnika.

122 20. K. 5.

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Palm leaf, 115 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
9 lines in a page. Grantha script. Old
Injured. Good writing.

Wants the beginning in the 2nd āhnika
and breaks off in the 7th āhnika of the
1st pāda of the 1st adhyāya.

123 20. K. 24.

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Palm leaf. 86 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page. Telugu script. Old
Much injured. Illegible writing

Begins in the 2nd āhnika and breaks
off in the 5th āhnika of the 1st pāda of
the 1st adhyāya.

124. 20. K. 52

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Palm leaf. 164 Foll. $18 \times 1\frac{1}{2}$ inches.
7 lines in a page. Telugu script. Old.
Much injured. Illegible writing.

Contains the pādas 2 to 4 of the 1st
adhyāya.

व्ययनामसंवत्सरावर्णबहुल २४ वृषवासरे शैव-
कुलाब्धौ जातेन चन्द्रसदृशेन नरसिंहमष्टपौत्रेण विश्व-
पतिपुत्रेण लक्ष्मीपतिशशिणा स्वहस्तेन लिखितः ।

125. 20. L. 2.

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Palm leaf. 56 Foll. $18 \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Clumsy writing.

Wants the beginning in the 8th āhnika
and ends in the 9th āhnika of the 1st
pāda of the 1st adhyāya.

126. 24. B. 16.

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Palm leaf. 86 Foll. $19\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2}$ inches.
10 lines in a page. Grantha script. Old,
Good. Good writing.

Contains the 4th adhyāya complete
The scribe adds .

“प्रीतये बालरामस्य गङ्गाधरसुधीमणिः ।

अध्यायस्य चतुर्थस्य व्येष्टीच्छब्दकौस्तुभम् ॥”

Four extra leaves added at the end of
the MS. contain some loose stanzas from
the Sundarākāṇḍa of the Vālmīki Rāmā-
yaṇa

127. 24. B. 26.

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Palm leaf. 229 Foll. $13\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2}$ inches.
13 lines in a page. Grantha script. Old.
Good Good writing.

Contains the pādas 1 and 2 of the 1st adhyāya.

The scribe adds at the end of the 1st pāda :

“ रामनाथपुरे सिद्धरामनाम्ना मया शुभम् ।
कौस्तुभे प्रथमेऽध्याये त्रिगुणं पादमादिमम् ॥
श्रीवाडरामादिपुत्रः पुस्तके शब्दकौस्तुभे ।
अध्याये प्रथमे पादो त्रिगुणः प्रथमः स्रुटम् ॥ ”

128. 26. N. 28.

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Palm leaf. 77 Foll. $12\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{4}$ inches.
14 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

Contains the śhnikas 7 and 8 complete
and 9 incomplete in the 1st pāda of the
1st adhyāya.

129. 26 O 1.

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Palm leaf. 146 Foll. $14 \times 1\frac{1}{2}$ inches.
5 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Contains the śhnikas 1 to 6 in the 1st
pāda of the 1st adhyāya.

131. 28. G. 19.

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Palm leaf. 45 Foll. $19 \times 1\frac{1}{4}$ inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Illegible writing.

Contains from 2-3 65 to the end of the
2nd adhyāya.

132. 40. C. 17.

शब्दकौस्तुभः—भट्टोजिदीक्षितकृतः

Paper. 87 Foll. $10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches.
12 lines in a page. Devanāgarī script.
Old. Slightly injured. Good writing.

Contains the 4th adhyāya complete.

133. 10 D. 16

शब्दकौस्तुभदीक्षा भागवतार्थः—कृष्णमिश्रकृतः

Paper. 137 Foll. $11\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches.
10 lines in a page. Devanāgarī script.
Old. Good writing.

The Foll. bear the Nos. 231 to 367

A commentary on Bhagavadgītā's
Śāldakauṣṭubha by Kṛṣṇamishra with sur-
name Bhattachārya of Lakṣmaṇapāra son
of Rāmasaevaka and grandson of Devadatta.

Contains the śhnikas 1 to 9 (wanting
the ends of the 4 and 5) of the 1st pāda
of the 1st adhyāya.

तथाच श्रुतिः—नित्यं विज्ञानमानन्दं ब्रह्मेति; सत्यं ज्ञानमनन्तं ब्रह्मेति च । अनन्तत्वं च देशतः कालं तद्वापरिच्छिन्नत्वम् । सच्चिदानन्दमित्यनेनाखण्डैकरसस्य ब्रह्मणो मुख्यत्वं दर्शितम् । सगुणोपासनं तु चित्तैकाग्र्यद्वारा निष्कलसाक्षात्कारे कारणम् । तार्किकस्तु—नित्यौ ज्ञानानन्दौ यस्येत्यर्थमाहुः । नन्वेतत्सत्त्वे मानाभावे इत्यत आह—योऽखिलमिति । एतैरेव तदनुमानमिति भावः । चरीकर्तृविवर्तरूपतया विभावयति । ननु तस्य किं स्पष्टादिकरणेनेत्यत आह—लीलयेति । लीलैव प्रयोजनमित्यर्थः । तथाच व्याससूत्रम्—लोकवत्तु लीलाकैवल्यमिति । वस्तुतस्तु इत्यमवतारणीयम्—ननु अद्वितीयस्य ब्रह्मणो निर्गुणत्वात्कथं कर्तृत्वादीत्यत आह—लीलयेति । मायापरपरायाया लीलायाः कर्तृत्वात् तदधिष्ठानस्य ब्रह्मणोऽपि कर्तृत्वारोप इति भावः । सप्रदायशुद्धिसूचनाय पाणिन्यादीन्मत्स्फरोति—नमस्कृत्येति । भर्तृहरिसुख्यो येया, सुखमिव मुख्यं प्रधानम्; शाखादित्वाद्यः । वृथानित्यनेन सिद्धान्तस्थापनक्षमत्वं सूचितम् । गुरुणामपि देवतारूपतयैवानुसंधेयत्वात् देयतानयनन्तरं प्रकृतेष्टसिद्धये गुरुनपिनमस्करोति—नन्वेति । सुमनसो विद्वांसो देयाधेति श्लेषः । देवगणवन्दितं हरिं प्रणम्येव हि क्षीराब्धेरपि कौस्तुभ उद्भूतः । परिभाष्येति । तदुक्तीः परिभाष्येति मूलस्य प्राचामुक्तीस्तिरस्कृत्येति व्याख्यानं त्वत्रत्यप्रयोगविरुद्धमिति बोध्यम् । समर्प्येति; यत्कारोपि यदभासीति भगवदुक्ते । प्रेक्षावदिति; प्रेक्षा सदसद्विवेचनी बुद्धिः, बुद्धिमता च नाफले प्रवृत्तिर्भवति । व्याकरणस्य त्रिषयमिति—व्याकरणजन्यज्ञानविषयमित्यर्थः । ज्ञानेच्छादीनामेव सविषयकृत्वात् त्रिषये षष्ठिते प्रयोजनमिति ऋष्यशक्तं चिन्त्यमित्वाह । भाष्यते सूत्रार्थोऽनेनेति भाष्यम् ।

सूत्रस्य पदमादाय वाक्यैः सूत्रानुकारिभिः ।
स्वपदानि च वर्णयन्ते भाष्य भाष्यविदो विदुः ॥
शब्दानुशासनमितीति । एवञ्च तजिज्ञासुरावि-
कारीति सूचितम् ।

Colophon

इति श्रीमहाचार्यकृष्णमिश्रकृते भावप्रदीपे प्रथम-
माह्निकम् ।

End

अभ्युपगमादिति । उदीच्यमानाश्च बहुचोऽन्तो-
दात्तात् इत्यत्र बाधित्वा बाहीकग्रामेभ्यश्चेति ठञ्छिठौ
भवतः, शाकलिका इति तदुक्ते ।

अयोध्यादक्षिणे कोणे दशगव्यूतिसमितः ।

ग्रामोऽस्ति लक्ष्मणपुरं बसस्तत्रारोदिनाम् ॥

Colophon

इति श्रीमद्देवीदत्तात्मजग्रामसेवकतनूद्वाचार्यकृष्ण-
मिश्रकृते कौस्तुभव्याख्यानं भावप्रदीपे नवममाह्निकम् ॥

134

9 D 17

शब्दकौस्तुभदीक्षा भावप्रदीपः—कृष्णमिश्रकृतः

Bound in 3 Volumes

Vol 1.

Paper 8 Foll 10 X 5 inches 18 lines
in a page Telugu script Old Good Good
writing

Contains the 2nd āhnikā of the 1st
pāda of the 1st adhyāya

Vols 2 and 3

Paper 129 Foll 9½ X 4½ inches 10
lines in a page Devanāgarī script Old
Good Good writing

Contain the āhnikas 3, 4, 7, 8 and 9 in
the 1st Pāda of the 1st adhyāya

135. 9. D. 18.

शब्दकौस्तुभटीका भावप्रदीपः—कृष्णमिश्रकृतः

Paper. 12 Foll. $9\frac{1}{2} \times 6$ inches 16 lines in a page Telugu script. Old. Good Good writing.

Contains the 1st āhnika of the 1st pāda of the 1st adhyāya. The fly leaf gives the name Durbali to this commentary; but it is the same as Bhāvaprādīpa by Kṛṣṇamīśra described above.

136. 54. A. 50.

शब्दकौस्तुभटीका भावप्रदीपः—कृष्णमिश्रकृतः

Paper. 276 Foll. $8 \times 6\frac{1}{2}$ inches 14 lines in a page. Devanāgarī script. New. Good Good writing.

This is a transcript made from the MS described in No last but one; hence this contains the same portions as mentioned in that No.

137. 11. B. 36

शब्दकौस्तुभटीका—विषयी

Paper 17 Foll. $10\frac{1}{2} \times 3$ inches 8 lines in a page Devanāgarī script. Old Good Good writing

A gloss on the S'abdakaustubha of Bhaṭṭojidīkṣita. The author's name is not given in the MS. The work is the same as that described under R. No. 1316 of the Triennial Catalogue of Sanskrit MSS in the Madras Govt. Oriental MSS Library.

Breaks off in the 4th āhnika of the 1st Pāda of the 1st adhyāya.

Beginning.

विषयमिति । विषये कथिते तत्प्रतिपत्तिरूपप्रयोजनमप्युक्तप्रायम् । प्रयोजनमाहेति कैयटोक्तंचिन्त्यम्, विषयाकथनेन न्यूनत्वात् । द्योतरु इति । इदं न साध्यम्, अनर्थकनिपातानामपि दर्शनात् । किंतु वाचकत्वाभावः । तदाह—न विवति । प्रकृते च शब्दानुशासनपदस्य लक्षणा, प्रादिसमभिव्याहारे जिघातोः प्रकृत्यजादाविव । केवलाप्रयोगस्तु प्रादिवदेवामपि । एतेन वाचकपदसमभिव्याहाराभावाद्दशशब्दस्य न द्योतकतेति परास्तम् । यद्वा शब्दानुशासनमित्युक्ते वाक्यार्थसमाप्तये क्रियाध्याहार आवश्यकः । तत्रानियतक्रियाध्याहारे प्रमत्ते अथशब्देन क्रियान्तरं व्यपच्छिद्यप्रारम्भरूपैवात्र क्रिया विवक्ष्यते । इदमेव चाधशब्दस्य द्योतकत्वं नामेति । सामान्येति । व्याप्यधर्मोपस्थितौ व्याप्यधर्मोपस्थितेरावश्यकत्वादिति भावः ।

Colophon .

इति कौस्तुभविषयमभ्याख्याया प्रथमाध्यापस्य प्रथमे पादे प्रथममाहिकम् ॥

End

अङ्गसङ्श्लेष् । प्रतिपदोक्तपरिभाषणलाघाङ्गसङ्श्लेष्पर्य । ध्रुवमाणेति । प्रकृते च ध्रुवमाणात्वाभावात् श्लेष इति भावः । श्लेषेनेति । अत्र अङ्गित्येकस्य निरक्षर्यकाक्षरे लब्धे एकप्रणयन्य प्रयोजनं यथा एकाच उपदेशे इत्यत्र वधादेशान्वा ।

A commentary on the S'abdakaustubha called विषयप्रदी by Nāgesa has been mentioned in the Catalogus Catalogorum, (Vide page 632) It is not certain whether the commentary under description is the same or different.

138.

8. K. 3

शाब्दिकचिन्तामणिः—गोपालकृष्णशास्त्रिकृतः

Paper. 1836 Foll 8½ X 4½ inches. 14 lines in a page. Devanāgarī and Grantha scripts. Old Good. Good writing.

Bound in 7 Volumes, Vols. 1 to 5 are written in Devanāgarī and Vols 6 and 7 in Grantha

This is a commentary on the Astādhyāyī of Pāṇini by Gopālakṛṣṇasāstrin son of Vaidyanāthasūri of Sri-Vatsagoṭra and pupil of Rāmabhadraḍhvarin. He was patronized by Vijayaraghunāthabhaḥpāla of Tanjore. His work extends only up to the end of the 1st Sūtra of the 3rd pāda of the 1st adhyāya viz. भूवादयो घातवः। Then his son and pupil Anantanārāyaṇasāstrin continued the work up to the end of the 1st āhnika of the 4th pāda of the 1st adhyāya viz. विप्रतिषेधे परं कार्यम्. Anantanārāyaṇa says that he also was patronized by Vijayaraghunāthabhaḥpāla of Tanjore and completed also his father's other works—namely Siddhāntakaumḍīyākhyā Lalitā, Rāmāyanavyākhyā Vidvanmanoharā. He further states that his father's intention was to write the commentary up to the Sūtra समर्थ, पदविधिः. 2-1-1.

Vols. 1 to 5 contain from the 2nd āhnika of the 1st pāda to the 1st āhnika of the 2nd pāda of the 1st adhyāya

Vols 6 and 7 contain the 1st āhnika of the 1st pāda, pādas 2, (except the 1st āhnika), 3 and the 1st āhnika of 4 of the 1st adhyāya.

Beginning of the work in the 6th Vol

वन्दे सर्वेश्वरं सर्वशक्तिं सर्वार्थदायिनम् ।

सर्वज्ञं ज्ञानवपुषं त्रिंशुं सर्वार्थसिद्धये ॥

पाणिन्यादिमुनीन्द्राणां समष्टिं लोकविश्रुतम् ।

श्रीरामचन्द्रमखिनं वन्दे वाग्वद्वये गुरुम् ॥

प्रणम्य परमात्मानं पाणिन्यादीन् गुरुनपि ।

चिन्तामणिं शाब्दिकानां कलये विदुषा मुदे ॥

विद्वत्प्रियेण विजयवसुनाथमहीभृता ।

पोषितः सर्वसत्कारैः पूर्णभक्तिप्रचोदितैः ॥

गोपालकृष्णशर्माहमिदं सर्वार्थदायिनीम् ।

गुरुभक्तिं पुरस्कृत्य ग्रन्थान् कर्तुं समुत्तमे ॥

अथ यत् सप्रयोजनं तदेव प्रेक्षावदुपादेयम् ।
व्याकरणं तु न तथेति नारम्भणीयम् । अविहितत्वाच्च
न विधजिज्ञासयेन कल्पनं स्यात् । उच्यते—प्रयोज-
नामावेऽप्यवश्यमप्येवं व्याकरणम्, ब्राह्मणेन निष्का-
रणो धर्मः पङ्क्तौ वेदोऽध्येयो ज्ञेयश्चेत्यागमात् ।
क्रियते प्रवर्त्यते पुरुषोऽनेनेति कारणं प्रयोजनम् ।
निष्कारणः दृष्टप्रयोजनानपेक्षः नित्य इति यावत् ।
ब्राह्मणेन पङ्क्तौ वेदोऽध्येयो ज्ञेयश्चेति योऽयं धर्मः
साङ्ख्यवेदाध्ययनसदर्थज्ञानरूपः स सन्ध्योपासनादिव-
दवश्यं कर्तव्य इत्यर्थः । आगमः खल्वपीति भाष्यादिषु
श्रुतिरिति हर्दत्तादयः ।

Colophon

इति श्रीवत्सकुलतिलकवैद्यनाथमुनिसूतोः वैद्या-
करणाचार्यसर्वगौणश्रीगोपालकृष्णशास्त्रिकृतः कृतो शाब्दिक-
चिन्तामणी प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमे पादे प्रथमनाह्निकम् ।

End in the 7th Vol., page 3074.

तदेवं पूर्वोक्तरीत्या भूमादिशब्दयोरैकशेषाश्रयणात्
भूश्च वाद्य भूवाविति पश्चाश्रयणाद्वा क्रियावाचिनो
गणपठिनाश्च ये मूपभूतयः स्रज्जास्तेषामेव धातुसंज्ञेति
सूत्रार्थेऽभावात् सर्वार्थसंज्ञेः सुप्रसिद्धमननयम् ।

Gopālakṛṣṇa's work ends here.

Beginning of the supplement by his son and pupil Anantanārayana, page 3074

प्रत्य्यूह्यूहनिर्भेदप्रकटीकृतविक्रमः ।
 प्रमन्नरदनो देवः प्रयच्छतु मदीप्सितम् ॥
 महादेवीमहासेनमहागणपतिश्रितः ।
 महाप्रभुर्महादेवो महार्थ मे प्रयच्छतु ॥
 श्रीभूमिशोभितस्तु श्रीवत्साङ्कितस्तस्रुः ।
 श्रितामीष्टप्रदोऽस्मभ्यं श्रियो विष्णुः प्रयच्छतु ॥
 शारदाम्बुजपीठापि शारदः वारिववर्धना ।
 शारदास्मन्मुग्धाम्भोजे शारदं वरपं वसेत् (१) ॥
 श्रीमद्गोपालकृष्णाल्पमहागुत्पदाम्बुजम् ।
 नामनाम पुनरास्थे कुर्वे तत्कृतिशूरणम् ॥
 पित्रारब्धस्य पूर्वा तद्वशात् पुत्रो निमुच्यते ॥
 श्राणं च पुण्यलोकासिप्रतिवन्धरुपातकात् ।
 आरब्धस्यान्तगमनाभावमूलात् प्रचक्षते ॥
 बृहदारण्यकेऽध्याये तृतीयेऽन्ते समीरितम् ।
 स यद्यनेनेति वाक्यमत्र मानं विवृतताम् ॥
 तथाच भगवत्पादानुसारि श्रुतिवार्तिकम् ।
 नाकारि कार्यं यत् पित्रा स्वाशक्त्यादिप्रमादतः ।
 तत्पूराणात् पितृरूपात् पुत्र इत्यभिधीयते ॥
 इत्यादि तेनात्र यते प्रत्यवायापनुचये ।
 सिद्धान्तकौमुदी-पाल्या ललिता तत्कृतिर्यथा ॥
 पूर्वा रामायणादाल्प्य तत्रा विद्वन्मनोहर ।
 एव चिन्तामणिरपि तदशशोऽनुरिता ।
 भाव्यकैयट्टस्यादिप्रन्थजातं पृथक् पृथक् ।
 ये बुधा द्रष्टुमलसास्तेषां चिन्तामणिं कृतं ॥
 धान्यावधि (१) विजयगुणोपमहीमूला ।
 तन्नाम तत्तद्वाजस्य निगोमाम्बुचयो मम ॥
 श्रीमद्गोपालकृष्णोपचिन्तामणिधरा नरा ।
 सर्वोत्तमाः प्रकाशन्ते कौस्तुभायनपेक्षिणः ॥
 समर्थसूत्रपर्यन्तो मन्त्रोऽयं तै प्रतिश्रुतः ।

तत्परिश्रज्जं मा हि प्रवर्तयति कान्तवत् ॥
 श्रीमद्गोपालकृष्णार्थस्मृतयः कामधेनवः ।
 यावत्सकलजीवातुभूता अद्भुता अपि ॥
 सू — उपदेशोऽजनुनासिक इत् ।

अत्रानुक्रियमाणरूपविकाराभावाय भसन्नाश्रयेण कु-
 त्वमकृत्वा पदसन्नाश्रय जगत्त्वमेव कृतमित्याश्रयणात्
 अजनुनासिक इति निर्देशोपपत्तिः । छन्दोवत्सूत्राणि
 भवन्ति । उभयसन्नाश्रयपि छन्दासि दृश्यन्त इति हि
 मायम् ।

Colophon found on page 3239

इति श्रीवत्सकुलतिलकवैद्यनाथमुमतिसूतोः वैया-
 करणाचार्यसार्वभौमश्रीराममद्राध्वरिगुरुचरणश्लाघितम् -
 तिकौशलस्य श्रीगोपालकृष्णशास्त्रिणः कृतौ तन्महा-
 गुरुश्रीमदनन्तर्वैश्वरामश्रीमदनन्तनारायणशास्त्रि-
 परिपूरिते शास्त्रिकचिन्तामणौ प्रथमस्याध्यायस्य तृतीय-
 पादे प्रथममाहिकम् ।

End of the supplement by Anantanāra-
 yana

अत्र वार्तिकम् — एतेष्वप्यणयवायावैकादेशेभ्यो लुक्
 बलीयानिति वक्तव्यम् । एतच्चान्तरङ्गानपि त्रिधीन्
 बहिरङ्गो लुक् बाधत इति प्रत्ययोत्तरपदयोधेयत्र
 आपनात् सिद्धम् ।

Colophon

इति श्रीवत्सकुलतिलकवैद्यनाथमुमतिसूतोः वैयाकर-
 णाचार्यसार्वभौमश्रीराममद्राध्वरिगुरुचरणश्लाघितमति
 कौशलस्य श्रीमद्गोपालकृष्णशास्त्रिणः कृतौ तन्महा-
 गुरुकान्तन्तर्वैश्वरामश्रीमदनन्तनारायणशास्त्रिपरि-
 पूरिते शास्त्रिकचिन्तामणौ प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थे
 पादे प्रथममाहिकम् ॥

आकडाराहिकस्यान्तगमनेन महेश्वरः ।
 प्रीयता गुरुरूपो मे सविदानन्दलक्षणः ॥

139

26 L 5

शाब्दिकचिन्तामणिः—गोपालकृष्णशास्त्रिकृतः

Palm leaf 44 Foll 19 X 1½ inches
7 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Contains the 3rd ahnikā only in the
1st pāda of the 1st adhyāya

140

9 H 34

सिद्धान्तसुधानिधिः—विश्वेश्वरकृतः

Paper 280 Foll 12 X 5½ 12 lines
in a page Devanāgarī script Old Good
Good writing

This is a commentary on the Aṣṭā
dhyaṇi of Pāṇini. The author herein
embodies the views of Patanjali Vamana,
Haradatta, Madhava etc. The author is
Viśveśvara pupil of Lakṣmīdhara

Contains padas 2 to 4 in the 1st
adhyāya and the whole of the 3rd adhyāya
only

Beginning

गाहकुटादिभ्योऽङ्गिन्द्रित् ॥ गाडिभ्यदेशप्रहणम्,
हकारस्यानन्वयार्थत्वादिति द्वितीये यक्ष्याम् । तस्मा
त्कुटादिभ्यश्च परे ङ्गिन्द्रिणा प्रयाया. हिङ्गस्तु । अत्र
कुटादित्थं कुटोच्चारणोत्तरमुच्चारितत्वम् । तत्र कुटा-
दित्वेव । तथापि सद्गुणसद्गुणीहिणा कुटन्वेन रूपेण
कुटस्यापि बोधः । न चोभयसाधारणेनैकज्ञानवियय
त्वादिना रूपेण कुटस्य तदादीना च बोधोऽस्तिवति
वाच्यम् । अतद्गुणसविज्ञानत्वे सद्गुणीद्विषयकपदार्थ
व्यावृत्तपक्षेणैव बोधस्य वाच्यत्वात् तस्मात्तद्विषयार्थ
मत्रापि तथा वक्ष्यन्तः, उभयत्रापि अन्यपदार्थस्यैव-

रूपेण प्रतीतेः, वर्तिपदार्थस्योपलक्षणत्वविशेषण-
त्वाभ्यामेव बहुवीहिङ्गविधात् ।

Colophon

इति श्रीसिद्धान्तसुधानिधौ प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थे
पादे चतुर्थमाहिकम् । पादोऽध्यायश्चाय समाप्त ।

सद्विद्वत्पदवाक्यमनानिगमाकूपारवारगत

श्रीलक्ष्मीधरलक्ष्मणबोधजनुया विश्वेश्वरेणोदिते ।

श्रीसिद्धान्तसुधानिधौ सुविषयैरध्यायमध्यायत

ध्याय अध्यायमिहाभिधेयमधुना शाधाय धीर्धोयताम् ॥

End

लिङाशिपि । आशिपि यो लिङ् तदादेशस्तिङ्
एतत्सङ्गः । भूयात् । छन्दस्युभयथा ॥ सङ्गाद्वय स्यात् ।
वर्धन्तु त्वा सुपु तप । अर्धघातुर्नृत्वाणिजोप ।
विश्रुण्विरे । सार्वधातुकत्वात् श्रुश्रुमाद्यौ । हुश्रुतो
सार्वधातुक इति यण् ॥

Colophon

इति श्रीसिद्धान्तसुधानिधौ तृतीयस्य चतुर्थे पादे
प्रथममाहिकम् । पादोऽध्यायश्चाय समाप्त ॥

141

19 H 5

मूलप्रकाशः—अप्पादीक्षितकृतः

Palm leaf : 155 Foll 16 X 1½ inches
14 lines in a page Grantha script Old
Injured Illegible writing

This is a commentary on Pāṇini's Aṣṭā
dhyaṇi by Appādikṣita the eighth des-
cendant of famous Appayadikṣita. The
genealogy of the author is mentioned in
the colophon at the end of the first
Pāriccheda. The famous Appayadikṣita

had a grandson (son's son) called Sim happaya Venkatasubrahmanya was great grand son (son's grand son) of Sim happaya Venkatasubrahmanya's son was Dharmaraja Venkatesvaradiksita Our author Appādiksita was the son of Visālaksī and Dharmarāja Venkates varadiksita The genealogical table may be drawn thus

(1) Appayadiksita, the famous
Grand son of 1 ——— Simhappaya (2)
|
Great grandson of 2 — Venkatasubrah-
| manya (3)
son of 3 ——— Dharmaraja Venka
| tesvaradiksita (4)
son of 4 ——— Appādiksita (our
author) his
mother was
Visālaksī

The author states that Gopalakrṣṇa s'astrin—probably the author of the sāmīdīkacintāmaṇi—was his teacher on Vyākaraṇa and Viśvesvaradiksita on Nyāya and Mīmāṃsā

The colophons variously read the name of the work viz सूत्रप्रकाश, पाणिनिसूत्रप्रकाश, वैयाकरणतत्त्वप्रकाश and पातञ्जलसूत्रप्रकाश. But many of these colophons read सूत्रप्रकाश. The work is divided into 4 Paricchedas. The first Pariccheda ends in the 2nd adhyāya. The end of the 2nd Pariccheda is not specified in the MS. The 3rd Pariccheda ends in the 8th adhyāya. The fourth Pariccheda begins in the Prakriyāpariccheda

Beginning

नत्वा साम्बसदाशिवं वमुक्त्वा वा ।
आरच्यते पत . . . सितसूत्रप्रकाश ॥

.
अइउण् + हल् इति माहेश्वराणि सूत्राणि ।
एतान्याश्रित्येव इदं शास्त्रं व्याक्रियते । अनुस्वार-
विसर्ग + शर्पु च पाठो कर्तव्यः । एतेनैषा
तत्तत्प्रत्याहारेषु ग्रहणम् । वृद्धिरादैच् ॥ आकार एकार
ओकारश्च वृद्धिसञ्ज्ञः स्यात् । पपाच । अमेत्सीत् ।
योति ॥ अदेङ् गुणः ॥ अकार एकार ओकारश्च गुण-
सञ्ज्ञः स्यात् । पचन्ति । कृष्णार्धः । रमेश ।
गङ्गोदकम् ॥ इको गुणवृद्धी ॥ गुणवृद्धिशब्दाभ्यां यत्र
गुणवृद्धी विधीयते तत्र इक इति षष्ठ्यन्त पदमुप-
तिष्ठते । कर्ता । चेता । मोदते । कारक । अकार्षीत् ।
अचैषीत् । अस्तोषीत् । मेयति । मांथि । गुणवृद्धि-
शब्दाभ्यामिति किम् ? यो ॥ न धातुलोप आर्ध-
धातुके ॥ धात्वशलोपनिमित्ते आर्धधातुके परे इको
गुणवृद्धी न स्तः । लोलुव । पोषुव । मरीचुज ॥
त्रिडति च ॥ कित्त्रिडनिमित्ते इङ्लक्षणे गुणवृद्धी न
स्तः । चितम् । स्तुतम् । भिजम् । चिनुम् । इङ्लक्षण
इति किम् ? कामयते ।

Colophon

इति सूत्रप्रकाशे प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ॥
Colophon of the 1st Pariccheda
इति सूत्रप्रकाशे द्वितीयस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः ।
अध्यायश्च समाप्तः ॥

इति श्रीमद्भारद्वाजबुल्लजलधिभिरुण्डमतप्रतिष्ठापना
चार्यश्रीरुण्डवतारश्रीमदप्पयदीक्षितवर्यस्य तत्पौत्र-
श्रीमत्सिंहप्पयदीक्षितनन्तभूतश्रीवेङ्कटमुन्नय्यदीक्षित-
पौत्रस्य श्रीधर्मैराजवेङ्कटेश्वरदीक्षितपुत्रस्य विशालाक्षी-

गर्भसम्भवस्य श्रीमदप्पादीक्षितस्य श्रीमन्महादेवानुग्रह-
पात्रस्य श्रीगोपालकृष्णाभिधविद्वन्मुकुटाधीतपातञ्जल-
महातन्त्रस्य श्रीविश्वेश्वरसामिचिन्त्यातिरात्रयाजिनो लब्ध-
वाक्यप्रमाणतात्पर्यस्य कृतौ पाणिनिस्तुनप्रकाशे संज्ञा-
समासकारकविभक्त्यादिविधान नाम प्रथमः परिच्छेदः ।

Colophon of the 8th adhyāya apparently the 3rd Pariccheda ,

इति सूत्रप्रकाशे अष्टमस्य चतुर्थः पादः । प्रकाशश्च
संपूर्णः ।

संपूर्णस्य प्रकाशस्य स्फुरत्ता हि स्वभावतः ।

विद्याविनयसंपन्ने सा विशेषात्प्रसीदति ॥

अप्पादीक्षितरचिता वृत्तिः सूत्रस्य पाणिनीयस्य ।

बालानां सुखदात्री भूयादेषा धुषेण कृततोषा ॥

इति श्रीमद्भारद्वाजकुलजलधि+श्रीमदप्पयदीक्षितानां
साक्षादष्टमेनाप्पादीक्षितेन दीक्षितानां कृपावीक्षितेन
निर्मिते पाणिनिस्तुनप्रकाशे अष्टमस्याध्यायस्य चतुर्थः
पादः संपूर्णः ।

Immediately after this colophon the
fourth Pariccheda begins thus अथ प्रक्रिया-
परिच्छेदश्चतुर्थः सिद्धान्तकौमुदनुसारेणाभिधीयते । सु
धी उपास्य इति स्थिते ।

End.

कण्डूदेस्तृतीयस्येति वाच्यम् ॥ कण्डूषिषिपति ।
क्वजन्तात्सन् । स्येष्ट नामधेयम् । पुपुरीयिपति ।
पुतिरीयिपति । पुरीयिपति । अल्पीयिपति ।
अल्पीयिपति । अजादेस्त्वयैतरयोदित्वम् । नदराणां
सयुकानामचः परस्परं द्वित्वनिषेधः । इन्द्रीयतेः सन् ।
दिशन्दिशिव्योरन्यपरस्य द्वित्वम् । इन्द्रिदीयिपति ।
इन्द्रीयिपति । चिचन्द्रीयिपति । चन्द्रिदीयिपति ।
चन्द्रीयिपति । प्रियमाख्यानुमाचक्ष्ण प्रेषितु या
इच्छति पित्रापिपति । प्रापिपतिपति । प्रापिपतिपति ।

उरं विवारयिपति वारिरयिपति । वारयिपतिपति । वाट
सिसाधयिपतीत्यादि रूपत्रयम् । पत्व तु नास्तीत्युक्तम् ।
यङ् सन्, ण्यन्तात्सन्, बोभूयिषयिपति । यङ्
णिच् सन् ततो णिच्, बोभूययिपति इत्यादि । इति
प्रथममाला ॥

Colophon

इति प्रक्रियापरिच्छेदः संपूर्णः ।

एवं परिच्छेदचतुष्टयेन संज्ञादिभिः प्रथममालया च ।

आज्ञादिभिः प्रक्रियया युतेन . . . रूपः ॥

इति श्रीअप्पादीक्षितविरचितः पातञ्जलस्तुनप्रकाशः
संपूर्णः ।

इति सूत्रप्रकाशोऽयं कृतो बालसुरवासये ।

प्रीयता तेन भगवानम्बिकारमणः शिशुः ॥

अष्टाध्यायीपाठो ह्यनुवृत्तिस्तत्र तत्र सूत्रेषु ।

अर्थोदाहरणादिः प्रकरणसर्वस्वमन्यदपि किञ्चित् ॥

वार्तिकविशेषप्रोधः समूह्य प्रक्रियाकथनम् ।

सत्यज्य धातुपाठं सर्वमिहास्माभिराख्यातम् ॥

142

41. A 75

प्रक्रियाकौमुदी—रामचन्द्राचार्यकृता

Paper. 167 Foll 10½ X 5½ inches
12 lines in page Devanāgarī script. Old.
Injured Good writing

This is a work on Pāṇini's grammar
explaining the sūtras of Aṣṭādhyāyī
after rearranging them so as to facilitate
the beginners. The author Rāmacandra
was the son of Kṛṣṇācārya, grand-son of
Nṛsiṃhācārya and great grand son of
Anantācārya of Śeṣa family. From the
commentary Prīṣāda written by Viṭṭhala
the author's grandson, the following infor-

mation is gathered : Rāmacandra belonged to the Āndhradesa. His gotra was Kaundinya. He was ■ R̥gvedin. He was the author of two other works, viz. Kālanirṇayadīpikā and Vaisnavasiddhāntadīpikā. His son Nrsimha wrote a commentary on the Kālanirṇayadīpikā (copy of which ■ available in this Library). Rāmacandra's preceptor was Gopāla.

He is assigned to the earlier part of the 14th century A. D. Traditionally the work is supposed to have been the model for Bhattoji's Siddhāntakaumudī. Like the Siddhāntakaumudī this work also is divided into two parts, namely Pūrvārdha and Uttarārdha. The Pūrvārdha deals with संज्ञा, संधि, शब्दाधिकार, स्त्रीप्रत्यय, कारक, समास, तद्धित and द्विकृति. The Uttarārdha deals with तिङन्त, कृदन्त, and वैदिकप्रक्रिया. But herein the Unādi is very briefly dealt with and Svaraprakriyā is completely omitted.

The MS. is almost complete breaking off in the Vaidikaprakriyā of the Uttarārdha.

Beginning

श्रीमद्विष्णुमानम्य पाणिन्यादिमुनीन् गुरुन् ।

प्रक्रियाकौमुदीं कुर्मः पाणिनीयानुसारिणीम् ॥

अङ्ण् ऋलृक् एओङ् ऐओच् हयवट् ण्
जमङ्णनम् शमञ् घडधप् जवमडदङ् खफल्लथचट-
तृ कपय् शपसर् हल् इति प्रत्याहारसूत्राणि । हकारा-
दिष्वकार उच्चारणार्थः । लण्मध्ये त्वित्सञ्ज्ञकः ।

हकारो द्विरुपातोऽयमटि शल्यपि वाञ्छता ।

भर्हेणाधुशदित्यत्र द्वयं सिद्धं भविष्यति ॥

उपदेशे ऽनुनासिक इत् । उपदेशे ऽनुनासिकोऽच्
इत्संज्ञः स्यात् । प्रतिज्ञानुनासिक्याः पाणिनीयाः ।

धातुसूत्रगणोणादिवाक्यलिङ्गानुशासनम् ।

आगमप्रत्ययदेशा उपदेशाः प्रकीर्तिताः ॥

तस्य लोपः । तस्येतो लोपः स्यात् । णादयः
प्रत्याहारार्थाः ।

हलन्त्यम् । उपदेशेऽन्त्यं हलिस्स्यात् । सूत्रेष्वदृष्ट
पदं सूत्रान्तरादनुवर्तनीयं सर्वत्र ।

* * * *

स्थानिवदादेशोऽनस्विधौ ॥ धात्वङ्गकृतद्विताभ्य-
यसुसिङ्पदादेशाः स्थानिवत्स्युः, न त्वल्विधौ ।

Colophon :

इति संध्युपयोगिसंज्ञाप्रकरणम् ।

End

उच्चैःकृत्य, उच्चैः कृत्वा, उच्चैःकारं वा अप्रियं ब्रूते ।
नीचैःकृत्य, नीचैः कृत्वा, नीचैःकारं वा प्रियं ब्रूते
इत्यादयः कृतो ज्ञेयाः । दिङ्मात्रमिदमुक्तम् ।

Colophon .

इति कृदन्तप्रक्रिया ।

वैदिके शब्देऽप्येवं प्रक्रिया, य एय लौकिकास्त एव
वैदिका इति न्यायात् ।

* * * *

यजघ्यैनमिति च । एनमि ध्वमोऽन्तलोपः । वकारस्य
च यकारः । यजाघ्येन प्रियमेवाः ॥ तस्य तात् ॥
छोण्मध्यमवहुवचनस्य तस्य तात् स्यात् । गमय-
तात् ।

The former owner of the MS.—
Govindadasaputra.

143. 20. C. 57.

प्रक्रियाकौमुदी—रामचन्द्राचार्यकृता

Palm-leaf. 60 Foll. 16 X 1 inches.
8 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Illegible writing.

Contains the Pūrvārdha (without the beginning) and a small portion of the Uttarārdha.

144. 28. H. 49.

प्रक्रियाकौमुदी—रामचन्द्राचार्यकृता

Palm-leaf. 65 Foll. 16½ X 1 inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured Good writing.

Breaks off in the Samāsaprakaraṇa of the Pūrvārdha.

145. 30. J. 30.

प्रक्रियाकौमुदी—रामचन्द्राचार्यकृता

Palm-leaf. 37 Foll. 15½ X 1 inches
8 lines in a page. Telugu script. Old.
Much injured. Good writing

Breaks off in the Kāmakaparakaraṇa of the Pūrvārdha and contains the first 4 leaves of the Uttarārdha.

146. 41. A. 74.

प्रक्रियाकौमुदी—रामचन्द्राचार्यकृता

Paper 86 Foll. 10½ X 5½ inches. 12
lines in page Devanāgarī script Old.
Injured Good writing.

The colophon herein says that Kṛṣṇa-
cārya the father of Rāmacandraācārya was
the pupil of Gopāla

Contains the Uttarārdha complete
End of the Uttarārdha.

आनन्त्यात् सर्वशः शब्दा न शक्यन्तेऽनुशासितुम् ।

वालव्युत्पत्तयेऽस्माभिः संक्षिप्योक्ता यथामति ॥

प्रक्रियाकौमुदी सेय रामचन्द्रप्रकाशिता ।

असद्वचस्तमो वध्यात् सच्चकोरप्रिया चिरम् ॥

जयति सुभगमूर्तिमुग्धहासावलो-
प्रशमितजनतापो विदुलः स्वात्मदीपः ।

सचकितमित्र लक्ष्मीः सेवते यत्पदान्ज-
ललिततरकरान्या सद्यु संवाहयन्ती ॥

Colophon :

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजनाचार्यसरलसदागमा-
चार्यश्रीगोपालगुरुन्यपादशिष्यकृष्णाचार्यमुत्तमश्रीराम-
चन्द्राचार्यविरचिता प्रक्रियाकौमुदी समाप्ता ॥

The scribe adds :

शके याणसेन्विन्दु (१९६९) मितेऽब्दे चैत्रभातुके ।

इषे पूर्णतिथारवं पुरस्तत्तने सुधीः ॥

गणेशो विदुःसुतः प्रक्रियाकौमुदी शुभात् ।

दक्षपुत्रोपनामेमा कौमुदी समशीलित् ॥

147. 41. B. 28.

प्रक्रियाकौमुदी—रामचन्द्राचार्यकृता

Paper 98 Foll. 10½ X 5 inches 11
lines in a page. Devanāgarī script Old.
Injured Good writing

Contains the Pūrvārdha complete

148. 10 H. 1

प्रक्रियाकौमुदीव्याख्या मत्तारः—विश्वरूपः

Paper. 450 Foll. 9 X 7 inches 16
lines in a page. Devanāgarī script New.
Good Good writing

Bound in 2 Volumes

A Commentary on the Prakriyākaumudī of Rāmacandrācārya. The author Viṭṭhala was the son of Nṛsiṃha and Grandson of Rāmacandrācārya, the author of the Prakriyākaumudī. The author's mother was Mānikkāmbā. He salutes one Rāga-vendrasarasvatī, teacher in all the 14 branches of the learning and one Jagannātha srama who also is said to be an ascetic and expert in Vedānta philosophy. (Vide the stanza

“जगन्नाथाश्रम वन्दे यति वेदान्तज्ञोविदम् ।
पदवाक्यप्रमाणज्ञं स्वधर्मनिरतं सदा ॥”

Page 798 Prakriyākaumudī, Bombay Sanskrit Series, No 82, part 2)

From the kālānirṇayadīpikāvivaraṇa it is known that Viṭṭhala's father Nṛsiṃha was a pupil of Kṛṣṇācārya, son of Nṛsiṃhācārya, who was elder brother of Rāmacandrācārya the author of the Prakriyākaumudī.

From the concluding verses of the Kālānirṇayadīpikāvivaraṇa of Nṛsiṃhācārya and of the Prasāda of Viṭṭhalācārya the following genealogy is known

- 1 Avimuktācārya.
- 2 Anantācārya (pupil of Rāmasvāmī or Raghubatī).
- 3 Nṛsiṃhācārya
- 4 Kṛṣṇācārya (he had many brothers of whom Gopālācārya

was the eldest).

- 5 Nṛsiṃhācārya
6. Rāmacandrācārya or Rāmacārya (the author of Prakriyākaumudī and pupil of Gopālācārya).
7. Kṛṣṇācārya.
8. Nṛsiṃhācārya (the author of Kālānirṇayadīpikāvivaraṇa and pupil of Kṛṣṇācārya, No 7)
- 9 Viṭṭhalācārya (the author of Prasāda and pupil of Rāghavendrasarasvatī and Jagannāthasrama).

Breaks off in the Taddhītaprakaraṇa of the Pūrvardha

Beginning

श्रीमद्विह्वलमेरुमध्ययमजं शब्दात्मकं ब्रह्म यः
स्वेच्छातो जगद्ब्रह्मस्थितिलये हेतुः स्वमायागुणः ।
यच्छब्दसः श्रुतिसत्ततिव्यवहृतिस्तं पुण्डरीकाग्रमे
भक्तानुग्रहहेतुतः स्वितामहं वन्दे मुदे संविदे ॥१॥
श्रीशङ्खं पाणिनिं श्रीवररुचिमथ वाक्संस्कृतौ दीक्षित श्री-
शेषं तन्नाम्यहार्दप्रकटनपदुग्गीः पण्डितान्भर्तुमुख्यान ।
वृत्तिन्यासादिरुतुन् स्वमतपरमतख्यापकान्भोजदुर्ग-
क्षीरस्वामिप्रमुख्यानप्रगुणमतिभजे तन्मतिज्ञसिंहितोः ॥
किं शेषः पाणिनिर्वा वररुचिरथवा सर्वविद्याप्रणेता
शंभुर्भूमावभूद्भुसुरकुलतिलको ह्यन्धदेशोऽप्यंशो ।

ऋग्वेदी सर्वशास्त्रप्रकटनपटुगीः कृष्णजो रामचन्द्रो-
नन्ताचार्यप्रपौत्रो दिशतु कृतिमति मे स कौण्डिन्यगोत्रः॥

वन्दे तं यतिश्रुन्दवन्दितपदं श्रीराघवेन्द्रादिय

शामाभाति सरस्वतीपरपदं वादीन्द्रविद्रावकम् ।

यो विद्याः समदाचतुर्दश मुदा श्रेष्ठोपमाव्यादिकाः

शिष्येभ्यो मयि यत्कृपस्ति सततं सच्छास्त्रसंवित्तये ॥

लोकैऽस्मिन्पुत्रकर्म वरिवृत्तित्यौदार्यलोचनता

विद्वत्तपोकृतिः क्षमा सुजनता वेदोक्तमार्गदरः ।

आचार्य कृतकालनिर्णयमहाग्रन्थार्थसंदीपिका-

दीपं तं नरसिंहमन्मजनकं वन्दे विद्रा संततम् ॥५॥

गम्भीरायां मितोक्त्या कलितसकलसच्छब्दरत्नाकरां श्री-

शेषोक्तन्यायगर्भां स्वपरमतयुतां प्रक्रियाकौमुदीं ताम् ।

व्याकुर्वन् बुद्धिहीनो यदपि तदपि तत्पुत्रजो रामचन्द्रा-

चार्योक्तैः पाठरक्षाकरणगुणतया सज्जनैर्नोपहास्यः ॥

तथाच पण्डितमन्यैः प्रक्षिप्तैर्मौलिनीकृता ।

प्रक्रियाकौमुदी तस्याः प्रसादः क्रियते मया ॥ ७ ॥

स्पष्टस्वाहसमुपेक्षितानि कतिचिद्व्याख्यातकल्पस्त्वतो

रामाचार्यवरैरमूनि विशदं व्याख्यामि सूत्राण्यहम् ।

ग्रन्थेऽस्मिन्स्वरसाधनं कतिपयानौणादिकाश्च ब्रूवे

स्थाने ताश्च गणान्यथामति तथा न्यायान्पदैःसूचितान् ॥

टीकेयं विपुलेति येन विदुषा सक्षिप्यते तस्य नो

लाभः किन्तु समीहिताः पुनरपि सर्वे विशेषा हताः ।

येनास्माभिरनेकसूरिरचितग्रन्थार्थमालोच्य त-

त्सारं मूलगतं विशेषविदुषा प्रीत्यै प्रकाशकृतम् ॥

सत्र तावत् प्रक्रियाकौमुदीं चित्प्रेषः श्रीरामचन्द्रा-

चार्यस्तस्मात्प्रिप्रचयमनाभ्यां शिष्याचारपरिपालनाय

विशिष्टदेवताप्रणामलक्षणं शिष्यशिक्षार्थं मनस्युपनिवृत्त-

न्तो विषयप्रयोजनाधिकारिसंबन्धाश्च सूचयन्तः प्रति-

ज्ञानते—श्रीमद्विठ्ठलमित्रादिना ।

Colophon :

श्रीरामाचार्यसुतुर्हरिहरमज्जेन्द्रप्रवीः श्रीनृसिंहा-

चार्यो यं माणिकाव्याप्यजनयद्वत्तुलं विठ्ठलाचार्यमार्थम् ।

तस्य श्रीपाणिनीयाद्यनुगुणसगुणे प्रक्रियाकौमुदीय-
व्याख्यानेऽस्मिन् प्रसादे निरगमदमलः संघिसंज्ञाप्रसङ्गः॥

End :

राजाचार्याभ्यां जित्यं भोगोत्तराभ्यामेव प्राक्क्रीतीयः
प्रत्यय इष्यते । राजमोगीणः । आचार्यादणत्वं च ।
आचार्यभोगीनः ।

Colophon :

इति प्राक्क्रीतीयाः ।

Kṛṣṇācārya No. 4 in the above table is
also known to have lived in the Court
of King Rāma and written a Vṛtti on
Grammar.

149. 28. H. 50

प्रक्रियाकौमुदीव्याख्या प्रसादः—विद्वत्कृतः

Palm leaf. 91 Foll. 16½ X 1½ inches
10 lines in a page. Telugu script. Old
Slightly injured. Good writing.

Contains up to the end of the Strīprāt-
yayaprakaraṇa in the Pūrvārḍha.

150. 28 H. 51.

प्रक्रियाकौमुदीव्याख्या प्रसादः—विद्वत्कृतः

Palm-leaf 138 Foll. 14 X 1½ inches.
7 lines in a page. Telugu script. Old
Injured. Good writing.

Breaks off in the तत्पुरुषसमासप्रकरण of the
Pūrvārḍha.

The following stanza is found in the
beginning :

सर्वज्ञं सकलगुणैरुपास्यमानं

विशेषं विमलविद्या विभावयन्तम् ।

संघोषे पतितजनान् पवित्रयन्तं

यन्दे तं हरिहरभारतीपतीन्द्रम् ॥

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS

8 lines in a page Telugu script Old
Much injured Good writing

Begins in the last portion of the Tatpurusasamāsa and goes on up to the end of the Samāsaprakaraṇa in the Pūrvardha

The fly leaf gives the following name of the former owner of the MS

Vavilola Venkatasāya Sastrī

154

30 K 5

प्रक्रियाकौमुदीव्याख्या प्रसादः—विद्वत्कृतः

Palm leaf 258 Foll 14 × 3 inches
5 lines in a page Telugu script Old
Much injured Illegible and clumsy writing

Contains from the Sabdadhikara (wanting the beginning) to the end of the Apatyadhikara

155

41 B 30

प्रक्रियाकौमुदीव्याख्या प्रकाशः—कृष्णकृतः

Paper 102 foll 10½ × 4½ inches 14
lines in a page Devanāgarī script Old
Slightly injured Good writing

This is a commentary on Ramacandracarya's Prakriyakaumudī by Sesa Kṛṣṇa son of Sesa Narasimhasūri. The name of the commentary viz Gūḍharthabhava vivṛti seems to be appropriate from the last stanza of each prakaraṇa. But Jāgannāthapandita and others mention this commentary by the name of Prakriyā prakāśa or simply Prakāśa probably by the reason that the word Prakāśa is found associated with the names of various Prakaraṇas viz सञ्ज्ञाप्रकाश etc. The com-

mentary is said to have been written for the benefit of one Kalyāṇa at the request of his father Viravara. In the introduction of the commentary which extends to 46 stanzas the author gives the following pedigree of his patron Viravara

In the land of Udumbarahara spread out between the Ganges and the Yamuna there is a village called Patrapunja. Rupadhara a brahmana by caste was its chief. His son was Narayana. Nārāyaṇa had a son called Gangadāsa. Gangadāsa had by his wife Anabha a son named Viravara. Kalyāṇa was Viravaras son. Kalyāṇa was taught in Vyākaraṇa by Sesa Kṛṣṇa the author of the commentary under description. This Sesa Kṛṣṇa has also written the Prakṛtacandrika and Kamsavadha (Vide I O Library Catalogue page 267 Vol I and Kavyamālā No 6 respectively). He is also said to be the author of Pīḍacandrika Sphoṭatattva nirūpana Pārijataharanacampū Murārivijaya Yanjugantasīromani Kṛtyāgo panakāvya Dharmaslokatatṛdasi Satyabhamaparivṛtya Uśaharānecampū Satyabhamavilasa and Sūdrācintasīromani (Vide the introduction of Slokatatṛdasi Śrīrasavati Bhavan Texts No 22). Sesa Kṛṣṇas son was Vireśvara whose pupil was Jāgannātha paṇḍita. If we rely upon the introduction of the Slokatatṛdasi referred to above it must be admitted that our author Sesa Kṛṣṇa was patronized by the prince Virottama of Kāśi and Govardhanādharma son of Todāramalla a minister of Emperor Akbar.

He is assigned to the 16th Century A. D. He should not be confounded with his name-sake τ , another Kṛṣṇa, nephew of Rāmacandra of the 14th century A. D. Breaks off in the Śābdadhikāra of the Pūrvārdha.

Beginning

अलिकुलमणिडतगण्डं प्रत्यूहव्यूहतिमिरमार्तण्डम् ।
सिन्दूरारुणशुण्डं देव वेतण्डनुण्डमवलम्बे ॥ १ ॥
वृन्दारण्यमहीपु वंशनिनदामन्दामृतात्वादाना-
भिःस्पन्दानि दुधुक्षपेव मुरमौवृन्दानि संनादयन् ।
मन्दारद्वमवीथिकामु विहरन्वन्दारुवृन्दारक
द्वन्द्वस्तुभिनन्दितोऽस्तु जगदानन्दार्थ नन्दार्तमजः॥
शैवालश्रेणिशोभा दधति हरजटावल्लभो हन्त यस्या-
स्तद्ग्रासोल्लासतलगद्वरशकतुला यत्र धत्ते कलावान् ।
उन्मीलद्वोगिभोगावलिमुभगसिताम्भोजसंभाविताम्भा
गङ्गानङ्गारिसङ्गा मम महति विधौ मङ्गलान्यातनोनु॥
स्फटिकोपलगौरिमिन्दुलेखा
तिलकं लोचनपेपमम्बिकायाः ।
विपदो मिनिहन्तु मे विशाला
निजभालानलदीप्तमायमोज ॥ ४ ॥
कलितरुमलपुस्तन्यस्तदस्ताम्रमुद्रा
दिशन् लिखनमुक्षि शारदा सारदा नः ।
प्रतिपदनसरोजं वा करिना नवीना
वितरति मधुधाग भाधुरीणा धुरीणाम् ॥ ५ ॥
भास्वद्वमीयलयतिउक्ते धर्मरूपप्रसूता-
वार्यारितं मुचरितकृताचार्यके पिषधन्ये ।
अन्तर्निर्दिन्यति यमुनाजहनुजात्याजभाजो-
वाङ्मोमेध्ये हरिमिश्रियोः स्पष्टश्चैव वञ्चः ॥ ६ ॥
तरोदुम्यगहार इयभिरया जागर्ति नीहृदः
स्वयोरुप्रतिभिम्बमन्वारचरैः साज्जमप्योस्मिन् ।

यस्मिन्त्राल्पितकल्पशास्त्रिविभवाः शाखाशतोद्भासिताः
 सेव्यन्ते तत्रोऽथ वेदगुरुः प्रयागपातैर्द्विजः ॥७॥
 ब्रह्मावर्तं नाम तत्रास्ति तीर्थं
 सार्धं पुण्यं पूर्णपुण्यैरगण्यैः ।
 यत्संसेव्यं प्राप वल्लीकजन्मा
 सन्मानार्हा काथ्यावाचा समृद्धिम् ॥ ८ ॥
 आस्ते तस्मिन्मरनगरीगर्वसर्वस्वहारी
 हारीभूतामलमुरसरित्पत्रपुञ्जाभिवानः ।
 ग्रामः स्व स्त्रीजनविनिमयीभूतरामाभिरामः
 कामनीडाभजनमवनौ कथिदाध्वर्यरूपः ॥ ९ ॥
 यत्केन्द्रीभवनोदरोऽम्बरमणिस्पर्धामुनद्धादरा
 रत्नानां प्रकरा निशास्त्वपि दिनद्वितं समातन्वते ।
 लज्जाश्लेष्टदा विद्यासखलीतायनप्रस्थितै-
 रङ्गभङ्गिभ्रमरीभरव्यतिरूररपाणि नीलं नभः ॥ १० ॥
 साग्रयेऽपि किञ्च जीतउशीला
 विश्रुता अपि बहुश्रुतान्तः ।
 पण्डिता अपि जडाः परिवारे
 श्रोत्रिया इह सदा निवसन्ति ॥ ११ ॥
 सद्धर्मरूपपरिकर्मणमर्मविज्ञा
 विज्ञातवेदत्रिपया त्रिपयानपेक्षाः ।
 माक्षादिवात्र त्रिधयो त्रिधयो गुणानां
 जातु दिवा न हि निजाद्विचलन्ति मार्गान् ॥ १२ ॥
 तत्र ब्राह्मणमण्डलेऽतिप्रियुले सत्कर्मभिर्निर्मले
 बाल्मीकिप्रतिवेदशायमवस्थिते विज्ञातमर्वागमे ।
 आसीद्रूपधरः परः स्मरहरः सच्छ्रोत्रियाणां वरः
 गोपीरथविधिवैकुण्ठैर्यनिन्द्यो भूपातभूपासणि ॥ १३ ॥
 शिवः कपाटी भवरात्रि गोत्रभि
 शन्द्रः कलङ्की तपनो विस्मृतैः ।
 शेषोऽपि चाशीविषयशमभय
 स्तन्वेन लोकेऽयमिदं प्रसीधतान् ॥ १४ ॥
 प्रत्यक्षिस्तित्तिराउवाउवित्तानीमन्तमिन्दुगि-
 र्यगुरुः प्रकृतप्रपापवन्तर्द्वाभिराशामुरः ।

त्रैलोक्यानन्तरकर्मनिमित्तपरिप्राप्तप्रतिष्ठस्ततः-

संभूतः कल्किलकलमषरीहाण्यं नारायणः ॥१५॥

यः सिंहासनमास्थितोऽपि सहजं पद्मासनं सेवते

यो मालाः परिवर्तयत्यविरते शाला विशालाः श्रिताः ।

योगं यः श्रयति क्षितिश्चिदुचित्ताचारे नियोगं चर-

न्वेदेह जनकं व्यजेष्ट न परं लोकानशेषानपि ॥१६॥

तत्समादाविरभूत्प्रभूतविभवो गाङ्गेयमेयोजितो

गङ्गादास इति प्रसिद्धमहिमा गङ्गां समाराध्य यः ।

स्वामिखयामकृतार्थयज्जगदलं चक्रेऽन्यचक्रेश्वरा-

नक्षेत्रादजयज्जयैकनिलयः शक्रेऽप्यवज्ञापरः ॥१७॥

हरिहरपदपद्मद्वन्द्वनिर्द्वन्द्वभक्तिः

स्फुरद्गुरुद्वितीयोल्लसद्गङ्गाधालकीर्तिः ।

प्रतिदिवसवितीर्णस्वर्णसंप्रीणितायि-

व्रजविहितसुभाशीः शीलितारोषकामः ॥१८॥

नानाजन्मशतार्जितेन तपसा गङ्गाधाराधनै-

र्यः श्रीमाननभामिधानसुभगे पातिषते ज्योतिषि ।

लेभे वीरवरं सुतं द्विजवरं प्रह्लादमीमांसेन-

प्राया भागवता न यं तुल्यमितुं ब्रह्मर्षयो वा क्षमाः ॥

तद्वंशे भूयस्से समजनि रजनीजानिलज्वालिदान-

स्फूर्जन्शानावदानप्रयितपृथुयशोघोरणीघोतविश्वः ।

सर्वोर्वीशकचक्राक्रमनमितिशिः कोटिकोटारकोटि-

प्रोदद्ब्रह्मरोचिःपरिचरितं लसत्पादपद्मेरुश्रीः ॥

कामो वामदश निमिनैयजुषां कालानलो विद्विषां

स्वःशाखी विदुषां गुरुगुणवता पाथो धनुर्धारिणाम् ।

लीलावासगृहं कलाकुलसुवां कर्णः सुवर्णाग्निनां

श्रीमान्वीरवरः क्षितीधरस्यो वर्वति सर्वोपरि ॥२१॥

यस्य प्रोदतरः प्रतापतरुणः प्रयश्चिपृथ्वीभृतां

क्षीति सर्वगुणाश्रयामुदवहत्संयोजितां वेधता ।

लज्जा मेरुहरपरेतसि हुताः क्षमागण्डलस्थण्डिले

यस्मादुत्पतिताः स्युरस्ति परितस्ताम्रमिपाद्दृष्टिः ॥

सर्पी सा यत्कृपाणीं गुरुभुजेभुजगासङ्गतः सङ्गरादौ

सयः कृत्तारिकण्ठच्युतरुधिररजोयोगमभ्यावहन्ती ।

दृप्यद्गानाम्बुपूतारकांरुष्टिघटागण्डशैलेषु लग्ना

सूते सयः किलाण्डान्यतिविमलगलद्रूमिकाच्छलेन ॥

गङ्गादासात्मजन्मक्षिबिरमणमणेः कीर्तिगङ्गानुषङ्गाः

श्वेतन्तेस्फूर्तिफेनस्तम्बकसमरुचो हारिदधाः किलाधाः ।

द्राग्वीक्ष्यामृन्निडोजाः पृथुपुलकभरः पार्थनाशङ्कमानो

विश्वघ्राण्यप्यमाणाप्यनुवहति मुदा लोचनानां शतानि ॥

यद्गङ्गां वाणिनीनामधरमधुरसद्रोहिणीं रौहिणेयः

श्रुत्वा हालवहेलां रचयति सुचिरं सन्मदाकृणिताक्षम् ।

किंच द्राक्षासदक्षाक्षरैरसनकरस्रस्तरुद्राक्षमालः

सोत्कण्ठं नीलकण्ठोऽप्यनुपठति शिरस्ताण्डवाडम्बीरेण ॥

मौलौ मन्दारदामधमद्वलिपटलीकाकलीं श्रोणिविम्बे

कूजत्काञ्चीकलापं चरणकमलयोर्मञ्जु मञ्जरीदिशाम् ।

उत्सङ्गे कीरगातं स्तनभुवि मसृणं बल्लुकीपद्मं वा

यत्कान्ये दत्तकर्णां शिव शिव मनुते भारती भारमेव ॥

इन्दुं निन्दति चन्दनं न सहते विद्वेष्टि पङ्कजं

हारं भारभवैति नैव शुकते कर्दुरे मयः ।

स्वर्गङ्गाभवगाहते हिमगिरिं गाढं समालम्बते

यत्कीर्तिर्विरहातुरेव न मनसोक्त्र विश्राम्यति ॥ २७ ॥

मायतेगण्डगण्डस्थलवहलालदानवारिप्रवाहि-

रैरिस्त्रीमाप्यवयैः प्रतिदिनविहितैर्विप्रदानोदकेषु ।

सिक्तापातालमूलं किमपि यमुमती यस्य नित्यं प्रसूते

भूरि स्वर्गापवर्गप्रमृतिफलमृतः कीर्तिदम्भीप्ररोहान् ॥

बालाकौदरसोदरादधिक्रितस्फुटशरीरीसमीपतनी-

सीमन्तेषु समर्थकविरतं सिन्दूरपूरश्रियम् ।

सर्वांशः परिपूरयन्निजयशःकुर्यात्प्रीतिं

श्रीमान् वीरवरो जगत्पुण्यमग्रीः केन वा वर्णयताम् ॥

सोऽयं काव्यकलाविलासमवनं श्रीपारसीकेभ्य-

प्राणानामधिदैवतं गुरुगुणभेगाभयारोहणः ।

विद्याना निकषोपलः कुलगृहं केलीकुरङ्गीदृशा
शश्वत्पण्डितमण्डलीपरिवृतो विद्याविनोदं व्यधात् ॥

तस्यास्ति सर्वजनलोचनलोमनीय-

सौन्दर्यसारसविलासनिवासभूमिः ।

विद्याविनोदपरिमोदितभूरिसुरिः

कल्याण इत्यभिधया तनयो मयज्ञः ॥ ३१ ॥

यस्यापाङ्गतरङ्गिते सुरगवी वक्त्रे च वाक्चातुरी
कण्ठे चापि सरस्वती इदि हरेभक्तिश्च शक्तिमुञ्जे ।

आस्ते पाणितले सदा वितरणश्रीः पादमग्रे नृप-
श्रेणीमौलिमणिप्रभा वत कथं ह्येनः कुमारोऽप्यसौ ॥

सर्वविद्याविदोऽप्यस्य कल्याणगुणशालिनः ।

अभिनयविशतातीव तीक्ष्णा व्याकरणे मतिः ॥ ३३ ॥

रसालंकारसारापि वागी व्याकरणोज्जिता ।

शित्रोपहृतगात्रेव न रञ्जयति सज्जनाम् ॥ ३४ ॥

कल्याणस्य तनूद्वयस्य नृपतिः कल्याणमूर्तेस्ततः

कल्याणी मतिमाकलय्य विषममन्यार्थसंवितये ।

कृष्णं शेषनृसिंहसूरितनयं श्रीप्रक्रियाकौमुदी-

टीका कर्तुमसौ विशेषविदुषा प्रीत्यै समाज्जिह्वत ॥ ३५ ॥

अस्फुटभावा प्रस्फुटदोषाभिहितापसिद्धान्ता ।

असमर्थकपदबन्धा नैवापरधा विभावयत्यर्थम् ॥ ३६ ॥

तस्माद्वीरवरान्महीशमुकुटालकारचूडामणेः

प्राप्याज्ञा सुचिर विमाध्य च इदि ज्योतिर्नृसिंहाभिधम् ।

मन्तोषाय विशिष्य भाष्यविदुषा बोधाय दुर्मेधसा

व्याख्याम्याकाशक्षिकं सुविशदं ता प्रक्रियाकौमुदीम् ॥

केचित्पूर्वनिवद्धसिद्धवचनोपन्यासदक्षाः ये

पोषापरविरोधबोधविधुत दृष्टाश्रमप्राहिणः ।

किं तैर्वक्तुमिरत यः स्वविमपैरुद्दृष्ट्य पूर्व परा-

नुक्तं वक्ति परिच्छिनत्ति विषमं व्याख्यायसौ दुर्लभः ॥

प्राचा सूचितसूचितार्थगहने वाचा प्रपञ्चेऽय न-

क्षेतधञ्जलताविमोहविधुरं चिन्ता चिरं चुम्बति ।

कामं किंतु निरस्तविस्तरमिह प्रस्तुत्य मूलं शिशु-

त्रासत्यासि मया मितं हितमिहानुक्तं विविकं च यत् ॥

दुस्तरुक्कशयिष्या विदुषा मितोक्तया

निःशेषदोषपङ्क्तिशोभमृते न तोषः ।

हन्ताभिनन्दति न मन्दमतिर्वह्नी

तत्केन वाणि करवाणि जनानुवृत्तिम् ॥ ४० ॥

कतिचिदुद्धतनिर्भरमत्सराः

कतिचिदात्मवचःस्तुतिशालिनः ।

अहह केऽपि निरक्षरकुक्षयं

स्तदिह संप्रति कं प्रति मे धनः ॥ ४१ ॥

अबुधा मुधा वत मुधासरसीसरसीमवद्वचनवीचिचये ।

मयि साधुसाधनपरे भवता भवतास्त्रिभय खलता खलता ॥

मात्सर्यमुत्सार्य तथापि चार्थ-

राचार्यहृद् सुजनैर्विचार्य ।

फणिप्रयुक्ता भणितीर्विचिन्त्य

चिरं मदुक्तिः परिभाषणीया ॥ ४३ ॥

भाष्यादिषु न्यापसिद्धमर्थमाश्रित्य सिद्धवत् ।

व्याख्यास्ये कौमुदीन्यापाननुसंदध्वमाकरात् ॥ ४४ ॥

वह्नी सुवर्णमिव यत्परिशोध्य शब्दा-

ल्यकारनामनि मया निहितं निबन्धे ।

उद्धृत्य सारमिदमीयमिहोपबद्ध

सिद्धान्तशुद्धिविबुधस्तुजनानुगोधात् ॥ ४५ ॥

हंवाक्यभावादह चदेहयुदोषं मृषा पश्यति निस्तुषेऽपि ।

किं तत्र कुर्मो मृदुलं दुर्कूलं चेन्मृषा दूषयति द्विपाणः ॥

विप्रविघाताय कृमं मङ्गलमादौ निषम्रन् शिष्याय-

धानाय चित्रीकृतं प्रतिजानीते—श्रीमदिति । वय

प्रक्रियाकौमुदीं कुर्म इत्यन्वयः । कुर्म इति संबन्धात्

वयमिति कर्ता लभ्यते, अस्मभ्युत्तम इत्युक्तेः ।

अस्मदो द्वयोश्चेत्येकत्वेऽपि बहुवचनम् । वर्तमानमाभीष्ये

वर्तमानवेदेति भविष्यस्यपि लट् । न तु वर्तमाने;

मङ्गलानुबन्धप्रतिज्ञापनिबन्धस्यास्य श्लोकस्य प्रक्रिया-
पदवाच्ये शब्दान्वाख्यानोऽनन्तर्भावात्, प्रतिज्ञातस्य
चाद्याप्यनारब्धत्वात् । इष्टदेवताप्रणामे प्राप्ते गुरुतमगुरु-
तरगुरुक्रमेण देवताप्रणामः कर्तव्य इति शिक्षयन् विष्णुं
तावन्नमस्यति—श्रीमद्विदुलमानम्येति ।

Colophon :

दुस्तर्ककेशधिया विदुषा मितोक्तया

नि शेषदोषपरिशोधयते न तोषः ।

हन्तामिनन्दति न मन्दमतिर्बहुक्तौ

तत्केन वाणि करवाणि जनानुवृत्तिम् ॥

पृथ्वीमण्डलमौलिमण्डनमणिः शेषवंशामलो-

त्तंसः श्रीनरसिंहसूरिरभवत्प्रत्यक्षवाचस्पतिः ।

तत्सूनोः कृतगूढभावविवृतौ सत्प्रक्रियाव्याकृतौ

श्रीकृष्णस्य कृतौ समाप्तिमगमत्संज्ञाप्रकाशोऽग्रिमः ॥

End :

लाववाच्छसादाविति वाच्ये प्रभृतिग्रहणं प्रकारार्थम्,
न विभक्तिमात्रपरमित्याह—प्रभृतिग्रहणादिति । तद्धित
इत्युपलक्षणम् । तेन औडः श्यामपि दोषन् भवति
दोषणी इति । नस्य, नस्तः, नःक्षुद्र इत्यादौ नस्
सिध्यति । तत्र पाददन्तमासपूष्णा पुंस्त्वादिहोदाहरणं
दर्शितम् । अन्येषां तु यथालिङ्गमुदाहरिव्यति ।
नाभ्यामिति । भ्यामि हत्वे भोगो इति यत्त्वे हलि-
सर्वधामिति यलोपः । सुड ॥ सुडिति प्रत्याहार इति ।
कृत्रिमत्वात् नागमः, असङ्गशब्देति निषेधात् ।

156.

41. B. 11.

प्रक्रियाकौमुदीव्याख्या प्रकाशः—कृष्णकृतः

Paper 92 Foll. 9 × 3½ inches. 13
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Contains the Tīnanta only incomplete.

Beginning :

सिद्धे शब्दार्थसंबन्ध इति वार्तिककारेणार्थं प्रयुक्तानां
शब्दानामिदमुपशासनमित्युक्तम् । प्रयोगश्च पदस्यैव,
अपदं न प्रयुज्यतेति निषेधात् । पदं च द्विविधम्,
सुप्तिङन्तं पदमिति वचनात् । तत्र श्रुतक्रमानुरोधेन
सुबन्तानि व्युत्पाद्य तिङन्तानि व्युत्पादयिष्यन् प्र-
करणादौ मङ्गलमाचरति—प्रकृतिरित्यादिना । सा
प्रसिद्धा वैयाकरणाभिमत आद्या आदौ प्रत्ययादुत्पत्तेः
पूर्वा पूर्वकालेनावस्थिता सर्वप्रयोगमूलभूता वा प्रकृतिः
प्रकट्येण नियमेन क्रियते प्रत्ययोऽनया अन्तरङ्गप्रत्यया-
न्वयेति यत् । सा जयति सर्वोत्कर्षेण वर्तते । यत्तु
प्रत्ययात्पूर्वमुपादीयमानः शब्दः प्रकृतिरिति आद्या
प्रत्ययापेक्षया पूर्वावधिभूतेति च प्राचा व्याख्यातम्;
तदमतः, रुपादि पचतकि बहुपदुरिति भ्रमकचप्रकृति-
व्यव्यापनात् ।

Colophon on Fol. 65 :

पृथ्वीमण्डलमौलिमण्डनमणिः श्रीशेषवंशामलो

त्तंसः श्रीनरसिंहसूरिरभवत्प्रत्यक्षवाचस्पतिः ।

तत्सूनोः कृतगूढभावविवृतौ सत्प्रक्रियाव्याकृतौ

श्रीकृष्णस्य कृतौ समाप्तिमगमत्संज्ञाख्या परस्मैपदे ॥

End .

सिद्धरूपनिर्देशाभिप्रायतन्मिदम् । तत्र निपात्य
दर्शयति—वेदेतिर्यादि । विद ज्ञान इत्यस्य । अन्येषां
तु विकरणाभागे निपात्यः स्यादिति गौरवप्रसङ्ग इति
भावः । लोट्यति । अनुप्रयोगानुसारात् स एवोच्चीयत
इति भावः । गुणभाव इति । आमन्त्रितस्योपधागुण-
स्याप्रवृत्तिः । लोटो लुगिति । आम इति छेर्निहितो
लोटो न प्राप्नोति । लोटन्तकृतोऽनुप्रयोगो

157. 54 A 22

प्रक्रियाकौमुदीव्याख्या प्रक्रियासुधा—माधव-
सरस्वतीकृता

Paper 416 Foll 8½ X 7¼ inches 14
lines in a page. Devanagari script Old
Good Good writing

Bound in 2 Vols

This is another Commentary called Prakriyasūdhā on Ramacandracārya's Prakriyakaumudī by Madhavasarasvatī, pupil of Vidyendravana. The author is identical with that of the Sarvadarsanakaumudī (vide No 135, Trivandrum Sanskrit Series). Madhavasarasvatī is assigned to the 15th century A D. The following passages are found after the last colophon of the Sarvadarsanakaumudī:

“मूलमाला चिन्तामणिटीका, मितभाषिणी नाम
सप्तपदार्थटीका, मन्दानुकम्पिनी नाम कुसुमाञ्जलि-
टीका, वासिष्ठपञ्चिका नाम वासिष्ठव्याख्या, अभिनव-
सप्तपदार्थी, सर्वदर्शनकौमुदी ।

आभिस्तु पद्मि. कृतिभिरीधर. प्रीयता सदा ।

अरसेन्द्रमहीपालपात्रिते सोमदापुरे ।

स्थितो माधवकर्मन्दी व्याख्यास्त्राणि तत्पर ॥”

The above passages clearly show that Madhavasarasvatī was the author of 6 works mentioned in the list which does not include the Prakriyasudhā. But the fact that the Prakriyasudhā now under description was written by the same author as that of the Sarvadarsanakaumudī is unquestionable because both are mentioned as the pupils of Vidyendravana

Therefore, the assertion made in the verse आभिस्तु पद्मि* etc., requires a justification which may be in two ways viz (1) The assertion was not made by Madhavasarasvatī himself, but was made by somebody else who did not know the existence of his 7th work viz, Prakriyāsudhā, or (2) Madhavasarasvatī first wrote the 6 works mentioned in the list and immediately dedicated them to the God and then wrote the Prakriyasudhā his 7th work

(For further particulars about the author see the Manuscripts Notes by K Madhava Krishna Sarma in the Adyar Library Bulletin, Vol V, part 4, 1941)

He quotes herein the Mugdhabodha and Pāṇinimatadarpana in p 442. The Pāṇinimatadarpana is also quoted by Viṭṭhala in his Prakriyakaumudivyakhya Prasada

Beginning

अत्र ग्रन्थपतः सूचितः ।
प्रभावमात्रं तु धातुनैवात्मम् । पाणिनि
. पाणिन्यादिमुनयः, तान् गुरुं चान्मयं वयं
कुर्म इति सबद्धः । किमन्याकाङ्क्षायामाह—प्रक्रिया
कौमुदीमिति । न प्रक्रिया
तस्या कौमुदीव कौमुदी, प्रक्रियाप्रकाशिकेत्यर्थः ।
तां कुर्म । प्रक्रियेत्यनेन व्याकरणमित्यवगन्तव्यम् ।
व्याकरणानि च बहूनि सन्ति इन्द्रचन्द्रऋतुकला
पादिभिर्निर्मितानि । कुत्रेदमन्तर्भूयत इत्यत्राह—पाणिनी-
येति । पाणिनिना प्रोक्तं पाणिनीयं शास्त्रम् । तदनु
सर्तुं शीलमस्या अस्तीति पाणिनीयानुसारिणी । अनेन
शास्त्रीयप्रकरणस्य तदीयेन विषयमनुबन्धचतुष्टयं
सूचितम् । प्रकरणत्वं चास्य शास्त्रैरुद्देशसम्भवात् ।
तदुक्तम्—

शास्त्रकदेशसंबन्धं शास्त्रकार्यन्तरे स्थितम् ।
आहुः प्रकरणं नाम ग्रन्थभेदं विपश्चितः ॥

इति । विचाराज्ञं विहाय साधुत्वप्रक्रियामात्रप्रतिपाद-
नादस्य तदेकदेशत्वम् । कार्यान्तरं बालप्रबोधनम् ।
शब्दशास्त्रस्य साधुशब्द एव विषयः । प्रयोगार्हसाधु-
शब्दज्ञानं च प्रयोजनम् । तत्कामोऽधिकारी । ग्रन्थ-
विषययोः प्रतिपाद्यप्रतिपादकभावः संबन्ध । ग्रन्थ-
साधुशब्दज्ञानयोः साध्यसाधनभावः । विषयप्रयोजनयो-
र्विषयविविधिभावश्चेति संबन्धचतुष्टयम् । तदेव प्रक-
रणस्याप्यनुबन्धचतुष्टयम् । अवान्तरप्रयोजनं तु बाल-
प्रबोधनम् । बालश्चावान्तराधिकारीत्यनुबन्धचतुष्टयस-
द्भावादारम्भः प्रकरणस्य प्रतिपादितः । संप्रति ग्रन्थ-
मारभमाणः परमेश्वरेण पाणिनये उपदिष्टानि वर्णक्रम-
प्रदर्शकानि चतुर्दशसूत्राण्यह—अहउणिति ।

Colophon :

इति माधवसरस्वतीविरचिताया प्रक्रियाकौमुदीदीपि-
काया सूधाया संज्ञाप्रकरणम् ।

Colophon at the end of अनन्तनपुंसकलिङ्ग,
(Page 166)

श्रीविद्येश्वरवृन्दनारय्यस्य गुरोः पादावनुस्मरन् ।

अकरोन्माधवपतिरजन्तप्रक्रियासुधाया ॥

Colophon at the end of श्रीप्रत्यय—

इति श्रीमत्परमहंसपरिजाजकार्याश्रीविद्येश्वरवृन्द-
नारय्यश्रीमाधवसरस्वतीविरचिताया प्रक्रियासुधाया स्त्री-
प्रत्ययव्याख्या समाप्ता ।

End :

अत्रेति । परस्परमित्यत्र इत्येतमिति द्वितीयान्तस्य
द्विवचने कृते समासबद्धत्वेन मुच्युक् । समासत्वेतो-
ऽन्तोदात्तत्वम् आर्धेतिस्वरपदान्तः । समासत्वादेव
प्रातिपदिकत्वात् द्वितीयैकवचनादि । स्त्रीनपुंसकयो-

रिति । स्त्रीनपुंसकयोर्वै सर्वनाम कर्मव्यतीक्ष्णरे वर्तते
तस्योत्तरपदस्य या विभक्तिस्तस्याः स्थाने अमृभावो
वक्तव्य इत्यर्थः । अन्योन्यं परस्परमिति । द्विवचनं
विभक्तेरम् भावः । पूर्वपदस्य सुः । पक्षे अन्योन्य-
मित्यादीति । स्त्रिया समासबद्धत्वात् सर्वनामो
वृत्तिमात्रे पुंवद्भाव इति ङीपो निवृत्तिः ॥ इति
द्विवक्तिप्रक्रिया ॥

Colophon .

इति प्रक्रियाव्याख्यानसंग्रहे सुबन्तः समाप्तः ॥

इति प्रक्रियासुधाया पूर्वार्धं समाप्तम् ।

158.

21. Q. 3.

प्रक्रियासर्वस्वम् — नारायणभट्टकृतम्

Palm-leaf. 209 foll. 19 X 3 inches 12
lines in a page. Malayālam script. Old.
Good Good writing.

This is a recast of Pāṇini's Aṣṭādhyāyī
arranging and explaining the sūtras so
as to suit the requirements of beginners
in the formation of words. The author
Nārāyaṇabhaṭṭa is the same as the author
of Nārāyaṇīyam, a poem in praise of Lord
Śrī-Kṛṣṇa worshipped at Guruvāyūr in
Malabar Dt. His patron was the King
Devanārāyaṇa of Ambalapuzha in Travan-
core State. His preceptor was Acyuta.
He was the son of Brahmadvīta. He is
assigned to the later part of the 16th
Century and the earlier part of the 17th
century A. D.

The work is divided into 20 Khandas,
namely - (1) संज्ञा (2) परिभाषा (3) सन्धि (4)
कृन् (5) तद्धित (6) समास (7) श्रीप्रत्यय (8) मुच्यं
(9) मुच्यविधि, (10) आत्मनेपद, (11) तिङ्,

(12) लार्थ, (13) सनन्त, (14) यङन्त (15) यङ्लुगन्त, (16) मुञ्धातु, (17) न्याय, (18) धातु, (19) उणाडि and (20) वैदिक

Contains Khandas 1 to 19

Beginning

रासविलासविलोल स्मरत मुरारेर्मनारम् रूपम् ।
प्रकृतिपुट प्रत्ययवस्त्रपेक गोपिकामु समिलितम् ॥
तिष्ठत्येवानिलोऽपि प्रचरति गिरिरप्याज्ञया यस्य राज्ये
शत्रो सर्वाभिसारे सति रचयति यस्तस्य सयोगपहारम् ।
सोऽयं नि शेषशास्त्रश्रुतिनिबद्धकलानाटकेव्यदितीयो
भाति श्रीदेवनारायणधरणिपतिर्मग्नचेता मुकुन्दे ॥ १ ॥
यो वृन्दावनवासिना निपमिन् साक्षात्कृताधोक्ष्णान्
दुःप्राप खलु नारदाद् ध्रुव इव प्रापापदेश परम् ।
यस्यापास्तसमस्तवस्तुकुतुक कण्ठाबलोकोत्सव
क्रीडाकौतुकि मानस विजयते साऽयं महात्मानृपः ॥
सोऽयं कदाचन राजा स्वगुणैराकृत्य सनिधि नीतम् ।
श्रीभातुदत्तसुनु नारायणसत्तमशेषद्वनिमुरम् ॥
वृत्तौ चारु न रूपसिद्धिधना रूपावतरे पुन
कौमुद्यादिषु चात्र सूत्रमखिल नास्त्येव तस्मात्स्वया ।
रूपानीतिसमस्तसूत्रसहित स्पष्ट मित प्रक्रिया
सर्वस्वाभिहित निबन्धनमिदं त्रयं मनुकाध्वना ॥
इह सज्ञा परिभाषा सधि कृतक्षिता समासाश्च ।
लीप्रत्यय सुबर्था सुपा विधिश्चात्मनेपदविभागा ॥
तिङ्गि च लार्थविशेषा सनन्तपङ्क्त्यल्लुक्च सुञ्धातु ।
न्यायो धातुरूप्यादिद्वन्द्वसमिति सन्तु विशति खण्डा ॥
इतिरिता भूपतिना पुन पुन
क्षणे क्षणे शिक्षितरीतिकौशल ।
असाध्यवस्तुन्यपि सप्रवृत्तवान्
महाणवे पात इवानिलाश्रयात् ॥
अयमच्युतगुरुकृपया पाणिनिकत्यायनादिकाख्यात् ।
यत्न फलप्रसू स्यात्कृतरागरसाऽयं अद्भुतमार्गज्ञानम् ॥

इहादौ प्रयाहारोक्त्यै तत्सूत्राण्युच्यन्ते—

अइण् । ऋलृक् । एओङ् । ऐऔच् । हयवरट् ।
लण् । अमङ्गणम् । शभञ् । घटघप् । जवगडङ् ।
खकळञ्चटतव् । कपप् । शपसर् । हल् । इति ।

इहागमादेशधातुगणपाठप्रत्ययप्रयाहारसूत्राण्युपदे-
शा । ' उपदेशोऽनुनासिक इत् ' इत्यधिकारे
हलन्त्यम् ।

End

वन रक्षन् ॥ सृजोति वर्णान्तिर व्याप्नोति वा
वलक्षा धनञ् । लाक्षाद्राक्षामिक्षादय ॥ लान्तेपानम् ।
द्वयति मधु अस्मात् द्राक्षा । आमिक्षा हविर्भेद ।
आयुक्त पीयूषा वृक्ष । इति भाजाका ॥

नान्त प्रापदुणादिशास्त्रमिषता शब्दाननुक्तानता
धोनुप्रत्ययरूपत प्रविमजेत्कायात्किदादीन्वदेत् ।
रूढा साधव एव ते च शकटापस्यादिभिर्धातुजा
सर्वेऽपीत्युदित सतोऽपि बहुलमिदं यच्च स्वय पाणिनि ॥
उणाडिहृतित्रितय दण्डनाथकृति सथा ।
दृष्टैतत्कृतमस्माभिर्देवनारायणाज्ञया ॥

Colophon

इति श्रामत्केरलभूवल्यभूषणदेवनारायणधरणिपति
करुणाशरणेन नारायणचरणपरायणेन नारायणकविना
विरचिते प्रक्रियासर्वसर्वे उणाडिखण्ड समाप्त ।

The scribe adds—

कौलम् २०५ म्नु तुलामासम् १०२ बुधनाच्च
तिस्वानु पुवक्षत्तु अष्टमियु कुम्भराशियु वृडियसमये
१९८५

159

24 C 1

प्रक्रियासर्वसम् — नारायणभट्टकृतम्

Palm leaf 138 Foll 11½ X ¾ inches

12 lines in a page. Malayālam script. Old.
Slightly injured. Good writing.
Breaks off in the Tadditaprakaraṇa.

160. 24. C. 3.

प्रक्रियासर्वस्वम्—नारायणभट्टकृतम्

Palm-leaf. 78 Foll. 19 X 2½ inches.
14 lines in a page. Malayālam script.
Old. Injured. Good writing.

Begins in the course of the Tadditaprakaraṇa and breaks off in the Lakārtha-prakaraṇa.

161. 35. C. 5

मध्यसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Paper. 105 Foll. 10 X 5½. 15 lines
in a page. Devanagari script. Old. Good.
Clear writing.

An abridgement of Bhattoji-dīksita's Siddhāntakaumudī by Varadarāja, who is said to have been the pupil of Bhattoji-dīksita. He is assigned to the 17th Century, A D.

The work is composed in the following order.

(1) संज्ञाप्रकरणम्, (2) संधिप्रकरणम्, (3) शब्दाधिकारः (4) अव्ययप्रकरणम्, (5) तिङन्तप्रक्रिया, (6) कृदन्तप्रक्रिया, (7) कारकम्, (8) समासः (9) तद्धिताः (10) स्त्रीपदव्याः (11) वैदिकप्रक्रिया (12) स्वरप्रक्रिया.

Complete in above-mentioned 12 Sections.

Beginning—

नत्वा वरदराजः श्रीगुरुन् भट्टोदीक्षितान् ।
करोति पाणिनीयानां मध्यसिद्धान्तकौमुदीम् ॥

अइण् । अलृक् । एओङ् । ऐऔघ् । हयवास् ।
लण् । अमङ्गणम् । ज्ञाम् । घटघा । जवगडडङ् ।
सफळलथचटतव् । कपय् । शषसर् । हल् । इति
माहेश्वराणि प्रत्याहारसूत्राण्यनादिसंज्ञार्थानि । एषाम
न्त्या इतः । हकारादिव्कार उच्चारणार्थः । लामध्ये
त्वितसंज्ञकः ।

हकारो द्विरुपात्तोऽयमिति शल्पपि वाञ्छता ।

अर्होणाधुनदित्यत्र द्वय सिद्ध भविष्यति ॥

हलन्त्यम् । उपदेशोऽन्त्य हलित्स्यात् । उपदेश
आद्योच्चारणम् । सूत्रेष्वदृष्टं पदं सूत्रान्तगदनुवर्तनीयं
सर्वत्र ।

End :

पुंसः कर्मणि ॥ ब्राह्मणादित्वात् व्यञ् । मुते दधि-
ष्वनश्चनः ॥ चयतेरमुन् ॥ चायेरन्ते ह्रस्वश्चेति
चकारादमुनो लडागमः । ऋति ॥ प्रत्ययसपूर्वमुदात्तं
स्यात् ॥ चिकीर्षकः । अत्र ईकारस्योदात्तता ।
इत्यादिप्रयोगमनुसृत्यान्वाख्यातव्यम् ।

Colophon

इति स्वरप्रक्रिया ।

एषा वरदराजेन बाळानामुपकारिका । ,

अकारि पाणिनीयानां मध्यसिद्धान्तकौमुदी ॥

कृतिवरदराजस्य मध्यसिद्धान्तकौमुदी ।

तस्याः संख्या तु विज्ञेया खगोलकरवद्विभिः ॥

इति श्रीचविकण्ठिवरदराजभट्टकृता मध्यसिद्धान्त-
कौमुदी समाप्ता ।

The scribe adds—

सवत् १८२१ वर्षे आषाढवह्निपक्षमीदिने अयं
मोहनलिखितम् ।

162 10 E 19

मध्यसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Paper 102 Foll $9\frac{1}{2} \times 4$ inches 9 lines
in a page Devanagari script Old Good
Good writing

Breaks off in the Krdantaprakaraṇa

163 10 E 23

मध्यसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Paper 25 Foll $11\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches 10
lines in a page Devanagari script Old
Good Good writing

Contains the Karaka Stripratyaya,
Vaidika and Svāra prakaraṇas

Date of copying Saka 1746 Tarana
year Sam 1880

164 11 B 44

मध्यसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Paper 67 Foll $8 \times 3\frac{1}{2}$ inches 10 lines
in a page Devanagari script Old Good
Good writing

Contains the Tinantaprakaraṇa only

Date of copying—Saka 1692 Khara
year

Name of the scribe—Sitarāma

165 11 C 24

मध्यसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Paper 191 Foll $9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches 8 lines
in a page Devanagari script Old Injured
Clear writing

Breaks off in the Samasaprakaraṇa

166 11 D 143

मध्यसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Paper 19 Foll $9\frac{1}{2} \times 4$ inches 11 lines
in a page Devanagari script Old Good
Good writing

Wants the beginning in the Krtpra-
karaṇa and breaks off in the Karakapra-
karaṇa

167 35 B 2

मध्यसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Paper 40 Foll $11\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches 14
lines in a page Devanagari script Old
Good Illegible writing

Contains the Tinantaprakaraṇa

Date of copying Sam 1888 Saka
1754

168 22 Q 19

रूपावतारः—धर्मकीर्तिकृतः

Palm leaf 247 Foll $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
11 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Foll 187b and 188a are left blank

Wooden boards are added to both sides

This is a work on Pāṇini's grammar by
Dharmakīrti. The Sūtras of the Aṣṭa-
dhyāyī are dealt with in different order so
as to give facilities for beginners. The MS
contains the 2nd part or the Uttaraṛdha of
the work dealing with the roots. Hence
the part is designated as Dhātupratyaya
paddhati and Tinantasiromani in this MS.
However the MSS available in the Madras
Govt. Oriental MSS Library and the
Tanjore Palace Library designate it as

Dhātupratyayapañcīkā and Tīnantasiromani (Vide D. Nos. 1334 to 1336 of the Madras Des. Catalogue and 5819 of the Tanjore Des. Catalogue). Prof. M. Rangacharya in his printed edition of the work, suggests that the author may be placed somewhere between the 9th and 13th Centuries A.D.

Beginning :

प्रगम्य शिरसा देवो बालानां हितकारिणीम् ।

यथासारं प्रवक्ष्यामि धातुप्रत्ययपद्धतिम् ॥

तत्र धातुषु प्रत्ययेषु च किमर्थमनुबन्ध उच्यत इत्या-
शङ्क्यह—धातुनामकारादयः सर्वेऽनुबन्धाः कार्याः ।
आत्मनेपदिनामकारः अनुदात्तश्चित् आत्मनेपदम् इत्या-
त्मनेपदार्थः । परस्मैपदिनामकार उच्चारणार्थः । उभय-
पदिनां वकारः स्वरितवित्तः कर्मभिप्राये क्रियाफले
इति विशेषणार्थः । आकार आदितश्चेति विशेषण-
ार्थः । इकारः इदितो नुम् धातोरिति विशेषणार्थः ।
ईकारः भिदितो निष्ठापामिति विशेषणार्थः । ऊकारः
स्वतिसूतिसूयतिषूचदितो वेति विशेषणार्थः । ऋकारो
नाम्नोपिशास्त्रदितामिति विशेषणार्थः । लकारः पुषादि-
गुताप्लुदितः परस्मैपदेषु इति विशेषणार्थः । एकारो
हृम्यन्तक्षणाश्वसजामृगिण्येदितामिति विशेषणार्थः । ओ-
कारः ओदितश्चेति विशेषणार्थः । ओहागिति ककारश्च
हृश्च ब्रीहिकाष्टयोरिति विशेषणार्थः ।

End :

शकृत्पद्मागलायटरभलभक्रमसहार्हास्त्यर्थेषु तुमुन् ॥

शकादिप्रूपपदेषु अस्त्यर्थेषु च धातुमात्रात्तुमुन् प्रत्य-
यो भवति । अक्रियाधोपपदाभ्योऽयमारम्भः । शक्नोति
भोक्तुम् । शृणाति भोक्तुम् । घटते भोक्तुम् । आरभते
भोक्तुम् । लभते भोक्तुम् । प्रक्रमते भोक्तुम् । उत्स-
हते भोक्तुम् । अर्हति भोक्तुम् । अस्त्यर्थेषु अस्ति
भोक्तुम् । विपते भोक्तुम् ॥ पर्याप्तवचनेष्वलमर्थेषु ॥

पर्याप्तिरन्यूनता । पर्याप्तवचनेष्वलमर्थेषूपपदेषु धातो-
स्तुमुन् प्रत्ययो भवति । पर्याप्तो भोक्तुम् । अलं भोक्तुम् ।
पर्याप्तवचनेष्विति किम् । अलं कृत्वा । अलं भुक्त्वा
इत्यादयः सर्वत्रावगन्तव्याः ॥

Colophon :

इति तिङन्तशिरोमणौ कृदन्तोऽष्टमः परिच्छेदः ।
परिसमाप्तश्चायं तिङन्तशिरोमणिः ।

The fly-leaf 1 contains the following stanzas :

श्रीमान् महागणपतिः श्रियमातनोतु

निर्विघ्नमाकलयतामनिर्घ प्रसादम् ।

भविष्यद्वारिहि साकमुमापतिभ्या-

मानन्दपूर्णहृदयश्च निधीयतास्ततः ॥

महागणेशः सद्यः प्रसन्नो महाप्रदो मर्दितघ्नसह्यः ।

सखोभतोमात्रसिन्धुमौलिः सदा हृदयमौहि मे निदध्यात् ॥

अष्टादशभुजा देवीमनेकामरणोज्ज्वलाम् ।

प्रतिगर्भास्थितां दुर्गां परसंहारिणीं भजे ॥

जीर्णपादुकदामेन ब्राह्मणाय महात्मने ।

अक्षरज्ञं मम प्राप्तं यन्मर्थं तन्न दीयते ॥

या कुन्देन्दुतुषारहारधवला या शुभ्रवस्त्रावृता

या वीणावरदण्डमण्डितकृता या श्वेतपद्मासना ।

या ब्रह्माच्युतशंकरप्रभृतिभिर्देवैः सदा पूजिता

सा मा पातु सरस्वती भगवती निःशेषशत्र्यापदा ॥

साम्या पुनातु भयभूतिपवित्रिताङ्गा

गङ्गाजलं च हृदयं च कुक्षौ च पादौ ।

वस्त्रं च वीक्ष्य मन्त्रेण विदमामना

हारे हरे हिमकरे मकरे परे च ॥

The fly-leaves 2 and 3 give the contents of the work as given below :

तिङन्तशिरोमणिश्चन्द्रशेखराचार्यविरचितः ।
पकपत्रिकाविषयः—

लट्परिच्छेदारम्भः, लङ्परिच्छेदः, लिट्परिच्छेदः, आशिषि लिङ्परिच्छेदः, भावे लङ्गः, कर्मणि लङ्गारः, लिट्परिच्छेदः, लुङ्परिच्छेदः, लोट्परिच्छेदः, लुङ्परिच्छेदः, लट्परिच्छेदः, लङ्परिच्छेदः, लोट्परिच्छेदः, भावकर्मणोर्लिङादिविचारः, भावकर्मणोर्लुङ्, भावकर्मणोर्लोट्, सनादिप्रत्ययारम्भः, यङ्परिच्छेदः, यङ्गुगन्तविचारः, णिजन्तपरिच्छेदः, सनन्ताणिजन्तविचारः, लुङ्प्रभृतिलङ्कारार्थः, कृतप्रत्ययारम्भः, लटि लकारे शब्दिकरणम्, लटि-लुग्विकरणम्, लटि इलुग्विकरणम्, लटि इयन्विकरणम्, लटि इनुविकरणम्, लटि शविकरणम्, लटि श्रम्विकरणम्, लटि उविकरणम्, लटि भ्राविकरणम्, लटि चुरादिणिज्विकरणम् । विकरणम् (१०) । लङि लकारे शब्दिकरणम्, लङि लुग्विकरणम्, लङि इलुग्विकरणम्, लङि इयन्विकरणम्, शविकरणं च, लङि इनुम्विकरणम्, लङि उविकरणम्, लङि भ्राविकरणम्, लङि चुरादिणिज्विकरणम्, लोट्लकारे शब्दिकरणम्, लोट्लकारे लुग्विकरणम्, लोट्लकारे इलुग्विकरणम्, लोट्लकारे इयन्विकरणम्, लोट्लकारे इनुविकरणम्, लोट्लकारे शविकरणम्, श्रम्विकरणं च, लोट्लकारे उविकरणम्, चुरादिश्च । लिङ्लकारे शब्दिकरणम्, लिङ्लकारे लुग्विकरणम्, लिङ्लकारे इलुग्विकरणम्, लिङ्लकारे इयन्विकरणम्, लिङ्लकारे इनुविकरणम्, लिङ्लकारे शविकरणम्, लिङ्लकारे इयन्विकरणम्, लिङ्लकारे उविकरणम्, लिङ्लकारे भ्राविकरणं चुरादिश्च । आशिषि लिङि शब्दिकरणम्, अनिट्कारिकाः, तासामर्थश्च । आशिपिलिङि लुग्विकरणम्, आशिपिलिङि इनुविकरणम्, आशिपिलिङि इयन्विकरणम्, आशिपिलिङि श्रम्विकरणम्, आशिपिलिङि चुरादिश्च । उणादिप्रत्ययारम्भाः, क्त्वाप्रत्ययारम्भः, ल्यप्प्रत्ययारम्भः,

खमुत्रणमुलादिप्रत्ययारम्भः, तुमुन्प्रत्ययारम्भः, तिङन्तशिरोमणिरीत्या धातुमाला ।

तिङन्तशिरोमणिस्यदशलकाराणां ज्ञापकपत्रिकाविवेकः संपूर्णः ।

The Last Leaf contains the following stanzas .

“ शारदा वरदा माता शारदाञ्जलसन्मुखा ।
सादरा वदनाम्भोजे सीदता मामके सदा ॥
साधराण्यके वर्ये भानौ कटुसह्यते ।
शुक्रपक्षे च सप्तम्या भौमवारे शुभे दिने ॥
श्रीवत्सगोत्रजातेन वेङ्कटेशेन धीमता ।
प्रत्यङ्गिराकट्याक्षाविवेचनं लिखितः स्वयम् ॥
तिङन्तज्ञापकविशदस्तिङन्ताख्यशिरोमणिः ।
शब्दशास्त्राम्बुधेर्जातस्तिङन्ताख्यलसन्मणिः ॥ ”

169.

9. I 20.

रूपवतारव्याख्या प्रक्रियाकल्पवल्ली—

वृत्तिरुक्ता

Paper. 157 Foll 8 X 6 inches 16 lines in a page Devanāgarī script Old Good Good writing

A commentary on Dharmakīrti's Rūpavātāra by Nṛsiṃha son of Annadāśrī of Kaleyā family, who is said proficient in all the six darśanas The commentary is called Prakriyākālpavallī.

Wants the beginning in the Taddhita and breaks off in the Kṛtprakaraṇa.

Beginning .

अपत्यमिति । पश्यत्य तु वाक्येनापि अभिधानं प्राप्नोति । न हि तत्पितृवचनः प्रत्ययान्तोऽस्ति येन विगृह्येत । तदेवमुत्पादयितैवापत्येन पुञ्यन इति पक्षे

m = page Telugu script Old Good Illegible writing

Wants the beginning in the Sandhi prakarana and ends in the Tiddhita prakarana

172 20 C 71

लघुसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Palm leaf 44 Foll 15½ X 1 inches 7 lines in a page Grantha script Old Injured Good writing

Breaks off in the Tinantaparakarana

The first stanza नया सरस्वती etc, is omitted here

173 20 C 74

लघुसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Palm leaf 31 Foll 17½ X 2 inches 12 lines in a page Telugu script Old Injured Illegible writing

Wooden boards are added to both sides Complete

The following additional stanzas are found in the beginning

शुक्राब्जधर निष्णु शशिवर्ण चतुर्भुजम् ।
प्रसन्नयदन ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥
येनाक्षरसमाम्नायनधिगम्य महेश्वरात् ।
कृत्स्न व्याकरणं प्राप्तं तस्मै पाणिनये नमः ॥
येन धौता गिर पुसा विमर्लं जम्बवारिभिः ।
तमधाज्ञानजं भिन्नं तस्मै पाणिनये नमः ॥
वाक्यकारं वररुचि भाष्यकारं पतञ्जलिम् ।
पाणिनिं सूत्रकारं च प्रणताऽस्मि मुनित्रयम् ॥

The Colophon reads thus

इति श्रीविद्वन्मुत्तरतस्य लक्ष्मीधरसूतो भगवि
दीक्षितस्य शिष्येण पुष्टिदण्डि वरदराजभेने कृता लघु-
सिद्धान्तकौमुदी समाप्ता ।

The scribe adds

शुक्राब्जधरसितपक्षे ।

174 26 C 25

लघुसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Palm leaf 142 Foll 13 X ¾ inches 4 lines in a page Grantha script Old Injured Good writing

Contains up to the end of the Samasa prakarana

The fly leaf gives the following stanza from the Haridinatilaka of Sri Vedanta desika

आतिथेताभियुक्तं स्मृतिषु विधिवलाच्छास्त्रमन्यनिषिद्धं
प्राक्सामान्यापवादाद्भुतगतिनियतिं सततिस्थापनार्था ।
एकेतायन्तवृत्त्या त्विह तु नृषु चतुर्भुक्तिवर्जं त्विहाक्तं
श्रेयसिद्वयै स्वतः श्रीहरिदिनतिलक वेङ्कटेशेन पुसाम् ॥

13 blank leaves are added at the end of the MS

175 26 E 24

लघुसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Palm leaf 24 Foll 18 X 1½ inches 7 lines in a page, Grantha script Old Injured Good writing

Wants the beginning in the Tinanta prakarana and breaks off in the Samasa prakarana

The fly leaf attached at the end of the MS gives the names of certain gurus of Sri Vaisnavas as given below :

திருவேங்கடாசாமாதுஜீயர், சடகோப
ராமாதுஜீயர், ஏகசாடிபாங்குசாராமாது
ஜீயர், வேதாங்காசாமாதுஜீயர், அப்பன்ராம
ாதுஜீயர், திருவேங்கடாசாமாதுஜீயர்,
அயோத்யாசாமாதுஜீயர், கம்பிள்ளைஜீயர்,
தொண்டாடிப்பொடிசாமாதுஜீயர், சுத்த
ஸத்வம் ராமாதுஜீயர், பெரிப்பெருமாள்
ஜீயர், திருவேங்கடாசாமாதுஜீயர், அழகிய
மணவாளஜீயர், அகத்தாழ்வார், யதித்தர
ப்ரவணஜீயர், திருவாராயணபுரம்ஜீயர், பக்தி
ஸாராசாமாதுஜீயர், அப்பன் ராமாதுஜீயர்,
அண்ணன் ராமாதுஜீயர், எம்பெருமானார்
ஜீயர், ஸ்ரீநிவாஸாசாமாதுஜீயர், ஸாலக்ராம
ஜீயர், எம்பெருமானார்ஜீயர், சுத்தஸத்வம்
ராமாதுஜீயர், அப்பன் பாங்குசாராமாது
ஜீயர், சிதம்பராமாதுஜீயர்.

176 29. D 11

लघुसिद्धान्तकौमुदी—वरदराजकृता

Palm-leaf. 46 Foll. 17 X 1½ inches.
7 lines in a page. Telugu script Old.
Slightly injured. Good writing

Complete

The fly-leaf found in the beginning
contains a few lines from the स्वादिसन्धि
of the Siddhāntakaumudī.

177. 20. I 1.

शब्दकौमुदीव्याख्या—वैयनाथदीक्षितकृता

Palm-leaf. 81 Foll. 15½ X 2 inches 16
lines in a page. Grantha script. Old Good
Clear writing.

A commentary on S'okkanāthamakhin's
S'abdakaumudī by Vardyanāthadiksita son
of Ratnagīridiksita This Vardyanātha-
diksita is the same as the author of the
Paribhasārtahasangraha wherein he men-
tions Ramabhadradiksita as his maternal
uncle. Again Rāmabhadradiksita men-
tions S'okkanāthamakhin as his preceptor
in his Paribhāṣāśāstrīvyākhyā and as his
father-in-law in the jānakīpārnaya S'okha-
nāthamakhin in his Dhāturatnāvalī speaks
of himself as the son of Nārāyaṇadiksita
who bore the titles 'Moving Bhāṣya' and
'Dvādasāhayaṁ.' Vide Tanjore Dist.
No 5697.

Wants the beginning in the S'abdadhi-
kāra and ends in stripatyaya

Beginning

.... पूर्वादिना गणसूत्रसमानुपूर्वीकाणि जसि
विकल्पेन सर्वनामसंज्ञाविधिसूत्राणि पठति—पूर्वपरा-
वेति । पूर्वादिसप्त व्यवस्थाया गम्यमानाया विषये
जसि परे विकल्पेन सर्वनामसंज्ञानि भवन्तीति
सूत्राक्षरार्थः । तत्र कथितमाह—एषामिमादि । गण-
पाठादित्यादिना इयं प्रासविभाषेति दर्शयति । एवं
विशिष्टानामेव गणे पाठात् । एवमुत्तरत्रापि द्रष्टव्यम् ।
व्यवस्थास्वरूपमाह—स्वामिधेयेति । अपेक्षयत इय-
पेक्षा, कर्मणि घञ् । स्वेषा पूर्वादिसंज्ञाना योऽभिधेयो-
ऽयं दिग्देशकालादिः तेनापेक्ष्यमाणस्यापेक्षो नियगः
स इयर्थो भवति । पूर्वं इत्युक्ते कस्मात्पूर्व इति पूर्व-
शब्दस्य नियमेनावधारकाद्भास्ति । स चावविराकाङ्-
क्षापूर्णाया बधित् प्रयुज्यते । यथा ग्रामात् पूर्वस्मि-
न्नुत्तरस्मिन् ग्रामादिति । कचिच्च प्रसिद्धत्वाद्प्रयोगः ।
यथा अस्त्युत्तरस्या दिशीति कुमासभये । दिशः सपरती
भनदक्षिणस्या इति रघुपंशे च । न त्व संज्ञत्वादत्र

निषेधः स्यादिति वाच्यम् । आधुनिकसंकेतस्यैव पयुंदा-
सात्, दिक्षु चानादिव्यवहारात् । अत्र चार्धे अस्तातिप्र-
करणे कैयटादिव्याख्यातृवचनमेव प्रमाणम् ।

End :

यूनः ॥ अनुपसर्जनादित्येव । अतियूनीति ङीवेव ।
तद्धितसंज्ञ इति । तद्धिता इति पूर्वमधिकारसूत्रमधि-
कृतमिति भावः । अपमधिकारः टापः प्राङ् न कृत्तः ।
यस्येति चेन्न इतीत्यस्य औङः इयामिति वार्तिकस्य
प्राचा । ऋ तद्धित इति तद्धितप्रहणस्य चार्कुरित्यत्वेन
लाघवेऽपि पठ्योऽन्यत्रोऽप्युणापत्तेः । यद्यपि तद्धितसंज्ञायाः
तिप्रत्यये प्रयोजनं नास्ति तथापि उत्तरार्थमधिकारः ।
तदेतदाह—लिङ्गविशिष्टपरिभाषयेति । युवतिरिति ।
प्रत्यये स्वादिभ्यिति पदत्वान्नकारलोपः । शत्रन्तादिति ।
पत्ये यौति मिथीकरोति इति यु मिथ्रण इति घातोऽल्टः
शतरि उगित्वात् प्रत्ययेदि कारादिति ङीपि वा युव-
तीकनिर्मितमिति प्रयोग इति भावः । त्यन्तान्ङीपि
ति पठ्यते । तत्र यूनः स्त्रीप्रत्ययान्तादित्यर्थः । स्त्री-
त्वानेकशतकस्य प्रयोगानुसारेणाङ्गीकारादिति भावः ।
इदं तु ध्येयम् । शत्रन्तान् समूहार्थेऽत्रि भस्याऽ इति
पुंवद्भावे यौतमिति भवति । त्यन्तास्तु यौनमिति पुंवद्भा-
वेन युवनशब्देऽनिति प्रकृतिभावात् नटिलोपः । न च
भिक्षादिषु युवतिशब्दापठस्य पुंवद्भावार्थस्य इति कुतो-
क्तमिति वाच्यम् । मान्ये प्रत्याख्यानेन तत्फलस्यायुक्त-
त्वादिति सिद्धम् ।

Colophon .

इति श्रीमद्रत्नगिरिदीक्षितपुत्रवैयनाथशास्त्रिणः कृतिषु
शब्दकौमुदीव्याख्याने स्त्रीप्रत्ययः समाप्तः । हरिः ओम् ॥

स्वादिसूत्रेण ढयप् प्रातिपदिकादनिष्येन सुपः
प्रसङ्गेन नियमार्थमिदं प्रकरणमारभ्यते । प्रातिपदि-
कार्थलिङ्गापरिमाणवचनमात्रे प्रथमेति । नन्विदं सूत्रं
व्यर्थं, स्वादिवाक्येन कर्मणि द्वितीयेत्यादीनां च एक-

वाक्यत्वे स्वादिसूत्रेण प्रथमाया भिन्नवाक्यतया
अवश्यं विधेयतया द्वितीयाद्यविषये प्रथमासिद्धेः । न च
स्वादिसूत्रेण ॥

178.

11. E. 39.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Paper. 344 Foll. 10½ X 5½ inches. 13
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Slightly injured. Good writing.

The leaves are arranged into three
groups each group containing separate
pagination. The first group has 180 leaves,
the second 103 and the third 61.

The well known work on Pāṇini's
grammar explaining the Sūtras of the
Aṣṭadhyāyī with illustrations. The Sūtras
are herein dealt with after recasting
so as to suit the context and to facilitate
the readers in the formation of words.
The author Bhaṭṭojidīkṣita was the son of
Lakṣmidhara and the brother of Rangoji-
bhatta whose son was Kondubhaṭṭa, the
author of the Vayākaraṇabhūṣaṇa and
Sāra thereof. It is said that Bhaṭṭoji
was the pupil of Śeṣa Kṛṣṇa the author
of the Prakryāṣṭakāṣa, a commentary on
the Prakryākaumudī. He is assigned to
the 17th Century A.D.

Contains up to the end of Kṛtprakarana
Beginning :

मुनित्रय नमस्कृत्य तदुक्तीः परिभाष्य च ।

वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदीयं विरच्यते ॥

अडण् । ऋलृक् । एओङ् । ऐऔच् । हयवरट् ।

लण् । जमडणनम् । झमञ् । घदधप् । जवगडदश्

खफलठ्यचटतव् । कपय् । शषसर् । हल् । इति
माहेश्वराणि सूत्राण्यणादिसंज्ञार्थानि । एषामन्या इतः ।
लणसूत्रे अकारश्च । हकारादिष्वकार उच्चारणार्थः ।
हलन्त्यम् । हलिति सूत्रे अन्त्यमित्यात् ।

End :

अन्वच्यानुलोम्ये । अन्वक्शब्दे उपपदे सुवः
पत्वाणमुलौ स्तः । आनुकूल्ये गम्यमाने । अन्वग्भूया-
स्ते । अन्वग्भूत्वा । अग्रतः पार्श्वतः पृष्ठतो वानुकूलो
भूत्वा आस्त इत्यर्थः । आनुलोम्ये किम् ? अन्वग्भूत्वा
तिष्ठति, पृष्ठतो भूत्वेत्यर्थः ।

इत्थं लौकिकशब्दानां दिङ्मात्रमिह दर्शितम् ।
विस्तरस्तु यथाशास्त्रं दर्शितः शब्दकौस्तुभे ॥
भट्टोजिदीक्षितकृतिः सैषा सिद्धान्तकौमुदी ।
प्रीत्यै भूयाद्भगवतोर्मन्त्रानीविश्वनाथयोः ॥

Colophon

इति श्रीभट्टोजिदीक्षितविरचितायां सिद्धान्तकौमुद्या-
मुत्तरार्धं समाप्तम् ॥

संवत् १८९८ आषाढादि ९९ शके १७ प्रवर्तमाने
पौषशुद्ध १२ भानुवासरे लिखितम् । दलपतिरामेण
आत्मराम आत्मपठनार्थं परोपकारार्थम् ।

The front page of the first leaf contains
a few passages from Unādi portion of the
work and the following stanzas :

“ अतिथिविद्युधमैत्री राजसेवास्निहोत्रं
प्रहणरणरोमालोकवर्तन्दिश्याणि ।
अहेरिव धनाद्वीतो मिष्टान्नादूरत्यादिव ।
राक्षसीभ्य इव स्त्रीभ्यः ॥ विश्वमधिगच्छति ॥
आलस्यं मन्त्रबुद्धिश्च दुःखितो व्याधिपीडितः ।
निद्रालुः कामुकश्चैव पठेते शास्त्रपातकाः ॥ ”

179. 8. H. 15

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Paper. 150 Foll. 12½ × 7½ inches.
22 lines in a page Grantha scripts. Old
Good writing

Breaks off in the Taddhitaṭṭaparakaraṇa.
At the beginning the following stanzas
are written.

येनाक्षरसमाप्तायमधिगम्य महेश्वरात् ।
कृत्स्नं व्याकरणं प्रोक्त तस्मै पाणिनये नमः ॥
येन धौता गिरः गुप्ता विमलैः शब्दवारिभिः ।
तमश्वाङ्गानजं भिन्नं तस्मै पाणिनये नमः ॥
योगेन चित्तस्य पदेन वाचा
मलं शरीरस्य च वैद्यकेन ।

योऽपाकरोच प्रवर मुनीनां
पतञ्जलिं प्राञ्जलिं रानतोऽस्मि ॥
वाणीं पाणिनिमाचार्यं कात्यायनमुनिं तथा ।
कृताञ्जलिर्नमस्यामि भगवन्तं पतञ्जलिम् ॥
वाक्यकारं वररुचिं भाष्यकारं पतञ्जलिम् ।
पाणिनिं सूत्रकारं च प्रणतोऽस्मि मुनित्रयम् ॥

The name of the former owner of the
M.S.—Sundara Ayyar of Mandakolattur.

180. 9. D. 24.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Paper. 55 Foll. 9½ × 5 inches 12 lines
in a page. Devanāgarī scripts Old
Injured. Good writing.

Begins in the Vaidikaprākṛyā and goes
on up to the end of Lingānusāṣana.

Beginning :

छन्दसि पुनर्वस्योरेकरचनम् । द्वयारेकरचनं वा
स्यात् । पुनर्वसु नद्यग्रम् । पुनर्वसू वा । लोके तु

द्विवचनमेव । विशालयोध । प्राग्वत् । विशाला नक्ष-
त्रम् । विशाले वा ॥ पृथ्वुत्तच्छन्दसि वा । पृथ्वन्तेन
युक्तः पतिशब्दः छन्दसि घिमंशो वा स्यात् । क्षेत्रस्य
पतिना वयम् । इह वेति योगं विभज्य छन्दसीयनुवर्तते ।
तेन सर्वे विधयः छन्दसि वैकल्पिकाः । बहुलं
छन्दसीयादिरस्यैव प्रपद्यः । यच्च भम् । नमोऽङ्गिरो-
मनुषा वेत्तुपसंख्यानम् । नभसा तुल्य नमस्वत् ।
भत्याहुत्वाभावः । अङ्गिरस्वदङ्गिरः । मनुष्वदङ्गे ।

End :

अव्यय कतिपुष्पदम्भः । प्लान्ता सख्या ।
शिष्टा परवत् । एक. पुरुषः । एका स्त्री । एकं कुट्टम् ।
गुणवचनं च । शुक्र पटः । शुक्रा पटी । शुक्र वस्त्रम् ।
कृयाध । करणाधिकरणयोर्लुप्त् च । सर्वानि सर्ग-
नामानि । स्वर्गार्थेयं त्रिसुत्री ।

Colophon :

इति श्रीभट्टोजिदीक्षितविगचिताया सिद्धान्तकौमुद्या-
मुत्तार्थं पाणिनीयलिङ्गानुशासनसूत्रवृत्तिः समाप्तिम
गमत् ।

The former owner of the MS -

अहोत्रलाध्यसिमुत्तृसिंहसोमयाजिनाम् ।

181 9. E 65.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Paper 9 Foll 17½ X 4 inches 15 lines
in a page. Telugu script Old Injured.
Good writing

Contains a fragment of Taddhitapra-
karana.

182 9 E. 72.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Paper. 5b Foll. 17½ X 4 inches. 15

lines in a page. Telugu script. Old Good.
Good writing.

Contains from the S'abdādhikāra to
Samāsaprakaraṇa and a very small portion
in the beginning of the Uttarārdha.

183. 19. F. 8.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 193 Foll. 10½ X 1½ inches.
16 lines in a page. Telugu script. Old.
Slightly injured Good writing Wooden
boards are added to both sides

Contains up to the end of Svar-
prakaraṇa.

At the end of Pūrvārdha the following
stray stanzas are written .

“नूनं पुरा परिचचार महेश भूयो
येनाधुना परिचरामि भयन्तमेव ।
भाविन्यसौ परिचरेय जनुन्ययश्च
भारत्कमत्तिरसिन्मय भगो हि भक्तिः ॥
ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि कृतं यत्प्रेरणान्मया ।
तत्तत्प्रीत्यै मदा भूयात्तेन तुष्टः स मायु ॥
यज्ञेशाच्युत गोविन्द माधवानन्त केशव ।
कृष्ण विष्णो हृषीकेश वामुदेव नमोऽस्तु ते ॥
यस्य स्मरणमात्रेण जन्मममाराधननात् ।
विमुच्यते नमस्तस्मै विष्णवे प्रभविष्णवे ॥”

The fly leaf at the end contains the
following stray stanzas -

“त्यजेशमधर्मममप्रियं चान्वयं त्यजेत् ।
त्यजेद्वानमदृष्टान्मृत्ति मोपद्रवा त्यजेत् ॥
त्यजेत्कृष्णगजानं मायान्धु परित्यजेत् ।
त्यजेदृष्टिमा भूमि वृत्ति मोपद्रवा त्यजेत् ॥

निर्दयराजा व्याघ्रसमानो निर्दयनारी मृत्युसमाना ।
निजलभूभिररण्यसमाना निर्धनपुरुष शपसमान ॥

नैवाकृति फलति नैव कुल न शील
विद्यापि नय न च यत्कृतापि सेवा ।

भाग्यानि पूर्वतपसा खलु सचितानि
फाले फलन्ति पुरुषस्य यथैव वृक्षा ॥

महेश्वरे वा जगतामवीश्वरे
जनार्दने वा जगदन्तरात्मानि ।

न वस्तुभेदप्रतिपत्तिरस्ति मे
तत्रापि भक्तिस्तर्कणेन्दुशेखरे ॥

क्षुद्रा सन्ति सहस्रज्ञ स्वभरणव्यापारपूर्णोदरा
स्वाधीनस्य परार्थ एव स पुमानेक सतामप्रणि ।

दुःपूरीदरपूण्याय पिबति स्रोतं पति बाहवा
जीमूतस्तु निदाघसद्वत्तजगत्सतापविच्छिन्नये ॥”

184 19 F 10

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 140 Foll 17 × 1½ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Contains the Purvārdha complete
The following stanza is added at the end

‘ श्रीरामचन्द्रपदपङ्कजदर्शनेन
सरम्भबुद्धिसहिता प्रभवन्ति सन्त ।
अन्यान् विधीनपरिगणय्य शिव सदास्म
तीर्थस्य पादभजनात् मुधियो लभन्ते ॥”

185 19 F 11

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 183 Foll 12½ × 1½ inches

10 lines in a page Grantha script Old
Much injured Illegible writing

Contains the Uttarārdha almost complete

186 19 F 12

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 104 Foll 16 × 1 inches
7 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Contains the Uttarārdha only breaking off in the Curadiprakirana

The former owners of the MS—Mudumbai Raghavacharya Arsnasvami and Vangipuram Gopaladesikan

187 19 F 14

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 94 Foll 13 × 1 inches
10 lines in a page Grantha script Old
Much injured Good writing

Contains a fragment of the Uttarārdha
The former owner of the MS—Srīrangaraja of Cheyyur

188 19 F 15

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 85 Foll 13½ × 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Begins in the Kārakapralapaṇa and goes on up to the end of Pūrvārdha

GRAMMAR

- 189** 19 F 16 8 lines in a page : Grantha script Old
Injured Legible writing
Contains the Taddhitaprakarana and
Dviruktiprakarana incomplete
- सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता**
Palm leaf 72 Foll 14½ × 1½ inches
10 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing
Breaks off in the Samasaprakarana
- 190** 19 F 17 Palm leaf 43 Foll 13½ × 1½ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Much injured Good writing
Contains the kāraka and Samasa
prakaranas
- सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता**
Palm leaf 104 Foll 16½ × 1 inches
6 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Clear writing
Breaks off in the Taddhitaprakarana
- 191** 19 F 18 Palm leaf 69 Foll 15 × 1 inches 6
lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing
Begins in the Taddhita and goes on
up to the end of Pūrvardha
- सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता**
Palm leaf 144 Foll 14 × 1½ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Injured : Illegible writing
The leaves are in disorder
Breaks off in the Samasaprakarana
- 192** 19 F 19 Palm leaf 63 Foll 15½ × 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Injured
Clear writing
Contains up to the end of kāraka
prakaraṇa
Foll 64 to 68 contain a small portion
of Sabdādhikāra (in duplicate) and of
Tīnantaprakaraṇa of the work
Foll 69 and 70 contain the following
stanzas from the Karmasūpāla
- सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता**
Palm leaf 142 Foll 16 × 1½ inches
6 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing
Breaks off in the Taddhitaprakarana
- 193** 19 F 20 Palm leaf 59 Foll 15 × 1½ inches
- सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता**

“कर्मविपाके मूत्रकृच्छ्ररूपदानम् । तत्र निदान
वायुपुराणे—सुरापो मूत्रकृच्छ्री स्यात् । तन्निष्कृति-
माह बोधायन —

सौवर्ण कारयेत्पत्र पलेनार्धपलेन वा ।
यथास्वशक्ति मतिमान् दृढमष्टपल शुभम् ॥
वित्तशाय्ये न कुर्वीत भवेन्नित्यफलमन्यथा ।
तिलद्रोणाधिति केनापि . ताम्र तिलान्वितम् ॥

निदधीतेति शेष । तिलराशौ जलपूरित ताम्रपात्र
निदधीतेत्यर्थ ।

पात्रमध्ये तु तत्पात्र विदध्यात्कुङ्कुमान्वितम् ।
ब्राह्मण श्रुतसपत्न दरिद्र चाग्निहोत्रिणम् ॥
आहूय गन्धमाल्याद्यैर्विघ्ना चातिभक्तित ।

अर्चयेदिति शेष । एव ब्राह्मणमभ्यर्च्य नव भास्कर
पद्ममध्ये पूजयित्वाग्निं प्रतिष्ठाप्य तत्पद्म ब्राह्मणाय
वक्ष्यमाणप्रसारेण दद्यात् । तत्राच बोधायनप्रोक्ते—

पद्मे चावाहयेदेव भास्कर ग्रहनायकम् ।
एषोहि भगवन् देव पद्मेऽस्मिन् सन्निधिं कुरु ॥
त्रयीतमो द्वादशात्मन् सहस्रैर्हतिभिर्हृतः ।

इत्यानाहनमन्त्र ।

आवाह्य तस्मिन् देवेश पूजयेद्वक्तवन्दनं ।
पुष्पैश्च रक्तेरपरं कुङ्कुमागहचन्दनैः ॥
नैवेद्य पायस दद्यादलामे क्षीरमेव वा ।
आज्यहोमस्तिष्ठेहोमं वायं धाष्टोक्तं शतम् ॥
मन्त्रत्र्याटिभिर्हृत्वा होमशाय सवापयेत् ।
ततः स्वर्णमेव पद्म दद्यान्मन्त्रेण संयुतम् ॥

दानमन्त्र —

रत्न पूषा पतङ्गोऽमो द्वादशात्मना त्रयीतनु ।
पद्मेनानेन दत्तेन प्रीयस्तरणिस्तु मे ॥
दत्तेनानेन मनुजो मूत्रकृच्छ्रारत्रमुच्यते ।

मूत्रकृच्छ्रातुरस्तस्मादेतत्कुर्व्यात्प्रपन्नत ॥
ब्राह्मणान् भोजयेत्पश्चात्फलमश्यादिसंयुतम् ।

पद्मदानप्रकार च आदित्येऽहनि कारयेत् । इत्याह
भगवान् बोधायन । ’

Fol 71 contains the following stanzas

“श्रीमद्भोजधरामरेन्द्र सुगुणालकार दुग्धारणां
य ते द्वागनुरागिणी श्रयति सासूयेव तत्सगता ।
त सत्यज्य दरिद्रता गुरुकलत्रासक्तिमन्त भ्रिता
योयिन्मध्यमसौ कुचेत्सहित जारा न किं पाचरेत् ॥
सन्मार्गे निमिरीसशार्जरगणीर्नारन्ध्रता प्रापिते
त्वं वेमादवतीर्थं लब्धशरण पाता नु रक्त सदा ।
त्वन्नामस्मरणाद्भवन्त्यनिमिया सर्वे भवानादिमो
नान्त्यो मत्पुण तुल्य एव हरिणा श्रीनास एकोऽस्ति चेत् ॥

Foll 72 to 78 contain Vyākaraṇnakroḍha
patra

Foll 79 to 86 are left blank

197

19 Γ 24

सिद्धान्तसौमुदी—पद्योजिदीक्षितकृता

Palm leaf 52 Foll* 15½ X 1½ inches
7 lines in a page Telugu and Grantha
scripts Old Slightly injured Good
writing

Contains the Uttarārdha up to the
end of Cūrādi

The fly leaf contains the following
stanzas

“गुरोर्ध्यादितस्य कार्याराधनमना ।
उत्पद्य प्रणिपत्य न्याय्यो दण्डो वि श्रियते ॥
मिन्द्रात्मणिराशुः प्रियमनां मातरिपतेलिप्सु-
सागनायस्तेषाम् मितागुर्वा तपीनरशोभयाम् ।

पाणिभ्यामलिपूर्णरत्न (चषकं) रक्तोत्पल विभर्ती
सौम्या रत्नचटस्थरक्तचरणा ध्यायेत्परामयिकाम् ॥
श्रीविद्या शिवयामभागनिलया ह्रींकार
श्रीचक्रान्तरविन्दुमध्यमशिखा श्रीमत्सभानायिकाम् ।
श्रीमत्पञ्चमुखविग्रराजजननी श्रीमन्मगन्मोहिनी
. . . परदेवता भगवती श्रीराजराजेश्वरीम् ॥”

198. 19 F. 25.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 82 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1$ inches
6 lines in a page Grantha script. Old.
Injured. Illegible writing.

Contains fragments of the S'abdādhi-
kāra, Strīpratyaya, Samāsa and Tīnanta
prakaranas.

Seven extra leaves added at the end
contain a small portion of the Tribhāsyā-
ratna.

199 19 F. 26.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf 71 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
13 lines in a page Grantha script Old.
Injured Good writing.

Contains a fragment of the Kṛtpra-
karaṇa and whole of the Vaidika and
Svara prakaraṇas

200 19. F. 30.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 8 Foll. $12\frac{1}{2} \times 1$ inches.
8 lines in a page. Grantha script Old.
Much injured. Clear writing.

Contains the Paribhāṣā and Sandhi
prakaranas.

201. 19. F. 31.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 41 Foll. 17×1 inches.
6 lines in a page Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

Begins in the Taddhita and goes on up
to the end of Pūrvārdha.

202. 19. F. 32.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 27 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
10 lines in a page. Grantha script. Old.
Much injured. Good writing.

Breaks off in the S'abdādhi-kāra.

203. 19. F. 34.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf. 42 Foll. $15 \times 1\frac{1}{2}$ inches.
8 lines in a page Grantha script. Old.
Much injured. Clear writing

Breaks off in the S'abdādhi-kāra.

204. 19. F. 35.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf. 12 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1$ inches.
7 lines in a page. Grantha script. Old.
Much injured. Clear writing.

Contains a fragment of the Tīnanta-
prakaraṇa.

205 19 F 36

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 15 Foll $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
9 lines in a page Grantha script Old
Much injured Good writing

Contains a fragment of the Taddhita
prakaranas

206 19 F 37

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 39 Foll $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page Grantha script Old
Very much injured Illegible writing

Contains fragments of the Samasa and
Kat prakaranas

207 19 F 38

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 50 Foll 15×1 inches
2 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Clear writing

Breaks off in the S'abdadhikara

208 19 F 41

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 56 Foll $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
3 lines in a page Grantha script Old
Very much injured Good writing

Contains a fragment of the P'arvārdha
The leaves are in disorder

209 22 C 56

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 71 Foll $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches

6 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Contains fragments of the Sandhi
S'abdadhikara, haraka and Taddhita
prakaranas

210 22 M 67

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 36 Foll $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Much injured Legible writing

A fragment containing some stray leaves
relating to the Sandhi, S'abdadhikara and
Samasa prakaranas

211 23 B 31

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 12 Foll $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Good Good writing

Contains up to the end of the Sandhi
prakaranas

212 23 E 1

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 146 Foll $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
6 lines in a page Grantha script Old
Injured Clear writing

Contains the Uttarārdha which breaks
off in the Uṣādiṣṭakaraṇa

The former owner of the MS Candam
rutam Venkatarangacharya son of Hasti
pranātha of Sundarapura

भगवद्भक्तिरैरात्मनिधये गुणसिन्धवे ।
 आन्ताय श्रीश्रीनिवास + परम + मङ्गलम् ॥
 तन्त्रेषु सम्यङ् निर्यातादिगर्वापहारिणे ।
 दान्ताय श्रीश्रीनिवास + मङ्गलम् ।
 प्रथमन्तगुरुसिद्धान्तस्थापनैकोत्सुकाय न ।
 निधये श्रीश्रीनिवास + मङ्गलम् ॥
 ज्ञानभक्तिश्च सप्त ।
 श्रीवास + पर + मङ्गलम् ॥ ,
 सार्धवम्यसरूपवात्सल्यादिगुणव्यये ।
 श्रीनिवासाय मङ्गलम् ॥
 पत्पादपङ्कज प्राप्य निर्भरा निर्भयोऽस्यहम् ।
 ॥
 अनागो नाग्रानस्मि यत्कारण्यो
 श्रीनिवासाय मङ्गलम् ।
 मङ्गलाशासन श्रीमत्परकालयुगे पदे ।
 समर्पित पठेद्यस्तु स भवेन्मङ्गलाश्रय ॥

217 23 G 37

सिद्धान्तसौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 63 Foll 18½ × 1½ inches
 9 lines in a page Grantha script Old
 Injured Good writing

Wants beginning in the Acsandhi and
 breaks off in the Tadditaprakarana

218 24 A 7

सिद्धान्तसौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 89 Foll 14½ × 2 inches
 12 lines in a page Grantha script Old
 Slightly injured Good writing

Begins in the Adādi and goes on up
 to the end of Kṛtprakarana

The fly leaf contains the Anūkarikas
 as found in the Siddhāntakaumudī

219 24 A 24

सिद्धान्तसौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 165 Foll 13½ × 2 inches
 9 lines in a page Malayalam script Old
 Good Good writing

Contains the Purvārḍha complete

220 24 B 17

सिद्धान्तसौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 159 Foll 13½ × 1½ inches
 11 lines in a page Grantha script Old
 Injured Good writing

Breaks off in the Bhvadi in Uttarārḍha

221 24 C 13

सिद्धान्तसौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 102 Foll 14½ × 2½ inches
 11 lines in a page Malayalam script Old
 Good Good writing

Wants 12 leaves in the beginning of
 Bhvadi and goes on up to the end of
 Kṛtprakarana

The fly leaf at the end adds the
 following stanzas

अष्टाध्याय्या सूत्रसंख्या—

“कमल प्रथमेऽध्याये द्वितीये दन्तु पुनं ।
 तृतीये तु गति सख्या चतुर्थे ऽगताति च ।
 पञ्चमे क्षिप्रमान् सख्या षष्ठे मगम्य इत्यपि ।
 सप्तमे जडभू सख्या तानगीरष्टमेऽपि च ॥
 धी साधुगा नू सर्वथा सद्भि सख्या प्रसीरिता ॥

351 268, 631, 633, 555, 737, 438 366
 आहत्य 3 979

222. 24. F. 8.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 58 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Clear writing.

Contains the Kṛtprakarāṇa only complete.

Date of copying—प्रमोदसंवत्सराभ्युज्ज्वल-त्रयोदशी सौम्यवासरः ।

223. 24. O. 10.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 63 Foll. $16\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Good writing.

Begins in the Samāsaprakarāṇa and goes on up to end of the Pūrvārdha.

Date of copying : दुन्दुभिर्माशिरब्धुलद्वादशी.

Name of the scribe—Sūryanārāyaṇa-sāstri son of S'eśāvadhāni.

224. 25. A. 2.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 18 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Clear writing.

Breaks off in the Svādisandhi.

225. 25. D. 16.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 77 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

Wants beginning in the S'abdādhikāra and breaks off in the Taddhitapra-
karāṇa.

The fly leaf added at the beginning of the MS. reads the following stanzas :

विते चतुर्धा दयादा धर्माभिवृत्तस्कराः ।

ज्येष्ठपुत्रावर्मानेन त्रयः कुप्यन्ति सौदराः ॥

लक्ष्मीलक्षणहीने कुलहीने सरस्वती ।

अपात्रे लभ्यते नारी मेघो वर्षति पर्वते ॥

अलिनुसरति परिमलं लक्ष्मीनुसरति नयगुणसमृद्धिम् ।

निम्नमनुसरति सलिलं विधिविहितं बुद्धिरनुसरति ॥

सत्यानुसारिणी लक्ष्मीः कीर्तिस्त्यागानुसारिणी ।

अद्वानुसारिणी विद्या बुद्धिः कर्मानुसारिणी ॥

पक्षद्वन्द्वविराजितोऽहममलो मीनप्रसेवी सदा

पुष्टाङ्गः सकला दिशः परिततधन्द्रः समः किं नु मे ।

सर्वस्थाशुशिरोगतोऽहमिति तं चन्द्रं बको हासते

मात्सर्येण दुरात्मकोऽपि सुजनं दृष्ट्वा तथा हासते ॥

वृत्तिच्छेदविधौ दिजातिमरणे वृत्तिप्रहे गोप्रहे

साधूनां न्यसने कलत्रहरणे मित्रापदा वारणे ।

ये शक्ताः पुरुषाः पराङ्मुखतया कुर्वन्त्युदामीनतां

तानालोक्य निरीक्षितुं श्रुयते ॥

Three extra leaves added at the end contain a small portion of the Aṣṭādhyāyī.

The former owner of the MS.—S'rinivāsārāghavāchārya.

226. 25. E. 18.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 6 Foll. $13\frac{1}{2} \times 2$ inches. 10 lines in a page. Malayālam script. Old. Good. Good writing.

Contains a fragment of the Vaidika-
prakriyā.

227. 25. G. 14.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf. 151 Foll. $13 \times 1\frac{1}{4}$ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the Uttarārdha up to the end of Lakārārthaprakriyā with the following colophon.

इति भट्टोजिदीक्षितकृताया सिद्धान्तकौमुद्यामुत्तरार्धं तिङन्तकाण्डः ।

Four leaves added at the beginning contain the following :

అక్షల వ్రుణ్ణమ్ శ్రీపతిగి యో అక్షల శత్రుత్వే
నిన్నంబెంబుం పిన్నం జూతకమ్, నశ్శత్రుత్వమ్
కేడై పాతమ్. నశ్శత్రుత్వమ్
విశాకమ్ నాలూరపాతమ్. లోలవల్లిత్ వ్రుణ్ణమ్
శ్రీపతి అక్షలశత్రుత్వమ్.

श्रुत्वा यस्याह्नासध्वनिमुपितयतः कन्दरान्तः प्रकामं
दानाम्भसिक्तगण्डाः करटिविततयो दिक्ष्वधावन्मयाताः ।
सोऽयं संप्राप्य सत्त्वक्षयमतिजरसा खिन्नगात्रो मृगेन्द्रो
जम्बूकाना सकाशाद्भजति परिभ्रमंस्वल्पसत्त्वादिदानीम् ॥
मज्झिमागकान्ताजनकुचकलशाभोगाकस्मीरवास
स्यानाम्भःस्वर्गगङ्गाकनकमयसरोजालिके रीरसज्ञः ।
हसो हा हन्त कोप्याम्भसि बरुनिर्वहे, पल्वलेऽस्मिन्निवास
नीतो देवेन तेषां गुरुमिहति सासहीति प्रकामम् ॥
स्वयूयादायात सह वसति काक. पिंकुल्ले-

रमिन्नश्चूतौ निमृत्तमिह हा हन्त वसतु ।
वसन्ते संप्राप्ते मधुरगिरिमेव प्रचुरमु-
दृणत्स्वेवा मध्ये निमिह काकः कल्लयतु ॥ ३ ॥
मह्यं वल्लिमत्तं मुचिरपिचितामप्यपेतप्रसुने-
त्युसुन्यान्वय याति धमर ननु भवान् याहि याहि त्वमय ।

अयं श्रो वा परथः कतिपयदिवसर्वा यथापूर्वमेवा
पुण्यैर्भजिष्यतेऽस्याः सविबभुवि तदायास्यसि त्वं कथंवा ॥

228. 25. M. 1.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf. 242 Foll. $15 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 9 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains up to the end of Uttarakrt-prakarana.

229. 26. H. 29.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 66 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ inches. 8 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Good writing.

Contains the Vaidika and Svāra prakriyas.

230. 29. B. 2.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf 18 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1$ inches. 7 lines in a page. Telugu script. Old. Slightly injured. Good writing.

Wants beginning in the Samāsaprakarana and breaks off in the Taddhita-prakarana.

231. 29. F. 13.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 12 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ inches. 9 lines in a page. Grantha script. Old. Good. Good writing.

Contains the Sandhuprakarana only.

232. 29. J. 28.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 15 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ inches.
7 lines in a page. Grantha script. Old.
Good. Good writing.

Contains the Tīnantaparakarana breaking
off in the Divāda.

233. 29. K. 6.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 52 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1$ inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old
Slightly injured. Good writing.

Contains up to the end of S'abdādhikāra.

234. 29. L. 25.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 93 Foll. 16×1 inches
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Clumsy writing.

Breaks off in the Samāsaparakarana.

The former owner of the MS.—Vāṇi
Venkaṭādvadhāni.

235. 29. M 7.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 38 Foll. 17×1 inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing

Contains the Svaraprakriyā

The former owner of the MS.—Vāṇi
Venkaṭādvadhāni.

236. 30. H. 34.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 86 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{8}$ inches.
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly Injured Good writing.

Contains the Krt and Vaidika praka-
ranas.

237. 30 J. 15.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf. 85 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1$ inches.
5 lines in a page. Telugu script. Old.
Slightly injured. Clear writing.

Wants the beginning in Samāsapra-
kana and goes on up to the end of
Pūrvārdha.

The former owner of the MS.—Vāṇi
Venkaṭādvadhāni.

238. 30. J 20.

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 65 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page Telugu script. Old.
Injured Good writing

Contains the Krt and Vaidika praka-
ranas.

239. 30. L 23

सिद्धान्तकौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf 38 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ inches.
5 lines in a page. Telugu script. Old
Injured. Clear writing.

Wants beginning in the Sandhipra-
kana and breaks off in the S'abdādhikāra.

240 35 C 149

सिद्धान्तसौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Paper 102 Foll 6½ X 4 inches 11 lines
in a page Devanagari script Good
Good writing

Contains the Vaidika and Svvara prakara-
ranas with slightly different readings

241 41 B 29

सिद्धान्तसौमुदी—भट्टोजिदीक्षितकृता

Paper 67 Foll 10 X 4½ inches 9 lines
in a page Devanagari script Old Good
Good writing

Contains the Uttarardha from Divadi-
to Lakarthaparakriya

Date of copying Sam 1704 Sarvajit
year

Name of the scribe Gapesa son of
Dasaputra Vitthala

The last leaf contains the following
stanzas

यन्निमित्तमुपादाय पुनि शब्द प्रवर्तते ।
तेनैव यदि चेत् क्लीब तदुक्तपुष्कमुच्यते ॥
लिङ्गसंख्याविभेदेऽपि चापमानापमेयता ।
विभक्ति पुनरेकैव चापमानापमेयता ॥

Three extra leaves at the end contain a
few lines of the Siddhantakaumudī copied
again

242 19 F 33

सिद्धान्तसौमुदीसमग्रः—अज्ञातकर्तृकः

Palm leaf 37 Foll 14 X 1½ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

This is an abridgement of the Siddhanta-
kaumudī of Bhāṭṭojidīkṣita The author

whose name is not known retains those
passages of the Siddhantakaumudī which
give the mere meaning of the Sūtras and
omits those which give illustrations and
enter into controversial discussions Thus
he makes the work as simple as possible
for beginners

Breaks off in the Tadditaprakarana

Beginning

हलन्त्यम् । हलिति सूत्रे अन्त्यमित् स्यात् । आदि
रन्त्यम सहिता । अन्त्येनेता सहित आदिमध्यमाना
स्वस्य च सङ्गा स्यात् । हलन्त्यम् । उपदेशोऽन्त्य
हलित्स्यात् । उपदेशोऽजनुनासिक इत् । उपदेशोऽनु
नासिकाऽजित्सङ्ग स्यात् । ऊरालाऽङ्गत्वदार्धच्युत ।
उथ ऊथ ऊथ(प्लु) व । वा काल इन् काला यस्य
साऽच् क्रमात् ह्रस्वदीर्घच्युतसङ्ग स्यात् । उच्चैरुदात्त ।
ताल्वादिषु समागेषु स्थानेष्वर्ध्वभागे निपन्नाऽजुदात्त
सङ्ग स्यात् । नीचैरुदात्त ।

End

नडादिभ्य फक् । गोत्रे । हरितादिभ्याऽञ्ज ।
एभ्याऽञ्जन्तेभ्यो यूनि फक् । यञिआध । गोत्रे यौ
यञिऔ तदन्तात् यूनि फक् स्यात् ।

Three extra leaves are added at the end
The first leaf reads the first 7 stanzas from
the Ratnatrayaparikṣa of Appayadikṣita
The second leaf (a) reads

अशामवाध चाराध पुष्कन्माध समा स्मृता ।
तता न ते दानपात्रमपात्रमिति निश्चय ॥
अशामवाय दत्ताभि मेरुत्पयनान्यपि ।
न्यग्रानि तानि सत्राणि चारणीतममानि हि ॥
इति शार्त्तकर्मविधौ सौराण्यपनेरपि ।
एष स्मृष्ट हविष्यादि स्मार्तहोम न युज्यत ॥
शैवैष्यन्मन्त्रादिभ्यो सौराण्यपनाय च ।
न दद्यात्स्मार्तहोमादी दत्त चेन्नित्यमवेत् ॥

शैववैष्णवशाक्तेश्च सौरगाणपतेरपि ।
 न कुर्यात्सह भुक्ति च भुक्त चैत्पल्लैः समम् ॥
 लिङ्गस्य धारणाच्चैव शोवाना दोषसमव ।
 चक्राङ्कनाद्वैष्णवाना शक्ताना मयपान्त ॥
 कापालिकाना रक्तस्य सौराणा पासभक्षणात् ।
 उच्छिष्टाद्गणभक्ताना न युक्त स्मार्तकर्म च ॥
 शैववैष्णवशाक्ताश्च सौरगाणपता अपि ।
 कापालिकाश्च सन्यासे सत्त्वानर्हा स्तः ॥
 इति यतिवर्मप्रकाशिकायचनम् ॥

The second leaf (b) contains an index of some sutras of the Astādhyāyī

The third leaf (a) reads

ஆராய் கவிதாண்டிதரீசிககக கலைகளா
 யிரம வேணுமே

மலஹரி மாமாமோபகிசுர ஹே மாயயாஸிலஸ்மய
 மாம் ।

மோதநம் . கருணைசெயவாரெனது தாம்
 ஸமா கருஷண கழலிருகை கொழுது

பூராகம ஸாமி நீ தய உதலா மகமே

நீலகாமபோதி — ஸாவேரி குகரத்தந்
 பஞ்சவரன கவினிமே, பாகயமகலவே, கல
 சமுருமு திருசெலகை கரகநிமதிதகாமே
 மானிட வடிவேடுகது, மனகதுடன் பொய
 தாமரைமயம்

The third leaf (b) contains a list of MSS probably owned by the owner of this MS

243

33 J 7

सिद्धान्तमोमुदीव्याख्या प्रोद्धमनोरमा—भट्टोजि
 दीक्षितकृता

Palm leaf 264 Foll 16 X 1½ inches
 6 lines in a page Grantha script Old
 Injured Good writing

This is a commentary written by Bhaṭṭo-
 tji on his Siddhantākaumudī The
 Prakriyākaumudī of Rāmacandra and com-
 mentaries thereon are often criticized
 The author invariably follows Kaiyata
 Madhava and Haradatta He gives good
 credit to Kaśikavṛtti of Jayaditya Vama-
 na But whenever he finds therein devia-
 tion from Patañjali quotes Kaśikavṛtti
 by name The name Prauḍhamanorāma
 attached to the commentary is significant
 in meaning that the work is capable of
 pleasing the learned readers (Vide Sab-
 daratna—प्रौढाना मना रमयसीति) Dr S K
 Belvalkar writes that Bhaṭṭoṭji is also the
 author of another work Bāhmanorāma
 (Vide— Bhaṭṭoṭji himself wrote a com-
 mentary on his Siddhantākaumudī called
 Prauḍhamanorāma to distinguish it from
 an abridgement of the same called Bāh-
 manorāma also by the same author Page
 47 Systems of Sanskrit Grammar)
 This statement seems to have been based
 on mere conjecture which is not only un-
 founded and superfluous but also mis-
 leading

Breaks off in the Divakṣiprakāraṇa of
 Pūrṇārḍha

Beginning

ध्याय ध्याय पर ब्रह्म स्मार् स्मार् गुणगिर ।

सिद्धान्तमोमुदी-व्याख्या कुर्म प्रौढानामाम् ॥

ह्यपद । हापदज्ञ अद्वयज्ञानमज्ञेय द्वाकम्
 नाय । अर्हण, अद्वय्यापदयाणि नत्वम् । ददा
 हसन्ति, भागना इति य वयम् । ददा हसि, हि
 चेत्युपम् । गिगिहिस गिगिहिस, रिभाप इति

वा ढः । हल । इदं सूत्रं वल्ल्श्चल्शल् हस्य ग्रह-
णार्थम् । रुदिहि स्वादिहि ; रुदादिभ्य इति वलादि-
लक्षण इदं । स्नुदित्वा स्नोदित्वा ; रलो व्युपधादिति
वा कित्वम् । अदाग्धाम् ; झलो झल्येति सलोपः ।
अलिक्षत् ; शल इगुपधादिति वसः ।

End :

सुपः सूर्यक्तव्य इति । अत्र केचित् — द्वितीयादीना-
मेवेदं स्वादेशविधानम् । अत एवोत्तरदलेऽपि द्वितीया-
दय एव, न तु प्रथमा । तत्राप्येकवचनमेव, न तु
वचनान्तरम् । एतच्च दुर्गपरीक्षिष्ठाभरणाद्यर्वाचीन-
ग्रन्थेषु स्पष्टम् । तदुक्तं प्राचा — द्वितीयैकवचनान्तत्वं
परपदस्येति । एतच्च सर्वमपाणिनीयम्, भाष्यादाज-
नुक्तत्वात् । तदेतत् ध्वनयन् वच

244. 10. C. 35.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Paper 93 Foll 10 X 4½ inches 12 lines
in a page Devanāgarī script Old Good
Good writing

Contains up to the end of Lakārartha-
prakriyā

Beginning

ग्रन्थमध्ये कृत मङ्गल शिष्यशिक्षार्थमुपनिब्रूति—
श्रीरेति । हायनान्तयुवादिभ्योऽणिति सूत्रे श्रोत्रियस्य
यलोपश्चेति वार्तिकत्वात् श्रोत्रं श्रोत्रियत्वम् । आहन्ती
योग्यता, गुणरचनब्राह्मणादिभ्यः कर्मणि चेति सूत्रे
अहंतो नुम् चेत्युक्ते । ताभ्या पिते । किंच गुण्यः
गुणवद्भिः । रूपादाहतप्रशमयोर्येति सूत्रे अन्येभ्योऽपि
दृश्यते इत्युक्त्वा गुण्या ब्राह्मणा इत्यस्य भाष्यदावुदा-
हयत्वात् । तोष्टृयमान इति । स्तीतेर्दन्तात्कर्मणि
शानच् । अपिशब्देनापाततो विगोच ध्वनयति । वस्तु-

तस्तु न विरोधः, स्तुतिप्रयोजनीभूतानामनन्तकल्याण-
गुणानां श्रुतिसिद्धत्वेऽपि नियदादिवत् व्यावहारिकत्वा-
त्तदभावस्य पारमार्थिकत्वात् । एतत्तूतगमीमासाया
निरूढमेव ।

End :

भ्रम एवेति । पुरुषाशे वचनाशे चेति भावः ।
एव च पुरीमवस्कन्देत्यादौ तिङन्तत्वं यथायथं परस्मै-
पदात्मनेपदान्तत्वं च सिद्धान्ते स्थितम् । पुरुषवचन-
संज्ञे तु न स्त एवेति सर्वप्रसिद्धिः ।

Colophon :

इति लकारार्थप्रक्रिया ।

इति भट्टोजिदीक्षितविरचिताया सिद्धान्तकौमुदी-
व्याख्याया प्रौढमनोरमाया तिङन्तकाण्ड समाप्ति-
मगमत् ॥

The former owner of the MS . भट्ट आ-
धारस्येदं पुस्तकम् ।

245 10 E 68

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Paper 28 Foll. 10 X 4 inches 12 lines
in a page Devanāgarī script Old In-
jured. Illegible writing.

The leaf bearing the serial No 21 is
missing

Contains the Vaidika and Svāra pra-
kriyās complete

The date of copying and the name of
the scribe

सन् १८९६ वर्षे कार्तिकमासे कृष्णपक्षे पष्ठ्या
सोमवासरे देहालीम्यभट्टोपनामरुदेवभगवत्पुत्रेण शिव-
शकराख्येन लिखितेय प्रौढमनोरमा ।

शैववेष्णवशाक्तैश्च सौरगाणपतेरपि ।
न कुर्यात्सह सुक्तिं च युक्तं चेत्पल्लैः समम् ॥
लिङ्गस्य धारणाच्चैव शैवानां दोषसंभवः ।
चक्राङ्कनाद्वैष्णवानां शाक्तानां भयपान्तः ॥
कापालिकाणां रक्तस्य सौराणां मासमक्षणात् ।
उच्छिष्टादणभक्तानां न युक्तं स्मार्तिकम् च ॥
शैववेष्णवशाक्ताश्च सौरगाणपता अपि ।
कापालिकाश्च संन्यासे तत्रानर्हा . . स्थः ॥

इति यतिधर्मपकाशिकावचनम् ॥

The second leaf (b) contains an index of some sūtras of the Astādhyāyī

The third leaf (a) reads

ஆரூரே கலித்தொண்டதரிசிக்கக் கண்களா
யிரம் வேணுமே.

செவ்வரி மாயாநெய்க்கிசை ஹே மாயாநெய்க்கிசை
மாம் ।

மோதறகம் - கருணைசெய்வாநெனது தாம
ஸமா க்ருஷ்ண கழல்குடை தொழுது.

பூராகம் ஸாமி கீ தய உதரை மாமே.

நீலகாம்போதி - ஸாவேரி குதாநதஜ
பஞ்சவண்ணக்கிளியே, பாக்யமல்லவே, கல
ரமுகழு திருநெல்லை கரநிமதிததாயே
மாநிட வடிவெடுசது, மனத்துடன் பெரவ
தாமரையும்.

The third leaf (b) contains a list of MSS.
probably owned by the owner of this MS

243

33 J. 7

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm-leaf. 264 Foll. 16 X 1½ inches
6 lines in a page Grantha script Old.
Injured. Good writing.

This is a commentary written by Bhaṭṭoji on his Siddhāntakaumudī. The Prakriyakaumudī of Rāmacandra and commentaries thereon are often criticized. The author invariably follows Kaṣyapa, Madhava and Haradatta. He gives good credit to Kāśikāvṛtti of Jayāditya-Vāmana. But whenever he finds therein deviation from Patañjali, quotes Kāśikāvṛtti by name. The name Praudhamanoramā attached to the commentary is significant in meaning that the work is capable of pleasing the learned readers. (Vide Śāb-daratna—प्रौढानां मनो रमयतीति.) Dr. S. K. Belvalkar writes that Bhaṭṭoji is also the author of another work Bāḷamanoramā (Vide—"Bhaṭṭoji himself wrote a commentary on his Siddhāntakaumudī called Praudhamanoramā to distinguish it from an abridgement of the same called Bāḷamanoramā also by the same author." Page 47 Systems of Sanskrit Grammar). This statement seems to have been based on mere conjecture which is not only unfounded and superfluous but also misleading.

Break off in the Darukapraharāṇi of Pūrārdha.

Beginning

ध्यायं ध्याय परं ब्रह्म स्मारं स्मारं सुगोमिह ।

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या कुम्भः प्रौढमनोरमा ॥

हयगर्द । होपदेशः अद्वयगृह्यद्वयगृह्येऽद्वयगृह्य-
णार्थः । अहं ; अद्वयगृह्येऽपीति यावत् । देवा
हसन्ति ; भोग्ये इति यावत् । देवो हसति ; इति
चेत्युत्तरम् । निदिदिहो निदिदिहो ; विभापेः इति

या ढ । हल । इद सूत्र वल्लङ्कारशाल्य इत्य ग्रह
णार्थम् । रुदिहि स्वपिहि, रुदादिभ्य इति वलादि
लक्षण इद । स्तुडित्वा स्नादित्वा, रल व्युपधादिति
या नित्यम् । अदाग्याम्, झल्य झल्यति सलाप ।
अलिशत्, शल इगुपधादिति फस ।

End

मुप सुर्वक्तव्य इति । अत्र कचित्—द्वितीयादीना
मेवेद स्वादेशविधानम् । अत एवात्तरदलेऽपि द्वितीया
दय एव, न तु प्रथमा । तत्राप्येकत्रचनमेव, न तु
वचनान्तरम् । एतच्च दुर्गपरिशिष्टरुण्डाभरणाद्ययाचीन
ग्रन्थेषु स्पष्टम् । तदुक्त प्राचा—द्वितीयैकत्रचनान्तरत्वं
परपदस्येति । एतच्च सप्तमपाणिनीयम्, भाष्यादाय
नुक्तत्वात् । तदतत् ध्वनयन् वच

244 10 C 35

सिद्धान्तसौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि
दीक्षितकृता

Paper 93 Foll 10 X 4½ inches 12 lines
in a 1 page Devanāgarī script Old Good
Good writing

Contains up to the end of Lakārārtha
prakriyā

Beginning

ग्रन्थस्य क्त मङ्गलं शिष्याशिष्यामुपनिबध्नाति—
श्रीरेति । हासनान्तयुगादिभ्याऽङिति सूत्रे श्रात्रियस्य
परापधेति वार्तितात् प्रौढ श्रात्रियवम् । आहन्ती
प्राग्वत्या, गुणरानब्राह्मणाभ्य कमणि चति सूत्र
अहता नुर चयुते । ताम्या पिते । मित्र गुण्ये
गुणमङि । क्त्वाहात्रागमयय रति सूत्रे अन्दभ्याऽपि
दत्तन इत्युक्तम् । गुणदा मङ्गला इत्यस्य भग्यदागुण
दाग्यात् । तद्व्ययमान इति । स्तीतङ्गन्तत्कर्मणि
नच । अविगदन्तनाम विगद चनन्ति । वस्तु

तस्तु न विराध, स्तुतिप्रयाजकाभूतानामनन्तरुल्याण
गुणाना श्रुतिसिद्धत्वऽपि त्रियदाग्वित् व्यावहारिकत्वा
त्तद्भाष्यस्य पारमार्थिकतात् । एतत्तृतीयमास्ताया
निरुद्धमेव ।

End

भ्रम एवेति । पुरपाशो वचनाशो चेति भाव ।
एत्र च पुरीमवस्कन्देत्यागौ तिङन्तत्वं यत्रापत्र परस्मै
पदत्तमनेपदान्तस्य च सिद्धान्त स्थितम् । पुरुषत्रचन
सङ्गे तु न स्त एवेति सर्वप्रसिद्धि ।

Colophon

इति लकारार्थप्रक्रिया ।

इति भट्टानिडाक्षितपरिचिताया सिद्धान्तसौमुदी
व्याख्याया प्रौढमनोरमाया तिङन्तकाण्ड समाप्ति
मगम् ॥

The former owner of the MS भू आ
धारम्यद पुस्तकम् ।

245 10 E 68

सिद्धान्तसौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि
दीक्षितकृता

Paper 28 Foll 10 X 4 inches 12 lines
in a 1 page Devanāgarī script Old In
jured Illegible writing

The leaf bearing the serial No 21 is
missing

Contains the Vā d ka and Svā ra
kriyās complete

The date of copying and the name of
the scribe

मयम् १८९६ र्वा कारिभूमि कृतम् । भूतना
मनोरमा दहाराभ्यभूतानामनन्दयदा मन्त्र । र
गङ्गापदन विनिराध प्रौढमनोरमा ।

Beginning -

अथ वैदिकशब्देषु विशेषमाह—षष्ठीयुक्त इति ।
वृषति । कनिन्युवृषीति कनिनन्तस्य वृषन्शब्दस्य
भत्वमुपसंख्ययते । तत्फलं तु नलोपस्य णत्वनिषेधस्य
चाभावः । लोके तु वृषक्सुः वृषाश्च । उभयसंज्ञा-
नीति । अयस्मयादिषु ऋकृतेत्यादयः समुदाया एव
बोध्याः । तेन जश्त्वमस्तु कुत्त्व मा भूदिति धैरीत्यं
न प्रसज्यत इति बोध्यम् ।

End :

एवं रत्नधातमम् । अल्ल मवन्तीयादीनां क्रमकाले
इतिशब्दोत्तरभागे प्रच्यो न प्रवर्तते ।

परिग्रहे त्यनापान्तस्तेन चैकाक्षरीकृतात् ।

परेषा न्यासमाचारं व्यालिस्तौ चेत्स्वरौ परौ ॥

इति वचनात् । इत्यमन्यत्रापि मुनिप्रवचांसि तत्त-
त्प्राप्तिशब्दानि तद्व्याख्यातुमिहो निरुक्तादिग्रन्थाश्च
पर्यालोच्य तत्त्वं निर्णयम् । तदाह—यथाशास्त्रमुनेय-
मिति ।

अणुण्डमपि परसर्वं कृत्तद्वितपरं परम् ।

अक्षेपशास्त्रसंवेद्यमक्षरं तदुपस्थमेह ॥

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सेवं प्रौढमनोरमा ।

भट्टोजिदीक्षितकृतिभूषाद्विधेशनुष्ये ॥

Colophon :

इति श्रीपदवाक्यप्रमाणत्रयीलक्ष्मीधरसूरेः सुनुना
भट्टोजिदीक्षितेन कृताया प्रौढमनोरमायामुत्तार्थं समाप्तम् ॥

Date of copying : Sam. 1856.

संवत् १८९६ वर्षे कार्तिकमासे कृष्णपक्षे षष्ठ्या
सोमवासरे देहावलीस्थभट्टोपनामकदेवमहात्मनेन शि-
शंकराख्येन लिखितं प्रौढमनोरमा ।

246

9. D. 8.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Paper. 62 Foll 9½ X 4½ inches 16 lines
in a page. Telugu script. Old. Good
writing.

The MS is divided into two parts.
The first part contains 19 Foll and the
second 43 Foll. The first part contains
the Tadditaprakaraṇa without the begin-
ning and end, while the second part the
same portion complete but wanting one
leaf in the beginning.

247.

9 D. 9.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Paper. 27 Foll. 10½ X 4½ inches 14 lines
in a page. Telugu script. Old. Good.
Good writing.

Contains the Kṛtprakarana complete
Reads the following colophon :

इति श्रीवेदान्तप्रतिपादितान्तसिद्धान्तस्थापनाचार्य-
लक्ष्मीधरपुत्रभट्टोजिदीक्षितरिचिताया सिद्धान्तकौमुदी-
व्याख्याया प्रौढमनोरमाया कृदन्तप्रक्रिया समाप्ता ॥

248.

9. G. 25

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Paper. 40 Foll. 12 X 5½ inches 10 lines
in a page. Telugu script. Old. Slightly
injured. Good writing.

Contains the Uttarārḍha breaking off in
the अदादिप्रक्रिया.

249

9 G 28

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि
दीक्षितकृता

Paper 55 Foll 12 × 4½ inches 14 lines
in a page Telugu script Old Slightly
injured Good writing

Contains up to the end of Samasapra-
harana in Purvardha

250

10 B 27

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि
दीक्षितकृता

Paper 151 Foll 11½ × 4½ inches
10 lines in a page Devanagari script
Old Good Good writing

Begins in the course of Samasapra-
rana and goes on up to the end of
Purvardha

End

मृच्छन्तु पुनर्द्वायस्यास्पृष्टत्वात् तदमन्थस्याङ्गस्येनेव
व्याख्यातत्वाच्चेति दिक् । यथायथमिति । न लाकेति
पट्टीनिषेधः, ज्ञातेत्यस्य तुल्य-तत्त्वात् ।

Colophon

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या येय प्रौढमनारमा ।

समाप्त तत्र पूर्वार्धं तेन तुल्यतः शकर ॥

इति पूर्वार्धम् ॥

The MS contains also the Laghusabda
ratna for the portion mentioned above

Then 13 leaves contain a fragment of
the Uttarardha of the Siddhantakaumudī
containing the Namadhātu and Ātman-
padaprakriyas

Name of the scribe : Bhimasarma

251.

10 D 13.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि
दीक्षितकृता

Paper 236 Foll 11½ × 4½ inches
10 lines in a page Devanagari script
Old Good Good writing

Contains the Uttarardha up to the end
of krtprakarana

The MS contains also the Laghusabda
ratna for this portion

252

10 E 22

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि
दीक्षितकृता

Paper 27 Foll 12 × 5 inches 10 lines
in a page Devanagari script Old Good
Clear writing

Contains the Taddhita and Dvirukti
prakriyas complete

Date of copying Sam 1880 Saka 1746
Tarana year

253

10 E 42

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि
दीक्षितकृता

Paper 107 Foll 9½ × 4½ inches 11 lines
in a page Devanagari script Old Good
Good writing

Breaks off in the Karakaprakarana in
the Purvardha

The former owner of the MS — Martanda
cintamani

254 11 E 34

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Paper 109 Foll 12 X 4½ inches 11 lines
in a page Devanagari script Old Injured
Clear writing

Breaks off in the Śabdadhikara

The MS contains also the Laghubda
ratna for this portion

255 19 D 82

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm leaf 33 Foll 12½ X 1½ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

Begins in Tatpurasamasapraharana
and breaks off in the Taddhitapraharana

Five extra leaves are added at the end
The first leaf contains passages relating to
Samagana The remaining leaves contain
a small portion of the Śabdakaustubha of
the वृद्धशङ्ख

256 21 G 21

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm leaf 70 Foll 14½ X 1½ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Injured Legible writing

Begins in the course of the Uttarakṛt
and breaks off in the Śvarapraharana

257 24 B 4

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm leaf 25 Foll 18 X 1½ inches
11 lines in a page Grantha script Old
Injured Clear writing

Breaks off in the Śabdādihikara

258 24 B 20

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm leaf 97 Foll 6½ X 1½ inches
7 lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

Contains the Vaidika and Śvarapraha-
ranas

The former owner of the MS—Bala-
rāma Śāstri

259 26 N 23

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm leaf 139 Foll 12½ X 1½ inches
10 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Contains up to the end of the Samāsa
prakaraṇa

260 26 O 9

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm leaf 113 Foll 12½ X 1½ inches

14 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Foll bearing Nos 85 to 138 are missing
Contains the Purvardha with a gap in
the middle due to missing of the Foll 85
to 138 as said above

261 27 N 34

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm leaf 47 Foll 12½ × 1½ inches
15 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Begins in the 4th pada of the Unadi
and goes on up to the end of Svarapra
kriya

The Scribe adds at the end

“स्वार्थ परार्थ लिखिता मनोरमा

सदाजवेनात्तसदाशिवेन ।

द्वदञ्जने ध्यातमहाशिवेन

ससेवया हर्षसदाशिवेन ॥

आद्यन्तयो प्रतीकस्य गैरिकाचूर्णलेपनम् ।

मनारमाया पद्यस्य यथेच्छ वार्तिकस्य च ॥

इति पद्यवार्तिकसमुच्चयार्थक ।”

Date of copying : Kāṭaka month in
Krodhana year

262 28 J 36

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि
दीक्षितकृता

Palm leaf 104 Foll 17½ × 1½ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Injured Clear writing

Contains up to the end of Avyaya
prakarana in Purvardha

263 28 J 37

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm leaf 128 Foll 13½ × 1½ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Breaks off in the Alukamasaparakarana
in the Purvārdha

Four extra leaves are found at the end

Leaves 1 and 2 contain a few verses
from the III kanda of the Vakyapadiya
Leaves 3 and 4 contain the following
stanzas

“अहिभूषा भक्ष्य गरलमपि चान्नतत्कुमुम

श्रवाभूषा दास कुत्रापि पिशाचा नहचरा ।

जटी मिश्रुर्ध्वाखिलमुनभग्यप्रदवर

क्रियासिद्धि सत्ये वसति महता नापकरणे ॥

भो भोजराज त्वदरातिवेशमभित्यश्मपातेन विताडितान्ता

मेरी व्यक्जद् गृहती विशाळा दढ दढ द ददद दढ द ॥

दृष्टा मन्त्रुलुङ्गमलानि विल्स-मन्त्रीलतातल्जे

सक्तेहादरसभ्रम प्रतिदिन सश्रित्य तस्यान्तिरुम् ।

* * * * *

काले बहौ गतवति व्यथमानघेता

देव विचिन्त्य बहु शोचति चञ्चरीक ॥

कौसल्यान्मनीयगर्भजलपौ मारीचनीचाम्युदे

सीतामानसमारसे च सतत वृन्दे मुनान्द्रद्विषाम् ।

मुनीवाम्रजचारवाक्पम नाशोध्यारमासु प्रसु

पायात्त्वा मुरराज यो हरिरिव श्रीमान् रघूना पति ॥

अन्यत्र भाम्पाद् बाङ्गैयादन्यत्र च हनुम्न ।

हरिणीमुस्मात्रेण चर्मणा माहित जगत् ॥

एष वन्ध्यामुतो याति खपुष्यकृतशेखरः ।
मृगनृणाम्भसि स्नातः शशशृङ्गवनुर्वरः ॥”

Then the last page reads the following explanations on some of the technical terms used in Sanskrit Grammar.

‘नियविध्युद्देश्यतावच्छेदकानां क्रान्तत्वं परिनिष्ठित्वम् ।
निमित्तयत्पदभिन्नपदावृत्तित्वमेकपदस्थत्वम् ॥’

264. 28. J. 41.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm-leaf. 100 Foli. 16 × 1½ inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Contains the Uttarārdha up to the end
of Lakṣārthaprakṛijā.

265. 28. J. 44.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm-leaf. 18 Foli. 11½ × 1½ inches.
14 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

Breaks off in the Śandhiprakāśa.

Three extra leaves added in the begin-
ning contain a small portion of the text
of the Siddhāntakaumodī.

8 lines in a page. Telugu script. Old. In-
jured. Legible writing.

• Breaks off in the Stripratyayaprakāśa.

267. 28. N. 23.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढमनोरमा—भट्टोजि-
दीक्षितकृता

Palm-leaf. 166 Foli. 16 × 1½ inches.
9 lines in a page. Grantha script. Old.
Much injured. Illegible writing. Bamboo
boards are added to both sides.

Contains the Uttarārdha complete.

268. 11. C. 6.

प्रौढमनोरमाव्याख्यानम्, लघुगन्दरवम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Paper. 110 Foli. 11½ × 5 inches. 13
lines in a page. Devanāgarī Script. Old.
Good. Good writing.

by the new school But whenever he finds it impossible to do so he expresses his own views by the words beginning with परे तु

Contains up to the end of Samasāstraya vidhi and a few lines in the beginning of the Taddhitaprakāraṇa

Beginning

शेषमिभूषणमाडे शयाशयार्थलाभाय ।
दानु सकलममीष्ट फलमाष्टे यत्कृपादष्टि ॥

ध्यायमिति । ध्या या ध्यात्वेव्यर्थ । णमुलन्त मेतत् । परम्, सर्वजगदुपादानम् । कार्यब्रह्महिरण्य-गमन्यावृत्तय इदम् । ध्यान चिन्तापरपयाय स्मृत्यनु-बन्ध्यापारूपम् । स्मरण ॥ तज्जन्यमिति विशेष । गुरारित्येकचनेन सर्वविद्यागम एकस्मादेव गुरारिति सूचितम् । प्रौढाना मना रमयताम्यिका मनारामम् । प्रौढस्य सकलदर्शनार्थज्ञानद्वयकमहाभाष्यगूढार्थज्ञानरत्नम् । इण्प्रहणेऽपि ।

Colophon

इति दीक्षितभग्नजिपौत्रदीक्षितहरिकृते लघुशब्दरत्ने मनारामाख्यायाने पञ्चसधिरकरणम् ।

End

दितिशब्दादिति । किञ्जन्तादिति शेष । एवम् अदितेरपि । ङीपि कृते इति । किञ्जन्ताभ्यामिति शेष । न पदान्तेति । पूर्वप्रासिद्धे नेति निषेधाऽप्यत्र बाध्य । निर्गोह इति । व्यत्र फित्वेऽप्यनादिपाठादिति भाव । स्त्रीत्व ॥ लिङ्गमशिश्य लोकाग्रयत्वादिति न्यायेन बाध्यम् । वस्तुतस्तु एषाऽपि प्रागुपपादितह्रस्वादि-रीत्या प्रमाद एवेति तत्त्वम् । याम्या शसन्तीति वैदिक प्रयागनिवा ।

269

10 B 27

प्रौढमनोरमाख्यायानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Paper 151 Foll 11½ × 4½ inches 10
Lines in a page Devanagari script Old
Good Goodwriting

The author mentions here n his other
work Sabdaratna apparently Brhacchabda
ratna and Nāgesa s Sabdendusekhara and
Manjusā

Wants the beginning in the Samasa
prakarana and goes on up to the end of
Pūrvaradha

End

असृष्टत्वादिति । पुत्रद्वयमिति हि तनाक्तमिति भाव ।
आङ्गस्येनेति । अत्र केचिदित्यादिना मदुक्तया मूर्च्छ-
रीत्येति भाव । विस्तरस्त्वस्मत्कृते शब्दरत्ने मदन्ते
वासिष्ठतशब्देन्दुशेखरमञ्जुपयाश्च द्रष्टव्य ।

Colophon

इति श्रीमहाक्षितभग्नजिपौत्रदीक्षितहरिविरचित प्रौढ
मनारामाख्यायाने लघुशब्दरत्ने सुवन्त समाप्तिमगमत् ॥

The MS contains also the text of
Praudhamanorama for this portion
Name of the scribe—Rhimasarma

270

9 D 31

प्रौढमनोरमाख्यायानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Paper 160 Foll 10 × 4½ inches 10
lines in a page Devanagari script Old
Good Good writing

The colophon clearly shows that Har-
dikṣita was the son of V resvara son of

Bhattojidsita This Viresvara was also called Bhānujī and Ramastama

Contains from the Samasasrayaviṇi to the end of Vaidikaprakarana

End

कथं सगच्छत इति । एवं च ते चिन्त्या इति भाव । चिन्त्यमिति । चिन्तामीज तु हृथ ब्रीहिकाळ-योरित्यत्र सामान्यग्रहणार्थं क्त्विमिति । प्राचीनग्रन्थै-रिति । दीर्घोऽङ्कित इति सूत्रस्थभाष्यादिग्रन्थैरित्यर्थः । व्यवस्थिततयेति । छन्दसि सर्वविधीना वैकल्पिकत्वा-दिति भाव । विकल्पव्यवस्थयेति । व्यवस्थितविकल्पे नेति यावत् । इत्यष्टमः ।

Colophon

इति श्रीमदीक्षितभट्टोजिपौत्रदीक्षितपरिचरपुत्रदीक्षित हरिविरचिते लघुशब्दरत्ने वैदिकी समाप्ता ॥

271. 10 D 13

प्रौढमनोरमाव्याख्यानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Paper 236 Foll 11½ X 4½ inches 10 lines in a page Devanāgarī script Old Good Good writing

The leaves are arranged into 2 groups The 1st group contains 151 Foll and the 2nd 85 foll

Contains the Uttaraṇḍhī up to the end of Kṛipraharaṇa

Beginning

प्रत्ययमध्ये कृतमिति । मङ्गलादीनि मङ्गलमध्यानि मङ्गलान्तानि च शास्त्राणि प्रथन्ते वीरपुष्पकाणीत्यादि-भाष्योक्तफलोद्देशेनेत्यर्थः । साध्या विवर्ति । तेन यित इति चणप । वेदाध्ययनमृत्यवेन तदुक्तानुष्ठानमृत्यवेन

च प्रसिद्धिरित्यर्थः । श्रुतिसिद्धत्वेऽपीति । एष आत्मा-पहतपाप्मेत्यादिश्रुतिसिद्धत्वेऽपीत्यर्थः । परमार्थिकत्वा-दिति । नेह नानास्ति किंचनेति श्रुतेरिति भावः । निरुद्धं प्रसिद्धम् ।

End

मूग्रहणमिति । अत एव ऊ्यर्थ इति नानुवर्तत इति भावः । इति प्रागेवेति । सौम्रे निर्देश इति भाष्यम् । इत एव प्रकृतिवदित्यतिदेशोऽस्मिन् इति तद्वान् । किं तु यत्तुवेति । उपपदसमासोऽपि नेति बोध्यमिति शियम् । विस्तरस्तु बृहच्छब्दरत्ने मदन्तेवासिकुल-शृहच्छब्देन्दुशेखरादौ च दृष्टव्यः ॥

Colophon

इति श्रीमदीक्षितभट्टोजिपौत्रदीक्षितहरिविरचिते लघु शब्दरत्ने कृतं सङ्गमम् ॥

The MS contains also the text of the Praudhamanorama for this portion

272 9 E 62

प्रौढमनोरमाव्याख्यानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Paper 46 Foll 12 X 4 inches, 9 lines in a page Devanāgarī script Old Slightly injured Good writing

Writs beginning in the Samyāp-raharaṇa and breaks off in the Śabdādhai-kāra

273. 9 E 64

प्रौढमनोरमाव्याख्यानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Paper. 89 Foll 12 X 3½ inches 13

lines in a page. Telugu script. Old. much injured. Clear writing.

Wants beginning in the Samjñāprakaraṇa and breaks off in the Kāraṇaprakaraṇa.

274. 10. C. 23.

प्रौढमनोरमाव्याख्यानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Paper. 95 Foll. 11 × 4 inches. 12 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

Contains up to the end of Aṣṭayātrībhāṣa-samāsa in Pūrvārdha.

Two extra leaves added at the end contain a portion of the Strīpratyaya of the work recopied.

275. 11. E. 34.

प्रौढमनोरमाव्याख्यानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Paper. 109 Foll. 12 × 4½ inches. 11 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Injured. Clear writing.

Breaks off in the S'abdādhikāra.

The MS. contains also the text of the Prauḍhamanoramā for this portion.

276. 20. K. 11.

प्रौढमनोरमाव्याख्यानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Palm-leaf. 103 Foll. 13 × 1½ inches. 14 lines in a page. Grantha script. Old. Good. Good writing.

Contains up to the end of S'abdādhikāra.

277. 20. K. 51.

प्रौढमनोरमाव्याख्यानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Palm-leaf. 5 Foll. 18½ × 2 inches. 14 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Good writing.

A fragment containing a portion of the Sandhīprakaraṇa.

278. 23. B. 5.

प्रौढमनोरमाव्याख्यानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Palm-leaf. 96 Foll. 15½ × 1½ inches. 6 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Legible writing.

Breaks off in the S'abdādhikāra.

279. 24. B. 7.

प्रौढमनोरमाव्याख्यानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Palm-leaf. 89 Foll. 11½ × 1½ inches. 10 lines in a page. Malayālam script. Old. Slightly injured. Good writing.

Breaks off in the S'abdādhikāra

280. 30 F. 18.

प्रौढमनोरमाव्याख्यानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Palm-leaf. 177 Foll. 15½ × 1½ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Breaks off in the Samāsāstrayavidhi.

281. 33. L. 26.

प्रौढमनोरमाख्याख्यानम्, लघुशब्दरत्नम्—हरि-
दीक्षितकृतम्

Palm-leaf. 25 Foll. 18 X 1½ inches.
11 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured Illegible writing.

Wants the beginning in Samjñāpra-
karana and breaks off in Sandhiprakana.

282. 9. E. 63.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Paper. 141 Foll. 13½ X 3½ inches
15 lines in a page. Telugu script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Foll. Nos. 113 and 133 are missing

This is another commentary on the Sid-
dhāntakaumudī of Bhaṭṭojidiksita. The
author Jñānendrasarasvatī was the pupil
of Vāmanendrasvāmī. The commentary
is called Tattvabodhinī and closely follows
the Praudhamanoramā of Bhaṭṭojidiksita.
This commentary is believed to have been
written only up to the end of Kṛtipra-
karana, omitting the Vaidika and Svara-
prakaranas. Jayakṛṣṇa son of Raghu-
nāthabhaṭṭa and grandson of Govardhana-
bhaṭṭa of the Maunī family completed the
work commenting on the Vaidika and
Svaraprakaranas and designated his com-
mentary Subodhinī. Jñānendrasarasvatī
and Jayakṛṣṇa are assigned to the 18th
century A D.

Breaks off in the beginning of the
Samāsāprakarana in the Pūrvārḍha.

Beginning :

नत्वा विधेभारं साम्बं कृत्वा च गुरुवन्दनम् ।
सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या क्रियते तत्त्वबोधिनी ॥

विघ्नविधाताय कृतं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै निबन्धनधि-
कीर्तितं प्रतिजानीते—मुनित्रयमिच्छादिना । त्रयोऽवयवा
यस्य तत् त्रयम् । संख्याया अवयवे तत्पत् द्वित्रिभ्या
तयस्यायञ्चैत्यच् । मन्तारो वेदशास्त्रतरङ्गावगन्तारो
मुनयः । मनेरुच्चेत्यौणादिकसूत्रेण मनेरत उकारः, मनेः
पर इन्प्रत्ययश्च । गुणस्तु नेह भवति, किदित्यनुवर्तनात्
तत्परकरणाद्वा । तेषा पाणिनिकाव्यायनपत्तञ्जलीना
त्रयम् ।

End :

सुप इति प्रत्याहारस्य ग्रहणम्, पञ्चम्याः स्तोका
दिभ्य इत्याद्यलुक्समासविधानात् ज्ञापकात् । निर्देशा-
दिति । अन्यथा हि प्रथमा.

283. 19. I. 54.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 200 Foll. 15 X 1½ inches
9 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured Good writing.

Begins in the Śabdādhitakāra and goes on
up to the end of Pūrvārḍha.

End :

अन्यत्रापीति । इन्द्रं यद्भवते । इह वीक्षाया
द्विर्वचनम् । इयोदयोर्द्विभ्यवः । इन्द्रं सहते । शीत-
मुष्णमेकं इन्द्रम् । सुखदुःखे चापरम् । धृतृणो चा-
परम् । इह स्वर्गं द्विर्वचम् । एकवद्वादि पूर्यत ।
बह्वचं त्वेकशेषवत्तत् ।

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या या कृता तत्त्वबोधिनी ।
समाप्तं तत्र पूर्वार्धे तेन तुन्यतु शंकरः ॥

Colophon :

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यवामनेन्द्रस्वामिचर-
णारविन्दसेवकज्ञानेन्द्रसरस्वतीकृतौ सिद्धान्तकौमुदी-
व्याख्याया तत्त्वबोधिनीव्याख्याया पूर्वार्धं समाप्तम् ।

Date of copying :

क्रौंचिसंवत्सरे मासि मीने शस्तार्कवासरे ।

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या लिखिता तत्त्वबोधिनी ॥

284. 10. D. 7

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Paper. 224 Foll. 13 × 7 inches. 15
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Good Good writing

The leaves are arranged into 5 groups
and in each group they are given a separate
pagination as given below .

1st Group Foll 1—75 (Foll. 53 and
54 missing)

2nd	"	1—16
3rd	"	1—82
4th	"	1—29
5th	"	1—24

Contains upto the end of Lakārārtha-
prakīrṇā, but wants the end of the Tad-
dhitaparakarana.

End .

अम एवेति ; पुरुषाशे वचनाशे च । लोडशे तु
प्रमवेति भावः । एवमुक्तोदाहरणेषु द्विवान्तेषु तिङन्त-
त्वं यथायथ परस्मैपदात्मनेपदान्तत्वं च सिद्धम् । पुरुष-

वचनसङ्गे तु विधानसामर्थ्यात् हिस्वयोर्न स्त इत्युक्त-
मिति सर्वेष्टसिद्धिः ।

Colophon :

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीवामनेन्द्रस्वामि-
चरणारविन्दसेवकज्ञानेन्द्रसरस्वतीकृतौ सिद्धान्तकौमु-
दीव्याख्यायां तत्त्वबोधिनीव्याख्याया तिङन्तप्रकरणं
समाप्तम् ॥

Date of copying. Groups 1 to 4 S'aka
1709. Parābhava year. 5th—Sam 1880.
Jaya year.

The following stanza is found at the
end of the 4th group.

“तेलाद्रक्षेत्रलाद्रक्षेत्रक्षेत्रच्छिदिलवन्धनात् ।
मूर्खहस्ते न दातव्यमेवं वदति पुस्तकम् ॥
भग्नपृष्ठकटिप्रीवं स्तम्बदृष्टिरधोमुखम् ।
कठेन लिखितं ग्रन्थं यत्नेन परिपालयेत् ॥”

Name of the scribe · Bhīmasarmā.

Name of the former owner—Gangādharā
son of Patavardhana Kṛṣṇa

285. 9. E. 59.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Paper 47 Foll. 11½ × 3½ inches. 12
lines in a page. Telugu script. Old. Good.
Clear writing

Contains the Taddhitaparakarana only
complete.

286. 9. E. 93.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Paper. 45 Foll. 11½ × 4½ inches. 11

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS

lines in 1 page Devanāgarī script Old
Good Good writing

Contains the Kṛiprakarana without the
beginning and end

287 9 G 23

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Paper 61 Foll 12 × 4½ inches 17
lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

Contains the Taddhitaparakarana and
Dviruktiparakarana in the Purvārḍha

The last page contains the following
stanzas

एषात शक्रो भगङ्गा विधुरपि मलिनो माधवो नन्दजातो
वेद्यापुत्रा वसिष्ठो लवणजलनिधि पाण्डवो जारजात ।
०पासो मत्स्यादरीजा रसिपतिरतनु सर्वभक्षा दुताशो
रुद्र प्रेतास्थिधारी त्रिसुवनविषये कस्य दाषो न वास्ति॥
मान्वाता स महीपति कृत्युगालकारभूत गत
सेतुर्धन महोदधौ विरचित कप्तो दशास्यान्तर ।
अन्ये चापि युधिष्ठिरप्रसृतयो याता दिव भूपते
नैकेनापि सम गता वसुमती नून त्वया यास्यति ॥
ये पद्माद्रिपय समुद्रमिलया हसन्प्रताप्यर्ध्वजा
हेमाविद्रुमनीलनीरदनिभा वाक्कल्लचक्रायुधा ।
लोकात्पत्तिविपतिगुह्यसितरव सावित्र्युमाश्रीधरा
स्ते ब्रह्मेश्वरविष्णवा विदधता व कीर्तिदीप्तिश्रिय ॥

288 10 D 15

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Paper 336 Foll 10 × 5½ inches 13

lines in a page Devanagari script Old
Good Good writing

Wants the beginning in the Śābdadhī-
kara and breaks off in the Dviruktīpra-
kriya

289 10 E 17

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Paper 122 Foll 10½ × 5 inches 10
lines in a page Devanagari script Old
Good Legible writing

Contains the Uttarārḍha breaking off in
the निञ्जन्तप्रकरण

290 19 F 13

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm leaf 129 Foll 14½ × 1½ inches
7 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Wooden boards are added to both sides
Contains the Taddhitaparakarana only
without the beginning

291 19 F 40

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm leaf 18 Foll 15 × 1½ inches
11 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Contains the Stripratyaya only

292 20 K 42

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm leaf 119 Foll 16 X 1 inches 6
lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Bamboo boards are added to both sides

The readings are slightly different from
those contained in the printed edition and
the other MSS described here

Wants the beginning and end in the
Taddhitaprakaraṇa

293 21 G 13

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm leaf 73 Foll 14½ X 1½ inches
6 lines in a page Grantha script Old
Injured Clear writing

Contains the Samasaprakaraṇa incom-
plete

294 21 G 15

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm leaf 175 Foll 16 X 1½ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Begins in the Samasaprakaraṇa and
goes on up to the end of Purvardha

Eight extra leaves are added at the end
and they contain a small portion of Tad-
dhitaprakaraṇa of this work copied again

295 21 G 16

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm leaf 118 Foll 16 X 1½ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Contains up to the end of Avyayapra-
karaṇa

Two extra leaves are added at the end
The first leaf contains a portion of the
Vyupattivāda of Gadadhara dealing with
संवाधनविभक्त्यर्थनिर्णय The second leaf con-
tains a few lines of Siddhantakaumudī in
हलन्तपुलिङ्गप्रकरण

296 21 G 17

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm leaf 135 Foll 16½ X 1½ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Injured Legible writing

Contains Tinantakanda in the Uta-
rardha

297 21 G 20

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm leaf 88 Foll 17 X 1½ inches 7
lines in a page Grantha script Old
Much injured Good writing

Begins in the Sandhiprakaraṇa and
goes on up to the end of Karakaprakaraṇa

298. 21. G. 21.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 156 Foll. $15 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Illegible writing.

Wooden and bamboo boards are added to the beginning and end of the MS. respectively.

Contains the Kṛtprakarana up to the end of Unāḍiprakaraṇa.

299. 21. G. 22.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 62 Foll. $14\frac{1}{2} \times 2$ inches. 16 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the Tīnantaparakaraṇa without the beginning and end.

Date of copying. 25th day of the Āṇi month of the year S'ubhakṛt.

Name of the scribe: Śrīnivāsa.

300. 21. G. 24.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 85 Foll. $12\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Legible writing.

Contains from तुदादि to लकारावप्रक्रिया in Uttarārdha.

Name of the scribe: Padmanābhudu.

301. 21. G. 25.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 40 Foll. $17\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Clear writing.

Breaks off in the Sandhiprakaraṇa.

302. 22. L. 31.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 55 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1$ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

Contains the Sandhiprakaraṇa complete.

303. 22. M. 49.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 66 Foll. $9 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 9 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the Kāraṇaparakaraṇa only incomplete

304. 23. D. 6.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 81 Foll. $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 9 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Clear writing.

Contains the Tīnantaparakaraṇa up to the end of Curāḍi.

The former owner of the MS: Arasāni-pāla: Kandāḍai Rāmānujāchārya.

305. 23. D. 18.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 125 Foll. 16 × 1½ inches. 9 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the Uttarārdha up to the end of Lakārārthaprakriyā.

The former owner of the MS: Hastigirinātha.

306. 23. D. 31.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 130 Foll. 17 × 1½ inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Clear writing.

Wants the beginning in the Śabdādhi-kāra and breaks off in the Sṛipratyaya

307. 24 A. 28.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 146 Foll. 11½ × 1 inches. 11 lines in a page. Malayalam script. Old. Slightly injured. Good writing.

Contains up to the end of Avyayaprakaraṇa in Pūrvārdha

Former owner of the MS: Balarāma-sāstri.

308. 25. C. 16.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 87 Foll. 17½ × 1½ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

Wants one leaf in the beginning of Taddhitaprakaraṇa and goes on up to the end of Pūrvārdha.

Two extra leaves are added in the beginning. The first leaf contains a few lines of Anumānakhaṇḍa in the Siddhāntamuktāvali of Viśvanātha. The second leaf reads a few conjugational forms of the root भू-भवति, भवतः, भवन्ति etc.

309. 25. D. 36

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 36 Foll. 12½ × 1 inches 7 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

Breaks off in the Sandhiprakaraṇa.

Name of the scribe. Nārāyaṇa.

Former owner of the MS.—Venkaṭa-kṛṣṇa.

310. 25. I. 35.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 19 Foll. 16½ × 1½ inches. 6 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Legible writing.

Contains a fragment of the *Strīpratyaya-prakarana*

311. 26. K. 25.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 98 Foll. $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 9 lines in a page. Grantha script. Old. Much injured. Good writing

Fol. 94b is left blank.

Wants the beginning in *Apatyādhikāra* and goes on up to the end of *Pūrvārdha*.

312. 26. N. 22.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm leaf. 162 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 10 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

Contains up to the end of *Strīpratyaya* in *Pūrvārdha*.

The fly leaf in the beginning contains the following :

“कैदारगौळम्—

वेणुगान्ठोलुनिगा

वेगन्ठुलगाऽनु

अलिबेणुलेल्यादष्टि

सुद्विबेयुचुनुण्डग

यिरुसितपद्मजयदनुनि

विविधगुलनायका

ओकरिकोकरुमुनिडि

ओरगनुण्डगा

मुकरमुडुनतासुदुरी

वेणु०

वेणु०

सोगमुगानुवाडगा

सकलमुल्लुयागराज

मुखनिवेडगावलनु

वेणु०

(6) अभिव्यक्तपदार्थो ये स्वतन्त्रा लोकाविश्रुताः ।
शास्त्रार्थस्तेषु कर्तव्यः शब्देषु न तदुक्तिः ॥”

313. 29. A. 34.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 21 Foll. 16×1 inches. 10 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Clear writing.

Contains a fragment of the *Sandhipra-karana*.

Former owner of the MS—*Cakravarti Kavitarikāśaśmha Śrīnivasācāryalu*.

314. 29. B. 9.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 70 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7 lines in a page. Telugu script. Old. Slightly injured. Good writing.

Contains the *Śrīmāsaparakaraṇa* only complete.

315. 29. G. 16.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm-leaf. 13 Foll. $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

GRAMMAR

Wants the beginning in Karakapra
karana and breaks off in the Samasapra
karana

316 29 M 28

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm leaf 187 Foll $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
8 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Contains the Uttarardha breaking off
in Unadiprakarana

317 30 E 21

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकिता

Palm leaf 39 Foll 14½ X 1½ inches 9
lines in a page Grantha script Old
Insured Good writing

Contains the Avyaya and Stripratyaya
prakaranas in Purvardha

Former owner of the MS Raghava

318 33 H 14

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र
सरस्वतीकृता

Palm leaf 102 Foll 22½ X 1 inches
7 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Begin in the Śabdadhikāra and breaks
off in the Īśākaprakarana

319 33 H 15

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—ज्ञानेन्द्र-
सरस्वतीकृता

Palm leaf 106 Foli 19 x 1½ inches 8
lines in a page Grantha script Old
Injured Clear writing

Wants the beginning in Karakapia
karana and goes on up to the end of
Purvadha

The scribe adds

“क्रोधनरुक्तशित्तिदकरवित्तिथिशनदिवसोऽतीतश्चे ।
 श्रीराघवार्पितनयो देशिकदासो व्यञ्जालिखत्तदिदम् ॥”

320 19 G 41

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सुबोधिनी—जय-
कृष्णकृता

Palm leaf 69 Foll 14½ X 1½ inches
8 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

A commentary on Bhattajidiksita Siddhantakaumudi for the Vaidika and Svara prakaranas by Jayakrenabhakta son of Raghunathabhakta and grandson of Govardhanabhakta of the Mouni family. From the introductory verses given below it is known that Raghunathabhakta had four sons viz 1 Mahadeva 2 Ramakṛṣṇa 3 Jayakṛṣṇa (our author) and 4 Śrīkṛṣṇa. The reading श्रीकृष्णप्राप्तसुद्ध found in verse 5 is read wrongly in the printed editions of the work. The Nirṇaya saṅgraha Press edition reads this as श्रीकृष्ण यास्तु सुद्ध. This reading not only ignores the correct meaning, but also misleads the

readers to err in believing that Jayakṛṣṇa's mother was Śrīkṛṣṇā and that Maunī Śrīkṛṣṇa was not his younger brother as the latter mentions Jānakī as his mother in his works. The Telugu edition of the work reads this as श्रीकृष्णप्राप्तसूत्रवः. This also is not the correct reading as Jayakṛṣṇa was the son of Raghunātha and not of Śrīkṛṣṇa. Again a paper MS described under No 180 of the Des Cat. of the Bhandarkar Oriental Research Institute, Poona, reads this as श्रीकृष्णप्राप्तसूत्रवः. This reading has no any sensible meaning at all. In the last instance the letter स in Devanāgarī script might have been wrongly read as स. This sort of mistakes is very common in MSS. In conclusion the correct reading is श्रीकृष्णप्राप्तसूत्रव which means श्रीकृष्णस्याग्रे आतः सूत्रव, येन सः । This Śrīkṛṣṇa the fourth son of Raghunātha and younger brother of Jayakṛṣṇabhāṭṭa is identical with Maunī Śrīkṛṣṇabhāṭṭa the author of Tarlacandrikā, Sphoṭacandrikā etc, wherein he speaks of himself as the son of Jānakī and Raghunātha and grandson of Govardhanabhāṭṭa of the Maunī family.

Contains the Vardika and Sūtrapraharana complete

Beginning

सिन्दूरेण विराजितं त्रिनयनं दिक्संलप्यशर्मितं
भक्तानुग्रहकारकं प्रमदयासिष्ठं सदानन्दनम् ।
अष्टाविंशतिर्गणैश्च सततं ये चिन्तयन्ते जना-
स्तं देवं गणपं स्मरामि सततं चन्द्रकंचूड विभुम् ॥
पस्तकादिमस्तत्तन्मन्त्राद्वातप्रसादेऽपि च
प्रत्यक्षप्रतिमं परः किरणान्मन्त्रगोर्धनम् ।

माद्यत्पण्डितमण्डोद्धट्टद्वीन्द्रवृन्दाप्रणीः

श्रीरामाङ्घ्रिनिपेयकः समन्तानि श्रीमौनिगोवर्धनः ॥
रघुनाथपादारविन्दसेवावशतस्तस्य बभूव नन्दनः ।
रघुनाथ इतीज्यमानगम्यो रघुनाथाङ्घ्रिनिपेयकः सुधीः ॥
बभूवस्तस्य चत्वारस्तनयाः सुनयाः शुधाः ।
महदेवाभिधः शिशो महाभाष्यानुभाषकः ॥
रामकृष्णो द्वितीयोऽसौ रामकृष्णाङ्घ्रिसेवकः ।
तृतीयो जयकृष्णोऽस्मि श्रीकृष्णप्राप्तसूत्रवः ॥
श्रीमद्विद्वान्तःकौमुद्याः स्ववैदिकवृत्तयोः ।
नरवा मुनित्रय इवा टीका कुर्वे सुबोधिनीम् ॥
सुशब्दज्ञातश्रीकुमुदत्रयविधातनकरी
सदा सद्युत्पत्तिप्रसरणपरानन्दनकरी ।
कुशब्दध्यान्तस्य प्रसभमभिधिध्वसनकरी
कृतिर्भूपादेया बुधजनमनःप्राङ्गणचरी ॥

इयता प्रबन्धेन लौकिकेभ्यः शब्देभ्यस्वाख्यातेष्वपि
वेदिकान्वाख्यानमवशिष्यते । न चेदमप्रयोजनम् । रक्षो
हामगच्छन्सदेहा प्रयोजनमिति वदता भाष्यकारेण
वेदरक्षाया व्याकरणादप्रयोजनत्वेन मुख्यतया विधा-
नात् । ब्राह्मणेन निष्कारणः पञ्चङ्गा वेदाङ्घ्रिसेवो
ज्ञेयश्चेति वेदार्थज्ञानोपायतया वेदाङ्घ्रित्वेन व्याकरणा-
ध्ययनविधानाच्च ।

End

स्मरित्वमिति । स्मरितो वानुशात इत्यनेन । स्मरित्वमिति ।
कृतानुपपदे यजे. किन् स्मरित्वमिति । यचित्त्वमिति
संप्रसादणम् । नद्विषयस्येति । इत्यन्तर्जितस्य निय-
नपुसकस्यादिरुदात्त इति सूत्रार्थः ॥

Colophon

इति श्रीमन्मौनिपुत्र्यतन्त्रपञ्चमश्रीगोवर्धनमहात्म्य
जगन्नाथाङ्घ्रिजेन जयकृष्णेन कृताया मिहान्तःकौमुदी-
व्याख्याया मुद्रित्विषया स्ववैदिकप्रकरण समाप्तम् ॥

The scribe adds :

कल्याणं वितनोतु कौरुपट्टरीचेनःप्रमोदाकर-
स्थेमाङ्कमुधारसोक्षणनिजप्रादुर्भवेः स्वेः कोः ।
प्रातः पङ्कजकोरकस्य दलनं कृत्वा दलानां क्रमा-
दहामेव पतिस्ततः स्ववशयन्मभोजिनीनां श्रियम् ॥

321

9. G. 18.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सुयोधिनी—जय-
कृष्णकृता

Paper. 16 Foll. 11½ × 5½ inches. 20
lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Illegible writing.

Contains the text in Telugu only incomplete.

322.

20. K. 25.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या बृहच्छब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Palm-leaf. 79 Foll. 17½ × 1 inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Legible writing.

This is a commentary on Bhaṭṭoji-
dikṣita's Siddhāntakaumudī by Nāgesa
alias Nāgoji son of Sati and Śivabhaṭṭa.
Nāgesa was the pupil of Harīdikṣita the
author of Laghusabdaratna. Like Harī-
dikṣita, Nāgesa also represents the new
school of grammarians. Nāgesa is also the
author of following works on grammar—
Laghusabdendusekhara, an abridgement
of this work, Mahābhāṣyapradīpavyākhyā
Uddyota, Paribhāṣendusekhara; La-
ghumañjūsā and Paramalaghumañjūsā

Breaks off in the Paribhāṣaprakaraṇa.
Beginning :

नागेशमद्रे नागेशभाषितार्थविचक्षणः ।
शिवभट्टमुतो धीमानुपाध्यायोपनामकः ॥
याचक्राना कल्पनरो रिपुकक्षुद्रताशनात् ।
शृङ्गिवेरापीशगमतो लब्धजीविकः ॥
नत्वा कणीशमीशानं कौमुद्यर्थप्रकाशकम् ।
मनोगोमार्धदेहं तन्वे शब्देन्दुशेखरम् ॥

ममातिप्रमथप्रचारादिप्रतिग्रन्थकविप्रविघाताय समुचित-
कपित्थमन्काङ्क्षं मङ्गलमाचरन् शिष्यशिक्षायै व्या-
ख्यातुं श्रोतुणामनुगङ्गतो मङ्गलाय च निनम्राति—मुनि-
त्रयमिति । कारकविभक्त्येवैकीयत्वात् द्वितीया । परि-
भाष्येति । तच्छब्दस्य बुद्धिस्थपरामर्शकत्वात् प्राचा-
मुक्तीस्तिरस्कृत्येवार्थः । मुनित्रयोक्तीर्विचार्येवार्थो वा ।
न चात्र पक्षे परीभाषास्तिरस्क्रियेति कोशविरोधः,
कोशस्य नामलिङ्गानुशासनत्वात् धातोस्तिरस्क्रिया-
भाषाशोबोधकत्वात् ।

End :

यथा अयजे इन्द्रमियादौ अन्तरङ्गेण गुणेन सवर्ण-
दीर्घं समानाश्रये चरितार्थयोर्यङ्गुणयोरपवादोऽपि
बाध्यत इति बोध्यम् ।

Name of the scribe and former owner
of the MS.

“श्रीमन्नृसिंहविदुषा पुत्रेण गुरुमूर्तिना ।
प्रथमाध्यायसंज्ञानां प्रकरणं च समाप्यते ।
गुरुमूर्तीतिनाम्नोऽस्य पुस्तकं शेखरान्वितम् ॥”

323.

8. H. 17.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Paper. 487 Foll. 11½ × 9 inches 18

Colophon

इति श्रीमदुपाध्यायोपनामरश्मिप्रभुसुतसतीगर्भज
नागेशभट्टरचिते लघुशब्देन्दुशेखराख्ये सिद्धान्तकौमुदी-
व्याख्याने उत्तरार्धं समाप्तम् ॥

The scribe adds

“दस्यवो मयि कृपास्तुतयैव
स्पुस्तकं प्रिलिखितं बहुपत्रात् ।
कर्म मां कुरुते तन्मुपिशातो-
वो नमोऽस्तु शिष्टा बहुकृत्वा ॥

त्रिन्दुदुर्लिपिप्रिसर्गरीचिनाशृङ्गपङ्क्तिपदभेददणम् ।
हस्तवेगजमनुद्भिर्नृक क्षन्तुमर्धं समीक्ष्य सज्जना ॥”

Date of Copying

“युवनामसत्तर मादपदशुद्धितीया ।”

Name of the scribe Paluvayi Rangayya,
copied for the use of Bahusrutam Venka
ṭaramasasturū

324 9 G 14

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Paper 162 Foll 12 × 4½ inches 18
lines in a page Telugu script Old Slight
ly injured Clear writing

Breaks off in the Apatyadhikara of the
Taddhitaprakaraṇa

325 9 G 16

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Paper 120 Foll 12 × 4½ inches 18
lines in a page Telugu script Old In
jured Clear writing

Contains the Uttarārdha complete
Date of Copying

“क्षययै आश्रयुजे चतुर्थ्यां गुप्तासरे ।
निशाया पूर्णपक्षे च उत्तरार्धं समाख्यम् ॥”

Name of the scribe

“कंठोपनामरश्मिहभट्टनृप्रिभपतिपौत्रदक्ष्मी
पनिपुत्रनरसिंहन लिखितम् ।”

326 9 G 21

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Paper 31 Foll 12½ × 5½ inches 20
lines in a page Devanāgarī script Old
Injured Illegible writing
Contains the Śvaraprakaraṇa only
Date of Copying Śaka 1653

“विगेविवत्सरे मासे कार्तिके शुक्लपक्षे ।
दशम्या भागेषे ग्रन्थं वैकुण्ठेन समापित ॥”

327 10 B 26

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Paper 257 Foll 12 × 4½ inches 10
lines in a page Devanāgarī script Old
Good Good writing

Wants beginning in the Samjnapra
karaṇa and breaks off in the Samasasra
yavidhi, then contains 2 leaves relating to
the Taddhita and 36 leaves to the Svara
prakaraṇa

328. 10. C. 22.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—

नागेशकृतः

Paper. 165 Foll. $10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. 12 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

Begins in the Hakantapumlingaparakarana and breaks off in the Taddhita-prakarana.

329. 10. C. 25.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—

नागेशकृतः

Paper. 131 Foll. $11\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. 11 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

The leaves are arranged into three groups. The first group contains a portion of the Taddhita-prakarana; the second a portion of the Kīdantaparakarana and the third the whole of the Svaraparakarana. Each group has the leaves with separate pagination.

330. 10. E. 25.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—

नागेशकृतः

Paper. 111 Foll. $11\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. 11 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

The leaves are arranged into three groups with separate pagination.

The first group contains a portion of the S'abdādīkāra and Avyaya, the second

a portion of the Kāraṅkapaṅkarana and the third a portion of the Samāsaparakarana.

331. 20 K. 12.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—

नागेशकृतः

Palm-leaf. 22 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1$ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the Strīpratyāya only.

Date of copying and the name of the scribe.

“वर्षे व्यये दिनकरे हरिमासयुक्ते

पट्टीतिथौ गिरिशमे दिवसेशवारे ।

हस्त्यदिनाथगुरुर्वर्षकुलोद्भवेन

शब्देन्दुशेखरमलिख्यत सन्मुदेऽदः ॥

श्रीचण्डमास्तगुरुवंशाम्बुधिसुधानिधेः ।

श्रीमद्वेङ्कटार्जुनगुरोः पुत्रोऽलिखत्स्विदम् ॥”

The former owner of the MS. Alasūr Hastigiri Muḍumbai Candamārutam Tiru-venkaṭācārya.

- 332. 20. K. 13.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—

नागेशकृतः

Palm-leaf. 112 Foll. $11\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 15 lines in a page. Grantha and Malayālam scripts. Old. Slightly injured. Good writing.

Contains the Uttarārdha complete

3 extra leaves attached at the end contain a few passages from the Siddhānta-ratnākara of Rāmakīṣṇabhaṭṭa beginning

with the Sutra दिव्यदिव्यादिव्य etc in the
Taddhitaparakarana

336

25 K 25

सिद्धान्तकोमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Palm leaf 27 Foll 17 × 1½ inches
9 lines in a page Grantha script Old
Much injured Good writing

Contains the Samjna and Paribhasa
prakaranas

337

25 M 7

सिद्धान्तकोमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Palm leaf 149 Foll 11 × 2 inches
16 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Wooden boards are added to both sides
Breaks off in the Karakaparakarana

4 extra leaves added at the end contain
the verses 24 to 41 of the 2nd Sarga of the
Sisupalavadha with the commentary of
Mallinatha

338

25 N 3

सिद्धान्तकोमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Palm leaf 60 Foll 12½ × 1½ inches
12 lines in a page Grantha script Old
Much injured Good writing

Wooden boards are added to both sides
Breaks off in the Svadisandhiparakarana
The fly leaf contains the following
passages being the footnotes on the work

“यत्तु शब्देन्दुशेखरे हलन्त्यसूत्रे— अत्र पदद्वयस
मासऽन्यशब्दस्य पूर्वनिपातापत्तेः, कर्मधारयप्राप्तिपदाना

333

20 K 14

सिद्धान्तकोमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Palm leaf 128 Foll 17 × 1½ inches
8 lines in a page Telugu script Old
injured Good writing

Contains the Uttarardha up to the end
of Svaraparakarana

Leaves Nos 38 to 93 are missing and
consequently the portion of the अदादि to
नामशतप्रक्रिया is wanting

334

20 K 22

सिद्धान्तकोमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Palm leaf 77 Foll 14½ × 1 inches
11 lines in a page Telugu script Old
injured Good writing

Contains the Vaidika and Svara pra
karana

335

20 K 26

सिद्धान्तकोमुदीव्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Palm leaf 46 Foll 7 × 2 inches 16
lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

Contains the Karakaparakarana only

समासाभावस्य सूत्रकारशैलीसिद्धत्वाच्चेत्युक्तम्; तद्व्याख्यातृभिः जातेरस्त्रीविषयादयोपधादिति ज्ञापकादित्युक्तम् । अत्र विचारयामः—शेखरकृतस्तात्पर्यं न सर्वत्र । यदि सर्वत्रेष्टं स्यात्तर्हि निपात एकाजनाङ् इति सूत्रे अपृक्तसूत्रे च कर्मधारयाभावेन प्रेदमित्यत्र प्रगृह्यतंसंशयं पृथुतप्रगृह्या अचि नियम् इति प्रकृतिभावः स्यात् । किं च निस् दुसादीनां प्रकृतिभावे कृत्वं च न स्यात् । तस्मात्तत्र सूत्रे कर्मधारय एव युक्तः । अत्र च ज्ञापकं व्याहरति मृग इति निर्देशः । अत्र कर्मधारयेऽपि न क्षतिः । न च कर्मधारयसमासे अन्यशब्दस्य अरुपाच्युत्तरमित्यथापवादभूतत्वेन अजायदन्तमिति सूत्रेण पूर्वेनिपातापत्तिः स्यादिति वाक्यम् । इको गुणवृद्धी, समुदाभाद् घः इत्यादिनिर्देशेन पूर्वेनिपातस्यानित्यत्वज्ञापनात् । जातेरिति सूत्रं तु सौत्रवादोध्यम् । लक्ष्ये लक्षणेति न्यायः कचित्संज्ञाविषये न प्रवर्तते । संज्ञाशास्त्राणां कार्यार्थत्वान् पुनः प्रवृत्तौ कार्यमेव धात्रमिति अणोऽप्रगृह्यत्वेति सूत्रे शब्देन्दुशेखरे अङ्गीकृतम् ॥

पातञ्जले महाभाष्ये इत्यत्र पातञ्जलपदेनैव पञ्चजटिप्रोक्तार्थस्य सिद्धत्वात् महाभाष्यप्रवृत्तिं किमर्थमुच्यते । शेखरादिभाष्याणामप्रवृत्तिं यथा स्यात्तदर्थं महाभाष्यप्रवृत्तिम् । महाभाष्ये इत्युक्तेऽपि शाकरभाष्यस्य प्रवृत्तिं न स्यात् ; सत्ययोगमवगच्छति न्यायेन व्याकरणभाष्यस्यैव सिद्धत्वात् कथमन्यस्य प्रवृत्तिरिति चेन्न । यद्यस्यैव प्रवृत्तिं स्यात्तर्हि पातञ्जल इत्येव मिदं तदर्थं स्पष्टमेव, तस्मादत्र योगिक एव । महाभाष्यो भाष्यममहाभाष्यः ; पूर्य इत्यर्थः । पञ्चजटिप्रोक्ते चान्यदिग्भाष्यमन्तित्यर्थः ॥

339. 29. 1. 36.

सिद्धान्तर्कोमुदीन्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—

नागेशकृतः

Palm-leaf. 41 Foll. 15½ X 1½ inches

7 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Good writing.

Contains the Vaidikaprakaraṇa complete and Śvaraprakaraṇa incomplete.

340. 34. G. 3.

सिद्धान्तर्कोमुदीन्याख्या लघुशब्देन्दुशेखरः—
नागेशकृतः

Palm-leaf. 311 Foll. 16 X 1½ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Wants beginning in the Śākhādadhikāra and goes on up to the end of Pūrvaśraddha.

341. 9. 11. 90.

लघुशब्देन्दुशेखरटीका ज्योत्स्ना—उदयंकरकृता

Paper. 22 Foll. 12 X 4 inches. 17 lines in a page. Telugu script. Old. Good. Illegible writing.

Beginning :

वादेवी मानसे कृत्वा गङ्गामाध्याय मङ्गलम् ।

शब्देन्दुशेखरज्योत्स्नामातनोत्पदयंकरः ॥

पातञ्जल इति । अत्र महामाध्य इत्येतावदुक्ती
शारीरकसूत्रभाष्यादावतिव्याप्तिः । अतः पातञ्जल
इति । पातञ्जल इत्युक्तावपि पातञ्जलसूत्राणां भाष्ये
वेदव्यासकृतेऽतिव्याप्तिः । अतो महत्पदम् । कृत-
भूरिपरिश्रम इति भूरिपदोपदानं तन्त्रान्तरीयपरिश्रमा-
सङ्गावाभावसूचनार्थम् । सती दीव्यनि पातिव्रत्येन
जिगीषतीति मतीदेवी । कर्मण्यण् । यथाभुते तु
पुनर्द्वावप्रमङ्ग । न च संज्ञास्वानिषेधः, कर्मधारये
तत्प्राप्तिसत्त्वात् । अरिक्कभृताशनादिति । अरिपु
कक्षत्यारोपमूलको राज्ञि हुताशनत्वारोप इति परप-
रितरूपकमङ्गकारः ।

End

तत्किमेकैकस्य वर्णस्यार्थप्रतीतिजनकत्वम् ? समुदा-
यस्य वा ? नाद्यः, द्वितीयादिवर्णोच्चारणान्वयप्रमङ्गात् ।
द्वितीयेऽपि उत्पद्यमानानां समुदायाभिन्यज्यमानानां वा ।
अत्रापि आद्ये त्रमेणोत्पत्तिः ? युगपदा ? नाद्यः, आशु-
पिनाशिनामुत्पन्नस्तत्त्वेन समुदायमाप्नात् । नान्त्यः,
युगपदनेक ।

342

10 D 20

लघुशब्देन्दुशेखरीका ज्योत्स्ना—उदयंकरकृता

. Paper 38 Foll 10½ X 4½ inches. 13
lines in a page Devanāgarī script Old
Good Good writing

Wants the beginning in the Śābdādhi
kāra and breaks off in the Stripratīva
Beginning.

मुद्रिधान्तव्रत्तिदेवस्य प्रयोजनाभावेऽपि तुल्य

न्यायात् स्यादादिनिधौ अन्तवद्भावस्यैव वक्तव्यतया
तत्रावन्तत्वात्तिदेशस्यास्ति प्रयोजनमिति शङ्कते—न च
वमिति । उत्तरापदस्य गुणमाचरत्वादिति । उत्तमत्व-
प्रकरकज्ञानविशेषस्य लक्षणावृत्त्या बोधकत्वादित्यर्थः ।
पूर्वापदे तु न तथा, तच्छब्दसामानाधिकरण्येन विधेय-
बोधकत्वात् 'न विधौ परः शब्दार्थः' इति न्यायेन
तत्र लक्षणाया अयोगात् ।

End

सूत्ररीत्येष्टम्येति । चिन्त्यमेतत् ; अनृचि चरितार्थस्य
पादोऽन्यतरस्यामिति ङीप् ङीपभावपक्षे चरितार्थस्य
टावृचीयनेन परत्वाद्वाचनात् । कचि ङीपन्तप्रयोगस्य
सूत्रमते खपुण्यरूपत्वात् तदेकपाठ्यतासंपादनार्थ-
मृचि पादन्तन्यायनभिधानमिति भाष्याशयस्यादर्शं वक्त-
व्यत्वात् । एवं सूत्रकृता टावृचीयारम्भात् पादशब्द-
समानार्थपदशब्दानङ्गीकारात् । तदङ्गीकर्तृभाष्यकृन्मते
हि पदेत्यृचि टाप् प्राप्नोति । अनभिधानादेव वारणीया ।
टान्डीपोरपवाद इति प्राचा ग्रन्थे अपवादशब्दो
आधरूप इति न कस्याप्यमगतिरित्याहु । अन उप-
धात्रोपिनोऽन्यतरस्याम् ।

The scribe adds

“लिपिनोऽयं ग्रन्थो यज्ञेशेण खान्दोलुनार्थम् ।”

343

11. B 29.

लघुशब्देन्दुशेखरीका ज्योत्स्ना—उदयंकरकृता

Paper 82 Foll 9½ X 4 inches 9 lines
in a page Devanāgarī script. Old. Good
Good writing

Wants the beginning in the Śābdā-
prakaraṇa and breaks off in the Śābdā-
dhikāra.

344 23 D 1

लघुशब्देन्दुशेखरीका ज्योत्स्ना—उदयंकरकृता

Palm leaf 43 Foll 14 X 1½ inches 7
lines in a page Grantha script Old
Injured Clear writing
Breaks off in the Sabdadhikara

345 29 A 34

लघुशब्देन्दुशेखरीका ज्योत्स्ना—उदयंकरकृता

Palm leaf 13 Foll 14 X 1½ inches 7
lines in a page Telugu script Old In-
jured Clear writing
Contains the Samjnaprakarana incom-
plete

346 11 B 10.

लघुशब्देन्दुशेखरीका—मनुदेवकृता

Paper 64 Foll 10½ X 4½ inches 12
lines in a page Devanagari script Old
Good Good writing

This also is a brief commentary on Na-
gesa's Laghusabdendusekhara by Mannu-
deva also spelt as Manjudeva. He was the
son of Durga and Sambhu and younger
brother of Krsnadeva. He speaks of him-
self as a pupil of Payugunda Balakrsna.
This Balakrsna is said to be the son of
Payugunda Yudyanaatha the direct dis-
ciple of Nagesa (Vide p 51 of the Intro-
duction to the Mijaksara, No 204 of the
Chowkhamba Sanskrit Series) According
to Aufrecht's Catalogus Catalogorum the
author Mannudeva was also called Go-
pāḍeva (See Gopāḍeva p 162, Vol I)
The author criticizes Udayankara's com-

mentary described in previous numbers.
Therefore, he must be later than Udayan-
kara who belonged to the middle of the
19th century A D as said before.

Contains up to the end of Svārasandhi-
prakarana

Beginning

नमस्कृत्य गणाधीश प्रत्यह्व्यूहनाशकम् ।
तात शंभु प्रसू दुर्गा कृष्णवेश तत्राप्रजम् ॥
शास्त्रप्रवर्तकाचार्यान् पाणिनिप्रभृतीन् मुनीन् ।
बालकृष्णामिह पायगुण्डोपाख्य पर गुरुम् ।
दोषा ये पण्डितमन्यैर्दत्ता शब्देन्दुशेखरे ।
तान् समुद्धर्तुमेवात्र मनुदेवेन चिन्त्यते ॥

पातञ्जले महामाष्य इति । पातञ्जले योगसूत्रादौ
महामाष्ये चेत्यर्थः । गामभूमितिर्न त्रिनापि च समुच्चय
इति गुरुचरणा । महामाष्यशब्दस्य पाणिनिसूत्रभाष्ये
योगरूढत्वमिति तेषामाशयः । यस्वत्र—महामाष्य
इत्येतावदुक्ते शारीरकसूत्रभाष्यादायतिश्याति । अतः
पातञ्जल इति । पातञ्जले भाष्ये इत्युक्ताऽपि पात-
ञ्जलसूत्राणां भाष्ये वेदव्यासकृते अतिश्याति । अतो
महत्पदोपदानमिति; तद्विन्ध्यम् । वेदव्यासकृते पात-
ञ्जलसूत्रभाष्येऽतिश्यातिशारणात् दत्तेन महत्पदस्य श-
रीरकसूत्रभाष्यादावप्यतिश्यातिशारणेन पातञ्जल इति
विशेषणवैयर्थ्यानुद्धारत् । समरतीति न्यायेन वैय-
र्थ्यान्वयाभावेन पातञ्जले भाष्ये इत्युक्त्यापि वेद-
व्यासकृते भाष्येऽतिश्यात्यभावेन महत्पदस्यैवार्थात् । न
च गुरुचरणोक्तौ पातञ्जल इत्यनेन महामाष्यस्यापि
कोटीकारसमवे महामाष्य इति ध्वन्यमिति वाच्यम्,
व्याकरणे तस्य प्राधान्यसूचनार्थं तदुपादानात् ।

End

केचिदिति । तत्पदसूचिनाश्चिवात्र तु—एवमपि
“आहुच तदसहने” इत्यादी कुप्यन्त्युत्पद्योऽभावात्

सौत्वादेरेवापश्यत्वेन तेनैव वार्तिकप्रयोगाणा-
मप्युपपत्तौ एवमुक्तेरसाधारणफलमात्र इति । अच्
सन्धिरित्यादौ तु प्रत्याहारान्तरसंदेहापत्ते “दृष्टो
ऽनन्तरा ” इति सूत्रोक्तरीत्या सज्ञात्वमङ्गापत्तेश्च न
वृत्तवश्चुत्वे इति बोध्यम् ॥

Colophon

इति स्वरसंधि ।

347

9 H 90

लघुशब्देन्दुशेखरी का—शंकरभट्टकृता

Paper 27 Foll 12 X 4 inches 16 lines
in a page Telugu script Old Good
Illegible writing

This is another running Commentary on
Nagesa's Laghusabdendusekhara The
MS does not contain the author's
name However the MS available in the
Madras Govt MSS Library helps in
attributing the authorship to Sankara
bhattacha (Vide R No 357 of the Triennial
Catalogue of Sanskrit MSS in the Madras
Govt MSS Library) The MS R No 357
referred to above reads the following
colophon इति शंकरभट्टकृते शेखरव्याख्याने
सज्ञाप्रकरणम् . Both the commentaries—now
under description and described under
R No 357 said above—are one and the
same The commentary is also available
in print up to the end of Paribhasapra-
kharana

Contains up to the end of Paribhasa
prakarana and two lines in the beginning
of the Sandhiprakarana

Beginning

पातञ्जल इति । समुच्चयाङ्कचकारमध्याह्न्य पात
ञ्जलनाम्नि योगशास्त्रे महाभाष्ये चेति व्याख्येयम् ।
सामानाधिकरण्येनान्वये तु महाभाष्यपदेनैवेतरभाष्य-
स्यावृत्त्या पातञ्जलपदप्रयोगवर्ज्यम् । न हीतरभाष्येषु
महाभाष्यमिति व्यवहरन्त्यमियुक्ता । पातञ्जलाख्ययोग
शास्त्रपरिग्रमस्य प्रकृतोपयोगस्तु “शब्दज्ञानानुपाती
वस्तुशून्या विरूप ” इति तच्छास्त्रसमतपदार्थनिरूप-
णस्यैतद्वन्त्ये करिष्यमाणस्य स्वकीयाध्ययनभाजन-
मूलकत्वप्रदर्शनमिति बोध्यम् । सतीदेत्या इति ।
सज्ञाशब्दस्यापि योगार्थमादाप भाषितपुस्कत्वात् कर्म
धान्ये प्रतिप्रमवसत्त्वेन सज्ञात्वनिमित्तकनिर्देशाप्रवृत्तेश्च
सतीशब्दस्य पुनर्भाव प्राप्तोऽपि पतिव्रतावाचिसती
शब्दे उपपदे विजिगाषार्थकदिव्यातो कर्मण्यपि
रूपमङ्गीकृत्य सामानाधिकरण्याभावात् पुनर्भावो न
भवतीति परिकल्प्य पतिव्रतामपि वा जेतुमिच्छति
तस्या गर्भज इत्यने इति केचित् । सज्ञास्वरूपमङ्ग-
मिषा पुनर्भावो न कृत इत्यन्ये । रामत इति ।
“अपादान चाहीयरो ” इति तसि ।

End

यद्यपि शकारोच्चारणसामर्थ्येनयमाशङ्क्य परिहर्तुं श-
क्यते, तथापि एतादृशाशङ्कोत्थानमपि मा भूदित्येता-
वन्मात्रेण शिष्टपदस्य ज्ञापिते तस्मिन्धारिताध्ययमुपपाद्य-
मिति बोध्यम् ।

Colophon

इति परिभाषाप्रकरणम् ।

ननु शब्दानां नित्यत्वेन तत्र यकारादे स्वत एव
सत्त्वेन तदुद्दिश्य साधुत्वस्यैव नित्यतापक्षे वक्तव्यतया
यण् साधुमेवतीति वक्तव्ये यण् स्यादिति

348. 10. D. 19.

लघुशब्देन्दुशेखरव्याख्या चन्द्रकला—भैरव-
मिश्रकृता

Paper. 56 Foll. $10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches 13
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Injured. Good writing.

This is an exhaustive and very useful
commentary on Nāgesa's Laghusabdendu-
śekhara by Bhairavamisra son of Bhava-
devamisra of Agastya family. The author
writes the following verses at the end of
the Pūrvārdha as found in the printed book.

“शब्देन्दुशेखरव्याख्या तद्वितान्तस्य या कृता ।
सा वै शम्भुतिथौ वर्षे खाद्यभूतीन्दुसंमिते ॥
आश्विनस्यासिते पक्षे भैरवेण समापिता ।
अस्ति दौलतायाख्यो राजराजोऽपरः कृती ॥
तद्गुरुजीविकेनेषावन्तिऋषाः प्रसुमहान् ।
यस्य प्रतापसिद्धेन निरस्ताः शत्रुवारणाः ॥”

Again at the end of the Uttarārdha he
writes :

“शश्वयष्टिसिद्धिचन्द्राख्ये मन्मथे शुभप्रसरे ।
माघे मास्यसिते पक्षे मूले कामतिथौ शुभा ॥
पूर्णा वारे दिनमणेरिय चन्द्रकलाभिवा ।
शब्देन्दुशेखरव्याख्या भैरवेण यथामति ॥”

From the above-mentioned verses it
is clear that Bhairavamisra wrote the
commentary on the Pūrvārdha of the
Laghusabdendusekhara in Sam. 1880
1823 A.D. and the Uttarārdha in
Sam. 1881-1824 A.D. and that one
Druhataraya, Chief of Avantī was his
patron. M. M. Pandit Vasudeva Abhyā-
kara Śāstri of Poona assigns Bhairava-

misra to 1780 A.D. (Vide page 531 of his
edition of the Sarvadarsanasangraha.) It
is not known how he arrived to this
conclusion while the above-mentioned
records show clearly that the author
wrote his work in 1823. and 1824 A.D.
Bhairavamisra has also written com-
mentaries on the Paribhāsendusekhara of
Nāgesa, on the Śābdaratna of Haridikṣita
and on the Vaiyākaranabhūṣanasāra of
Kondubhaṭṭa.

Contains the Kāraṅkaprakaraṇa only.
Beginning.

अथ स्त्रीप्रत्ययानां प्रातिपदिकप्रकृतिकृत्वास्वादी-
नामि तथार्थाच्चेष्टामपि निरूपणमात्रस्यकमिति प्रसङ्ग-
संगत्या तदर्थान् निरूपयति—स्योऽसौऽडिति ।
प्रथमाया न कारकविभक्तित्वमिति यादिसंतं दूययितु-
मुपक्रमते—इदमपीति । क्रियायोगध न साक्षात्-
कारकत्वे प्रयोगकः । किंतु साक्षात्परसाधारणः ।
साक्षाद्यथा कर्मदीनाम् । परपरया यथा अविकरण-
कारकस्य । एवं प्रथमान्तस्यापि । सा च क्रिया यत्र
क्रियावाचकं पदं प्रयुज्यते तत्र चित्रः पचतीत्यादौ
तदर्थभूतव । यत्र तु न प्रयुज्यते घटः पट इत्यादौ
तत्रापि अस्तिभवंतीपरोऽप्रयुज्यमानोऽप्यस्तीति न्या-
येन सम्पन्नान्तिक्रियायामेवावयवः । स च प्रत्ययार्थ-
कर्तृकर्मादिदाग ।

End :

सर्वेष्टमिदमिति । सर्वेषामभिधाना निपातराग्नरूपं
प्रवर्तनीयमवग्रहान्न्योदात्तराग्नरूपानामित्यर्थः । मङ्ग-
लान्तर्नीति भाष्योक्तः मङ्गल्यारदवत्त्वाभिप्रायेणत्र
मिदंशब्दोपपादनम् । मूलेऽपि “अग्निर्वाधरे” इति
सूत्रात् ईश इति विनाश कर्त्रीति सूत्रे अनुसरेते ।
अतस्तज्ज्ञानेनेभ्यस्मन्तत्त्वं मङ्गल सर्वेषां भाग्य-

समिप्रायेणान्तेऽस्य सुख्योपन्यास इति शिवम् ॥ इति
सप्तमाध्यायः ।

Colophon

इति श्रीनन्तरन्याणमद्गुणनिर्माणास्त्रिपण्डित
सर्वभौमभूषण्डलप्रमारिषिमउतगनयसयध पारंगर्पा
यूपमान्यगम्यकुलशासनसर्वाभयदेमिश्रात्मजभयमि
श्रुताया चन्द्रकाया कारकान्तशब्ददुशेय्या
व्यान समाप्तम् ॥

The scribe adds

रसखट्वाञ्जमित(१९०६)माम इये शुग्पञ्च
पञ्चम्याम् ।

यज्ञेश्वरेण लिखित मिश्रकृता कारकव्याख्या ॥

349 11 B 28

लघुशब्देन्दुशेखरव्याख्या चन्द्रका—भरव-
मिश्रकृता

Paper 48 Foll 9 X 4 inches 11 lines
in a page Devanagari script Old Good
Good writing

Contains the Karakaprakaraṇa only

350 10 I 34

लघुशब्देन्दुशेखरव्याख्या भावगोधिनी—
सेतुमाधवाचार्यकृता

Paper 571 Foll 8 X 6 inches 14 lines
in a page Devanagari script New Good
Good writing

This also is an exhaustive and useful
commentary on Nagesa's Laghusabdendu
sekhaṛa by Setumadhavācārya with surna
me Naditirām He was the pupil of M M
Subbarāyācārya The author Setumādha

vacārya was the Principal of Sanskrit
College, Trivadi Tanjore Dt some 50
years ago

Contains up to the end of श्रीप्रत्ययप्रकरण.

Beginning

सृष्टिश्चरणौ नत्वा स्मृत्वा मुनिरचाङ्गितम् ।

शब्दद्वन्द्वशेखरव्याख्या त्रिपते भावगोधिनी ॥

स्वस्य पाण्डित्य स्वप्रत्यये शिखरसादृश्य स्वकुल
शुद्धि च दर्शयन् मिश्रनिर्माताय कृत्वा मङ्गल शिष्यशि-
क्षार्थं निरुणाति—पातचल इत्यादिना । अत्र चशब्द
मध्यस्थ पातचलनाम्नि यागशास्त्रे महाभाष्ये चति
याव्येयम्, सामानाधिकरण्ये तु महाभाष्यपदेनैवत
भाष्यव्याख्या तद्वद्व्याप्तिम् । न च योगेनेतरभाष्यप्रहणम्,
कृतेर्नडीपस्वात् । न हीनरभाष्य महाभाष्यमिति
व्यवहरन्मभियुक्ता । न तस्य प्रकृतानुपपाद,
शब्दज्ञानानुपासीत्यादिना सच्छास्त्रसमतपदार्थनिरूपण
स्थतदप्रत्य करिष्यमाणतया तज्ज्ञत्वस्वापि वक्तव्य-
त्वात् । कश्चित् पात जले महाभाष्ये अकृत
इति उक्त्वा जले महाभाष्ये पात मज्जन भूरिपरिग्रह
सन् य अङ्गन स नामेश इति योजयन्ति । कुतेति
सापेक्षत्वमपि गमकत्वात्समास । तत्र च मिश्र
वाक्यवाचसंज्ञातीयाधप्रयोजकत्वमित्यन्यत्र विन्तर ।

End

तदनित्यत्वेति । छिद्गविशिष्टपरिभाषानित्यत्वेत्यर्थः ।
तत्फलं तु सखीपतिक्रान्तोऽतिसखिरित्यत्र न टच् ।
केचिदिति । घटघनीग्रहणात् तदनित्यत्वं सिद्धमित्य-
रुचिरिति ॥

Colophon

इति श्रीशब्देन्दुशेखरव्याख्यायाया भावगोधिनीया
श्रीप्रत्ययप्रकरणम् ॥

लघुशब्देन्दुशेखरटिप्पणम्

Paper 15 Foll 9½ X 5 inches 12 lines in a page Telugu script Old Good Illegible writing

This is an anonymous commentary on Nāgesa's Laghusabdendusekhara

Contains the Samjnaprakarana incomplete

Beginning

पातञ्जल इत्यनेनैव महाभाष्यस्यापि लाभे तदुपादानं ब्राह्मणवसिष्ठन्यायेन । ननु गोबलीवर्दन्यायेनेति यत्रोच्यते प्राचीनस्तत्र ब्राह्मणवसिष्ठन्यायेनेति वक्तुर्नवीनस्य क आशय इति चेत् ; शृणु—सदादीनि सर्वे नियमिति सूत्रे भाष्ये अयमपि योग शक्योऽवतुषित्यादिना प्रत्याख्यप, इदं तर्हि प्रयोजनम् सामान्यविशेषवाचिनोर्द्वन्द्वमावात् सिद्धम् । सामान्यविशेषवाचिनोर्द्वन्द्वो न भवतीति वक्तव्यम् । यदि सामान्यविशेषवाचिनोर्द्वन्द्वो न भवतीत्युच्यते शृङ्गाभीर गोबलीवर्दं तृणोलपमिति न सिध्यति । नैव दोषः । इह तावच्छृङ्गाभीरमिति आभीरा जात्यन्तराणीति न दोष इत्युक्त्वा गोबलीवर्दमिष्यन्नापि गोशब्दगोबलीवर्दशब्दयोस्त्रीत्वसमानाधिकरणगोत्वपुस्त्वसमानाधिकरणगोत्वयोः प्रवृत्तिनिमित्तयोर्द्वयोर्भेद उक्तः । एव च सामान्यविशेषभावानापत्त्वात् द्वन्द्वोपपत्तिरिति तदाशय इति गोबलीवर्दन्यायेनेति प्राचीनप्रवादो भाष्यविरुद्ध इति ।

End

अत एवैतस्य शास्त्रासिद्धत्वासाधकतादृशार्थनिष्ठीकारादेवेत्यर्थः । अत एव शब्दरत्ने कार्यासिद्धत्वे एतस्य वैयर्थ्यमापादितम् ।

लघुशब्देन्दुशेखरटीका

Paper 11 Foll 10½ X 2½ inches 11 lines in a page Devnāgarī script Old Good Good writing

An anonymous commentary on Nagesa's Laghusabdendusekhara

Contains a small portion in the Uttara-rārha

Beginning

सीताराम नमस्कृत्य गणेश च सरस्वतीम् ।
शब्देन्दुशेखरव्याख्या द्वितीयार्धे विरच्यते ॥

विश्वविधातार्थमिति । आदिपदेन तद्द्वारकसमाप्तिप्रस्थप्रचारसप्रहः । तद्विहितेति । वेदविहितेत्यर्थः । सर्वनाम्नामित्रोत्सर्गपदस्वारस्येन कचिदप्रधानस्यापि परामर्शसत्त्वादिति भावः । कीत्येतस्य जायत इत्यनेन सामसे प्रातिपदिकत्वात्तरप् इति प्रकारनिरासं सूचयन्नाह—वीति भिन्न पदम्यादि । निरासे बीजमाह—तिङन्तोत्तरेति । लिङ्गसर्वनामनपुसकत्वसङ्गात्वेन विजयत इत्यत्र ह्रस्ववापत्तिरिति तत्प्रकारनिरासश्चीज तु न युक्तम् । नपुसके यत्तस्येवेति सिद्धे प्रादिपदिकग्रहणसत्त्वप्रधानप्रातिपदिकस्यैव ह्रस्वत्वं यथा स्यादित्येव मर्थमियर्थस्य भाष्ये स्पष्टमुक्ते प्रकृते तदप्रसक्तेरिति बोध्यम् ।

End

धारुपा इतीति । रेफस्त्वाकारागमः, न दा इत्येति । ननु अवयवावयव समुदायावयवो भवतीति वचनेन समुदायावयवत्वमश्वतमिति चेन्न, आशयान्नबोधात् । तत्रा हि—अयं हि न्यायो यत्रावयवावयवोऽवयविनि दृष्टस्तत्र प्रवर्तते ; न तु सर्वत्र । अत एव पठिता विद्या इत्यादौ दृष्टित्त्रमादाय ङीप् न । अवयवस्य

इकारस्यावयवा यष्टकारस्तस्यावयविनि समुदायेऽर्श
नात्, अनुबन्धविनिर्मुक्तस्यैवोपस्थिते । एषेतेत्यादौ
मुट सकारस्यावयविनि समुदाये दृष्टतया तत्र लापो
भवत्येव । एव हि निवेशे टयुटयुलोष्टिवमपि चरि
तार्थम् । मन्यथा तुटष्टित्वमादायेव प्रातस्तनीत्यादौ
ढीप्सिद्धे टयुटयुलोष्टिव अथमेव स्यादिति सुधी
भिराकलनीयम् ।

353

24 B 4

सिद्धान्तकोमुर्दाव्याख्या विलासः—लक्ष्मी-
वृत्तिरुक्तः

Palm leaf 171 Foll 18 X 1½ inches
10 lines in a page Grantha script Old
Injured Illegible writing

This is a commentary on Bhaṭṭoji
dīksita's Siddhantakāumudī. The com-
mentary is called Vilāsa. The manuscript
is a fragment and does not contain any
colophon supplying the names of the au-
thor and the commentary. However on
comparison of a portion of this commen-
tary with the corresponding portion of the
commentary described under D No 1448
of the Des Cat of the Govt Oriental
MSB Library Madras both the com-
mentaries are found identical and the
author is known to be Lakṣmīrasiṃha
son of Koṇḍubī aṭṭamahopādhyaya of the
Mahidara family and pupil of Narayana-
dra. Again on further comparison with
the commentary described under D No
1446 of the Des Cat of the same Library
and with that described under No 562
of the Des Cat of the Curator's office

Trivandrum the name of the commentary
is known as Vilāsa. From the colophon
and the introductory stanzas of the com-
mentary as quoted in the above mentioned
Catalogues it is also known that the author
Lakṣmīrasiṃha was the son of Ramambā
and pupil of Ramabhadra who is extolled
as an incarnation of the famous Patañjali.
This Ramabhadra may be probably same as
the famous Ramabhadradīksita. It is also
known from the above mentioned references
that Ramambā was the author's mother.
This author Lakṣmīrasiṃha is identical
with the authors of Tarakadīpikā and
Ābhoga the commentary on Amalananda's
Kālpataru.

It is an accepted fact that Koṇḍubhaṭṭa
the author of Vaiyakaranābhusana and
Sara thereof was the nephew of Bhaṭṭoji
dīksita. If our author's father Koṇḍu-
bhaṭṭa is taken identical with Bhaṭṭoji's
nephew as stated in No 6271 and 7090
of the Tanjore Des catalogue the work
may be assigned to the 17th Century
A D. But evidences for such identifica-
tion are needed.

The leaves bearing numbers 47—49
52—53 and 57—61 are missing.

Contains from the Śābdadhikāra to the
Samāsasavayavidhī (incomplete)

Beginning

उपजीत्यसधिनिरूपणान्तरं शब्दाभिरूपयितुं काम-
शिष्यमुद्दिष्टौकर्यायादौ मुबन्ताभिरूपयितुमाह—अर्थ-
वदिति । प्रत्यय प्रत्ययान्त चेति । प्रत्यय इति
प्रत्ययग्रहणेन तदन्तस्य ग्रहणे प्रत्ययान्तमप्यव-
धयपदे शिवद्वावेन प्रत्ययस्यापि ग्रहणमिति भावः । न च

सज्ञाविधिः तदन्तःप्रहणम्, सुसिद्धन्त पदमित्य-
न्तःप्रहणेन सज्ञाविधौ प्रत्ययप्रहणे तदन्तःप्रहण ना-
स्तीति ज्ञापनादिति वाच्यम् ; अप्रत्यय इति प्रति
पेधविधिरिति कयटादौ स्थितत्वात् । एव च वर्ज-
यित्वेति फलितार्थरूपमिति बोध्यम् । अर्थग्रहणमिति
नपुसकत्वानुगुण विशेष्यमाह—शब्दस्वरूपमिति ।
वनं धनमित्यादौ वन् धन् इत्यश्रूय प्रातिपदिकत्वे ततः
परस्य सोरेकवचनमुत्सर्गत् । कस्यित इति भाव्यकार-
वचनप्राप्तस्य हल्ङ्यादिलेपे सति न लोपो मा भूदित्य-
र्थवदित्युक्तम् । वृत्रमहन् काण्डे कुण्डे इत्यादौ न
लोपह्रस्वादिव्युदासार्थमभावित्वादिमिति बोध्यम् ।
कृतद्वितान्ता इति । इहानुवृत्त्यार्थकपदस्य प्राशस्त्ये-
नार्थवत्परत्वात् कृतद्वितान्तत्वयोरेव च पर्यवसिताभि-
धेयत्वेन तथात्वादर्थवत्पदम् ग्रहणमिति
भाव ।

End

तदाह—किञ्चन्तेति । उपानदिति । उप नहात
इति विग्रहे सपदादिवात्कर्मणि क्तिप् नहो ध इति
धत्वे दीर्घे च रूपम् । नीहृदादौ कर्तरि क्तिप् निवर्तते इति
नीहृत् । प्रवर्पतीति प्राहृत् । मर्माणि विध्यतीति विग्रहे
व्यधे प्रहिज्येत्यादिना सप्रसारणे ममावित् । नितरा
रोचत इति नीरुह् । तस्यैवोदाहरणान्तरं केषुचित्कोशेषु
दृश्यते अभीरुगिति । अभीरौ रोचत इत्यर्थः । ऋति
सहत् इति विग्रहे पूर्वपदादिति पत्वे ऋतोपहृत् । परि
तनोतीति परीतत् । गम वावित्यत्र गमादीनामिति
वचनात्तनोतेऽप्यनुनासिकश्रेणे तुक्तिरूपम् । गतिरकारक-
योरेवेति । दीर्घ इत्यर्थः । पटुरगिति । पट्नी रूपत्वेति
बहुव्रीहिः । रक् च कान्ति । वनगिर्योगिति ।
आदिशब्दस्य प्रत्येक सन्नन्धः, वनगिर्योरित्यनेन
यथा .

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सुमनोरमा—तिरुमल-
यज्वकृता

Paper 119 Foll 11½ X 4 inches 14
lines in a page Telugu script Old
Injured Illegible writing

This is a commentary on the Siddhanta
Kaumudi of Bhattojidsita. The commen-
tary is called Sumanoramā. The author
Tirumalayajvan was the son of Venkātā-
yajvan belonging to the family known as
Sāḍḍarsana. The title Sāḍḍarsana of the
family is said to have sprung from a guru
called Upendra Sarasvatī. The author
Tirumalayajvan had two brothers namely
Sarvesvarayajvan and Abbannayajvan of
whom the former was his preceptor. This
Sarvesvarayajvan is identical with the
author of Māhābhāṣyapradīpaphurṭi (de-
scribed under No 107 herein before) as our
author quotes herein the work under the
authorship of his preceptor (Vide—अधिक
त्वस्मद्गुरुद्वयभाष्यप्रदीपस्फूर्तौ द्रष्टव्यम्.)

Contains the Uttarārḍha up to the end
of Curādīprakaraṇa

Beginning

यद्वन्त्राभिमुखं मखेषु मन्त्रिभिर्मन्त्रानुपूर्वं हवि-
र्दत्तं दैत्यवराभिपाय्य विचुषाः सर्वे सदा भुञ्जते ।
यद्वयानात्प्रमगन्ति निमग्नधियः के वा मदापातस्य
. तमग्निरुष्य वन्दामहे मानमे ॥
वन्दे देव्या सरस्वत्या वन्दनीयं पदाम्बुजे ।
यद्वन्दनेन मन्दोऽपि विन्देद् गुह्यस्तनानाम् ॥
यो वेदगर्भमनोद्विधिमात्मसूय
यः पञ्चवर्षमग्नेर्दधुधमासवाचम् ।

सोऽयं समस्तजगता सुहृदन्तरात्मा

वाचः प्रसारयतु मे बुधसंमतार्थाः ॥

अष्टाध्यायीं दर्शयन्तीव साक्षा-

द्वयाख्यामुद्रा राजते यस्य हस्ते ।

भूयो भूयस्तारकान् शेषयन्ती

साक्षादोक्षे दक्षिणामूर्तिदेवम् ॥

वृद्धोपेन्द्रयतीन्द्रसान्द्रकरणासंबृद्धपद्दर्शन-

श्रीषड्दर्शनवेङ्कटाध्वरिलसद्गमाभिचचन्दोदयम् ।

सौजन्याचितसर्वलोकविमुक्तप्रख्यातकीर्तिश्रियं

श्रीसर्वेश्वरसर्वतोमुखगुरुं सर्वेश्वरांशं भजे ॥

श्रीषड्दर्शनवेङ्कटाध्वरिमुतः षड्दर्शनीवल्लभ-

श्रीसर्वेश्वरसर्वतोमुखगुरोर्विधानिधेः सोदरः ।

विन्यासाद्यनपौण्डरीकसहजः सिद्धान्तकौमुद्युन-

व्याख्यामातनुते सुधीस्तिरुमल श्रीद्वादशाहाध्वरी ॥

स्वचिकीर्षितस्य ग्रन्थस्य निर्विघ्नेन परिसमाप्तये कृतं
मङ्गलं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो निबध्नाति—श्रीत्रेति ।
श्रीत्रिपत्यस्य भावः श्रीत्रयम् । हायनान्तयुवादिभ्योऽण्
इति सूत्रे पठितात् श्रीत्रिपत्यस्य यलोपधेति वार्तिकात्
अण्यलोपो । पत्येति चेति इकारलोपः । अर्हतो भावः
आर्हन्ती । वर्णहृदादिभ्यः व्यञ्ज इत्यत्र अर्हतो नुम्
चेति वार्तिकात् व्यञ्जनुमी । पित्वात् ङीप् हलस्त-
द्धितस्येति यलोपः । ताम्या विताः श्रीगर्हन्तीचणाः ।
तेन विज्ञा इति सूत्रेण चणप्प्रत्ययः ॥

End :

पुच्छादिविति । सूत्रप्रत्याख्याने आत्मनेपदं न
स्यादित्यत आह—गिजन्तादिति । बहुलचवनात् ।
बहुलमेतन्नितदर्शनमित्यत्र । ग्रन्थान्ते धानुपाठान्ते ।

Colophon :

इति चुरादिगिज्वकरणः ॥

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सुमनोरमा—तिरुमल-
यज्वकृता

Palm-leaf. 81 Foll. 17 × 1½ inches,
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Clear writing

The stanza which is given below says
that the author's father Venkatesa was
the son of Sarasvatimakhin of the
Saddarsana family.

Wants beginning in the Stripratyaya
and breaks off in the Samāsaprakaraṇa.

As—the first three leaves are much
broken the beginning is given from the
4th leaf.

Beginning :

अयञ्जसंयोगार्थमारम्भः । पूर्वैर्ण सहितः सपूर्वं इति ।
समाप्ते विद्यमानपूर्वस्येत्यभिप्रेत्याह । . . . विशेष-
णाह्वयते । गृहस्य पतिरिति विग्रहः । अत्र पतिशब्दः
स्वामिपथोयः । अनुपसर्जनाधिकारात् दृढपत्नीत्यादौ
न . . . नित्यं सपत्न्यादिष्वेतदर्थम् । अन्यथा विरु-
द्धाप्राप्त्या तदपवादस्य तत्सूत्रस्यायोगादित्यर्थः ।
बहुवीहावपीत्युपलक्षणम् । पति . . . संयोगाभावादिति-
त्यर्थः । उपमानादिति । अस्मिन्नाक्षरुपाणिग्रन्थसाध-
र्म्यादिति भावः । आचारेति । पत्नीवाचार्तात्यर्थः ।

Colophon :

वृद्धोपेन्द्रसरस्वतीगुरुकृपासंबृद्धपद्दर्शनी-

वंशाध्यायीन्दुसरस्वतीमविमुक्तश्रीवैरुटेन्यावनः ।

सूत्रोक्तिमयज्ववर्यविदुषः सिद्धान्तकौमुद्युन-

व्याख्यायां सुमनोरमाभिधकृती स्त्रीप्रत्यया व्याकृताः ॥

End :

दिवो दावा । दिवूस्तदस्य दावादेश इत्यर्थः । . . .

कस्येत आह—दिव इत्येवेति । ननु दिवसादेशो
अकारो व्यर्थः, प्रयोगे अश्रवणादित्यत आह—आदेशः
इति । अकाराभावे पदान्तत्वात् . . . यदिशाकित्यत
आह—छन्दसीति । नन्वकारोच्चारणस्य स्त्वबाध-
नार्थत्वे दिवस्पृथिव्योरित्यत्र पदकाराः कथं विसर्ग
कुर्वन्तीत्यत आह.

356. 9. G. 38.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सिद्धान्तरत्नाकरः—

. रामकृष्णभट्टकृतः

Paper. 109 Foll. 12 X 6 inches. 11
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Injured. Illegible writing.

This also is a commentary on the Siddhāntakaumudī of Bhaṭṭajudikṣita. The commentary is called Siddhāntaratnākara. The author Rāmakṛṣṇabhaṭṭa was the son of Tirumalabhaṭṭa and grandson of Venkaṭādiribhaṭṭa. It is interesting to note that the names of Rāmakṛṣṇa's father and grandfather viz., Tirumala and Venkaṭa coincide with those of the author of Sumanoramā (vide the last number) and his father. But as the surnames—Bhaṭṭa in one side and Yājñan in other side—are different, we could not venture to identify them

Beginning :

विशेषं सविदानन्दं लक्ष्मीकान्तमजं विभुम् ।
प्रणम्याथ मुनीनत्वा पाणिन्यादीस्तथा गुरुर् ॥
वेदशास्त्रार्थनिष्ठातं तातं तिरुमलाभिवम् ।
शेषाशेषार्थसिद्धान्तकौमुदीमतिगहराम् ॥
व्याचिख्यामुर्विधास्तेऽङ्गं गमकृष्णो ययमम् ।

वैशाकरणसिद्धान्तरत्नाकरमिमं मुधीः ॥

प्रारिप्सितस्य ग्रन्थस्याविच्छेनेन परिसमाप्तिमभीप्सुमङ्गुलं
मुख्यगुरुनमस्काररूपमातन्वानः शिष्यशिष्यार्थं ग्रन्थत
उपनिब्रूति—मुनिव्रथमिति । त्रयोऽवयवा यस्येत्यर्थं
संख्याया अवयवे तथैविति तथपि द्वित्रिंशं तस्यस्याप-
ज्जेत्यपवादो वृत्तीसमासः । कृत्वातूपस्थाप्यक्रिया-
निरूपितकर्मत्वात् कर्मणि द्वितीया । न च नमः-
स्वस्तीत्यादिना नमःशब्दयोगे चतुर्थी शङ्कया,
उपपदविभक्तेः कारकविभक्तिर्वलीयसीति कारकविभक्ते-
न्याय्यत्वात् । न च कर्तृकर्मगोरिति वृत्ती स्यादिति
वाच्यम्, न लोकेति निषेधात् । नमस्कुर्मो वृत्तिहाये-
त्यादौ तु तादर्थ्यरूपमन्वयविवक्षा चतुर्थी । पदा
क्रियायोरपदस्य कर्मणि स्थानिन इति चतुर्थी,
वृत्तिहमनुकृत्यितुं नमस्कुर्म इत्यर्थानुगमात् । नमस्कु-
र्येति । कृत्वान्तेन गतिममासे ममासेऽनञ्पूर्वं इति
कस्यो रूपम् । साक्षात्प्रवृत्तित्वात् गतिसंज्ञाया नमस्पुर-
संगत्योरिति सः । परिभाष्य विचार्य । एगे भुवो-
ऽज्ञाने इति छिद्वात् परिपूर्वस्य भवत्येवित्येवमिति
प्रवृत्तेः ।

Colophon :

इति रामकृष्णभट्टकृते सिद्धान्तरत्नाकरे सज्ञा-
प्रकरणम् ।

End

प्रवीणमिति । प्रथ्यायतीति विप्रदे ध्यायतेः संप्रमाणं
चेति क्तिम्प्रमाणपूर्वत्वे ह्य इति दीर्घत्वम् ।
नदीकार्यं त्वस्य नास्ति, नियम्यतीत्याभावात् । उक्त्या-
विति । नापं धारयत्यवमंयोग इति यत् भवत्येवेति
भावः । इत्यन्तथातुनाङ्गभेदेत्याम् शरीरिन्यादौ न
यत् । न चेत्तदुत्तरादियस एवापवादमृत्य दनः
प्रवृत्त्या .

357

9 G 39

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सिद्धान्तरत्नाकरः—

रामकृष्णभट्टकृतः

Paper 93 Foll 12 X 6 inches 11
lines in a page Devanāgarī script Old
Injured Illegible writing

As the work is quoted in the Laghu
sahdendusekhara, the author must be
earlier than Nagesa

Contains the Uttarardha incomplete
Beginning

य सप्रूय बुधाः सिद्धिभिन्दाया प्राप्नुयन् स्विकाम् ।

द्विमातुर म न पापादिघ्नध्वान्तविभावसु ॥

त्रायता प्रकृति सा मामनेकानेकशक्तिका ।

अपनक्ति शब्दरूपाणि सानिध्यात्प्रत्ययस्य या ॥

अयोत्तार्षं तनुते मथागम

फणीन्द्रभाष्यादि विभाज्य यन्नत ।

अमत्सराणां सुधिया विपधिता

मनो नरीनर्ति तु यत्र सततम् ॥

विज्जविवाताय मध्ये शिष्टाचारप्राप्त वस्तुनिर्देशरूप

मङ्गल शिष्यशिक्षाये प्रन्यत उपनिबन्धाति—श्रीति ।

“मङ्गलादीनि मङ्गलमर्थानि” इत्यादि शुद्धिभूवादि

सूत्रस्य भाष्यमेवाभ्य मूल बोध्यम् ।

End

एव चाकारप्रयणकलादन्तत्त्वलिङ्गरूपितवचन
प्रातोऽन्वायटोपविरूप इति तदर्थः फलित इति किमत्र
व्याहतम्? अत एव निर्मूल चेन्ननुदध्, महता प्रत्ययेन
मूलस्य प्रतिपादितत्वात् । प्रत्युत णिज्विरूप एव
निर्मूल, युक्तिशक्त्यायनप्रोपदेवायनेरन्ध्रप्रोधान् ।
णिज्विरूपवादिना भ्रतोऽप्येव गतिरित्यवधेयम् ।

प्राचा प्रत्ययस्य निरुक्तौ मयाकारि यथामति ।

मथागम च कृतेन क्षमन्ता दूषयन्तु वा ॥

तद्व बोपदेवकृष्णपण्डितायनेरन्ध्रसिद्धद्वयणां-

नापय्यादीनामेव साधुता । न तूनति, अङ्कति
औनदित्यादीनाम्, माध्यकैयटायनेरन्ध्रम्.

358

9 G 41

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सिद्धान्तरत्नाकरः—

रामकृष्णभट्टकृतः

Paper 94 Foll 12 X 6 inches 11
lines in a page Devanāgarī script Old
Injured Illegible writing

Contains the Kriprakarana complete
Beginning

त्रायता प्रकृति सा मामनेकानेकशक्तिका ।

अपनक्ति शब्दरूपाणि सानिध्यात् प्रत्ययस्य या ॥

य विद्वान् सर्वविज्ञता यमविद्वान् सर्ववित् ।

त चिन्तये सदात्मान . . सुखात्तपे ॥

गोपीपीनकुचद्वन्द्वसङ्गदानन्दमुन्दर ।

य त्वाददर्शये श्रीशं व्याचष्टे सुकृतीकृत ॥

अर्थप्रत्यायनाय प्रयुज्यमानदास्यानुशामन तद्वष्टित
पदानुशासनपूर्वकमिति सुप्तिवन्त पदमित्याश्रयम् ।
तत्त्वमानुराधेन तदुभय निरूप्य मुपा त्वादीना च
प्रकृतित्वेनापेक्षितान् कृदन्तान् वक्तुमागते—घातो
रिति । प्राक् एदेशादात्त्वधिकारः, न त्वा तृतीयपरि
समातेरित्याह । अन्यथा एते इत्यादौ विरुणैर्यत्र-
धामात् देहेव न स्यात् । एशः शित्य सब्रिशाधै
कर्तव्य स्यात् ।

End

अन्वमूलत्वेति । इहान्वरुणयो देशविशेषपर,
नानुरूपपर इति न णमुत् । किं तु भस्तेर । नापि
येनलिपक उपपाठमम इति भिन्नम् ।

युक्तिप्राप्त्युक्तेऽस्मिन् धीमद्वतान्नेऽनुत् ।

कृतप्रतिभा पुनर्नगाद्वैकटेशस्य तुष्टये ॥

Colophon .

इति श्रीमद्वैकटभट्टपादात्मजतिर्मलभट्टपादतन्त्रजामकृ-
ष्णभट्टकर्तृके वैयाकरणसिद्धान्तरत्नाकरे कृदन्तप्रक्रिया ।

विद्वानभूद्वैकटभट्टपाद-

स्तदात्मजातिर्मलभट्टपादात् ।

श्रीरामकृष्णो जनिमान् विनीतः

कणीन्द्रमाप्याणवभावनाथी ॥

गौरीशक्तो जनुषः फलार्थी सिद्धान्तरत्नाकरमर्थगुहम् ।

अदीपय तद्भवरत्नपुष्पैः संपूजये शक्रपादपद्मम् ॥

श्रीरामकृष्णेन स्या ससुदृतः

पातञ्जलाद्व्याप्यमहोदधेः सताम् ।

सिद्धान्तरत्नाकर इत्ययं मुदा

तैत्तिर्यता शंभुरतः सहोमया ॥

ब्रह्म प्रकाशितं येन शब्दं सञ्चितसुखात्मकम् ।

सर्गहः सुमहातेजाः स मे सेव्यः पतञ्जलिः ॥

The former owner of the MS —Nrsim-
hasomajāin son of Abhalaādhvārin

359. 10 E 71

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सिद्धान्तरत्नाकरः—

रामकृष्णभट्टकृतः

Paper 811 Foll. 9 X 4 inches 11 lines
in a page Devanāgarī script Old Good
Good writing

Wants 31 leaves in the beginning and
23 leaves (746—768) in the middle

Begins in the course of Paribhāṣāpra-
karaṇa and ends in the Lakṣārthapra-
kriyā in the Uttarārtha

Beginning .

प्रत्यक्षणमिन्द्रमिन्याद्यर्पत्वेन सम्प्राप्यादप्यस्वात् ।

‘ वा पदस्य निगमे ’ इति वेद उपधर्मादस्य वक्रन्पि-

कत्वात् । तस्मादुक्तदृष्टानां का गतिरित्याशङ्क्याह—

गुणवृद्धिशब्दाभ्यामिति । पूर्वसूत्राभ्यां गुणवृद्धिग्रहणानु-
वृत्त्यैव सिद्धे पुनस्तदुपादानं पूर्वसूत्राभ्यां तयोरनुवृत्तिमि-
हैव वा तदवृत्तिं सूचयति । तेन गुणवृद्धिशब्दाच्चारणेन
यत्र तयोर्विधानं तत्रैवेयं परिभाषोपतिष्ठते इति कैयटः ।

केचिचु—इह गुणवृद्धिग्रहणं न कर्तव्यं, पूर्वसूत्र-
द्वयं संपूर्णमिहानुवृत्त्यै वृद्धिरिति यत्रादेशो गुण इति
यत्रादेशो भव्यते तत्रैवेयमुपतिष्ठते इति व्याख्याने
वाचकाभावादित्याहुः ।

End

अन्यथा सक्तुन्पि न धानाः खादेत्यभ्यनहरतीत्यत्र
मूलोदाहरणे द्वित्वापत्तेः । लोडभाय प्रक्रम्याभ्यनहरती
त्यनुप्रयोगस्य द्वित्वान्तयोर्विहितस्यासंगतत्वाच्च । एतेन
लोडभावं प्रक्रम्य ‘आष्टममति खदूरमति स्थास्य-
पिबानमठतीत्येवायममति’ इति वृत्तिर्कृतुक्तानुप्रयोगोऽपि
परास्तः । कालकारकसंख्यानां लट्त्वे स्पष्टीकृतत्वा-
च्चेति दिक् । भ्रम एवेति । पुरुषादौ वचनादौ च
काव्यग्याख्यातृणामिति भावः । एवं च पुरीमनस्कन्दे-
त्यादौ पुरुषवचनसङ्ख्योरभावेऽपि तिष्ठन्तत्वं परस्मै-
पदात्मनेपदान्तत्वं च यथाशास्त्रं सिद्धम् ॥

युक्तिप्राचुर्ययुक्ते धीर्तदे रत्नाकरेऽनुले ।

अपुस्तुर लकारार्थान् वेकटेशस्य तुष्टये ॥

Colophon

इति श्रीमद्वैकटभट्टपादात्मजतिर्मलभट्टपादतन्त्र-
रामकृष्णभट्टकर्तृके वैयाकरणसिद्धान्तरत्नाकरे लकारार्थ-
प्रक्रिया ॥

360. 20. 1. 16

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सिद्धान्तरत्नाकरः—

रामकृष्णभट्टकृतः

Palm leaf 33 Foll. 17 X 2 inches. 10

lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Clear writing.

Wants beginning in the Śabdādhikāra and breaks off in the Stripratyayapra-
karana.

361. 22. I. 16

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सिद्धान्तवाक्यः—

रामकृष्णभट्टकृतः

Palm-leaf. 91 Foll 15 × 1 inches. 6
lines in a page. Telugu script. Old.
Slightly injured Legible writing

Contains the Kāraṅkaprakaraṇa com-
plete and Samāsaprakaraṇa incomplete.

362 40 C. 33.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सिद्धान्तवाक्यः—

रामकृष्णभट्टकृतः

Paper 36 Foll 8½ × 3½ inches 10
lines in a page Devanāgarī script. Old.
Slightly injured Legible writing
Incomplete

Contains a fragment of the Samāsa-
prakaraṇa

363. 19. L. 5.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या बालमनोरमा—

वासुदेवदीक्षितकृता

Palm leaf 42 Foll 17 × 1½ inches 6
lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

This is an exhaustive and very useful
commentary on the Siddhāntakāumudī of
Bhaṭṭojidīkṣita. The commentary is called

Bālaṃanorāmā, perhaps to distinguish it
from the Prauḍhamanorāmā of Bhaṭṭojī-
dīkṣita. The author Vāsudevadīkṣita was
the son of Annapūrnāmbā and Mahādeva-
dīkṣita. He was the pupil of Viśveśvara-
dīkṣita, his elder brother. He is said to
have acted as a priest or *adhivāsi* in
the sacrifices performed by Ānandarāya-
makṣin, the famous minister of the King
Sāhaji (1634 to 1710 A.D.), Sarfoji (1711
to 1727 A.D.) and Tukkoji (1728 to 1735)
of Tanjore. The author, therefore, can
well be assigned to the first part of the
18th Century A.D. Among the other
works written by him, mention may be
made to the Kutūhalavṛtti, an exhaustive
commentary on the Pūrvamīmāṃsāsūtras,
and Mahāgnīśarvasya, a commentary on
the Bhodhāyanasrautasūtras

Breaks off in the Sandhiprakaraṇa

स जयति दिव्यनेदशो नृयति योऽसौ चिदम्बरसभायाम् ।
पाणिन्याया मुनयो यस्य च दयया मनोरधानमजन् ॥
अस्तु नमः पाणिनये भूयो मुनये तथास्तु वररुचये ।
किं चास्तु पतञ्जलये ध्यात्रे विश्वेश्वराम गुरवे च ॥
व्याख्याता बहुभिः प्रोद्रेषा सिद्धान्तकौमुदी ।
वासुदेवस्तु वदन्त्या यदि बालमनोरमाम् ॥

मङ्गलादीनि मङ्गलमन्थानि मङ्गलान्तानि च शास्त्राणि
प्रपन्ते वीरपुरुषाणि भवन्त्यायुष्मत्पुरुषाणि चाज्ये-
तारथ वृद्धियुक्ता यथा स्युरिति वृद्धिसूत्रस्थाभ्यामादि-
स्थितिसिद्धकर्मव्यताकं मङ्गलं शिष्यशिष्याय प्रपन्नो
निव्रजन् प्राचीनप्रपन्नैर्गमनार्थतां त्रिषयप्रयोजनमयन्धा-
विकारिणथ सूचयन् चिकीर्षिणं प्रतिजानीते—मुनि-
प्रपमिति श्लोकेन । इयं व्याकरणसिद्धान्तकौमुदी
पिरच्यत इत्यन्वयः ।

End:

वस्तुतस्तु जातिपूर्वादित्यस्य तत्रानुवृत्तेः गौरादि-
त्वात् ङीप् इति युक्तम् । पुत्रघातसाहसस्य स्त्रीन्वेव
संभवात् स्त्रीलिङ्गमेवोदाहृतम् । पुत्रहतीति । द्वित्वा-
भावे . . .

364. 30. E. 8

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या बालमनोरमा—

वासुदेवदीक्षितकृता

Palm-leaf. 67 Foll. 17 × 1½ inches. 8
lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

Wants beginning in the Taddhita-
prakarana and goes on up to the end of
the Pūrvārdha.

Beginning:

तदस्मिन्बृहपापछामशुल्कोपदा दीयते । वृद्धि आय
छाम शुल्क उपदा—एषां द्वन्द्वारप्रथमावहुवचनम् ।
ननु दीयत इति कथमेकवचनमित्यत आह—वृद्धिर्दीयत
इत्यादिक्रमेणेति । एवं च तदस्मिन् वृद्धिर्दीयते,
तदस्मिन् आयो दीयते, तदस्मिन् शुल्को दीयते,
तदस्मिन्नुपदा दीयत इत्यर्थे प्रथमान्तावशाविहितं
छादपः स्युरित्यर्थः ।

End:

अप्र द्वन्द्वं न्यवीति वाप्ताया द्वित्वम् । अन्यत्र
स्वार्थे बोध्यम् । अन्यत्रापि । द्वन्द्वानि सहत इत्यादा-
वित्यर्थः । शीतमुष्णं च एकं द्वन्द्वम् । मुग्धं दुःखं
चापरम् । क्षुत्तृष्णा चान्यदित्यादि । इह स्वार्थे द्वन्द्वः ।
अम्भावादि पूर्णतः । चार्थे द्वन्द्वनिपातनादन्यत्राप्येति
सिद्धम् ।

Colophon:

इति द्विरक्षिप्रक्रिया ।

इति वासुदेवदीक्षितविरचिताया सिद्धान्तकौमुदी-
व्याख्याया बालमनोरमायां पूर्वार्धं समाप्तम् ।

An extra leaf-added at the end contains
a letter written in Tamil as follow-
ing.

..... அப்படியிருந்தால் அதை அவ
ருக்கு ஒடனே சொல்லியிடவேண்டியது.
தேவதீர்த்தம் அக்காரையாய் சொல்லி அனுப்
பிச்சபடியினாலே அத்தனை தூரம் அவரை
ததிரிபமாய் அனுப்பியித்தேன். வேளும்
யிஞ்சுரூபனம். அர்த்தோதயத்திற்கு மகா
ராஜா அகண்டகாவேரிக்கு வந்து ஒன்று
மகாராஜாவுக்காக சக்கரபாணிசுவாமிக்கு
அர்ச்சனை பண்ணி தெரியப்படுத்தின கடுதா
சிக்கு பதில்.

365. 21. G. 14.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या बालमनोरमा—

वासुदेवदीक्षितकृता

Palm-leaf. 55 Foll. 15½ × 1½ inches.
5 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Clear writing.

Contains a fragment of the Bhāṣā

366 25 I. 3

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या बालमनोरमा—

वासुदेवदीक्षितकृता

Palm-leaf. 123 Foll. 15 × 1½ inches
8 lines in a page. Grantha script. Old
Injured. Good writing.

Wants beginning in the Śābaddha-
kāra and breaks off in the Aṅganyapra-
kāra.

367 30 G 29

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या बाल्मनोरमा—

वासुदेवदीक्षितकृता

Palm leaf 71 Foll 17×1½ inches
7 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Contains the Stripratyaya almost complete

4 extra leaves are added at the end
Leaves 1 and 2 give the name of the former owner of the MS—Cakravarti Srinivasacarya and they contain nothing else Leaf 3a contains a few lines of the Stripratyayaprakarana of the Siddhanta kaumudi Leaves 3b to 4b contain a few stanzas selected from the Kalividambana and Sabharanjanasataka of Nilakanthadikṣita

368 9 K 13

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सुखबोधिनी—

नीलकण्ठवाजपेयिकृता

Paper 1935 Foll 8×6½ inches 15
lines in a page Devanagari script New
Good Good writing

Bound in 8 volumes

This is another commentary called Sukhabodhini on the Siddhanta kaumudi The author Nilakanthavaṛjapeyin was the son of Hāmākṣi and Varadeśvarayajvan and grandson of Rāmacandrādhvarin of Ātreya gotra It is said that the author's father Varadeśvarayajvan learnt Sāstras from Appayadikṣita's son and died at Benares as an ascetic Nilakantha had

an elder brother called Sundaresvarayajvan who wrote the Paninipradipa and some other works Jnanendrasarasvatī the author of Tattvabodhini (Siddhanta kaumudivyākhyā) and one Venkaṭeśvara were preceptors of Nilakantha Among the authors and works quoted herein the following may be mentioned—Bhasya tattvavivēka Viśveśvaravijaya Tattvabodhinigudharthadīpikā Laghusabdakaustubha (all these four were written by him) Sabdakaumudī by Sokkanatha Sabdika rakṣa by Dvādasahajajin Vedantabhuṣana by Kaivalyendra (See No 7575 Tanjore Des Cat) Dhātucandrodaya Prakriya prasada by Viṭṭhala, Siddhantarātnakara by Ramakṛṣṇabhaṭṭa Vaiyakaraṇamatonmajjani by Bhaṭṭojodikṣita Durghaṭavṛtti Pañcika Sarvasva Lilavati (all the three on gr) Vidyasagari Cakrapāni Haridikṣita Pravartakopādhyāya Śrībhadrarātnakosa Pradīpavarāṇa by Rāmacandrasarasvatī

The work is divided into four Paricchedas The first Pariccheda ends in the Pūrvardha the second in the Tinanta prakarana the third in Ādantaprakaraṇa and the fourth in the Śvaraprakaraṇa

Contains up to the end of Kṛtprakaraṇa except the Taddhita and Dvīruktī prakaraṇa

Beginning

निषेधो विशाखायी गणेश पद्मसुत गुरुः ।

मुनित्रय नन्दिकश भार्गवी नैमि सिद्धप ॥

पञ्चाननप्रनामाना पारम विनुष सनः ।

रामचन्द्रमखीन्द्राख्यपितामहमहं भजे ॥

अत्रेयात्रिक्कलानिधिः कविबुधालकारचूडामणि

स्तातः श्रीवरदेश्वरो मखिररो योऽयष्ट सर्वकृतून् ।

अष्टध्याप्यदीक्षितार्थतनयात् तन्त्राणि काश्या पुनः

षड्वर्गानपि यो व्यजेष्ट शिवतायः प्रापनः सोऽवतात

श्रीवाजपेयिना नीलकण्ठेन विदुषा मुदे ।

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या क्रियते सुखबोधिनी ॥

अस्मद्रुक्कृता व्याख्या वहर्था तत्त्वबोधिनीम् ।

विभाष्य तन्त्रानुक्तं च व्याख्यास्येऽहं यथामति ॥

महाभासेन पल्लभ्यं तदनायासतो बुधाः ।

गृह्णन्तु सुखबोधिण्या पाण्डित्याय विमत्सराः ॥

तन्त्रे पाणिनिरुक्तं दृढतरं सत्संप्रदायाच्चिं

भक्त्याधीन्य निबन्धजातमखिलं श्रेयीयभाष्य पुनः ।

टीकाभिः परिभाष्य सारमखिं ये जानते षण्डिता-

स्तेष्वेकोऽपि विलोकयेन्मम कृतिं धन्यो मदीयः श्रमः ॥

प्रातिपदितप्रत्ययस्य निश्चिन्नेन परिसमाप्तये 'मङ्गला-

दीनि शास्त्राणि प्रधन्ते वीरपुरुषाणि भजन्ति' इति

महाभाष्योक्तविशेषकलाप्राप्तये च प्रकृतशास्त्रनिर्मातृ-

त्वेनाभ्यर्हितानां सूत्रार्थिकभाष्यकाराणां पाणिनि-

कात्यायनपतञ्जलीनां मुनीश्वराणां नमस्काररूपं मङ्गलं

श्रियशिक्षार्थं प्रन्यतो निरुद्धं विषयप्रयोजनार्दीनि च

ध्वन्यवशात्मनो निगूढार्थतत्त्वज्ञत्वं च ज्ञापयन् चिकीर्षितं

प्रतिजानीते—मुनिप्रथमियादिना । शास्त्राविरुद्धसूक्ष्म-

शुक्तिभिः पुनः पुनरनुचिन्तनं मननम् । तच्छ्रीठा मुनयः ।

'मन अप्रबोधने' इति तानादिकात् 'मन ज्ञाने'

इति देनादिकाद्वा 'मनोरञ्जोपधायाः' इत्युणादिसूत्रेण

इन्द्रप्रत्ययः, उपधाया उत्त्वं च । क्रिदियविकारादिन्द्र-

त्यवधं कृतं । 'आर्धशतकं शेषः' इति इन्द्रप्रत्ययस्या-

धेनोऽनुकम्पात् 'पुनन्तङ्पुनप्रत्ययः च' इति प्राप्तो

गुणः 'दिङिति च' इति प्रतिषेधान्न भवति ।

End :

यत्तु 'विष्णुरात्मा भगवतो भवस्यामिततेजसः'

इति कर्णपर्वणि भारतवचनं, तद्विष्णोः शिवभक्तशिरो-

मणित्वेन तदन्तर्यामित्वादिति न काप्यनुपपत्तिरिति ।

तस्मात् ब्रह्म जगत्कारणं ध्येयं चेत्यवगच्छद्भिः तत्

ब्रह्म किं देवतारूपमिति जिज्ञासुभिरत्याश्रमिभिः कृतो

विचारः 'ब्रह्मादिनो वदन्ति किं कारणम् कुतस्तस्य

जाता वर्तन्ते केन वा च सम्प्रतिष्ठा अधिष्ठिताः केन

मुख्येतेषु वर्तमाने ब्रह्मविद्यो व्यवस्याम्' इति विप्रति-

पत्तिं कृत्वा तदुत्तरं कालस्यभावनिमित्तमहाभूता-

द्यप्रधानपुरुषमेलिनोऽन्तःकारणतत्त्वस्य पादुच्छिन्न-

त्वस्य चाकारणकत्वस्य सुवचतया ब्रह्मणो जनक-

कारणत्वं कथयितुं शङ्क्य निराकर्तुमप्रिममन्त्रः ।

कालत्वभावो नियतपदच्छाभूतानि योनिः पुरुष इति

चिन्त्यम् । सयोग एषा तत्त्वाभागात् आरम्भाप्यनीशः

सुखदुःखदेतोरिति । अनेन कालादिनिरासोत्तरं स्वतो

निर्णेतुं शक्तानामन्याश्रमिणा देवीप्रसादात्तदवगतिः . .

. मन्त्रेण ते ध्यानयोगानुग . . . स्वगुणे

निरुद्धार्थमिच्छन्तेन प्रतिपाद्य ततो यः कारणानि

निखिलानि तानि काळारम्भमुक्तान्यपि तद्वन्त्येक इति

मन्त्रेण तमपश्यन्निति क्रीडया अनुपङ्गव्यशात् परदेवता

प्रसादात्तद्वन्त्याम इति प्रतिपादनादियपपदं ब्रह्म साम्य-

शिव एव । अत एव 'अथातो ब्रह्मजिज्ञासा' इत्यत्र

शिव एव ब्रह्मादिजनको जिज्ञास्यत्वेनाद्ये ब्रह्मसूत्रे

प्रतिज्ञातः । तथा चायं सूत्रार्थः—मथ साधनमप्यव-

मन्तरम्, अतः अकारवाच्यादिणोर्ध्वपा ब्रह्म, तस्य

जिज्ञासेति । तस्य च लक्षणमुत्तरसूत्रेण—जन्माद्यस्य

यन इति । अन्व विष्णोः यनः जन्मादि तद्भूतेषु

वेदिन्यमिति । ततश्च तद्भूतं शान्तं अन्व योगिभावान्

कारणस्यादित्यादि प्रामाणिका व्याचक्षुः । अतम म-

योक्तव्ये समुद्भुक्तिर्धेयः शिवः साध्य इति युक्तं तद-

पणम् । तत्प्रीतिश्च पुरुषार्थहेतुरिति सवशसिद्धिः ।
विस्तरस्तु अस्मत्कृतविश्वेश्वरमिजयप्रन्येऽनुमन्धेय
इति सन्नेप ।

श्रीराजपेयिना नीलकण्ठेन कृतयानया ।

न्याख्यया मुखबोधिन्या विश्वेश प्रीयता मुदा ॥

इति श्रीमदार्यान्यवयवात्काराम्युदितश्रीरत्नानिधिपद
यास्वप्रमाणपारावारपारीणस्य श्रीगमचन्द्रावरिवग्ने
पीत्रेण सर्वतन्त्रस्वतन्त्रस्य श्रीरदेश्वरयज्वशर्मण पुत्रेण
पाणिनिप्रदीपाद्यनम्पन्नन्धनिर्माणापुरीणस्य मुन्देश्व-
रयज्वशर्मणाऽनुजेन श्रीकामाक्षीगर्भाम्युदितेन ज्ञानेन्द्र-
भगवत्पादपूज्यविशिष्येण श्रीवेङ्कटेश्वरपादाग्रिन्दपरि-
चयात्परिचायिशयेन श्रीनीलकण्ठ्याजपेयिता विर-
चिताया सिद्धान्तकीमुद्रायाम्ब्याया मुखनागिन्याम्ब्याया
कुदन्तनिरूपणे नाम तृतीया पश्चिद्धे ।

श्रीकृष्णार्पणमस्तु ।

The Scribe of the original MS of which the present MS is a transcript adds the following stanza and the date of copying

Vol. IV ending in the Samāsāsrīyaṁdhi

“अद्वैतलक्षणत्रयभेदगं पुस्तकेऽभिमतं

रचितमनःप्रानाग्निनीदूषणं वा ।

भनुचितमया यद्व्रता यगगजे

कङ्कतमपराधं शन्युन्यन्ति सन्त ॥”

[illegible]

Vol VI ending in the Tinin'akanda

अपिगन्तुसंवेद। etc

பலவகைஞர் ஆளியீர் 15௩ புதன் கிழமை
பாதமையும் புனரவணம் கஷ்டநிதர்தின்
நாள் நிறுத்தம் கீடகனடவாறுபேய் திக்விதா
பண னீன கிரகம் கோமலகனதுயி அபயன்
குமாரன் ஸவலுணத ஸீகிதமரக ஈழுதி பூடி.க
கது

369

19 G 28

सिद्धान्तमौमुदीव्याख्या सुखभोधिनी—
नीलकण्ठकृता

Palm leaf 101 Foll 14½ X 1¼ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Good Clear writing

Begins in the Uṇādi and breaks off in the Śāraprakāśa

उणादिसूत्रशालूना तद्दाहणेषु च ।

अनुक्तार्थकशब्दानां शास्त्रान्न नियतज्जुना ॥

उणादयो बहुलमिति सूत्रे उणादिपदस्य प्रविष्ट
 इत्यातज्ज्ञानमायामपश्य वक्ष्य्यचेन त निगमयितु
 शिष्याउघानाय प्रतिनानाते—अथेति । उणादिसूत्र
 रश्मे मङ्गल क्तुमुत्तिमित्यपश्य प्रयाग इति
 भाव । उण् आदिपदा प्रययानमिति तद्गुणमप्यनाना
 बहुमीदि ॥ कृ॥ दृक्कृ, कृ हिमापामिति चति केचित् ।
 अनभिज्ञानादर्थात्तनुगमस्य नापमियन्प । वा गति
 गन्धनयो, वा पान, वा रश्मज, जि जपे, जि
 अभिमद, इत्युज्ज्वदत्त, इमित्र प्रसेवना, स्वाद
 आम्वादन, माघ मभिदो, अण् क्दमो पश्य उण्
 प्रयय स्यात् । कदातरेवनि ध्वनयति—कदा गत्यादि ।
 कारगिति सिद्धा ।

Ind

ननु अनिदं कस्मिन् वदति? मत्तदपि निदा
मन्त्रेण वदन्त्यस्य कस्माद् वदति? अतः, मत्तदपि

एतदेव ज्ञापयति-अस्मिन्नेव प्रकरणे नेदमुभयं व्यव-
स्थापकमिति । तेन यावद्यथाभ्यामित्यत्र यत्तदेतेभ्यः
परिमाणे वतुविति व्युत्पादितस्यापि लाक्षणिकस्यानि-
पातस्यापि ग्रहणं भवति । यावत्स्तोत्रम्योऽरदो गृणाना
इति । अरद इति अट्स्वेणाशुदात्तः । युक्तग्रहणं किम् ?
अन्वाचिते मा भूत् । यावत् क च ते मनो दक्षं
दधस उत्तरम् । इह यत्रेयस्योत्तरमित्यनेन साक्षा-
त्संबन्धः । दध धारणे । अनुदात्तेत् ॥ नह ॥ नह-
शब्दो निपातसमाहारो निषेधे वर्तते । नह भोक्ष्यस
इति । अदुपदेशात्परत्वात् से इत्यस्य निघातः ।
स्यस्तु प्रत्ययस्वरेण ।

370. 21. Q. 15.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या— मितवादिनी

Palm-leaf. 120 Foll. $7\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
8 lines in page. Malayālam script. Old.
Good. Good writing.

This is a gloss on the Siddhāntakau-
mudī of Bhaṭṭojidīksita. As indicated by
the title Mitavādīnī, the commentary
is very brief. The author says that
he writes commentary on such portions
as left unexplained in Praudhamanoramā.
The author's name is not mentioned in
the work. He worships the God Palli-
konda enshrined at Nallore

Breaks off in the beginning of the
Śabdādhikāra.

Beginning :

नल्लूरस्वामिन नत्वा पट्टिकोण्डाल्यमच्युतम् ।
सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या करोमि मितवादिनीम् ॥
सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रसिद्धास्ति मनोरमा ।
तत्र यद्वाक्यं मूलं तत्रात्र प्रतिपाद्यते ॥

विप्रविधाताय कृतं मङ्गल शिष्यशिक्षायै निवर्त-
विकीर्षितं प्रतिजानीते—मुनित्रयमित्यादिना । त्रयो-
ऽवयवा यस्य त्रयम् । संख्याया अवयवे तयविति
अवयववृत्तेः संख्यावाचिनश्चिदशब्दादवयवविन्यर्थे तयप् ।
अवयवी त्वत्र समुदाय एव । द्वित्रयमिति तयपोऽ-
यच् । मन्तारो वेदशास्त्रार्थतत्त्वावगन्तारो मुनयः ।
अत्र मनस्वेत्युणादिसुत्रेण मनेरत उकारः, मनेः
परं इन्प्रत्ययश्च । तेषा पाणिनिकात्यायनपतञ्जलीना
त्रयं मुनित्रयम् । अत्र समुदायस्यातिरिक्तत्वेऽपि तद्वट-
कत्वेन मुनीना प्रत्यभिज्ञानात् मुनित्रयनमस्कारस्य
दुरितनिवर्तकत्वमस्त्येव । ननु स्वयंभुवे नमस्कृत्येति-
वत् मुनित्रयमित्यत्रापि नमःस्वस्तीत्यादिना चतुर्थी
स्यात् । मैवम्, उपपदविभक्तेः कारकविभक्तिर्वली-
यसीति वचनात् नमस्कारोति देवानितिवत् द्वितीयाया
एव युक्तत्वात् ।

End :

अत्राहुः—प्रयोगनियमार्थमिदम् । पर एव प्रत्ययो न
केवल इति । अन्यथा प्रत्ययार्थमात्रविवक्षायाः किमस्य
द्वयसमित्याद्यपि प्रयुज्येत । यदि तु प्रकृतिविशेषो-
द्देशेनैव प्रत्ययस्य विधानात् केवलं न प्रयोक्ष्यत इति
ब्रूये, तथापि प्रकृत्यर्थमात्रविवक्षायां केवलं प्रकृतिः
प्रयोज्येतैव । अतः प्रत्ययः परो भवत्येवेति नियमार्थ-
मिदम् । अपदत्वनिगृह्येत्यर्थं नियमः । तदेतदुच्यते
न केवलं प्रकृतिः प्रयोक्तव्या न केवलः प्रत्यय इति ।
अपद न प्रयुज्येति वा । अपरिनिष्ठितं न प्रयुज्येति
तस्यार्थ इति ।

371. 19. G. 26.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सुधाकरः—कृष्ण-

शास्त्रिकृतः

Palm-leaf. 54 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.

7 lines in a page. Telugu script. Old. Slightly injured Clear writing.

A commentary on the Siddhāntakau-
mudī of Bhaṭṭojidiksita by Kṛṣṇasāstrin
of Sankepalli family, pupil of Vināyaka-
guru. The commentary is called Sudhā-
kara. The author herein criticizes the
S'abdenḍusekhara of Nāgeśa

Breaks off in the स्वादिसन्धि.

Beginning :

श्रीमौनिविनापकगुरुचरणारविन्दाम्या नमः ।

वन्दे वाञ्छितलाभाय वृषीश्वरवाहनौ ।

नगेशकेशतनयाजानी नागेशचन्द्रितौ ॥ १ ॥

यो दृष्ट्वा परतन्त्रजातमखिलं ह्यल्पप्रसादं मुनिः

सर्वेषामुपकारकं मुकृतिना तन्त्रं चिकीर्षुर्दम् ।

भक्त्याविष्कृतचन्द्रशेखरकोट्यस्तीत्यद्वैताश्रुत-

धौतज्ञापितमूलकं तदकरोत्तस्मै नमस्तीर्थिणे ॥ २ ॥

सूत्रानुक्तैर्दुर्लभैः कबलितविषयान् सर्वतो भागवित्वा

चर्चामूलाविलोत्प्रकटितमुनचः पङ्कजैराप्यतेव ।

तीर्थं दाक्षीमुतोत्थं जनहृदयमच्छ्रयसि येनात्तमाचा

तस्मिन्नाद्यावसक्ता मम वसतु नतिर्मेवमेशोऽखिल्यद्वे ॥

दाक्षीपुत्रप्रणीतान् बहुतरविषयान् साध्यमधुप्रतर्कान्

योगान् दोषप्रचारस्थगितनिजद्वेषो वास्यकृपाश्वकार ।

तान् सर्वान् गृह्यमाणिजमतिमणिनादीपयन् प्रस्तोषान्

बुर्वज्ञानवन्धं दलयति नितरां योऽद्विराट् त मयामि ॥

भक्ताज्ञानमोमेता भाव्यं पाण्डित्यमास्वरः ।

यत्कृपालेशमग्निग तस्यै वाण्ये नमोऽस्तु मे ॥ ५ ॥

यद्यपीय दुरूहोक्तिर्दीक्षितार्यकृतिः स्वतः ।

तथापि स्थानमौनिपादसेवनासहसृत्तिका ॥ ६ ॥

परपाशाम्युजसेरासमन्मतिः सूरिमन्मतिः ।

तान् श्रीविनापकगुरुन् वन्दे वग्रीश्वरोपमान् ॥ ७ ॥

सकेपल्यन्वयाम्बोधिबिधुश्रीकृष्णशास्त्रिणा ।

सिद्धान्तकौमुदीमोदः क्रियतेऽयं मुधाकरः ॥ ८ ॥

विश्वविधाताचार्यस्य मङ्गलस्य शिष्टाचारपरंपरा-
गतता सूचयन् शिक्षाशिक्षाय तदुपनिब्रवीत्— मुनि
त्रयमिति । मुनीनां त्रयं मुनित्रयमिति त्रिमहेश्वरपञ्चतस्य
प्रधानसमुदायान्वयेन सामर्थ्यसत्त्वात् पट्टीति समासः ।
मुनिसंबन्धिनं व्यवययकं समुदायमिति बांधादन्वेषा
साक्षात्तत्संबन्धिनमुपादायाध्रयत्वामंभवेन न तत्संबन्धि
ना घटादीनां त्रयाणां समुदायस्य ग्रहणशङ्केति भावः ।

End :

स्वार्थगतमंख्याभिधायिस्वरूपः संबन्धः पट्टार्थः ।
एतत्तद्वर्गगतसंख्याभिधायी यः सुस्तस्येयर्थः । एतत्तद्वोर-
नन्तर इत्यर्थस्तु न पदस्वरसंलभ्यः, अध्ययनप्रयुक्त-
गौरवप्रसङ्गात् । एवं हि पञ्चमीमेवोच्चारयेत् । तेन
परमैव ददाति परमसं ददातीति सिद्धम् । अर्थद्वारक-
संबन्धाध्रपणे चानन्वसमास इति लिङ्गम् । न चास्वो-
पसर्जनत्वात्तत्रे ।

372

19. G 31

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या मुधाकरः—कृष्ण-
शास्त्रिकृतः

Palm leaf 160 Foll. 17 X 1 inches
7 lines in a page Telugu script. Old.
Slightly injured. Illegible writing
The last 4 leaves are broken.

Begins in the Course of S'abdhādhikāra
and breaks off in the Samāsāśrayavādhi

Beginning :

. यैणापादतात्रियस्याप्यनंबन्ध इत्याश-
यान् । अत्राग्रे इत्यस्याविद्यमानवद्वाचप्रतिषेधादन्वित-
तस्य चेयाद्यमिदं निदानमिदं षट् बोध्यम् । विना-

पितं वक्ष्यामिति । अन्यथा नामन्त्रिते इति पूर्वसूत्र-
स्य चास्य च विषयविभागो न स्यादिति तद्भावः ।
विशेषवचन इत्यस्यार्थमाह—विशेषणे इति ।

End :

किंकिरन्धेति । किं किं दधातीति विग्रहे आतोऽनुप-
सर्ग इति क । पूर्वमकारस्य लोपः । उत्तरवर्णस्य
मुद षत्प च निपात्यते । . . . समासे परञ्चब्दस्य
पूर्वनिपाते च परञ्जतानीत्युदाहरणम् । तद्बृहत्तो ।
गणसूत्रमिदम् । एवं प्राक्स्वेत्यपि ।

373 19 G 32.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या सुधाकरः—कृष्ण-
शास्त्रिभूतः

Palm-leaf 135 Foll 17 X ½ inches
4 lines in a page Telugu script Old
Injured Legible writing

Wooden boards are added to both sides
Contains the Vaidika and Svāra pra-
karaṇas

Beginning

अथ वेदमात्रगोचरप्रयोगप्रक्रियामष्टाध्यायीक्रमेणार-
भने । यद्यपि स्वरप्रक्रियाया लोकेवेदोभयविषयस्त्वा-
दितः पूर्वमेव निरूपणमुचितं, तथापि वैदिकप्रयोगतत्
तौक्तिप्रयोगेषु स्वरविशेषादर्शनेन तस्या अपि वैदिक-
प्रक्रियामादृश्यं बोधयितुमिति उत्तरं तन्निर्दिष्टमिति
बोध्यम् । यद्यपि पट्टीयुक्तं दृश्यं वेति योगविभागात्तत्र
तत्र बट्टलप्रद्वेणे छन्दसि दृष्टानुविधानमात्रमत्राद्य
तत्संस्तुति मिदम् ।

End

तेनाप्रापिण् इत्याद्यावमहेऽप्यनु . . . पदवि-
भागे . . . सादायुः । अग्रिमोले इत्यादी तिङ्गित्तु इति

निघातश्च सिध्यति । सहित्ताधिकारस्थं तु यणादिकं
स्वरितप्रचयादिकं च नेत्यवसेयम् । इत्यमन्यत्रापि
मुनित्रयवचांसि तत्प्रातिशाख्यानि तद्वाख्यातृगिरो
निरुक्तादिग्रन्थाश्च पर्यालोच्य निष्कर्ष उन्नेयः । तदाह—
यथाशास्त्रमिति सर्वेष्टसिद्धिः ।

सुधाकरे सुवीखान्तमुमुदोद्भासकारिणि ।

परार्ध पूरित तेन प्रीयता मज्जिवः शिवः ॥

Colophon

इति श्रीप्रतोदिवैयाकरणऋषीरयस्यकेपल्लुपनामक-
कृष्णशास्त्रिविरचिताया सुधाकराख्याया सिद्धान्तकौमु-
दीव्याख्यायामुत्तमार्ध परिपूर्णतामगमत् ॥

374 10 D. 21.

सिद्धान्तकौमुदीटिप्पणम्—पङ्क्तिप्रकाशः

Paper 15 foll 11½ X 4½ 10 lines in a
page Devanāgarī script Old Slightly
injured Good writing.

This also is a brief commentary on the
Siddhantakaumudī of Bhṛṣṭojidiksita. The
names of the commentary and its author
are not found in the portion of the commen-
tary contained in this MS. But in the
margins of leaves the words Panktipra-
kāśa and Tārakānanda are written. From
this it may be presumed that the com-
mentary is called Panktiprakāśa and its
author was Tārakānanda.

Breaks off in the Visargasandhiprakaraṇa
Beginning

परास्मिन् बटवत् । यथा तुदतीति । अत्र तुदधा
तोर्लटि तिपदेशे च पुगन्तलपूषस्य चेत्यनेन गुणः
प्राप्तः । तुदादिभ्यः श इत्यनेन शप्रत्ययोऽपि प्राप्तः ।
विप्रतिषेधे परं कार्यमित्यनेन परत्वाद्गुणादेशः प्राप्तः ।

नियस्य च परापेक्षया बलवत्त्वेन परमपि गुणादेशं
वाचित्वा नियत्वाच्छ एव भवति । अन्यथा तोदती-
त्यापत्तेः । नियस्य बलवत्त्वे बीजं च अकलतामा-
वकस्याभावरूपनपेक्षया कलताभावरूपवामावरूपन
न्याय्यमिति । पूर्यपेक्षया परस्य बलवत्त्वे बीजं तु विप्रति-
पेधे परं कार्यमिति स्पष्टतरम् । अत एव तत्र तत्रादरेण
नोदाहार्यते ।

End .

अतः कृत्वाति सूत्रस्यैवमप्रवणत्वापितप्रकृति-
प्रत्ययविभागशून्याद्युत्पत्तिपक्षे प्रत्ययभिनिरूपस्य त्रिस-
र्गस्याक्षतत्वात् पशुदामासंभवेन पत्यप्राप्ती संपुंजाना-
मिति वार्तिके पुंमहणम् । तथा सति वार्ति-
कस्थपुंमहणेनैव ध्युत्पत्तिपक्षप्राप्तः कः पयोरव्युत्पत्तिपक्ष-
प्राप्तपत्यस्य च भावेन सकारे पुंस्फोषिष्ठ इत्यादि-
प्रयोगाणां सिद्धिर्भवति, नान्यथेयाशयं मनमि निवा-
याह—व्युत्पत्तीत्यादिना । एतेन प्रत्ययभिनिरूप्येति त्रिस-
र्गस्य सामानाधिकरण्यान्वये प्रत्ययसंन्यसकार-
सत्त्वेन पक्षद्वयेऽपि प्रत्ययभिनिरूपसिसर्गस्याक्षतत्वेन
पत्यप्राप्तमिति याच्यतयापत्या कः पयोः प्राप्ता-
धियसंगमनियवास्तम् । येष्वधिकरण्येन व्याचक्षाणानां
प्राचा मतेनेदमिति मनोग्माप्रत्यस्तु पातेडुम्मुमिति
व्युत्पत्त्यनुमारेण नेपः । एतद्वृत्तपत्त्या टिशोपाभेदिव-
सामध्यादाश्रयण पूर्वोक्तध्रुवपत्त्या तु नेति त्रिवेक्तव्यम् ।
एतप्राप्ताविश्वर पत्यस्यापत्यपत्ययो बोध्यः । इदमव्य-
नुनासिरूपशे बोध्यम् । अनुम्यापक्षे तद्वरधाना
भावात् सर्वथापि पत्यप्राप्त्या कुप्योतिवन्ध्य प्रवृत्ते
नियतं बहूना ।

375

36. D b.

कौमुदीमारसंमहः—पेदान्ताचार्यकृतः

Paper 95 foll 8½ X 7½. 14 lines in a

page. Grantha script. New. Good Good writing.

A summary of the Siddhāntakaumudī of Bhaṭṭojidikṣita by one Vedāntācārya.

Contains the following Paricchedas :

(१) अक्षरस्वरूपनिरूपणम् (२) सन्धिनिरूपणम्
(३) शब्दनिरूपणम् (४) वृत्तिनिरूपणम् (५) कृदन्त
निरूपणम् । (incomplete.)

Beginning .

अज्ञानादि जनानन्दसजने रज्जवद्विगम् ।

चिन्मयं तन्मनोऽर्चि तन्महो मन्महेतराम् ॥

विधाय विष्णोर्विनति वेदान्तायैविपक्षिना ।

क्रियते बालगोवाय कौमुदीसारमप्रहः ॥

इह खड्ग निगिरपुराणार्थसाधनमपिपादयिपक्षि
तमानमाना जनानां शास्त्रज्ञानमन्तरा सिपायविपित
कडसिद्धमावात्, तत्र च—

धर्मार्थकाममोक्षाणामरय प्राणानुपाम् ।

चतुर्णां पुरुषार्थानां मिद्वि सपादपेसरः ॥

इति त्रिवेक्तवन्तामगिर्दितन्यायेन चतुर्विधपुरुषार्थ-
सिद्धिपवादस्य तुल्यवत्त्वेऽपि, तत्र—

ऐहलोकिरमारी म्यादथ म्यात् पारलोकिवम् ।

शर्म सर्वत्रपत्रेन तन्नातन्सायपेदुवः ॥

इत्युक्तप्रकारेण पूर्वोक्तविकल्पमपादनस्य कर्मभ्यवात्

अर्थशास्त्रार्थानां ईश्वरैकिकर्मोपमात् ।

आमुनिनानुभोगी स्थान्मोक्षार्थरसार्थानात् ॥

इत्येहिकवृत्तमोक्षमर्थशास्त्रमनाध्ययवान् धर्ममोक्ष-
रत्नमोक्षायनेन तच्छ्रुतेरर्थशास्त्रमनाध्ययवान्
मोक्षमर्थशास्त्रमप्यद्वयानुसंगतं तत्रैव वारपे दा
निरूप्यया प्रयुक्तस्य स्य ददस्य च मः शास्त्रमना
मर्थशास्त्रमना • • • • •

* * * * कौमुदीसार-
समग्रनामकस्तादृशग्रन्थः प्रतिपाद्यते । तत्र च सर्वस्या-
प्यक्षरज्ञानपूर्वकत्वादादौ तावदक्षरस्वरूपं निरूप्यते ।

Colophon .

इति कौमुदीसारसंग्रहे अक्षरस्वरूपनिरूपणं नाम
प्रथम. परिच्छेदः ॥

End

भूतकालेऽप्यनद्यतनत्वे पारोक्ष्ये च गम्ये लिट्प्रयु-
ज्यते । भूतकाले त्वमात्रे गम्ये लङ् । केवल-
भूतकाले लुङिति विवेकः । अनद्यतनत्वं तु अतीताया
रात्रेः पक्षार्धेन आगामिन्या रात्रेः पूर्वार्धेन च

376. 22. G. 23

उणादिसूत्राणि

Palm-leaf. 5 foll. 18½ × 1½ inches 7
lines in a page. Telugu script. Old.
Slightly injured. Good writing.

As regards the namans or nouns in Sans-
krit there are two different views among the
grammarians. S'ākaṭāyana holds that all
nouns have their derivations from roots,
while Pāṇini opines that they are not
derived, but have been used in the same
form. The present work represents the
former view and formulates rules of deriva-
tion. Though Pāṇini is not in favour of
this view he seems not opposed to it as he
has accorded his sanction to it in rule 3-3-1.
As for the authorship of the work, Nāgeśa
on the traditional ground holds that these
sūtras were not written by Pāṇini but were
gleaned from certain ancient works by
S'ākaṭāyana and others and given the
present shape by certain responsible author

so that the work may be considered as one
of the supplements to the Aṣṭādhyāyī.
Vimalasaraśvatī, the author of Rūpamāla
and Durgasimha, the author of Uṇādi-
sūtravṛtti attribute the authorship to Vara-
ruci *alias* Kātyāyana. Goldstucker and
other modern scholars follow this view.
Śvetavanavāsin, another commentator on
Uṇādisūtras holds that these sūtras were
written by Kātyāyana and others.

The work is divided into five pādas or
chapters and hence is called Pañcapādī in
order to distinguish it from Dasapādī,
another recension of the work containing
ten pādas. Ś'rīnivāśadāksita in his Svara-
siddhāntacandrikā states that sixteen sūtras
of the work deal with svaras or accents.

Complete in five padas

Beginning

कुवापाजिभिस्त्वदिताभ्यश्च उण् । आतो युच् ।
छन्दसीण । दूस्निजनिचरिचटिभ्यो जुण् । किजयोः
श्रिणः । त्रो रश्च लः । कुके वचः कश्च । घृमुशीतृचरि-
त्सरितनिघनिमिसृजिभ्य उः । अणश्च । धान्ये नित् ।

End

व्याडि घ्रातेश्च जातौ । हन्तेरच् घुर च । क्षमे-
रुपघालोपश्च । तरतेर्ङिः । ग्रहेरनिः । प्रथेरमच् ।
चरेश्च । मङ्गेरलच् ।

Colophon

इत्युणादिषु पञ्चम. पाद ।

377 22. G. 53

उणादिसूत्राणि

Palm-leaf 6 foll 17 × 1½ inches 6
lines in a page Telugu script Old

Injured Good writing.
Complete in 5 pādas.

378. 23. I. 2.

उणादिसूत्राणि

Palm-leaf. 2 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Legible writing.
Contains the 1st pāda only.

379 28 J. 47.

उणादिसूत्राणि

Palm-leaf. 9 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Illegible writing.
Complete in 5 pādas.

380. 39. I. 4(a)

उणादिसूत्राणि—श्वेतवनवासिकृतवृत्ति- सहितानि

Paper. 189 Foll. 8×6 inches 14 lines in a page. Devanāgarī script. New. Good Legible writing.

Unādisūtras described in previous numbers are followed by a commentary written by Śvetavanavāsīn son of Āryabhaṭṭa of Gārgyagotra. The author is said to have lived in a village near Indugrama. His forefathers are said to have lived in a village called Utterameru.

Complete in 5 pādas

Beginning

प्रणम्य भाग्यकाराय तन्मतस्पर्शश्रोयिताम् ।

व्याख्यामुणादिसूत्रस्य करिष्यामि यथामति ॥
कृपावाजिमिस्वदिसाध्यशून्य उण् ॥

इकृन् करणे, पा पाने, लुगि करणा लुगि करणयोर-
लुगि करणस्यैवेति परिभाषया पिबतेरेव प्रहणम् । लक्ष-
णप्रतिपदोक्तयोः प्रतिपदोक्तस्य प्रहणमिति कृपा इत्य-
स्याप्रहणम् । वा गतिमन्वनयोः, जि जये, जि
अभिभवे, उमयोरपि प्रहणम् । इमिच् प्रक्षेपणे, स्वद
आस्वादाने, राघ साव संसिद्धौ, अशू व्याप्तौ, एतेभ्यो
घातुभ्य उण् प्रत्ययो भवति । गकारो वृद्धयर्थः युगधैश्च ।
उणादिप्रत्ययान्ताः सञ्ज्ञाशब्दाः । तेन तेषामत्र स्वरूप-
सर्वेदनस्वरवर्णानुपूर्वीमन्त्रफलमन्वाख्यानम् । अत एवा-
चार्यः पाणिनिः प्रतिपदविधिमनादय लक्षणमेतत्सर्वं
सम्राह्यं पठति उणादयो बहुलमिति । बहुलमुणादयो
दृष्टव्याः । येयं शाकटायनादिभिः पञ्चपादी रचिता
तत्राप्येते न परिसमाप्ताः, सञ्ज्ञाया नाम्नारूपत्वात् ।
तेनान्ये अपठिताश्च प्रत्ययादिसंज्ञापरि ते बहुलं
लभन्ते ।

End :

मङ्गेरुलच् ॥ भगिर्गल्यर्थः । नुम् । तस्मान्मङ्गेर-
लच्प्रत्ययः । मङ्गुतीति मङ्गल कल्याणम् । . . .
. . . सूत्रेणैव मङ्गलमिति रूपस्य गम्यमानत्वात्
शास्त्रपरिसमाप्तिसमये मङ्गल . . . म् ।

Colophon .

इतीन्द्रग्राममयीपवत्येवप्रहारवास्तव्येन उत्तरमेवभि-
जनेन धर्मशास्त्रपारमार्थभट्टसुनुना गार्ग्येण श्वेतवन-
वासिनाम्ना विरचितायामुणादिवृत्तौ पञ्चमः पादः ।
समाप्तेय पञ्चपादौ ।

The last 3 leaves contain 14 sūtras explaining the origin of the Sanskrit alphabets अ, इ etc. and a gloss also is

written on these sutras. It is not clear whether the gloss is Svetavanavasin's or not.

The MS is said to have been copied from a paper MS belonging to the Palace Library, Travandrum.

381. 39 I 4(b)

उणादिमूत्राणि—श्वेतवनवासिकृतवृत्ति
सहितानि

Paper 167 Foli 8 X 6 inches 14 lines
in a page Devanagari script New Good
Good writing

Complete in 5 padas

The MS was copied from a paper MS
belonging to the Madras Govt Oriental
MSS Library.

382 38 I 6

उणादिमूत्राणि—दुर्गसिंहकृतवृत्तिसहितानि

Paper 119 Foli 8 X 6 inches 15 lines
in a page Devanagari script New Good
Good writing

The Sūtras are slightly different from
those of Pāṇinipāṇi described above. The
work is divided into 6 padas

Complete in 6 padas

Beginning

नमस्तस्य गिर भूतिशब्दमननारणम् ।
उणादिमूत्राणि—दुर्गसिंहकृतवृत्तिसहितानि ॥
५ भाषात्रिंशद्विंशतिमाध्यात्मनित्तमसिद्धिम् ॥

एषो धातुम् (उन् प्रत्ये) वा भवति । उणा
दयेऽत्र भवति । मूत्राणि । अविद्वान्मन

भविष्यति च । ताभ्यामन्यत्रोणादय । ताभ्या सप्रदा
नापादानाभ्यामन्यस्मिन् कारके कर्तरि कर्मादौ यथा
मिधान प्रत्यय पर इति परिभाषायामुणादयो भवन्ति ।
णकार युगार्थ । डुरुन् करणे । करातीति कारु
शिल्पी । वा गतिमन्धनयो । वातीति वायु समार ।
घेद् पापाने । पित्रतीति पायु अपानम् । जि जये ।
जयतीति जायु औपधम् । डुमिन् प्रक्षेपणे । मिनोतीति
मायु पित्तम् । गोभूयस्थान्यार्थ गा वाच मिनोतीति
गोमायु सृगाल । स्वद स्वादन । स्वदत्त स्वादु मधुरम् ।
राध साध सासद्गो । साध्यतीति साधु कुशल । अशु
व्याती । अशुते इत्याशु शीघ्रम् । एतिदारेणे । एणातीति
दारु कष्टम् । सनु दाने । सनोतीति सानु प्रस्थ
शृङ्गम्, पर्वत-रुदेश । जन जनन । जायत इति जानु
अष्टावान् । चरिर्गन्ध । चरतीति चारु शोभनम् ।
चट स्फुट भेदे । चटतीति चाटु पटु दात्री ।

End

सायमेरिन् दीर्घम् ॥ सायुपपद अमेधांतरिन् प्रत्ययो
भवति दीर्घम् । अमु गतो सुपूर्व । शाभनमनति स्वामी
प्रभु । इन्द्रधूपेन्याप्तिना सौ दीर्घ ।

शब्दानामानन्याद्व्युत्पत्तिर्न दृश्यत चेष्टाम् ।

तथा विहित कार्या मान्येधानुक्त प्रत्यया युक्ता ॥

Colophon

दुर्गसिंहामुणादिश्रुतौ कृत्वा पाठ समाप्त ॥

Date of copying—Kālyāṇa year

383 36 II 7

उणादिमूत्राणि—माणिक्यदेवकृतवृत्तिसहितानि

Paper 164 Foli 5 X 6 inches 14 lines
in a page Devanagari script New Good
Legible writing

Unādisutras in different recension are commented by Māṇikyadeva, apparently a Jain author. The MS does not give the author's name. Yet from the MS described in No. 263 of the Des. Cat. of Sanskrit MSS. in the Bhandarkar Oriental Institute, Poona Vol. II, it is known that Māṇikyadeva was the author of the commentary.

For further particulars see the introduction of the printed edition in the Sarasvatī Bhāṣana Texts Series No. 81.

Complete in 10 pādis

Beginning

स्वयमुवे नमस्कृत्य प्रणिपत्य सरस्वतीम् ।
यक्ष्ये वृत्तिमुणादीनां यथानुद्धि यथाक्रमम् ॥
अतिसूक्ष्मव्यवहारीभ्यो नि. ॥

इहेमेऽधिकाराः सवधन्ते । प्रत्ययः, परश्च, आद्यु-
दात्तश्च, अनुदात्तो मुष्पितौ, धातोः, तत्रोपपदं मत्तमी-
रुधम्, कृदतिङ्, वासरूपोऽस्त्रियाम्, वर्तमाने लट्, पुनः
संज्ञायाम्, उणादयो बहुलम्, भूतेऽपि दृश्यन्ते, भविष्यति
गम्यादयः, कर्नेणि कृन्, दाशगोत्री सप्रदाने, ताभ्याम्
न्यत्रोणादयः, काला सत्रध्यन्ते । एते च स्वरितलिङ्गाः
सङ्गप्रेषमाणाः सप्राप्तमाणाः स्वरिषयोद्भावनानुष्ठान-
समर्था आ उणादिरितिसमाप्तेः दशपाद्या सर्पदैवानु
वर्तन्ते । अत्र यावत्तामधिकाराणां प्रयोगेन सत्र तावन्त
स्वाभिसंश्रयन्ते । इत्तेऽनुवर्तमानेऽपि रूप्योः भाव्योः
वर्तमानकाले यथासम्यक् कर्त्तादिषु कारकेषु सङ्गानिषयेषु
परिप्रत्ययो भवति । ‘श्रुतौ’ भौवादिकः, ‘असु
गती जुहोत्वादि’ । ‘अच्छति’ इत्यति अर्पते वा अरणि ।

End

स्थः स्ताम्यजननी च ॥ २२ ॥

स्वाधातोः अन्धश्च अवक् इत्येती प्रत्ययो भवतः ।

स्त इत्ययं चादेशः धातोः । श्र गतिनिवृत्तौ । तिष्ठतीति
स्तम्बः समवायः । स्तम्बः पुष्पापीडः कर्ता ।

Colophon

इत्युणादिवृत्तौ प्रकीर्णको नाम दशमः पादः ।

384.

21. A. 67.

गणपाठः—पाणिनिकृतः

Palm leaf 22 Foll. 16½ × 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Injured Clear writing

An enumeration of words undergoing common operations of the rules of Pāṇini. In certain sutras Pāṇini mentioned only one word by adding the word आदि which means etcetera. The words meant to be included in the lists are specifically mentioned in this work. The author is believed to be Pāṇini as per stanza

“अथ गणपाठश्च धातुपाठस्तथैव च ।

लिङ्गानुशासन शिक्षा पाणिनीया भवी क्रमत् ॥”

Complete in 8 adhyāyas

Beginning

येनाक्षरसमाज्ञायमधिगम्य महेश्वरात् ।

कृष्ण आचरणं प्रोक्तं तस्मै पाणिनये नमः ॥

सप्तदीप्ति मयनामानि ॥ सर् । विश्व । उम ।
उभय । डत । डतम् । अन्य । अन्यतर । इतर ।
त्वत् । त्व । नेम । सम । सिम । पूर्वपरावरदक्षिणो
त्तरापगधराणि व्यन्म्यायाममंज्ञायाम् । स्थमज्ञातिवना
ग्यायाम् । अन्तर बहिर्गोपमन्यानयोः । त्यद् ।
तद् । यद् । एतद् । इदम् । अदम् । एक् । द्वि ।
युष्मद् । अस्मद् । भवन् । विम् । इति सर्वादयः ॥

End

आचार्यार्दणत्व च । आकृतिगणोऽयम् । पाठान्त
रम् । क्षुन्न तृप्त नृनमन नरनगर नन्दन यद्वृत्ती
गिरिनदी गृहगमन निवेश निवास अग्नि अनूप आचार्य
ओमीन चतुर्हायन । इरिकादीनि वनोत्तरपदानि सज्ञा
याम् । इरिका तिमिर समीर कुवेर कर्मार ॥

Colophon

इति गणपाठे अष्टमोऽध्याय । समाप्तश्च गणपाठ ।

385

20 O 13

धातुपाठः—पाणिनिकृत.

Palm leaf 25 Foll 12½ × 1 inches 6
lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

A list of verbal roots as meant by Pāṇini
in his rules of Aṣṭadhyāyī. The roots are
divided into 10 groups namely भ्वादि,
अदादि, जुहोत्यादि, दिवादि, स्वादि, तुदादि, रुधादि,
तनादि, कृषादि and चुरादि. This work also is
attributed to Pāṇini. The Commentators
on Pāṇini opine that the meanings of roots
were not written by Pāṇini but one
Bhīmasena added them in the Dhātupāṭha.
Complete up to the end of Curāḍi

Beginning

भू सत्तापाम् । एव वृद्धौ । स्पध सवर्ष । गार्
प्रतिष्ठालिप्स्योमन्ये च । बाधु विलाडन । नाधु
नाधु याच्यपतापधपाशी पु । दध धारणे । स्कुदि
माप्रणे । धिदि शैत्ये । वदि अभिग्रादनस्तुत्यो ।
मदि कन्याये ।

End

अन्ये तु दशगणपाठा बहुभ्यः भवति । तन्नापठिता

अपि सौत्रा लौकिका वैदिकाश्च द्रष्टव्या इत्याहु । इतरे
तु नवगणीपठितेभ्योऽपि कचिद्व्यत्यये णिच्, बहुलप्रह
णात् । तेन रामो राज्यमचीकरदित्यादिसिद्धिरित्याहु ।
चुरादिभ्य एव बहुल णिजिस्यन्ते । अङ्गवाचि प्राति
पदिक निरसने णिङ् सम्भते । श्वेताश्वधतरगालादि
ताहरकाणां चतुर्णां धात्वर्थे णिङ् अश्वतरतकलोपश्च द्रष्ट-
व्य । णिजेवैत्येके । पुच्छादिषु धात्वर्थ इत्येव सिद्धम् ।

386

22 G 23

धातुपाठः—पाणिनिकृतः

Palm leaf 13 Foll 18½ × 1½ inches 7
lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing
Complete up to the end of Curāḍi

387

22 P 11

धातुपाठः—पाणिनिकृतः

Palm leaf 21 Foll 15½ × 1 inches 7
lines in a page Grantha script Old,
Injured Good writing
Complete up to the end of Curāḍi

The scribe adds

साधारणाम्यके वर्प भर्नो कर्कटराशिने ।
कृष्णपक्षे चतुर्दश्या यरे भीमसमाद्वये ॥
श्रीरत्नसंगोत्रजातेन वंकरेशेन धीमता ।
लिपिता भीमसेनेन कृता धात्वर्थमाह्विता ॥

388

23 I 2

धातुपाठः—पाणिनिकृतः

Palm leaf 15 Foll 16½ × 1½ inches
9 lines in a page Telugu script Old
Injured Legible writing
Complete up to the end of Curāḍi

389

25 K 22

2 b

धातुपाठः—पाणिनिकृतः

Palm leaf 17 Foll 14½ X 1½ inches
9 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing
Complete up to the end of Curadī

The scribe adds

सौम्यनामसवरस चापमास कृष्णपक्ष चतुर्थी सौम्य
वासरे लिखितम् ।

Names of the scribes Sesayyan and
Ramasvamiyyan

The fly leaf at the end contain the
stanza

“कन्त्स्व शूरी प्रदिश भिपजा वेश्म + पातु मा
पार्वतीश ।”

390

28 A 5

धातुपाठ —पाणिनिकृतः

Palm leaf 23 Foll 13 X 1 inches 6
lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Legible writing
Complete up to the end of Curadī

The following colophon is read

इति भीमसेनविरचिता धातुपाठ समाप्त ।

Three fly leaves are added at the
beginning and they contain the following

Fol 1

“धातुसूत्रगणोपादिवाक्यलिङ्गानुशासनम् ।

आगमप्रत्ययादेशा उपदेशा प्रकीर्तिता ॥”

Fol 2

“वाणीममरवार्णी मधुरसवेणी तनोतु कल्याणीम् ।”

“वल्लुवीवल्लुव सलप रे मोहनदेव
ल्लुमति मोहलतिरामेऽतीव— वल्लुगी
सुललितयान सुमशरभान
सुसुमारतरगान शोभनैकतान— ”
समधिकमोहे सपमि विगाहे
कथमिदमिह सेवे कामकैलिमोहे— ” (२)
विविधलिपिरिति विदितमिहारे
सा यदि तत्र भाति साधु मानमेति— ” (३)
कमलानुकूल करुणालवाल
कमनीयमृदुचेल कान्तनीलनील— ” (४)
मधुस्तचारे मलयसमीरे
मनसि मम रागजविचारे महति मुगारे— ” (५)
विलसति सोमे विरहिणि भीमे
विरसति हृदि कामे विहर मुगारे— ” (६)
परिहर रोप परिचिनु तौघ
मत्तजनपरिपोष नौमि चारुवेय— ” (७)
दयनमतापादनन यदुभूष
देववरदत्तरूप तेऽहमनुरूप— ” (८)
कान्तचलितोरि रामप्य सकल गोलहरि कान्त
वरवल्लुगीनार गोपकिशोरारे
अजमजितात्रमुन्दर छलतो (९)
न हि विरह सहे प्रियसु सापिच्छा
मलमलावण्यवे दया छलतो— (१०)
अयि नन्दनजानन्त वल्लिदनुजारे
सरसरतीशमोहन छलतो— (११)
अयि ते मनो न हि तारकीया हारे
वरदत्तदानवमनुत छलतो— ” (१२)

391

28 A 6

धातुपाठः

Palm leaf 13 Foll 16½ X 1½ inches

7 lines in a page. Grantha script. Old.

392.

28. A. 7.

Injured. Good writing.

Complete up to the end of Curādi.

Colophon :

धातुपाठः समाप्तः ।

The following stanza is added after the colophon :

“भूवादौ शब्दादिकेषु लुगापि

इष्टुः स्वाङ्गुक्षोऽद्यादिषु

इयन् दैवादिकधातुषु इतुरपि च

स्वादौ तुदादौ च शः ।

रूढ्यादौ इतमयो तनादिषु

भवेदुप्रत्ययः कषादिषु

आ स्यात् स्वार्थिकणिच्चु रादिषु

पुनस्तत्रापि शब्दज्ञापते ॥”

Two extra leaves are added at the end. The first leaf contains some conjugational forms of the roots भू and एष्. The second leaf reads.

“श्रीभक्ताख्यपुरीनियासमहितः कालीयविदेपिणः

सम्रन्धेव तदीयनूतनशिलगारप्रतिप्रासु च ।

तद्वक्तेः . . प्रधानरुच्छं चेलाश्रितं चापितं

यूय तद्ग्रहणेच्छसि मयि कृपाहीनं ब्रुवन्तु द्विजाः ॥

ध्रीरा

छीलासु षोडशसहस्रनरेन्द्रकन्या-

चित्तापहारविधमूर्तिमधादुपेन्द्रः ।

सोऽयं हि साधु भवदीयमनःसु वक्तुं

नाथापि चाक्रमत किन्तु मदीयलाभे ॥

पूर्वं कार्यपुर्यामन्विजटयनिर्जराप्रेमरो यः

सम्यग्ज्ञानातुरां श्रुतिमपि परिपन्नायकज्येष्ठतातः ।

तद्दर्शनेनाम्ह स्तम्भनाथाः सुविद्याः

शोभन्ते छायानीया सदसि हितपता श्रीनियासाभिधेन ॥”

धातुपाठः—पाणिनिकृतः

Palm-leaf. 16 Foll. 15½ × 1½ inches.

6 lines in a page. Telugu script. Old.

Slightly injured. Legible writing.

Complete up to the end of Kanḍvādi.

End :

अगद नीरोगत्वे । उरस् बलार्थः । तरण गतौ ।

पयस् प्रसृतौ । संभूयस् प्रभूतमावे । अम्बर संवर

संवरणे । आकृतिगणोऽयम् ।

Colophon :

इति काण्डवादयः ।

393.

28. O. 12.

धातुपाठः—पाणिनिकृतः

Palm-leaf. 35 Foll. 14½ × 1 inches. 5

lines in a page. Grantha script. Old.

Much injured. Good writing.

Complete up to the end of Curādi.

The fly-leaf gives the name of the former owner—Yajñasvāmi and contains the following stanza :

अतर्सी तुलसी धार्त्री इन्द्रियामच्युतं फलम् ।

यो मुञ्क्ते प्रथमप्राप्ते न याति परमां गतिम् ॥

394.

29. G. 25.

धातुपाठः—पाणिनिकृतः

Palm-leaf. 19 Foll. 14 × 1 inches. 8

lines in a page. Grantha script. Old.

Slightly injured. Good writing.

Wooden boards are added to both sides.
Complete up to the end of Kandvādi.

The fly-leaf at the beginning contains a few lines of Dhātupāṭha copied again. Seven blank leaves are added at the end. Then a leaf contains a list of MSS. probably owned by the former owner of this MS.

395. 30. G. 16.

धातुपाठः—पाणिनिकृतः

Palm-leaf. 11 Foll. 17 × 1 inches. 5 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Clear writing.

Breaks off in the Juhotjād.

The following stanzas are added in the beginning :

“येनाक्षरसमाम्नायम् + तस्मै पाणिनये नमः ॥
येन धीता गिरः पुंसाम् + तस्मै पाणिनये नमः ॥
वाक्यकारं वररचिम् + प्रणतोऽस्मि मुनित्रयम् ॥”

396. 22 P. 11.

धातुपाठः

Palm-leaf. 4 Foll. 15½ × 1 inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

This Dhātupāṭha is different from that of Pāṇini mentioned in previous numbers. It is said that these roots were collected from Tinantasūromani also called Dhātupratyayapañcikā, the second part of the Rūpavātāra

Contains up to the end of Curād.

Beginning :

तिङन्तशिरोमणिरीया धातवो लिख्यन्ते ।

शक्विकरणम् । मृ सत्तायाम् । एध वृद्धौ । डुपचप् पाके । दुनदि समृद्धौ । ध्वंस गतौ च । व्येञ् संवरणे । जि जये । मिङ् ईषद्वसने । शिञ् संवा-
याम् । डीङ् विहायसा गतौ ।

End :

गर्व माने । सूत्र विमोचने । मूत्र प्रस्रवणे । रूक्ष पारुष्ये । पार तोर कर्मपरिसमाप्तौ । वटि विभाजने । संग्राम युद्धे । अन्ध दृष्ट्युपसंहारे । इति स्त्रावण्यन्ता-
धुरादयः ।

इतः परं लडादिभ्य एव धातुभ्यो दशविकरण-
प्रत्ययविशिष्टानि रूपाणि प्रतिपाद्यन्ते ।

397. 29. F. 13.

धातुपाठः

Palm-leaf. 3 Foll. 13½ × 1½ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Good. Good writing.

Wooden boards are added to both sides.

Enumerates the roots grouping them in the order of their meaning. Consequently the order is different from that of similar works described in previous numbers.

Beginning :

भू सत्तायाम् । विद सत्तायाम् । भू प्राप्ता । एध वृद्धौ । वृधु वृद्धौ । दुनदि समृद्धौ । स्फायी ओप्यायी वृद्धौ । व्येञ् संवरणे । छदि संवरणे । गुह संवरणे । वृ वरणे ।

End :

कृष सेचने । उक्ष सेचने । नट दृष्टे । वृती गात्रवि-
क्षेपे । कृष कृष्टौ । पुष पुष्टौ ।

Colophon :

धातुमाला संपूर्णा ।

398.

27. A. 26.

Colophon :

फिद्मूवाणि—शन्तनुकृतानि

Palm-leaf. 1 Fol. 15 × 1½ inches. 10 lines in a page. Grantha script. Old. Good. Illegible writing.

The work deals with svaras or accents of nominal stems called prātipadikas, in four pādas. The total number of sūtras contained in the work is 87 according to this manuscript and printed editions. But S'rīnivāsadiṣeṭa in his Svarasiddhāntacandrikā says that the total number of sūtras is 88. The difference is due to the addition of one more sūtra between the sūtras 15 and 16 in the 1st pāda. The colophons attribute the authorship to S'āntanavācāya and modern scholars hold the same view. But Haradatta in Padamañjarī mentions the author's name as S'antanu. Nāgeśa and Bhairavamisra refute the authorship of S'āntanavācārya and conclude that S'antanu was the author. The author of the Svarasiddhāntacandrikā also mentions the author as Sage S'antanu.

Complete in four pādas.

Beginning :

विरोऽन्त उदात्तः । पाठलापाळङ्कारासागरार्थ-
नाम् । मेधाधोनामत्रिवाम् । गुदस्य च । ध्यूर्ध्वस्य
ह्रीविपयस्य । खान्तस्यादमादेः । बंहिष्ठयस्तरतिशत्था-
न्तानाम् । दक्षिणस्य साधो ।

End :

चादयोऽनुदात्ताः । यथेति पादन्ते । प्रकागदि-
रिक्तो । शेष सधमनुदात्तम् ।

इति शान्तनुवाचायप्रणीतेषु फिद्मूत्रेषु तुरीयः
पादः ॥

The following stanzas dealing with astrology are found after the colophon :

ध्रुवणादीनि पुण्यार्दे प्रथमं मृगशीर्षकम् ।
रोहिण्युत्तरफल्गुन्यावूर्ध्वं फलसमृद्धये ।
कृत्तिकाश्लेषमूलानि विशाखा भरणी तथा ।
पूर्वत्रयं मखं चैव मूले फलसमृद्धये ।
हस्तानूराधचित्राश्च ज्येष्ठा त्वती पुनर्वसू ।
... उत्तरमन्त्यं च भानीमानि तु मध्यतः ।

After this seven extra leaves are added. The first leaf contains Vyākaraṇakroḍa-patra. The second and third leaves contain the following lines :

मुख्यक्रमस्य कल्पयत्यात् शरण्यायानुपपत्तेः कल्प-
नायां चापेक्षाया मूलत्वेन प्रयोगविध्युपजीव्यप्राथमि-
कातिदेशप्राप्येन पाठक्रमेणैवाकाङ्क्षाविच्छेदान् इयेना-
दावातिदेशिकनानाश्रित्विगादिबदेवातिदेशिरूपाट्कन -
प्रापितक्रमस्यैव बलीयस्त्वम् । तदेतत्सिद्धमपि चांश-
कस्य प्रयोगविध्यपेक्षाया बलवत्स्फुटीकरणार्थं क्रमो
निरूप्यत इति मन्तव्यम् । उपांशुयाजप्रयाजान्यभागा-
नूपाजादिद्वयाणां जोहवादीनां त्विष्टकृदिटादीनि.

The rest are left blank.

399.

28. J. 47.

फिद्मूवाणि

Palm-leaf. 2 Foll. 15½ × 1½ inches. 6 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Illegible writing.

Complete in 4 Pādas.

400

28. J. 47.

Complete in 4 Pādas.

पिद्मूत्रवृत्तिः

Palm-leaf, 7 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page Telugu script. Old. Injured. Illegible writing.

This is a brief commentary on the *Phitsūtras* of S'antanu described above. The author's name is not known. This commentary is different from that of Bhattojīdiksita.

Complete in 4 Pādas.

Beginning :

फिप् । फिप अन्तोदात्तो भवति । फिपिति प्रातिपदिकदर्शनार्थम् । शान्तनवाचार्यः फिपिति प्रातिपदिकसङ्गा कृतवान्—अर्थवदधातुरप्रथमः फिप् । कृत्तदित्त-समासाश्चेति । इत्थः । ताम्रः । आम्रः । कर्ता । हर्ता । औपगवः । राजपुरुषः । ब्राह्मणकुम्बलः । स्वरविधौ अन्त उदात्त इति प्रक्रान्तम् । सू—पाटला-पालङ्कास्वासागरार्थानाम् ।

Colophon

इति फिद्मूत्रवृत्तौ प्रथमः पादः ।

End.

सू ॥ शेषं सर्वमनुदात्त भवति । ग्रामो रमणीयः । प्रप्रायमे ।

Colophon .

इति फिद्मूत्रवृत्तौ चतुर्थः पादः ।

401.

38. C. 10

फिद्मूत्रवृत्तिः

Paper 35 Foll. $8 \times 6\frac{1}{2}$ inches. 14 lines in a page. Devanāgarī script. New. Good Good writing

402.

21. S. 4.

माधवीयधातुवृत्ति—सायनकृता

Palm-leaf. 245 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 9 lines in a page. Malayālam script. Old. Slightly injured. Good writing.

Foll. 149 to 152 are much broken.

Wooden boards are added to both sides.

This is a treatise commenting upon the *Dhātupāṭha* of Pāṇini and giving various forms derived from the roots. The author Sāyana was the son of Māyana and younger brother of Mādhava. Both Mādhava and Sāyana were ministers of Vijayanagaram kings. Sāyana says herein that he was the minister of Sangama II son of Kamparāja I (in the middle of the fourteenth century A.D.) It is believed that Śrī Vedāntadeśika, the famous Śrī-Vaiṣṇava saint and philosopher was Sāyana's contemporary. The work has been named Mādhaviyadhātuvṛtti by the author in honour of his elder brother Mādhava. Sāyana mentions herein a good number of works and authors among whom Kṣīrasvāmin, Maitreya-rakṣita, Rāmadeva, Vardhamāna, Śivasvāmin, Śīradeva and Haradatta may be mentioned. The work is divided into two parts, viz. *Dhātuvṛtti* and *Pratyāyāntadhātuvṛtti*. The first part deals with the roots

cited in Dhātupāṭha and the second with the roots formed by adding certain affixes.

Contains the Bhvādi portion only.

Beginning -

वारीशायः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे ।
यं नत्वा कृत्तकृत्याः स्युस्तं नमामि गजाननम् ॥
जीवाहन्तिमुखो यस्य लीलयोष्णखण्डखण्डने ।
कन्दाङ्कुरवदाभाति दन्ताग्र तद्वहिर्गतम् ॥
चिदानन्दकला बाणी वन्दे चन्द्रकलाधराम् ।
नैर्मल्यतारतम्येन बिम्बिता चित्तिभित्तिषु ॥
अस्ति श्रीसङ्गमक्षमापः पृथ्वीतलपुरंदरः ।
यत्कीर्तिर्भक्तिकादर्शं त्रिलोक्या प्रतिबिम्बयते ॥
यशः क्षीराहुतीकृत्य यत्प्रतापहुताशने ।
परे पान्ति पद दिव्यं राजानो रणदीक्षिताः ॥
तूर्णं कर्णान्तिर्न प्राप्ते यत्प्रतापघनजये ।
पुरो निधाय गाङ्गेयं स्वात्मा संरक्ष्यते परैः ॥
कुर्वन् शत्रुपशांति धूमपटलीं कूलरुपा न्यास्पदः
काष्ठासङ्गविधितः प्रकटयन् भूतिं नवा भूयसीम् ।
आत्मन्वन्तिप्रतापदहन स्फूर्जत्स्कुलिङ्गाकृति
प्रायो यच्छति यत्प्रतापदहनः कर्म न विस्मेरताम् ॥
तस्य मन्त्रिशिष्यास्तमस्ति मायणमायणः ।
य ख्यातिं रतगर्भति यथार्थयति पार्थिनीम् ॥
निश्चोन्मीलितदानमारिषिकं निर्धूतपद्मादयो
दूरापास्तहरीशलहयनविधिर्भङ्गप्रसङ्गोज्जितः ।
क्षमाभूक्षोभकृतिक्षमः क्षणिकयन्दापाकराद्घोषणा-
मानन्दाय चक्रास्ति यन्निजगतामाध्वर्यवत्ताकरः ॥
यत्कीर्त्ता जाद्वनी स्फूर्ता कौस्तुभं त्रिदिशतामपि ।
कालिन्दनन्दिनीकान्तिः स्पष्टयेय प्रपद्यते ॥
येन निर्मायते नित्य धर्मगोचनैरपि ।
श्रेयसे यशसे दान विदुषां त्रिदिशामपि ॥
न ध्यान न व्रतं नावा न समाधिर्न वा जपः ।

मन्त्रसिद्धा बलं यस्य मतिरेव महीयसी ॥
तेन मायणपुत्रेण सायणेन मनीषिणा ।
आख्यया माधवीयेयं धातुवृत्तिर्विरच्यते ॥
अस्याः पूर्वनिबन्धेभ्यो गुणवत्ता न कथ्यते ।
सर्व एव स्ववाक्येषु यदाहुर्गुणगौरवम् ॥
सा च संत्यक्तमात्रसर्वेणुगृहीमेनीषिभिः ।
सूत्रवार्तिकमाध्याना पारं याद्विः परीक्ष्यताम् ॥
कल्पयन्तु खलु दोषं किं तैर्यदयमुद्यमः ।
मुनित्रयगिरामर्थं सतत्त्वविदुषः प्रति ॥

नमः पाणिनिकात्यायनपतञ्जलिभ्यः ॥ भू सत्तामाम् ।
वर्तते इति शेषः । सत्तेहात्मभरणम् । यदाह हरिः—
'आत्मानमात्मना बिभ्रदस्तीति व्यपदिश्यते' इति ।
हेलाराजश्च—'अस्ति आत्मानं बिभर्ति सत्ता भावय-
सीति यावत्' इति । कैयटकारोऽपि—आत्मभरण
वचनो भवतिरिति ।

End :

वृत् । यज्ञादयो वृत्ता इत्यर्थः । भूवादस्त्ववृत्कृत
इति व्याख्यातारः । तेन चुलुम्पादीनामाप्तप्रयोग-
सिद्धानामपि संग्रहः सिद्धो भवति ।

Colophon -

इति पूर्वदक्षिणपश्चिमसमुद्राधीश्वरश्रीकम्पराजसुत
सङ्गमराजमन्त्रिणा माशणपुत्रेण सायणेन विरचिताया
धातुवृत्तौ भूवादयः सपूर्णाः ।

403.

9. D. 15.

माधवीयधातुवृत्तिः—सायणकृता

Palm-leaf. 186 Foll. 9½ × 4½ inches.
10 lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Good. Good writing.

Foll. bearing the serial Nos. 1 to 7,
42 to 44, 69 to 78, 100 to 161 are missing.

Wants the beginning in Adādi and goes on up to the end of Curādi.

Beginning :

... द्विलोपे विदयतीति भाष्यमिति । टिलोपस्तु शब्दान्तरप्राप्त्या अनियः । विदित । वेदयतीति वेदयः । अनुपसर्गाद्ध्रस्वेयादिना ण्यन्ताच्छ्रप्रत्यये गुणाधौ । शास्त्रवित् प्रवित् । मत्सूद्विषेयादिना क्तिप् । विदिमिदिच्छिदेः कुरच् इति कर्तरि कुरच् । वेदनशीलो विन्दुः । विन्दुरिच्छुरिति उपप्रत्यये जुमि निपात्यते । वेदः हलधेति घञ् ।

End :

अन्ये तु पुच्छादीनां पुच्छभाण्डेति णिङ उक्तत्वादिह णिज् नास्तीति व्याचक्षते । पुच्छमुदस्यति उत्पुच्छयते । भाण्डानि समाचिनोति संभाण्डयते । चीवरमर्जयति परिधत्ते वा संचीवरयते । सिद्धशब्दो मङ्गलार्थः ।

Colophon

इति पूर्वदक्षिणपश्चिमसमुद्राधीश्वरकम्पराजमुत्तसङ्ग-ममहाराजमहामहामन्त्रिणा माधणमुतेन माधवमहोदरेण सायणाचार्येण विरचिताया माधवीयाया धातुवृत्तौ चुरादयः संपूर्णाः । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

404

21. S 6.

माधवीयधातुवृत्तिः—सायणकृता

Palm-leaf 96 Foll 10½ × 1½ inches.
8 lines in a page Malayalam script Old
Good Good writing.

Contains the second part—namely Pratyajantadhaturvrtti

Beginning

यस्या रूपग्रहाणेन न ख्यातुमपि किंचन ।
शक्यते वस्तु लोकेषु जयत्येका सरस्वती ॥

धातुपाठनिविष्टानां धातूनां यः पुरा व्यधात् ।

विद्वति माधवीयाख्या भाष्यब्रह्मदयगमाम् ॥

तेन मायणपुत्रेण व्याख्या कापि विरच्यते ।

धातूनां प्रत्ययान्तानां गणपाठञ्जुषामपि ॥

तत्र प्रतिपद त्रिष्टा गणसूत्रगता इमे ।

तत्रापि बहवो गाणाः किं च सूत्राण्यधीयते ॥

आचार्येण पुरा प्रोक्तास्तानां द्वौ विवृणोम्यहम् ।

एतावदेव सर्वस्मादर्थये मुमनोजनात् ॥

नामास्तु भवता सार्धमन्यथापि न मे क्षतिः ॥

कण्डवादिभ्यो यक् ॥ एभ्यो यक् स्वायं । एते च

धातवः प्रातिपदिकानि च । तत्र धातुत्व पक्षो धातु-
विहितत्वेनार्धधातु-रुत्वेन तन्निमित्तगुणनिर्पेक्षार्थेन कित्त्वे-
नावसीयते । प्रातिपदिकत्वं तु कण्डवादीनां केषा-
चिदीर्वान्तपाठात् । कण्ड्वयतीत्यादि रूपं तु ह्रस्वान्तादपि
यकि मन्तूयतीत्यादिवत् अकृतसार्वधातुकयोरिति दीर्घं
कृते भविष्यति ।

End

षष्ठेश्वरचने शुष्मदस्मद्वया ढसोऽक्षित्यशादेशे
तवममौ ढसीति तत्रमयोरभावे शेषे लोपे शुप् अस्
इति भवति । इदं च शेषे लोपप्रदर्शनं शेषे लोप
इत्यस्य शेषे विभक्तौ परत इत्यधेपक्षे । यदा तु
मात्परत्वं शेषत्वमिति पक्षः तदा शेषलोपानामावात्म-
श्रवणं भवतीति शुष्म अस्म इत्यादि भवति ।

Colophon

इति प्रत्ययान्तधातुवृत्तिः संपूर्णा ।

The following stanza is found at the end

“ लौहित्यनिर्जितजपा जितपद्मरागा

पाशाङ्कुला धनुर्गुणनि धारयन्तीम् ।

नाम्रावरा तरुणमाल्यद्वन्द्वदशोभा

ताम्बूलपूरितमुखी त्रिपुरा ननामि ॥ ”

405

24 B 4

माधवीयधातुवृत्तिः—सायणकृता

Palm leaf 7 Foll 18 X 2½ inches 10 lines in a page Grantha script Old
Much injured Good writing

Wooden boards are added to both sides
Contains a very small portion in Bhvadi

406

41 C 2

लिङ्गानुशासनम्—पाणिनिकृतम्

Paper 5 Foll 11½ X 4 inches 9 lines in a page Malayalam script Old Slightly injured Good writing

A work on genders of Sanskrit nouns, by Panini

Beginning

लिङ्गम् । स्त्री । ऋकारान्ता यातुदुहितृस्वसृया
तुनानन्दार । अन्यूप्रत्ययान्तो धातु । अशनि
भगवराण्य पुसि च । मिन्पन्त । वहिदृ ण्यप्रभ
पुसि । धोणियान्यूर्मेय पुसि च । तिन्नन्त ।
ईकारान्तश्च ।

End

अविशिष्टलिङ्गम् । अव्यय कतिपुष्पदस्मद । णान्ता
सख्या । गुणवचन च । कृत्याश्च । करणाधिकरण
योल्गुद । सर्वादीनि सर्वनामानि ।

Colophon

इति श्रीपाणिनिमुनिप्रणीत लिङ्गानुशासन समाप्तम् ।

407

22 L 24

लिङ्गानुशासनवृत्तिः—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm leaf 12 Foll 11½ X 1 inches 6

lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

This is a short commentary on Panini's
Langanusasana described above by
Bnattojdiṣita : From the colophon it is
known that this work also is a part of
the Siddhāntakaumudī But it is copied
separately here

Complete

Beginning

लिङ्गम् । स्त्री । अधिकारसूत्रे एते । ऋकारान्ता
यातुदुहितृस्वसृयातुनानन्दार । ऋकारान्ता एते पञ्चद
स्त्रीलिङ्गा । स्वस्त्रादिकस्यैव ङीर्बन्निपेधेन कर्त्तव्यादे
ङीपा ईकारान्तत्वात् । तिसृषत्तलोस्तु स्त्रियामादेश-
तया विधानेऽपि प्रकृत्योत्पत्तिचतुरो ऋदन्तत्वाभावात् ।
अन्यूप्रत्ययान्तो धातु । अनिप्रत्ययान्त ऊप्रत्ययान्तश्च
धातु स्त्रिया स्यात् । अजनि । चम् । प्रत्ययप्रहण
किम् ? देवयते किप् । ऊदृष्ट, विशेष्यलिङ्ग ।

End

अविशिष्टलिङ्गम् । अ पय कतिपुष्पदस्मद । णा
न्ता सख्या । शिष्टा परवत् । एक पुरुष । एका स्त्री ।
एक कुलम् । गुणवचन च । शुक्ल पट । शुक्ला पटी ।
शुक्ल वस्त्रम् । क्रत्याश्च । करणाधिकरणयात्सुद ।
सर्वादीनि सर्वनामानि । स्पष्टार्थेय तिसूत्री ।

Colophon

इति भट्टोजिदीक्षितविरचिताया सिद्धान्तकौमुद्या
पाणिनीयलिङ्गानुशासनसूत्रवृत्ति समाप्ता ।

408

22 G 23

लिङ्गानुशासनवृत्तिः—भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf 6 Foll 17 X 1½ inches 8

lines in 11 page Telugu script Old
Injured Good writing

Almost complete, wanting the last line
only

409

21 S 23

लिङ्गानुशासनम्—हर्षवर्धनकृतम्, पृथिवीश्वर-
कृतव्याख्यासहितम्

Palm leaf 96 Foll $6\frac{1}{2} \times \frac{3}{4}$ inches 4
lines in a page Malayālam script Old
Injured Good writing

This 111 metrical treatise on genders
of nouns by Harsavardhana son of Śrī
vardhana. The text is followed by a com-
mentary which is called Sarvalaksana
written by Prthivīśvara son of Bhaṭṭa
Bha-advaja. The identification of the
author of the text with the name śake
ruler of Kanouj and patron of Bāna
(602—647 A D) remains still as a contro-
versial subject among the modern scholars
like Dr Franke and Dr Aufrecht. The
discussion stands on the point whether
Śrīvardhana, our author's father can be
identified with Prabhakaravardhana, the
father of Kanouj ruler. As regards the
commentator, the verse 9 of the commen-
tary gives rise to the supposition that he
was a contemporary of Harsavardhana, the
author of the text whose time is not yet
settled. Meanwhile a further complication
of curious nature has arisen. The MSS
of this commentary noticed in Nos 280
281 of the Des Cat of B O I Vol II
describe Harsavardhana as the son of
Vardhamana instead of Śrīvardhana and

mention the commentator as Śabara
svāmin son of Bhaṭṭa Dīpra or Dīpta
svāmin, instead of Prthivīśvara son of
Bhaṭṭa-Bharadvāja. It is not easy to
reconcile these two statements conflicting
each other. This MS was apparently
one of the originals on which the edition
of the work in the Madras University
Series was based. In the last stanza,
Harsavardhana says that he has written
the present work after consulting the
works written by Vyādi, Śāṅkara, Candra,
Vararuci, Vidyānidhi and Panini.

Complete

Beginning

नमामि नारायणपादपङ्कजं करोमि नारायणपूजनं सदा ।
वदामि नारायणनाम निर्मलं स्मरामि नारायणतत्त्व-
मव्ययम् ॥

भूयाद्भूतपतिर्विभुर्दिवि भवो यो भोगभृद्भूषणो
मालामीलद्भुग्वोमहत्तुभुगमास्तभारो भव ।
शशु सद्युतभूतभूरियमवो भीम. स्वयभूद्भवो
भूयद्भूप्रमुखात्त्वभक्तमयमिद्भगो भृश भूतये ॥
श्रीमद्भूषणभोगिभोगभवनैभूमिप्रमेभौस्वरै
आजिष्णु शुतिमत्तदिन्दुवदन वन्दे सतुन्द वपु ।
हैरम्य वरसादानमुखै रसैर्हृदाराल
दिशेध्वारणाक्षसै मुरगर्गविश्रोपशान्त्यै नुतम् ॥
अरूप विश्वरूपाल्यमनाद्यन्तमनारकम् ।
प्रपद्ये प्रणवात्मानमलिङ्गासंख्यमव्ययम् ॥
नमस्यामि जगद्वन्द्या कृच्छ्रभद्राय मातृनाम् ।
स्यूता सूक्ष्मा शिवा घोरा सत्सकारा सरम्बतीम् ॥
दिश्यान्मुखानि भवता कमलपटाशन भूषिता मुखदा ।
लक्ष्मीरिवादितनया कमलपटाशेन भूषिता मुखदा ॥
स्मरामि सर्वेसाहचर्यपारगाणा महारमनाम् ।
गुरुणा यत्प्रसादेन प्राप्यते वैभुयः पदम् ॥

सारः सर्वस्य विद्वत्ता विदुषां कवयः पराः ।

कवीनां लिङ्गविज्ञानी न सन्ति सुधियोऽप्यतः ॥

प्रार्थितः शास्त्रकारेण पादग्रहणपूर्वकम् ।

लिङ्गानुशासनव्याख्या करोति पृथिवीश्वरः ॥ ९ ॥

इह शास्त्राणि विशिष्टदेवतानमस्कारपूर्वकाणि समा-
रभ्यन्त इति हि शिष्टाचारः । तदर्थमेव कविर्मगवन्तं
नारायणं सर्वभूतावासं वासुदेवं विष्णुं विश्वव्यापिनं च
कृष्णं नमस्कुर्वन् प्रथममेकं श्लोकं चकार—नम इति ।

नमो मधितदुर्वारदैत्यचक्राय चक्रिणे ।

समूधरधराकारस्तम्भीभूतैकबाहवे ॥

भगवते चक्रिणे नमः । कीदृशाय ? मथितदुर्बारे-
त्यचक्राय । तथा सह भूयैः वर्तते यासौ भूमिस्तदेवा-
गारं गृहम् , तत्र स्तम्भीभूत एको बाहुयस्य, सशैल-
वनकानन। भूमिरैकबाहुस्तम्भाश्रिता भगवत इत्यर्थः ।

End :

व्याडे: शंकरचन्द्रयोर्वरुचेविशानिधे: पाणिने:

सूक्तान् लिङ्गविधीन् विचार्य सुगमं श्रीवर्धनस्यात्मजः ।

श्राव्यं व्यापि च हर्षवर्धन इदं स्पष्टीकृतप्रत्ययं

लिङ्गानामनुशासनं रचितवानत्यर्थसंसिद्धये ॥

सूक्तान् लिङ्गविधीन् विचार्य पर्यालोच्य सारं संगृह्य
तेभ्यः सुगमं धार्यं व्यापि च लिङ्गानुशासनं रचि-
तवान् । अन्यच्च स्पष्टीकृतप्रत्ययं घञन्तादयः प्रत्ययाः
अस्पष्टाः संहिताः संह्रष्टाः पृथक्कृत्य स्पष्टीकृता
यत्र, तत्तत्प्रत्ययानां सोदाहरणानां दर्शनात् पृथक्स्पष्ट-
तास्य । तत्र हि पुरुषाः स्वरूपाश्रिता मन्दवियः
व्यङ् अङ् नञ् ईय इत्येवमादिषु । किमर्थमिदं तात्पर्यं
चेदित्यत आह—अथर्वसंहिद्वये । एवत्परिज्ञानार्थि-
नां तेषामयमर्थः कथम्नायासेन सिध्येदिति लिङ्गं
प्रदर्शितम् ।

Colophon :

इति मद्यभरद्वाजसूतोः पृथिवीश्वरस्य कृती हर्षवर्धन-
कृतलिङ्गानुशासनटीकायां सर्वलक्षणायां मिश्रलिङ्ग-
प्रकरणं समाप्तम् ॥

The name of the scribe :

मर्तव्यनशंकरलिखितम्

410.

20. D. 38.

लिङ्गानुशासनम् (लिङ्गप्रबोधः)—षेड्कटरङ्गकृतम्

Palm-leaf. 12 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1$ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

This is another work on genders of nouns arranging them into different groups according to genders. The author is Venkatarāṅga pupil of Sundararāja. The work is called *Liṅgānuśāsana* in the colophon and *Liṅgaprabōdha* in the stanzas found in the beginning and end.

Complete. -

Beginning

वाणी विश्वय हतमित्रायिता

स्वार्चिपूर्णमनोरथाम्युजभयप्रीतिप्रदा शाश्वती ।

नेत्रास्याधिकारप्रभाहनुत्प

स्माकं धृतकच्छपीजपमणिर्नत्यात्सदा वाचि सा ॥

हंसाक्षाद्भजनोऽग्निशक्रवदनक्षोणी

सुन्दरराजनामभगवत्पत्पद्मलिङ्गपदः ।

भूयाद्वैकटरङ्गनामकस्ततो लिङ्गप्रबोध

... न्मुदे पिपठिष्योर्बालस्य सर्वस्य च ॥

स्त्री ईमिन्यात्कारान्ताः । तृद्विपादप्राचुरद्विप्रुद
रन् त्विद् त्विषः । ह्यक्षुक्स्तकभक्तवक्तृज्योक्त्वाच
..... उष्णिगुपामतस्नुहः शोनीदिबः वेहत इति-

तचित्समित्विद्वत्तयोपित्संयततद्वत् संवित्
मुत्प्रतिपत्विपत्संपत्शस्सत्परिषद्दृढपदः ।

End :

अथ नपुंसकम् । मुखनयनलोहवनमासखिरकामुरु-
विवरजलहलधनाञ्जलकुसुमशुष्कयुद्धवाचकाः । इति
नपुंसकाधिकारः ॥

श्रीमत्सुन्दरराजसंज्ञरमलाभूवाङ्महादेशिको
व्यालद्विभुजगेशमासतिगुरुश्रीकण्ठनारायणः ।
पायात्मा निखिलात्मको गुणनिधिलिङ्गप्रबोधं कृति
संपूणा मम संतनोतु सततं मे व्यायता मङ्गलम् ॥

Colophon :

इति लिङ्गानुशासनं संपूर्णम् ॥

411. 20. D. 42.

लिङ्गानुशासनम् (लिङ्गप्रबोधः)—षेड्डरङ्गकृतम्

Palm-leaf. 4 Foll. 15 X 1 inches. 4
lines in a page. Grantha script. Old.
Good. Good writing.
Incomplete.

412. 35. B. 11.

लिङ्गनिर्णयः

Paper. 8 Foll. 11 X 5½ inches. 15 lines
in a page. Telugu script. Old. Slightly
injured. Good writing.

A metrical treatise on genders enumera-
ting nouns in the order of genders to
which they belong. The author's name is
not known. It contains 175 stanzas in
all. The words are also arranged accord-
ing to their final letters.

Complete.

Beginning .

लिङ्गनिर्णयः ॥ कान्ताः—

आनकः पुलकण्डकः फलङ्कोऽङ्कः पिकः शुक्रः ।
पाकोऽमकोऽलकः शाको विम्बकोऽकस्तु कोरकः ॥ १
पेचकः पृथुकोल्लको बन्धूको बन्धुजीवकः ।
चूतको मोपकोऽलीकस्तवामोकस्तु बलाहकः ॥ २
डाम्मिकः काशिकः श्लोकः सायको नायको वृनः ।
नारको नरकः कोकधक्कवाकस्तु पुंस्यपि ॥ ३
चन्द्रिका मृत्तिका लङ्का शङ्का दीका च तूलिका ।
मूलिका मक्षिका चैवोपन्यकाधित्यकालिका ॥ ४ ॥

End :

दन्ते केशे त्रिषा ङीप् स्याद्बहुव्रीहिसमासतः ।
यथा शातोदरी कम्बुऋषी स्यात्पीवरस्तनी ॥ १७४ ॥
न ङीप् स्यादितरेषा तु चारुदेहाः प्रकीर्तिताः ॥ १७५ ॥
इति हलन्ताः ॥

Colophon .

इति लिङ्गनिर्णयः समाप्तः ॥

Name of the scribe. Jajala Subbāva-
dhāni.

413. 27. F. 64.

लिङ्गनिर्णयभूषणम् —राममृरिक्तम्

Palm-leaf. 7 Foll. 15 X 1 inches. 7
lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

This also is a work on genders of
nouns and based on Pāṇini's Lingānu-
śāsana. The author Rāmasūri was the
son of Viṣṇusūri of Torūri family.
A MS. of the work described in No.
1499 of the Des. Cat. of Madras Govt.

Oriental MSS. Library, Vol. III. mentions this work as Pāṇinīyahingānu sāsanaṣṭiṭi Līnganṛpayabhūsanam. According to the colophon mentioned below the work is known as a part of the work Balakaumudī written by this author.

Complete.

Beginning :

षाणीं प्रणम्य शिरसा बालानां ज्ञानसिद्धये ।
स्त्रीपुंनपुंसकं स्वल्पं वक्ष्यते शास्त्रनिश्चितम् ॥
तौत्तरविष्णुविदुषः सूनुना रामसूरिणा ।
विरच्यते बुधश्लाघ्यं लिङ्गनिर्णयभूषणम् ॥

आदौ तावत् स्त्रीलिङ्गा उच्यन्ते । सर्वजातिषु
स्त्रीवाचकाः शब्दाः स्त्रियाम् । दारशब्दो बहुत्वे पुंस्त्वेव ।
परिग्रहावरोधो पुंसि नित्यम् । कलत्रं नपुंसकम् ।
भूमिविशुद्धीगोनिशारसनासेनालतावीणावाणीफलपा -
मौर्धालीचन्द्रिकामृत्तिकादिप्रभाजिह्वानासाप्रज्ञार्थवाच -
काः स्त्रियाम् ।

End :

अक्षररूपः पथिना जाह्नवसखिशब्दाः समासान्ता -
धेतु अकारान्ता भवन्ति । यथा अर्धर्चः, देवपुरम्,
निर्मलापस्तटाकः, समधुरः, सरित्पथः, राजपाजः,
पुण्यपाहः, प्रियसलः । सन्ध्यक्षिनाभ्युक्षन्शब्दाः पुंवा -
चकबहुव्रीहिसमासान्ताधेतु अकारान्ता भवन्ति ।
तथा—दीर्घसकयः, पुण्डरी-रक्षः, पद्मनाभः, महोक्ष
इत्यादि ।

Colophon .

इति रामसूरिविरचिताया बालकौमुद्या लिङ्गनिर्णयः
परिसमाप्तः ।

After the colophon the following stanza
is written :

“स्वाङ्गानेन विवर्तते त्रिभुवनाकारेण यः सर्वदा
स्वस्थै यः स्वयमेव चोपदिशति स्वं शिष्यगुर्वीत्मना ।
स्वज्ञानेन च योऽद्वितीयमुखसद्विधात्मना शिष्यते
तस्मै विस्मयनीयशक्तिनिधये कस्मै चिदस्मै नमः ॥”

414.

19. N. 23.

लिङ्गनिर्णयभूषणम्—रामसूरिकृतम्

Palm-leaf. 7 Foll. 15 × 1½ inches. 6
lines in a page Telugu script. Old. Much
injured Good writing.

Incomplete.

415.

21. O. 2.

लिङ्गनिर्णयभूषणम्—रामसूरिकृतम्

Palm-leaf. 11 Foll. 16 × 1½ inches. 6
lines in a page. Grantha script. Old.
Good. Good writing.

Incomplete.

Fol. 11b contains the following stanza :

“लङ् वर्तमाने नित्यं स्यात् भूते लङ्लुङ्लिटस्तथा ।
विध्याशिषोस्तु लिङ्लोटौ लङ्लुट् लृट् च भविष्यति ॥”

416.

22 M. 64.

लिङ्गनिर्णयभूषणम्—रामसूरिकृतम्

Palm-leaf. 7 Foll. 15 × 1 inches 5
lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Clear writing.

Incomplete.

417.

24. L. 30.

लिङ्गनिर्णयभूषणम्—रामसूरिकृतम्

Palm-leaf. 18 Foll. 13½ × 3 inches. 5

lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Complete.

Colophon :

रामसूरिविरचितो लिङ्गनिर्णयभूषणः समाप्तः ।

418. 29. F. 13.

लिङ्गनिर्णयभूषणम्—रामसूरिकृतम्

Palm-leaf. 7 Foll. 14 × 12½ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Good. Good writing.

Wooden boards are added to both sides.

Complete.

Colophon :

इति रामसूरिविरचितो लिङ्गनिर्णयः समाप्तः ।

419. 21. A. 17.

अदसोमादिति सूत्रार्थविचारः

Palm-leaf. 2 Foll. 15½ × 1½ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

A short treatise dealing with the interpretation of Pāṇini's Sūtra vii. अदसो मात् (1-1-12) and insisting the importance of the Sūtra. The authors' name is not given.

Complete.

Beginning.

अदसो मात् ॥ अदसः मात् इति द्विषट् सूत्रम् । ईददेद् द्विवचनं प्रगृह्यन् इति सूत्रात् एत्पदग्रहितं परेकदेशमप्यनुवर्तते, स्पृष्टमिति च । तथाचाप्यं सूत्रार्थः—अदःशब्दात्पदानकाराभ्यामहितोत्तरकृतिदिमात्राकारिके-कारिकेण प्रगृहीतो म् इति । अमी ईशाः, गमकृत्यावम्

आसाते इत्युदाहरणे । अमी इत्यत्र अदःशब्दाभ्याम्ययोग्यक्रियानिरूपितकर्तृत्वविवक्षाया कर्तर्यभिहिते तन्निष्ठ-बहुत्वद्योतनार्थं प्रथमाबहुवचने जसि जकारस्य निवृत्तौ अदस् अस् इति स्थिते, यदादीनाम इत्यन्वे, अद अस् इति स्थिते, अतो गुणे इति परम्परे, अद अर्षे इति स्थिते, जमः जी इति दी इत्यादेशो, अद दी इति स्थिते, शकारस्य निवृत्तौ, अद ई इति स्थिते, आद् गुण इति गुणे एकारे, अदे इति स्थिते, अदसो-उत्तेर्दादु दो मः इति उत्त्वमत्वयोः प्राप्तयोस्तद्वाचकेन एत ईद् बहुवचनं इति सूत्रेण ईद्वे मत्वे च अमी ईशा इति स्थिते, दीर्घे प्राप्ते, अदसो मादिति प्रगृह्यत्वं प्रकृतिमाधः ।

End :

पुडिङ्गे तु उत्त्वम्यासिद्धत्वात् अदी इत्यौकारान्त-स्त्वमेव यतैत इति न तत्र पूर्वसूत्रेण सिध्यतीति तदर्थमनुद्वयमागम्यगीयमिति द्योतयितुं पुन्यस्य शिक्षा-वाचकपदप्रयोगमन्तरा स्वष्टतया अत्रनीयमानत्वात् तत्प्रतिपत्तये तस्य ग्रहणमिति विदादुर्नुत् ।

420. 24. A. 7.

अनिदृकारिकाः

Palm-leaf. 1 Foll. 14½ × 2 inches. 12 lines in a page Grantha script. Old Slightly injured. Good writing

A metrical enumeration of roots which do not take the augment ॥ before suffixes. These stanzas are taken from the Siddhāntakaumudī of Bhaṭṭojodikṣita and written separately.

Complete.

Beginning.

उदन्मनीं प्रमुनींस्तुमुनींश्चिहोहमिनिः ।
हृदन्म्या च निरानादन्तेषु निरानाः स्मृताः ॥१॥

शमलपचमुचिचिवचिचिसच्यच्छियज्जिर्भनः ।
मञ्जुमुत्रस्मस्तियज्युज्ज्वञ्जिवसिस्वञ्जिसङ्गुणः
अद्भुदखिदन्दिदतुदिनुदः पद्यभिद्वयतिर्विनन्द ।
शदसदी स्वयतिःस्कन्दिहृदकवी क्षुधिनुद्यती ॥

End :

विन्दतिश्चान्द्रदुर्गादिरष्टौ भाग्येऽपि दृश्यते ।
व्याघ्रभूत्यादयस्त्वेवं नेह प्फेरुरिति स्थितम् ॥
रक्षितस्त्री अदिपदी तुद् भुध्नु क्षुषिपुषी शिषिः ।
भाग्यनुक्ता नवेहोक्ता व्याघ्रभूत्यादिसंमतेः ॥

421. 35. B. 134.

अनिट्कारिकाः

Paper. 4 Foll. 9 X 4 inches. 7 lines in a page. Devapāgarī script. Old. Slightly injured. Good writing.

This also is a metrical enumeration of the roots which are not permitted to take the augment ξ . This is different from the one described in previous number. These verses are taken from the Kāśikā-vṛtti (7-2-10). A commentary by an unknown author is added. The commentary is identical with that described in No. 703 of the India office Library Catalogue, part II.

Wants beginning:

Beginning :

..... निटः प्रकीर्तिताः कथिताः ।

दिशि दृशि दंशमथो मृशि स्पृशि

रुशि रिशि क्रोशतिमष्टमं विदिम् ।

लिशि च शान्ताननिटः पुराणगाः

पठन्ति पाठेषु दशैव नेतृणान् ॥ ६ ॥

अस्यार्थः—अकारान्ता धातवो गणेषु पठ्यन्ते ।
तेषु मध्ये तद्विदः पुराणगा आचार्या दश धातूनिटः
पठन्ति । इतरान् नेति । के ते ? दिश अतिसर्जने,
दृशिर् प्रेक्षणे, दंश दशने, मृश आमर्शने, स्पृश
संस्पर्शने, रुश रिश हिंसायाम्, कुश आह्वाने रोदने
च, विश प्रवेशने, लिश अल्पीभावे, एते अनिटः ।
इति शान्ताः ।

End :

पञ्च वच्चि विचिरिचिरञ्जिपृच्छतीन्

णिर्जि सिचि मुचिभजिभञ्जिभृज्जतीन् ।

त्यजि यजि युजिरुजिसञ्जिमज्जतीन्

भुजि स्वर्जि सृजिमृजी विद्वघनिदस्वरान् ॥

अस्याः कारिकायाः संक्षिप्तोऽयमर्थः । चकारान्तेषु धातुषु मध्ये षद् धातूनिदस्वरान् विजानीहि । अनुदात्तस्वरानित्यर्थः । छकारान्तेऽप्येकमनिटम् । जकारान्तेषु पञ्चदश धातूनिटो विद्धि । ते च यथाक्रममुपदिश्यन्ते । डुपच्च् पाके, वच परिभाषणे, ह्रस्वौ वचिः द्वयोरपि ग्रहणम् । विचिर् पृथग्भावे, रिचिर्विरेचने, रञ्ज रागे, प्रच्छ झीप्तायाम्, गिजिर् शौचपोषणयोः, पिचिर्क्षरणे, मुच्छ मोक्षणे, भज सेवयाम्, भञ्जो आमर्दने, भस्व पाके, ल्यज हाने, यज देवपूजासङ्घतिकरणदानेषु, युजियोगे युज समाधौ द्वयोरपि ग्रहणम् । रञ्जो भङ्गे, पञ्ज सङ्गे, मस्त्रो शुद्धौ, मुज पाखान्याम्बवहारयोः, मुञ्ज कौटिल्ये द्वयोरपि ग्रहणम्, प्वञ्ज परिष्वङ्गे, सृज विसर्गे, मृज् शुद्धौ, मृञ् शौचालंकारयोः द्वयोरपि ग्रहणम् । एतेऽनिटः ।

Colophon :

इत्यनिष्टकारिकाः ।

संवत् १७८२ वर्षे आश्विनमासे शुद्धपक्षे अथ
वटभद्रवासिजोषीघुनाथजीसुतजोषीभाइजिना लिखिता
अनितकारिका संपूर्णा ।

422.

8. J. 44.

अनित्यतावादपत्रम् — कृष्णसुधीकृतम्

Paper. 7 Foll. 8 X 6½ inches. 15 lines in a page Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

A controversial discussion on the meaning of Pāṇini's sūtra इकोचि विभक्तौ (7-1-73) mainly touching the point that the operation of the rule is only optional and not compulsory.

The author is Uruppattore Kṛṣṇasudhī. Complete.

Beginning

अनित्यतावादपत्रम् ।

इकोऽचि विभक्तौ । इकः अचि विभक्ताविति त्रिपद-
मिदं सूत्रम् । अत्र नपुंसकस्य श्लक्ष्णः इत्यतोऽनुवृत्तस्य
नपुंसकस्येयस्य इक इति विशेषणम् । यद्वा नपुंसकस्य
इकः इत्युभयमपि अङ्गविशेषणम् । इकपदे तदन्त
विधि । अचीति विभक्तावित्यस्य विशेषणम् । यस्मिन्
विधिरिति तददिविधिः । इदितो नुमित्यतो नुमित्यनु-
वर्तते । तथाच इगन्तस्य क्लृप्तस्याङ्गस्य नुमागमः
स्यात् अजादौ विभक्तौ परत इति सूत्रार्थः । अस्य
चोदाहरण वारिणी इत्यादिकम् । आश्र मुपीति वक्तव्ये
यिभक्ताविति चिन्त्यप्रयोजनमिति शेषकारः । यस्वत्र
प्राठक्तेनोक्तम्—सुपीत्येव शक्यम्, न तु विभक्ता-
विति । अन्यथा नपुंसकवृत्तेरिदं शब्दात् अधुनाप्रत्यये
प्रकृतेरिदं देशे अनेन नुमि यस्येति लोपानापत्तिरिति
चिन्ताबीजमिति ; तन्न, नुमि सन्यपि नस्तद्वित इति
टिलोपेनेष्टसिद्धेः ।

End

अनित्यत्वफलं तु हे वारि हे वारे इति गुणसिद्धि-
रिति भाष्यकैषादिषु स्फुटम् । इदं च सामान्यापेक्ष

ज्ञापकम्, न तु सधुदिमात्रविषयकमिति सकलमक-
लङ्कम् । इत्यष्टादशी ॥

The date of copying and the name of author -

अयं च ग्रन्थः दुर्मुखिमेषद्वादशदिने लिखितः ।
उरुप्पट्टूरु कृष्णविरचितः ।

423

9. D 93

अनेकमन्यपदार्थमूत्रविचारः—उदयंकरकृतः

Paper. 12 Foll. 9 X 5 inches. 10 lines in a page Devanāgarī script. Old. Good. Illegible writing.

A short treatise dealing with the meaning of Pāṇini's sūtra viz अनेकमन्यपदार्थं (2-2-24) The author Udayankara is said to have had a surname "Nānāpāthaka" and to have written commentaries on Nāgeśa's Laghusabdendusekhara called Jyotsnā and on Paribhāṣās called Paribhāṣāpradīpārcis Aufrecht assigns him to the middle of the last century (about 1850)

Complete

Beginning

अनेकमन्यपदार्थे ॥ अत्र शेषो बहुब्रीहिः इत्यधि-
काराच्छेष इति कथ्यम् । उपायुक्तादन्यश्च शेषपदार्थः ।
शिव असर्वोपयोगे, कर्मणि घञ् । एव च येषां पदानां
यस्मिन्नर्थेऽव्ययीभावादिसंज्ञा नोक्ताः, तेषामन्यपदार्थं
वर्तमानानां समासो बहुब्रीहिसंज्ञः स्यात् इति सूत्रार्थः
संपन्नः । तेन उन्मत्तगङ्गम्, पञ्चगवमित्यादौ प्राक्का-
रात्परं कार्यमिति पाठे परत्वात्प्राप्ता बहुब्रीहिसंज्ञा न
भवति । किं त्वत्र पक्षे वीरपुरुषको प्राप्तः । अत्राज्ञको
देश इत्यादावपि तद्व्यायात् बहुब्रीहिसंज्ञा न प्राप्नोति ।

तदर्थं वचनास्मै गौरवात् । यदि आकडरादेका
संज्ञेति पाठमवलम्ब्यानवकाशाभिरव्ययीभावादिसंज्ञाभिः
मद्वर्वाहिसंज्ञाया वाचनात् दोषामावः, वीरपुरुषतो
प्राप्त इत्यादौ तु परत्वाद्वद्वर्वाहिणा इष्टं सिद्धमित्युच्यते,
तदा शेषपदेन सप्तसु सुपां त्रिकेषु यस्य विकस्य
शृङ्गमहिकया समाप्तो नोक्तः तद्वद्वर्वाहते । प्रथमेति यावत् ।
ततश्चानेकं प्रथमान्तमन्यपदार्थं वर्तमानं समस्यते, स बहु
वर्वाहिमं स्यात् इति सूत्रार्थः । तत्फलं तु पञ्चभिर्मुक्त-
मन्येत्यादौ विरुद्धविभक्तिकानां न वर्वाहिरिति भाष्य-
काराः । सोऽयं पक्षः त्रिरुतः शेष इत्येषं शास्त्रे व्यवहृतः ।

End :

तत्र पञ्चविध इत्यस्य द्वितीयातृतीयाचतुर्थीपञ्चमी-
सप्तम्यर्थरूप इत्यर्थः । शब्दरत्नरत्नस्तु तत्प्रतीकमु-
पादाय कर्मणः संप्रदानापादानाधिरूपणरूप इति व्या-
चक्रुः । तन्न, कर्तृसंप्रदायपक्षेः । अथ कर्णपदं कर्तृरूप-
लक्षणं स्यात्, तदा पञ्चविधत्वहानिः । तृतीयाधेत्येन
द्वयोस्तुल्यपक्षेक्षणा इत्येतदपेक्षया तु मद्वपदार्थां
व्याख्यानं भवति ।

Colophon :

तत्पुस्तकं त्रिनेत्रं दिगुभिः समविष्टिगान् ।

प्राचीनं मद्वर्वाहिकेतास्तुदयं कः ॥

in a page. Telugu script. Old. Good.
Good writing.

A short treatise on the interpretation of
the sūtra of Pāṇini viz.—अर्थवदधानुप्रत्ययः
प्रातिपदिकम् (1-2-45).

Incomplete.

Beginning :

हेरम्बमानुवादेवीकणीन्दाणामहर्निशम् ।

तथा गुरोः पदाब्जानि प्रणिपत्य पुनः पुनः ॥

विचार्यतेऽर्थवत्सूत्रे किञ्चिदेव कुतूहलात् ॥

अर्थवदधानुप्रत्ययः प्रातिपदिकम् ॥ अभिधेयवचनो-
ऽप्रार्थशब्द आश्रीयत इति कैपटः । अभिधेयसामान्य-
वचन एवेति तदर्थः । धानुप्रत्ययपर्युदासवैध्यापर्याया
अभिधेयविशेषवचनस्याग्रहणमिति स्तोत्रपितृ सामा-
न्येत्सुकम् । प्रयोजनवदभिधेयानभिधेयवचनग्रहणे कृची-
मन्व्यादीनामपि व्युत्पत्तिप्रसङ्गः । न चेष्टापतिः, साधु-
त्वेन प्रयोगाहृत्यप्रसङ्गात् । व्याकरणनिष्पन्नत्वस्यैव
तत्त्वात् । प्रभाकरकशाब्दबोधजनकत्वं स्यापि सत्यात् ।

End :

426

21 A 19

Colophon

अर्थवत्सूत्रविचारः

इयर्थवत्सूत्रसमर्थनवादाय ॥

Palm leaf 2 Foll 16 X 1½ inches 10
lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

This also is on the same subject as
mentioned in the last number But the
work is different

After the colophon the following stanza
is found

“विष्णो पादद्वयी ते भवसल्लिनिघेस्तारिका

कापि नौका

राकाचन्द्रप्रभागात्सकलजनदशा नन्दना

कापि लक्ष्मी ।

कीर्तिस्ते सर्वपापप्रशमनपटुका वाञ्छका

चित्तचोदये

त्वत्सेवाकारक स्या तत्र बहुपरिभ्राजकाया

नगर्वा ॥”

इति प्रत्ययस्मात् कात्पूर्वस्यात् इदाप्यमुप इति
सूत्रप्रत्युदाहरणविषयश्लोकः ।

Complete

Beginning

अर्थवदधानुरप्रत्यय प्रातिपदिकम् ॥ धातु प्रत्यय
प्रत्ययान्त च वर्जयित्वावर्धवच्छब्दस्वरूप प्रातिपदिक
स्यादिति सूत्राय । द्विधादयोऽन्युत्पन्ना शब्दा उदा
हरणम् । ननु अर्थवत्पद व्यर्थम्, अधातुरप्रत्यय इति पर्यु-
दासेन नन्वित्रयुक्तन्यायादर्थवत्त्वलाभात् । तथाहि लोके
अब्राह्मणमानय अनश्वमानपेत्यादिनञ्घटितस्थले ब्राह्मणा
श्वभिन्नाना लाष्टादीनामानयन नाचर्यते । किंतु ब्राह्मणा-
श्वभिन्नब्राह्मणाश्वसदृशक्षत्रियरासभादय आनीयन्ते, नञ
सादृश्यबोधरुत्वात् । तद्वदिहापि अधातुरप्रत्यय इत्युक्ते
धातुप्रत्ययभिन्ना धातुप्रत्ययसदृशा एव गृह्यन्ते ।
सादृश्य चार्थशरकमाश्रीयते । तस्मादर्थवतामेव ग्रहण
सिध्यतीत्यर्थवत्पद निरर्थकम् ।

End

स्वादिषु सत्सु ससिङ्गन्त पदमिति पदत्वम् ।
पदत्वे सति सुप्सिपो सकारस्य पदादित्वात्
सात्पदायोरिति षत्वनिषेध स्यात् । न चादेशप्रत्यय
यारिति षत्वविधेर्निरवकाशतेति वाच्यम्, सर्पिष
धनुष एष इत्यादौ सावकाशत्वात् । तस्मात् प्रत्ययस्य
प्रातिपदिकसज्ञानिरासार्थमप्रत्ययपद सार्थकमेवेतीममर्थं
समर्थयन्तु वैयाकरणमूर्धाभिषिक्ता सुधियः ॥

427

21 Q 15

अर्थवत्सूत्रविचारः

Palm leaf 12 Foll 7½ X 1½ inches 7
lines in a page Malayalam script Old
Good Good writing

Wooden boards are added to both sides

This also is on the same subject But
the work is different

Incomplete

Beginning

अर्थवदधानुरप्रत्यय प्रातिपदिकम् । अथयदिति
पदसंस्कारपक्षे लिङ्गमवनामनपुसरनिर्देश, शक्य च
सुदुपहन्तुमितिपत् । वाक्यसंस्कारपक्षे तु शब्दानु
शासनप्रस्तावात् शब्दस्वरूपविशेष्यत्वात् तल्लिङ्ग
निर्देश । अधातुरप्रत्यय इति च नञ्त्तत्पुरुषे परवद्विङ्ग
इन्द्रतत्पुरुषयारिति पुञ्जिङ्गनिर्देश । अप्रत्यय इति

चायतते । तत्राथं सूत्रम् — घातुप्रत्ययप्रययान्तवर्ज
मर्चच्छन्दरूप प्रातिपदिक स्यादिति । इत्थं इत्यादी
न्युदाहरणानि ।

End

अनुकरणशब्देषु तु अनुकार्यानुकरणयोर्भेदविवक्षाया
मर्मरत्यात्प्रातिपदिकसङ्गः । अमेदविवक्षया तु नेति
भूशो ब्रुह्महृत्यो, भू सत्तायाम्बियादिर्निर्देशोपपत्तिः ।

428

22. P. 13

अर्थकस्त्रुविचारः

Palm leaf 3 Foll 15 $\frac{3}{4}$ X 1 $\frac{1}{2}$ inches 8
lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

Similar to the above

Complete

Beginning

अर्धप्रधानुप्रत्यय प्रातिपदिकम् । चतुर्पदमिदं
सूत्रम् । अर्गड्यास्तीत्यैवत् । एतच्च शब्दस्वरूपस्य
शब्दानुशासनप्रक्रमादुपसृजितस्य विशेषणम् । तेन नपु
सकत्वम् । अर्गानुप्रत्यय इति पदे अपि तस्यैव
विशेषणे । ते च यद्यपि नपुमकविशेषणत्वान्नपुसक-
त्वयोग्ये, स गपि नञ्-पुरुषत्वात् परवर्हिङ्ङ्ङ्ङत-
त्पुरुषयोगिति पुटिङ्ङतामश्नुगते । अप्रत्ययपद चावर्तते ।
एक प्रत्यय पर्युदस्वति । अन्यच्च प्रत्ययग्रहणपरिभाषया
प्रत्ययपदेन प्रत्ययान्तपरामर्शो सति प्रत्ययान्त पर्युद-
स्वति । स गचाय पर्युदसितार्थ — धातु प्रत्यय प्रत्य-
यान्त च वर्णविहता प्रच्छन्दस्वरूप प्रातिपदिनसज्ञ-
स्यादिति । ननु अप्रत्ययपदस्याहत्या प्रत्ययप्रत्ययान्तो
भयपर्युदसि किं प्रमाणमिति चेन्न । प्रत्ययस्येन पर्युदासे
कृतदिशान्मानुसुतामृते सज्ञाविधान व्यर्थमेव स्यात् ।
अन्य प्रत्ययान्तस्व पर्युदासो युक्तः ।

End

डित्-डिञ्चिथादीनि पदान्येतस्य सूत्रस्योदाहर
णानि । न च—

सङ्ज्ञासु घातुरूपाणि प्रत्ययाश्च तत् परे ।

कार्याद्विद्यादनुबन्धमेतच्छ्रुमुणादिषु ॥

इति ङित्तादिपदानामपि कृदन्तत्वादेव सिद्धेनेति
तस्योदाहरणत्वमिति वाच्यम् । अत्युत्पत्तिपक्षे उदाह-
रणत्वसम्भवात् । व्युत्पत्तिपक्षे बहुपटन इत्याद्यर्थ
सुप्रम ।

429

21 A 17

अत्रैहीत्यसाधुत्वविचारः

Palm leaf 5 Foll 15½ X 1½ inches 7
lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

In his *Siddhantakaumudī* Bhaṭṭojī dīksita stated that the form अवैहि is correct and अवैहि incorrect. The present work maintains that both the forms *vai* अवैहि and अवैहि are correct.

Incomplete

Beginning

शिवेहीत्यत्र किंचिद्विचार्यते । यापय विभज्यान्या
ख्यानमिति पक्षे शिव आ इहि इति स्मरते मन्वणदीर्घ-
गुणयो प्राप्तयो धातृपसर्गयो कार्यमन्तरङ्गमित्यन्तरङ्ग-
त्वाद् गुणे शिव एहांति स्थिते वृद्धो प्राप्तायामन्तादि
वद्येति सुत्रेण एकाररूपकादेशस्य पूर्वान्तपद्मावेनादित्वात्
ओमाङोऽधेयनेनापवादशान्त्रेण पररूपे एकारे शिवेहि
इति सिद्धमिति ज्ञेयम् ।

End

एवमेव अवेदि अवेदीति द्वयमपि साधु । यत्र च
सा स्यात् तत्रान्यतरस्मादेव साधुता विना सप्रदायपरिहृति

शास्त्रेण स्वेच्छामात्रेण वक्तुमशक्यतया उक्तस्थलेषु
तस्या दृढतराया अभावात् मनुकामेव रीतिमनुसरन्तु
मात्सर्गमुत्साये भुविषः । यदि तु तथा प्रयोगो नेति
ब्रूये किमेतदपेक्षया लाघवमस्ति विदुषा निग्रहस्थानम् ।
ईश्वरातिरिक्तस्य निखिललक्षणविषयज्ञानासंभव इति
आपापरपण्डितमात्रालङ्कारज्ञानात् शक्यतया । तस्माद्यदि
भाष्यारूढ मानमस्ति तदपि यदि विचारक्षमं प्रौढिगद-
रहितमिति निश्चलङ्कं निश्चितं स्यात् तदा यमपि यथा-
मति प्रिचारे स्वीकुर्म इति निश्चिन्वन्तु पण्डिताखण्डलाः ।
तदुपरि यदि रूपान्तरं न स्फुरति तदा मुक्तमेव

After this two extra leaves contain the following passages

जगद्देशे वर्ततेदं कृष्णस्य सचराचरमित्यत्र वर्तते
इदमिति पदच्छेदः । तत्र वर्तते इति तत्कारोपरि
श्रूयमाणस्यकारस्य ईदंशब्दसंज्ञान्विनि इकाररूपे अचि
परे एचोऽपवायाव इत्यपदेशे वर्तत इदमिति स्थिते
छोपः शाकल्यस्य अनर्णार्जुनयोः पदान्तयोः ययोरार्जु
छोपोऽक्षि परे इति द्वितीयतत्कारोपरि श्रूयमाणाकारा-
त्परस्य यकारस्य तिङन्तपदान्तस्य इकाररूपे अइप्र-
त्याहारप्रतिष्ठे वर्णे परे छोपे वर्तते इदमिति स्थिते
आदृगुण इति गुणे कर्तव्ये पूर्वात्तदिति शास्त्रेण
त्रैपादिकस्य छोपः शाकल्यस्येति प्राप्तप्रत्ययसिद्ध-
त्वात् यकारस्य सत्त्वात् अकारस्याचपरत्वाभावेन
गुणाप्रसिद्धया वर्तते इदमिति भाष्यम् । वर्ततेदमिति तु
दृश्यते । तत्कथमिमांश्विषय, आपत्त्वान्न दोष इति
केचित्समादधु । तच्च ब्रह्मस्वममिधानाज्ञ दोष इत्येत-
त्सममिति न सहन्ते विचारक्षमाः । परे तु अद इति
छित्ता वर्तते इति तत्कारोपरि श्रूयमाणस्य एकारस्य
अदःशब्दनन्वित्वेन अति परे एङः पदान्तादति इति
पूर्वरूपे वर्ततेदः इति रूपमिति यद्यपि वक्तुं शक्यते,
तथापि न पाठः कापि न दृश्यते । अत्र दोषे परिहृतेऽपि

सखेति मत्वा प्रसभ यदुक्त हे कृष्ण हे यादव हे
सखेति इत्यत्र सखे इति पदच्छेदस्यावश्यकता दृश्यते
तत्र प्रकारान्तरेण पदच्छेदासंभवात् तद्वृत्तपञ्चमे
पूर्वदीर्घस्य इष्टा पठोपो प्रिधीयत इति सारस्वत-
व्याकरणमङ्गीकृत्य एकाररूपद्वितीयपरस्य इकारस्य
छोपमङ्गीकृत्यैव समाधेयतया तद्विधेयं वर्तते इदमि-
त्यत्रापि तत्कारोपरि श्रूयमाणेकारात्परस्य ईदंशब्दसंज्ञा-
न्विधेन इकारस्य छोपमङ्गीकृत्य मुमावत्तया । यत्र च
पाणिनीयव्याकरणेनासाधुता न तत्र व्याकरणान्त
रेणापि माधुर्यमङ्गीकारमिति भगवद्विग्रहभाष्यकारैरेव
तत्र तत्र वगटावोचतया प्रतिपादितमनात् । तस्मात्
वर्तते इदमित्येव पदविभागः समञ्जसः । अन्ये तु
जगद्देशवर्ततेदमित्यत्र वशे अनर्तत इदमिति लङन्तता
म्बीकृत्य एङ, पदान्तादति इति पूर्वरूपेण वशे इत्यत्र
तत्कारोपरिश्रूयमाणेकारस्य अनर्ततेत्यत्रयप्रयमाकारे परे
पूर्वरूपे अन्याकारस्य ईदंशब्दसंज्ञाधीकारेण गुणे
जगद्देशोऽनर्ततेदमिति सिध्यतीति यदन्ति । तत्र शब्द
साधुतायामपि लङ्. अनयतनभूतार्थयोक्तत्वेन भगवत-
वशे जगत्पूर्वमवर्तते इदानीं तु नास्तीति प्रतीतेः
अर्थासाधुत्वात् असमञ्जसमिति हृदयम् ।

समासेऽनञ्पूर्वं क्तवो ल्यप् समासे अनञ्पूर्वं
क्तवः ल्यप् इति पदानि । अनञ्पूर्वं समासे विद्यमा-
नस्य क्वाप्रत्ययस्य ल्यबादेजः स्यात् । नमः कृत्या
इत्यत्र नमःशब्दस्य कृत्या इति त्वाप्रत्ययान्तेन समासे
क्तवा इत्यस्य ल्यबादेशे छपयानिर्वाचो नमः कृ य इति
स्थिते ह्रस्वस्य पिति कृति तुक् इति तुगागमे नम कृत्य,
विसर्गस्य सत्त्वे नमस्कृत्य ।

430.

9. D 6.

असिद्धपरिभाषार्थविचारः

Paper. 5 Foll. 9 1/2 X 5 inches 14 lines

in a page. Telugu script. Old. Good
Good writing.

A discussion on the meaning of the
Paribhāṣā or rule for interpretation viz.
असिद्धं बहिरङ्गमन्तरङ्गे. This Paribhāṣā ■
said to have been implied in Pāṇini's
sūtra वाह ऊद् (6-4-132).

Complete.

Beginning :

परिभाषाविषये पक्षद्वयम् । यथोद्देशः, कार्यकाल
पक्षश्चेति । तत्र यथोद्देशो अस्या वाहऊत्सूत्रस्थत्वेन
त्रिपाद्या असिद्धत्वादप्रवृत्तिः । कार्यकालपक्षे तु त्रिपाद्या
प्रवर्तते एव । तेन नार्कुटः, नार्पत्यः इत्यादौ नृकुट्यां
भन इत्यर्थेऽङि आदिबुद्धौ भवार्थकतद्धितनिमित्तकद्वेदः
बहिरङ्गतया अन्तरङ्गे विसर्गे कर्तव्येऽसिद्धत्वात् स्या-
निनाऽभावे विसर्गस्याभावः । नृपतिशब्दादपि दित्यदि-
त्येत्यपत्ये ण्यप्रत्यये सर्वे पूर्ववत् । न च कार्यकाल-
पक्षे त्रिपाद्या प्रवृत्तावपि अनयोः परस्परनिमित्तव्या-
घातात् परस्परस्योपपदकत्वम् । तथा हि बहिरङ्गपरि-
भाषा बृहदसिद्धत्वं कुर्वती पूर्वलक्षणविषयभावात्पूर्वाशा-
सिद्धमित्यस्याप्रवृत्तिं साधयति ।

End :

मन्मतेऽपि अजर्वाः इति भाष्योदाहरणात् द्रुलोप-
विषयेऽप्रवृत्तिरिति न ज्ञाप्यते । किंतु द्रुलोप इति
शास्त्रोपयोगिशाल्वविषये परिभाषाया अप्रवृत्तिरिति ।
एवं च शरीरस्य द्रुलोपशास्त्रोपयोगितया परिभाषा
प्रवृत्त्या कर्तव्यं हर्जयमित्यत्र दोषाभावः स्पष्ट एव । एतेन
भाष्यस्थशरीरितप्रतीकमुपादाय त्रिपाद्यां बहिरङ्गासिद्ध-
त्वादिति भाव इति विवरणोक्तमपास्तम् ।

431.

9. D 6

असिद्धत्वव्यवहारः

Paper. 5 Foli. 9½ X 5 inches. 14 lines

in a page. Telugu script. Old. Good.
Good writing.

A treatise on the meaning of Pāṇini's
sūtra असिद्धवदत्राभात् (6-4-22). The author's
name is not known.

Complete.

Beginning

असिद्धवदत्राभात् ॥ असिद्धवत् अत्र आ भात्
इति पठच्चतुष्टयम् । आभादित्यस्यैकपदत्वे पदत्रयं वा ।
तस्य तत्त्वे च उत्सर्गत एकवचनार्थकम् । आङ् अभि-
विचौ । पक्षमर्थो व्यापकत्वम् । आङ् षोतकः । व्याप-
कत्वं च स्वसमानाधिकरणात्यन्ताभावाप्रतियोगित्वम् ।
यथा वह्निमान् धूमादित्यत्र धूमनिरूपितव्यपकत्वं वह्नौ ।
भगवदो भाधिकारसंबद्धशास्त्रपरः लक्षणया, व्याख्या-
नात् । भाधिकारसंबद्धशास्त्राधिकरणकालादेर्महीतुमश-
क्यतया तदधिकरणं तादात्म्यसंबन्धेन तदेव शास्त्रम् ।
तत्र भाधिकारसंबद्धशास्त्राधिकरणं हन्तेर्ज इत्यादि ।
तादात्म्यसंबन्धेन तत्र वर्तमानोऽभावो घटादीनाम् ।
तत्प्रतियोगित्वं घटादौ । तत्प्रतियोगित्वं तत्र संबद्धा-
सिद्धवत्पदे । तादृशपक्षम्यन्तस्य स्वाश्रयसंबद्धत्वसंबन्धे-
नाध्याहृतशास्त्रेऽन्वयः । तथाच भाधिकारसंबद्धशास्त्र-
समानाधिकरणात्यन्ताभावाप्रतियोगित्वाश्रयसंबद्धशास्त्रे
कर्तव्ये इत्यर्थः । अत्रैतद्विषये । यत्तु अस्मिन्विषये इति,
तत्र ; अत्रशब्दस्यैतत्प्रकृतिरुक्तात् ।

End :

एवंचारम्यमाणे इति सूत्रार्थविवरणायोक्तम्, न तु
सुस्थपापनाभिप्रायेणेत्याशयः । यदि तु पूर्वत्रापकर्षं
उदात्तादिपदे स्वरितव्ययोगविभागादिकल्पने गौरव-
मुच्यते, तर्हि समानाश्रयत्वनिदक्यनित्यत्वज्ञापनमुप-
टायित्वादिनातिरुक्तीकारे तव मतेऽपि महद्गौरवमिति
विचार्यमर्थः ।

असिद्धवत्सूत्रविचारः

Palm-leaf. 2 Foll. 18½ X 2 inches 15 lines in a page. Grantha script Old Much injured Good writing.

Similar to the above. The author whose name is not known salutes one Isvarasūtri and praises him as well-versed in Śāstras. Incomplete

Beginning.

गुरवे सर्गविद्यानां निधये सर्वसंपदाम् ।
भिवजे मयरोगाय दक्षिणामूर्तये नमः ॥
वटतहनिस्तनियामं पटुना विज्ञानमुद्रितकराग्रम् ।
..... परमानन्दकन्दलं वन्दे ॥

वेदे केतवलेदिन कटयते लोको ह्ययं वेदिकः
शास्त्रे शास्त्रिणमामनन्ति त्रिपुरास्तत्रैव रुढं मुहुः ॥
(साहि)र्ये तु तदेकतानयिष्यं संशोचिरे तद्विदः -
श्रीमानीश्वरसूरिगङ्गिनयने सोऽयं यमेवं विदुः ॥

असिद्धवदश्रमात् ॥ आभादिति निर्देश आकडा-
रादिभ्यनेन व्याख्यातः । सिद्धशब्दोऽन्यत्रचनः । न
सिद्धः असिद्धः । यः पुनः सिद्धोऽपि सिद्धकार्यं न
करोति ॥ तेन तुल्यं वर्तते इति अमिदश्रत् । किं
पुनस्तत् ? प्राधान्यात् कार्यमिति प्राप्तम् । शास्त्रं हि
कार्यार्थत्वादश्रमानम् ।

End

अनुशासोपदेशोयादी तत्रैव कार्यये तन्मेरामिद्वन्व
कथने ॥ विचिन् प्रशोन्नमन्ति तत्सम्पर्धये . . .
. त्रिभुवेनेदमिद्वद्भवति । अत्र कर्तव्य
इत्येव रावशास्त्रमिद्वन्वव्यामिद्वत् ।

Fol. 26 contains a small portion of
Keravamiya's Tarkabhāṣya

असिद्धवत्सूत्रविचारः

Palm-leaf. 13 Foll. 16½ X ½ inches. 6 lines in a page. Telugu script. Old Injured Illegible writing

Similar to the above.

Complete.

Beginning.

असिद्धवदश्रमात् । आभादपरिमणोत्पत्तिरित ऊच्यं-
मनुस्मृत्यामन्तरायमधिकारं वेदितव्यः । सिद्धशब्दो-
ऽपि नित्यप्रचनः । न सिद्धः अमिद्धः । अमिद्धेन
तुल्यं वर्तते असिद्धवत् । सिद्धोऽपि सिद्धकार्यं न करो-
तीत्यर्थः । तेन तुल्यं क्रिया चेद्विदितरिति वतिप्रत्ययः ।
आभादित्याकाङ्क्षोऽयमभिप्रेतौ वर्तते । भवमिद्व्याप्येत्यर्थः ।
आभादिति त्रिष्वनिर्देशार्थः—आभात् कार्यं त्रि-
यते तद्विषय इति । न च आभादिति त्रिष्वनिर्देशार्थं
कृत्वे अमिद्धवद्भवता निर्देशाभावात् कार्यमाश्रयस्यासिद्ध
वद्भावप्रसङ्ग इति वाच्यम्, अधिकारादेवामिद्धवद्भाव-
सिद्धेः । अत्रमहणं सामानाश्रयप्रतिपत्त्यर्थं भवति ।

End

सौरी बडाकेयश्रपि द्वयकार्योदम्पेति चेति त्वं पे
ऽपि उन्वाया इति वचनमाश्रयान् भूतपूर्वगव्योप
धातवाश्रयान् कथोपमंभवेन माश्रमिद्व्यामिद्धोक्तं-
भ्यम् । तस्मात् प्रतिपत्तिगौरवप्रतिपत्तिरप्येव सुशारम्भ-
णमिति सिद्धम् ।

असिद्धवदश्रम कथम् ।

म नः वापदवापेभ्यः श्रीगोरीनित्तुस्तुनः ॥

The fly-leaf at the beginning contains
the stanza of Manusmṛiti (9—103) viz. इत्येव
इत्येव मन्त्राणां etc.

434. 35 C. 63

कविरूपद्रुपः—वोपदेवकृतः

Paper 19 Foll 10 X 4 inches 9 lines in a page Devanāgarī script Old Slightly injured Illegible writing

A metrical compendium of verbal roots followed by meaning, by Vopadeva, son of Kesava of Bhisak family and pupil of Dhanesa. He states that in writing this work he consulted the works of Indra, Candra, Kāsakrtsna, Āpīśali, Śākātayana, Panini, Amara and Jainendra 1754 roots are dealt with in this work after arranging them alphabetically according to their final letter. The author is assigned to the 13th Century A D

Complete

Beginning

शब्दशक्तिकरप्रामर्शमण्डलमण्डलम् ।
ज्ञानात्मानमनायन्तमादित्यं तमुपास्महे ॥ १ ॥
इन्द्रधन्वः काशकृत्तापिशली शकटासनः ।
पाणिन्यमरजनेन्द्रा जयन्त्यष्टादिशाब्दिकाः ॥ २ ॥
मत्तानि तेषामालोच्य सर्वसाधारणः स्फुटः ।
धातुपाठः स्वदायाचक्रमादन्तादिप्रक्रमः ॥ ३ ॥
कविरूपद्रुमो नाम पर्वनिष्पाद्यतेऽत्र च ।
धातरः पाठनाः पाठसूत्रांशकागमस्थिताः ॥ ४ ॥
पदानि द्वे द्विकरणाद्यनुबन्धगणोदितम् ।
क्रमेणारणमात्रेण स्पष्टमग्रासुबन्धतः ॥ ५ ॥
परोऽनुबन्धः पूर्वगमेवयापस्वधातुम् ।
नन्निडितानुबन्धेषु न परोषा च मध्यमः ॥ ६ ॥
तत्राकारः सुपाथोऽयं निष्प्रभावादिक्र्म चेद् ।

End

सदि मादे मोह उल दाहे सुख विमर्देन ।

स्यात्सङ्गलभन्यामृशमतिस्तुत्योरशब्दने ॥
भिष् हजये पुष् भजने लुष हिंसन इत्यसौ ।
धातुत्राभिह सौत्राणा द्विचत्वारिंशदीमिताः ॥

इति सौत्राः ॥

इति स्मृतः सप्तदशशत्या षट्कोनषष्ट्या ।
धातुस्कन्धवर्तुवासेत्यः कविकल्पद्रुमः फलन ॥
विद्वद्वनेशशिषेण भिषक्केशवसुनुना ।
तेने वेदपदस्येन वोपदेवद्विजेन यः ॥

Colophon

इति श्रीवोपदेवविरचितः कविकल्पद्रुमो नाम धातु
पाठ समाप्तः । संवत् १८४२ ।

The last Fol (b) contains the following stanzas

आद्योऽन्तःस्थोऽप्यनन्त दिशति फलमसावद्वितीय द्विती-
यस्तार्तीयकः परमप्रकृतिरपि बलेनापवर्ग प्रसूते ।
तुर्व्यधातुर्व्यभाजा दिशति च चतुर श्रोत्रपान्थः पुमर्थान्
राम स्वनामरणा जगति कतिपय कौतुक तन्वते नः ॥
गङ्गा पाप शशी ताप देनं कल्पतरुहरेत् ।
पाप ताप च दैन्य च सद्यः साधुसमागम ॥

435

9 D 6

काकतालीयन्यायविचारः

Palm-leaf 2 Foll 9½ X 5 inches 12 lines in 1 page. Telugu script Old Slightly injured Good writing.

A treatise explaining the meaning of the expression Kākatālīya used in the Mahābhāṣya (5.3-106) and subsequent works. The author's name is not known.

Complete

Beginning :

केचित् क्राकतालीयो देवदत्तस्य वध इत्यत्र क्राक-
तालसमागमसदृशो दस्युदेवदत्तसमागमः क्राकतालेति
समासार्थः । क्राकतधसदृशश्च प्रत्ययार्थः । समासार्थ-
का + सदृशसमागमस्य प्रत्ययार्थे सादृश्ये प्रयोज्य-
तासंबन्धेनान्वयः । तस्याभेदेन देवदत्तवधेऽन्वयः ।
तथाच क्राकतालसमागमसदृशदस्युदेवदत्तसमागमप्रयो-
ज्यो यः क्राकतधसदृशस्तदभिलो देवदत्तवध इत्या-
कारकः शाब्दबोधः । क्राकतधादौ क्राकतालसमाग-
मादिप्रयोज्यतालाभस्तदधिक एव । एवं च क्राकत्या-
गमनं तालस्य पतनं च यादृच्छिकम् । तेन च तालेन
पतता क्राकस्य वधः कृतः । तथैव देवदत्तस्यारण्य-
गमनं, तत्र दस्यूना च निगतोऽपि यादृच्छिकः ।
तेस्तस्य वधः कृत इति प्राचीनकथामुपजीव्य क्राक-
तालीयेत्यादिष्ववहारः ।

End .

बहुधनः सुखवत्फलत्र इत्यादौ उद्देश्यतावच्छेदक-
घटकस्य धनबाहुल्यस्य विधेयतावच्छेदकघटकरुकर
सुखादौ तथान्वयदर्शनादिति न किञ्चिदेतत् ।

436

8. F. 74.

कारकनिरूपणम् — अमरचन्द्रकृतम्

Paper 6 Foll 10 X 5 inches. 9 lines
in a page Devanāgarī script. Old. Good
Good writing

A metrical exposition of Kārakas or
syntax in Sanskrit in 76 anuṣṭubh verses.
The author's name is not mentioned in
the MS. However, on a comparison with
the Nos. 365 and 366 of the Des. Cat. of
Bhandarkar Oriental Institute Vol. II,

it is known that the author was Amara-
candra.

Complete.

Beginning :

कारकाणि वक्तुं कर्म करणं संप्रदानम् ।
अयापदानमावारः षट् संबन्धस्तु सप्तमः ॥ १ ॥
उक्तानुक्तया द्वेधा कारकाणि भवन्ति षट् ।
उक्तेषु प्रथमैव स्यादनुक्तेषु यथाक्रमम् ॥ २ ॥
कर्मणि द्वितीया कर्तृकरणयोस्तु तृतीयका ॥
संप्रदाने चतुर्थी स्यादुपादाने तु पञ्चमी ॥ ३ ॥
आधारे सप्तमी संबन्धे तु षष्ठीरिक्तकयः ।
इह संक्षेपतः प्रोक्ता यक्ष्यन्तेऽग्रे सविस्तरम् ॥ ४ ॥

End :

जन्यजनकसंबन्धे जगतः पितरौ यथा ।
वध्यवधकरभावे तु यथा कर्मस्य हिंसकः ॥ ५३ ॥
भोज्यभोजकरभावे स्यादहेर्भोक्तस्ति बर्हिणः ।
घार्घ्यधारकभावे तु यथा छत्रस्य धारकः ॥ ७४ ॥
जिनो जयति जनेन क्रियते प्राणिना दया ।
क्षानीयं क्षान्त्यनेनेति दानीयोऽस्मि तु दीयते ॥ ७९ ॥
विभेयस्मादसौ भीम-

स्तस्मिन्नास्यत भग्ननम् ।

गोमान् सन्त्यस्य गावो हि

प्रोक्तान्युक्ता . . . न्यहो ॥ ७६ ॥

Colophon .

इति श्रीकारकनिरूपणं संपूर्णम् ।

The scribe and date of the MS

पत्रपुर्वासिभट्टासमुद्देवात्मजेन नथुगमेण दिवित्त-
मिदं पुस्तकमात्मपठनायम् । संवत् अष्टादश ८८ शके
१७६४ प्रवर्तमाने दक्षिणाधनगते श्रीमूर्त्यं मामासमे
मासे शुभकृति ज्येष्ठमासे कृष्णपक्षे तिथौ अष्टम्या
मीमासरे ।

437. 10. E. 28.

कारकवादः—मौनि-श्रीकृष्णभट्टकृतः

Paper. 27 Foll. 12½ × 4 inches 9 lines in a page. Devanāgarī script. Old Good Good writing

This is a dissertation on the meaning of Kāraṅkas and their place in a sentence in accordance with the view of grammarians. The author Śrī-Kṛṣṇa-bhaṭṭa of the Mauni family was the son of Raghunātha-bhaṭṭa and grandson of Govardhana-bhaṭṭa. His brother Jayakṛṣṇa-bhaṭṭa wrote the Sumanoramā, a commentary on Bhaṭṭajyotiṣita's Siddhāntakāumudī. The Vṛttidīpikā, Tarkaṇḍrikā and Sphoṭacandrikā are among his other works. The work has been printed in the Gujarati Press, Bombay with the title Laghuvibhakti-yārthanirṇaya.

Incomplete

Beginning

कारणवर्णजलदं पलदं तपसा सत्तान् ।
नीलोत्पलदलच्छायं निर्मायं धाम कामये ॥
तर्जुन्याकृतिमीमासापरिशीलनशालिना ।
मौनिश्रीकृष्णभट्टेन विभक्त्यर्थो विविच्यते ॥

अथ मुद्रिमतीनामर्थो विविच्यते । तत्र मुत्स्योन्नममौद्रियाद्यनुशासनानुशासितप्रत्ययस्त्वम् । तार्किकस्तु प्रकृत्यर्थमिस्त्वार्यमग्न्यान्वयबोधकविभक्तिव्यमुत्त्वम् । तिष्ठस्तु स्वार्थभावान्वयिन्येव स्वार्थसाम्यान्वयबोधयन्ति, न तु स्वप्रकृत्यर्थ इति तेषाव्युदास इति वदन्ति । तत्र, पञ्चतिसन्धं देवदत्त इत्यादौ प्रकृत्यर्थमिस्त्वार्यमग्न्यान्वयबोधकत्वभावे नाप्यसिः । उद्गमिका आग्न्यन्ते, हतशायिकाः

शय्यन्ते इत्यादौ उद्गमनानीव देवदत्तकर्तृकान्यास-
नानि, हतशयनानीव देवदत्तकर्तृकशयनानीति बोधात्,
भाष्ये घात्वर्थे संख्यान्वयस्य स्वीकृतत्वात्, स्वप्रकृ-
त्यर्थभावनाधर्मिस्त्वार्यमग्न्यान्वयबोधकत्ववि-
भक्तिश्चतित्यासेषः । विभक्तित्वं तु विभक्तिश्च प्राग्दिशो
विभक्तिः इत्यनुशासनाभ्यामनुशासितसंज्ञावत्त्वम् ।

End.

यदिपि शब्देन्दुशेखरे—यत्तु ईप्सितमात्रे इय संज्ञा ।
प्रकर्षदिव्रक्षाया तु परत्वात् कर्मत्वम् । एव चेप्सित-
मात्रे ईप्सिततमे वा शेषत्वेन विवक्षिते षष्ठयेव । तत्र
शेषत्वेन विवक्षितत्वातिरुक्तस्येप्सिततमत्वमात्रस्य दुर्व-
चत्वात् । प्रकृतधात्वर्थप्रधानीभूतव्यापारजन्यफलाश्रय-
त्वस्यैवात्र सत्त्वेन वारयतिरेलक्षणादित्युक्तम् । तदप्य-
समञ्जसम् ।

438

24. M. 11

कारकसंग्रहः

Palm leaf. 2 Foll. 14½ × 1 inches 6 lines in a page. Grantha script. Old Injured Good writing

An elementary grammar dealing with Kāraṅkas and kindred subjects in Sanskrit. The author's name is not known.

Incomplete

Beginning

मुनन्त च तिङन्त च पद द्विविधमप्यते ।
गमादिषु भग्यादिः सुसिद्धन्ते प्रकीर्तिते ॥
मुनन्त त्रिविध प्रोक्त योगाब्दोभयात्मकम् ।
पाचकादि तु योगं स्याद्भूत घटपटादिकम् ॥
योगाब्दं पट्टनादि सरस्वत्यपि निगद्यते ।
पदस्य यस्यापयैरर्थो ज्ञेयो भवेदिति तत् ॥

योग रूढ तु तज्ज्ञेय यद्दृढवार्थबोधकम् ।
 योगरूढं तु तज्ज्ञेयमुभाभ्यामर्थबोधकम् ॥
 ममस्तव्यस्तभेदेन पुनर्द्वित्रिघमिष्यते ।
 राज्ञः पुरुष इत्येतद्व्यस्तं स्याद्भागतः पदम् ॥
 तदेव पष्ठया हीनं चेत्समस्तं पदमिष्यते ।
 एक स्वेतत्पदं भिन्नं सप्तया द्वाष्टयाथवा ॥
 प्रथमा च द्वितीया च तृतीया च चतुर्थ्यपि ।
 पञ्चमी षष्ठीसप्तम्यौ प्रथमा तु त्रिधा भवेत् ॥
 End

सप्तम्यपि त्रिधा धातुनिमित्तविधेरपि ।
 विषये सप्तमी मोक्षे स्पृहादौ तु सा भवेत् ॥
 भूमौ घटो निमित्ते तु द्वीपिन हन्ति चर्मणि ।
 एय सुवन्तं सर्वत्र ज्ञेय बोधमुत्तुहलः ॥
 तिङन्तमेकदेशेन ज्ञेय दशलकारतः ।
 * * * * *
 सट्ठ त्रिषु छिद्नेषु सर्वांस्तु च त्रिभक्तिषु ।
 षचनेष्वपि सर्वेषु यत्न व्येति सट्ठय्यम् ॥

439 24 M 11

क्रियामाला

Palm leaf 21 I oil 14½ X 1 inch- 6
 lines in 1 page Grantha script Old
 Injured Good writing

This is an anonymous work on gram-
 mar citing the conjugational forms of
 some of the important roots The work
 is useful to beginners in Sanskrit
 Complete

Beginning

उद्धृतमाने नित्य स्याद्भूत लङ्लुङ्छिष्टस्तथा ।
 विध्याशिषोस्तु लिङ्छिष्टौ लट् लृट् लृट् च मरिष्यति ॥
 परस्मैपदी—भू मतायाम् ।

लट् भवस्यमवलुङ् स्यात्त्रोङ् भवत्वथ लिङ् भवेत् ।
 आशीर्लिङिति भूयाच्च लिङ् वभूय ततः परम् ॥
 छुङ्भूल्लुङ् च भविता ह्यभविष्यततो लिङ् ।
 भविष्यति लिङित्वेवं भू सत्ताया निर्धीयते ॥

वर्तमाने लट् । भवति । भवतः । भवन्ति ।
 भवसि । भवथः । भवथ । भवामि । भवामः । भवामः ।
 लिट् । वभूय । वभूयतुः । वभूयुः । वभूयिथ ।
 वभूयथुः । वभूय । वभूव । वभूविथ । वभूयिथ ।

End

अथ तिङप्रत्यया लिङ्यन्ते—

धातूनां दशविधाः—भ्वादिगणः । ऋदादिगणः ।
 जुहोत्यादिगणः । दिवादिगणः । स्वादिगणः । तुदादि-
 गणः । रादिगणः । तनादिगणः । ऋयादिगणः ।
 चुदादिगण इति । सर्वेषां धातूनां दश लक्षाणां ।
 वर्तमाने लट् । भूतार्थे लिट् लङ् लृट् । भविष्यार्थे छुट्
 लट् लृट् । विध्याशिषोः लोट् लिट् । प्रथमपुरुषः ।
 मध्यमपुरुषः । उत्तमपुरुषः । प्रथमपुरुषैकवचनम् ।
 प्रथमपुरुषद्विवचनम् । प्रथमपुरुषत्रयवचनम् । एव
 सर्वश्रोत्रेणम् ।

The fly leaf added at the beginning reads
 the following

“पूर्वं रामतपोनानि गमन हस्त्या मृग काञ्चन
 बंदेहीहरण जटाकुमरुण सुप्रोत्तमायगम् ।
 ज्ञान्निप्रदण समुद्रतणं लङ्कापुरीदाहने
 पथा”

440

20 I 6

क्रियामाला

Palm leaf 3 I oil 13½ X 1 inch- 6

lines in a page. Grantha script. Old.
Much injured. Clear writing.
Incomplete.

441. 21. A. 16.

क्रियामाला

Palm-leaf. 6 Foll. $13\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 9
lines in a page. Telugu script. Old.
Slightly injured. Good writing.
Incomplete.

14 extra leaves are added at the end.
They contain some stray verses from the
Nāmaṅgānuśāsa with Telugu meaning.

442. 21. A. 18.

क्रियामाला

Palm-leaf. 2 Foll. 17×1 inches. 6
lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing.
Incomplete.

443. 25. L. 37.

क्रियामाला

Palm-leaf. 19 Foll. 14×1 inches.
7 lines in a page. Grantha script. Old.
Much injured. Good writing.
Wants the beginning and end.
The former owner of the MS.—Sub-
barāyan.

444. 25. N. 25.

क्रियामाला

Palm-leaf. 2 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.

6 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing.
Incomplete.

445. 26. E. 9.

क्रियामाला

Palm-leaf. 13 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1$ inches
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing.
Wooden boards are added to both sides.
Incomplete.

The scribe adds:

“शठक्रोपस्य तातेन वैष्टार्यस्य सुनुना ।
श्रीरामाचार्येण लिखिता क्रियामाला शुभक्षणे ॥”

446. 27. F. 65.

क्रियामाला

Palm-leaf. 2 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1$ inches. 6
lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing.
Incomplete.

The following witty stanza is found
at the end:

“अणोरणीयान् महतो महीपान्
मघ्यो नितम्यध सदङ्गनायाः ।
तदङ्गहारिद्विलेपनाया
यज्ञोपवीतं पद्मं पवित्रम् ॥”

447. 28. A. 15.

क्रियामाला

Palm-leaf. 2 Foll. $12\frac{1}{2} \times 1$ inches.

6 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing
Incomplete

448 29 C 20

क्रियामाला

Palm leaf 14 Foll 12 X 1 inches
6 lines in a page Telugu script Old
Much injured Good writing
Incomplete

449 29 F 13

क्रियामाला

Palm leaf 2 Foll 13½ X 1½ inches
7 lines in a page Grantha script Old
Good Good writing
Wooden boards are added to both sides
Incomplete

450 21 A 27

गजसूत्रादार्थः—वेङ्कटाचार्यवृत्तः

Palm leaf 20 Foll 16½ X 1½ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

A controversial discussion on Pāṇini's Sūtra—गेरणौ यत्कर्म etc (1 3 67) which is also called Gajasūtra. The author Venkata carya was the son of Annayacārya and grandson of S'rīnivasatatacarya of S'āṭha marṣana family. He was the disciple of his paternal uncle called S'rīnivasācarya. His father Annayacarya is described in the colophon as an expert in all S'āstras including arts—music dance etc. The

work is divided into two parts, the first being स्वसिद्धान्तसमन्वय and the second भट्टाजिदक्षितमननिरसन. From the stanza read after the colophon of the second part it is evident that the author condemns the view of Bhaṭṭojadikṣita and supports the view of Kaiyaṭa on the interpretation of this Sūtra. The work has been printed and published by late Mahamahopadhyaya R V Krishnamachariar in 1909. The India Office Library Catalogue in No 4992 presumes that the sūtra 1 3 67 of Pāṇini is called Gajasūtra possibly by reason of the enormous mass of comments on it. It is also reasonable to say that the title is due to the illustration ११८, आरोहयते हस्ती found in commentaries.

Complete

Beginning: -

श्रीस्तनस्तत्रन्यस्तकस्तुष्यस्तत्रैस्तुभम् ।

निस्तुलोर स्थल विभ्रदस्तु स्वस्तिऋस्तु न ॥

इह खलु गेरणौ यत्कर्म णौ चेत्स कर्तव्याभावे
इत्यनेनाप्यन्तरुमातिरिक्तमेरहिताप्यन्तरुमंरतृकाना
भ्यानाधनप्यन्ताव्यवहितान्तरवर्तित्वमुद्देश्यतावच्छेद
कीकृत्य आत्मनेपद विधीयते इति सिद्धान्तिनी पद्यति ।
तत्राहि—प्रत्ययग्रहणे यस्मात्स विहितस्तदादेस्तदन्तस्य
ग्रहणमिति परिभाषाप्रकाशेण गेरण्यनन अप्यन्तादिति
लङ्ग्रामात्मनेपदान्निस्तलकारेण सप्रच्यत । तस्मादित्युत्तर
स्येयनुशासनाच्चायवहितोच्चारणविषयत्व पद्यमीश्वरह
म्यते । तथाच अप्यन्तायवहिताच्चारणविषयलकारस्य
मुद्देश्यतावच्छेदक पर्यवसितम् । तस्मात्तस्य तथात्वे
ऽतिप्रमङ्ग इति तद्वङ्ग्यं भणो यत्कर्म णौ चेदिति स
कनति च भाषाभ्यामप्यन्तरुमातिरिक्तमेरहितलप्यप
न्तरुमंरतृस्त्व चादेश्यतावच्छेदक सौटी निवशत ।

End of the first Pariccheda

श्लोकक्रमे तु पूर्वश्लोके नैरर्थक्यशङ्का स्थिता ।
तत्परिहराय परस्वानन्तरभाष्यस्यार्थं सगृह्य भगवति
श्रीनिवासे समर्पणनिगमनपरोऽयं श्लोकः—

प्रभवति न चाप्येषा दोषाय कर्मवदित्यदः
प्रसरति यतः कर्मस्थार्थेषु धातुषु नान्यतः ।
इह पुनर्नाध्यानाद्यैक्या फलिपति कर्मण-
क्रियविषयतो योगः श्रीश्रीनिवास निशम्यताम् ॥

Colophon

इति श्रीशठमर्षणकुलतिलकस्य सकलवेदान्तविद्या-
निषयापितहृदयकमलश्रीनिवासतात्पर्यनन्दनस्य भरत-
गान्धर्वकलानुबन्धनधुराष्टभाषाभूषितचतुर्विधकविता-
निर्ग्रहणधुर्वहस्य पूर्वोत्तमीमासापारावारपारीणस्य आ-
न्वीक्षकीत्याकरणाशिक्षणदक्षिणस्य श्रीमदणयाचार्यदी-
क्षितस्य नन्दनेन तदनुसर्गवत्प्रत्यतन्त्रश्रीनिवासाभिरु-
णाकृताक्षलब्धविद्याविकासेन वेङ्कटदासेन कृते गजसूत्र-
वादार्थं भट्टोजिदीक्षितमतनिरसन नाम प्रथमः परिच्छेदः ।

Here the title भट्टोजिदीक्षितमतनिरसन नाम is
apparently wrong. It should be स्वनिदान्त-
समन्वयो नाम as found in other MS noticed
in next number and in printed edition

End

तथासिद्धान्तपारावारपारद्वयना कथ्यतादीना यथार्थ-
मणितित्प्र प्रमादस्त्वदन्वयन महानयमष्टम प्रमादः,
नेणामप्रमत्तस्यात् । यत्तु

न्यादीना परित्यागान् शुद्धाभेदपरिग्रहात् ।
कर्मोक्त्यस्य तादर्थ्ययणनानिस्तरेत् मुधाः ॥
इति स्वमतोद्घाटनम्, तत्रैव वक्तव्यम्—

दशने गान्धर्वे स्वार्थकर्मण्य प्रतीतिभिः ।
प्रातिभ्यामिदं कर्मण्य प्रकृतिप्राप्त्यः ॥

न शुद्धाभेदविज्ञानं प्रमाणपथमृच्छति ।
सिद्धान्तरीतिरुक्तानुश्रूयता तत्त्वतस्ततः ॥

तथाच अण्यन्तरुर्मातिरिक्तकर्मरहितप्रकृतिकाण्य-
न्तकर्मकर्तृकानाध्यानार्थकण्यन्तायवहितोत्तरवर्तित्व-
मुद्देश्यतावच्छेदकीकृत्य आत्मनेपदविधानमिहेति सि-
द्धम् ।

Colophon

इति श्रीशठमर्षणकुलतिलकस्य सकलवेदान्तविद्या-
निषयापितहृदयकमलश्रीनिवासतात्पर्यनन्दनस्य भरत-
गान्धर्वकलानुबन्धनधुराष्टभाषाभूषितचतुर्विधकविता-
निर्ग्रहणधुर्वहस्य पूर्वोत्तमीमासापारावारपारीणस्य आ-
न्वीक्षकीत्याकरणाशिक्षणदक्षिणस्य श्रीमदणयाचार्यदी-
क्षितस्य नन्दनेन तदनुसर्गश्रीनिवासाभिरुणाकृताक्षलब्ध-
विद्याविकासेन वेङ्कटदासेन कृते गजसूत्रवादार्थं भट्टोजि-
दीक्षितमतनिरसन नाम द्वितीयः परिच्छेदः ।

णेरणावितिसूत्रस्थभट्टोजिगजनीडितम् ।
भाष्यस्वरससिद्हेन कथं मोचयाम्यहम् ॥

451

33 / 10

गजसूत्रवादार्थः—वेङ्कटचार्यकृतः

Palm leaf 42 Foll 15½ X 1½ inches 6
lines in 1 page Grantha script Old
Slightly injured Good writing
Complete

Colophon of the first part

इति श्रीशठमर्षणकुलतिलकस्य + गजसूत्रवादार्थं
स्यासिद्धान्तसमन्वयो नाम प्रथमः परिच्छेदः ।

Date of copying 4th day of the Asvini
month in the year Siddhārtha

452

8 F 24

गजमूत्रवादार्थः—गणपतिशास्त्रिकृतः

Paper 2 Foli 7 $\frac{1}{2}$ X 5 $\frac{1}{2}$ inches 20 lines
in a page Grantha script Old Injured
Good writing

This is another work on the same
subject as described in previous number
by Mahamahopadhyaya Ganapatisastri of
Pannanadu Tanjore Dt

Incomplete

Beginning

गेरणौ यत्कर्म णौ चेत्स कर्तानाध्यायम् । अनेन
एवन्तस्य धातोरात्मनपद विधीयते । अत्र चत्वारि
वाक्यानि । गेरिति प्रथमम् । अणौ यत्कर्म णौ चेदिति
द्वितीयम् । कर्ता इति तृतीयम् । अनाध्याने इति
तुरायमिति । तत्र गेरिति प्रत्ययग्रहणेन तदन्तग्रहणम् ।

End

अत्र केचित्—दर्शयते मृश्यान् राजा इति भाष्या
दाहरणात् । अध्यारोपितप्रेषणपक्षमाश्रित्य द्वितीयपर्वण्या
त्मनपदम् । अणौ यत्कर्म णौ चेदित्यत्र कर्मपदस्य
क्रियावाचकत्वेन अणौ या क्रिया सैव चेत् एवन्त
नोक्त्यत इति वाक्यान्तरस्वाकुरेऽपि एवकारस्य नान्य
योग्यवच्छेदोऽर्थः । किन्तु अयोग्यवच्छेद एवार्थः
इति वदन्ति ।

453

26 C 24

तद्धितप्रत्ययमाला

Palm leaf 1 fol 13 X 1 inches 6
lines in a page Grantha script Old
Much injured Clear writing

Mentions the Taddhitapratyayas or
dained in Pāṇini's sutras and gives
illustrations thereof

Incomplete

Beginning

सामान्या य त भावाख्यस्तद्धितत्रिविधो मत ।
समर्थाना प्रथमाद्वा अनेकेषा परस्परम् ॥

पदार्थाना साक्षाद्भाषणा . योग्याना प्रथमा
देव पदात् विविधास्तद्धितप्रत्यया सभवन्ति । तत्र
तद्धितप्रत्ययास्तावत् इलच्, श, न, ण, र,
व, वलच् ।

End

अध्वर्योर्माव आध्वरम् । अण्प्रत्यय । द्विहायनस्य
भावा द्वेहायनम् । रेहायनम् । यूनो भाव यौवनम् ।
स्थविरस्य भाव स्थाविरम् । मार्दवम् ।

The former owner of the MS — \ra
raghavatatarya of Conjeevaram

454

28 A 10

तद्धितप्रत्ययमाला

Palm leaf 8 Foli 12 $\frac{1}{2}$ X 1 $\frac{1}{2}$ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Injured Illegible writing

This is different from the above though
the subject is the same

Complete

Beginning

मनुप्, वलच्, इलच्, लच्, ष, श, न, ण,
उरच्, इनच्, युन्, विनि, नि, इति, ठन्,
आलुच्, र*, ऊल्, खेल्, चल् ।

End

अतिशयेन पचति पचतितराम् । एव त्रिशदन्य
तद्धितम् ।

Colophon

इति तद्धिता समाप्ता ।

The former owner of the MS—Pramuktulingam of Sivapuram. Two extra leaves added in the beginning contain some conjugational forms of the root मू

455 21 H 17

तद्धिताधिकारक्रमः

Palm leaf 2 Foll 16 X 1 inches 6 lines in a page Telugu script Old Injured Clear writing

A small metrical work mentioning the Sūtras of Panini relating to Taddita prakarana for the sake of convenience of young students. The author's name is not known.

Complete

Beginning

तद्धिताधिकारक्रमः ।

तत्त्वापत्त्य तत्र रत्त नञ्श्रेण युत तथा ।

दृष्ट साम वृता रयस्तत्रादृतममत्रत ॥

स्थण्डिलतात्पर्यम् भक्षः सास्मिन्सास्य च ददता ।

तत्र तस्य समूहश्च त्रिषो देश एव च ॥

माऽस्यादिरिति सप्तमे प्रथमनतयोदृत ।

तदस्या प्रहरणमियपि सास्या द्विषा घञ् ॥

तदधीत च तद्वेद तद्विभक्तिस्तु देशके ।

नन निर्वर्तिन तस्य निजामोऽद्वयता भव ॥

End

तत्र तुल्यतया तत्र तस्य च तद्वति ।

तस्य भावश्च धान्याना भाव इत्यन परम् ॥

भिन्नभिन्नप्रययानां विविधं विज्ञापकः ।

विज्ञापककृतौ चापि विज्ञानस्तद्विता पुनः ॥

॥ यथापि विभिन्नैश्च दिग्दशद्वन्द्वस्त परम् ।

काधिकास्तथा ज्ञातऽनुरुम्पाया च वृत्तित ॥

अल्पे हस्वे चैत एव इवे प्रतिकृतौ तु कन् ।

प्रकृत्यार्थादिता भिन्ना प्रत्ययार्था विशेषतः ॥

Colophon

इति तद्धिताधिकारः ।

Then the following stanzas are written

“गुणानसख्यान्निर्गन्तानि पदं कर्माणि नरात्म ।

द्रव्यपङ्क्तिं च सदस्य त्वद्वयं विस्मय गत ॥

सद्गुण समवायित्वं द्रव्येऽववेति कथ्यत न्याये ।

अग्निनक्षत्ररूपतरां चित्रं तत्र तत्तु सर्वभावेषु ॥”

456 21 A 19

तरुणप्रयोगमूत्रविचारः

Palm leaf 3 Foll 16 X 14 inches 10 lines in a page Grantha script Old Good Good writing

An explanatory commentary with discussion on the meaning of Pāṇini's Sūtra 1.1.22. The author's name is not found in this Manuscript. However the stanza found in the beginning leads to infer that the author might be Ramabhadradakṣita. The stanza is written on the salutation to Cōkkanatha and is generally found in the works of Rāma bhadradaṣita (Vide his Upadīmanidīpika No 5675 of the Des Cat of Tanjore Palace Library Vol V).

Complete

Beginning

परिग्रामविज्ञानमुम्भशान तद्वद्वक्तये ।

कथं शब्दकोमुदा कथं गुरव नमः ॥

तरसमपौ'घ । एतौ घसंज्ञौ स्त इति सूत्रार्थः ।
गौरितरा, गौरितमेत्युदाहरणम् । तथाहि—गौरशब्दात्
स्त्रीत्वविवक्षाया विद्वौरादिभ्यश्चेति ङीषि अनयोरति-
शयेन गौरी आसामतिशयेन गौरीति विवक्षाया
द्विवचनविभज्योपपदे तरवीयमुनौ, अतिशयने तम-
विप्रनाविव्याभ्या सूत्राभ्या गौरीशब्दात्तरसमपौः कृतयो-
रनेन सूत्रेण घसंज्ञाया सत्या घरूपेति ह्रस्वे कृते
गौरितरा गौरितमेति रूपसिद्धिः । न च तसिलादिन्वा-
कृतवमुच इति पुंवद्भावः स्यादिति वाच्यम्, दर्शनी-
यतरेत्यादौ चरितार्थस्य पुुवद्भावस्य ब्राह्मणिनरेत्यादौ
जातेष्वेति पुवद्भावनिपेधविषये चरितार्थेन परेण
घरूपेति ह्रस्वेन गौरितरेत्यादाद्युभयप्रसङ्गे विप्रतिषेधे
पर कार्यमिति बाधनात् । तदुक्तं वार्तिकहृता—
पुवद्भावाद्भस्व' खिद्धादिषु विप्रतिषेधेनेति । जाते-
ष्वेति निपेधस्तसिलादिनिवृत्तिरिति पुवद्भावस्यापीति वृत्तौ
स्थितम् । अत एव तत्र जातेष्वेति सूत्रे ब्राह्मणीपाशेन्य-
प्युदाहृतम् । अतो गौरितरेत्यादौ पुवद्भाव बाधित्वा
ह्रस्वत्व सिद्धम् ।

End

केचित्तु—तरवादप. स्वार्थिका अपि भवन्तीति
सामान्येन ज्ञापकमाश्रित्य 'अहो महीयस्तव साह-
सिक्यम्' इति श्रीहर्षप्रयुक्तमीयमुन्मथययमपि साध-
यन्ति । न च प्रकरणोत्कर्षेण सूत्रे क्रियमाणे नदीतरे-
ऽतिप्रसङ्गः । तरविति रूपाश्रयाया घसंज्ञायामाश्रीय-
माणाय प्रयोगे क्वचिदपि तन्निति रूपग्रहामावादो
पदेशिकतरविति रूपस्य ब्राह्मणतया प्रत्ययस्यैव तत्सम-
वात् नदीतरे तरविति रूपस्योपदेशामावात् घसंज्ञाया
अप्रवृत्तेः । तस्मात्तरसमपौ घ इत्येव उक्त्यमिति
सुवीभिराकल्पनीयम् ।

Colophon

इति तरसमपौघसूत्रकोट्यार्यवादः ।

The following stanzas are found after the colophon

"मञ्जा च परिमया च विधिर्निधम एव च ।
अधिकारोऽतिदेशश्च षड्विधं सूत्रलक्षणम् ॥
अरूपाक्षरमसदिग्ध सागवद्विश्वतोमुखम् ।
अस्तोममनवद्य च सूत्र सूत्रविदो विदुः ॥"

457

21 H. 15

तर्कचन्द्रिका—मौनि-श्रीकृष्णभट्टकृता

Palm leaf .95 Foll 12¹ X 1¹ inches
10 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Wooden boards are added to both sides
This work contains a set of Krodapatras
on grammatical work, such as—Mahā
bhāṣavapradīpa, Siddhāntakaumudī, Prau-
dhamanoramā / Laghusabdīratna and
Laghusabdendusekhara The author Śrī
Kṛṣṇabhaṭṭa of the Mauni family was the
son of Janakī and Raghunatha and
grandson of Govardhanabhaṭṭa Jaya-
kṛṣṇabhaṭṭa, the author of Subodhīni, a
commentary on the Siddhāntakaumudī
was his elder brother

Complete

Beginning

नत्वा स्वीयपिनामह युधवर गौरधेन भक्तिता
नत्वा श्रीघुनाथतत्तचरणौ श्रीज्ञानकी मातरम् ।
ध्यात्वा व्यासपदाम्बुज इदि चिर श्रीकृष्णभट्टाभिधो
मौनी संतनुते मता सुखकरा तर्कचन्द्रिका चन्द्रिका ॥

अत्र सहिताया अविवक्षणात्प्रगृह्यत्वे प्रकृतिभावाच्च
सधर्मे भवति । स्वरस्यस्तु न भवति, वर्णोपदेशो
आजादिसंज्ञानामनित्यादादिति कैयट । नवीनास्तु

तच्चिन्त्यम्; वर्णोपदेशे इत्संज्ञायाम्प्रत्याहारे च निष्पन्ने प्रवर्तमानाना यणादीना सुद्वयपास्य इयादौ तत्स्थ इव उद्देश्यतावच्छेदकाक्रान्ते वर्णोपदेशादावपि प्रवृत्तेर्दुर्वारत्वात् । अन्यथा तुल्यास्येत्यादौ सर्वर्णदीर्घो न स्यादित्याहुः । अत्रेयं चिन्ता—वर्णानुपूर्वोपधेके वर्णोपदेशे गुणादिप्रवृत्तौ अठण् इति अयुणिति वा न्यात् । तथा च इकारस्य अच् इण् इक् सञ्ज्ञा न स्यादित्यभिप्रायेणाजादिसंज्ञा न स्यादित्युक्तम् । न च लणित्यत्रानुबन्धान्तरे कर्तव्ये पुनर्णकारानुबन्धकरणा ज्ञापितया व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि संदेहादलक्षणमिति परिभाषया औत्तोरित्येतिविस्तारः । ईदृशे द्विवचनमियादावसदेहार्थतपरकरणेन ईदृशे निषेधे तस्या अप्रवृत्तिज्ञापनात् । अन्यथा तत्र तपर कर्णं विनापि परिभाषयेव सिद्धौ किं तेनेति दिक् ।

End

इष्यते पुत्र इति । वयचा तु न कर्तृप्रतीतिरिति । भिन्नार्थत्वात् । न च तत्रापि वयत्राक्षेपात् समानार्थत्वम्, लाघवात्पदद्वयघटितविग्रहे चरितार्थो विधिः पदत्रयघटितविग्रहे न प्रवर्तत इत्यभिप्रायात् । तस्मात् फलविशेषबोधोऽसंगत इति दिक् । स्पष्टं चेदमत्र सूत्रे आकर्षण्ये इत्यलमनया अग्रे रचितपाप्यकृतवद्भासमानया तर्कचन्द्रिकया कोविदचित्तल्लडिकया ।

Colophon .

इति श्रीमन्नोनिकुलतिलकायमानगोवर्धनभट्टारमज-
जाननीजानिरघुनाथभट्टमुत्तमोनिश्रीकृष्णमट्टारचिता तर्क
चन्द्रिका ।

अग्रे दर्शनाभावादसं पूर्णाणि संपूर्णा ।

458

8] 44

तारावलिः—कृष्णमुधीकृता

Paper. 15 Foli 8 X 6 1/2 inches 15 lines

in a page. Devanāgarī script Old. Good, Good writing.

A discussion on the meaning of the Sūtra अचो ङिति (7-2-115) of the Aṣṭā dhyāyī It contains 27 arguments, and hence it is called Tārāvalī The author is Kṛṣṇasudhī

The title तारावलि is written on the top of the MS

Complete in 27 Vādas

Beginning

तारावलिः ।

अचो ङिति । अङ्गस्येयधिक्रियते । मृजेर्बुद्धि-
त्यतो वृद्धिरित्यनुवर्तते । अ् च ण् च ङ्यौ । तावितौ
यस्य तस्मिन् ङिति । एतच्चाङ्गाक्षितप्रत्ययविशेषणम् ।
आक्षितस्य शाब्दप्रतिषेधित्वं नेति भट्टाचार्योक्तिस्तु
प्रायिकी । अत एव आदिरन्येनेति सूत्रे आचन्तपदा-
क्षितमध्यगाना संक्षिप्ता वाक्यार्थान्वयप्रतिपादनपर
व्याख्यातृप्रन्थाः संगच्छन्त इति तत्त्वम् । प्रत्यय इत्य-
स्याध्याहारो वास्तु । अच इत्येतदङ्गस्येत्यस्य विशेष
णम् । येन विधिरिति तदन्तविधिः । तथाच अजन्त-
स्याङ्गस्य वृद्धिः स्यात् ङिति ङिति च प्रत्यये परे इति
सूत्रार्थः संपन्नः । अस्य चोदाहरणं नायकः । पायकः ।
कारः । दारः । सारः इत्यादि ।

अत्र चिन्त्यते । इदं सूत्रं मास्तु । नायकः पायक
कार इत्यादौ सर्वत्र सारार्थातुकार्गधातुकयोरिति गुणे
कृते अनन्तरम् अत उपधाया इति उपधावृद्धौ
इष्टरूपसिद्धेः । अकारान्ते तु न वृद्धिप्रसक्तिः, लोपेन
त्राधितरवान् । एजन्ते तु आत्वं भयस्येय । तस्मा
दन्येगन्तमेव प्रियः । तत्र च गुणे कृते उपधावृद्ध्या
भिदमिदमिति सूत्रमिदं त्रयमिति प्रथमा ।

अनेरुपदघटितेषु प्रायः पदगौरवविचार एवेति
भट्टाचार्योक्तिस्तु प्रायःपदघटितंवेति न चोपायकाशः ।
अत एव तत्र तत्र मात्रालाघवगौरवविचारपरव्याख्या-
तृपन्थमंगतिः । प्रक्रियालाघवं तु मात्रागौरवाभाव
एव । किंचेतदन्वयार्थकृतसूत्राननुष्ठानफलकतया हेयमेव ।
किंचैवं सिद्धान्तेऽपि वृद्धिर्न स्यादिति नात्र तदाश्रयितुं
शङ्क्यमिति उक्तप्रयोजनाय सूत्रमिदमावश्यकमेवेति
सकलमनवयमिति सप्तविंशतिः ।

Colophon :

मन्मथमीनविंशतितमदिने वास्वयेन कृणेन निर्मितं
विलिखितं च समाप्तमगमत् ।

459. 35. C. 117.

दुर्यट्टवृत्तिः—शरणदेवकृता

Paper. 15 Foli. 8½ X 3½ inches. 13
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Injured. Good writing

One fol. bearing the number 9 is
missing.

This is a treatise on grammar trying to
prove the correctness of the words which
were used in classical works and yet held
grammatically incorrect by some critics.
The author Śaraṇadeva states in the intro-
ductory verses that the work was compo-
sed in Śaka 1095 = 1173 A D and revised
and published on his request by Sarva-
rakṣita. This work has been printed and
published in Trivandrum Sanskrit Series
No. 11 in 1909. In the preface of the edition
the learned editor suggests that Śaraṇa-
deva might be a disciple of Sarvarakṣita.
Śaraṇadeva quotes Rakṣita's Dhātup-

pradīpa, Sarvarakṣita, Dhātupārājaya etc.
Incomplete.

Beginning :

नत्वा शरणदेवेन सर्वज्ञं ज्ञानहेतवे ।
बृहद्दुर्गकृताम्भोजकोशदीपासमास्वता ॥
शाकमहीपतिवत्सरमाने एकमभानवपञ्चमिने ।
दुर्घटवृत्तिरकारि मुदे वः कण्ठमिभूषणहारखतेव ॥
वाग्याच्छृण्वणदेवस्य छात्रोपाध्यायपीडया ।
श्रीसर्वरक्षितेनैषा संक्षिप्य प्रतिमंस्कृता ॥

वृत्ति च । कथं हनुद्वेदछन्दसीति, हृद्यधोत्तरिकि
गुणनिषेधात् उच्चारणार्थकारेणानङ्गत्वात् गुणभावात् ।
उच्यते—अत एव निर्देशादिति रक्षितः । शब्दन्त-
स्यरुदेशस्योच्चारणार्थकारेण वा निर्देशः । कथं नेतिजः
नेतिजानीति ! उच्यते—निजा प्रयाणामिति गुणो
नानेन बाध्यते, तस्यानिमित्तत्वात्, तन्निमित्तयोगुण-
वृद्धयोरेव निषेधात् ।

• Colophon on Fol. 14.

इति सर्वरक्षितशरणदेवविरचितदुर्घटवृत्तौ भूपादः ।

End :

जनि । कथं “जातं वंशे भुवनविहिते पुण्यप्राप्त-
कानाम्” इति मेवः ? उच्यते—वंश्यः प्रकृतिः, न
तु वंश एव । स्पृहेः । ‘कथं स्पृहणीया विभूतिः ;
पुण्यागि स्पृहणीयानि’ इति कर्मत्वम् । अनेन सप्रदान-
प्रमङ्गात् । उच्यते—ईप्सितम्.

460. 29. F. 16.

धातुरूपावलिः

Palm-leaf. 4 Foli. 15½ X 1½ inches
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS

Gives conjugational forms of some of the roots to give faculty to the beginners in keeping them in memory

Incomplete

Beginning

भू सतायाम् । परस्मैपदी । वर्तमाने लट् । भवति ।
भवेत् । भवन्ति । भवसि । भवः । भवः । भवामि ।
भवाव । भवाम । लिट् । बभूव । बभूवतु । बभूवु ।
बभूवि । बभूवथु । बभूव । बभूव । बभूविव ।
बभूविम ।

End

लृङ् । अकृत । अकृताताम् । अकृपत । अकृज ।
अकृजाम् । अकृदम् । अकृपे । अकृष्वहि । अकृ-
ष्वहि । लृङ् । अकृष्यत । अकृष्येताम् । अकृषि-
ष्यन्त । अकृष्यथा । अकृष्येथाम् । अकृष्य-
ष्वम् । अकृष्ये । अकृष्यवाहि । अकृष्यामहि ।

461

27 E 13

धातुरूपावलि:

Palm leaf 30 Foll 15½ × 1½ inches
4 lines in a page Telugu script Old
Much injured Good writing

Wants the beginning

End

रूप वर्णक्रियात् । रूपयति । वर्ण वर्णक्रिया
विस्तारगुणरचनेषु । वर्णयति । वर्णयाचकार । वर्ण-
यिता । वर्णयिष्यति । वर्णयतु । अरण्यत् । वर्णयेत् ।
वर्णयत् । अवर्णत् । अवर्णयिष्यत् ।

सार सगृह्य लिखितो म्वादित्वादिगन्धिधातुषु ।

अनेन प्रीयता देवदेवो वल्लुगुल्लम् ॥

Six extra leaves are added at the end and they contain a few stray lines giving

some conjugational forms of some roots unconnected each other

462

28 A 3

धातुरूपावलि

Palm leaf 26 Foll 16½ × 1½ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing
Incomplete

463

28 A 5

धातुरूपावलि:

Palm leaf 7 Foll 13 × 1 inches
6 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Clear writing
Incomplete

464

29 C 20

धातुरूपावलि:

Palm leaf 8 Foll 12 × 1 inches 6
lines in a page Telugu script Old
Much injured Good writing
Incomplete

465

21 Q 15

नामीतिमृत्तार्थविचारः

Palm leaf 5 Foll 7½ × 1½ inches
7 lines in a page Malayalam script
Old Good Good writing

Wooden boards are added to both sides

A treatise discussing the meaning of the Sūtra नामि (6 4 3) and stressing its importance The author's name is not known

Complete.

Beginning :

नामि । नामीति षष्ठीचहुचनं कृत्वनुदं गृह्यते । तस्मिन्परतोऽजन्तस्याङ्गस्य दीर्घो भवति । अमीनाम्, वायूनाम्, कर्तृगामियाद्युदाहरणम् । ननु किमर्थं नुडागमेन सह निर्देशः क्रियते । नुटीति वा आमीति वा सूत्रं क्रियताम् । तावतापि अमीनामियाद्युदाहरणेषु दीर्घसिद्धेः । न चामी-युक्ते अजन्तस्य नुडा व्यवधाना-
दाम्परत्वाभाव इति वाच्यम्, तदागमास्तदग्रहणेन गृह्यन्ते इति नुतोऽप्यग्रहणेन ग्रहणादव्ययवाचक-
त्वात् । अत्रोच्यते—यदि मुख्यजन्तस्य दीर्घो विधीयते तदा अनश्च इत्यादिनञसमासे नञो नलोपे तस्मान्नु-
डचीति नुटि परतोऽकारस्य दीर्घः स्यात् ।

End :

न च न इति लुप्तपष्ठिकं पदमावृत्त्य नान्तस्य नरुदावाभि दीर्घविधानाद्धर्मणामित्यादौ नातिप्रसङ्ग इति वाच्यम्, आवृत्तस्यापि पष्ठ्यन्तस्य आमीति सतस्यन्तैः नन्वयायोगात् । तस्मादाभीत्युच्यमानेऽति-
प्रसङ्गात् नामीत्येव सूत्रं कर्तव्यमिति सिद्धम् ।

466

22 P. 13.

नामीतिमूत्रार्थविचारः

Palm-leaf 5 Foll. 15½ X 1½ inches
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Good. Good writing.

This is different from the above, though
the subject is the same The author's
name is not known

Complete

Beginning

नामि । अजन्तस्याङ्गस्य दीर्घः स्यात्, आमि
समुद्रे परत इति सूत्रार्थः । रामाणा हरीणा शम्भूना

कर्तृगामियादीन्युदाहरणानि । अत्र द्रष्टोपसूत्रादीर्घ
इत्यनुवर्तते । दीर्घश्रुत्या अचक्षेति परिभाषाप्रवृत्तौ
उपस्थितेनाच इत्यनेनाविकृतस्याङ्गस्य विशेषणात्तद-
न्तविधौ अजन्तस्याङ्गस्य दीर्घ इत्यर्थः फलितः ।
ननु अचक्षेति परिभाषा न प्रवर्तते, सर्वत्र परिभाषाया
निर्दिष्टस्यानिकविषयत्वात् । तथाहि—यत्र सार्धवानु-
कार्धवानुकारोरित्यादौ स्थानिर्देशो नास्ति तत्रैवैत-
त्परिभाषाप्रवृत्तिः । यत्र पुनः अचो ङिति इत्यादौ
अच इत्यादिस्थानिर्देशोऽस्ति न तत्र सत्प्रवृत्तिः ।
प्रकृते तु द्रष्टोपसूत्रादीर्घग्रहणस्येव अण इत्यस्यानुवृत्तौ
तेन चाङ्गस्य विशेषणे सति अणन्तस्याङ्गस्य दीर्घ
इत्यर्थे पर्ययसन्ने अण इति स्थानिर्देशात् अचक्षेति
परिभाषाया अप्रवृत्तौ कर्तृगामियाद्युदाहरणमसंगतमिति
चेत्, सत्यम् ।

End :

अनश्च इत्यादौ उत्तरपदावयवे नुटि लुप्तनकारस्य
नञ्. अङ्गत्वासंभवात्तदित्यासिः । नन्वेवमपि अक्षणवा-
नित्यादावतित्यासिः । अक्षिशब्दान्मनुपि छन्दस्यपि
दृश्यते इत्यनङ्गदेशे अनो नुद इति अनन्तात्परस्य
मनुषो नुटि तस्य च प्रत्ययायपरत्वेन तस्मिन्परतः
अक्षन्नित्यङ्गस्य नोपधया इति सूत्रेण दीर्घग्रहणेर्दुर्गार-
त्वादिति चेत्, न ; न ह्यत्र नुदपरत्वेनैवास्ति, नुदत्रि-
पादिकत्वेन नोपधया इत्याङ्गं दीर्घशास्त्रं प्रत्यभिहत्वात् ।
सर्वविधौना छन्दसि वैरुल्लिखतया छान्दसत्वेनापि
सुसाधत्वादिति सर्वमनयम् ।

467.

39. H. 7.

निपातान्वयोपसर्गवृत्तिः—सीरस्वामिकृता,

तिलककृतटीकासहिता

Paper. 50 Foll. 8½ X 6½ inches.

14 lines in a page. Devanāgarī script. New. Good. Good writing.

This is a work enumerating the indeclinable words viz—Nipatas, Avya-
yas and Upasargas by Kṣīrasvāmin. The author, in his other works viz., Kṣīrataranginī and Amarakośodghāṭana commits himself as the author of six vṛttis on grammar. It is believed that the present work may be one of them. The work is followed by a gloss written by Tilaka. In introducing his commen-
tary, Tilaka says that he is adorning learned scholars with a string of gems obtained by churning the milky ocean. By this metaphorical reference, the com-
mentator evidently means to say that he intends to explain the words cited by Kṣīrasvāmin and to contribute suitable illustrations culled from well-known classical works. Aufrecht mentions Kṣīra-
svāmin as the son of Īśvarasvāmin. This statement is confirmed in the introduction of the Amarakośodghāṭana (Printed in Poona Oriental Series No. 43) wherein the editor says that Kṣīrasvāmin is definitely mentioned in the *Kṛishṇa* *śālokaśloka* as the son of Īśvarasvāmin. He also assigns the author to 1128 A. The Indira Office Library Catalogue also in No. 5022 describes the author Kṣīrasvāmin as the son of Īśvarasvāmin. The six vṛttis said to have been written by Kṣīrasvāmin are listed thus, 1. Nāmapārāyaṇa alias Amara-
kośodghāṭana, 2. Kṣīrataranginī alias Dhātuvṛtti, 3. Nipātāyopasargavṛtti, 4. Amṣatraranginī, 5. Nighṛṣṭavṛtti and 6. Gaṇavṛtti.

The MS. is a transcript made in 1931, from a codex of the Bhandarkar Oriental Institute, Poona, described in No. 427 of the Des Cat. of MSS. Vol. II.

Complete in three Kāṇḍas.

Beginning:

नवदेशं क्षीराब्धिप्रसूतायपरत्नमालया विदुषः ।

निजकुलतिलकस्तिलकस्तिलकपति निदर्शनेव ॥

द्योतका निपाता नामाल्पपातयोर्धर्ममात्रप्रपञ्चकाः ।

अत ऊर्ध्वं चादयो निपाता अधिक्रियन्ते । यत प्रायशो

द्योतकाश्चाद्या निपातिताः । द्रव्यवृत्ति तु स्वराद्यमव्ययम् ।

प्रादयः प्रधानधात्वर्थविशेषकाः ।

कर्मप्रवचनीयास्तु क्रियासंयन्धभेदकाः ।

कुर्यादागतयो वृत्ती कार्यार्थ सर्वमव्ययम् ॥

किंच,

इयन्त इति संलक्ष्यमाणययता च नास्ति वै ।

प्रयोजनवशादेव निपतन्ति पदे पदे ॥

चः समुच्चयान्वाचपनुल्लययोगिताहेतुषु । समुच्चये
गायथो वास्तव्यागतो । पचति च पठति च चरः ।
समाहृतेतेतयोयोगविनियोगाः समुच्चय एव, अनेक-
स्थानेषु प्रचलन् । गायथोवास्तव्यरह स्वं च हृन्हन् ।
अन्वाचये—भिन्नामृतं गाय चानय । गयानयनमप्रा-
धानम् । तुल्ययोगितायाम्—पातध्वोपस्थितम् । हेतो-
—प्राप्तो न गन्तव्यः शीतो च । शीतान् कथं गच्छा-
मन्यर्थः । पूर्णोऽप्यद्भुः—भीमः पार्थस्तथैव च ।
राशो नय च नैव च । चो ययर्थः । एव चागमियति
कृतार्थः स्मः । एव यदागमियतीत्यर्थः ।

Colophon in page 36.

इति निपाताव्यवयवसंगृहीतो निपातकाव्यं प्रथमम् ।

Beginning of the 2nd Kāṇḍa i.e. Avyaya-
kāṇḍa :

सत्त्ववृत्त्यव्ययम् । प्रायशः सत्त्ववृत्ति स्वराद्यमव्य-
यमित्यधिक्रियते । सत्त्वं द्रव्यम् । भेदकमिति यावत् ।
विशेष्यत्वं जातिगुणक्रियाद्रव्यपदच्छेदाशब्दसंबद्धत्वात् ।

Colophon in page 58 :

इति निपाताध्ययोपसर्गवृत्तौ त्रिउरुक्कृताया द्वितीय-
मध्यपकाण्डम् ।

Beginning of the 3rd Kāṇḍa i.e. Upa-
sargakāṇḍam .

प्रपरा प्रतिपञ्च अनन्तरक्रिया ।
प्रादिकर्मण्युपरमे श्रियोगेभ्यर्थजन्यम् ।
नमप्रेम्णोः प्रकर्षेऽमे क्राते प्रमत्तभूषणे ॥
दोषे नियोगेऽसरे सेवासहसद्गुह्ये ।
उपयोगे प्ररुधनेऽनन्धानवृत्त्ययोः ॥
माने हिसाशस्त्रनाम्नावैचनार्थविपर्यये ।

॥ इत्युपसर्ग आदिकर्मादिषु वृत्तः स्वार्थवृत्ताद्वैतार्थं
वाचतेऽनुवर्तते विशिनष्टि वा । धानोरेव वानेकार्थस्य
स सोऽर्थ उपसर्गादीयते । तत्रादिक्रियायाम् प्रकृते
भोक्तुम् । वाक्य प्रस्तीति । प्रारब्धं दक्षिणेन ।

End .

अनयाधान उरसिमनसा । मध्येपदे निरधने च ।
उमिकृत्य, अङ्गीकृत्येयर्थः । पक्षे उमिकृत्येयादि ।
नित्यं हस्तेऽग्रागुपमने । हस्तेऽकृत्य, पाणीकृत्य, वि-
षाग्रेयर्थः । प्रचरं वन्धने । प्राच्यकृत्य, वन्धनहेतुकं
. . . कृत्य कृत्येयर्थः । अविस्मरनिवृत्तयौवने ।
अविस्मरकृत्य उरविस्मरकृत्य, सत्त्व्य कृत्येयर्थः ।

Colophon

इति निपाताध्ययोपसर्गवृत्तौ उपसर्गकण्डं तृतीय-
मिति भद्रम् । भाष्येऽप्युक्तं निपाताध्ययोपसर्गवि

त्रिउरुक्कृता वृत्तिः, संयुज्येति भद्रं परयेम प्रधरेम भद्र-
मोमिति शिवम् ।

468

21. S. 5

पदमाला

Palm-leaf. 31 Foll 7 X 1½ inches. 8
lines in a page Malayalam script. Old
Slightly injured. Good writing

Wooden boards are attached to both
sides

This is a small metrical work on gram-
mer giving certain selected words derived
from the roots when they are added with
suffixes such as लुङ्, क्तिच्, मन्, क्तव्य. The
work is followed by a gloss. The author's
name is not known. The name Padamālā
is not found anywhere in the MS. However
from the first stanza of the work the name
Padamālā is found appropriate. The work
is the same as that described under R
No 15313 of the Madras Govt Oriental
MSS Library, wherein the work is called
लुङ्गादिकृत्यसंग्रहश्लोकाः ।

Incomplete.

Beginning

नडा पुगगुण सद्गुरःसुखम्
भातेय या प्रनिरपेक्षितमूत्रवदा ।
मत्ता सतां पदमयी इति धानि पुंसा
ता मंडधानि मुमर्गराणी मुक्ताय ॥
लुङ्गि क्तिच् मनि मनि वरपादयोः कर्त्तायोः
प्रनिरपेक्षितमूत्रवदा ॥
॥ कर्त्तव्यपदं मंडधान्ये पदमि
प्रनिरपेक्षितमूत्रवदा ॥

वैयाकरणिकया यः स्पृहयति सांख्यविनाय जनः ।
तिष्ठेत् सतां सद्मे स प्रतिपदमात्रमार्तिनजकण्ठः ॥

तत्र तात्पदुपदेशक्रमेण लुङन्तानि प्रतिपदविहित-
तानि संगृह्यन्ते—

आश्लिखन्तिरपसदाहृदलिपत्प्रादादपादास्थित
प्रयथादुदगादपास्यदधमन्मा संसरत्प्राशिषत् ।
प्रास्तावीरदिताधिमारददिरासाहिरिदोघ मा
प्राजाजीदवधोदयोचदसिचत्प्राजामरीदधयीत् ॥ २ ॥

इह खलु लुङादिपूतेषु प्रत्ययेषु यानि प्रतिपदविहित-
कार्ययोगीनि पदानि तानि कश्चिच्छ्लोकेः संगृह्यन्ते ।
श्लोकावसानेऽनभिज्ञाना प्रयोधनार्थं तत्तत्पदव्युत्पाद-
कलक्षणप्रदर्शनमात्रं व्याख्यानं च तेषां क्रियते । तत्र
पथाविधयदकस्मरुसंदर्भवाञ्छया श्लोकेषु यदुपसर्ग-
पुरुषविशेषादिकमुपादीयते तस्य श्लोकाद्व्याख्यान-
प्रयोजनं नास्तीति वेदितव्यम् । यत्र तूपसर्गादीनां
कार्पाण्यप्रस्तुतं सोऽपि वक्ष्यते । आश्लिषदिति ।
आह आलिङ्गनघोतनार्थः, श्लोकपूर्णाधः । लिपेलुङि
शब्द इगुपधादिति कसे सिद्धे पुनः लिपि आलिङ्गने
इत्यस्य विधेनिपमार्थत्वात् लिपेरालिङ्गन एव कसे
भवति । आश्लिषत्कन्या देवदत्तः । आलिङ्गनादन्यत्र
आश्लिपदिति भवति । अत्र पुषाटिरवादह ।

Und :

नशित्वेति । नशोः कस्याप्रत्यये रधादिरथापक्षे
इडागमः । इडभावे महिजनशोर्नाति इति नुम् ।
जान्तनशो रिभावेति पक्षे नशोः । विहाप हित्वा,
विह्रांस्य जाहतेन्येति घुमाभ्येत्यादिनेरवे प्राप्ते न
रुच्यतीति प्रतिषेधः । रुच्यभावे जहानेध विरव इति
हिमावः । दधातेरिति कस्याप्रत्यये इदमेव रूपम्,
दधानेहिरिति इत्यवधमार्थं हिमावतिथानाम् । संनय
मंताव, मन्त्रेः मन्त्रांस्वरूपिणोन्मेषादिरवात् बाभ्यदी-

त्यनुनामिकलोपे प्राप्ते तं वाञ्छित्वा जनसनखनामि-
त्यनुवृत्तौ ये विभापेत्यात्वसद्भावभावाभ्यां संसाय
संसत्येति भवतः । आत्वाभावे वा ल्यपीत्यनुनासिक्-
लोपः । स तु नकारान्तानां नित्यः । खात्वा खनित्वा,
निखाय निखत्य । उदितो वेति खनेरिति खनित्वा ।
सदभावे जनसनेत्यात्वात् खात्वा । निखत्य निखापेति
ये विभापेत्यात्वविकल्पात् सिध्यतः ।

469.

25. E. 15.

परमलघुमञ्जूषा—नागेशकृता

Palm-leaf. 39 Foll. 17½ × 1½ inches.
5 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

Nāgēra herein summarizes his bigger
work called Laghumañjūsā, a work on
philosophy of grammar according to the
school of Pāṇini. It begins with Sphoṭa-
vāda and deals with the nature of Śabda-
bodha according to grammarians.

Complete.

Beginning :

शिवं नरया हि नागेशेनानिन्दा परमा लघुः ।

वैयाकरणसिद्धान्तमञ्जूषया विरच्यते ॥

तत्र वर्णद्वयसंभेदेन स्फोटवित्वा । तत्रापि जाति
व्यक्तिभेदेन पुनः शब्दः । अग्रादपदस्फोटः, अग्राद-
वाच्यस्फोटश्चेति संकटनयात्री स्फोटः । तत्र वाक्य-
स्फोटो मुख्यः, तस्यैव श्लोकेऽर्थोक्तवत्त्वात् । तेनार्थ-
गमातेष । तथाह भाष्यकारः—पदमगूतो वाक्यार्थ-
ममासाविति । अस्य ममर्शनेति शेषः । तत्र प्रविशार्थं
महत्प्रह्वामंभरात् वाक्यान्वाग्यनान्य लघुमनेनाज-
कपस्याव कल्पनया पदमिति प्रविशत्य पदे प्रवृत्तिरन-
यभावात् प्रविशत्य कल्पितम्यामन्त्रदध्याधिक्यं

तत्तदर्थविभागं शास्त्रयात्रविषयं परिकल्पयन्ति स्या-
चार्याः । तत्र शास्त्रप्रक्रियानिर्वाहको वर्णस्फोटः ; प्रकृ-
तिप्रत्ययास्तदर्थवाचका इति तदर्थः । उपसर्गनिपात-
धात्वादिविभागोऽपि कार्त्तिकः । स्थानिनो लादयः,
आदेशास्तिबादयः कल्पिता एव ।

End :

बहुव्युत्पत्तिभजनमिति । अपप्रत्ययवद्ब्रह्मैहो प्राप्तोदक
इत्यादौ पृथक्शक्तिवादिनां मते प्राप्तिरुर्ध्वमितिमुदक-
मित्यादिबोधात् तत्संबन्धिप्रामल्लक्षणायामुदककर्तृकप्रा-
प्तिरुर्ध्वं प्राम इत्यर्थात्प्राप्ते कर्त्रर्थकत्तत्प्रत्ययस्य
कर्त्तर्यं लक्षणा । ततोऽपि समानविभक्तिकनामार्थयोर-
भेद एव संमर्ग इति व्युत्पत्त्या उदकाभिन्नं प्राप्तिरुर्ध्वमिति
स्यात् । उदकस्य कर्तृत्वात् प्राप्तावन्वये तु नामार्थयोर-
भेदान्वयव्युत्पत्तिभङ्गः स्यादिति तात्पर्यम् । नामार्थ-
प्रकारकगङ्गादुद्धिं प्रति विभक्तयथोपस्थितिः कारणमिति
व्युत्पत्त्यन्तरम् । तद्वज्जनं च । मम तु पृथक्शक्त्य-
नङ्गीकारात् विशिष्टस्यैव विशिष्टार्थवाचकत्वात् नामार्थ-
द्वयमावाच्यं काव्यनुपपत्तिरित्यलम् ।

Colophon :

इति शिवभट्टमुत्तसतीगर्भजनानेशकुता परमलघुम-
ञ्जूपा समाप्ता ।

The Scribe adds: Copied on the tenth
day of Mesa month of the year Parābhava.

470. 26. O. 10

परमलघुमञ्जूपा—नागेशकुता

Palm-leaf. 23 Foll 16½ × 1½ inches
12 lines on a page. Grantha script. Old
Injured. Good writing.
Complete.

471. 33. J. 10

परमलघुमञ्जूपा—नागेशकुता

Palm-leaf. 65 Foll. 16½ × 1 inches
6 lines in a page. Grantha script. Old
Injured. Good writing.
Complete.

472. 41. A. 44

परिभाषापद्धतिः

Paper. 30 Foll 9½ × 4 inches. 18
lines in a page. Devanāgarī script. Old
Slightly injured. Illegible writing.

The first leaf is broken in the left half.

This is a treatise on grammar of Hema-
candra's school explaining various Nyāyas
and Paribhāṣās used in the works relating
to that school. The author whose name
is not known, states that he is dealing
with 57 Nyāyas which were actually cited
by ancient authors and 67 Nyāyas which
were arrived on consideration of general
laws of interpretation. Besides these, he
also deals with some Paribhāṣās which
are implied in the Sūtras of grammar. He
says that those who want to know much
about these Nyāyas, may refer to a work
called Nyāyamañjūsā written by Hama-
hamsagani, an expert in Haimavyākaraṇa.
Aufrecht says that Hemahamsagani was a
pupil of Ratnasekhara (1420 A.D.) and
wrote in 1458 A.D. a work called Sudhī-
sṃgāravārtika, a commentary on Udaya-
prabhadeva's Ārambhasiddhi. In the
Des. Cat. of Sanskrit MSS. of the Asiatic
Society of Bengal, Vol. VI (page 60 of the

preface) Hemamahāṣaṇi is said to have written a commentary on the Paribhāṣās of Hemacandra school of grammar in the year 1457 A. D. at Ahmedabad. Most probably the Nṛjāyamañjūsa referred to in this work may be the same. Therefore, it is clear that the present work must be later than 1457 A. D.

Beginning

..... अत्र सहेति । सज्ञाः स्वरव्यञ्जनायाः
क्रियागुणव्यञ्जनात्काललिङ्ग याः स्वं रूप
शब्दस्याशब्दसन्नेत्यादयः । अत्रादिशब्दात्पञ्चम्या ..
.... येषु तेषु मध्ये यदत्र शास्त्रे उक्तं तदितो ज्ञेयम् ।
यद्वा वैयाकरणतार्किकादित्रोकेभ्यो
ज्ञेयमिति भावः । तत्र सज्ञाः प्रकृते
यथास्थानं वक्ष्यन्ते । न्यायसंप्रदायस्त्रयैवम्— नीयते
सद्भिर्धोऽर्थो निर्णयते वञ्चि निपातनात्
न्यायाः । स्वेष्टसाधनानुगुणयुक्तयः । तथाहुः
.. तत्र ये श्रीसूरिभिः निरूपितास्ते प्रथममभिधीयन्ते ।
त्वं रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञा ।

2nd Fol

न वर्णरूपं यथा—जेता इत्यादौ । धातोः ना
म्यन्तत्वेन विशेषणमन्ते इति परिभाषया नामिनो
गुणो द्वितीति गुणः स्थातुः ; तथा एता इत्यादौ नामि-
मात्रस्यापि धातोः नाम्यन्तत्वकल्पनात् नामिनो गुणो
द्वितीति गुणः सिद्धः । नाम यथा—सर्वादेः स्मे स्मातो
इत्यत्र सर्वादेरित्यस्य स्वाधिकापक्षितनामविशेषण-
त्वात् विशेषणमन्त इति परिभाषया सर्वाद्यन्तत्वं नामस्य
इति न्यासकारव्याख्यानात् परमसर्वस्मे इत्यादावेव
स्मादपः प्राप्नुवन्ति । पर सर्वस्मे इत्यादावपि सर्व-
शब्दस्य सर्वाद्यन्तत्वकल्पनात् स्मादपः सृगिति ।
ज्ञापकं त्वस्य यन्तीत्यादौ इष्टावधार्य रिवजोरप्युक्ति

व्यावृत्ति इणो यत्त्वविधानम् । तद्वि धातोरिवर्णोवर्ण-
स्येति इयादेशापवादः । इयादेशश्च इण श्रृणान्तत्व-
कल्पनैवेति ॥ ५ ॥ प्रकृतिवदनुकरणम् ॥ ६ ॥

Fol. 22 b:

न्यायानां बालबोधाय दिङ्मात्रमिह दर्शितम् ।

न्यायमञ्जूषावगाह्या विशेषार्थप्रधारिभिः ॥

विशेषतश्च न्यायानां ज्ञापकव्यतितात्पर्यादिकं हैमन्या-
करणपारीणवैयाकरणशिरोमणिमहोपाध्यायश्राद्धैर्महसंग-
णिविचिन्तन्यायमञ्जूषाया विज्ञेयं विज्ञरिति श्रेयः ।

अथ परितो व्यापृता भाषा परिभाषा प्रचक्षते इति
वचनात् सर्वत्र व्याकरणे उपयोगिन्यः परिभाषाः
प्रदश्यन्ते । पञ्चम्या निर्दिष्टे परस्य । पञ्चम्या निर्दिष्टे
यत्कार्यमुच्यते तत्परस्य स्थाने भवति । अतो भिन्न
ऐस् । वृक्षे ।

End.

Fol. 30

सर्वधर्मणा वृत्तः सार्वचमीणो वा रथः । कृतः पूर्वं
कटोऽनेनेन कृत्तुपूर्वी कट्वमियाया वृत्तयो भवन्ति । किं
हि वचनाश भवति ।

Colophon

इति वरपरिभाषापद्धति जानतः स्याद्

द्वुत्तररमनपाय शब्दशास्त्रे प्रवेशः ।

न भवति परिभाषाज्ञानशून्यस्य लोके

व्यवहृतिपरिण्डे कार्यज्ञातेऽधिकारः ॥

परिभाषापद्धतिः ।

473

28. G. 15

परिभाषापाठः

Palm-leaf 2 Foll. 16½ X 1 inches
8 lines in a page Grantha script. Old.
Slightly injured Good writing

This is a collection of the Paribhāṣās or subsidiary rules of interpretation as acknowledged in ancient commentaries on Pāṇini's Sūtras. Some of the Sūtras of the Aṣṭādhyāyī act themselves as Paribhāṣās which are called Paribhāṣāsūtras. The present work does not include them, but mentions only those which are not included in the Aṣṭādhyāyī. As Patañjali cites most of them in his Mahābhāṣya, they must have existed from the beginning of the Sūtra literature. Some MSS attribute the authorship to Vyādi. As these Paribhāṣās were found scattered here and there in old works, certain unknown author might have collected them into a group. The order of the Paribhāṣās found in this work differs from that adopted by Nāgeśa in his Paribhasendusekhara, but agrees with that adopted by Vaidyanāthadikṣita in his Paribhāṣārthasamgraha wherein they are read in the order of pādas and adhyāyas of the Aṣṭādhyāyī. The total number of such Paribhāṣās comes to 125 of which 98 are attached to 8 adhyāyas of the Aṣṭādhyāyī and the rest are miscellaneous.

The MS contains only 1 to 101 Paribhāṣās.

Beginning

ध्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि संदेहादलक्षणम् ॥
न हि कार्या निमित्तत्वेनाप्रीयते । इतरेतराश्रयाण्यपि
कार्याणि शास्त्रे प्ररूपन्ते । तदगममास्तदग्रहणेन
गृह्यन्ते । निर्दिष्टमानस्यादेशा भवन्ति । नानुबन्ध-
कृतमनेकान्तत्वम् । वर्णाश्रये प्रययत्क्षणं नास्ति ।
एचिदेकदेशोऽप्यनुवर्तते । अर्थवद्ग्रहणे नानर्थक्यम् ।
न वर्गेष्वङ्गेषु । भाष्यमानेऽङ्गं सवर्णान् न गृह्णाति ।

End :

पूर्वत्रासिद्धीयमद्विर्वचने । अनन्यमागमशासनम् ।
निमित्तापाये नैमित्तिकस्याप्यपायः ।

इत्यष्टोऽध्यायः ।

गौणमुख्ययोर्मुख्ये कार्यसंप्रत्ययः । कृत्रिमाकृत्रिमयोः
कृत्रिमे कार्यसंप्रत्ययः । प्रयानाप्रयानयोः . . .

474.

23. F. 3.

परिभाषापाठः

Palm-leaf. 2 Foll. 16 X 1 inches.
7 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Breaks off in the 101st. Paribhāṣā.

The fly-leaf at the end reads the following stanza :

“स्वामित्वाच्छ्रीशनारायण इति वशात्ता विक्रमाद्विष्टपाना
श्रीमत्स्वाञ्जलस्वाञ्जलनिधिशयनाच्चैव गोविन्दभावात् ।
वैकुण्ठस्वामिभावादपि च निजजनानां चिराख्यादिगत्या
स्वं लोकं प्रापयेच्छ्रीपतिरिति कथया श्रीशाठारिर्बभूव ॥”

475.

29 K. 6.

परिभाषापाठः

Palm-leaf. 3 Foll. 17 X 1½ inches. 6
lines in a page. Telugu script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Contains the paribhāṣās 1 to 123 only,
but the completion of the work is indicated
by the words औ नयः etc. at the end

End -

ध्यास्थितविभाषया कचित् कार्याणि क्रियन्ते ।
अनिर्दिष्टायाः प्रययाः स्वार्थे भवन्ति । ज्ञादकर्मिहं
ये मर्वेय ।

ओं नमः पाणिनिकायायनपतञ्जलिभ्यो मुनिभ्यो
गुरुभ्यः ।

No colophon

476

28 F 52.

परिभाषाप्रदीपार्चिः—उदयंकरकृतः

Palm-leaf 57 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
8 lines in a page. Grantha script Old.
Slightly injured Good writing

A treatise explaining the meaning of the
Paribhāṣās relating to Pāṇini's Grammar.
The Paribhāṣās are dealt with here in the
order of the padas and adhyāyas of the
Aṣṭādhyāyī in which they occur. The
author Udayamkara had a surname Nānā-
pāṭhaka. He mentions herein his other
work called as Mitavṛtyarthasamgraha,
copy of which is available in the Jammu
Library. M. A. Sten calls the author as
Udayana on the strength of the passage
found in the beginning of the Mitavṛ-
tyarthasamgraha 115 —“करोत्युदयनः साधु
मितवृत्त्यर्थसंग्रहम्” (Vide his Catalogue of
Sanskrit MSS at Jammu, No 916, page
261). As the first two stanzas of these
two works are identical, there is no doubt
about the identity of their authors. Au-
frecht assigns Udayamkara to the middle
of the 19th Century A D on tradition.
Contains the first Adhyāya only.

Beginning.

अमन्दहृदयानन्दनिदान शिष्योद्दिग्धम् ।
नमस्तुभ्यं हेरम्य निप्रत्युद्गम्यन्तये ॥
यद्वरीपुस्तकम् पुण्डरीकामनस्थिताम् ।

शारदा नीरकुन्देन्दुधवल भावयेतराम् ॥
कृत्वा पाणिनिसूत्राणा मितवृत्त्यर्थसंग्रहम् ।
परिभाषाप्रदीपार्चिस्तत्रोपायो निरूप्यते ॥

तत्र तावत्परिभाषात्वं नाम लिङ्गवत्त्वे सति संदि-
ग्धार्थनियामकत्वम् । दीधीवेवीटामित्यादेः न धातुलोप
इत्यादौ निषेधः, किमिक्परिभाषायाः, उत गुणवृद्धयो-
रिति संदिग्धार्थस्य नियामकत्वात् परिभाषात्वं स्यात् ;
अतः सत्यन्तम् । संज्ञासूत्राणा विधिप्रदेशीयसंज्ञा-
बोधकपदरूपलिङ्गवत्त्वे सत्यर्थनियामकत्वेनातिव्याप्तिः
सदिग्धेति ।

End

मुषि चेयादौ तु अङ्गस्येत्यनेनानन्वयापत्तेर्न तदन्त-
रिधिः । तदा वरूपेयब्रूतत्तरपदाधिकारे प्रत्ययभूते
तदन्तरिधिनियेधः । अत एव लेखप्रद्वेगेन ज्ञापकेन
भाव्ये पृथगेन सावितः सः । अपञ्चम्या इति निषेधस्य
तु रदाभ्यामित्यादावेव प्रयोजनमिति दिक् ।

परिभाषाप्रदीपार्चिस्तुदयंकरदर्शिते ।

प्रथमो व्याकृतोऽध्यायः संगतः सङ्गतः सताम् ॥
न तु यस्मिन् मितोक्तैके परे मूढा बहूक्तिव्यु ।
करवाणि ततो वाणि सकलायर्जनेऽञ्जलिम् ॥

Colophon

इति नानापाठकीयपरिभाषाप्रदीपार्चिषि प्रथमो-
ऽध्यायः ।

477.

8. J. 29.

परिभाषाभास्करः—शेषादिसुधीकृतः

Paper 142 Foll $8\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ inches 14
lines in a page Devanagari script Old.
Good. Good writing

This also is a commentary on the Pa-
ribhāṣās relating to Pāṇini's grammar. The

author is Sesāḍṛisudhī. Nothing is known about his date, lineage etc. The Paribhāṣās are dealt with in the order adopted by Nāgeśa in his Paribhāṣendusekhara.

Complete.

Beginning :

नत्वा गुरुचरणयुगं स्पृष्ट्वा ब्रह्माखिलात्मकं विमलम् ।
रचयति शेषाद्रिसुधीः परिभाषाभास्करं स्वशिष्यकृते ॥
व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि संदेहादलक्षणम् ।

व्याख्यानतोऽभिमतार्थबोधकाभियुक्तवचनान् विशेष-
स्थाभिमतार्थस्य 'निर्णयो' भवति । 'अत्र' संदेहपदेन
कोटिद्वयावगाहि ज्ञानमभिमतानभिमतसाधारणज्ञानमन-
मिमत्तमात्रज्ञानं बोध्यते । तस्मात् शास्त्रमलक्षणमभि-
तार्थाबोधकं-न भवतीत्यर्थः । तत्र डेर्यः, डेराम् नया-
म्रीभ्यः इत्यादौ कोटिद्वयावगाहिज्ञाने प्राप्ते डेर्य इत्यत्र
चतुर्थ्येकवचनस्य डेरामित्यत्र सप्तम्येकवचनस्य ग्रहण-
मिति व्याख्यानादभिमतस्य निर्णयः ।

End :

किं च माधवापनीयमित्यत्रासति स्थानिवत्त्वे गत्वं
प्राप्नोति । गत्वे स्थानिवत्त्वात् न भवति गत्वमिति
ज्ञाप्यते । ज्ञापकसिद्धं न सर्वत्रेति वा उक्तस्थले
स्थानिवत्त्वमिति कथं इति दिक् ।

Colophon :

इति शेषाद्रिसुधीविरचितः परिभाषाभास्करः ।

478

26. O. 5.

परिभाषाभास्करः—शेषाद्रिसुधीकृतः

Palm-leaf 61 Foll. 16 X 1½ inches.
8 lines in a page. Grantha script Old.
Injured. Good writing.

Complete.

Date of copying : Māsi month of the
year Krodhī.

The following stray stanzas are read
after the colophon :

“उद्धमीसहाय गोविन्द त्वा नमामः सदा वयम् ।
देहि मे वाञ्छितं कृणु त्वामहं शरणं गतः ॥
कल्याणि वाञ्छितं दातुं शक्यते तव सौमगे ।
दीयन्तामस्य सौख्यानि त्वद्भक्तिं पालयस्व मे ॥
देवकीमुत गोविन्द पद्मनाभ जगत्प्रभो ।
देहि मे विभवं कृणु त्वामहं शरणं गतः ॥ ”

479.

33. F. 14.

परिभाषाभास्करः—शेषाद्रिसुधीकृतः

Palm-leaf. 76 Foll. 16 X 1 inches.
8 lines in a page. Grantha script. Old
Much injured Legible writing.
Fol. No. 61 is left blank.

Almost complete, wanting the last leaf
only.

The fly-leaf at the beginning contains
the name of the former owner of the MS
—Vengusāstra.

480

28 G 17

परिभाषाभास्करः—अप्पासुधीकृतम्

Palm-leaf. 11 Foll. 13½ X 1½ inches.
7 lines in a page. Grantha script Old.
Much injured Illegible writing

A brief metrical commentary on the
Paribhāṣās on Pāṇini's grammar in the
order of pādas and adhyāyas The author
who calls himself by the name Appāsudhī
seems to be identical with the author of

the Paribhāṣārthasamgrahavyākhyā Sārā-
bodhinī (described under No. 494 of this
volume) wherein he is called Appādikṣita,
■ descendant of the famous Appayadikṣita.
From this it is presumed that this
Appādikṣita *alias* Appāsudhī is identi-
cal with the author of the Sūtraprakāśa-
(described under No. 141 of this volume)
wherein he mentions himself as the 8th
descendant of the famous Appayadikṣita
and son of Dharmarāja Veṅkatesvaradik-
ṣita. The order of the Paribhāṣās dealt
with here is the same as that adopted by
Vaidyanāthasāstrin in his Paribhāṣārtha-
samgraha. At the end of the work the
author specifies separately the total
number of verses contained and Pari-
bhāṣās dealt with thus: verses 193.
Paribhāṣās 125.

Complete.

Beginning :

(प्रण)म्य शंकरं विष्णुं प्रणम्य च परां शिवाम् ।

करोति परिभाषाणां रत्नमप्पाभिषः सुधीः ॥

बालानां मुखशोभाय क्रियते यत्र ईदृशः ।

उदाहरणलिङ्गानि येनेमे जानते स्फुटम् ॥

व्याख्यानतां विशेषप्रतिपत्तिर्न हि संदेहदलक्षणम् ॥१॥

चतुर्धा डेयं इत्यत्र डेरामित्यत्र सप्तमी ।

गृह्यतेऽनेन लिङ्गं तु पुनर्गोप्रहणं स्मृतम् ॥ १ ॥

न हि कार्या निमित्ततत्प्राप्तिरपि नापि निमित्तं कार्या ॥२॥

तद्रूपः शपितेत्यादौ शोभां हित्वेऽपि सिध्यति ।

स्थण्डिलेन्यत्र (लिङ्गं तु) शयितृग्रहणं विदुः ॥ २ ॥

इतरेतराश्रयणपि कार्याणि शास्त्रे प्रकल्पन्ते ॥ ३ ॥

श्रुतिसंज्ञाभाषितस्य सं . . . नं स्त्विति ।

दोषोऽयं नित्यशब्दत्वाद्गणन्यत्र साधकम् ॥ ३ ॥

तदगमास्तदग्रहणेन गृह्यन्ते ॥ ४ ॥

(सर्वेषामिति) दल्येत्वं तस्माद्भवति सुखतः ।

लिङ्गं णेरनिटीत्यत्रानिटो ग्रहणमिष्यते ॥ ४ ॥

निर्दिश्यमानस्यादेशा भवन्ति ॥ ५ ॥

. जरस्थैव जरस्विधिः ।

पश्नोति सूत्रं व्याख्यानात्सिद्धे लिङ्गमिहेष्यते ॥ ५ ॥

End :

अनिर्दिष्टार्थाः प्रत्ययाः स्वार्थं भवन्ति ॥ २४ ॥

एवं यावत् इत्यादौ स्वार्थ एव प्रतीयते ।

संज्ञा हि प्रत्यय इति सार्था भवति नान्यथा ॥ २४ ॥

ज्ञापकसिद्धं न सर्वत्र ॥ २५ ॥

तेनात्मनेपदादीनि-शिष्टानां व्यवहारतः ।

क्वचिदेव न सर्वत्र द्वेवं सद्धान्तिकी गतिः ॥ २५ ॥

युगपदधिकरणवचनो द्वन्द्वः ॥ २६ ॥

अनेकेषां पदार्थानामेकदा वचनं मतम् ।

अङ्गवङ्गकलिङ्गा इत्यत्र तद्वज्जलुक्ततः ॥ २६ ॥

सूर्यं धातुः साधनेन युज्यते पश्चादुपसर्गेण ॥ २७ ॥

तत्संस्क्रियत इत्यादौ ऋतश्चेति गुणो न वा ।

नित्यग्रहणसंबन्धात्पूर्वोक्ते चेष्टसङ्गतिः ॥ २७ ॥

इति परिभाषारत्ने

श्लोकाः (१९३) पञ्चाधिकविंशतिप्रयुक्तशतम् ।

परिभाषाः परिगीताः

सन्तः सदसद्विवेकमुपयान्तु ॥

Colophon :

इति परिभाषारत्नं संपूर्णम् ।

परिभाषा . . . ज्ञापकश्रुताः सूत्राः ।

पदविकविंशतिसंगति . . . मे न्यायाः ॥

The fly-leaf contains the name of the
former owner of the MS.—Appā.

481.

38. F. 9.

परिभाषार्थप्रकाशिका—धर्मसूत्रिकृता

Paper. 184 Foll. 8 × 6½ inches 14 lines in a page. Devanāgarī script. New. Good. Good writing.

A commentary on the Paribhāṣās by Dharmasūri son of Padmanābha of Pandilla family. The author quotes many authors among whom Haridiksita was the latest. The author mentions Upendrayati in the introductory verse apparently as his preceptor.

Complete.

Beginning:

पाणिन्यादिमुनित्रयं गणपतिं दुर्गाभेशो गिरं
नामनामसुपेन्द्रपादपतित्राजालानि संस्पृश्य च ।
भाष्यार्थान्विलोकोप्य परिभाषार्थप्रकाशं सुधी-
धर्माख्यो वितनोति शैलतनयावामार्धजानेमुदे ॥
व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि संदेहालक्षणं ।

विविच्य प्रतिपादनादर्थविशेषस्यागतिर्भवति संदे-
हादप्रतिपादकमर्थस्य न । यथा अणुदिति सूत्रे श्रुत्वा
परेण वेति संदेहे परेणैवेति व्याख्यायते । ऋत उत
उपसर्गादिति घातो इत्यदौ क्रः उपकर्तार्यतीयादौ
दीर्घादिव्याच्यर्थ कृतात्पर्यकरणादिङ्गात् । यत्तु भाष्य-
कारैः सर्वेणोपग्रहणं सुरुदिति ज्ञापकमुपन्यस्तं तद्व्या-
ख्यानस्याप्यणः सर्वणग्राहकत्वमप्युपेत्येति बोद्ध-
व्यम् ।

End

ऋतस्य सयोगादेरिति ङिडसिचोर्नेट् . . . इत्यनु-
वर्त्य उपदेशो यः सयोगादिरिति व्याख्यानात् ।
संस्कृणीत समन्वृत समन्वृतात्मा । तस्य निर्दुष्ट-
त्वादियमेवाश्रयित्वेति न्यायसिद्धाः परिभाषाः ॥

भाष्योन्मथनसमुत्था कौयटगृदाभिसन्धिसन्वात्रीम् ।

पन्दिहोन्मसूरिः परिभाषार्थप्रकाशिका तेने ॥

वाणी सूते पुष्कलं शब्दरत्नं

घत्ते लीला . . न्वकण्ठः ।

चूडारत्नं भाष्यसर्वस्वमेना

सोऽद्रास्काशीविश्वनाथस्य तुष्टे ॥

Colophon.

इति पन्दिहोन्मसूरिः कौयटगृदाभिसन्धिसन्वात्री-
निविशाब्दिकचक्रवर्तिपद्मनाभतनयेन धर्मसुरिणा विर-
चिता परिभाषार्थप्रकाशिका समाप्ता ।

482.

28. F. 51.

परिभाषार्थप्रकाशिका—धर्मसूत्रिकृता

Palm-leaf. 152 Foll. 15½ × 1 inches 5 lines in a page. Telugu script Old Injured. Legible writing

This MS. is the original of the MS described under the last number

Complete.

Three leaves are added at the end. The first leaf contains stanzas 1 to 10 in the 2nd Sarga of the Kirātārjunīya and the rest are left blank.

483

28 G 37.

परिभाषार्थसंग्रहः—वैयनाथशास्त्रिकृतः

Palm-leaf. 51 Foll. 17½ × 1½ inches 9 lines in a page Grantha script Old Good Good writing

This is a treatise on grammar explaining the meaning of the Paribhāṣās recognised in Pāṇini's grammar. The Paribhāṣās are dealt with in the order of the pādas

and adhyāyas of the Astādhyāyī wherein they were originated. Hence the order of the Paribhāṣas here differs from that adopted by Nāgeśa in his Paribhāṣendusekhara. The total number of Paribhāṣās dealt with here is 125 of which 98 pertain to the eight adhyāyas of the Astādhyāyī and the rest are miscellaneous. The author Vidyānāthasāstrin also called Vaidyānāthadīksita was the son of Ratnagīrīdīksita and nephew (Sister's son) of the famous Rāmabhadradīksita son of Yajñarāmadīksita. The author Vaidyānāthasāstrin is identical with the author of the Śābdakaumudīvyākhyā (described under No. 177 of this volume). The author herein refers to his other work called Paribhāṣopanyāsa copy of which is not available anywhere. He also quotes without author's name a work called Vajraṅka on grammar which however should not be confounded with Vajraṅkaśāstrin's works on Nyāya, viz.—Dīdhiti-vyākhyā and Bhāvanāndīprakāśikā. He quotes and criticizes the Śābdakaustubha and Prunḍhamanoramā of Bhaṭṭojīdīksita. The author may be assigned to the end of the 17th Century A. D.

Complete

Beginning

विज्ञेयानः सदा शंभुर्जङ्गलद्विरिजा मुदा ।
संचञ्चुः पशुना तन्तान्ताद्वागति मम ॥
मूर्तिर्मेस्य हि पाणिनिः पदमहामाष्यप्रबन्दा तथा
वाक्यानां कृदपि स्वयं वितनुते वाग्यस्य दास्यं सदा ।

शिष्या यस्य विरोधिवादिमकुटीकुट्टाकवधाटिका-

स्तस्मै मातुलरामभद्रमखिने भूयो नमो मे भवेत् ॥
प्रणम्य परमं देवं भवानीपतिमव्ययम् ।
क्रियते वैद्यनाथेन परिभाषार्थसंग्रहः ॥

व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि संदेहादलक्षणम् ॥ १ ॥

व्याख्यानतो व्याख्यानात् । पञ्चम्यन्तात् आद्यादि-
त्वात्तसिः । औत्तोऽशसोरित्यादिसूत्रे आ ओत इत्या-
चार्यैर्व्याख्यानादस्माकं विशेषनिश्चयः । तथा डेर्य
इत्यत्र चतुर्थ्याः, डेरामित्यत्र सप्तम्या आदेश इति ।

Colophon -

इति श्रीमद्रत्नगिरिदीक्षितपुत्रवैद्यनाथशास्त्रिणः कृतिषु
परिभाषार्थसंग्रहे प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमः पादः ।

End-

अन्ये तु न हीदं वचनम्, नापि न्यायः ; पूर्वत्रा
सिद्धमिति सत्त्वात् शुत्वाप्रवृत्तेरिति दिक् ॥ ९८ ॥

Colophon :

इति श्रीमद्रत्नगिरिदीक्षितपुत्रस्य वैद्यनाथशास्त्रिणः
कृतिषु परिभाषार्थसंग्रहे अष्टमोऽध्यायः ।

गौणमुख्ययोर्मुख्ये कार्यसंप्रत्ययः ॥ ९९ ॥

गुणसंबन्धि गुणादागत इति वा इत्यर्थे तत्प्रेदमित्यणि
गौणशब्दः ।

* * * *

पूर्वं धातुरूपसर्गेण युज्यत इति केचित् । अस्मिन्
दर्शने संस्कृषीष्ट इत्यत्रेडमावः । ऋतश्च संयोगा-
देरित्यत्रोपदेशपदानुवृत्त्या उपदेशो संयोगादेः स्तुप्रभृते-
र्ग्रहणात् संस्क्रियत इत्यत्र गुणाभावः । नित्यं छन्दसी-
त्यतो नित्यग्रहणानुवृत्त्या गुणविधिसूत्रेण ऋतश्च
संयोगादेर्गुण इत्यनेन नित्यं संयोगादेः स्तुप्रभृतेर्गुण-
विधानात् । इदं तु ध्येयम्—इमौ पक्षौ लक्ष्यानु-

रोधात्तत्र तत्राश्रीयते इति उभयथा भाष्ये व्यवहारो
दृश्यत इति ॥ १२९ ॥

Colophon :

इति श्रीमद्रत्नगिरिदीक्षितपुत्रवैद्यनाथशास्त्रिविरचितः
परिभाषार्थसंग्रहः संपूर्णः ।

It is stated in the last line that the
total No. of Granthas of this work is 2030-

484. 22. P. 13.

परिभाषार्थसंग्रहः—वैद्यनाथशास्त्रिकृतः

Palm leaf. 12 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
10 lines in a page Grantha script. Old.
Good. Good writing.

Contains the first adhyāya only.

485. 22. P. 23.

परिभाषार्थसंग्रहः—वैद्यनाथशास्त्रिकृतः

Palm-leaf. 70 Foll. 17×1 inches.
7 lines in a page. Grantha script. Old.
Good Clear writing.

Complete

Foll. 16 to 19 repeat a portion of the
work relating to the first adhyāya The
pagination of the folios extends first up to
15 and then begins from 1 and extends
up to 55

The scribe adds

“वैद्यनाथेन रचितः परिभाषार्थसंग्रहः ।

व्यलेखि वर्षे रोदराख्ये सुन्दरेश्वरशास्त्रिणा ॥”

486. 28. G. 4.

परिभाषार्थसंग्रहः—वैद्यनाथशास्त्रिकृतः

Palm-leaf 21 Foll. $12\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$

inches. 9 lines in a page. Grantha
script. Old. Injured. Illegible writing
Breaks off in the 3rd adhyāya.

487. 28. G. 12

परिभाषार्थसंग्रहः—वैद्यनाथशास्त्रिकृतः

Palm-leaf. 12 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
12 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured Legible writing
Contains the first adhyāya only.

488. 28 G. 15.

परिभाषार्थसंग्रहः—वैद्यनाथशास्त्रिकृतः

Palm leaf. 90 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
8 lines in a page Grantha script, Old.
Injured. Good writing
The first leaf is much broken
Complete.

Date of copying Uttarāyana in the
year Parābhava The fly-leaf contains a
few lines from the Naisadhiyacaritavyākhyā
by Mallinātha

489. 28 G. 30

परिभाषार्थसंग्रहः—वैद्यनाथशास्त्रिकृतः

Palm-leaf. 46 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
12 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured Clear writing
Complete

490. 28. G. 30.

परिभाषार्थसंग्रहव्याख्या चन्द्रिका—स्वयं-
प्रकाशानन्दकृता

Palm-leaf. 153 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.

10 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Legible writing.

This is a commentary on Vaidyanāthasāstrin's Paribhāṣārthasaṁgraha described above by Svayamprakāśānanda, pupil of Advaitānandasarasvatī. The commentary is called Candrikā. Aufrecht mentions a Vedānta work, called Vedāntanayabhūṣaṇa under the authorship of this author. The author may be identified with the preceptor of Acyutakṛṣṇānanda, the author of the Siddhāntalesasamgraha-vyākhyā Kṛṣṇālamkāra and the Taittirīyopaniṣadbhāṣayavyākhyā Vanamālā.

Complete.

Beginning :

नत्वा गुणद्वन्द्वं संसारजलधिप्रवम् ।
व्याकरोमि यथाबुद्धि परिभाषार्थसंग्रहम् ॥

ग्रन्थादौ शिष्टा मङ्गलमाचरन्ति । तस्य च भगवता भाष्यकारेण 'मङ्गलादीनि मङ्गलमध्यानि मङ्गलान्तानि शास्त्राणि प्रथन्ते' इति प्रथममर्गं प्रयोजनमुक्त्वा 'वीरपुरुषकाण्डायुष्मत्पुरुषकाणि च' इति ग्रन्थाभ्यासकर्तृणां सामर्थ्यातिशयः आयुर्वृद्धिश्चेति प्रयोजनद्वयमुक्तम् । अतो मङ्गलाचरणस्यावश्यकत्वात्परमेश्वरप्रार्थनारूपं मङ्गलमाचरितं शिष्यशिक्षायै ग्रन्थतो निबद्ध्यति—विज्ञेयान इति । विपूर्वात् जि जये इत्यस्माद्भतोः धातोरिकाच इति यङि तस्य यङोऽचि चेति चशब्दादेर्नमित्तके लुकि प्रत्ययलक्षणेन यङन्तत्वात् सन्यङोरिति द्वित्वे गुणो यङ्लुकोरित्यभ्यासस्य गुणे पूर्वं प्रवृत्ता धातुसंज्ञामादाय वर्तमाने लट् इति कर्तरि लटि अङोरित्वात् लोपे तस्य लटः शतृशानचावित्यात्मनेपदं शाननादेशः । विपराम्यां जेरिति विधानात् । प्रकृतिमहणे यङ्लुगन्तस्यापि ग्रहणात् । ततः

शपि तस्य अदिप्रभृतिभ्यः शपः इति लुक्, यङ्लुगन्तस्य चर्करीतं च इत्यदादौ पाठात् । एरनेकाच इति यण् । ततः सौ विज्ञेयान इति रूपम् । तस्य चोत्कृष्टजन्यवानित्यर्थः । सदेति । सर्वस्मिन्काष्ठ इत्यर्थः । सर्वशब्दात्सत्सम्पन्तात् सर्वेकान्येति दाप्रत्यये सर्वस्य सोऽन्यतरस्यामिति सादेशः । शं भवतीति गंमुः । मितद्वादित्वात् डुः । जङ्गच्छत् ; कौटिल्येन गच्छन्नित्यर्थः । गच्छत् गतावित्यस्माद्भातोः नित्यं कौटिल्ये गती इति यदि यङो लुकि द्वित्वे अभ्यासलोपे नुगतोऽनुनासिकान्तस्येति नुकि अनुस्वारपरसवर्णयोः तस्मात्पूर्ववल्लुटि लटः शतृशानचाविति शेषत्वात्परस्मैपदे शतरि शपि तस्य लुकि च सति इषुगमिपमां छः इति छत्वे छे च इति तुकि स्वायुत्पत्तौ हल्ङ्घपादिलोपः ।

Colophon :

इति श्रीपरमहंसपरिब्राजकाचार्यसर्वतन्त्रस्वतन्त्र-
श्रीमद्वैतानन्दसरस्वतीचरणारविन्दमृङ्गायमाणस्य श्री-
मत्स्वयंप्रकाशानन्दस्य कृतौ परिभाषार्थसंग्रहव्याख्या-
यां चन्द्रिकायां प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः ॥

End :

ननु एतद्वचनाभावे क्वाति स्थाता इत्यादौ पत्वे . .
. . . वर्तेतस्याशङ्क्य पूर्वशासिद्वमिति द्रुत्वस्यासिद्ध-
त्वात् सत्त्वं प्रथमतः प्रवर्तेत । ततः द्रुत्वस्य प्राप्त्य-
भाव इत्याह—पूर्ववैति ।

Colophon :

इति श्रीपरमहंसपरिब्राजकाचार्यश्रीमद्वैतानन्द-
सरस्वतीचरणारविन्दमृङ्गायमाणस्य स्वयंप्रकाशानन्द-
स्यकृतौ परिभाषार्थसंग्रहव्याख्यायां चन्द्रिकायामष्टमो-
ऽध्यायः ।

गौणमुख्ययोर्मुख्ये कार्यसंप्रत्ययः ।

ननु गौर्वाहीरु इत्यादिस्थले बाहीरुस्य कथ
गोणत्वम् ? न च तस्य गुणादागतत्वं गुणसंबन्धित्वं
वास्तीत्याशङ्क्य गाशब्दमुख्यार्थसाक्षादिमङ्गलितगत
तिष्ठन्मूत्रत्वादिधर्मयुक्तत्वमेव गुणसंबन्धित्वमित्याह—
गुणघटितेति ।

* * * *

एकाच इति सूत्रात् उपदेशग्रहणानुवृत्त्या उपदेशे
य सयोगादिः इत्यम्बीकारेण स्तृषीष्ट स्तरिषीष्ट
इत्यत्रैव स्तृम् आच्छादन इति धातोराशौलिङि स्वी
कारात् । अतश्च सयोगादेर्गुण इत्यत्रापि निरस्य छन्द
सीति सूत्रात् नियमग्रहणानुवृत्त्या नित्य य सयोगादिस्त-
त्रैव गुण नान्यत्रेति स्वीकारात् कृधातोश्च नित्य
सयोगादित्वाभावात् न कोऽपि दोष इत्याह—अस्मि-
न्निति । लक्ष्यानुमाराशेद सर्वं व्यवहितम् । अतो
न कोऽपि दोष इत्याह—इदं त्विति । उभयो
स्वीकारे किं प्रमाणमिति विविदिषायामगवता
पनञ्जलिना तत्र तत्र व्यग्रहृतत्वादित्याह—उभय-
येति । तथाच भाष्यकारवचनप्रामाण्यात्संज्ञेतिभिरिति
भावः ।

Colophon

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकचार्यसंज्ञितस्वतन्त्र
श्रीमदद्वैतानन्दसंस्वतीचरणगविन्दमृङ्गायमाणस्य स्वयं
प्रकाशानन्दस्य कृतौ परिभाषार्थसंग्रहव्याख्या चन्द्रिका
समूर्णा ।

491 22 P 13

परिभाषार्थसंग्रहव्याख्या चन्द्रिका—स्वयं-

प्रकाशानन्दकृता

Palm leaf 63 Foll 16½ × 1½ inches
10 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Breaks off in the 3rd adhyāya
Leaves 35 to 63 are broken

The colophon herein reads the author's
name as Svayamprakāṣayatindra instead
of Svayamprakāśananda

492 22 P 23

परिभाषार्थसंग्रहव्याख्या चन्द्रिका—स्वयं-
प्रकाशानन्दकृता

Palm leaf 73 Foll 17 × 1 inches
7 lines in a page Grantha script Old
Injured Illegible writing

Contains the first adhyāya only

The 1st line reads the following stanza
in praise of Parvati

“चेटीभवन्निखिलखेटी कदम्बतरवाटीपु नान्निपत्नी
कोटीरचारतरकोटीमणीकिणकोटीपरम्बितपदा ।
घोटीरगन्धिवुचशशटी कथित्वपरिपाटी नगाधिपमुता
घोटीकुलादधिकधानीमुदारमुक्तीटीरसेन तनुताम् ॥”

Then three extra leaves are added and
they repeat a portion of the work of
the 1st adhyāya

493 28 G 37

परिभाषार्थसंग्रहव्याख्या चन्द्रिका—स्वयं-
प्रकाशानन्दकृता

Palm leaf 131 Foll 17½ × 1½ inches
9 lines in a page Grantha script Old
Good Legible writing

Breaks off in the 1st pāda of the 7th
adhyāya

494. 28 G 16

परिभाषार्थसंग्रहव्याख्या सारवोधिनी—अप्पा-
दीक्षितकृता

Palm-leaf. 12 Foll 15 X 1½ inches.
6 lines in a page Grantha script Old
Injured Illegible writing.

This is another commentary on Vaidya-
nāthasāstrin's Paribhāṣarthasamgraha.
The author Appādiksita speaks of himself
as a descendant of the famous Appay-
diksita. Most probably our author may be
identical with the author of the Paribhāṣā-
ratna and the Sūtraprakāśa (Vide Nos
480 and 141 of this volume) wherein he
says that he was the 8th descendant of
the famous Appayadiksita.

Wants beginning

Beginning.

सप्रसारणम् । तदान्तरङ्गबहिरङ्गयोः समकालत्व-
मुपपादयति—अभ्यस्तस्य चेति । प्रकृतिप्रत्ययभावः
पदार्थः । अभ्यासोत्तरखण्डस्येति । तस्यैव सत्प्रस्ता-
विति भार । यथाश्रुतरूपसिद्धिपि न सभरतीत्याह—
एव चेति । हकारेण व्यवधानम् । युनृशब्देऽपि
सर्वणदीर्घस्य स्थानित्वात्वेन व्यवधानसत्त्वेन सप्रसारण-
सूत्रे व्यवधानस्य सहनोपत्त्वात् ।

Colophon

इति परिभाषार्थसंग्रहव्याख्या सारवोधिनीया पद-
स्य चतुर्थः पादः सपूर्णः ।

End

पूर्व धातुः साधनेन । तेनेति । साधनाश्रितकार्यस्य
पूर्व प्राप्तेस्तदानीं निमित्ताभाव इत्यर्थः । परिभाषासद्भावे
न्यायमाह—क्रियेत्यादिना । धात्वर्थस्य कार्यस्यात्

निमित्तित्वम् । कत्रदिस्तु निमित्तत्वमिति भावः ।
वचनादिति । संध्याघायकादित्यर्थः ।

पूर्व धातुरूपसर्गेण । केचिदिति । एतेन पूर्व एव
पक्षे रुचिः । लक्ष्यानुरोधादिति । एवमेव भाष्यकार-
व्यवहारात् सर्वेष्टसिद्धिः । वैद्य+तस्या वा न्यायाः
समर्थिताः ।

Colophon

अप्यव्यदीक्षितवरान्वयसमवेन

स्वात्मावबोधफलमात्रकृतश्रमेण ।

अप्पाभिधेन मखिना रचिता समीयात्

..... ॥

495

28 G. 5.

परिभाषावृत्तिः

Palm-leaf. 7 Foll 13½ X 1 inches 8
lines in a page. Grantha script. Old
Injured. Good writing.

A brief metrical exposition of the Pa-
ribhāṣās of Pāṇini's grammar. The author's
name is not known. The work is the same
as that described under R. No 4252 (n)
of the Trin. Cat. of the Government Oriental
MSS Library Madras

Incomplete, breaking off in the ताच्छी-
ल्लिप्तेषु वासरूप etc

Beginning

प्रीणितोऽसुरपदकटाक्षाः पाणिनीयवृत्तिः परिभाषाः ।
अथ पद्यगमितार्थविशेषाः कर्तुमुद्यतधियं प्रपतन्तु ॥ १ ॥
अञ्जमभयमुपैरपि कृत्स्नं शब्दजातमुपदेष्टुमशक्यम् ।
संग्रहेण कथनेऽर्थविशेषस्तत्र तत्र विवृतेरवधार्यः ॥ २ ॥
मंशयादिदमयोचकमित्थं नेति याभिदधती परिभाषा ।
सा पुनर्नितिमृष्टप्रतिशेषे धातुबन्धकरणद्वयगम्या ॥

लणसूत्रे या संशयकृष्णानुबन्धपुनःकृतिः ।
 सा व्याख्यानत इत्याद्यां परिभाषामसूचत ॥ ४ ॥
 न हि कार्या निमित्तत्वेनाश्रयत इतिह या ।
 दीधीवेव्योत्रितः सा तु ज्ञाप्या गुणनिषेधतः ॥ ५ ॥
 End :
 यासरूपविधिनास्ति ताच्छीलिकविधिविति ।
 निन्दहिंसादिसूत्रेण युञ्जिधानेन गम्यते ॥ १३७ ॥
 निन्दकादौ णुला सिद्धे युञ्जिधानं वृथान्यथा ।
 तच्छीलालाघर्षविषये तस्मान्न स्युर्णुलादयः ॥ १३८ ॥

496. 39. F. 11.

परिभाषावृत्तिः

Paper. 50 Foll. $10\frac{1}{2} \times 7\frac{3}{4}$ inches.
 12 lines in a page. Devanāgarī script.
 New. Good. Good writing.

Copies on side of papers.

Anonymous commentary on the Paribhāṣās known in Pāṇini's grammar.

Wants beginning.

Beginning

लक्षणप्रतिपदोक्तयोः प्रतिपदोक्तस्यैव ग्रहणम् । एको
 लक्षणेनाभिहितः । अपरः शास्त्र एव प्रतिनियतेन
 पदेन प्रतिपादितः । तयोर्ग्रहणसंभवे प्रतिपदोक्तस्यैव
 ग्रहणम् । न तु लाक्षणिकस्य । सन्निटोर्जैः । जिगाय ।
 जिनातेः संप्रसारणे निरूपस्य लाक्षणिकत्वान्न भवति ।
 जिज्यतुः । प्रातिपदिकग्रहणे छिद्भिर्विशिष्टस्यापि ।
 प्रातिपदिकग्रहणे स्त्रीपुनपुंसकलिङ्गैर्विशिष्टस्यापि ग्रहण
 भवति । तृतीया सदृशादिभिः यथेह भवति पित्रा
 सदृशः पितृशदृश इति, एवं पितृसदृशीत्यत्रापि ।

End

प्रत्ययः परः । सनादिशकपः प्रत्ययसंज्ञ उक्तः । स

यतो विधीयते ततः परो भवति । सन् तितिश्रते ।
 तज्यादयः कर्तव्यः, करणीयः । पञ्चमनिर्देशात् पूर्वः
 परो वेति संदेहे पर एव यथा स्यादिति वच-
 नम् । श्रुतामरुज्बहुचस्तु विशेषविधानात् यथास्थानं
 भवन्ति ।

Colophon :

परिभाषावृत्तिः समाप्ता ।

497. 35. C. 140

परिभाषावृत्तिः—सीरदेवकृता

Paper. 81 Foll. $9\frac{1}{4} \times 4\frac{3}{4}$ inches 12
 lines in a page. Devanāgarī script. Old.
 Good. Good writing.

This also is a commentary on the Paribhāṣās in Pāṇini's grammar by Sīradeva. The Paribhāṣās are herein dealt with in the order of the pādas and adhyāyas of the Aṣṭādhyāyī. Consequently the order of the Paribhāṣās herein is different from that followed by Nāgesa in his Paribhāṣendusekhara. Perhaps this is the earliest among the regular commentaries on the Paribhāṣās. As the author is quoted by Sāyaṇa (1377 A. D.) in his Dhātuvṛtti, he must be earlier than him.

Six folios bearing the numbers 64 to 69 are missing and consequently a portion of the 8th adhyāya is wanting; otherwise complete.

Beginning.

सकुरदमिनवरागा भास्कराभा प्रगल्भा

प्रसमशमितोया स्फीतसह्योक्चका ।

विहितहितविचारा जाड्यजातोपशान्त्यै
प्रभवतु परिभाषावृत्तिरासंवितैषा ॥

व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि संदेहालक्षणम् ।
व्याख्यानादाचार्यपारंपर्योपदेशात्संदेहेऽपि वि-
षयगमो भवति । न तु लक्षणाभाव इति । तेन
'षष्ठीस्थाने योगा' इत्यस्य प्रत्याख्याने षष्ठीनिर्देशे-
ऽप्यनेकसंबन्धसंभवेऽपि स्थानेयौगैव भवति । तदुक्तं
व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि संदेहालक्षणमिति ।
स्थान इति व्याख्यास्याम इति ।

Colophon :

इति महामहोपाध्यायश्रीमीरदेवविरचिताया परि-
भाषावृत्तौ प्रथमः पादः ।

End :

अभिनिरूपं यथा—पूरणाद्गमो तीयादन् इति तृतीय
इति । तत्र हि भावः प्रत्ययार्थो न संबन्धः । अव्यभिचरि-
तसंबन्धो यथा—सच्छब्दः । अयं शतकृत्यः सत्स्वपि
पदार्थेषु संबन्धं न व्यभिचरतीति तदुत्पन्नो भावप्रत्ययः
सामान्यमभिदधाति । तत्रेति ।

Colophon :

महोपाध्यायश्रीसीरदेवकृता परिभाषावृत्तिः स-
माप्ता ।

498.

21. Q. 9.

परिभाषावृत्तिः—सीरदेवकृता

Palm-leaf 161 Foll. 8 X 1½ inches.
10 lines in a page. Malayālam script.
Old. Good Good writing.

Breaks off in the Paribhāṣā युगपदधिकरण-
वचनो द्रष्टव्यः ।

499.

29. F. 21.

परिभाषावृत्तिः—सीरदेवकृता

Palm-leaf, 122 Foll. 11½ X 1½ inches.
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

The first leaf is missing.

Wants the beginning; otherwise com-
plete.

The scribe :

पुल्लूर ग्रामवासिना श्रीनिवासतन्जेन वचनाथेन
लिखिता ।

500.

10. I. 2.

परिभाषावृत्तिव्याख्या—रामभद्रदीक्षितकृता

Paper. 82 Foll. 8½ X 6½ inches. 14
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Good. Good writing.

A commentary on Siradeva's Paribhāṣā-
vṛtti by Rāmabhadradīkṣita son of Yajña-
rāmadīkṣita. The author mentions herein
the names of Tanjore Kings, Ekoji and
Sāhaji and states that he was a resident
of Sāhajipura alias Tiruvisanallur in
Tanjore Dt. He also states that the work
was written under the patronage of
Ānandarāyamakṣin son of Narasimharāya
and minister of King Sāhaji. Thus the
author's date must be the latter part of
the 17th Century A.D.

Incomplete.

Beginning :

बन्देऽहं वसुधैवकुटुम्बकमिदं वासुधैवकुटुम्बकम् ।

अपि बन्दिष्यमाणो यं यान्ति शस्त्रीकिमानन्दे ॥

करोमि हृदयाम्बुजे कमपि वीरमम्भोनिधे-
 निवन्धनमविन्धनज्वलनवन्धुतूणीशयम् ।
 न कश्चिदपि दृश्यते जगति यस्य शक्तो जये
 स्मर प्रहितजानकीनयनपद्मबाण विना ॥
 इद व्याकरणस्थास्तु त्रिमुनिश्रेयसे नमः ।
 प्रयोक्तव्येषु शब्देषु यस्यैवाक्तिः प्रमाण्यते ॥
 अप्रत्युपक्रियसमस्तपदप्रबोध-
 विश्रानोपकृतिनिस्तुलितानुरूपम् ।
 शेषं द्वितीयमिव शब्दिरुत्सावभौमं
 श्रीचोक्तनाथमखिनं गुरुमानतोऽस्मि ॥
 राजा ॥ कश्चिदभवद्बुद्धि यः पुरन्ध्या
 दीपाम्बया तनुभृता व्रतसंपदेव ।
 विद्योतते स्म विधिराश्वरयेव वाचा
 शौरिः श्रियेव गिरिशो गिरिकन्धयेव ॥
 मुह्योऽसाविति भोसलाम्बयमुवा राज्ञाममौ कल्पका-
 दन्योऽमीष्टफलप्रदायक इति प्राप्तेऽप्यसौ संयुगे ।
 शक्तः केवल एव सन् रिपुवृषानुच्छेत्तुमिष्टुष्टिन्न
 लोक्तस्य त्रिविधार्थता बुधजनो ब्रूते यमेकाभिधम् ॥
 तस्मादभूदशरथादिव पङ्कजाक्षः
 श्रीशाहभूप इति शीलितधर्मविधः ।
 यो मार्गणव्रजमु . . ल विमुच्य
 भूमौ ध्वपास्तवरदूषणता दधाति ॥
 लब्धश्रीमु यदीपपाणिक्मलालम्बं गतेष्वद्भुत
 खड्गस्यैकतमस्य वृत्तिभयतृध्वतिले तादृशी ।
 भक्ष्या यस्य विपक्षपक्षमलदशा पत्रावर्ती गण्डयोः
 पातुं वारि न योग्यमस्ति हि तपोरप्यश्रुद्रे स्थिते ॥
 सता तेनार्पिते राज्ञा शाहराजपुराभिधे ।
 अपहारे स्थितमता रामभेद्रेण यज्वना ॥
 पाणिनेः परिभाषायां वृत्तिव्याख्यायतेऽधुना ।
 इद शृण्वन्तु कस्या विधायास्मिन्विषयिनः ॥

ससत्कवितारसज्ञः षड्दर्शनमर्थतत्त्वविदुदारः ।
 भाति त्र्यम्बकयज्वा भाग्यपरीणाम एव सूरिणाम् ॥
 एको यस्य विशुद्धयेऽलमुदयः काकोजिविद्वत्प्रभो-
 रत्रेण्यधिकदमर्त्यतटिनीक्षानं तटभ्युच्चयः ।
 बोधे सत्यपि तावदौपनिषदे व्यक्त्यै जगत्या विधि-
 प्रामाण्यस्य सहस्रदक्षिणमखानुष्ठानमप्यादृतम् ॥
 जातं जयन्तमिव शार्ङ्गभृता समस्य
 यस्याप्रजान्मघवतो नरसिंहरायात् ।
 वृद्धश्रवःप्रियगुणं विबुधैरुपेय-
 मानन्दरायमखिन कथयन्ति सन्तः ॥
 शाहजिज्ञीक्षितोऽसचिवे तस्मिन्पोषयति रामभद्रमयी ।
 लम्बितमनःप्रसादो रचयितुमधुनाहमुत्सहे प्रन्यान् ॥
 व्याचक्षे परिभाषाया वृत्तिं बालविमुद्धये ।
 गुरुरादाम्बुजध्यानज्ञातप्रन्थतदाशयः ॥

अथ सीरदेवः प्रारिप्सितप्रन्थपरिपूरणार्थं मङ्गला-
 चरणानन्तरकर्तव्यं प्रेशावत्प्रवृत्त्यर्थं विषयनिर्देशं सूच-
 यन् प्रन्थस्य साक्षात्प्रयोजनमाह—

स्फुरदमिनरगागा भाल्वराभा प्रगल्भा
 प्रसभशमितदोषा स्फोतनत्तोऽरुचका ।
 विहितहितविचारा जाड्यमातोपशान्त्यै
 प्रभवति परिभाषावृत्तिरामेवितथा ॥

स्फुरदिति । परितो भाष्यते व्याख्यायते आभिरिति
 परिभाषाः व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिरित्येवमादयः ।
 तासां वृत्तिर्जीवं व्याख्यानेन परिष्करणम् । यथा—
 तत्ततो भाषणं विवरणमिति यावत् । श्वेतार्थार्थात्
 किन् । प्रन्थस्येदं यौगिकं नाम । एषा आमेवित
 तात्पर्येण सेविता सती । जाड्यस्यानुद्धिमत्त्वस्य विविध-
 परिभाषार्थानभिज्ञानस्य यज्ञात समूहः तदेव वा यस्ता-
 मान्यं तस्य उपशान्त्यै प्रभवति शक्नोति ।

End :

एतच्च व्यपेक्षालक्षणं सामर्थ्यमाश्रित्योक्तमिति ज्ञेयम् ।
ननु इको यणचोऽत्र तदन्तविधौ यणादेशः पदविधि-
स्थलेऽसमर्थत्वान्न स्यादिति तु शङ्का नोदेतीत्याह—
किञ्चित्स्यादि । अतो भागवत्तिकृतोक्तोऽप्यतिप्रसङ्गो
दुर्घट इति ज्ञेयम् ।

Colophon :

इति श्रीयत्तरामदीक्षितपुत्रस्य श्रीरामभट्टदीक्षितस्य
कृतो परिभाषावृत्तिव्याख्यायां प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमः
पादः ।

501. 28. G. 10.

परिभाषावृत्तिसंग्रहः

Palm-leaf. 13 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
8 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Illegible writing.

This is a summary of the Paribhāṣa-
vṛtti of Sīrādeva.

Author's name is not given
2 leaves bearing the Nos. 9 and 10 are
broken.

Complete.

Beginning

न हि कार्यं निमित्तयेनाप्रापते ।

यन् कार्यमाह सन् कार्यं प्रति निमित्तं न भवती-
त्यर्थः । तेनाप्येता भव्यावकः श्रयिता शायक इत्यत्र
इहशान्तिर्भवान् सदिति न इति गुणवृद्धिनिर्णयो न
भवति ।

इत्येतान्मथप्यपि कार्याणि शान्ते प्रकल्पन्ते ।

Colophon :

इति परिभाषावृत्तौ प्रथमः पादः ।

End :

युगपदधिकरणवचनो द्वन्द्वः ।

एकदैककार्थानामभिधाने द्वन्द्वो भवतीत्यर्थः । तेन
..... बहुत्वात् तदाजस्य बहुषु तेनैवा-
स्त्रियामिति लुक् सिध्यति ।

Colophon :

इति महोपाध्यायसीरदेवकृतो परिभाषावृत्तिः
समाप्ता ।

The colophon is apparently repeated
from the original work.

502. 10. C. 33.

परिभाषेन्दुशेखरः—नागेशकृतः

Paper. 60 Foll. 10×4 inches. 10
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Injured. Good writing.

A most popular exposition of the Pari-
bhāṣās recognised in the system of
Pāṇini's grammar, by Nāgeśabhaṭṭa son
of Sati and Sīvabhaṭṭa. He was patron-
ized by the king Rāmaparman of Śṛṅga-
berapura near Allahabad. It is said that
Nāgeśa was invited by king Jayasimha
to attend a sacrifice in 1714 A.D. This
Jayasimha may probably be identical
with the patron of Ratnākara, the author
of Jayasimhakaṭhapadma written in
1714 A.D. (Vide India Office Catalogue
No 1595 page 509 part. III.)

Complete

Beginning

नत्वा साम्प्रशिव ब्रह्म नागेश* कुरुते सुधी ।
बालानां सुखबोधाय परिभाषेन्दुशेखरम् ॥

प्राचीनवैयाकरणतन्त्रे वाचनिकानि अत्र पाणिनी-
यतन्त्रे ज्ञापकन्यायसिद्धानि भाष्यवार्तिकयोर्निबद्धानि
यानि परिभाषारूपाणि तानि व्याख्यायन्ते । ननु
लण् अइउण् सूत्रयोः णकारस्यैवोपादानेन अणिण्
ग्रहणेषु सदेहादनिर्णयः, अत आह—व्याख्यायन्तो
विशेषप्रतिपत्तिर्निर्णयः हि सदेहादलक्षणम् । विशेषस्यान्य
तराद्यर्थरूपस्य व्याख्यानात् शिष्टकृतात् प्रतिपत्ति-
निश्चयः, यतः सदेहात् शास्त्रमलक्षणमननुष्ठापक
लक्षणम्, न तथा शास्त्रस्य निर्णयजनकत्वोचित्या
दित्यर्थः ।

End

तथा ओतः श्यनीति सूत्रे शितीति वक्तव्यम् ।
तत्राद्यमप्यर्थः—यितुश्चिन्ति सूत्रे शितीति न वक्तव्य
भवतीति भाष्ये न केवलं मात्रालाघव यावदयमप्यर्थः
इति कैयटोक्तेः प्राप्तेनेतीति शिवम् ।

Colophon

इति श्रीमदुपाध्यायोपनामकसतीगर्भजनागोजिभट्ट-
कृत परिभाषेन्दुशेखरं संपूर्णम् ।

503

22 L 31

परिभाषेन्दुशेखरः—नागेशकृतः

Palm leaf 11 Foll 16½ × 1 inches 6
lines in 1 page Grantha script Old
Injured Good writing

Breaks off in the 28th Paribhāṣa

Seven extra leaves added at the end
contain some stray passages taken from

the Praudbhamanorama and Laghu
sabdendusekhara

504.

23 F 3

परिभाषेन्दुशेखरः—नागेशकृत

Palm leaf 60 Foll 16 × 1 inches 7
lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing
Complete

505

26 L 26

परिभाषेन्दुशेखरः—नागेशकृत

Palm leaf 80 Foll 9½ × 2 inches 10
lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Wooden boards are added to both sides
Complete

An extra leaf added at the end repeats
a few lines of the 50th Paribhāṣa of this
work

Date of copying 1st day of the
Vaiśākṣī month in the year Raktākṣī

506

28 G 3

परिभाषेन्दुशेखरः—नागेशकृतः

Palm leaf 49 Foll 12½ × 1½ inches
10 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Wooden board is added in the front
side

Complete

507. 28. G. 11.

परिभाषेन्दुशेखरः—नागेशकृतः

Palm-leaf. 50 Foll. 16 X 1½ inches.
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Clear writing.

Complete.

508. 29. B. 2.

परिभाषेन्दुशेखरः—नागेशकृतः

Palm-leaf. 34 Foll. 14½ X 1 inches. 6
lines in a page Telugu script. Old.
Injured. Illegible writing.

Wooden boards are added to both sides
Incomplete.

509. 40. E. 27.

परिभाषेन्दुशेखरः—नागेशकृतः

Paper. 37 Foll. 10½ X 4 inches 13
lines in a page Telugu script. Old.
Injured. Legible writing

Complete

Three extra leaves are added at the
end. Leaves 1 and 2 contain a few pas-
sages from the Laghusabdendusekhara.
Leaf 3 contains a few lines from Laghu
māhātmya

The former owner of the MS —
Guruvayya Sāstri

510 21 B 1

परिभाषेन्दुशेखरन्याख्या गदा—(पायमुष्ट)

वैद्यनाथमहकृता

Palm-leaf 117 Foll. 12½ X 1½ inches.
11 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing

This is a commentary on the Paribhā-
sendusekhara of Nāgesabhatta. The
author Vaidyanātha of the Pāyagūṇḍa
family was the son of Veni and Mahā-
deva and the pupil of Nāgesabhatta.
The popular name of the commentary as
specified in the opening stanza is Gadā,
but the colophon names it Kāsikā. The
author is known to have written some more
works on grammar, viz—1 Śabdakaustu-
bhatikā Prabhā, 2. Śabdaratnavyākhyā
Bhāvaprakāśikā, 3. Laghusabdenduse-
kharavyākhyā Cidasthimalā, 4. Rāprat-
yāhārākhaṇḍana, 5. Pradipoddyotatippana
Chāyā, and 6. Laghumāhātmyavyākhyā
Kalā. This Vaidyanātha should not be
confounded with Tatsat Vaidyanātha who
was the son of Rāmabhatta and grandson
of Viṭṭhalabhatta and the author of
Kāvya prakāśavyākhyā Uddāharanacandri-
kā, Kāvya pradīpavyākhyā Prabhā and
Kuvālayānandavyākhyā Alamkāracandri-
kā. Aufrecht wrongly identifies our author
with Bālabhāṭṭa of the Pāyagūṇḍa
family who was in fact our author's son.
(Vide the beginning and colophon of the
Mātākaraṇavyākhyā Bālabhāṭṭa's Lak-
ṣmī as given below)

॥ श्रीलक्ष्मीरक्षणं नत्वा लक्ष्मीर्लक्ष्मीं शिशुमस्तुः ।

शेखरामुद्रालाप्यगणेशपयकृत्पुत्रः ॥

महादेवः सुतन्मत्स्य वेदमूर्तिर्जटान्तविह ।

श्रीतन्मत्स्यार्थनिपुणो दीक्षितो राजपूजितः ॥

पत्नी यस्य कुमार्या साध्विना तस्य कन्यका ।

पायमुष्टोपाख्यानवनापनी पतिव्रता ।

मिनाक्षराया विद्वति तनुने मयंमविदे ॥”

“इति श्रीमन्मिताक्षराभ्याख्याने महादेवमन्त्रात्मजोमाङ्ग-
जयैवेना माधार्द्धभूतनाटकृष्णजननीपायगुण्डापाख्यश्री
लक्ष्मादेवीविरचिते लक्ष्म्यभिषे व्यवहारप्रकरणम् ।”
Chowkhamba Sanskrit Series Vide also
the introductory verses of the Dharmaśā-
strasamgraha by Balambhatta

श्रीश नत्वा श्रीनिवास दाक्षिणात्या निरन्वकृत ।
नागेनपादनिरता वचनाधात्मज मुनी ॥
सुमन कुलवृक्षकमाहेवक्षुध्वजजीविक ।
लक्ष्मीसूनुमवान्यम्बाविप्रदयविशेखक ॥
धर्मशास्त्रिमहादेवमन्नुदेवसहायक ।
बालशमाबालबुद्धि पायगुण्डापनामक ॥
Vide No 1507 I O Catalogue .

The above mentioned passages clearly
say that Laksmidevi was the wife of
Payagunda Vaidyanatha that Balakrsna
alias Balasarman or Balambhatta was
Vaidyanatha's son that Mitaksarāvya-
khyā called Laksmī *alias* Balambhatta
was written by Vaidyanatha's wife
Laksmidevi who was the daughter of
Uma and Mahadeva son of Krsna grand-
son of Ganesa and great grandson of
Mudgala of Kheraja family and that
Dharmasāstrasamgraha was written by
Balasarman *alias* Balambhatta or Bala-
krsna Mannudeva referred to in the verse
quoted above was a favourite pupil of
Balakrsna or Balambhatta and was himself
the author of the Laghubaddendusekhara
vyākhyā (Vide No 346 of this volume)
Thus it is proved conclusively that Vaidya-
natha and Balambhatta were two distinct
persons as father and son and not different
names for the same person as Aufrecht

thinks Now the question as to why the
commentary on Mitaksarā is called
Balambhatta while it was written by
Laksmidevi the mother of Balambhatta
and was named Laksmī by its authoress
remains to be solved Babu Govinda
Doss of Benares opines in his introduction
to the Mitaksaravyākhyā Balambhatta that
the real author of the commentary was
Balambhatta *alias* Balakrsna and the
commentary must have been dedicated
to his mother Laksmidevi after her death
He also exhibits several reasons to prove
the above mentioned fact It is believed
that Balambhatta wrote the work Dharma-
sastrasamgraha in 1800 A D when he
was about 80 years old under the patro-
nage of Colebrooke who was the Judge at
Mirzapore from 1795 to 1801 A D It is
also held that Balambhatta lived about
110 years Therefore our author Vaidya-
natha may be assigned to the period from
the last part of the 17th Century to the
first part of the 18th Century A D and
his son Balambhatta from 1720 to 1830
A D It has been already stated in
No 346 *ante* that Mannudeva the pupil of
Balambhatta belonged to the 19th Century
A D This commentary is also called *Kasika*

Complete

Beginning

ब्रह्माद्या यस्य न पारमानुवन्
गङ्गाहृत मस्तद्वदेशवासिनी ।
वामाश्वदेहापि न चण्डिकाप य
ध्यायामि द्व सनकादिवन्द्यम् ॥

वैद्यनाथः पायगुण्डो नत्वा नागेश्वरं गुरुम् ।

विवृति परिभाषेन्दुशेखरे तनुते गदाम् ॥

प्रारम्भितस्य ग्रन्थस्य निर्विघ्नपरिसमाप्त्यर्थमिष्ट-
देवतानतिरूपं मङ्गलमाचरन् शिष्यशिष्यायै व्याख्या-
तृश्रोतृगामनुपङ्गतो मङ्गलाय च निबध्नाति—नत्वेति ।
निगुणमूर्तेर्नयसंभवादाह—साम्बमिति । रूपकमिदम् ।
बालानां भाष्यादितः परिभाषार्थनिर्णयसमर्थानाम् ।
परिभाषा एव इन्दुः अर्थप्रकाशकत्वात्, स शेखरे
यस्येति ग्रन्थपक्षे । तत्र तासामेव व्याख्येय-
त्वेन मस्तकधृतस्वमरोप्यते । यद्वा स शेखरो सूर्य-
यस्य । यद्वा तस्य शेखर आश्रयः । यद्वा तासां प्रकाश-
कोऽलंकारस्तम् । शिष्यपक्षे तु परिभाषा इव इन्दुरित्यादि
स्पष्टमेव ।

End :

तथेति । तथा इति भाष्ये इति कैयटेकेरिल-
म्बपः । अर्थः प्रयोजनम् । यावदिति ; पद्मगौरवलाघव-
मगीत्यर्थः । मल्लकुसुमभाष्यं तु पदलाघवपक्षेऽपि
सुयोजमिति नात्र तदुक्तम् । एवं शान्तोर्जा इत्यादि-
सूत्रभाष्यमप्यत्र गमकं बोध्यमित्यन्यत्र विस्तरः । इति
सर्वमनवयमिति शिवम् ॥

Colophon :

इति श्रीपायगुण्डोपाख्यमहादेवसुतवैष्णोर्गर्भजवैद्य-
नाथमहकृतपरिभाषेन्दुशेखरकाशिका परिपूर्णा ।

511

9. H. 38.

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या गदा—(पायगुण्ड)

वैद्यनाथकृता

Paper. 11 Foll. 12½ × 5 inches. 9
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Good. Good writing.

Wants the beginning and breaks off in
the 11th Paribhāṣā.

512.

9. D. 92.

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या गदा—(पायगुण्ड)

वैद्यनाथकृता

Paper. 4 Foll. 9½ × 5½ inches. 20 lines
in a page. Telugu script. Old. Slightly
injured. Clear writing.

Breaks off in the 23rd Paribhāṣā.

513.

21. B. 12.

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या गदा—(पायगुण्ड)

वैद्यनाथकृता

Palm-leaf. 112 Foll. 16 × 1 inches.
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Much injured. Good writing.

Complete.

The scribe adds:

पायगुण्डकृता टीका परिभाषेन्दुशेखरे ।
अप्पाख्यविदुषाखेलि यटारण्यनिवातिना ॥

The former owner of the MS. : Rāma-
candra.

514.

26. L. 17.

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या गदा—(पायगुण्ड)

वैद्यनाथकृता

Palm-leaf. 75 Foll. 14½ × 1½ inches.
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Clear writing.

Breaks off in the 52nd Paribhāṣā.

515.

30. E. 14.

End.

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या गदा—(पायगुण्ड)

वैद्यनाथकृता

Palm-leaf. 57 Foll. 16 X 1 inches.
7 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

Breaks off in the 50th Paribhāṣā.

516.

8 F. 5.

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या चन्द्रिका—विश्वनाथ-
भट्टकृता

Paper. 32 Foll. 8½ X 5½ inches. 22
lines in a page. Grantha script. Old.
Good. Good writing.

A commentary on Nagesa's Paribhā-
ṣendusekhara by Viśvanāthabhatta of the
last century. The commentary is called
Candrikā.

Breaks off in the 12th Paribhāṣā (निर्दिश्य-
मानपरिभाषा).

Beginning

नत्वा विश्वेश्वरं देवमानन्दाहृष्यतिना ।

क्रियते विश्वनाथेन परिभाषेन्दुचन्द्रिका ॥

चिकीर्षितस्य प्रत्यस्य निर्विप्रपरिसमाप्तिप्रचारादि
प्रतिबन्धकदुरितप्रशमय कृतं मङ्गलमध्येतूणामनुपङ्गतो
मङ्गलाय च निबध्नाति—नत्वा साम्बमिति । साम्बं
शिवं ब्रह्मेति पदत्रयेण 'यतो वा इमानि भूतानि
जायन्ते' इति श्रुतिप्रतिपादितं पर ब्रह्म प्रतिपाद्यते ।
शेते जगदस्मिन् इति व्युत्पत्त्या सर्वजगलयाधारत्वस्य
अम्बया जगदुत्पादयिष्या सहितमिति व्युत्पत्त्या सर्व-
जगत्स्रष्टृत्वस्य बृंहयति वर्धयतीति व्युत्पत्त्या सर्व-
जगद्वर्धकत्वस्य च बोधनात् ।

517.

8. F. 1.

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या चन्द्रिका—विश्व-
नाथभट्टकृता

Paper. 9 Foll. 11 X 9½ inches. 21 lines
in a page. Grantha script. Old. Good.
Good writing.

Breaks off in the अनेकान्तपरिभाषा.

518.

40 E. 26.

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या चित्तभा—ब्रह्मा-
नन्दसरस्वती

Paper. 74 Foll. 12½ X 4 inches 12
lines in a page Telugu script. Old.
Good Good writing

Another commentary on Nāgesa's Pa-
ribhāṣendusekhara by Brahmānandasara-
svatī. The MS. does not give the author's
name. However on comparison with the
work described under R 1754 of the Tri-
Cat. of the Madras Govt. Ori. MSS. Libra-
ry, this commentary is known to have
been written by Brahmānandasarasvatī,
most probably otherwise known as Tāra-
kabrahmānandasarasvatī who has written
a Krodapatra on grammar

Breaks off in the 51st Paribhāṣā i.e. असिद्धपरिभाषा.

Beginning :

विद्याधीशो त्रिनेत्रं विमलमतिर्युतं वेदनाधाभिषेयं
जन्मस्थित्यन्तकारी निखिलजनिमतां यश्च पूज्यैः सुरेशैः ।
आनन्दद्विधर्मदेशः सकलकृतिनतो दुर्गमो बोधहीनैः ।
सत्यज्ञानस्वरूपो विगतपरिमितिस्त नमामो गिरीशम् ॥
यस्यान्नायोऽपि धत्ते चरितमतिशयं निष्कलङ्कोऽप्यबाधो
यस्य स्पृष्ट्या भवाब्धि तरति गतमलः शुद्धसंवितकृतात्मा ।
श्रीकृष्णं तं देवेशं निगमनुतिचरं बन्धनं प्राणराशे-
र्ध्यायं ध्यायं नमामश्चरितकलुषहरं स्रग्धरं वेणुमन्तम् ।
यां शक्तिं समुपासते हि विबुधा देवेन्द्ररुद्रादयो
यस्या धीशतस्त्रिगुणकणभृच्छक्तो न वक्तुं गुणात् ।
यस्या वेदवचांसि सत्यमचलं शक्ता न वक्तुं स्वत-
स्ता ध्यायेन्मुनिशृङ्गशैलनिरता प्राप्तातिभाष्यावलम् ॥
श्रितदुरितसमूहं गणेश जितमतिधीरमुनीशवन्द्यपादम् ।
जनिनिष्ठयसुसंगसन्निधानाद्विपदमपाकुरुते नमो वयं तम् ॥
चित्प्रभानामिका व्याख्या परिभाषेन्दुशेखरे ।
बालानां सुखशोधाय कुर्वे भाष्यप्रदर्शिकाम् ॥

स्वचिकीर्षितनिबन्धसमाप्तिप्रतिबन्धकदुरितप्रशमय
शिष्टाचारप्रतिपालनाय च शिष्टाचारानुमितश्रुतिप्रमा-
णकं निखिलजगद्गुरुप्रीपरमेश्वरन्यात्मकमङ्गलमाचरन्
चिकीर्षितं प्रतिजानीते—नत्वेत्यादिना । तत्र नागेश-
शब्दः चतुष्टयी शब्दानां प्रवृत्तिरिति पक्षे कस्मिंश्चित्
पुरुषविशेषे संज्ञात्वेन विनियुक्त इति संज्ञाशब्दः ।
तत्र रथकाराधिकरणन्यायेन योगजोषस्थितिं प्रति
रुद्वयोपस्थितः प्रतिबन्धकत्वात् पुरुषविशेषोप-
स्थितो कश्चिन्नागेशः पुरुषविशेषः परिभाषेन्दुशेखरं
वृत्त इत्यन्वयः । प्रयां शब्दानां प्रवृत्तिरिति पक्षे
तु न सन्ति पदच्छाशब्दाः । तत्र नागेशशब्दः
पट्टीसमासशब्दः । तस्य च गुणशब्देऽन्तर्भावः ।

व्यक्तिविशेषे तु तत्रत्यगुणारोपेण प्रवृत्तिः, तत्र रथका-
राधिकरणन्यायानवतारात् । नागानामोशो नागेश इति
व्युत्पत्त्या शेषस्यापि मुख्यार्थग्रहणे नागेशः शेषः
मदुद्धावारुह्य परिभाषेन्दुशेखरं कुरुत इत्यन्वयः ।

End :

अचः परस्मिन् इति सूत्रभाष्य इति । पठ्या शृङ्ग-
यत्र स्थानिवद्भावस्य प्रयोजननिराकरणायेति शेषः ।
नन्विदमन्तरङ्गत्वं जातबहिरङ्गस्थले युगपत्प्राप्तिस्थले
वा इत्यतो लोकन्यायेन तथाविधस्यालामादाद्यं निरा-
करिष्यमाणो द्वितीयमङ्गीकरोति—तदपीति । बाह ऊद्-
सूत्रे

This MS. contains the text also side
by side.

519.

10. E. 26.

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या त्रिपथगा—राघवेन्द्रा-
चार्यकृता

Paper. 97 Foll. 11½ × 4 inches. 7 lines
in a page. Devanāgarī script. Old. Good.
Good writing

A commentary on Nāgesa's Paribhā-
ṣendusekhara by Rāghavendrācārya pupil
of Vyāsa Nīlakaṇṭha. Aufrecht states that
the author died about 1855 A D. He also
mentions the following other works under
the authorship of this author 1. Śabda-
kaustubhaṭikā Prabhā 2. Laghusabdendu-
sekharāṭikā Viṣaṃl.

Beginning :

वितन्यते त्रिपथगा विष्णुपादाध्वजमङ्गिनी ।
सागरस्य प्रिया चेन्दुशेखराद्विहारिणी ॥

‘नागेश इति । आत्मनामेति निषेधो नामविशेष-
विषय इति केचित् । मुखमनायासः, आयासेन
माय्यादितोऽपि बोधेसंभवात् । प्राचीनेति; पाणिनेः ।
ज्ञापकन्यायेतिद्वानीति पृथकोक्तिः । अनेन परिभाषा-
सूत्रश्रुतासः । भाष्येति । इदं द्वयोर्विशेषणम् । अनेन
शितपा शपेयादिश्रुतामः । परिभाषेति । परितो व्यापृता
भाषा परिभाषा प्रचक्षते इति कारिकायाम् । लिङ्ग-
वत्त्वे सति फलउत्त्वं परिभाषात्वमिति केचित् ।
संज्ञाशास्त्रान्यत्वे मति निष्पत्तेक्षितार्थप्रतिपादकत्व
तत्त्वम् । संज्ञा च परिभाषा चेत्यभियुक्तौ अति-
देशस्य पृथगुपादानं ब्राह्मणवसिष्ठन्यायेनेति परे ।

End

शिवप्रमाणं लुप्यमानार्थविधायि । प्रयुक्तानामन्वा-
ख्यानम् । यथालक्षणमप्रयुक्ते । तेन वचन्तीत्यादि न,
प्रयोगमूलत्वाद्वाक्यकरणस्मृतेः । न्यायसिद्धेया । जह-
स्त्वार्था वृत्ति । अजहस्त्वार्था वृत्ति । जहस्त्वार्था तु
तत्रैव यत्र हृदिर्विरोधिनी । अन्त्या सर्वत्र ।

इयं के परिभाषेन्दुशेखरेण विधार्यताम् ।

यत्त्रिपथगा विष्णुपदसूक् सुमनःप्रिया ॥

Colophon

इति श्रीमत्पदवाच्यप्रमाणपारावारीणव्यासनील-
कण्ठान्तेवासिना राघवेन्द्राचार्येण विरचिता त्रिपथा
समाप्ता ।

520

33. L. 27

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या त्रिपथगा—राघवेन्द्रा-
चार्यकृता

Palm-leaf. 64 Foll. 17½ × 1½ inches.
7 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing
Complete.

The scribe adds -

सीताराममुधीजम्भुजहण्यार्यसूरिणा ।
लिखितेयं त्रिपथगा पालयता यत्तत्क्षिरम् ॥
क्रोधनाग्दे तुलामासि द्वितीयाया सितच्छदे ।
समग्रं लिखितं बुद्धिमता मतिमुद्बुधे ॥

521

21 B 13

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या—भैरवमिश्रकृता

Palm leaf 30 Foll 16 × 1 inches 8
lines in a page Grantha script. Old
Injured Good writing

This is simple and very useful com-
mentary on Nāgesa's Paribhāṣenduse-
khara by Bhairavamisra son of Bhava-
deva of Agastya family. His father Bhava-
deva was the son of Lakṣmanamisra and
grandson of Vandimisra who was a resi-
dent of Prayāga and had the title of Mahā-
mahopādhyāya. It is stated that this
commentary was written on Sam. 1878= 1821 A D Bhairavamisra has written also
commentaries on the Laghusabdenduse-
khara Laghusabdaratna and Varyakarana
bhūsanasāra All the four works written
by this author are available in print

Wants beginning, otherwise complete.

Beginning.

वृत्तिप्रसङ्गादाह—नेनु व्याघ्रीत्यादि । आदिना अश्व-
कीतीत्यादिग्रहणम् । न स्यादिति । स्वार्थादिप्रयुक्त-
कार्याणां क्रमिकत्वात् । गतिस्तरकोपपद । अत्र
प्राक् सुवृत्तपत्तेरित्यस्य उत्तरपदे इति शेषः । तेन
चर्भकीतीत्यत्र पूर्वस्य पदत्वान्नलोपसिद्धिः । सुविति ।
स्त्रीप्रत्ययस्याप्युपलक्षणम् । अन्यथा पूर्वोपस्थितनि-

मितकृत्वेनान्तरङ्गत्वात् स्त्रीप्रत्ययोत्पत्त्यनन्तरं समासे
पूर्वोक्तानुपपत्तितादवस्थं स्यात् ।

End :

अत्रेदमवधेयम् — अत्र ग्रन्थादौ लङ् अङ्गुणसूत्र-
योगकारस्यत्रोपादानेन अणिष्णहणेणु सदेहादनिर्ययः
प्राप्नोतीति तद्व्यावृत्त्यर्थं व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न
हीति परिभाषापनिबद्धा । अन्त्येऽपि परिभाषान्तराणां
व्याख्यानद्वारैर्वापनिबद्धा । न तु परिभाषान्तराणां
मिवास्या अवतरणपूर्वकोपन्यास इति व्याख्यानस्य
शिष्टकृतस्य मुख्यत्वं दर्शितम् । तेनानित्यपरिभाषाणां
शिष्टकृतव्याख्यानेन लक्ष्यानुरोधेन प्रवृत्त्यप्रवृत्तिफलप-
नम् । एवमेकयोगनिर्दिष्टानां कचित् प्रवृत्तिनिवृत्ती
कचिदेकदेशस्याप्यनुवृत्तिरित्यपि व्याख्यानेनैव फलप-
नीयमिति । एवमादौ प्राचीनवैयाकरणतन्त्रे वाचनि-
कानीत्युक्तम् । तद्व्याप्यम् । अर्धमात्रालाघवेन पुत्रो-
त्सवं मन्यन्ते, किंपुनरङ्गना वचनानां ज्ञापनेनैव
संग्रहे आनुपूर्वीरूपेण पठनेनापि तथेति सूचितमिति ।

भूतिसप्ताष्टचन्द्राब्दे नन्दनेऽखिलनन्दने ।
ममन्तर्त्तां मर्धौ शुद्धे पक्षे चान्द्रतिथौ कुजे ॥
पूर्णेयं तनुता मोदं यथाशक्ति मया कृतम् ।
विदुषा वक्षसि हरेर्न्यस्ता तस्मात्स तुष्यतु ॥

Colophon

इति श्रीमतीर्थराजप्रयागनगरवासिदेवताप्रसादलब्धा-
रिलेष्टकृतमहामहोपाध्यायामस्वर्गोत्पत्तिप्रसन्नान्दिमित्रा-
त्मजलक्ष्मणमित्रमुत्तमदेवमित्रपुत्रमेवकृतपरिभाषावि-
वृत्तिव्याख्या समाप्तिमगमत् ।

522. 23 K 9

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या सर्वप्रह्लादा—शेषशर्मा
कृता

Palm-leaf. 190 Foll 15 X 1½ inches 10

lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Clear writing.

This is another commentary on Nāgesa's
Paribhāṣendusekhara, by Śeṣasārman.
From the stanza found in the beginning of
the MS. described under the next number
and from the colophon quoted in No. 1473
of the Des. Cat. of the Madras Govt. Ori.
MSS. Library it is known that the author
was Śeṣasārman alias Kāśi Śeṣasāstrin
and he was patronized by Kṛṣṇarāja of
Mysore. The work seems to be very
recent one.

Breaks off in 94th Paribhāṣā.

Beginning :

विश्वेश्वरं गुरुं नत्वा ध्यात्वा च हृदि भारतीम् ।
विशृणोमि यथामेधं परिभाषेन्दुशेखरम् ॥
प्रवृत्तिमेता दृष्ट्वा मे हसत्यारमापि लज्जया ।
तथापि देशिकदवा वाचालयति साग्रतम् ॥
दोषान्वितोऽपि तनुता मत्प्रबन्धः सता मुदम् ।
समुक्तिभिरनुष्ठितकलङ्कोऽपि विधुर्यधा ॥

प्रारम्भितस्य ग्रन्थस्य निर्विघ्नेन परिसमाप्तये
एतच्छास्त्रस्य मूलभूतचतुर्दशसूत्रोपदेष्टृत्वेन प्राचाप-
त्वात्साम्प्रतियस्य एतदग्रन्थादौ समुचितं तद्व्याख्यानं
मङ्गल शिष्याशिक्षार्थं नियमन् चिकीर्षितं प्रतिजानीते—
नत्वेत्यादिना । कुरुत इति । यशसः शिष्याणामनायास-
ज्ञानजन्यमुक्तस्य चात्मगामित्वादात्मनेपदम् । वा-
लानामिति । बालत्वं च भाष्यादितः परिभाषार्थप्रहणा-
समर्थत्वे सति व्युत्पितृत्वम् । परिभाषेन्दुशेखरमिति ।
ग्रन्थपक्षे इन्दुरिव स्थिता परिभाषा शेषशर्मा भूपण-
व्यासः । शिष्यपक्षे तु परिभाषेन्दुरिति मयूरव्यास
कादित्यात्ममासः ।

End

किंच ज्यायानियत्र दीर्घप्रशुतिहारा अकारस्य
कुनार्थतया सामर्थ्यविरहात् ज्येष्ठ इत्यत्र यस्येति
लोपापत्तिः । प्रकृत्यैकाजितिसूत्र तु आदेशेध्वजुच्चारण-
सामर्थ्यात् टिरोपाप्रवृत्त्या प्रत्याख्यातमिति चेत्—न,
अकृदिति पयुंदासेऽपि म्भिन्नत्वेनैवाङ्गीकार्यम् । न तु
त्यदुक्तरीत्या, कष्टायत इत्यादौ.

Three extra leaves found at the end
repeat a portion of the work described
above.

The fly-leaf found at the beginning reads
the following stanzas

‘‘असपादयतः कचिदर्थं जातिम्रियागुणः ।
यदृच्छाशब्दवत् पुंसः संज्ञायै जन्म केवलम् ॥
दातैर ह्यर्थिमियाच्यः क्षीणवित्तोऽपि सर्वदा ।
शुक्रोऽपि हि नदीमार्गः खन्यते सलिलाधिभिः ॥
यस्य पट्टी चतुर्थी च विरस्य च चिराय य ।
अहं कथं द्वितीया स्याद् द्वितीया स्यामहं कथम् ॥’’

523

40 A 82

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या सर्वमङ्गला—शेषशर्म-
कृता

Paper 96 Foll 13 × 8 inches 26 lines
in a page Devanāgarī script. Old Injured.
Good writing

The following verse is added in the
introduction

नमन्महीपमण्डलीकिरीटरत्नमाङ्गरी-
विराजिताद्भिः कृष्णभूपतीन्द्रससंमतिः ।
तनोतु सर्वमङ्गला सदा परा मुद सता-
महीनवाग्भिः भूषिता मनीषिशेषशर्मणः ॥

Breaks off in the 12th Paribhāṣā : c
निर्दिश्यमानपरिभाषा This is written on one
side of paper.

524

10 B 28

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या—शंकरभट्टकृता

Paper. 21 Foll 12½ × 5 inches 11
lines in a page Devanāgarī script Old
Good Good writing.

This also is a commentary on Nāgeśa's
Paribhāṣendusekhara, by S'amkarabhaṭṭa
The author's name is not found anywhere
in the MS But as the margins contain the
mark ॥ on every page it is presumed
that the work may be of S'amkarabhaṭṭa
The commentary is different from those
described above.

Wants the beginning and end

Beginning

आहुरिति । यद्यपि परिभाषादेशे विधिज्ञाज्ञाणां
मुपस्थितौ गुणभेदकल्पनेन तदेकवाक्यता ; नान्यथा ।
इतो यणचीत्यादौ तत्तद्विधीना व्यवहिसान्यवहित
साधारणप्रवृत्तौ परिभाषैकवाक्यतायामपि जातनिवृत्त्य-
योगात् मुक्तवन्तमिति न्यायवाधापत्तेश्च प्राचीनोक्ता
वाग्यैकवाक्यता कर्तुं न शक्या । सहाशाज्ञाणां तु
मृजेवृद्धिरित्यादौ वृद्धिपदभूतयोपस्थितवृद्धिरादेर्जित्यस्य
तदर्थमविज्ञाप वृद्धिपदाभिन्ना आदिच इति शेषः ।
मृजेगिक स्थाने वृद्धिपदाभिन्ना आदिचो भवन्तीत्येताव
तेव वाग्यैकवाक्यतायवहारान्नोक्तदोषः । तत्रैव वृद्धि-
पदानर्थक्य ॥ न, चारित इत्यात् । तथापि उक्तपट्टी-
स्थान इति सूत्रमाख्यातु प्राचीनैर्ज्ञापयितुं शक्या ।

End

यद्यपि णचः स्त्रियामित्यत्र तदादिनियमेऽपि समु-

दायो भविष्यतीति नास्य फलम्, तथाप्यवयवात्त-
द्वाइत्ये फलस्य सर्ववदिति भावः । थायेति । अत
एव भाष्ये गतिकारकेत्युक्त्वा एवमप्यवयवत्वापत्तिः
प्राप्नोतीत्याशङ्क्य अनया समाहितम् । तत्फलं तु अणि
नियुक्त इति स्वरविधायके अनुपस्थित्या छत्रधार
इत्यादावस्यासिद्धिः ।

525. 26. L. 30

पाणिनीयवादनसत्रमाला—अप्यपदीक्षितकृता

Palm-leaf. 59 Foll 16 X 1½ inches,
8 lines in a page Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing

This is a treatise containing controver-
sial discussions on certain selected topics
connected with Pāṇini's Grammar, by
the famous author Appayadikṛita son of
Rangarājādhyarini of Bhāradvājagotra. It
is said that this work was written by him
after finishing the work Pūrvottaramīmāṃ-
sāvādanakṣatramālā, a similar work on
Pūrvamīmāṃsā and Vedānta. From the
title viz. Vādanakṣatramālā it is presumed
that the work must consist of 27 vāda-

This codex contains only the following
5 vādas the last being incomplete

१. कौ लुप्त न स्थानिवदिति निष्कर्षणशतः,
२. अमिदत्वममर्षनशतः, ३. नष्टातुलोपसूत्रप्रय-
न्यानशतः, ४. तत्करोषिडम्यन्यामर्थनिष्पन्नशतः
and ५. विप्रतिपेयार्थनिष्पन्नशत (incomplete)

Beginning :

उदाह्य योगकल्पा इदमप्युक्तं

अर्थवधिगतिः कथामि गृह्यमाणः ।

यः प्रस्फुरत्यविरतं परिपूर्णरूपः

श्रेयः स मे दिशतु शाश्वतिकं मुकुन्दः ॥

पूर्वोत्तरतन्त्रयुगे रचिता नक्षत्रसंमिता वादाः ।

अधुना पाणिनितन्त्रे विदुषा तोषाय रच्यन्ते ॥

किलुगुपघातवचदपरनिर्हासकुत्वेपूपसख्यानमिति वा
तिंके कौ लुप्त न स्थानिवत् इत्यर्थस्य कचिद् मन्थेषु
निषेधदर्शनात् कचिदङ्गीकारदर्शनाच्च विप्रतिपत्त्या
विचार आरभ्यते । तत्र कश्चिदाह—कौ विधि प्रति
न स्थानिवदित्येवाश्रीयते; न तु कौ लुप्तं न स्थानिव
दिति । तथाहि कौ लुप्तं न स्थानिवदित्यर्थश्रवणे
लुनातेर्णिजन्तात्किपि छ इ व् इति स्थिते णिलो-
पादन्तरङ्गस्यादातोर्वृद्धशावदेशयो कृतयोः पधाहोपे
यलि लोपात्पत्वात् ऊठि कर्तव्ये कौ कृतस्य णिलो-
पस्य स्थानिवत्त्वनिषेधात् ऊठ्सिद्धावपि लवमाचष्टे
लवयति लवयतेः किपि लव इ व् इति स्थिते णिलो-
पटिलोपयोः कौ कृतस्य णिलोपस्य स्थानिवत्त्वनिषेधे-
ऽपि णौ कृतस्य टिलोपस्य स्थानिवत्त्वात् ऊठोऽप्राप्तौ
कौ विधि प्रति न स्थानिवत् इत्यस्याव्ययान्तराश्रय-
णीयत्वात् अनेनैव लवयते लोः लवमाचष्टे लोः इत्यु
भयोपपादनमंभवे अर्थान्तराश्रयणस्य निष्प्रयोजन
त्वात्, एरुस्मिन् वाच्य अर्थद्वयस्यालामाद्य ।

End :

अत एव अनुदात्त पदमेकवर्जम् इत्यत्र सूत्रे
आमन्त्रीकृत इत्यत्र दीर्घागुपभाष्यत जे दीर्घन्त
स्यानुदात्तो भवतीत्याहुदात्तत्वस्य शमीन कुटीनः
इत्यादौ मारकाशम्य अन्यान्तरं बह्वो जे बह्वो
उन्त्यात्पुर्णमुदान भवतीति उपगम्य इत्यादौ मार-
काशम्योत्तमोदात्तत्वस्य च प्रसङ्गे नोदात्तं पदमेक-
वर्जम् इति सूत्रगा रिदाय अनुदात्त पदमेकवर्जम्
इति सूत्रणे स्वमन्त्रिभिरिव चाम्याङ्गीक्रियमाणे
आहुदात्तत्वोत्तमोदात्तत्वयोर्धीगुपभाष्यमंभवात् . . . ।

Colophon:

१. इति श्रीमद्भारद्वाजकुलजलेधिसौस्तुमश्रीमद्वैत-
विद्याचार्यश्रीमहाव्रतपात्रिश्रीमदप्पयदीक्षितस्य कृतो पा-
णिनीयवादनक्षत्रमालायाः को लुप्तं न स्थानिवदित्य-
स्यार्थस्य निराकरणसमर्थनश्रवणनक्षत्रवादः ।

२. इति श्रीमद्भारद्वाज+नक्षत्रमालायामसिद्धत्वसम-
र्थनवादः ।

३. इति श्रीमद्भारद्वाज+नक्षत्रमालाया न घातुलोप-
सूत्रप्रत्याख्यानसमर्थनवादः ।

४. तत्क्रोष्टित्यन्वयापार्थनिरूपणवादः ।

526. 34. F. 13.

पाणिनीयवादनक्षत्रमाला—अप्पयदीक्षितकृता

Palm-leaf. 21 Foll. 18 × 1½ inches.
9 lines in a page. Grantha script. old
Slightly injured. Good writing
Breaks off in the second Vāda.

527. 40 E. 65.

मधोपचन्द्रिका—मैत्रेयदेवकृता

Paper. 8 Foll. 9½ × 4½ inches. 12 lines
in a page Devanāgarī script Old Much
injured. Good writing Fol. No. 2 is
missing.

This is an elementary work on Sanskrit
grammar dealing with the topics like
vibhakti, kāraṇa, samāsa etc written in
anustubh verses The author's name is
spelt in different ways in different MSS
viz Bajaladeva, Varjaladeva and Vaisala-
deva. According to this MS the author
was the son of Candrāvati and Virasena
of Cauhūna family But the MSS des

cribed in the Catalogues of the India
Office Library (No. 898, page 249, part
II), Madras Govt. Oriental MSS. Library
(Des. No 1493, Vol. III) and the Tan-
jore Palace Library (No. 5756, Vol X)
mention the author's father as Vikramā-
ditya. The author is said to have been
a petty ruler of Patna and a pious
devotee of Śrī Rāma. It is also stated that
the work was written originally for the
benefit of the author's son Hiradhara or
Hirādhara. From the concluding stanzas
found in the Telugu Printed edition and
the MS. described under D. No. 1493
of the Madras Govt. Oriental MSS
Library Catalogue, Vol. III, it is under-
stood that the work was written in the
year Dhātṛ Samvat 1862 or Śaka 1727
corresponding to 1805 A.D. The work
consists of 432 verses in whole dis-
tributed to 8 chapters, viz—1. Svādī
(92 verses). 2. Tṛādī (33), 3. Kāraka
(56), 4. Anukta (66), 5. Samāsa (38),
6. Taddhita (40), 7. Kṛt (36) and
Sandhi (71). The work contains also
suitable illustrations composed by the
author purporting Śrī Rāma's Story.

The MS. breaks off in the 5th chapter
dealing with Samāsa.

Beginning

हरिहरगुरुभक्तः सर्वलोकानुरक्त-

स्त्रिमवनगतकीर्तिः कान्तकन्दर्पमूर्तिः

रणरिपुगणकालो वैजयक्षोणिपालो

जयति जगति दाता सर्वकर्मविधाता ॥ १ ॥

चन्द्रावतीवदनचन्द्रचकोरभूत-

श्रीवीरसेननयो नयतन्त्रवेत्ता ।

चौहाणपंदातिठकः परमाधिनाथो

राजा परं जयति चैजउदेवनामा ॥ २ ॥

रामो मे विहितं करोतु सततं राम भजे सारं

रामेणापहं समस्तदुरितं रामाय दत्तं धनम् ।

रामान्मुक्तिश्चोदिता सगमं रामस्य दासोऽस्म्यहं

गमे रिष्टु मे मन करुणाहे राम मां पातय ॥ ३ ॥

श्रीमद्भगवद्भवेन राममन्त्रितात्मना ।

इति चिन्तितमेकान्ते यदाचित्तुना सता ॥ ४ ॥

अस्थि वनममं यस्य यस्य चमं च वर्मवत् ।

स इभीचिः स कणो या नात्रिष्टुम्भिं सुधि ॥ ५ ॥

न संप्रति शरीराणि न राज्यानि धनानि च ।

तेषां स्वर्गगतानां च कीर्तिर्जगति भूतले ॥ ६ ॥

पद्मिनीपद्मजयस्तंमारे सर्वमस्थिरम् ।

कीर्तिरक्षारसदृदा स्थिता भवति भूतले ॥ ७ ॥

इह लोके मुगं येन परलोकेऽपि जायते ।

तदेव प्रयहं कर्म विपते दूरदर्शना ॥ ८ ॥

मंसाराम्भोगिण्यं रामनामानुकीर्तनम् ।

रामनामाङ्किना तन्मात्रिप्रयत्ने प्रक्रिया मया ॥ ९ ॥

याजमाना प्रयोयाप तोयाप विदुषामपि ।

आकलनमपि समारे कर्णपरम्थापनाय च ॥ १० ॥

विन्तपद्विनि निर्वेताः प्रादुर्गतां शिरिराशम् ।

धीनामर्षजभूषाः श्रीरामायमन्त्रयन् ॥ ११ ॥

समाप्तः पट्टिधो नाम्ना ज्ञेयस्तत्पुरुषस्तथा ।

कर्मचारयस्तंश्च बहुवीहिस्तथैव च ॥ १ ॥

द्विगुण्द्वोऽप्यधीमावः प्राधान्यं च चतुर्विधम् ।

पूर्वोत्तरोभयान्येषां पदार्थानां विकल्पनात् ॥ २ ॥

तत्पुरुषो द्विप्रधानस्तत्र पूर्वप्रधानके ।

प्रधानं तु यथा पूर्वकायभापरकायवत् ॥ ३ ॥

अथोत्तरपदार्थस्य प्रधानं रामसेवकः ।

द्विप्रधानस्तथा कर्मचारयोऽपि भवेद्यथा ॥ ४ ॥

रामः पुरगतिर्दोऽयं पूर्वप्राधान्यपमोदशात् ।

नीलोत्पलमिव वायुशिरिस्तुतरपदार्थकः ॥ ५ ॥

द्विप्रधानं बहुवीहेरन्यत्रौशमपत्र च ।

तत्रान्यपदार्थे च तत्प्रधानं निगद्यते ॥ ६ ॥

स्मृतरामोऽहमनिशमुभयत्र पदार्थके ।

प्रधानता यथा द्विप्राः पयथाः सप्तपास्तथा ॥ ७ ॥

उभयत्र पदार्थे च इन्द्रे प्राधान्यमिष्यते ।

गुरोरादिज ।

The fly-leaf added at the beginning contains the following :

"प्रथमा मया कृता स्थाद् द्वितीया तत्र कर्मणि ।

तृतीया यत्र कर्ता स्वल्पप्रथमा तत्र कर्मणि ॥

कर्मणि प्रत्ययो यत्र यथा कर्ता तथा पदम् ।

कर्मणि प्रत्ययो यत्र यथा कर्म तथा पदम् ॥

A brief elementary grammar dealing with Kāraka, Samāsa, Taddhita and Kṛt in 25 anuṣṭubh verses. The author is one Vararuci, apparently different from the author of Vārtikas on Pāṇini's Sūtras.

Complete.

Beginning :

प्रयोगमिच्छता ज्ञातुं हेयं कारकमादितः ।
संज्ञया पङ्क्तिं भेदात् प्रयोविशतिवा पुनः ॥ १ ॥
तत्र पञ्चविधः कर्ता कर्म सप्तविधं भवेत् ।
करणं द्विविधं चैव संप्रदानं विधा मतम् ॥ २ ॥
अपादानं द्विधा चैव तथाधारश्चतुर्विधः ।
करोति कारकं सर्वे सत्त्वातन्त्र्याविश्रुया ॥ ३ ॥

End :

वर्तमाने तु निर्देशे वर्तते शतृशानचौ ।
सन्ध्यसंज्ञापनात्ताम्यां समासो न तु सिध्यति ॥ २५ ॥
प्रन्धगौरवभीत्याहं श्लोकानां पञ्चविंशतेः ।
पदार्थभारं निर्वोद्धुं प्रमवेयं भवे भवे ॥ २६ ॥

529. 24. L. 30.

प्रयोगसंग्रहः—वररुचिकृतः

Palm-leaf. 3 Foll. 13½ X 1 inches 5 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Complete.

At the end three extra leaves contain a few lines from the Dhātupratyayapañicā and one leaf reads the following stanzas :

“चञ्चत्कङ्कणनिःस्वने कटिलसत्काञ्चीमनोहस्वने
पद्माकारपदे प्रवाल्युगले पद्मासमानेक्षणे ।
किञ्चिद्भृष्टकुचोत्तरीयवसने मन्दस्तिमाभाषणे
वक्त्राभाजितदर्पणे तव करात्ताम्बूलमानीयताम् ॥

तालाकारपयोधरे तनुमुवल्लन्त्राविकारक्रिये
ताम्यन्मध्यलते तटित्समरुचे तन्त्रीसमालापिनि ।
ताटङ्काङ्कतरङ्गिताश्रियगले तन्वद्भि ताव्राधरे
तारानाथनिमानने तव करात्ताम्बूलमानीयताम् ॥ २ ॥
कस्तूरीपरिमोदपूगशकलं कर्पूरखण्डान्वितं
मुक्ताचूर्णसमेतमिन्दुधवलं त्वच्छाहिवह्नीदलम् ।
हे कान्ते नवयौवने शशिसुखे कंदर्पकान्तासमे
वल्गुकल्पकलापिनि प्रियतमे ताम्बूलनानीयताम् ॥”

530. 29. F. 16.

प्रयोगसंग्रहः—वररुचिकृतः

Palm-leaf. 6 Foll. 15½ X 1½ inches. 8 lines in ॥ page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

The readings are slightly different. Reads the following colophon .

इति वररुचिमुनिविरचितः प्रयोगसंग्रहः ।

Complete.

The scribe adds :

“इत्थं वररुचिप्रोक्तप्रयोगस्तोमसंग्रहः ।
आत्रेयवैकटार्येण लिखितो धीमता मुदे ॥”

531. 41. A. 1.

प्रयोगसंग्रहव्याख्या प्रयोगमुखम्

Paper. 21 Foll. 11 X 4½ inches. 12 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Slightly injured. Good writing.

An anonymous commentary on the preceding work. The commentary is called Prayogamukha.

Complete.

Beginning :

इदानीमेवा श्लोकाना व्याख्या । यो यथाविहितं
प्रयोगं ज्ञातुमिच्छति तेन पुरुषेणादितः प्रथमतः कारकं
ज्ञेयम् । प्रयुज्यत इति प्रयोगः । अकर्तरि च कारके
संज्ञायाम् इति घञ् प्रत्ययः । घकारश्चोः कु
घिण्यतोतिरिति विशेषणार्थः । अनेनैव कुत्वं गकारः ।
कीदृशं कारकम् ? संज्ञया षड्विधम् । नाम्ना षट्प्रकारम् ।
कथं तदित्याह—कर्तृकर्मकरणसंप्रदानापादानाधिकर-
णानि ।

* * * * *

कर्मधारयः समासः । कर्म भूत्वा कर्ता भवति ।
किमुदाहरणम्—यथा स्वयमेव दृश्यते दुष्टजनदोषः,
स्वयमेव छ्यते केदारः । स्वयमेव छियते प्राकृतजन-
स्नेहः । स्वयमेव पच्यते ओदनः । स्वयमेव छियते
वृक्षः । एषामयमर्थः । कश्चित् वृक्षं छिनत्ति, तदा वृक्षः कर्म
भवति । स च वृक्षः छेदनक्रियायामानुसृत्यं भजमानः
स्वयमेवात्मानं छिनत्तीत्यर्थः । एतेन कर्म कर्ता भवति ।
कर्मयत्कर्मणा तुल्यक्रिय इति कर्मयद्भावः । अतिदेशो-
ऽयम् । कर्मणा तुल्यक्रियः कर्ता कर्मयद्भवतीत्यर्थः ।
कर्माध्रवाणि कार्याणि प्रतिपद्यत इत्यर्थः ।

End

शत्रु यथा—कुर्वन् तिष्ठति । करिष्यन् । ज्ञानच्
यथा—करिष्यमाणः । छटः शत्रुज्ञानचौ भवतः ।
तस्यसत्संज्ञकाम्या च समासो नैव सिध्यति । कोऽर्थः ?
एताभ्या समासो न भवति । ब्राह्मणस्य कर्तव्यः ।
ब्राह्मणस्य कुर्वन् । ब्राह्मणस्य कुर्वाणः । ब्राह्मणस्य
करिष्यन् । ब्राह्मणस्य करिष्यमाणः । पृथगुणसुनि-
तार्थमर्थव्यप इति सामाननिषेधः ।

ग्रन्थनाम्नमेतार्द श्लोकाना पञ्चविंशतेः ।

पदार्थेभ्यःमुद्रोऽतु प्रमत्तं भवे भवे ॥

Colophon .

इति श्रीप्रयोगमुखो ग्रन्थः समाप्तः ।

The MS. described under No. 5758 of the Tanjore Libr. Des. Catalogue, reads the following Colophon attributing the authorship to Vararuci, the author of the text :

इति श्रीमन्महापण्डितमण्डलीविराजमानन्याकरण-
परमाचार्यश्रीवररुचिमहाशयेन दुर्बुद्धिमात्रकाना बोध-
नार्थं विरचिते प्रयोगमुखे कृदन्तपटलः समाप्तः ।

The date of copying .

माद्रपदे कृष्णपक्षे अष्टम्या रवौ कन्यास्थे
लिखितोऽयं ग्रन्थः । संवत् १७४१ शक १६०६=
1684 A.D.

The former owner of the MS. : अस्य प्रति-
निधिः लिखित्वा धर्मधरभट्टेभ्यो दत्तः । इदं पुस्तकं
मुन्दरपन्तगणेशदशपुत्रस्य ।

532.

28. J 12.

प्रातिपदिकार्थमूत्रार्थविचारः

Palm-leaf. 5 Foll. 17½ × 1½ inches. 11
lines in a page. Grantha script. Old
Slightly injured. Good writing.

A short treatise explaining the meaning
of Pāṇini's Sūtra viz. प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाण-
वचनमात्रे प्रथमा (2.3-46). The author's name
is not known.

Incomplete.

Beginning :

प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणवचनमात्रे प्रथमा । प्रा-
तिपदिकार्थं लिङ्गं चेत्यादिप्रमेण द्वन्द्वः । मात्रपदेन
मयुष्यमकादिस्वादिस्वपदविग्रहः । द्वन्द्वोत्तं ध्रुवमागम्य

मात्रपदस्य प्रत्येकमभिमवन्धः । तथा च प्रातिपदिकार्थ-
मात्रे इत्यादिवाच्यचतुष्टयम् । तत्र च प्रातिपदिकार्थमात्रे
प्रथमेयस्यायमर्थः—प्रातिपदिकवृत्त्यधीनबोधविषयताव-
च्छेदकत्वाभिमतधर्मावच्छिन्नोऽर्थः । सप्तम्या बोधस्त्व-
वाचकत्वं वार्थः । तस्याश्रयतासम्बन्धेनाक्षिप्तप्रातिपदि-
कड्धावन्तप्रातिपदिकेऽप्यन्वयः । मात्रपदस्यान्ययोग-
व्यवच्छेदार्थकतयाप्रातिपदिकार्थतावच्छेदकत्वाभिम-
तधर्मावच्छिन्नान्याविषयकता प्रातिपदिकार्थतावच्छेद-
कत्वाभिमतधर्मावच्छिन्नविषयकबोधजनकताश्रयड्धाव-
न्तप्रातिपदिकान्यतमोक्तवृत्तिः स्वैजसन्यतमात्मिका प्र-
थमेति वाक्यार्थः संपद्यते ।

End

उत्सर्गत् प्रातिपदिकजन्यशब्दबुद्धित्वावच्छिन्न
प्रति सुबन्तज्ञान कारणमियामगतम् । विशेषतस्तु
प्रातिपदिकार्थाद्यन्तमन्त्रोऽयं प्रति द्वितीयाद्यन्तत्वज्ञानस्य
कारणात् स्यात् । एवै कर्मत्वादिविषयबोधकारणत्वं
प्रथमान्तत्वाद्विज्ञानस्य स्यादिति विशेषतः कार्यकारण-
भाव आनश्यत इति । अत्र प्रथमान्तत्वज्ञानस्य
कार्यतावच्छेदकलक्षणं दर्शयति—प्रातिपदिकार्थ-
त्वादिना ।

533

22 P 11

बालबोधः

Palm leaf 2 Foll 15½ X 1 inches 7
lines in a page Grantha script Old.
Slightly injured Good writing

Fol No 2 is missing and consequently
verses 26 to 37 are wanting

A small metrical work explaining briefly
some of the leading topics of Pāṇini's
grammar for the benefit of young students

Incomplete

Beginning

श्रीकृष्ण सर्वलोकेश नमस्कृत्य वितन्यते ।
काव्यच्युतिपितृसुबालानां सुखबोधकरी कृतिः ॥ १ ॥
भवादयो धातवः स्युस्त एकादशगणोदिताः ।
भवाद्यंदिजुहोत्यादिदिवादिखादयस्तथा ॥ २ ॥
तुदादिश्च रुधादिश्च तनादिः त्रयादयस्तथा ।
चुरादिकण्ठादी चेति ते गणा गणिताः क्रमात् ॥ ३ ॥
सत्तादिकाः क्रिया अर्था भ्वादीनां समुदीरिताः ।
एकादशगणोक्तास्त इमे द्वेधा हि धातवः ॥ ४ ॥
सकर्मकर्तृकाः केचित् केचिच्चकर्मकर्तृकाः ।
सकर्मकेभ्यो धातुभ्यो लकाराः कर्तृकर्मणोः ॥ ५ ॥

End

अनादरे च षष्ठी स्यान्निष्ठादादेशतुन्तुषाम् ।
नैव षष्ठी सप्तमी च विषयत्वे तथैव च ।
अभिन्वात्तौ च सा निर्वारणार्थेऽपि सा भवेत् ॥ ४८ ॥

Then three extra leaves are added and
they contain some unimportant domestic
documents in Tamil written in favour of
one Venkatasubba Sāstri. As the writing
is most illegible and confusing, the extracts
of these documents are not given here

534

28 K 5

बालबोधिनी—बालमृत्कृता

Palm leaf 55 Foll 17½ X 1 inches 8
lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Injured Good writing

A primer in Sanskrit grammar explain-
ing the fundamental principles in easy
method for the benefit of young students
In certain instances the grammatical terms

are explained in Tamil also. The author Bālasūri was the son of Śeṣabhaṭṭa.

Contains the following chapters :

(1) 'अन्वयप्रकरणम् (2) शब्दप्रकरणम् (3) अन्वयप्रकरणम् (4) विभक्त्यर्थप्रकरणम् (5) घातु-प्रकरणम् (6) समासादिपञ्चवृत्तिप्रकरणम् (7) संधि-प्रकरणम् (8) वृत्तिप्रकरणम् (incomplete).

Beginning :

नत्वा श्रीशेषभट्टाख्यं पितरं बालसूरिणा ।

लीलया बालबोधाय तन्यते बालबोधिनी ॥

आदौ द्राविडभाषया विभक्त्यर्था उच्यन्ते ।
அவ்ளவன் அவ்ளவன் அவ்ளவன் அதுமிது
அதுகளினதுகள் ஆகப் பாதமை. வாரம் வாரி
வாரும் வாரும்கள் ஸம்போதனப் பாதமை.
அவற்றை இவற்றை அவனை இவனை அவனை
இவனை அத்தை 'இத்தை ஆக தீயித்யை.
ஆல் ஒடே த்ருதியை. பொருட்டு சதூர்த்தி.
நின்றும் காட்டில் கிமித்தம் ஆலே பஞ்சமி.
கரு, உடைய, லுஷ்டி. இல் இலே ஸப்தமி.
என்று ஏழுவிபக்கிக்கும் அர்த்தம். அகாராந்த:
புலிங்கோ ராமாஷ்டா. ராம: ராமீ ராமா: | ஹே ராம ஹே ரமீ
ஹே ராமா: |

Colophon :

इति बालबोधिण्या संक्षेपेण विभक्त्यर्थाकाङ्क्षान्वय-
कथनं नाम प्रथमं प्रकरणम् ।

End :

नित्यं लोपः पदान्तस्य हलपूर्वस्य यस्य तु ।
अवर्णपूर्वस्य पदान्तस्य यकारस्य नित्यं लोपः स्यात्
हलि परे । देवा य नम्या इति सिचते नित्यं यलोपे
कृते देवा नम्याः । एतत्तदोश्च सोर्यः स्यात्तस्य लोपो
हलि स्मृतः । स्पष्टोऽयं । एष स विष्णुः एष विष्णुः ।
स शंभुः । इति स्वादिमंभिः ।

Colophon :

इति सप्तमं संधिप्रकरणम् ।

परार्थाभिधानं वृत्तिः । अस्यार्थः—नीलघट इत्यादौ
नीलपदघटपदवाच्यार्थभ्यां भिन्नः नीलघटपदार्थयोः
परस्परसामानाधिकरण्यसंबन्धरूपोऽर्थ इति यावत् ।
स एव वृत्तिशब्दार्थः । विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्ट-
संप्रश्नप्रार्थनेषु लिङ् । लोट् च । आशिषि लिङ्लोटौ ।
विधिः नियोगकरणम् । निमन्त्रणम् आवश्यकं श्राद्ध-
भोजनादौ दौहित्रादेः प्रवर्तनम् । आमन्त्रणं कामचा-
रानुज्ञा । अधीष्टः सत्कारः । आमन्त्रणे—इहासीत
भवान् । अधीष्टे—पुत्रमध्यापयेत् । संप्रश्ने—किं भो
वेदमधीषीयोत तर्कम् । प्रार्थने—भो भोजयेय अहम् ।
एवं लोट् ।

अवीतन्त्रीतरीलक्ष्मीधीहीणासुणादितः ।

सप्तानमेव शब्दानां सुलोपो न कदाचन ॥

The date of copying and the name of the scribe :

कोधननामसंवत्सरं तुलामासम् 1100 கல்ராண்ட
யிலிருக்கும் வரம்பமுர்த்தி எவற்றை
எழுதினார்.

535.

28. K. 15.

बालबोधिनी—बालसूरिकृता

Palm-leaf. 8 Foll. 12½ X 1 inches. 5
lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

Foll. 3 and 4 are missing.

Contains the fourth Prakaraṇa i.e.,
Kāraṇaprakaraṇa only incomplete.

मुखभूषणम्

Paper 83 Foll 7½ × 5½ inches 12 lines in a page Devanāgarī script Old Good Good writing

Justifies the correctness of some of the words found in standard works and criticized as grammatically incorrect by some later critics. The author's name is not known

Incomplete

Beginning

नित्या ज्योतिर्मयीमेका निमह्नवशादिनीम् ।

परब्रह्मस्वरूपा ता परा वाचमुपास्महे ॥

इह खलु द्विविधा शब्दा लौकिका वैदिका चेति । वैदे भग्न वैदिका । यद्यपि लौकिकानां वैदेऽपि वृत्तिस्तथाप्यसाधारणवैदिकापेक्षया ते लौकिका इत्युच्यन्ते । लोक्यते शब्दार्थं पुरुषार्थं यात्रेति लोको बृहन्न्यवहारः । द्विविधा वृद्धा इति हासना काव्यज्ञाचेति । तेषां व्यवहारो बृहन्न्यवहारः । तत्र विदिता लौकिकाः । तत्र तावत् कविन्यवहारगोचरा केचन शब्दा प्रक्रियाणां दुर्लभत्वात् अप्रशब्दाभासता प्रतिपन्नाः प्रतीतिस्वरूपेण सहृदयानां सुप्तादयन्ति । किं च,

पुरुषस्य स्वविद्यायामर्षं वर्णयत मत ।

पद प्रत्यनभिज्ञत्वं नैव शोभायह भवेत् ॥

तस्मात्तेषां व्युत्पत्तिं किञ्चिन्निरूप्यते । यथा—

‘सोऽनु न तत्पूर्वमप्रणमिरीशे-

आत्रानि स्यान्मुनि द्विपेन्द्र’ ।

अत्रापादिसंश्रयमावदर्शनादप्रशब्दप्रतीतिर्न कार्या । कथम्? संहितायामित्यस्मिन् सूत्रे विप्रक्षितायामिति

संबध्यते । तेन विप्रक्षितस्तु सधर्मवर्तीत्यर्थः सेत्स्यति । सहितैव सविः । तेन तत्कार्यभूतो गुणादिरुच्यते । तत एचोऽयवायाव इति । अस्यायमर्थः — संहितायामिति वर्तते । एचः स्थाने यः सत्यम् अय् अय् आय् आय् इत्येते आदेशा भवन्ति अचि परत संहिताया विप्रक्षितायामिति । एतदनुमारेणान्न सधर्मं विप्रक्षितम् । तेनायादेशो न भवति ।

Colophon

इति मुखभूषणे सविप्रक्षितो नाम प्रथम-परिच्छेदः ।

End

तथा च भट्टिकाव्ये—आश्वासथ निशाचरा इति । तस्मादाश्वसन्न्य इति मुनागमसहित पाठो युक्त इति केचित् । तन्न युक्तम् । अन्यथापि रूपसिद्धे । यत्र हि गणकार्यस्यानित्यत्वमपेक्ष्यैव रूपनिश्चिन्नेति तत्रैव तदप्रवणस्य युक्तत्वात् ।

यद्लुक्संग्रहश्चोकव्याख्या

Palm leaf 7 Foll 14½ × 1 inches 8 lines in a page Grantha script Old Much injured Illegible writing

This is a metrical work on grammar showing the frequentative forms (यद्भुगन्त रूपानि) of some of the roots. From the colophon it is understood that this work is a metrical explanation by an unknown author on a work called Yānluk-sangraha śloka by an unidentified author known as Āhitagnigraha. See for another copy of the work R No 4373a of the Catalogue of the Madras Government MSS Library

Complete

Beginning

प्रणिपत्य जगन्नाथं रामं राजीवलोचनम् ।
प्रक्रिया यद्भुक्तः कैश्चित्पदैः किमपि गद्यते ॥
धातोर्हलादेरेकाचो यद्प्रत्यय इह स्मृतः ।
क्रियासमभिहारेऽर्थे गत्यर्थेभ्यस्तथा पुनः ॥
कौटिल्ये भावगर्हाया लुपदेश्च यङः पुनः ।
यङोऽचि चेति तस्यास्य लुगचि प्रत्यये स्मृतः ॥
बहुलं छन्दसीति प्राक्प्रकृतं यस्पदद्वयम् ।
एतद्यङोऽचि चैयत्र चशब्देनानुक्रियते ॥
इत्येके तत्र भाषाया प्रयोगो नैव यद्भुक्तः ।
तथाच हुश्नुप्रहणं वाच्यकारैर्निराकृतम् ॥
हुश्नुवोरिति सूत्रेऽस्य छान्दसत्वेन यद्भुक्तः ।
अपरे तु चकारेण केवलो बहुलप्रहः ॥
अनुक्रुष्टः पुनश्छन्दोप्रहो नेति जगुस्ततः ।
छन्दस्त्वपि च भाषाया प्रयोगस्तस्य संपतः ॥
तथा च भाष्यकारेण हुश्नुप्रहणेनैव तत् ।
भाषाया यद्भुक्तस्तीति लिङ्गत्वेन समर्थितम् ॥
वृत्तिकारादयोऽप्यत्र तदेव मतमास्थिताः ।
अस्माभिरपि तत्रोक्त्या प्रक्रियात्र प्रदर्श्यते ॥
प्रथमं ॥ भूधातु प्रकृत्य प्रयत्नामहे ।
धातोर्ग्यादिना धातोर्भवतेर्गडि तस्य तु ॥
यङोऽचि चेति लुक्त्र लुगसौ बहुलप्रहात ।
उपाधिव्यभिचारः ॥ नच्यप्यनिमित्तकः ॥

End

जाप्राहिषीष्ट्यादि स्याद्विषयवत्त्वे सीयुडादिषु ।
एवं यद्भुक्तं सर्वत्र कार्यं सूक्ष्मेक्षिका बुधेः ॥
यो वेद यद्भुक्तं सम्पत्तं वेद्याकरणाप्रणीः ।
इत्येतद्वाङ्मयकारेण प्रशंसार्थं प्रदर्शितम् ॥
किरिति चर्तरीतान्तं पञ्चमीत्यत्र यो नयेत् ।
प्राप्तं तमहं मन्ये प्राग्व्यस्तेन संप्रहः ॥

तत्परत्वात् कुस्ते किरतो यो रुगादिकम् ।
संप्रहो जानता प्राप्ति तेन साधुगिरा कृतः ॥

Colophon

आहिताग्निगृहाख्येन शाब्दसिंहेन ये कृताः ।
यद्भुक्तः संप्रहोकास्तद्याख्येया मया कृता ॥
अक्षरं यत्परिश्रष्ट मात्राहीनं तु यद्वेत् ।
श्वन्तुमर्हन्ति विद्वांसः कस्य नास्ति व्यतिक्रमः ॥

Then reads the following

प्रहासे च मन्योपपदे मन्यतेरुत्तम एकवच । अस्य
योगस्य श्लोकरूपेणोदाहरणानि—

प्रेरितो दशकण्ठेन सेनाया जानकीपतेः ।
शुक्सारणशार्दूलानुवाचेदं विभीषणः ॥
शार्दूल किं त्वं मन्येऽन्यैरदृष्टः संचराम्यहम् ।
अस्मिन् कपिले बद्धस्तह्याङ्गलैर्विकृष्यसे ॥
निलीयेथे परेभ्योऽत्र मायया द्विषद्वले ।
किन्तु मन्ये वृथैवेयं मयि वा शुक्सारणौ ॥
मायया मोहयिष्याव आत्मा प्रत्यर्थिसैनिकान् ।
मन्यते किं भवन्तो वा वाधते मास्करं तमः ॥
युवामिदानीं मन्येथे निमहीष्यावहे परैः ।
रामाय धर्मविज्ञाय दूतहत्या न रोचते ॥
द्विष्टोऽप्यस्य परार्थत्वात् गुणेषु व्यतिरिच्यते ।
तत्राभिधीयमानः सन् प्रधानेऽप्युपयुज्यते ॥
पदार्थकारिका ॥

प्रसज्यप्रतिषेधोऽयं क्रियया सह यत्र नञ् ।
पर्युदासः स विज्ञेयो यत्रोत्तरपदेन नञ् ॥

The following lines are written at the end

“श्रीमन्निरवधिगुणमणिगयालंकृतेषु निष्ठाकनिष्ठिता-
न्विलकपिलवसिप्रादिमुनिप्रतिष्ठे शमधनमूर्धन्येषु मुह-

जनमनःकमलकमलवान्धवेपु सहोदराधिकसौभ्रात्रभरि-
तेषु अस्मदासतमेषु प्रणामा विलसन्तु ।”

538.

21. S. 5.

यइल्लुकसंग्रहश्लोकव्याख्या

Palm-leaf. 12 Foll. $7 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page. Malayālam script. Old. Slightly injured. Good writing.

Wooden boards are added to both sides. Complete

539.

9. D. 6.

यथोद्देशकार्यकालपरिभाषाविचारः

Paper. 5 Foll. $9\frac{3}{4} \times 5$ inches. 12 lines in a page. Telugu script. Old. Slightly injured. Good writing.

A treatise on the Paribhāṣās यथोद्देशं संज्ञा-परिभाषम् and कार्यकालं संज्ञापरिभाषम् well-known in Pāṇini's grammar The author's name is not known.

Complete.

Beginning :

यथोद्देशं संज्ञापरिभाषम् । कार्यकालं संज्ञापरिभाषम् । तत्रापि प्रकारद्वयम् । तत्रायमाह—उद्दिश्यते उच्चार्यते यस्मिन् काले स उद्देशः । तन्मनसि न्यस्य यथोद्देशम् । यस्मिन् काले परिभाषा संज्ञा चोच्चारिता तत्रैव वाक्यार्थ-बोधेन गृहीतपरिभाषार्थेन गृहीतसंज्ञापदशक्त्या च अष्टाध्याय्या सर्वत्र व्यवहारः । ननु कार्या-त्वात्संज्ञापरिभाषाणां कार्योद्देशवृत्तित्वं न्याय्यम् । किं च तदानीं विधिवाक्यार्थज्ञानेन किमस्य फलमन्या-काङ्क्षाशान्त्यभावेन साक्षाद्भवत्वात् अथ पक्षोऽसङ्गः इति चेत्, अत्र कैयटः—यदा अनुद्दिश्य प्रयोजननिर्देश

प्रयोजनमात्रमभिसंधाय भविष्यति किंचिदनेन प्रयोजन-मिति ज्ञानमात्रेण संतुष्ययथाश्रुतप्राहिप्रतिपत्त्रपेक्षः पक्ष इति ।

End :

किं च मपदसंज्ञेति विरोधिप्रतिद्वंद्विनिर्देशेन यत्रो-भयोः प्रातिस्तत्रैवागत्या यथोद्देशपक्षाग्रवर्णेऽप्यन्यत्र कार्यकालपक्ष एवेत्याशय इति केषांचित्समाधानमपि न समञ्जसम् । तत्रापि कार्यकालपक्षे गतेरुक्तत्वेना-गत्या मुख्यपक्षत्याग इत्यस्यायुक्तत्वादित्यलम् । एवं च व्यङ्ग्यः संप्रसारणमिति सूत्रमाप्यमप्यनुगृहीतं भवतीति सुधीभिराकलनीयम् ।

540

9. D. 6.

रमत्याहारमण्डनम्—(पाठक)रामचन्द्रकृतम्

Paper. 6 Foll. $9\frac{3}{4} \times 5$ inches. 12 lines in a page. Telugu script. Old. Good. Good-writing.

Nāgesa refuted रमत्याहार accepted by Bhaṭṭojidiksita. Pathaka Rāmacandra son of Murāri and elder brother of Lakṣmana, condemns herein Nāgesa's view and upholds Dikṣita's view on रमत्याहार.

Complete

Beginning

सचिन्त्य वादिप्रवरं जेतारं श्रीपतञ्जलिम् ।

कुर्वे वादिबिलासार्थं रमत्याहारमण्डनम् ॥

लण् । अत्र लकाराकारोऽनुनामिकः प्रतिज्ञायते । तेन लण्सूत्रस्थानर्णेन सहोच्चार्यमाणो रेफो रल्योः सञ्ज्ञेति सिद्धमिति कैयटमाध्वहरदत्तदीक्षितादयः । अत्र वदन्ति—अस्यानुनामिकत्वे अतो हरेति पाणिनिः लकारं नोच्चारयेत् । प्रत्याहारणैव निर्वाह्यत् । किं चाम्ये-

त्संज्ञकत्वे यण्वदितसूत्रेषु बहुषु-अर्धमात्रालाघवानु-
रोधेन यप्रत्याहारेणैव व्यवहरेत् । किं चानुबन्धानामच-
प्रत्याहारे प्रहणाभावे आचारादप्रधानत्वाल्लोपश्च बलवत्तर-
इति भाष्योक्तस्य तृतीयहेतोरेव्यापकतापत्तिः ।

End :

एतेन वस्तुतो एप्रत्याहारामावेन रपर इत्यस्य स्थाने
लपर इति पठनीयमिति लपरत्वं वक्ष्यामीति तुल्यास्य-
सूत्रभाष्याल्लम्पत इति उरण्परसूत्रस्थः शब्देन्दुशेखरः
परास्तः । एवं हि भाष्यादिसर्वप्रन्थस्वारस्ये दृढतर-
युक्तेरभावे च महासाहसमवलम्ब्य कथमेतद् द्वययां-
चक्रुरिति त एव प्रष्टव्याः । मात्सर्यमुत्सार्य निपुणतरै-
र्विभावनीयं सुहृद्भिर्विद्वद्भिः ।

Colophon :

रामचन्द्रविरचितं एप्रत्याहारमण्डनं समाप्तिमगमत् ॥

Then reads the following stanza :

“विन्दा विन्दति यत्र पात्रपदवीं सन्तो लघुत्वं गताः
पुंभिश्चेदवलम्ब्यते रतिकथाः केणीदृशामादरः ।
विभ्रान्ता यदि धाकरीषु कविता सत्तूरिणा का कथा
भूपाले यवने समस्तभुवने वेदगध्यमस्तं गतम् ॥”

541. 9. D. 91.

रप्रत्याहारमण्डनम् — (पाठक)रामचन्द्रकृतम्

Paper. 5 Foll. 9 × 5½ inches. 18 lines
in a page. Telugu script. Old Good.
Good writing.

Fol. 3b is left blank. Complete.

Colophon

इति श्रीमत्पाठकमुगारिसूनुपाठकलक्ष्मणाम्रजपाठक-
रामचन्द्रविरचितं एप्रत्याहारखण्डनं संपूर्णम् ।

The reading एप्रत्याहारखण्डनं found in the
above-mentioned colophon is apparently

wrong. It should be एप्रत्याहारमण्डनम्. The
remark written in the margin as एप्रत्याहार-
स्थापनं strengthens the reading as मण्डनम्.

542. 9. F. 49.

रप्रत्याहारमण्डनम् — (पाठक)रामचन्द्रकृतम्

Paper. 5 Foll. 9½ × 8 inches. 17 lines
in a page. Telugu script. Old. Good.
Good writing.

Complete.

543. 22. P. 13.

रप्रत्याहारमण्डनम् — (पाठक)रामचन्द्रकृतम्

Palm-leaf. 6 Foll. 15½ × 1½ inches. 9
lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

Complete.

Reads the following colophon :

इति विद्वत्केसरिमिश्रविरचितं एप्रत्याहारमण्डनं
संपूर्णम् ।

544. 27. E. 3.

लघुमञ्जूषा

Palm-leaf. 32 Foll. 18 × 1 inches. 6
lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing.

This is a valuable work on the philo-
sophy of grammar and speech written by
Nāgesa, son of Sati and Sivabhaṭṭa and
protege of the prince Rāmaparman ruler
of Srngabera near Allahabad. The work
deals also with the general topics relat-
ing to Śābdabodha like Gadādhara's.

Vyutpattivāda discussing the structure, import and power of the words. The main sections of the subjects dealt with are—the theory of Sphoṭa, Dhātvartha, Nipātārtha, Tīnārtha and Subārtha. In explaining the theory of Sphoṭa, the author says that the theory is derived from the grammarian called Sphotāyana who was anterior to Pāṇini. The work is available in print together with two commentaries called *Kalā* and *Kuñcika* written by the author's pupil Pāyagunda Vaidyanatha and Durbala Kṛṣṇamitra respectively. From the stanzas found at the end of the work it is known that Nāgeśa was the pupil of Haridikṣita in Vyākaraṇa and of Ramarāma in Nyāya. He describes his two important works namely *Śabdendusekhara* and *Mañjūṣā* as his son and daughter respectively. The author may be assigned to the end of the 17th Century and the beginning of the 18th Century A.D. as he was invited to attend to a religious rite *asṛamedhayāga* by Jayasimha, the ruler of Jeypur (1688 to 1728 A.D.). This work is an abridgement of the author's bigger work called *Mañjūṣā*. The *Paramalaghumanjūṣa* described under No. 469 *ante* is another work of the author being a further abridgement of this work.

The MS contains the Dhātvarthavicāra and Nipātārthavicāra (incomplete)

Beginning

अथ सकलशब्दमूलभूतत्वाद्वात्त्वर्थो निर्णीयते ।
तत्र फलानुक्तो यत्नसहितव्यापारो धात्वर्थ इति
सिद्धान्तः । यत्तु फल धात्वर्थे, व्यापारः प्रत्ययार्थ

इति; तत्र, ल. कर्मणि चेत्यादिविरोधात् । न हि
तेन व्यापारस्य प्रत्ययार्थता लभ्यते । किं च पचसि,
पक्षयसि 'पक्वानिन्यादौ' कृत्कारादीनां प्रतीतये तत्रा-
नेकप्रत्ययानां शक्तिकल्पनापेक्षया एकस्य धातोरेव
शक्तिकल्पनोचिता । किंच कृत्कारादेः प्रत्ययार्थत्वे
गच्छतीत्यादावपि तत्प्रतीतिवारणाय तद्वोधे पचि-
समभिव्याहारस्यापि कारणस्यरूपने गौरवम् । •

End

'पञ्च पञ्चखा भक्ष्याः' इत्यादाववधारणविषय-
बुद्धिस्थितपञ्चत्वसंख्यावति पञ्चपदस्य लक्षणा । अव-
धारणं चात्र पञ्चातिरिक्तसंख्या . . . णस्यबन्धि-
समभिव्याहृतप्रकारकज्ञानरूपम् । तेनान्ये भ्रमक्षया
इति फलति । एवकारस्य सदर्थलक्षणया वा । फलं
तु प्रापकप्रमाणयोजितस्य तदतिरिक्तविषयत्वाभाव-
कल्पनमिति शसिद्धिः । यत्तु एवकारार्थो . . . ।

545

20 E. 1.

वर्णविभागः

Palm leaf 2 Foll 14½ X 1½ inches 7
lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

A work on Sanskrit alphabets specifying
their total number and other aspects in
each group.

Incomplete.

Beginning.

वर्णास्तावदेकपञ्चाशत् । ते द्विविधाः—अचो हल-
क्षेति । तत्रात्र एकाधिकपञ्चदश वर्णाः । हलः पञ्च-
त्रिंशद्वर्णाः । तत्र पञ्च वर्णाः । प्रतिवर्गं पञ्च वर्णाः ।
कादयो मावसानाः स्पर्शाः । यत्तद्व्य अन्तःस्थाः ।

End.

ध्रुव औन्नत्यं गतः । रामोऽभिरामः ।

वाक्यपदीयम् — भर्तृहरिकृतम्

Paper 24 Foll 10½ X 4½ inches 8 lines
in a page Devanagari script Old Good
Good writing

This is the well-known treatise on the philosophy of grammar by Bhartṛhari, pupil of Vasurata. The work is also known by the name *Harikanika* after the author's name. It is divided into three Kandas, namely 1 Āgamakāṇḍa, 2 Vakya-kāṇḍa and 3 Padakāṇḍa dealing with the Sphota, vakya and pada respectively.

In the first Kāṇḍa the author expounds from all possible standpoints the theory of Sphota as the most essential truth of verbal sounds. Perhaps, Bhartṛhari was the first author who was responsible for separating the doctrine of Sphota from the ordinary functions of grammar and treating it elaborately with an advanced philosophical idea so as to identify the grammatical Sphota with the Vedantic Brahman in pure advaitic principles of Vivartavāda. Hence this chapter has been given also the title *Brahmakāṇḍa*. He also insists herein the necessity of Āgamapramāṇya or Śabdapramāṇya, probably in opposition to the view held by Vaiśeṣikas. Hence it is also called Āgamakāṇḍa.

In the second Kāṇḍa the author deals with the vakya giving its characteristics and putting forth the arguments in favour of the theory that a sentence is distinct from the group of words and it has been endowed with a separate power of import. At

the end of this Kāṇḍa he gives the following historical information on Pāṇini's grammar — After Pāṇini and Kātyāyana, the author Vyāṇi wrote a bulky treatise on grammar called *Samgraha* in a lakh of grāṇthas. But in course of time the work suffered much owing to the want of students and almost perished. At that time Patañjali came and wrote the *Mahabhāṣya* summarizing the *Samgraha*. Again the scarcity of capable teachers in the *Mahabhāṣya* gave opportunity to rival grammarians such as Baiṇi, Saubhava and Haryakṣa for destroying the work as they were already the opponents to the *Samgraha* and consequently to the *Mahabhāṣya* also. Thus the *Mahabhāṣya* was not in vogue and remained only in a manuscript for a long time in the south. Then Candracarya, Vasurata and some others succeeded in their attempts to get back the work from the south and popularised it. Our author Bhartṛhari studied the *Mahabhāṣya* and learnt the secrets of grammatical science from Vasurata.

In the third Kāṇḍa he deals with the word explaining the structure, import and power in it and treating some miscellaneous topics relating to it. Hence this Kāṇḍa is also known as *Prakīrṇakāṇḍa* or miscellaneous chapter. Mammata and Nagesa quote a few prose passages under the name of this work. Therefore it is understood that the work must have been in the form of prose and verses. But this MS contains the verses only.

As regards the date of the author modern scholars relying upon the accounts given by the famous Chinese traveller *Itsing*, fix it between 600 and 650 A D But as Vasurata, the author's preceptor, is said to have been a contemporary and opponent of Vasubandhu (337 to 437 A D) the author of the *Abhidharmakosa*, our author may be fixed in the period still early i.e., 400 A D (Vide page 14 of the Introduction to the *Abhidharmakosa* written by Rahula Sankrtyayana, Benares, 1931) Bhartṛhari was also the author of a commentary on the *Mahabhāṣya* called *Pradīpikā* (Vide No. 110 ante) The work has been completely printed and published in the Benares Sanskrit Series The colophon found at the end of the third Kanda describes the author as the king of Avanti Contains the Kandas 1st complete and 2nd incomplete

Beginning

अनादिनिधनं ब्रह्म शब्दतत्त्व यदक्षरम् ।
विद्यते तदेतन्मत्वेन प्रक्रिया जगतो यतः ॥
एकमेव यदाम्नातं भिन्नं शक्तिव्यपाश्रयात् ।
अपृथग्स्त्वेऽपि शक्तिव्य पृथग्त्वेन च वर्तते ॥
अव्याहृतकला यस्य कालशक्तिमुपाश्रिता ।
जन्मादयो विकाराः पञ्च भावभेदस्य योनयः ॥
एकस्य सर्वजीवस्य यस्य चैयमनेकधा ।
भोक्तृभोक्तव्यरूपेण भोगरूपेण च स्थितिः ॥
प्राप्त्युपायोऽनुकारश्च तस्य वेदो महर्षिभिः ।
एकोऽप्यनेकवर्त्म्येण समाध्यातः पृथक्पृथक् ॥

Colophon

इति भगवद्गुरुहरिकृते वाक्यपदीये आगमममुच्यते
प्रथमः काण्डः ।

End

क्रियान्तरेण चेतसा भवन्ति न हि शक्तयः ।
रूपादेव तु तादृश्यं नियमेन प्रतीयते ॥
तथैव रूपशक्तिभ्यामुत्पत्त्या समवस्थितः ।
शब्दो नियतः ॥

547

38 1 3

वाक्यपदीयम् — भर्तृहरिकृतम्

Paper 223 Foll 8½ X 6½ inches 14 lines in a page Devanagari script New Good Good writing

Transcribed from a MS available in the Govt Oriental MSS Library, Madras

As said in the last number, the work herein contains the verses and prose representing the text and Vṛtti on it by Bhartṛhari The first Kanda of this work has been printed and published by the Society of Ram Lal Kapur Trust Lahore under the editorship of Caru deva S'astri in 1934 The shorter vṛtti published in the Benares Sanskrit Series for the first kanda with the authorship of Harīṣabha seems to be a condensed version of this Vṛtti

This MS contains the Kanda 1 complete and the 2 incomplete

Beginning

अनादिनिधनं ब्रह्म शब्दतत्त्व यदक्षरम् ।
विद्यते तदेतन्मत्वेन प्रक्रिया जगतो यतः ॥

सर्वपरिक्ल्पनातीतरं भेदसर्गसमप्रतिश्रमेण स
..... विद्याविद्याप्रविभागरूपमप्रविभाग काल-
भेददर्शनाभ्यासेन मूर्तिविभागभावनया च व्यवहारानु-

पातिभिर्धर्मैः सर्वास्ववस्थास्वनाश्रितादिनिवन ब्रह्मेति
प्रतिज्ञायते । न हि कार्यकारणा . . . विभक्तस्यैकस्य
ब्रह्मणः सर्वप्रवादेऽप्यपूर्वापरे प्रवृत्तिनिवृत्तिकोटी संपरि-
संख्यायेते । न चास्योर्ध्वमधस्त्यग्वा मूर्तिपरिवर्त-
प्रत्यङ्गानां कचित्कचिदवच्छेदोऽभ्युपगम्यते । तच्च
भिनरूपाभिमतानां विकाराणां प्रकृत्यन्वयित्वाच्छ
ब्रह्मोपग्राहिता चावतिष्ठते शब्दतत्त्वमित्यभिधीयते ।
स्थितिप्रवृत्तिनिवृत्तिप्रविभागा हि शब्देनाक्रियन्ते ।
तत्त्वाक्षरनिमित्तत्वादक्षरमित्युच्यते । प्रत्यक्चैतन्येऽन्तः
संनिवेशितस्य बोधनार्था व्यक्तिरभिनियन्तते ।

Colophon . -

इति श्रीहरिवृषममहावैयाकृणोपरचिते वाक्यपदीये
आगमसमुच्चयो नाम प्रथमकाण्डं समाप्तम् ।

2 Kanda begins

शब्दस्य न विभागोऽस्ति कुतोऽर्थस्य भविष्यति ।
विभागैः प्रक्रियाभेदमविद्वान्प्रतिपद्यते ॥

यस्तावन्निमित्तरूपफलभेदादप्रसिद्धभेदक्रमवद्विरयुग-
पद्वावैरवयवैरुक्त इत्येव प्रतीतः शब्दः तस्यैव नित्यत्व-
पक्षे योग परिकल्पितो व्यवहारविषयो द्रव्यशक्ति-
निमित्तानुपाती शब्देष्टु प्रत्यस्तरूपो विभागः स
नास्ति ।

End

तथा द्विवचनेऽचीति तन्त्रोपायादिलक्षणः ।
एकशेषेण निर्देशो भाष्य एवोपवर्णितः ॥

सहविवक्षाविषयलक्षणानुपातिनमेकशेषमन्तरेणापि
भाष्ये द्विवचनेऽचीत्यत्र द्विवचनं च द्विवचनं चेति
तन्त्रोच्चारणविषय एकशेषविकल्प एवोपन्यस्तः ।

प्रायेण सक्षेपरचीनरूपविद्यापरिग्रहान् ।
संप्राप्य वैयाकरणान् संप्रहेऽस्तमुपागते ॥
कृतेऽथ पतञ्जलिना गुरुणा तीर्थदर्शिना ।

सर्वेषां न्यायबीजानां महाभाष्ये निबन्धने ॥
अलङ्कारागेषु गाम्भीर्यादुत्तान इव सौष्ठवात् ।
तस्मिन्कृतानुद्दीना नैवावास्थित निश्चयः ॥
वैजिसौभवहर्षश्रैः शुभ्रकृतानुसारीभिः ।
आर्थे विगृहिते ग्रन्थे सग्रहप्रतिकन्तुके ॥
यः पतञ्जलिशिष्येभ्यो श्रष्टो व्याकरणागमः ।
कालेऽथ दाक्षिणात्येषु ग्रन्थमात्रे व्यवस्थितः ॥
पर्वतादागमं लब्ध्वा माध्यवीजानुसारीभिः ।
स नीतो बहुशास्त्रत्वं चन्द्राचार्यादिभिः पुनः ॥
न्यायप्रस्थानमार्गास्तान्भ्यस्य स्वं च दर्शनम् ।
प्रणीतो गुरुणास्माकमयमागमसंग्रहः ॥

548

38 I 20

वाक्यपदीयव्याख्या पद्धतिः—वृषभदेवकृता

Paper 291 Foll 8½ x 6½ inches 14
lines in a page . Devanāgarī script . New.
Good . Good writing

This is a commentary called Paddhati
on the Vākyapadīya which is in the form
of verses and prose as described under the
last number . The author Vṛsabhadeva
was the son of Devayāsa and protege of
the king Viṣnugupta who still remains un-
identified . This commentary has been con-
densed and included in the book of Vāky-
padīya published by the society of Ram
Lal Kapur Trust, Lahore in 1934 . The
author Vṛsabhadeva admits that there
were already many commentaries on the
Vākyapadīya before his

The first Kanda only complete.

Beginning

सर्वप्रपञ्चरूपं विगताशेषप्रपञ्चजालमलम् ।

जयति जगतां निमित्तं भवबन्धच्छिदे परं ब्रह्म ॥
विमलचरितस्य राज्ञो विदुषः श्रीविष्णुगुप्तदेवस्य ।
भृत्येन तदनुभावाच्छीदेवयशस्तनूजेन ॥
बन्धेन विनोदार्थं श्रीवृषभेण स्फुटाक्षरं नाम ।
कथिते पद्मतिरेषा वाक्यपदीयोदधेः सुगमा ॥
यद्यपि टीका बह्व्यः पूर्वाचार्यैः सुनिर्मला रचिताः ।
मन्तः परिश्रमज्ञास्तथापि चैना प्रहीन्यन्ति ॥

‘द्वावुपादानशब्देषु’ इत्यतः प्रभृति प्रकरणं प्रवर्तित्यते । तस्य त्वनाख्यातसंबन्धाभिधेयप्रयोजनस्य प्रेक्षापूर्वकारिणामनुपादेयैव स्यादिति ते कथयितव्याः । तत्र संबन्धः प्रमाणप्रयोजनयोः हेतुहेतुमद्भावलक्षणस्तदन्तर्गतत्वात् पृथगुक्तः । प्रकरणं हि शब्दादिपदार्थानुगमकम् । तस्य तत्फलम् । मोक्षस्तु पारम्पर्येण । ताभ्या च सहास्य हेतुहेतुमद्भाव इति । यस्त्वस्य प्रकरणस्य व्याकरणेन सह संबन्धः तमयं ‘नित्याः शब्दार्थसंबन्धास्तत्राज्ञाता महर्षिभिः’ इत्युपोद्घातकारिकाया स्वयमेव कथयिष्यति यतो मुनिभिर्न्याकरणे नित्याः शब्दादयः कथितास्ते चानेन प्रकरणेन समनुगम्यन्त इति । गुरुपक्रमं द्वितीयकाण्डान्ते स्वयमेव प्रत्यकारो दर्शयिष्यति ‘प्रायेण संक्षेपरुचीन्’ इत्यादिभिः श्लोकैः । अभिधेयदर्शनाय ■ ‘अपोद्धारपदार्था ये’ इत्यादिकारिकाद्वयम् । यतोऽष्टौ पदार्था निरूप्यन्तेऽस्मिन्प्रकरणे । द्विविधोऽर्थः अपोद्धारितः स्थितलक्षणश्च । शब्दो द्विविधः प्रतिपादकोऽन्वाख्येयश्च । संबन्धो द्विविधः कार्यकारणभावलक्षणः योग्यतालक्षणश्च । फलं द्विविधम् । अर्थप्रतिपादन धर्मश्चेति । स्मृत्यर्थमनुगम्यन्त इति प्रकरणप्रयोजनम् । यतो व्याकरणाङ्गमूलाष्टपदार्थस्मरणं प्रयोजनमस्य प्रकरणस्य । विशिष्टेष्टदेवतानमस्कारस्तु ब्रह्मणः शास्त्रादौ सकीर्तनान्कृतः, यतो देवताः सर्वाः तस्यैव विवर्णा इति । सति व्याकरणस्य प्रयोजनतत्त्वे तदङ्गमूतपदार्थानुगमो

युक्त इति नित्याः शब्दार्थसंबन्धा इत्यतः पूर्वाः कारिकाः सर्वा एव व्याकरणप्रयोजनान्वाख्यानाय ।

End :

तदेवं श्रुतिस्मृतीनां स्वरूपमाख्याय व्याकरणस्मृतेरन्याभिः स्मृतिभिस्तुल्यतामाह—कायवाग्बुद्धीति । ते हि यथावस्थितपदार्थपरिच्छेदविरोधिनो बुद्धेः काल्पन्यहेतव उपप्लवाः । तदुपधातेति । रागाद्युपधातहेतुभूतं वैराग्यादि । तस्य ये उपायास्तेषां लक्षणभूतान्यध्यात्मशास्त्राणि पातञ्जलादीनि ।

* * * * *

सूक्तकरणिकालकाविनाविशापप्रयो विद्वद्भिः संज्ञेया भवति । विप्रवन्धुपदानाम् ।

Colophon :

इति श्रीवृषभदेवविरचिताया वाक्यपदीयपद्मती प्रथमं काण्डं समाप्तम् ।

549.

23 L. 2.

वाक्यपदीयन्याख्या पद्धतिः—वृषभदेवकृता

Palm leaf. 110 Foll. 19 × 1½ 8 lines in a page. Malayālam script. Old Injured Illegible writing.

Contains the first Kānda only complete.

This is the original of the transcript described in the last No.

550.

39. F. 3.

वाक्यपदीयन्याख्या पद्धतिः—वृषभदेवकृता

Paper. 160 Foll. 7½ × 6½. 18 lines in a page. Devanāgarī script. New. Good. Good writing.

Transcribed from a MS. of the Government. Oriental MS. Library Madras

Breaks off in the 82nd stanza of the 1st Kānda.

The following colophon which mentions the work as complete is apparently wrong.

Colophon

इति देवयज्ञस्तनूजेन वृषभदेवेन विरचिता वाक्य-
पदीपटीका संपूर्णा ।

551. 40 B 29

वाक्यपदीयव्याख्या प्रकाशः—हेलाराजकृतः

Paper 79 Foll 8½ X 5 inches 12 lines in a page Devanāgarī script Old. Injured Good writing The folios are given the serial numbers 1 to 251 of which 2 to 173 are missing

This is a valuable commentary called Prakāśa on the third kānda i.e. Pada kānda alias Prakīrṇakānda of Bhartṛhari's Vākya-padīya. The author Helārāja was the son of Bhūtirāja a descendant of Lakṣmana, the minister of the King Muktapīda. Hemendra in his Aucitya-śāstrāṅgī quotes a stanza under the authorship of Rājaputra Muktapīda while the same stanza is quoted in Vallabha deva's Subhāṣitavalī under the authorship of Bhartṛsu. From this it is presumed that Muktapīda had another pet name Bhartṛsu. According to Kāhāna's Rājataranginī Muktapīda was the son of Tārāpīda and a contemporary of King Yaśovarman and the poet Vakpaṭirāja of the 8th Century A D. But this informa-

tion will not help us in fixing the exact date of Helārāja, as he was only a remote descendant of Muktapīda's minister. As the author quotes Kaiyaṭa's Pradīpa he must be later than the 11th century A D. in which Kaiyaṭa is supposed to have lived. Helārāja states that he has also written a commentary on the first two kāndas of the work by the name Śabda-prabhā. But this is not available anywhere. The author divides the third kānda into the following 14 sections, viz.—1. Jāti, 2. Dravya, 3. Sambandha, 4. Bhūyodravya, 5. Guṇa, 6. Dik, 7. Sādhana, 8. Kriyā, 9. Kāl, 10. Puruṣa, 11. Saṁkhyā, 12. Upagraha, 13. Linga and 14. Vṛtti. The manuscript and the printed edition of this commentary, contain gaps in two places in the 7th section and make up for the omission by supplying the commentary of Puṇyārājā for the corresponding portions. From this we may presume that Puṇyārāja has written commentary on the third Kānda also.

The MS contains one leaf in the beginning of the 1st section and then begins in the 82nd stanza of the 7th section and goes on up to the end of the 8th section.

यस्मिन्समुत्थता प्रयाति रुचिर कोऽप्यन्तरङ्गजृम्भते

नेदीयान्महिमा मनस्यमिनव पुनः प्रकाशात्मनः ।

तृप्तिं यत्परमा तनोति विषयास्वाद विना शाश्वती

धामानन्दसुधामयोजितवपुस्तत्प्रातिभ सस्तुमः ॥

काण्डद्वये यथावृत्ति सिद्धान्ताधेस्तु तत्त्वतः ।

प्रबन्धो विहितोऽस्माभिरागमार्थानुसारिभिः ॥

तच्छेषभूते काण्डेऽस्मिन् सप्रपञ्चे स्वरूपतः ।
 श्लाकार्थचोक्तनपर प्रकाशोऽयं विधीयते ॥

इह पदार्थाष्टकविचारपरत्वाद्वाक्यपदीयस्य प्रथम-
 काण्डेन प्रयोजनादिपदार्थे निर्णयितेऽनन्तरकाण्डोपपादि
 तापपत्तिभिर्वाच्यतदर्थयारन्वाल्पेयस्थितलक्षणयोः प
 दार्थयानिर्णयितत्वात्तदपोद्धारकोपोद्धाररूप पदविचार
 प्रक्रम्यते । तत्र नियतविरूपो यथाभिप्रायमपोद्धार
 इति यथासम्भव पदभेदानुद्दिशति—

त्रिधा कश्चित्पदं भिन्नं चतुर्धा पञ्चधापि वा ।
 अपोद्घृत्यैव वाक्येभ्यः प्रकृतिप्रत्ययादिवत् ॥

वाक्यस्यैव निरुक्तस्य वाचकत्वादान्तरा पदप्रवृत्ति
 विभ्रम इति किमस्यपदव्युत्पादनेनेत्याशङ्क्यापोद्घृत्यैव
 वाक्येभ्यः इत्याह । अपोद्घृत्य कल्पनावुद्ध्या पृथक्पद
 निष्क्रम्य । अलण्डवाक्यस्युत्पत्तावुपाय पदव्युत्पत्ति
 वाक्यवादिनाम्, अलण्डपदव्युत्पत्ताविव परिकल्पित
 रूपप्रकृतिप्रत्ययागमादेशादिव्युत्पत्ति पदवादिनाम्,
 आनन्त्याद्धि वाक्यानां स्वालक्ष्येनाशक्या न्युत्पत्ति
 कर्तुमिति सदृशपदद्वारकम् ।

End

यथाहि नापाध्यायरूपादन्यन्मातुल्यं तथा न
 भावादन्यत्पचिरूपम् । सामान्यविशेषयोरत्यन्तभेदा-
 भावात् सकलविशेषपरिहारेण सामान्यरूपानुपपत्तेरिति
 सर्वत्र सिद्धिः ।

Colophon

इति श्रीभूतिराजनयहेलाराजकृते प्रकीर्णप्रकाशे
 त्रियासमुद्देशाऽष्टमः । ग्रन्थ २९६९ ।

552 39 G 13

वाक्यपदीयव्याख्या प्रकाशः—हेलाराजकृत

Paper 128 Foll 8½ X 6½ inches 14

lines in a page : Devanagari script New
 Good Good writing

Transcribed from a MS of the Govern-
 ment Oriental MSS Library Madras
 Contains the 3rd Kānda sections 9 to
 13 only

Fol 123 is left blank but there is no
 gap in the matter

Beginning

क्रियानन्तर कालं समुद्दिष्टं । स हि क्रियाया
 परिच्छेदकः । तत्र दर्शनान्तरलक्षितं तावत् तत्स्व-
 रूपमाह—

•यापारव्यतिरेकेण कालमेकं प्रचक्षते ।

नियमेकं विमुद्रय्य परिमाणं क्रियावताम् ॥

परावरादिप्रत्ययलिङ्गो न्यायक एको मूर्तोऽत एवा-
 कृतस्त्वानियं कालं क्रियाव्यतिरिक्तो जन्मादिक्रिया
 द्वारेण भावपरिच्छेदको वैशेषिकैराम्नातः । तस्य
 परिच्छेदकान्तरभ्यः परिच्छेद्यभेदेन भेदमाह—

दिष्टिप्रस्थसुवर्णादि मूर्तिभेदाप कल्पते ।

क्रियामेदाय कालस्तु सख्या सर्वस्य भेदिका ॥

मूर्तिसर्वगतद्रव्यपरिमाणम् । तत् परिच्छिद्यते दिष्ट्या-
 चायाममानेन । तथा च मूर्तिमद्रस्तुगतमेव दिष्टि
 विस्तितिरित्यादि । एकदिग्विभागावच्छेदेन चानेन वस्तु
 परिच्छेदे प्रमाणम् । प्रस्थादिना तु सर्वतोऽयच्छेदेना
 राहपरिणाहाभ्यां ब्रीहादेः परिच्छेदः । प्रस्थं द्रोण
 आट्कमित्येतत् परिमाणम् । परि सर्वतो भावे ।
 सुवर्णादिरुन्मानं तु तत्तद्विशेषेण द्रव्यं परिच्छिनति
 सुवर्णं नित्यं पलमित्यादि । एभ्यो व्यतिरिक्तं कालोऽ
 मूर्तक्रियापरिच्छेदहेतुः । सूर्यसंचारादि काण्डेन मीयत
 मासं सवत्सर इत्यादि । मृता मृतस्य सर्वस्य सख्या
 परिच्छेदमादधाति प्रमाणादथ । शो घनो, बहव आ

त्मानः, द्वे क्रिये, एका वितस्तिः, द्वौ हस्तौ, चत्वारः प्रस्थाः, पञ्च पलानि । संख्यापि च संख्यया मीयते; द्वे विशती, पञ्च पञ्चाशत् इति । कालेन तथा क्रियाः परिच्छेद्यन्त इत्याह—

उत्पत्तौ च स्थितौ चापि विनाशे चापि तद्वताम् ।
निमित्तं कालमेवाहुर्विभक्तेनारम्भना स्थितम् ॥

जन्मस्थितिविनाशाः समस्ताः क्रियाः कालान्तर्भव-
नहेतव इति तद्वद्वारेण जन्मादिमता पदार्थानां निमित्त-
कारणं कालमाहुः ।

Colophon .

इति भूतिराजतनयेन हेलाराजेन कृते प्रकीर्ण-
प्रकाशे कालसमुद्देशो नवमः ।

End :

अभावे शशविषाणादीनामपि यस्तुभूतोत्तरपदाश्रयं
लिङ्गम् । न चान्यथामावोपाश्रयत्वाद्भावो व्यव-
हियत इति व्यापकमिदं संस्त्यानप्रसवौ स्थितिधेति
लिङ्गत्रयं सिद्धान्तितमवगन्तव्यमित्यसमस्तपदसंस्कार-
निमित्तभूताः पदार्थाः पर्यवसितविचाराः ।

Colophon :

इति भूतिराजतनयहेलाराजकृते प्रकीर्णप्रकाशे लिङ्ग-
समुद्देशोऽष्टमः ।

553. 39. C. 7.

वाक्यपदीयव्याख्या प्रकाशः—हेलाराजकृतः

Paper. 437 Foll. 8½ X 6½ inches. 14
lines in a page. Devanāgarī script. New.
Good. Good writing.

Transcribed from a MS. of the Govt.
Oriental MSS. Library, Madras.

Contains the 14th section viz. वृत्तिसमुद्देश
of the 3rd Kāṇḍa.

Beginning :

असमस्तपदगतानर्थान् विचार्य समस्तपदविधयान्
विचारयितुं पञ्चप्रकारवृत्तिपदविचारः प्रस्ताव्यते । तत्र
प्रथमं समानाधिकरणतद्वितविचारः । तथाहि—कुत्सि-
तादीनामर्थे चेद्दिङ्गवचनानुपपत्तिः, कुत्सितादिसमा-
नाधिकरणादिति चेदतिप्रसङ्गो यथा टाढादिव्यति
प्रत्ययार्थपक्षं समानाधिकरणपक्षं च दोषवन्तमुद्गाध्य
सिद्धं तु येन कुत्सितादिवचनं तद्युक्तात् स्वार्थं प्रत्यय-
विधानादिति प्रकृत्यर्थविशेषणपक्षोऽवस्थापितः । येन
धर्मेण कुत्सादयः प्रतिपद्यन्ते तद्धर्मयुक्ताधीमिधायिनः
प्रातिपदिकात् तेनैव कुत्सादेरुपपत्त्यात् तद्व्योतनाय
स्वार्थं कनादयः प्रत्यया विधेया इति वार्तिकार्थः । एवं
च प्रकृत्यर्थविशिष्टः प्रत्ययार्थः, न तु कुत्सादिधर्म-
मात्रमिति लिङ्गवचनोपपत्तिः । उपात्तकुत्सादेरेव ॥
शब्दात् प्रत्यय इति तत्समानाधिकरणादिदमादेः
स्वयमनुपात्तकुत्सादेस्तदभावः । एवं स्थिते केन
धर्मेण कुत्सादय इत्युक्तम्—स्वार्थमभिधाय शब्दो निर-
पेक्ष इत्यादि । स्वार्थादिपञ्चकाभिधायिनः प्रातिपदि-
कात् स्वार्थादिनिमित्तकुत्सनादिव्योतनाय कनादयः
प्रत्यया इति प्रकृत्यर्थविशेषणपक्षः । प्रियकुत्सनादिषु
पुनः प्रवर्ततेऽसौ विभक्त्यन्त इति च । न सुबन्तात्
प्रत्ययविधानपरमेतद्वचनम् । अपि तु पञ्चकार्थनि-
मित्तत्वात् कुत्सनादेः देवदत्त इत्यादी कुत्सादिमात्रे
प्रत्ययेन द्योतिते प्रकरणादेः तद्वितुलिङ्गदीनामन्यतमो-
ऽवधारयते । स च सुबन्तेन द्योतित इति विशिष्ट-
कुत्साद्वयप्रतिपादनाय विभक्त्यन्तः प्रवर्तत इत्यु-
च्यते । तदेतत् व्याचष्टे—

कुत्साप्रसातिशयेः समासार्थं तु युज्यते ।

पदं स्वार्थद्वयः सर्वे यस्मात् कुत्सादिहेतवः ॥

स्वार्थद्वयलिङ्गसंख्याकर्मादिलक्षणेनार्थेन परिपूर्णा-
भिधेयं पदं स्वार्थादिनिमित्तेन विशिष्टेन कुत्सादर्थेन

युक्तमवधार्यते । स्वार्थादयश्चान्यत्र व्याख्याता नेह प्रपञ्चयते । तदत्र प्रातिपदिकार्थनिमित्तत्वात् कुत्सा-
देस्तद्विशिष्टाभिधायिनः प्रातिपदिकादेवाधिकारात् प्रत्य-
यः । प्रत्ययान्तात् विभक्तिपराच्च कुत्सादिहेतोर्निशिष्ट-
स्याभिव्यक्तिरिति समाप्तार्थे तेन संबन्ध्यत इत्युच्यते ।

End :

द्रव्यवाचिनामपि गवादीना बाहीकादौ गुणनिमित्त-
सादृश्यवशेन प्रवृत्तेः प्रकारे गुणवचनत्वमस्त्वेवेति
किं विशेषणेन व्यावर्त्येत । सस्मात् गुणवचनग्रहण
सामर्थ्यात् गुणवचनो यः शब्दो निज्ञातस्तस्य प्रकारे
सादृश्ये घोरस्ये द्विवचनमिति नास्त्यतिप्रसङ्ग इति ।
गुणोपसर्जनद्रव्यवाचिनः शुक्रादेरेव द्विवचनं गुणवा-
चिनश्चेति शुक्रशुक्रः पटः, शुक्रशुक्रं रूप, पटुपटुरिति
सिद्धम् । तदेवं संसर्गावस्थः पदार्थो वाक्यार्थाद-
प्यदृश्य पदविभागपूर्वकं समीक्षितपरिसमाप्तोऽर्थद्वारकः
पदविचार इति ।

Colophon :

इति भूतिराजतनयहेलाराजकृते प्रकीर्णप्रकाशे वृत्ति-
समुद्देशश्चतुर्दशः । समाप्तं चेदं पदकाण्डम् ।

मुक्तापीड इति प्रसिद्धिमगमत् काश्मीरदेशे नृप.

श्रीमान् ख्यातयशः बभूव नृपतेस्तस्य प्रभावानुगः ।

मन्त्री लक्ष्मण इत्युदारचरितस्तस्यान्ववाये भवो

हेलाराज इमं प्रकाशमकराच्छ्रीभूतिराजात्मजः ॥

तमोऽर्थस्तः सूर्यादिभिरिह कृतो यद्यपि सुवि

प्रदापः साफल्यं वाचिदपि तथाप्यत्र विषये ।

प्रयात्वेव प्रायो जगति खलु भावाः कृतधिया

न शक्या निहंतुं स्फुरदभिनवास्फाररुचिराः ॥

निराकाङ्क्षेण वपुषा गता सर्वजनीनताम् ।

तृतीया वागवस्थेयं प्रतिष्ठाभुषयात्त्वतः ॥

त्रैलोक्यगामिनी येन त्रिकाण्डी त्रिपदी कृता ।

तस्मै समस्तविद्याश्रीकान्ताय हरये नमः ॥

सूक्तिश्रियः स्फुटा एता जयन्ति जगता गुणैः ।

हेरमायाध्विपीयूषच्छटाच्छुरितविप्रहाः ॥

समाप्तोऽयं प्रकीर्णप्रकाशः ।

The scribe of the original MS. from which the MS. under notice was copied, adds :

“विचित्रगुणनानार्थदर्शनैरुनिवन्धनम् ।

निर्मलानन्तबोधारमचक्षुः सारस्वतं नुमः ॥

परगुणपरदानप्रस्तुताशेषकृत्या

निजगुणकलिकाभिलोकमामोदयन्तः ।

अविदितपरदोषा ज्ञानपीयूषपूर्णाः

करकृतमपराधं क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः ॥

कदम्बमूले कदलीवनान्तरे

विचित्ररङ्गे वसती सर्वाभिः ।

विनोदयन्ती कलनादवीणया

सरस्वती मङ्गदनेऽस्तु तुष्टा ॥”

554

26. C. 37.

वाक्यपदीयव्याख्या प्रकाशः—हेलाराजकृतः

Palm-leaf. 203 Foll. 19 × 1½ inches. 12 lines in a page. Malayālam script. Very old. Very much injured. Illegible writing.

Contains the third Kāṇḍa only.

This is the original MS. from which the transcript described under the next number was made. The leaves are much broken and placed in disorder.

555.

39. H. 25.

वाक्यपदीयव्याख्या प्रकाशः—हेलाराजकृतः

Paper. 1108 Foll. 8½ × 6½ inches. 14

lines in a page : Devanāgarī script New Good. Good writing Bound in four volumes.

Transcribed from the palm-leaf MS described under the last number

Contains the third kānda only

556 29. A 15.

विद्वन्मुखभूषणम्—(पयाग) वेङ्कटाद्रिमङ्कृतम्

Palm-leaf. 89 Foll. 16½ × 1½ inches 5 lines in a page Telugu script Old Injured Good writing

A small metrical work giving the conclusions arrived at after long discussions as found in the Mahabhāṣya on each of the sūtras of Pāṇini with suitable similes. Each verse is followed by an explanation in prose by the same author. The work is also called Mahabhāṣyavidvanmukhabhūṣaṇa. Nothing is known about the author's lineage, date etc except that he was probably an inhabitant of a place called S'ubhagiri or S'obhanadri as he salutes the Lord S'rī Rāma enshrined at that place

Contains the 1st pāda of the 1st adhyaya

Beginning

दासायते यदासस्य स्वयमेव चतुर्गुणः ।

श्रीराम तमनादन्त वन्दे शुभगिरीधरम् ॥

शिष्टा एव न किंतु प्रश्न क्षुधितार्थिमात्रमिह दात्रा ।

अन्नस्यादेज्मात्रमिव दैच्छन्देन वृद्धिसंज्ञायाम् ॥

अत्र भगवता भाष्यकृता तद्भाषितानामादैचा ग्रहणम्, उतादेज्मात्रस्येति सशय प्रदर्श्य पक्षद्वयेऽपि दूषणमुक्त्वा आदेज्मात्रपक्षे दूषणोद्धारपूर्वक एव पक्षः सिद्धान्तितः । तथा च यथा वृद्धिसंज्ञाया वृद्धिसंज्ञाविधायके

वृद्धिरादैजिति सूत्र इत्यर्थः । आदेजग्रहणेन आदेच्छन्देन आदेजमात्र गृह्यते । न तु शिष्टाः विहिताः तद्भाषिता एवादैचो गृह्यन्त इति ; आदेजमात्रपक्षस्यैव सिद्धान्तितत्वादिति भावः ।

Colophon

इति श्रीमहाभाष्यविद्वन्मुखभूषणे प्रथमे पादे तृतीय-
माहिकम् ।

End.

तमिम भाष्यकारसिद्धान्त निबन्धाति—

प्राचामाचार्याणा पदमेडादि व्यवस्थित यद्वत् ।
तदनुभवति कश्चिद्वृद्धत्व सदसि न स्वभाषायाम् ॥

प्राचा प्राचीनानामाचार्याणा मत इति शेषः । एडादि एव आदिर्यस्य तत् एवादि । एडादि पदं यद्वत् यथा वृद्धत्व वृद्धसंज्ञा व्यवस्थितमनुभवति कचित्प्राप्नोति कश्चिन् प्राप्नोतीत्यर्थः । व्यवस्थितविभाषाश्रयणादिति भावः । तद्वत् तथा कश्चिन्मूर्त इति शेषः, सदसि समाया वृद्धत्व स्वविरभावमनुभवति । कश्चिदुद्ग्राहः कर्तव्य इति सम्भैरनुयुक्तो वारुणे मम मामर्थ्यमुद्ग्राहे स्थितम्, इदानीमह वृद्धो जातः, उद्ग्राह कर्तुं न शक्नोमीति स्वस्मिन् वृद्धत्वमारोपयतीत्यर्थः । न तु स्वभाषायाम्, तस्या तु युववदेव व्यवहरतीति भावः । अत एव तस्यापि वृद्धत्व व्यवस्थितम् । उद्ग्राहादौ विषये वृद्धत्वमस्ति भाषाया विषये नास्तीति दृष्टान्त-
दाष्टान्तिक्यास्तुल्यता ।

आहिकसमर्पितं च कथयति ।

Colophon

इति श्रीप्रयागवेङ्कटाद्रिमङ्कविरचिते महाभाष्यविद्व-
न्मुखभूषणे प्रथमाध्याये प्रथमे पादे नवममाहिकम् ।

557.

24. L. 13.

विभक्त्यर्थकारिकाः

Palm-leaf. 3 Foll. 13½ × 1¼ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Good. Good writing.

A small metrical work explaining the meaning of the Kārakas or case-affixes applied to nouns, with suitable illustrations. The author's name is not known.

Complete.

Beginning.

अथ कारकविभक्तीनामुपपदविभक्तीना चोदाहरणा-
न्युक्तवन्तः—

तत्रोक्ते कर्तरि यथा रामो जयति वैरिणः ।
रणे रामो च रामाश्च जयतश्च जयन्ति च ॥ १ ॥
संबोधने तु प्रथमाविभक्तिर्भवति ध्रुवम् ।
यथा हे राम हे रामौ हे रामा इत्यनुक्रमात् ॥ २ ॥
हेशब्देन विनापि स्यात्कचिदन्तेऽपि हे भवेत् ।
यथा राम प्रसीद त्व राम हे त्वा भजाम्यहम् ॥ ३ ॥
इत्युदाहरणं दत्तमुक्ते कर्तरि केवलम् ।
अयोदाहरण किंचिदुक्ते कर्मणि दीयते ॥ ४ ॥
न जीयते न जिघेते न जीयन्ते रणाङ्गणे ।
रामो रामौ च रामाश्च शत्रुभिर्धेति निश्चितम् ॥ ५ ॥

End.

क्रिया चेत्क्रियया लक्ष्या तत्र स्यात्सप्तमी तथा ।
मपि खादति रामोऽगान्मथ्याचामत्युपागतः ॥
एव सर्वेषु शब्देषु विभक्तिवचनेषु च ।
उक्तानुसारि विज्ञेयमुदाहरणमुत्तमम् ॥

Colophon :

इति विभक्त्यर्थप्रकरणम् ।

558.

19. L. 49

वृत्तिदीपिका—(मौनि)श्रीकृष्णभट्टविरचिता

Palm-leaf. 27 Foll. 15 × 1 inches 8 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing

Deals with various Vrttis or power of words according to the principles accepted by the philosophers of grammar. The author is Mauni Sri-Kṛṣṇabhaṭṭa son of Raghunāthabhaṭṭa and grandson of Govardhanabhaṭṭa of the Mauni family. The author was younger brother of Jayakṛṣṇa, the author of the Siddhāntakaumudivyākhyā Subodhini. He salutes Mādhavendrasarasvatī as his preceptor.

Complete.

Beginning

हरिः ओम् । वृत्तिदीपिका ।
सजलजलदकालं सर्वलोकैकपाल
ब्रजयुवतिरसालं चन्दनाभयकपालम् ।
विहृतदुरितजाल कुल्लुराजीवनाल
विलसितवनमाल नौमि गोपालबालम् ॥
ध्यात्वा व्यास गुरु नत्वा माधवेन्द्रसरस्वतीम् ।
मनिश्रीकृष्णभट्टेन तन्यते वृत्तिदीपिका ॥

इह सक्तजनाभिलषितमोक्षमुग्व्योपायात्मतत्त्वज्ञान-
स्य तत्त्वमस्यादिमहाज्ञानयार्थबोधजन्यत्वात् शाब्दबोधे
च वृत्तिप्रहजन्योपस्थितहेतुत्वाद्वृत्तिर्निरूप्यते ।

End

इत्थं निरूपिना पञ्च व्यक्तिकोटाः । बोपदेवेन तु
शक्ततावच्छेदिका जातिरेव वाचिकेत्युक्तम् । जातिधा-
त्रियसो धर्मविज्ञेयः । तथाच वर्णजातिस्फोटः पद-

जातिस्फोटः वाक्यजातिस्फोट इति तन्मते स्फोटत्रय
सिद्धम् ।

Colophon :

इति श्रीमन्मौनिकुलतिलकायमानगोवर्धनमहात्मज-
रघुनाथभट्टसुतश्रीकृष्णभट्टविरचिता वृत्तिदीपिका समा-
प्ता ।

559. 26. L 28.

वृत्तिदीपिका—(मौनि)श्रीकृष्णभट्टकृता

Palm leaf. 6 Foll 13½ × 1½ inches.
9 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured Good writing.
Incomplete.

560 24. B. 3.

वैयाकरणभूषणम्—कोण्डुभट्टकृतम्

Palm leaf 151 Foll. 14½ × 1½ inches
12 lines in a page. Malayalam script Old
Slightly injured Illegible writing

Wooden boards are added to both sides

In the shape of a commentary on the
Vaiyākaraṇamatonmajjana of Bhaṭṭojidīk-
ṣita, the work enters lengthy discussions
on the philosophy of grammar and esta-
blishes the principles of grammarians
after refuting the views of the opposite
schools of Nyāya and Mīmāṃsa on the
subject. The author Koṇḍubhaṭṭa was
the son of Rangojibhaṭṭa, the brother of
famous Bhaṭṭojidīkṣita. Rangoji is said
to have defeated one Vidyādhīsayati of
the Dvaita school of philosophy in a
philosophical contest and received honours

in the court of Keladi Venkaṭappa Ran-
goji is also said to have written a work
on Vedānta (probably the Advaitacinta
man) and a work called Mādhvasiddhān-
tabhanga. The work is divided into the
following chapters : 1 Dhātvarthanirṇaya,
2. Lakārāthanirṇaya, 3. Subarthanirṇaya,
4. Namārthanirṇaya, 5. Samāsasaktinir-
ṇaya, 6. Śaktinirṇaya, 7. Nañarthanirṇaya,
8 Nipātārthanirṇaya, 9. Bhāva-pratyayār-
thanirṇaya, 10 Devatā-pratyayarthanir-
ṇaya, 11. Abhedatkatvasamkhyānirṇaya,
12 Ktvādyarthanirṇaya and 13 Sphoṭa
nirṇaya

The author quotes a work called Vedān-
tabhūsaṇa.

Complete.

Beginning.

श्रीलक्ष्मीरमण नौमि गौरीरमणरूपिणम् ।
स्फोटरूप यतः सर्वं जगदेतद्विवर्तते ॥ १ ॥
अक्षोपफल्दातारं भवाब्धितरणे तरिम् ।
शेषाक्षोपार्थलाभार्थं प्रार्थये शेषभूषणम् ॥ २ ॥
वाग्देवी यस्य जिह्वामे नरीनर्ति सदा मुदा ।
महाजिदीक्षितमह पितृव्यं नौमि सिद्धये ॥ ३ ॥
पाणिन्यादिमुनीन्प्रणम्य पितरं रङ्गोजिभट्टाभिध
द्वैतध्वान्तनिवारणकफलिका पुभाषवाग्देवताम् ।
दुष्टिं गौतमजैमिनीयचनव्याख्यातुमिर्द्वितान्
सिद्धान्तानुपपत्तिभिः प्रकटये तथा वचो दूषये ॥ ४ ॥
नत्वा गणेशपादाब्जं गुरुनय सरस्वतीम् ।
श्रीकोण्डुभट्टः कुर्वेऽहं वैयाकरणभूषणम् ॥ ५ ॥

प्रारिप्सितप्रतिबन्धकप्रत्युह्यहोपशमनाय विरचित
श्रीपतञ्जलिस्मरणरूपं मङ्गलं शिष्यशिक्षार्थं निबध्नन्
चिकीर्षितं प्रतिजानीते—

फणिमापितभाष्याब्धेः शब्दकौस्तुभ उद्धृत ।
तत्र निर्णीत एवार्थः सक्षेपेणेह कथ्यते ॥

इति । देवतान्तर त्यक्त्वा फणिन एव स्मरण तु तस्य
प्रकृतशास्त्रनिर्मातृतयाम्यर्हिततत्त्वेनेष्टतरत्वादित्याहुः ।
उद्धृत इत्यात्रास्माभिरिति शेषः । भाष्याब्धे शब्दकौस्तुभ
उद्धृत इत्युपादान च तत्रत्यकथनस्याधुनिकरूपित्वेना
पाणिनीयत्वाश्रद्धेयत्वपर्युदासाय । तस्याश्रद्धेयत्वे च
तन्मूलकत्वादेतस्याप्यश्रद्धेयत्व स्यादिति भावः । तत्र
निर्णीत इत्याद्युपादान चेतोऽप्यविकजिज्ञासुभिरस्म
त्कृतशब्दकौस्तुभादाववधेयमिति ध्वनयितुम् ।

Colophon

इति वैयाकरणभूषणे धात्वाख्यातसामान्यार्थयोर्नि-
रूपण समाप्तम् ।

End

उक्त द्वि वाक्यपदीये—

अजन्मनि यथा नित्ये पौर्वापर्यविवर्जिते ।

तत्रैव जन्मादिरुपरिव विरुद्धमुपलभ्यते ॥

इति । तस्मादविद्यादशायामुक्तरीत्या जातिरेव स्फोटः ।
निष्कर्षे तु ब्रह्मैव स्फोट इति भावः । परं त्वविविद्याद-
शायामपि वर्णानां वाचकत्वमभ्युपेय्य स्फोटखण्डनम
युक्तमिति ध्येयम् । ब्रह्मैवेत्यनेन “अत्राप्य पुरुषः स्वय
ज्योतिः” “तमेव भान्तमनुमानि सर्वं तस्य भासा
सर्वमिदं विभाति” इति श्रुतिसिद्ध स्वपरप्रकाशत्व सूच
यन् स्फुटयर्थोऽस्मादिति स्फोट इति योगिक स्फोट-
शब्दाभिधेयत्व सूचयतीति सिद्धम् ।

विद्यामीशवरेण्यसन्नकपति श्रीमाध्वमहाराक

जित्वा केन्द्रविद्येष्टुत्पसविधे ह्यान्दोलिका प्राप्तवान् ।

यश्चके मुनिवर्यसूत्रविहृति सिद्धान्तभङ्ग तथा

भाष्यानां तमह गुरुपमगुरु रङ्गोजिमह मजे ॥

पाणिनीयवचसा खलु मूल चन्द्रशेखर भवानिति रूढम् ।
तेन भूषणमिदं हि तवैव प्रीतये भवतु साम्बशिवस्य ॥

Colophon .

इति श्रीपट्टवाक्यप्रमाणपारावारपारीणधुरीणरङ्गोजि
भट्टात्मजकोण्डुभट्टकृते वैयाकरणभूषणे चरमः स्फोट-
वादः समाप्तः ।

561.

20 I 5

वैयाकरणभूषणम् — कोण्डुभट्टकृतम्

Palm leaf 105 Foll 18 × 1½ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Good Good writing

Contains up to the end of Subartha-
nirnaya.

Date of copying

“सर्वजिह्वस्तरे शुक्ले दशम्या चैत्रके तथा ।

लिखित मन्दवारे च वैयाकरणभूषणम् ॥”

562

20 I 7

वैयाकरणभूषणम् — कोण्डुभट्टकृतम्

Palm leaf 61 Foll 17½ × 2½ inches
10 lines in a page Telugu and Grantha
scripts Old Much injured Clear writing

Wooden boards are added to both sides
Wants beginning in the Lakārārtha-
nirnaya and goes on up to the end of the
work

563

20 I 10

वैयाकरणभूषणम् — कोण्डुभट्टकृतम्

Palm leaf. 137 Foll 15 × 1½ inches

7 lines in 1 page Grantha script Old
Slightly injured Good writing
Begins in the Samāśasaktinirṇaya and
goes on up to the end of the work
The scribe adds

“इति स्वयं साम्बमूर्तिश्रीनिवासाद्वयेन च ।
स्वामिरामानुजाभ्यां च नरसिंहद्वयेन च ॥
अल्लेखय प्रन्धवरो वैयाकरणभूषणम् ।
चोलियाप्पाख्यविदुषो ह्यनायासाद्विशेषतः ॥”

Date of copying

चतुर्विंशतिपरिच्छित्तगतसाधारणवर्षे लिखितम् ।

564

20 I 11

वैयाकरणभूषणम् — कोण्डुभट्टकृतम्

Palm leaf 143 Foll 15 × 1½ inches
8 lines in 1 page Grantha script Old
Slightly injured Good writing
Contains from the Dhātvarthanirṇaya
to Samāśasaktinirṇaya
The following verses are found at the
end

“धातुवाक्यातार्थवादश्च लकारार्थस्तथैव च ।
सुबर्थवादो नामार्थ इति वादचतुष्टयम् ।
समाप्तिमगमत्पूर्वखण्डं साधु विवेचित ॥”

565

20 I 15

वैयाकरणभूषणम् — कोण्डुभट्टकृतम्

Palm leaf 48 Foll 17½ × 1½ inches
5 lines in 1 page Telugu script Old
Slightly injured Illegible writing
Breaks off in the Lakārthanirṇaya

566

28 G 15.

वैयाकरणभूषणम् — कोण्डुभट्टकृतम्

Palm leaf 10 Foll 16 × 1½ inches 5
lines in 1 page Grantha script, Old
Much injured Clear writing
Contains a small portion in the begin-
ning

567

11 C 3

वैयाकरणभूषणसारः — कोण्डुभट्टकृतः

Paper 39 Foll 12 × 6½ inches 13
lines in 1 page Devanagari script Old
Good Good writing
This is a summary of the bigger work call-
ed Vayākaraṇabhāṣana described under
previous numbers, by the same author
Complete

Beginning

श्रीलक्ष्मीरमण नमि गौरीरमणरूपिणम् ।
स्फोटरूप यतः सर्वं जगदेतद्विवर्तते ॥ १ ॥
अशेषफलदातार भवाब्धितरणे तरिम् ।
शेषाशेषार्थलभार्थं प्रार्थये शेषभूषणम् ॥ २ ॥
पाणिन्यादिमुनीन्प्रणम्य पितरं रङ्गोजिभट्टमिध
द्वैतध्वान्तनिवारणादिकल्पा पुमाववाग्देवताम् ।
दुर्लभं गीतमर्जमिनीयवचनभ्याख्यातुमिदं पितान्
सिद्धान्तानुपपत्तिभिः प्रकटये तेषां वचो दूषये ॥

प्रतिरिक्तप्रतिबन्धकोपशमनाय कृतं श्रीकणिष्मरण-
रूपं मङ्गलं शिष्यशिक्षार्थं निबध्नन् चिकीर्षितं प्रति-
जानीते—

कणिभाषितमह्यव्यये शब्दकौस्तुभ उद्धृत ।
तत्र निर्णीत एवार्थः सक्षेपेणैव कथ्यते ॥

उद्धृत इत्यस्माभिरिति शेषः । भाष्याध्येः शब्दकोस्तुम
उद्धृत इत्युक्तिस्तु शब्दकोस्तुमोद्धृतानामाधुनिकोत्प्रेक्षि-
तत्वनिरासाय । अन्यथा सन्मूलकस्यास्य ग्रन्थस्याप्या-
धुनिकोत्प्रेक्षितत्वेनासारत्वापत्तौ पाणिनीयानामनुपा-
देयतापत्तेः । तत्र निर्गीत इत्युक्तिरितोऽप्यधिकजि-
ज्ञासुभिः शब्दकोस्तुमे द्रष्टव्यमिति ध्वनयितुम् ।

End :

उक्तं च वाक्यपदीये—

शान्नेषु प्रक्षिपामेदेरायिष्येरोपवर्णयते ।

समारम्भस्तु भायानामनादि ब्रह्म शाश्वतम् ॥ इति ॥
ब्रह्मिणेयेन 'अत्रायं पुरुषः स्वयं ज्योतिः' 'तमेव
मान्तमनुभाति सर्वं तस्य भासा सर्वमिदं विभाति' इति
श्रुतिसिद्धं स्वपरप्रकाशत्वं सूचयन् स्फुट्यर्थोऽस्मादिति
स्फोट इति यौगिकं स्फोटशब्दाभिधेयस्य सूचयति ।
निर्व्यग्रप्रचयापान्ते मङ्गलं स्तुतिनतिरूपमाह—पूर्ण-
रत्न इत्यादिना ।

568. 11. C. 3.

वैयाकरणभूषणसारः—कोण्डुभट्टकृतः

Paper. 91 Foll 11 × 5½ inches 10
lines in a page. Telugu script Old.
Slightly injured Illegible writing
Wants beginning, otherwise complete

569 20 I 13

वैयाकरणभूषणसारः—कोण्डुभट्टकृतः

Palm-leaf 49 Foll 16 × 1½ inches 9
lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing
Wooden boards are added to both sides
Complete

After the colophon at the end the fol-
lowing remark is added : विद्वन्मतोन्मज्जन्या
टिप्पणं समाप्तम् । ग्रन्थसंख्या 1460. From this
it is presumed that the Kārikās on which
the Bhūsanasāra is a commentary are also
called Vidvānmatonmajjanī.

570. 22. P. 12.

वैयाकरणभूषणसारः—कोण्डुभट्टकृतः

Palm-leaf. 42 Foll, 16 × 1½ inches.
9 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing
Complete.

The colophon herein reads thus : -

इति धीमत्पदवाक्यप्रमाणपारावारपारीणरङ्गोजि-
भट्टात्मजकोण्डुभट्टकृते वैयाकरणभूषणसारे स्फोटवादः
समाप्तः ।

The scribe adds :

प्रमोदूताख्यके वयं सिंहमासे तु शुभके ।
पक्षे वारे च जीवस्य तारे ज्येष्ठाख्यके वरे ॥
श्रीवत्सकुन्दजातेन वैकुण्ठशाख्यसूरिणा ।
ग्रन्थो भूषणसाराख्यः सपूर्णो लिखितो वरः ॥

571. 24. K. 25.

वैयाकरणभूषणसारः—कोण्डुभट्टकृतः

Palm-leaf. 54 Foll. 12½ × 1 inches. 8
lines in a page Grantha script. Old
Slightly injured Good writing.
Complete.

572 28. I 36

वैयाकरणभूषणसारः—कोण्डुभट्टकृतः

Palm-leaf 22 Foll 18 × 1 inches 6

lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Good writing.

Foll. bearing the numbers 1 to 5, 8 to 11, 15, 19, 25, 28 and 29 are missing.

Wants the beginning and end with many gaps in the middle.

573. 35. C. 16.

वैयाकरणभूषणसारः—कोण्डुभट्टकृतः

Paper. 29 Foll. $10\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches. 10 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Injured. Good writing.

Breaks off in the Śaktinirṇaya.

574. 9. D. 23.

**वैयाकरणभूषणसारव्याख्या दर्पणः—हरि-
वल्लभकृतः**

Paper. 55 Foll. $10 \times 6\frac{1}{2}$ inches. 16 lines in a page. Telugu script. Old. Slightly injured. Good writing.

A commentary on the Varyākaraṇa-bhūṣaṇasāra of Kondubhaṭṭa by Harivallabha son of Vallabha of Kūrmācala. The author's father Vallabha is said to have been known with surname Utprahāṭiya and to have written a work called Vinodamañjarī on Vedānta.

Breaks off in the सुवर्धनिर्णय.

Beginning :

एमाप्रैमामत्रं जगदवन्दक्ष मधुहृत-

श्रुतिस्तीमाह्वयः परिजनितवेदान्तमुदय ।

अखण्डानन्दादयं निखिलजनहृत्कञ्जानिलयं

हयप्रीयं वन्दे प्रकृतकृतिविप्लवतिकृते ॥

सत्येकस्मिन्नपि बाधके समवहितसाम्यकसहस्रादपि का-
यौत्पचेरदर्शनादपेक्षितप्रारिप्सितप्रयूहापोहावानुष्ठितं
मगवत्स्तुतिरूपं मङ्गलं ग्रन्थकृच्छ्रव्यशिक्षार्थमादौ
निबध्नाति—श्रीलक्ष्मीरमणमिति । अधिकरणव्युत्पन्न-
ल्युङन्तरमणशब्देन कर्तृषष्ठ्यन्तलक्ष्मीपदस्य समासः ।
तेन च श्रीसहितशब्दस्य मध्यमपदलोपी समासः, शाक-
पार्थिवादेराकृतिगणत्वात् । तदुपादानं च सशक्ति-
कस्यैव भगवतो जगन्निर्माणे कारणत्वमिति ध्वनयितुम् ।
नोमीति । शु स्तुताविति धातोस्मच्छब्दाप्रयोगे-
ऽपि गम्यमानतदर्थसामानाधिकरण्यस्य लकारार्थकर्तृ-
सत्त्वात् वर्तमानक्रियाद्योतकलुप्तुतमपुरुषः, अस्मन्नुत्तम
इत्यत्र पूर्वसूत्रात् स्वानिनीत्यस्यानुवृत्तेः । स्तुतिश्चोत्कृष्ट-
गुणवत्त्वप्रकारकबोधानुकूलो व्यापारः । स एव च
प्रकृतधात्वर्थः । बोधरूपधात्वर्थफलाश्रयत्वाद्लक्ष्मीरम-
णस्य कर्मेता । एवं च वैयाकरणमते प्रकृते श्रीसहि-
तलक्ष्मीरमणाश्रयकोत्कृष्टगुणवत्त्वप्रकारकबोधानुकूलो
मदन्निर्वाश्रयो वर्तमानशब्दप्रयोगरूपो व्यापार इति
वाक्यार्थः ।

Colophon :

इति भूषणसारदर्पणे धात्वर्थाल्पार्थानि रूपणम् ।

End :

अपरे तु खदिराङ्गारसवर्णं इति विशेषणोपादानात्
तत्र कुण्डलयौः प्रकृतित्वं गम्यते । सिद्धाया विकृतेः
पाकानपेक्षणात् । पुनरपराकृत्या युक्त इति विशेषणेन
तु सुवर्णपिण्डस्य विकृतित्वम् । आकृत्यन्तरयोगस्य
प्रकृतित्वप्रयोजकत्वात् । युज्यते चेतत् । मृत्तिकेत्येव
सत्यमिति वत् । संहतिमुखेन पुनरावृत्त इति विशेषणेनापि
सुवर्णपिण्डस्य विकृतित्वं गम्यते । तथा सति पूर्वोप-
क्रान्तकृतिपरंपरायास्तत्पर्यवसायित्वेन सिद्धाधिवित-
सुवर्णनित्यत्वस्य सिद्धेः ।

575 11 D 142

वैयाकरणमतोन्मज्जनम् — भट्टोजिदीक्षितकृतम्

Paper 3 Foll 9½ X 5½ inches 13 lines
in a page Devanagari script Old Good
Good writing

This is a metrical work by Bhaṭṭoji
dīkṣita summarizing the essence of the
philosophical doctrine of grammarians in
74 verses These verses have been com-
mented upon by Kondubhaṭṭa in his
Vaiyakaranahūṣana and Sūtra thereof
Pavagunḍa Vaidyanatha mentions this
work by the name Vaiyakaranamaton
majjana in his commentary on the Laghu
manjusa Vide also No 4229 of the
Des Cat of the MSS in the Asiatic
Society of Bengal Vol I 1931

Complete

Beginning

कणिभाषितमाध्याध्वे शब्दकौस्तुभ उद्धृत ।
तत्र निर्णीत एवार्थं सक्षेपेणेह कथ्यते ॥
फलव्यापारवार्धातुराश्रये तु तिङ् स्मृता ।
फले प्रधान व्यापारस्तिङ्ग्यस्तु विशेषणम् ॥
फलव्यापारवास्तत्र फले तद्व्यक्चिणादय ।
व्यापारे शपक्षमाद्यास्तु द्योतयन्त्याश्रयावयम् ॥

End

सत्यास्तयौ च यौ भागौ प्रतिभाव व्यवस्थितौ ।
सत्य यत्तत्र सा जातिरसत्या व्यक्तयो मता ॥
इत्थं निष्कृत्यमाण यच्छब्दतत्त्व निरञ्जनम् ।
ब्रह्मवैत्यक्षर प्राहुस्तस्मै पूर्णात्माने नमः ।

Colophon

इति शब्दकौस्तुभसक्षेपार्थं ।

After this some stray stanzas from the
Vakyapadiya are written

576

8 F 24

व्याकरणकोडपत्रम्

Paper 2 Foll 7½ X 6 inches 20 lines
in a page Grantha script Old Injured
Good writing

An explanatory commentary with dis-
cussion on Panini Sūtras 1 1 9 and 1 1 10
As the MS contains a collection of works
by M M Ganapati Sastri of Pannanadu
it may be presumed that this work also
might have been written by him

Beginning

शार्णी पाणिनिमाचाय कात्यायनमुनि तः ।
कृताञ्जलिमस्यामि भगवन्त पतञ्जलिम् ॥
श्रीगेन चित्तस्य पदेन वाचा मल शरीरस्य च वैयकेन ।
श्रीऽपाकरोत् प्रवर मुनीनां पतञ्जलिं प्राञ्जलितोऽस्मि ।

ओं नम पाणिनिनायायनपतञ्जलिभ्यः शब्दविद्या
प्रदायकर्तृभ्यः परमश्रुतिभ्या गुरुभ्यः ।

तुल्यास्यप्रयत्नं सवणम् । नाञ्जलौ । अनपारय
धनुगम । स्वजनकास्यमवत्व व्याप्यजातिविशेषाच्छि
न्नप्रयत्नत्व व्याप्यजातिविशेषावच्छिन्नोभयप्रयाज्यसाह
स्यवत्त्वत्वृत्तिवर्णत्व व्याप्यजातिमत्त्वाभयसबन्धेन
स्वविशिष्टत्वम् ।

End

द्वौ नञौ आवश्यकत्वं बोधयत — अनान्तस्य
गृह्याद्या दग्धरथ न साहस्यभाववरूपामावात् । लापे
चासति । वाक्यसंस्कारपक्षः, पदसंस्कारपक्षः । सस्कृत्य
यस्कृत्य पदान्युत्पुन्यन्ते । तेषां यथेष्टमभिसम्बन्धो
भवति । वाक्यादपादृत्य पदानि सस्कृत्यन्ते ।

577. 19. F. 12.

व्याकरणकोडपत्रम्

Palm-leaf. 5 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches 10 lines in a page. Grantha script. Old. Good. Good writing.

Incomplete.

Beginning :

लः कर्मणि च भावे चाकर्मकेभ्यः । कर्तरि कृदित्यतः कर्तरीत्यनुवर्तते । धातोरित्यधिक्रियते । सकर्मकेभ्य इत्यनेन धातोरित्येतद्विशेष्यते । तथा च लकाराः सकर्मकेभ्यः कर्मणि कर्तरि च भवन्तीत्येकं वाक्यम् । ततो भावे चाकर्मकेभ्य इति अपरं वाक्यम् । तत्र कर्तरि च धातोरिति च वर्तते । अकर्मकेभ्य इत्येतत् धातोरित्यस्य विशेषणम् । तथा चाकर्मकेभ्यो धातुभ्यो भावे कर्तरि च लकारा भवन्तीत्युत्तरवाक्यार्थः । अत्र प्रथमतोदाहरणम् । पचति तण्डुलं देवदत्तः, पच्यते देवदत्तेन तण्डुल इत्यादि । उत्तरस्य च भवति देवदत्तः भूपते देवदत्तेनेत्यादि । अत्र सकर्मकत्वं फलव्यधिकरणव्यापारवाचकत्वम् । प्रथमोदाहरणे पचिः विद्धेद-नानुकूलव्यापारवाचकः । तत्र विद्धेदनस्य फलस्य तण्डुलनिष्ठतया व्यापारस्य देवदत्तनिष्ठतया च एतद्व्यधिकरणत्वाद्व्यङ्ग्यसंगतिः ।

End.

अनुकूलत्वं विवरणवाक्ये द्वितीयाथतया व्यापारश्चात्यर्थतया विद्धेदश्च घञन्तवाच्यतया च भासत इति धातोरेव पचेः विद्धेदनानुकूलव्यापारपर्यन्तमुपस्थाप-कताया निरद्भुताशयात् । किं च पचतीत्यस्य विवरण-त्वापादनमपि न संभवत्युक्तिकम् । न केवला प्रकृतिरिति न्यायेन फलस्य तिङ्यस्य प्रयोगासम्भारित्वेन किं करोतीति प्रश्ने पचतीत्युत्तगात् आन्वयतस्य व्यापा-

रार्थकत्वं निश्चीयत इति वाच्यम् । पचतीत्युत्तरवत् पाकं करोतीत्युत्तरस्यापि संभवात् । एतयोश्च समानार्थकत्वस्य पूर्वमेव प्रतिपादितत्वात् तदनुरोधेन किं करोतीति प्रश्नवाक्यघटक ।

578. 19. F. 23.

व्याकरणकोडपत्रम्

Palm-leaf. 7 Foll. $15 \times 1\frac{1}{2}$ inches 5 lines in a page. Telugu script. Old Much injured. Legible writing

Contains critical notes on some of the selected topics on Pāṇini's grammar.

Beginning :

*करोति क्रिया जनयतीति कारकम् । अधिकारो नाम उत्तरसूत्रावयवत्वेन स्वार्थबोधकत्वम् । चादयोऽसत्त्वे । अद्वयार्थाः चादयो निपातसंज्ञाः स्युः । विपवृक्षोऽपीत्यत्र अपिशब्दो निपातः ।

End :

लक्षणेत्थंभूतेत्यादिना सिद्धे पुनर्विधानसामर्थ्यादित्यत्र लक्षणेत्थंभूतेत्यादिनामोः कर्मप्रवचनीयत्वे सिद्धे अनुलक्षणे इति पुनर्विधानसामर्थ्यात्परापि हेतौ तृतीयानेन बाध्यते ।

579 20 M 38.

व्याकरणकोडपत्रम्

Palm-leaf. 2 Foll. $18\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 11 lines in a page. Grantha script. Old Good. Good writing

A discussion on the Sūtra—सरूपाणां etc. Incomplete.

Beginning :

संरूपणाम् । स्यादेतत् । सूत्रे एकग्रहणं सुपगिति
क्रियन्तस्य तृतीयैकवचने पचाद्यजन्तमुपचशब्द-
प्रकृतिकटावन्तप्रथमैकवचने च सारूप्यमाश्रित्य प्राप्त-
स्यैकशेषस्य वारणाय । विभक्तिग्रहणं तु विशेष्यं
समर्पयितुम् । एवं स्थिते संरूपविभक्तिनिरूपितसा-
रूप्यवतामेकशेष इत्यर्थलाभेन मातृमात्रोः परमसर्व-
सर्वशब्दयोश्च दोषः स्यादत आह—अपकर्षणादिति ।
न च यत्किंचिद्विभक्तिमादाय विभक्तौ सारूप्यवत्
यत्किंचिद्विभक्तिमादाय विभक्तौ वैरूप्याभावस्याप्युप-
पादयितुं शक्यतया तदपकर्षणेऽपि दोषो दुस्तर इति
वाच्यम् । गेहिकदेशे घटसत्तामात्रेण गेहे घटोऽस्तीति
व्यवहारवत् गेहिकदेशे तदभावमात्रेण घटवति गेहे
घटो नास्तीत्यप्रयोगेण पर्याप्तिसंबन्धावच्छिन्नाभाव-
संबन्धस्यैवाभावीयाधिकरणतावच्छेदकत्वस्वीकारात् ।

End :

अत्रेदं चिन्त्यम् । आभ्यन्तरकार्यभेदेन यन्नस्य
भेदो वाच्यः । तत्राभ्यन्तरकार्यस्य प्रत्यासत्त्या वर्णो-
त्पत्त्यव्यवहितस्यैव वाच्यमभिधातस्य ग्रहणे तस्यैकत्वेन
भेदानुपपत्तिः । न च संबन्धिभेदेन संबन्धभेदवत्
अभिहन्त्यमानतात्वादिप्रदेशभेदेनाभिधातभेदस्य वक्तु-
शक्यतया तदुपपत्तिरिति वाच्यम् । एवं सत्यथै स्थान-
नानीति स्थानसंख्यानुगुण्येन प्रपञ्चानामप्यष्टत्वंस्य ।

The fly leaf contains the name of the
former owner of the MS—*Viśveśvara*
son of *Venkaṭācalavādhyaṛ* of *Roṭṭikāra-*
maṭam of *Tiruvottiyur*.

580

21 A 5

व्याकरणक्रोडपत्रम्

Palm leaf 19 Foll 16½ X 1½ inches 8

lines in a page Grantha script. Old
Slightly injured. Good writing

Contains critical notes on certain
grammatical Sūtras of Pāṇini.

Incomplete

Beginning .

मृजेर्वृद्धिः । मृजेर्वृद्धिः स्यादित्युक्ते अलोऽन्त्यस्येति
परिभाषया षष्ठो निर्दिष्टस्य यत् कार्यमुच्यते तदन्त्यस्य
स्यादिति मृजेर्जकारस्य स्थाने वृद्धौ प्राप्ताया
वृद्धिशब्देन यत्र वृद्धिर्विधीयते तत्रैक इति षष्ठ्यन्त-
पदमुपतिष्ठत इत्युक्तत्वात् मृजेर्वृद्धिरिति सूत्रेण
वृद्धिशब्देन वृद्धेर्विधीयमानत्वात् इक इति षष्ठ्यन्त-
पदस्योपस्थित्या मृजेरिको वृद्धिर्भवतीति वाक्यार्थः
संप्रसृते ।

End :

तस्मात् यान्तु पान्तु इत्यत्र जुप्तप्रवृत्त्या षष्ठ्य-
न्तात् वतिप्रत्ययस्वीकारे न दोष इति चेत् अगुरित्यत्र
दोषः । तथाहि इण् गतावित्यस्माद्भातोर्लुङि बहुवचने
क्षिप्रत्यये इणो गा लुङीति गादेशो च्लि लुङि, क्लेः
सिजिति सिचि, गातिस्थाद्युपाभूभ्य इति सिचो लुकि
अगा सि इति स्थिते सिजम्पस्तविदिभ्यश्च ।

The last page contains the following
verse

विश्वो पादद्वयो ते भवसलिलनिधेस्तारिका कापि
नौका राकाचन्द्रप्रभावात्सकलजनदृशः नन्दना कापि
लक्ष्मीः । कीर्तिन्ते सर्वपापप्रशमनपटुका वाक् शक्ता
चित्तचौर्वै त्वत्सेवाकारकः स्या तव हि बहुपरिव्राज-
काया नगर्याम् ॥

581.

21. F. 23.

व्याकरणक्रोडपत्रम्

Palm-leaf 7 Foll 14½ X 1 inches 6

lines in a page. Grantha script. Old. Much injured. Good writing.

Contains critical notes on some selected topics on Pāṇini's Grammar.

Incomplete.

Beginning.

... मुपादाय यदा 'पूर्वपदात्संज्ञायाम्' इति नियमार्थमिति पक्षः तदैतदुच्यते—समानपदेति । समानेति निमित्तनिमित्तिनोः त्वं नियम्यते । यदा तु समानग्रहणात् समानमेव यन्निमित्तं तदाग्रीयते तदा पूर्वपदादित्यस्य विध्यर्थत्वात् असमासेऽपीति ग्रहणस्य ज्ञापकत्वानुपपत्तिरिति ।

End :

उक्तमेतत् । उत्तरपदत्वे चापदादिविधौ लुप्तता-
लुप्ते प्रत्ययलक्षणं न भवतीति भाष्यम् । अत्र विवर-
णम्—सिद्धान्त्येकदेशयुक्त ।

One extra leaf at the beginning contains a few lines of the Śābdenūsekharavyākhyā Jyotsnā

582. 21. Q 15.

व्याकरणकोटपत्रम्

Palm-leaf. 11 Foll 7½ × 1½ inches 7 lines in a page. Malayālam script. Old Good. Good writing.

Wooden boards are added to both sides.

Contains discussions on the Sūtras :
आर्धधातुरूप्पेदुलादेः, (७-२-३९) मुष्तिडन्तं
पदम् (१-४-१४) छेः सिच् (३-१-४४) ।

Beginning.

आर्धधातुरूप्पेदुलादेः । षलादेर्गर्धधातुकस्य इडा-
गमः स्यात् । भविता, भवितव्यमित्यादिकमुदाहरणम् ।

बलादेरित्युक्तेः तनोतीत्यादौ उप्रययस्यार्धधातुकस्य
नेडागमः । आर्धधातुकस्येत्युक्तेः आस्ते, शेते इत्यादौ
बलादेः सार्वधातुकस्य नेडागमः । नन्वार्धधातुक-
ग्रहणं न कर्तव्यम् । न च आस्ते, शेते इत्यादौ
बलादेः सार्वधातुकस्येदृशसङ्ग इति वाच्यम् । रुदा-
दिभ्यः सार्वधातुके इत्येतन्नियमार्थं भविष्यति । सार्व-
धातुकस्येडागमो यदि, तदा रुदादिभ्यः परस्यैव,
नान्येभ्यः परस्येति । तेन आस्ते शेते इत्यत्रेडागम-
स्याप्राप्तेर्व्यर्थमार्धधातुकग्रहणमिति चेन । विपरीतोऽपि
नियमः संभाव्येत ।

End :

अत्र वदामः । सिच इकार उच्चारणार्थ एव । न
च अमंस्त इत्यत्रोपधालोपप्रसङ्गः । सिजन्तस्या-
निदितामिति इकारलोपो न भवति । हलः सिजिति
सिचः कित्त्वविधानाद्विज्ञात् । तथाहि—आङ्पूर्वा-
द्धन्तेरकर्मज्ञादस्वाङ्गकर्मज्ञाच्च भूते लुङि आङो यमहन
इत्यात्मनेपदे छौ सिचि अडागमे अहन्-सूत इति
स्थिते अनुदात्तोपदेशेति नकारलोपार्थं हनः सिजिति
कित्त्वं विधीयते । यदि च सिजन्तस्यानिदितामित्युप-
धालोपः स्यात् सिचः कित्त्वमनर्थकं स्यात् । कृतं तु
ज्ञापयति सिजन्तस्यानिदितामित्युपधालोपो न भवे-
तीति । तेन अमंस्तेत्यादिसिद्धिरिति सुयुक्तं सिच
इकार उच्चारणार्थ इति ।

After this 20 extra leaves containing a portion of the Aṣṭādhyāyī and Vārtikas of the 7th and 8th adhyaṃas, are added.

583. 22. L. 49.

व्याकरणकोटपत्रम्

Palm-leaf. 11 Foll. 15½ × 1½ inches.
7 lines in a page. Grantha script Old.
Injured. Good writing.

Contains footnotes on selected passages of the Siddhāntakaumudī of Bhaṭṭojī-dīksita.

Incomplete.

Beginning :

समो वा लोपमेक इति मायम् । लोपस्यापि
रूपकरणस्थत्वात् अनुस्वारानुनासिकाभ्यामेकमकारकं
रूपद्वयम् । द्विसकारकं तूक्तमेव । अणोऽनुनासि-
कत्वे अष्टोत्तरशतम् । समो वेति । एकेषा मते
संसंश्लिप्तमकारस्य लोपो वान तु रुः इति माध्यायः ।
मन्वेकैषा मते सम इत्यभावे अत्रानुनासिकस्येति
अनुनासिकः अनुनासिकादित्यनुस्वारश्च न स्यात् ।
तथा च एकसकारात्मकं रूपद्वयं न सिद्ध्येदित्यत
आह—लोपस्यापीति । अत्रानुनासिकेयत्र विधित्व-
पक्षे अत्रेयस्य रूपकरण इत्यर्थकत्वेन रूपकरणे
पूर्वस्यानुनासिको भवतीत्युक्ते अत्राभावाद्वापामव-
धित्वेन तत्प्रकरणविधेयस्य कस्यचिदन्वयादिति भावः ।

End

बहुल तणि । बहुलं तगीति वक्तव्यम् । किमिदं
- तगीति ? संज्ञाछन्दसोरिति गृहाण । अमशब्दे जगध्य-
भायः । वधुर् इति ण्वुलि वधादेशः । गात्रमिति इण
औणादिके प्रणि गादेशः । विचक्षणे ख्यात्रभावः ।
अजिरे अजेर्विभाषामावः । इतीमानि बहुलप्रहणस्य
प्रयोजनानीति मनसि निधाय किं प्रयोजनमिति प्रश्न-
पूर्वकम् अमशब्दकमात्रविचक्षणानिर्णयार्थमिदमुक्तम् ।

Three blank leaves are added at the end.

584 22 P. 13.

व्याकरणक्रोडपत्रम्

Palm-leaf 2 Foll 15½ × 1½ inches. 8
lines in a page Grantha script. Old
Good Good writing.

Incomplete.

Beginning :

विकरणेभ्यो नियमो बलीयान् । शबादिविकरणात्
अनुदात्तचित् इत्यादिनियमशास्त्राणि तावत्प्रवर्तन्ते ।
तेन एव वृद्धावित्यस्माद्वातोः छटि लस्येत्यधिकृत्य
तिप्तसृजि-इत्यादिना अष्टादशसु तिवादिषु प्राप्तेषु
कर्तारि शबिति शप् प्राप्तः । अनुदात्तचित् इति नियमो
ऽपि प्राप्तः । तत्र परत्वादिकरणे प्राप्ते अनया परि-
भाषया नियमः प्रवर्तते ।

End :

अतश्च अङ्गस्य विधीयमानत्वात् अडागमोऽनित्यः ।
विकरणस्तु शब्दान्तराद्विधीयमानत्वादित्यः । तदेव-
मडागमं बाधित्वा विकरणः प्रमत्तः । तं बाधित्वा
प्रकृतया परिभाषया नियमः । तमपि परत्वात्तित्य-
त्वाच्चाडागमः । तं नित्यत्वात् विकरण इत्यादिकमेव
चक्रापत्तिः ।

585

27 A. 26

व्याकरणक्रोडपत्रम्

Palm-leaf. 1 Foll. 14 × 1½ inches 6
lines in a page Grantha script Old
Injured. Illegible writing.

Incomplete

Beginning

जनितुः प्रकृतिः । यतां आश्रयः ; जायमान
इत्यर्थः । तस्य प्रकृतिः कारणनपादानमंशकमिति
सूत्रार्थः । उदाहरणानि— ब्रह्मण, प्रजाः प्रजायन्ते
इत्यादीनि । अत्र च प्रकृतिशब्दस्य कारणमामान्यपरत्वं
या उत्पादनकारणपरत्वं वेति विप्रतिपत्तिः । पुत्रा-
रप्रभेदो जायते इत्यादिप्रयोगमन्त्रात् कारणमामान्य-
परत्वं निश्चिनुवः ।

अवद्धं निवद्धं भवेद्यन्मपेह
क्षमध्वं कृपासिन्धवः साधवस्तत् ॥
महाकालनामा महादेव ईदृक्
समक्षं हि मे चापलं चक्षमे सः ॥

शिवप्रवृत्तयेऽभिषेयं प्रतिजानीते—श्रीगमिति । अहं
शब्दागारे यावद्बोधं दीपं कुर्वे । कुर्वे इति संवन्धा-
दहमिति कर्ता लभ्यते, अस्मद्युत्तम इत्युक्ते । यावान्
बोध इति यावद्बोधम् । अय्ययीभावसमासः । यथा-
मतीत्यर्थः । शब्दानामगारं गृहं शब्दागारं व्या-
करणम् । शब्दागारमिति वदता शब्दा एव प्रतिपाद्य-
त्वेनाभिषेया इत्युक्तम् । दीपं प्रकाशं विरचयामात्यर्थः ।

Colophon (page 58.)

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजराचार्यश्रीमच्चिद्रूपधर्म-
चरणसंरजःप्रसादायातबुद्धिना निसर्गनिर्गुदिना श्री-
रामचन्द्रचरणोपासिना अम्बिद्वालाग्रामवासिना गङ्गा-
धरेण विरचिताया श्रीमच्चिद्रूपधर्मविरचितव्याकरण-
दीपप्रभाया पञ्चसंक्षिप्तकाशः ।

Page 294.

वेदस्वरत्विन्दुमिनेऽत्र यथं
यदभूपक्षे मधुमासि षष्ठ्याम् ।
चिद्रूपयोगीश्वरसंप्रदिष्ट-
दीपप्रभाया लिखितः सुबन्तः ।

End

तथा च श्रीराघवागारे राघवमतेः क्षेत्रेन दीपो
ज्वाल्यते, तद्वदपि तैरुज्ज्वालय इति ममामोषत्यु-
त्थापितोपमया श्रीराघवागारीयदीपतोरीपिना । न के-
वलमैहिकरुक्मिणस्तुमादिमात्रकलिका, किं त्वामुत्ति-
करुददीपिनाशब्दागारीयदीपोदीपिनापीति वस्तुञ्जनिः ।

Colophon :

इति श्रीविश्वनाथसूरिवरतनपरामचन्द्रानुजवालकृ-
प्याङ्गजश्रीगङ्गाधरदीक्षितविरचितायां श्रीमच्चिद्रूपधर्म-
विरचितव्याकरणदीपप्रभाया कृदन्तप्रकाशः समाप्तः ।

प्रमेयं चिद्रूपप्रणयकृतदीपस्य रुचिरा
चिरात्संपर्पन्ती प्रतिबुधमिहाशासु दशसु ।
गुरुणामस्माकं कुमुदनिबुलम्बशुक्तिजय-
स्फुरन्ती सत्कीर्ति प्रयत्नतरामुक्तिपराम् ॥
चिद्रूपचारुचरणान्मुजयोः पुरस्ता-
रूपस्ता समस्तजडजाड्यतमोऽपहन्त्री ।
तत्त्वल्लसशब्दसदनोज्ज्वलदीपदीप्ति-
र्यान्प्रकाशयति तोषकृतेऽर्भकाणाम् ॥

590.

21. Q. 13.

व्याकरणमयेशकः

Palm-leaf. 31 Foll. 12 × 1½ inches. 8
lines in a page. Malayālam script. Old.
Good. Good writing.

Wooden boards are added to both sides.

An elementary grammar in Sanskrit
according to Pāṇini written in verse. The
work is the same as that described under
No. 809 of the Des. Cat. of Sanskrit MSS.
in the Palace Library, Trivandrum where-
in the authorship is attributed to Acyutapi-
sharati, preceptor of the famous Malabar
poet Nārāyanabhāṭṭadri. This work
differs from that published with the same
title, in the Cochin Sanskrit Series No. 2.

Breaks off in the 15th section

Beginning :

गण्डस्थलस्मरदृढागमदाम्मुधारा-
गण्डस्थलमपुपस्तुन्निदितकर्म ।

खर्णाद्रिकूटकण्ठादतितीक्ष्णदन्तं

दन्तावलाननमुपमि दुरिष्टशान्त्यै ॥

विनायकमहं वन्दे जगन्नाथमेकनायकम् ।

गङ्गाप्रवाहस्तुल्या मे वाग्विभूतिं करोतु सः ॥

महर्षि पाणिनिं नत्वा मन्दमध्यमेधसाम् ।

महाशास्त्रप्रवेशार्थमार्गं वक्ष्ये प्रवेशकम् ॥

इक्षुं खादन्ति नादन्ता रसं शर्कया विदुः ।

प्रवेशकेन जानन्ति शब्दान् व्याकरणाक्षमाः ॥

दर्पणे पणमात्रेऽपि दन्ती प्रतिकलेद्यथा ।

तथाल्पेऽपि प्रकरणे महद्वाकरणं स्फुरेत् ॥

वर्णांगमो वर्णविपर्ययश्च

द्वौ चापरो वर्णविकारलोपो ।

धातोस्तदर्थसिंशयेन योगो

यत्रास्ति तद्व्याकरणं निरुक्तम् ॥

पाठक्रमः प्रसिद्धोऽन पञ्चाशद्वर्णसंतनेः ।

स्वराः षोडश तत्राद्या अच इत्यपि संज्ञिताः ॥

कादयोऽन्ये हलाख्याश्च व्यञ्जनाख्याः प्रकीर्तिताः ।

पद्यांशः सूत्ररूपास्तः प्रयुज्यवात्प्रक्रियारूपम् ॥

Colophon Foll 2b :

इति वर्णांगमो नाम प्रथमोऽध्यायः ।

End :

पदपोरुभयोरुद्भिः समसिन्ध्याप्रिमास्तम् ।

इत्येवमन्ये त्रिहोपाध्यायव्याप्तिरिति ॥

आङ्गनेपोऽपमात्रयो गाङ्गेयो वनतेपयत् ।

पेनृष्यसेपधात्वेवं पेनृष्यन्नीप इत्यपि ॥

स्वमीय एव आग्रीयो न रुद्धिः कानुनन्धतः ।

कथितकीयः कचिनीयः प्रत्ययोऽयं प्रयुज्यते ॥

वस्तीयः कटभीपथ गोपुगवस्तीयचेदितः ।

वन्मीकीय ॥

व्याकरणप्रवेशकः

Paper. 28 Foll. 9½ × 7½ inches. 16 lines in a page. Devanāgarī script. New. Good. Good writing

This also is an elementary grammar in Sanskrit written in verse. The printed edition of this work published in the Cochin Sanskrit Series No 2, attributes the authorship to Acyutapisharaj, the preceptor of famous Malabar poet Nārāyaṇabhaṭṭāḍri.

Incomplete.

Beginning :

अशेषागमतात्पर्यंरवोद्बोधचन्द्रिकाम् ।

उपास्महे ज्ञानमुद्रा रामचन्द्रकरोदिताम् ॥

लक्ष्म्या प्रकाशविषयं रञ्जयन्निजया निजम् ।

नियमुशन्विजयते मुक्तालम्बनं गवि ॥

प्रवेशकः संक्रियते शब्दशास्त्रप्रवेशकः ।

मुगमोऽयमृगुर्गो बाळानां मन्दचेतनाम् ॥

प्रवेशकेन जानन्ति शब्दान् व्याकरणाक्षमाः ।

इक्षुन्खादन्ति नादन्ता रसं शर्कया विदुः ॥

दर्पणे पणमात्रेऽपि दन्ती प्रतिकलेद्यथा ।

तथाल्पेऽपि प्रकरणे महद्वाकरणं स्फुरेत् ॥

End :

शयश्चन्द्रां तुं शतुर्नित्थं भवन्ती लोचने उभे ।

बहः पदस्वे नो रः स्याद्विज्ञो नस्य वै सुपि ॥

अहग्राहनी बहो अहोम्या स्यादहःसु च ।

यदे यानि त्विदमिमे स्यादहोऽमृ अमृनि च ॥

Colophon :

इति हस्तननुमंकटिङ्गप्रकरणम् ।

पूर्वभागः सन्नातः ।

End :

587.

33. L. 30.

चतुर्थस्तु हेताधियादौ गौणमुख्यन्यायाभावेन
सर्वहेतुवाचकेभ्यस्तृतीयासिद्धिवत् प्रकृतेऽपि तदभा-
वेन तदर्थं प्रकृतिग्रहणस्यानावश्यकतया तद्ग्रहणेनो-
पादानस्यैव ग्रहणमिति । पञ्चमस्तु . . ।

586.

28. G. 3.

व्याकरणक्रोडपत्रम्

Palm-leaf. 2 Foll. $12\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 10
lines in a page. Grantha script. old.
Injured. Good writing.

Wooden board is added in the begin-
ning.

Incomplete.

Beginning :

अणुदित्सवर्णस्य चाप्रत्ययः । अत्राप्रत्यय इति उद्दि-
शेनान्वेति । विधेये उदित्करणाद्विद्वादिनि राहान्तः ।
ननु यदि उद्दिदंशेनान्वेति तर्हि कुहोश्चुः स्तोश्चु-
नाश्चुः घुनाः घुः इत्यादौ यथा विधेयेनोदिता सवर्णाणि
ग्रहणम्, तथा स्वजनसमीहित्यत्र सोऽदित्वेन स्वसवर्णस्य
प्लुतलृकरास्यपि ग्रहणे सोऽपि प्रातिपदिकारप्रसङ्गे-
तेति चेत् नैतद्युज्यते । तथा हि सत्या भित्पामालेख्यो-
द्वेष्ट इति सति सवर्णत्वे ॥ त गृहीयात् ।

End :

यदि प्रत्याहारेष्विष्यता ग्रहणं स्यात् तर्हि एच्-
प्रत्याहारे उकारप्रवेशेन अणुदित्सूत्रेणाण्प्रत्याहारान्ति-
गतेचप्रत्याहारमध्यप्रविष्टकारेण स्वमवर्णकप्रकारस्यापि
ग्रहणेन तस्यापि एच्त्वादायापत्तिरिति मार्वेजनी-
तया वक्तुं शक्यतयात् ।

व्याकरणक्रोडपत्रम् — तारकब्रह्मानन्दसरस्वती- कृतम्

Palm-leaf. 48 Foll. $18 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7
lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

A discussion on the Sūtra of Pāṇini
इतोऽत्सर्वनामस्थाने (7-1-86) by Tārakabrah-
mānandasarasvatī.

Complete.

Beginning :

इतोऽत् सर्वनामस्थाने । अत् इत्यत्र तकार
उच्चारणार्थः, तस्य विधेयत्वेन दीर्घाद्यनापत्तेः । इत
इत्यत्रापि तकार उच्चारणार्थः, तस्योद्देश्यत्वेऽपि तपर-
करणस्य कुत्रचित् व्यावृत्त्यसंभवादित्यहरदत्तः ।
अत्रोच्यते — व्यावृत्त्यसंभवादित्यसंगतम्, पथीयतेः
किपि अलोपयलोपयोरकदेशन्यायेन पथिशब्दस्या-
क्षतत्वेन पथिपाविन्यादावत्यवधारणार्थत्वेन तपरकर-
णस्य साफल्यमिति व्यावर्त्यस्य सुलभत्वात् । न च
परत्वादेरनेकाच इति यणि पथिपावित्यसंगतमिति
वाच्यम्, नित्यत्वात् यणं याधित्वा पूर्वं न्ये
संयोगपूर्वत्वस्याक्षतत्वेन एरनेकाच इत्यस्याप्रसक्तौ
पथिपावित्यस्यासंगतत्वानापत्तेः ।

End :

अर्थप्रयेति भाष्यस्य लौकिकार्थवत्त्वयोग्यपदा-
श्रय इत्यर्थकल्पने प्रमाणाभावः ; शक्यार्थं संभवति
लाक्षणिकार्थकल्पनस्यान्याप्यत्वं चेति चेत् —
अस्त्वेवम्, एवमपि इतोऽत्सर्वनामस्थान इत्यस्य
शब्दाश्रयत्वात् पथिपावित्यत्र परिभाषाप्रवृत्तेर्दुर्निरूप-
त्वं वरीयतेतराम् । तस्मात् पथिपावित्यादौ कौ
सुप्तं न स्थानियदिति निषेधेनाव्यवहितमवनामस्थान-

परकत्वात् अत्यप्रसक्तौ तद्वारणार्थं तपरकरणमाव-
श्यकमेवेत्यलं विस्तरेण ।

Colophon :

इति श्रीमत्परमहंसपरिवाजकाचार्यश्रीतारकब्रह्मा-
नन्दसरस्वतीकृतकौस्तुभविवरणकोटिरत्नमहोदधिः स-
माप्तः ।

One extra leaf at the end contains the
errata of the work.

588. 22. L. 49.

व्याकरणक्रोडपत्रम्—ताकरवह्मनन्दसरस्वती-
कृतम्

Palm-leaf. 20 Foll. 15½ × 1½ inches. 7
lines in a page. Grantha script. Old
Much Injured. Good writing.

Same as the last.

Incomplete.

589. 10. I. 32.

व्याकरणदीपव्याख्या प्रभा—गङ्गाधरदीक्षित-
कृता

Paper. 293 Foll. 11 × 6½ inches. 14
lines in a page. Devanāgarī script. New.
Good Good writing

This is a commentary on Cidrūpāsra-
ma's Vyākaranadīpa which is an inde-
pendent representation of Pāṇini's gram-
mar with slight modifications done with a
view to make its study simple for beginners.
The commentator Gangādhara was the
son of Bālākṛṣṇa and grandson of Viśva-
nāthasūri. He salutes his paternal uncle
Rāmachandra and one Gadādhara-guru.
The colophon found at the end of San-
dhīprakarana says that he was the pupil

of Cidrūpāsrama and a resident of the
village Ambilāgrāma. The stanza found
at the end of Subantaprakarana gives the
date Sam. 1674=1617 A.D. which may be
taken as the date of composition of the
work. Contains the following Chapters :
1. Sandhiprakaraṇa, 2. Śabdādhikāra,
3. Strīpratraya, 4. Kāraka, 5. Samāsa,
6. Taddhita, 7. Padavyavasthā, 8. Ākhyāta
and 9. Kṛtprakarana.

The text and commentary are available
in the Tanjore Palace Library—Nos
5853 and 5854, Vol. X.

Beginning :

प्रणम्य पदपङ्कजं जनकजापतेर्मञ्जुलं

विशिष्टमवभूजितं सफलसिद्धसंमेवितम् ।

तनोमि परमादरात्परमहंसचिद्रूप-
त्प्रकाशितमहामतिप्रसूतिहेतुदीपप्रभाम् ॥

गङ्गाधरगुरोरोरपि जगद्गुरोरर्चितं

प्रणम्य चरणाम्बुजं चरिकरीमि गङ्गाधरः ।
यतिप्रवरसरकृतेर्विश्रुतिमुत्तमा यत्नतः

कुतः स खलु संमवेदिह ममान्तरायोऽन्तरा ॥

कणीधरवचोऽर्णवं निबधिया रयात्तीर्णवान्

सुवर्णमृगतृष्णपाकुलमना मनाह् नापि यः ।

पितृव्यमतिरामचन्द्रमिह रामचन्द्राभिधं

सुधप्रवरवन्दिताद्भिर्युगमीढ्यमीडेऽनिशम् ॥

श्रीहरेश्वरपङ्कज भजे

यत्परागमनुरागतो बहन् ।

मन्दवीरपि गुरुं धियाधरी-

चर्करीति न तुलास्य तस्य यत् ॥

प्रमेयं चिद्रूपप्रणयकृतदीपस्य रचिरा

चिरात्संसर्पन्ती प्रतिबुधमिहाशुमु दशमु ।

गुरुणामस्माकं कुमुदनिकुरुम्बद्युतित्रय-

स्फुरन्ती सत्कीर्ति प्रथयन्तुरामुजतिपराम ॥

592. 11. C. 3.

शक्तिस्फुटम्—कलाधरकृतम्

Paper. 22 Foll. 11½ X 5. 9 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

This is a work dealing with the S'akti of the Kāraṇavibhaktis according to the grammarians of Pāṇini school. From the introductory stanzas the author is known to be one Kalādhara

Incomplete.

Beginning

नामं नाममुपापतेः पदयुगं भट्टोजिभट्टैः कृतान्
प्राहं प्राहमनेकभाष्यविलसत्सिद्धान्तसंस्थापकान् ।
राद्धान्तान्कृतिना मुदे हि तनुते शक्तिस्फुटं कौस्तुभे
गूढार्थं च कलाधरो हरपदद्वन्द्वार्चनप्राप्तवीः ॥
कलाधरकरोत्कराक्षरमुगन्वञ्जद्वि गतं
सुधीजनमनोमधुवतनिकायलब्धारूपदम् ।
मुकुन्दचरणेऽर्पितं वसतु चारु शक्तिस्फुटं
चिरं विकचैरेव य मुपदार्धधीकारकम् ॥

त्रिजघाताय श्रीमद्भगवत्कणिभाषितशास्त्रसिद्धान्त-
स्थापकविततदुरयगाहदुर्ज्ञेयकोस्तुभप्रणेतृश्रीमद्भट्टोजिभ-
ट्टसिद्धान्तरूपं मङ्गलं स्मरन् प्रतिजानीते ।

कर्तुंरीप्सिततमं कर्म । कर्ता धातुपास्तव्यापारप्रवः ।
स च केनाप्युमिच्छतीति करणाकाङ्क्षाया विशेषणी-
भूतेन व्यापारेणैयथार्ह्यभ्यते । तण्डुल पचति, ग्रामं
गच्छति इत्याद्युदाहरणम् ।

Colophon

इति द्वितीयाविमर्तिनिरूपणम् ।

End.

संख्या प्रथमार्ध. । तथाहि—एकः द्वौ बहव इति ।

न चात्रापि प्रातिपदिकार्थपत्रे प्रथमा स्यादिति वा-
च्यम् । एकादिशब्दैः संख्याया उक्तत्वेनोक्तार्थानाम-
प्रयोग इत्यनेन प्रथमाया-अप्रवृत्तेः । न चापठ न
प्रयुञ्जीतेति भाष्योक्तत्वात् विभक्तिः स्यादेवेति वा-
च्यम्, द्विशब्दादेकवचनप्रसङ्गेन उच्चैरुद्घोषस्य सु-
स्थत्वात् ।

Colophon

इति शक्तिस्फुटे प्रथमाविमर्त्यनिरूपणम् ।

593

20. K. 20.

शब्दताण्डवम्

Palm-leaf. 3 Foll. 16 X 1 inches 8
lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured Good writing

An explanatory discussion on certain
topics selected from the Siddhāntakau-
mūdī and other grammatical works The
topics dealt with herein are, अनुनासिक-
निर्देश, अदर्शनं लोपः, तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम्,
विश्वपाणिः, अणुदित्सवर्णस्य चाप्रत्ययः. A MS. of
the work containing 292 pages dealing
with more topics is available in the Govt.
Oriental MSS. Library, Madras (see D.
No. 1492).

Incomplete.

Beginning

नत्वा गुरुचरणाम्युजमग्धा वागीश्वरी च वायिसद्वर्ध ।
अनुलकनाधरक्षेत्रसंतुष्टं शब्दताण्डव रचये ॥

प्रयाहरेष्विता न महणम् । अनुनासिक इत्यादिनिर्दे-
शसामर्थ्यात् । न ह्यत्र कसुरे परेऽच्कार्य दृश्यते इति
यस्कोमुद्यामुक्तं सत्र विचार्यते । अत्र यदि णमधातो-
पबुलि नासिकाशब्दो व्युत्पाद्यते तदा अच्कार्यशब्देन

यदि यण् विवक्षितं तर्हि प्रत्ययस्थादित्त्वविधिसाम-
र्थ्यादेव यण् परिहर्तुं शक्यः । यस्येति चेतोकारलो-
पस्तु न शङ्कितुं योग्यः । ककारस्याच्त्वेऽपि प्रत्ययस्य
तदादित्वाभावेन स्वादित्वाभावेन च भुत्वस्यैवामाप्तत्वं ।
यदि तु णामुवाचोः गुरोश्च हल इत्युप्रत्यये टापि
कप्रत्यये च केण इति ह्रस्वे टापि च नासिकाशब्दो
व्युत्पाद्यते तदा यद्यप्यच्कार्यशब्देन यस्येति चेति
लोपो विवक्षितः, प्रत्ययस्थादित्त्वं तु कारिका सर्व-
केयादौ चरितार्थमिति वक्तुं शक्यम्, तथापि प्रत्या-
हरेष्विहा ग्रहणपक्षे ककारस्याप्यच्त्वेन केऽण इत्यस्य
येन नामाप्तन्यायेन यस्येति चेत्येतदपवादतया नासि-
काशब्दे केऽण इत्यनेनापवादेन यस्येति चेत्युत्सर्गस्य
बाधः स्पष्ट एव ।

End.

अत एव ऋदुपधादिति सूत्रे तपरकरणेन णिचो-
ऽनित्यत्वं ज्ञाप्यत इति परमज्ज्ञार्थम् । यदा प्रो यङि इति
ऋकारस्याचि परे यणादेशकरणमेवात्र ज्ञापकम् ।
अन्यथा ऋकारस्य इस्त्वाभावेन यण् न स्या-
दिति ॥ ५ ॥

अप्रत्यय इत्यत्र कृत्रिमाकृत्रिमयोः कृत्रिमस्यैव
ग्रहणमिति न्यायेन इजिन्यादौ . . . ।

Then the following 2 stanzas are written

भूवादौ शब्दादिकेषु दुर्गाणि शब्दः स्यान्नुहोत्यादिषु
इयन्दैवादिकेषां तु णुत्वापि च स्वादां तुदादौ च शः ।
रुधादौ श्रमयो तनादिषु भवेदुप्रत्ययः कर्मादिषु
आ स्यात्स्वार्थिकणिचुरादिषु पुनस्तत्रापि शब्जायते ॥
अन्योन्याप्रयत्नारणाय बहुधा आख्यातुर्भिर्गता
युक्तिर्वाक्येण हलन्त्यविषये स्यात्कार्यसिद्धिर्यथा ॥
भो स्वामिस्तव शुम्भदीययिदुषा चान्योन्यमवोऽधुना
कार्यप्रापकतामुपैति बहुशः श्रुत्वा भवेत्यागतम् ॥

शब्दमञ्जरी -

Palm-leaf. 31 Foll. 13 X 1½ inches. 6
lines in a page. Telugu script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Gives the declension of some nouns for
the convenience of beginners.

Contains up to the end of हलन्तनपुंसन-
लिङ्गशब्द -

Beginning :

वागर्थाविन सपृक्तौ वागर्थप्रतिपत्तये ।

जगतः पितरौ वन्दे पार्वतीपरमेश्वरौ ॥

अथाजन्ताः पुलिङ्गा उच्यन्ते—राम, रामौ
रामाः + रामेषु ।

End

अदः अमू अमूनि + अमुना अमूभ्याम् अमौमि ,
इत्यादि पुलिङ्गवत् । इति हलन्ता मपुसकलिङ्गा ।

The former owner of the MS.—Rāma-
candra.

595

20 K 6

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 8 Foll. 12½ X 1½ inches 8
lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Clear writing
Incomplete.

596

20 K. 7.

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf 20 Foll 11 X 1½ inches
10 lines in a page. Malayalam script Old
Slightly injured Good writing.

Incomplete.

One extra leaf at the end contains some conjugational forms of the roots भू and एध्.

597. 20. K. 8

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 16 Foll. $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured Clear writing

Incomplete.

The last two leaves contain some conjugational forms of the roots भू and एध्. Name of the scribe—Kaviśvara Subrahmanya.

598 20. K. 9.

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 12 Foll. $11\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 9 lines in a page Grantha script Old. Slightly injured Good writing.

Incomplete

The former owner of the MS—Aiyā-vayyāgar son of Vānamāmalayyāgar and younger brother of Śrinivāśayyāgar.

One extra leaf at the end contains some conjugational forms of the roots भू and एध्.

599. 20. K. 40

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 10 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.

5 lines in a page. Telugu script. Old. Much injured. Illegible writing.

Incomplete.

600. 20. N. 9.

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 5 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 5 lines in a page. Telugu script. Old Good. Good writing.

Incomplete.

601. 23. A. 17.

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 42 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches 6 lines in a page. Telugu script. Old Slightly injured Good writing.

Complete.

602. 25. I. 25.

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. Foll. $16 \times 1\frac{1}{2}$ inches 11 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Illegible writing.

Contains up to the end of हृदयननुसक्त-शब्द.

The names of the owners—Veṅkaṭācāri and Śrinivāśācāri.

Four extra Foll. are added at the beginning. Fol. 1 contains two horoscopes of Velāṅkuppam Śrinivāśatāṭā-cārya's son, and Koṭṭyālam Anantā-cārya's son. Fol. 2 contains a stanza

from Vedāntadesika's Pādukāśahasra. स्थि-
रागसा etc. Foll. 3 and 4a repeat some
forms of nouns found in S'abdamañjarī.
Fol. 4b contains a list of MSS. probably
owned by the owner of this MS.

603. 25. K. 18.

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 4 Foll. 12 X 1 inches. 7
lines in a page Telugu script. Old
Slightly injured. Good writing.
Incomplete.

604. 27. F. 30

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 3 Foll. 15½ X 1 inches. 5
lines in a page. Grantha script. Old.
Good. Good writing
Incomplete.

605. 27. F. 65.

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 3 Foll. 14½ X 1 inches 6
lines in a page. Grantha script. Old
Slightly injured. Good writing
Incomplete
The following stanzas are found in
the beginning.

रामो हरिः करी भूषुद्रानुः कर्ता च चन्द्रमाः ।
तस्थिवान् भगवानात्मा दर्शते पुंसि नायकाः ॥
रमा रचिर्नदी धेनुधीर्वाक्सरिदनन्तरम् ।
क्षुत्प्राशदृशदक्षेव दर्शताः स्त्रीषु नायकाः ॥

ज्ञानं दधि पयो वर्म घनुर्वारि जगत्तथा ।
मधु नाम मनोहारि दशैतानि नपुंसके ॥
सर्वे ब्रह्म वदिष्यन्ति संप्राप्ते तु कलौ युगे ।
नानुतिष्ठन्ति कौन्तेय शिश्रोदरपरायणाः ॥
छेदश्चम्पकचूतचन्दनवने रक्षा करीरद्रुमे
हिंसा हंसमयूरकोकिलकुले काकेषु लीलारतिः ।
मातङ्गेषु खरक्रिया समतुला कर्पूरकापसयो-
रेषां यत्र विभावना विजयते देशाय तस्मै नमः ॥

606. 27. I. 75.

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 6 Foll. 12½ X 1 inches. 6
lines in a page. Grantha script. Old.
Much injured. Illegible writing.
Incomplete.

607. 29. C. 20.

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 14 Foll. 12 X 1 inches. 6
lines in a page. Telugu script. Old. Much
injured Good writing.
Incomplete.

The following stanzas are found in the
beginning

रामः सर्व उर्भो पूर्वो निजो विषया हरिः ।
पतिः सत्ता प्रामणीय सूक्ष्मधीर्गुस्तात्मभूः ॥
पिता विधाता ग्लोरेते पुष्यजन्ताः प्रकीर्तिताः ।
पयोमुखस्तुमुक्षुधाद् सुगण् च भगवान्मरुत् ॥
सुपाय एष सोऽहं त्वं राजा पन्थाः करी हृषी ।
कोऽयं सदृग्विद् द्विद् चापि चन्द्रप्रास्तस्थियानमी ।
मधुच्छिद् च तुरायाडप्यनर्वाच्य हलन्तकाः ॥

608. 30. J. 36.

शब्दमञ्जरी

Palm-leaf. 60 Foll. 16½ X 1 inches. 5 lines in a page. Telugu script. Old. Much injured. Clear writing.

Contains up to the end of हलन्तनपुंसक-शब्द.

Pāṇini's rules are occasionally quoted to support the forms. Two extra leaves added at the end contain some Pāṇini's Sūtras and rules selected for the sake of young students.

609. 42. A. 135.

शब्दमञ्जरी

Paper. 21 Foll. 16½ X 3½ inches. 5 lines in a page. Bengali script. Old. Good. Good writing.

Incomplete.

610. 9 C. 122.

शब्दमाला—गणेशभिवरकृता

Paper. 55 Foll. 6 X 4 inches. 7 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

Foll. 32 to 35 are missing and consequently the 3rd adhikāra wants some

१. लिङ्गानुशासनाधिकारः ।

२. एकाक्षराव्ययाधिकारः ।

३. कारकाधिकारः ।

४. अनेकार्थाधिकारः ।

The author Ganesabhaṅka was the son of Haribhaṭṭa of Dvārakā and grandson of Sri-Kṛṣṇa of the Śrīvatsa family.

Complete.

Beginning:

श्रीगङ्गास्यं प्रणम्यादौ बालधीवृद्धिसिद्धये ।
शाब्दिकीं प्रक्रियां कुर्वे मुग्धोवा नातिविस्तराम् ॥ १ ॥
इन्द्रधन्वः काशकृष्णापिशटी शारुदायनः ।
पाणिन्यमरजनेन्द्रा जयन्यटादिशाब्दिकाः ॥ २ ॥
इन्द्रादयोऽपि यस्यान्तं न पयुः शब्दवारिधेः ।
प्रक्रिया तस्य कृत्यन्व क्षमो वक्तुं नरः कथम् ॥ ३ ॥
तथापि शब्दमालेय यथामति विन्यसे ।
आगमेष्वोऽभिधानेष्वो भानुभ्यः शब्दज्ञाननात् ॥ ४ ॥
भूवादयो घातयः स्युः कृदाघाः प्रत्यया स्मृताः ।
तन्मयोमोदवाः शब्दाः कथिता मुनिपुंगवैः ॥ ५ ॥
गणकृष्णमुमुन्दाघाः सर्वाद्या निरन्तरतया ।
शब्दभ्या विधेया दाहाधार्दमि-रयोऽपि च ॥ ६ ॥
श्रीयशसितापवध रिकत्याद्यस्तथा ।
कथेयविस्तरधर्माणि श्रीवृत्तेनित्यभावरः ॥ ७ ॥
यागप्रदीपयोग्यावनिर्गन्धोऽस्तथा प्रीतिः ।
सःस्युन्मयी पुष्पाणि च नन्दरूपेभ्यो तथा ॥ ८ ॥

मूले भग्ने राजवृक्षस्य नाश-

स्तस्माद्राजन् ब्राह्मणा रक्षणीयाः ॥ ८० ॥

उत्खातान् प्रतिरोपयन् कुसुमिताश्विन्वर्द्धयन्वर्धय-
न्त्युद्यान्नमयन्पुष्ट्यन्विलवयन्विलहेषितान् सवयन् ।
क्षुद्रान्कृष्टकितान्बहिर्निरसयन्स्वारोपितान्पोषय-
न्मालाकार इव प्रयोगचतुरो राजा चिरं जीवति ॥

कल्याणभाजः सकला भवन्तु

लोका धनो वर्ये तु पाराशिम ।

सन्तो लभन्ता सततं यशसि

प्राप्नोतु धर्मो जयमत्र नियम् ॥ ८२ ॥

यावकीरनिधौ नीर दिवि भानुदिवाकरौ ।

क्षौणौ मेरुं कुल तावच्छ्रीगणेशः स भावतात् ॥ ८३ ॥

Colophon

इति श्रीवत्सान्वयाब्धीन्तुष्ट्रीकृष्णात्मजश्रीमद्भार-
केशहरिमृत्तनयगणेशभिण्गिधरचिताया शब्दमालाया-
मनेकायाधिकारश्चतुर्थः समाप्तः ।

611

25 I. 8.

शब्दसंस्कारः

Palm-leaf 20 Foll 16½ X 1 inches. 7
lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

An elementary work on Sanskrit gram-
mar briefly summarizing the Siddhānta
kaumudī of Bhaṭṭojidiksita The author
whose name is not known, salutes the
famous Appayadiksita in the beginning of
the work

Incomplete

Beginning

अप्यप्यदीक्षितेन्द्रानशेषविद्यागुरुनह वन्दे ।

यत्कृतिनोधावोधौ विद्वद्विद्वद्भिर्भाजकोपाधौ ॥

अल्पायासेन जिज्ञासूनधिकृत्येह बालकान् ।

प्रसिद्धशब्दसंस्कारो दिङ्मात्रेण प्रदर्श्यते ॥

अइउण् । ऋलृक् । एओइ । ऐऔच् । हयवरट् ।

लण् । अमङ्गणम् । क्षमञ् । घढवप् । जवगडडञ् ।

खफछठथचउतव् । कपय् । शषसर् । हल् । इति

प्रत्याहारार्थानि माहेश्वराणि चतुर्दश सूत्राणि । हका-

रादिष्वहकार उच्चारणार्थः । लकारे त्वित्सन्नकः । उप-

देशेऽनुनासिक इत् । अजिति प्रत्याहारः । उप-

देशेऽनुनासिकोऽजित्संज्ञः स्यात् । अनुनासिकत्वं

व्याख्यातृवचनगम्यम् ।

धातुसूत्रगणोपादिवाक्पलिङ्गानुशासनम् ।

आगमप्रत्ययादेशा उपदेशाः प्रकीर्तिताः ॥

तस्य लोपः । तस्येतो लोपः स्यात् । हलन्त्यम् ।

उपदेशेऽन्त्यं हलित्संज्ञं स्यात् ।

End

यस्य च भावेन भावलक्षणम् । भावः क्रिया ।

यस्य क्रियया क्रियान्तरं लक्ष्यते तत्र सप्तमी । गोष्ठ

दुष्टमानासु गत । वृष्टीचानादरे । अनादराधिके

भावलक्षणे भावयत* ।

Four extra leaves are added at the end
Leaf 1 contains some conjugational forms
of certain roots

Leaves 2 and 3 contain a portion of
the Lingānūśāsanavṛtti of Bhaṭṭojidiksita

Leaf 4 contains the following stanza.

क- खे चरति का रम्या का जप्या किं विभूषणम् ।

को वन्द्य- कीदृशी लङ्का वीरमर्दवम्पिता ॥

हनूमता हते रामे सीता सहर्षनिर्भरा ।

रुदन्ति पक्षसाः सर्वे हा हा रामो हतो हतः ॥

शाब्दसिद्धान्तः

Paper. 23 Foll. 10½ X 2½. 11 lines in a page. Malayālam script. Old. Slightly injured. Clumsy writing.

A brief work giving the principles of grammar as expounded by Patañjali, Kaiyaṭa and other commentators on Pāṇini. Incomplete.

Beginning :

सृष्टिर्विश्वसृजोऽप्यादौ पुष्टा यन्तिवृत्तिः ।
हेरम्यो मे स कुरुतान्निग्रस्यूहं समीहितम् ॥
सज्जनादृतवायोगभाष्योदयपरंपराम् ।
वशदेवी मम पुण्यानु निष्कामा भक्तयोगे ॥
वन्दे मुनीन् पाणिनित्रायकार-

पतञ्जलीनञ्जिमाध्वानः ।

यद्वाग्विरोध्यन्वयवचः प्रमाणं

नान्यस्य इत्यासमिहः प्रथन्ते ॥

सिद्धान्त्यात्रोच्य मन्वान्यथ मया शुद्धमंशयानि ।

वाचस्पत्यपादाय विपते मंक्षिष्य शाब्दसिद्धान्तः ॥

तत्रादौ प्रेक्षापदप्रवृत्तये विषयप्रयोजनादि स्पष्ट-

यदृक्षो महारण्ये मार्गमावृण्य तिष्ठति ।

अत्र संशोधनं यत्कुं देवैरपि न शक्यते ॥

संशयावन्दनवेलायां तटाकान्ते द्विजोत्तमः ।

अत्र क्रियापदं यत्कुमवधिर्ज्ञेयगो वयः ॥

केशनं पतितं दृष्ट्वा पाण्डवा हर्षनिर्भराः ।

मृदन्ति क्रीड्याः सर्वे हाहा केशव केशव ॥

केचिद्वदन्ति यन्तिताधरपद्वेषु ।

केचिद्वदन्ति यन्तिताधरपद्वेषु ।

भूमौ वयं सकललोकमनुसारा-

जन्मवारनोरपिभूतिमस्तस्यगण्डे ॥

पथि तिष्ठसि किं मूर्खं ध्यामो मां मक्षपेदिति ।

तेन किं वद मासज्ञः पथिकान्मक्षपेदिति ॥

दुन्दुभिन्नु मुतरामचैतन-

स्तन्मुस्यादपि धनं धनं धनम् ।

एवमेव निनदः प्रदक्षते

किं पुनर्यदि जनः सचेतनः ॥

तत्र तन्नि कुचावेगौ लोकाना चतुर्वर्तिनौ ।

सर्वराजकरमार्गं देवो यत्र करप्रदः ॥

कापिद्वारा रमगरमति प्रेषयन्ती करण्डं

मा तन्मृदे निवृत्तमग्निगुण्डमम्यं पण्डितम् ।

शीरीगाथ पवनानपं चावर्क चात्र भावं

सोऽनन्तमाप्नोति जयं परत्र

वाग्योगविद् दुष्यति चापशब्दैः ॥

इति स्मृत्या श्रुत्या च सिद्धमध्येयं व्याकरणमिति । इदमत्र विचार्यते—सर्वाण्यपि व्याकरणानि सर्वेदा प्रमाणानि, उत नेति । तत्र पूर्वं पूर्वमुपजीव्य उत्तरस्य साध्यं प्रामाण्यमिति सर्वाण्यपि व्याकरणानि सर्वेदा प्रमाणानीति प्राप्ते ब्रूमः । स्मृतीनां निपत्तकालतया व्यवस्थाहेतुत्वात् अद्यत्वे च त्रिमुनिस्मृतेरेव वेदाङ्गत्वात् महाजनपरिग्रहात्सैव प्रमाणम् । तद्विरुद्धं तु नेदानां प्रमाणम् । एतच्च शास्त्राच्च ठण्यतावित्यादौ कैयटादौ स्पष्टम् ।

End :

अत्र छन्दोऽधिकारात् श्रक्पादस्य ग्रहणम् । सौषधीरनु शब्धवसे । लोपे चेत् किम् । स एव व्यासो भवति । छन्दोऽनुवृत्तिर्नेति पक्षे श्लोकपादोऽपि ।

Colophon :

इति स्वादिसन्धिः । संहितापरिच्छेदः संपूर्णः ।

613

29. M. 29

समासकुसुमावलिः—मङ्गलेश्वरकृता

Palm-leaf. 5 Foll. 16½ X 1 inches. 6 lines in a page, Telugu script. Old. Slightly injured. Good writing.

A primer on elementary grammar written in verse dealing with the compounds or Samāsa by Mangalesvara of the Madhyamandira family.

Complete.

Beginning :

भूनायकं वा धननायकं वा

भजन् मुवं वा धनमेति लोकैः ।

तद्विघ्ननाथं न भजामि किं तु

सहस्रशस्तं प्रणमामि नित्यम् ॥ १ ॥

श्रीमत्पाणिनिसूत्राणि समालोच्य यथामति ।

बालव्युत्पत्तये कुर्मः समासकुसुमावलिम् ॥ २ ॥

तत्पुरुषोऽष्टविधोऽमृतप्रथमाविभक्तिनञ्कृतैर्भेदः ।

उत्तरपदजनितार्थो मुख्यस्तत्रेति पण्डितैः ख्यातः ॥ ३ ॥

प्रथमातत्पुरुषो यथा—

अमृतं योऽपिन्नदैयस्तं वकुण्ठो द्विधाच्छिनत् ।

राहुरुत्तरकायोऽस्य पूर्वकायोऽभवद्भुजः ॥ ४ ॥

पूर्वः कायः पूर्वकायः । उत्तरः काय उत्तरकाय

इत्येवमादयः ॥ ४ ॥

द्वितीयातत्पुरुषो यथा—

दुःखातीतो भवत्येव यदि कृष्णाग्नितो जनः ।

अथ बाब्रुमुक्षुः सन् मुहूर्तसुखमश्नुते ॥ ५ ॥

दुःखमतीतो दुःखातीतः । कृष्णं श्रितः कृष्ण-

श्रितः । मुहूर्तं सुख मुहूर्तसुखम् ॥ ५ ॥

End .

सनाद्यन्तधातुवृत्तिर्यथा—

यः पास्पर्धति वा लोकान् देवैर्वैरायते सदा ।

राक्षसस्य विनाशाय तस्य पुत्रीयतु प्रभुः ॥ ५१ ॥

पुत्रमात्मन इच्छतु पुत्रीयतु ॥ ५१ ॥

एकशेषवृत्तिर्यथा—

सर्वेषामपि लोकानां पितरौ यौ सनातनौ ।

विदितौ पाळनाच्चिते शिवौ सौ सततं भजे ॥ ५२ ॥

माता च पिता च पितरौ । सनातनां च सना-

तनश्च सनातनौ । विदिता च विदितश्च विदितौ । पा च

यश्च यौ । सा च स च तौ । शिवा च शिवश्च

शिवौ ॥ ५२ ॥

समासवृत्ति सर्वेषु समासेषु निरूपिता ।
 परार्थस्याभिधानं हि वृत्तिरित्यभिधीयते ॥ ५३ ॥
 दूरान्मात्सर्वमुत्सार्य चात्सल्यान्मत्कृतमिगाम् ।
 पश्यन्तु विबुधा सर्वे समासकुसुमावलिम् ॥ ५४ ॥
 श्रीमध्यमन्दिरकुलाम्बुधिपूर्णचन्द्र-
 श्रीसर्वमङ्गलप्रदीपिकृता सलीलम् ।
 एषा समासकुसुमावलिराब्जतार
 जीयात्कृपानिधिसदाशिवसत्प्रसादात् ॥ ५५ ॥

Colophon

इति श्रीमङ्गलेश्वरकृती समासकुसुमावलि समाप्ता ।

In the fly leaf it is said that the MS was copied by one Vavilala Subrahmayya somayajulu and given to Ramalingasastri on Sunday the 9th day of the Jyestha month in the year Rudhrirodgari

614 30 L 25

समासकुसुमावलिः—मङ्गलेश्वरकृता

Palm leaf 7 Foll 15 × 1½ inches 6 lines in a page Telugu script Old Slightly injured Good writing Complete

615 30 L 25

समासकुसुमावलिः—मङ्गलेश्वरकृता

Palm leaf 5 Foll 15 × 1½ inches 6 lines in a page Telugu script Old Slightly injured Good writing

This is another copy of the work contained in the MS described above

Begins in the Bahuvrhisamāsa and goes on up to the end of the work The

following 2 stanzas are inserted between the stanzas 53 and 54 thus making the total number of stanzas as 57

अथ प्रसङ्गात्प्रयोगानामह—

रामो भूमण्डलममाद्रामचन्द्रो नभौ भुवि ।
 रामेणामारि दैतेशो रामचन्द्रेण भूयते ॥
 रामचन्द्रयशोगङ्गा गा निनायति शुभ्रताम् ।
 पञ्चानामपि चैतेषां प्रयोगाणां च पदति ॥

The last stanza is slightly different

श्रीमध्यमन्दिरकुलाम्बुधिपूर्णचन्द्र-
 श्रीमङ्गलेश्वरमनीषिकृता सलीलम् ।
 एषा समासकुसुमावलिराब्जतार
 जीयात्कृपानिधिसदाशिवसत्प्रसादात् ॥

Then five extra leaves are added Leaves 1 and 2 contain some conjugational forms of the roots भू and एघ Leaves 3 and 4 contain Avyayapatha as found in the Siddhantakaumudi Leaf 5 reads a few verses from the Vrttaratnakara

616 19 D 74

समासचक्रम्

Palm leaf 6 Foll 13½ × 1½ inches 11 lines in a page Telugu script Old Good Good writing

Three stanzas dealing with Samasa are taken from the Prayogasamgraha of Vararuci and explained herein with suitable illustrations The author's name is not known

Complete

Beginning

पाठा समाप्ता सक्षेपादष्टाविंशतिधा पुन ।
नित्यानित्यत्वयोगेन लुगलुप्तत्वेन च द्विधा ॥
तत्राष्टधा तत्पुरुष सप्तधा कर्मधारय ।
सप्तधा च बहुव्रीहिर्द्विगुणभाषितो द्विधा ॥
द्वन्द्वश्चतुर्विधो ज्ञेयाऽन्ययीभावा द्विधा मत् ।
तेषां पुन समाप्तानां प्राधान्यं स्याच्चतुष्टयम् ॥

समाप्तास्तत्पुरुष कर्मधारया बहुव्रीहिर्द्विगुणभाषिताऽ
न्ययीभावश्चेति षड्विधा । अष्टविधस्तत्पुरुष यथा—
प्रथमातत्पुरुषो द्वितीयातत्पुरुषस्तृतीयातत्पुरुषश्चतुर्थी
तत्पुरुष पञ्चमातत्पुरुष षष्ठीतत्पुरुष सप्तमीतत्पुरुषा
नवतत्पुरुषश्चेति । तत्र प्रथमातत्पुरुषो यथा पूर्वं कायस्य
पूर्वकाय । अपर कायस्यापरकाय । पूर्वापराधरोत्तर
मेकदेशिनैकाधिकरणे इति समास । अर्धं पिप्पल्या
अर्धपिप्पली । अर्धं काशातक्या अर्धकाशातकी ।
द्वितीयं मिश्राया द्वितीयमिश्रा । तृतीयं मिश्रायास्तृ
तीयमिश्रा । एव चतुर्थमिश्रा । द्वितीयतृतीयचतुर्थ-
तुर्वाण्यन्यतरस्यामिति समास । प्राप्तापन्ने च द्विती
येति समास । यथा—प्राप्तो जीविका प्राप्तजीविक ।
एवमापन्नजीविक । द्वितीयातत्पुरुषा यथा—कृष्ण
श्रित कृष्णश्रित । कान्तारमतीत कान्तारातीत ।
नरक प्राप्ता नरकप्राप्त । ग्राम गता ग्रामगत ।
द्वितीयाश्रितातीतपत्तिनगतास्यस्त्राप्राप्तापन्नैरिति समास ।

End

तेषां पुन समाप्तानां प्राधान्यं स्याच्चतुष्टयम् ।
कथम् ? पूर्वपदार्थप्रधानोऽन्ययीभाव । उत्तरपदार्थ
प्रधानस्तत्पुरुष । अन्यपदार्थप्रधानो बहुव्रीहि ।
उभयपदार्थप्रधाना द्वन्द्व । नित्यसमासो यथा—
कुरुषु चरतीति कुरुचर । कुम्भ करोतीति कुम्भकार ।
अनित्यसमासो यथा—कृष्ण श्रित कृष्णश्रित ।

लुक्समासो यथा—राज्ञ पुरुषा राजपुरुष । अलु
क्समासो यथा—वने चरतीति वनेचर । उरसि
जायत इति उरसिज । वण्डे कलङ्को यस्य स कण्डे
कलङ्क ॥

पूर्वकायस्तत्पुरुष श्रोताश्च कर्मधारय ।
बहुप्राप्तो बहुव्रीहिर्द्वन्द्व स्यादात्मलक्ष्मणो ॥

Colophon

समासचक्र संपूर्णम् ।

The owner of the MS —Sivapuram
Muthulingam.

The MS is said to have been copied
from the original belonging to Evaṭūri
Mallikarjunam

617

19 D 75

समासचक्रम्

Palm leaf 8 Foli 17 × 1½ inches 6
lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

With slightly different readings It
ends thus

अवयवव्युत्पत्तिर्यथा—भ्याप्राप्तीति विष्णु । रमय
तीति राम । करोतीति कर्ता । रुढव्युत्पत्तिर्यथा—
निशा करातीति निशाकर । प्रमा करोतीति प्रभाकर ।
शूलव्युत्पत्तिर्यथा—रथस्याङ्गमिवाङ्ग यस्य स रथाङ्ग ।
श्वकस्याङ्गमिवाङ्ग यस्य स चक्राङ्ग ॥

Colophon

समासचक्र समाप्तम् ।

Name of the Scribe —Kavisvara
Subrahmanya

618 19 D 76.

समासचक्रम्

Palm leaf 4 Foll $16\frac{1}{2} \times 1\frac{3}{8}$ inches 6 lines in a page Telugu script Old Slightly injured Clear writing With slightly different readings It ends thus

पञ्चमिवाक्षिणी यस्य स पञ्चाक्षः । पञ्च नामो यस्य स पञ्चनामः । इति समासान्तप्रत्ययाः ।

Two extra leaves are added at the end. First leaf contains some conjugational forms of the roots भू and एव and gives illustrations for कर्तरि प्रयोग, कर्मणि प्रयोग and भावे प्रयोग. The second leaf reads a few verses from the work Citraratnākara.

619 19 D 77.

समासचक्रम्

Palm-leaf 4 Foll $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches 4 lines in a page Telugu script Old Slightly injured Good writing

With slightly different readings and without the introductory stanzas

It ends thus

अकरदा करदाः सपद्यमानाः कृताः करदीकृताः ।
अकुण्डल कुण्डल सपद्यमानं कृतं कुण्डलीकृतम् ।

Colophon .

समासचक्रं संपूर्णम् ।

620. 19 D. 78.

समासचक्रम्

Palm-leaf. 3 Foll $15 \times 1\frac{1}{2}$ inches 12

lines in a page Grantha script Old Injured Good writing

It ends like the MS 19 D 75. described above under No 617

Two extra leaves added at the end give some conjugational forms of the roots भू, एघ्, and ब्रज्.

621 19 D. 79

समासचक्रम्

Palm leaf 8 Foll $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches 6 lines in a page Grantha script Old Injured Clear writing

With slightly different reading

It ends thus

दम्भेन वर्तेत इति दाह्मिकः । साहसिकः । द्वयोः सख्याभूको द्वितीयः । तृतीय इत्यादि । गन्तुमिच्छुः जिगमिषुः । कर्तुमिच्छुः चिकीर्षुः ।

622 19 D 81

समासचक्रम्

Palm-leaf. 11 Foll $17 \times \frac{1}{2}$ inches 5 lines in a page Grantha script Old Much injured Good writing

Incomplete

The fly leaf reads समासचक्रम् संपूर्णम्.

The former owner of the MS —Ranga-swami

623. 20 N. 9.

समासचक्रम्

Palm-leaf. 9 Foll $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches 5

lines in a page. Telugu script. Old. Good. Good writing.

With slightly different readings and with the following end :

मन्दुरायां जातः मन्दुरजः । संस्काराजातः
संस्कारजः । अष्टाजातः अष्टजः । इति कृत्प्रत्य
यान्ताः ।

Incomplete.

624. 23. A 17.

समासचक्रम्

Palm-leaf. 3 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page. Telugu script. Old. Much injured. Good writing.

Incomplete.

Fol. 3b repeats the first 3 stanzas of the work.

625. 24. D. 29.

समासचक्रम्

Palm-leaf. 7 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Incomplete.

With slightly different readings.

After this one extra leaf is added and it contains a few stray forms of the root मू.

626. 26. C 35.

समासचक्रम्

Palm-leaf 4 Foll $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Much injured. Good writing.

Wants the beginning and end.

The fly leaf at the beginning contains the 1st stanza of the Mēghasandesa of Kālidāsa.

627. 24. M. 11.

समासचक्रम्

Palm-leaf. 10 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1$ inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Without the beginning and with different end as given below :

End :

अतिशयेन लघुः लघीयान्, लघिष्ठः । ली लघी-
यसी । अतिशयेन पापः पापीयान् पापिष्ठः । ली
पापीयसी । अतिशयेन वृहो ज्वायान् ज्वेष्ठः । द्वयोः
संख्यापूरकौ द्वितीयः । तृतीयः । एकादशः । द्वादशः
इत्येवमाद्यस्तद्विप्रत्ययाः ज्ञातव्याः ।

628. 25. I. 25.

समासचक्रम्

Palm-leaf 2 Foll. $16 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 11 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Illegible writing.

Incomplete.

After this one extra leaf is added and it repeats a small portion of the work.

629. 26. E. 35.

समासचक्रम्

Palm-leaf. 5 Foll $16 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Much injured. Good writing.

Incomplete.

The former owner of the MS —Purṣai
Nadadūr Raghavāchariār

632

29 M 29

630

27 F 62

समासचक्रम्

Palm leaf 8 Foll 14½ × 1 inches 8
lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing
With slightly different readings
Incomplete

It ends thus

शुक्र घन पट यस्य तत् शुक्रघनपटम् । शुक्रौ
घनौ पटौ ययोस्ते शुक्रघनपटे । शुक्रा घना. पटा
येषा तानि शुक्रघनपटानि । इति नपुसके । सख्योत्तर
पदो यथा ।

अस्मिन् समासचक्रे षोढा समासा सक्षेपादि
त्यादि प्रथमात्तरपुरुषो यथेत्यन्त सख्योत्तरपदो यथेत्या
समासेष्व पुस्तकान्तरे द्रष्टव्यम् ।

After this three leaves give Tamil
meaning of some simple Sanskrit sentences
in active and passive voices for the use of
beginners

631

29 C 20

समासचक्रम्

Palm leaf 7 Foll 12 × 1 inches 6
lines in a page Telugu script Old
Much injured Good writing
Incomplete

The following remark on the date of
copying is found at the end

ईशारवर्षमादपदमहुः शुक्रवार आश्वी नक्षत्रम् ।

समासचक्रम्

Palm leaf 4 Foll 16½ × 1 inches 6
lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Illegible writing

Complete

End

अयमनयोरतिशयेन पटु पटुतर । अयमनयो-
रतिशयेन वृद्ध ज्यायान् । इमनिच् प्रत्ययो यथा—
गुरोर्भावा गरिमा । लघोर्भावा लघिमा । अणोर्भावा
अणिमा । महतो भावा महिमा ।

Colophon

इति समास समाप्त ।

633

30 J 36

समासचक्रम्

Palm leaf 4 Foll 16½ × 1 inches 5
lines in a page Telugu script Old
Much injured Clear writing

Incomplete

Four extra leaves added at the end
contain the Avyaya portion of the Śāṅ-
dhāntakaumudī

634

30 L 25

समासचक्रम्

Palm leaf 4 Foll 15 × 1½ inches 6
lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

Incomplete

635 30 L 25

With slightly different readings

Complete

The colophon reads thus

समासचक्रम्

समासचूडामणि समास ।

Palm leaf 3 Foll 15 × 1½ inches 6
lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing
Wants the beginning and end

This is another copy of the work found
in the same MS as described in last No

638 29 H 12

समासचक्रम्

Palm leaf 4 Foll 15 × 1½ inches 7
lines in a page Grantha script Old
Good Good writing
Incomplete

636 28 K 5

समासचक्रम्

Palm leaf 5 Foll 17½ × 1½ inches 7
lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing
With slightly different readings
It ends thus

639 30 M 15

समासचक्रम्

Palm leaf 4 Foll 19 × 1 inches 4
lines in a page Grantha script Old
Good Good writing
Incomplete

समाहाय्यानां यथा—शङ्खश्च पटहश्च शङ्खपटहम् ।
मुख च हस्तौ च पादौ च कर्णौ च नेत्रे च वक्षश्च
ग्रीवा च नासिके च अस्तौ च नाभिश्च मुखहस्त
पादकर्णनेत्रवक्षोग्रीवासनाभि । प्राण्यङ्गत्वादेकवद्भाय ।
रथाश्च गजाश्च तुरगाश्च पत्तयश्च रथगजतुरगपत्ति ।

640 33 D 9

समासचक्रम्

Palm leaf 4 Foll 7½ × 2 inches 10
lines in a page Malayalam script Old
Injured Good writing
With slightly different readings
Complete
Followings stanzas are added after the
colophon

Two extra leaves are added at the end
The first leaf contains the name of the
former owner of the MS as—Sāmbamurti
Ramu The second leaf repeats a few
lines of the work

637 29 B 25

समासचक्रम्

Palm leaf 4 Foll 15½ × 1½ inches 6
lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

द्वौ शब्दौ प्रथमौ कृत्वा परलिङ्गप्रधानत ।
तता विशेष्यलिङ्ग स्याद्बहुवीहिस्तु यस्य ॥
तद्वचनारसहितौ कृत्वा तत्परलिङ्गम् ।
मन्येऽसौ वा च तच्छब्द कमधारय ईरित ॥

द्वौ शब्दौ बहवो वापि विभक्ताश्च समुच्चये ।

प्रथमान्तौ चकारान्तौ तत्तद्विज्ञानुसतरतः ॥

समामान्तेऽन्यलिङ्गरवाद् द्वन्द्वस्तु परिकीर्तितः ।

अव्ययीभावममासलक्षणं यथा—

उपमर्गाणामव्ययानां . . पूर्वतः प्रयोगः । अव्य-

यीभावविग्रहसमासलक्षणं यथा—

पूर्वं पठं द्वितीयान्तमुत्तरं चेत् क्रियापदम् ।

इति समासलक्षणं मया लिखितम् ।

641.

33. M. 3.

समामचक्रम्

Palm-leaf. 3 Foll. 17 × 1½ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

Complete

With slightly different readings.

The colophon reads thus :

ममामचूदामणिः समाप्तः ।

After the colophon one extra leaf contains a few forms of the roots भू and ण्यु ।

642

24. M. 11.

ममामचक्रम्

Palm leaf 3 Foll. 14½ × 1 inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

The last leaf is half-broken.

A short metrical work explaining the Samas according to Pāṇini's grammar.

Complete.

Beginning :

• वक्ष्ये तत्पुरुषं कर्मधारयं बालमुदये ।

बहुव्रीहिं द्विगुं द्वन्द्वमव्ययीभावमाशु पठ् ॥

समासाः षट् तु संक्षिप्ता द्वाष्टाविंशतिधा पुनः ।

तत्राष्टधा तत्पुरुषः सप्तधा कर्मधारयः ॥

सप्तधा च बहुव्रीहिर्द्विगुर्द्वन्द्वो द्विधा द्विधा ।

द्विविधश्चाव्ययीभावो द्वाष्टाविंशतिधेति ते ॥

तत्र तत्पुरुषस्याष्टौ प्रकाशान् प्रब्रवीम्यहम् ।

प्रथमायास्तत्पुरुषाः सप्त ते स्तुर्नञ्जयमः ॥

End :

खे गच्छति च यः प्राणी स त्वगः परिकीर्तितः ।

वने चरति यः प्राणी स वनेचर ईरितः ॥

पङ्के रोहति यत्पुष्पं तत्पङ्केरहमिष्यते ।

शाकप्रियः पार्थिवश्च स तु यः शाकपार्थिवः ॥

छायाप्रधानास्तारवो ये छायातरवो वने ।

. नीपं यथोक्तं बालमुदये ॥

समासचक्रं विशदयिष्ये व्यापमणिं च तत् ।

Colophon :

इति समासचक्रं समाप्तम् ।

643

20. N. 9.

समामचक्रम्

Palm-leaf 3 Foll. 14½ × 1½ inches. 5 lines in a page. Telugu script. Old. Good. Good writing.

Another copy of the work described under last number.

The following stanza is read at the end

एवं सर्वमामात्रां मन्त्रेण प्रदर्शयम् ।

कृत्वा बालमुदये पुनर्नन्दिभ्यः पुनः ॥

644.

19. D. 80.

Incomplete.

Beginning :

श्रीमान् वेङ्कटनाथार्थः कवितार्किककेमरी ।
वेदान्ताचार्यवर्यो मे संनिवृत्ता सदा हृदि ॥
ज्ञानाकां ह्यग्नीवं प्रणम्य शिरसा मुहुः ।
विरच्यते समासोऽयं बालानां ज्ञानसिद्धये ॥

समासनिरूपणम्

Palm-leaf. 4 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Clear writing.

Explains briefly the nature of Samāsas with suitable illustrations.

Incomplete.

Beginning :

समासः पञ्चविधः—मुप्सुपेति समासः । अव्ययीभावः । तत्पुरुषः । बहुव्रीहिः । इन्द्रश्चेति । तत्र सुप्सुपेति समासो द्विविधः—नामपूर्वपदः अव्ययपूर्वपदश्चेति । तत्र नामपूर्वपदो यथा—पूर्वं भूतो भूतः । अव्ययपूर्वपदो यथा—न एकः नैकः । अव्ययीभावो द्विविधः—नामपूर्वपदः अव्ययपूर्वपदश्चेति । तत्र नामपूर्वपदो यथा—सूपत्य मात्रा सूपप्रति । समुद्रस्य मध्ये मध्ये समुद्रम् ।

End.

सनाद्यन्तवृत्तिर्यथा—पठितुमिच्छति पिपठिषति । पुत्रमारमन इच्छति पुत्रकाम्यति । विश्वानिव आचरति विद्वापते । राम इव आचरति रामसि । भृशं भवति बोभूयते बोभवीति । भृशं भिनत्ति बोभिद्यते वेभिदीति । भृशं भवति बोभूयते बोभवीति ।

645.

2f. O. 2.

समासनिरूपणम्

Palm-leaf 3 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Good. Good writing.

This is another work similar to the above.

समासः पञ्चा—अव्ययीभावः, तत्पुरुषः, कर्मधारयः, द्विगुः, बहुव्रीहिः, इन्द्रश्चेति । अव्ययीभावो द्विधा नञ्पूर्वपदः अव्ययपूर्वपदश्चेति । नामपूर्वपदोऽव्ययीभावसमासः—शाकस्य लेशः शाकप्रति । अक्षेण विपरीतं वृत्तमक्षपरि । अव्ययपूर्वपदाव्ययीभावसमासः—दिशयोर्मध्यमपदिशम् । हरी अधिहरि । कृष्णस्य समीपमुपकुण्ठम् ।

End :

उपमानपूर्वपदकर्मधारयसमासः । घन इव श्यामो घनश्यामः । संभावनापूर्वपदकर्मधारयसमासः—मुखमिति पद्मं मुखपद्मम् । नर इति मणिः नरमणिः । अवधारणापूर्वपदकर्मधारयसमासः—मान एव धनं मानधनम् । शास्त्रमेव मित्रं शास्त्रमित्रम् । द्विगुद्विधा—

646.

11. D. 29.

समासपटलः—वररुचिकृतः

Paper. 3 Foll. $9 \times 3\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Injured. Good writing.

In the form of a gloss on Samāsas portion of his Prayogasangraha Vararuci explains various kinds of Samāsas with suitable illustrations.

Wants the beginning.

Beginning :

... . स्य कम्बलो ब्राह्मणकम्बलः, ब्राह्मणस्य कम्बल इति वा । लुगलुक्त्वेन च द्विषेति । लुक्स-
मासोऽलुक्समासश्चेति । लुक्समासो यथा—कष्टं श्रितः
कष्टश्रितः । अलुक्समासो यथा—कण्ठे स्थितः कालो
यस्यासौ कण्ठेकालः । उरसि लोमानि यस्येत्युरसि-
लोमा । तत्राष्टधा तत्पुरुष इति ।

End :

अव्ययीभावनिप्रधानः—पूर्वपदार्थप्रधानः, उत्तर-
पदार्थप्रधानः, अन्यपदार्थप्रधानश्चेति । प्रथमो यथा—
उपकुन्मम् । द्वितीयो यथा—शाकप्रति । तृतीयो
यथा—उन्मत्ता गङ्गा । यस्मिन्देसो स उन्मत्तगङ्गं
देशः ।

Colophon .

इति वररुचिकृत समासपटलं समाप्तम् ।

The scribe adds :

द्विषेदिना कतुणाशंकोरेण लिखितमस्ति स्वोपकारार्थम् ॥

647. 29. F. 16.

समाससंघः

Palm-leaf. 4 Foll. 15½ × 1½ inches.
9 lines in a page Grantha script Old.
Slightly injured. Good writing.

An elementary grammar dealing with
Samāśas with illustrations.

Complete.

Beginning

पदसंघः समासः स्वयैकपद्यमुपाश्रितः ।

पदार्थवोधकं वाक्यं विग्रहः स द्विधा मतः ॥

लौकिकोऽलौकिकश्चेति प्रयोगार्हस्तु लौकिकः ।

समासः पञ्चधा ज्ञेयः सामान्यादिप्रभेदतः ॥

सामान्योऽव्ययीभावस्तत्पुरुषो बहुव्रीहिर्द्वन्द्वश्चेति ।
तत्र सामान्यसमासश्चतुर्विधः—इवसमासः, इवार्थ-
समासः, गुणसमासः, क्रियाविशेषणसमासश्चेति । इव-
समासो यथा—वार्ग्यसदृशौ वागर्थाविव । इवार्थ-
समासो यथा—काकागमनमिव तालपतनमिव काक-
तालम्; काकतालमिव काकतालीयम् । गुणसमासो
यथा—विस्पष्टं पटुः विस्पष्टपटुः । क्रियाविशेषण-
समासो यथा—पूर्वं भूतो भूतपूर्वः ।

End

उन्मत्तगङ्गम्; अतिमालः; पञ्चषाः; पाणिपाठ-
क्रियादियु तत्तल्लक्षणाभावात् समासान्तरलक्षणस-
त्वाच्च । तदेवं पञ्चविधः समासो सपरिकरो निरूपितः ।

Colophon .

समाससंघः समाप्तः ।

648

29. H. 12.

समाससंघः

Palm-leaf. 5 Foll. 15 × 1½ inches. 7
lines in a page Grantha script Old.
Good. Good writing.

Incomplete

Another copy of the work described
above.

649

33 J. 10

साधुत्वादिनिर्वचनम्.

Palm-leaf. 3 Foll. 15 × 1 inches 6
lines in a page Grantha script Old.
Injured. Good writing.

Gives definitions of some of the techni-
cal terms used in grammatical works and

incidentally answer the objections raised by other schools of philosophy against the school of grammar. For instance Mimamsakas do not want to attach much importance to Vyakaranasastra and hence argue against the *Sadhuta* or correctness of words which is the main purpose of the grammar. This work gives correct definition of the term *Sadhuta* and maintains the importance of the Vyakaranasastra.

Incomplete

Beginning

साधुत्व च व्याकरणव्याख्येयत्वम् । पुण्यजनकतावच्छेदकधर्मवत्त्वं वा . . . निष्ठशक्तियञ्जकत्वम् । उच्चारितप्रवृत्तित्वम् । उच्चारणाधिकरणकालोत्तरकालवृत्तिव्यसप्रतियागित्वम् । एकपदार्थज्ञानतदर्थान्वययाग्याधेयं यज्ज्ञान तद्विषयेच्छा बाधाइक्षा योग्यता च परस्परान्वयप्रयोजधर्मवत्त्वम् ।

End

क्रियाजनकत्वसमानाधिकरणकत्रादिषट्कान्यतमार्थवत्त्वं कारकयिभक्तित्वम् । स्वघटितसमुदायावधिरस्वैतरसमुदायस्यावृत्तधर्मकरणपृष्करणत्व निर्धारणत्वम् । विशेषणविशेष्यभाववाङ्मयपस्थितिजनकत्व समासे सामर्थ्यम् ।

650

8 J 44.

सुलोपचर्चा—कृष्णमाचार्यकृतः

Paper 15 Foll 8 X 6½ inches 15 lines in a page : Devanagari script Old Good Good writing

A discussion on the meaning of the Sūtra of Panini अदस औ मुलोपश्च (7 2 107) by Kṛṣṇamācārya of Śrīvatsa family

Complete

Beginning

मुलोपचर्चा ।

अदस औ मुलोपश्च । अदस औ मुलाप च इति पदचतुष्टयम् । अदस इति पशो । औ इत्यभिभक्तिनिर्देश । अद शब्दस्य औकार स्यादिति सूत्रार्थः । स च अनेऽन्यपरिभाषया अन्यस्य भवति । तथा चान्यस्य सकारस्य औत्वे कृतं हल परत्वाभावात् मुलोपाप्राप्तौ मुलोपविधिः । वस्तुतस्तु सु लाप इति भिन्न पदम् । सु इति षष्ठ्याः सौत्रो लुगिति व्याख्येयम् । समानवटरूपदयो परस्परमुद्देश्यविधेयभावेनान्वयाबोधरूपमिति न्युत्पत्तेः । तच्छरीरं तु समासवटरूपदार्थनिष्ठविधेयतानिरूपिताद्देश्यतासम्बन्धेन शाब्दबुद्धिं प्रति समासवटरूपदजन्यापस्ति-ति प्रति बन्धकैति । अत एव देवदत्तं पण्डितं जानीहि इति वात्स्यादिव देवदत्तपण्डितं जानीहि इति समासान्नाद्देश्यविधेयभावप्रतीतिः । अत एव च वपदकर्तुं प्रथमं भक्ष इत्यत्र भक्षत्वजो हवि शेषान् भक्षयन्तीति विहितभक्षणमन्त्रं न प्रायम्यविधिः । अपितु प्रायम्यविशिष्टभक्षणस्यैव विधानम् ।

End

वस्तुतस्तु अदस आ णिबेति न्यस्पताम् । अदस परस्य सोरोकारादेश स्यात्, स च णिदिति तस्याः । एव च णित्वसामर्थ्यात् पूर्वं वृक्षो अदन्तत्वाभावेन टापोऽप्रवृत्त्या न असक्तो ह्री इत्यत्रेत्वापत्तिः । अत एव च ह असावित्यत्र सबुद्धिलोपादिक्रमपि मुशरु वारणमिति सर्वं रमणीयमित्यष्टादशी ।

Colophon

इति वात्स्यकृष्णमाचार्यकृता सुलोपचर्चा ।

651.

9. D. 6.

स्थानिवत्सूत्रविचारः

Paper. 4 Foll. 9½ × 5 inches 14 lines in a page Telugu script. Old Good. Good writing.

A discussion on the meaning of the Sūtra स्थानिवदादेशोऽनल्विधौ (1-1-56) of Pāṇini.

Complete.

Beginning

स्थानिवदादेशोऽनल्विधौ । आदेशः स्थानिवत्कार्यं लभते । तत्र स्थानिवदित्यत्र तृतीयान्ताद्विहितः । स्थानि-
शब्दस्य स्थानिककर्तृकसत्तायां लक्षणा । वयर्थः साह-
चर्यम् । तृतीयार्थः प्रतियोगित्वम् । एवंच स्थानि-
ककर्तृकसत्ताप्रतियोगिकसाहचर्यवदादेशककर्तृका सत्तेति
बोधः । अनल्विधाविति किमयं पर्युदासः ? प्रसज्य-
प्रतिषेधो वा । नायः ; स्थान्यल्विभन्नाश्रयविधौ स्वा-
निवदित्यर्थे तन्वन्तीत्यादौ स्थान्यल्विभन्नाल् वकारः,
तदाश्रयविधौ स्थानिवत्त्वापत्तेः । स्थान्यलाश्रितविध्य-
न्यविधावित्यर्थे तु बभूविषेत्याद्यसिद्ध्यापत्तेः । इटः
स्थान्यलाश्रितविधेः सत्त्वात् । नान्यः, दोषस्य प्रसिद्ध-
त्वादिति चेन्न । असमर्थसमासस्यापि व्याख्यानतो
ऽङ्गीकारेणादोषात् ।

End.

॥ च प्रविगण्येति भाष्योदाहरणात् पञ्चमीसमा-
सानित्यत्वेनैव सिद्धे पूर्वोक्तवचनं व्यर्थमेवेति वाच्यम्,
अनित्यत्वे तत्र तत्र लक्ष्यानुशांघापेक्षया वचनस्यैव
युक्तत्वात् । गौरित्यादि तु अव्यवहितत्वात्तदर्थेनैव निर्वा-
हः । नन्वेवं मात्रपदनिवेशे धिन्वन्तीत्यस्यासिद्धिः ।
त्वदीत्या पञ्चमीसमासेन अपरविधाविति वक्तव्यमिति
न्यासेन वा स्थानिद्वयस्य वक्तुमशक्यत्वादिति
चेन्न, अन्तर्गङ्गपरिभाषया निर्वाहस्य मुक्तरत्नात् ।

हे राम तवेत्यत्र ते इत्यादेशापत्तिश्च दूषणम् । संबुद्ध-
व्यवहारे लोपविधानादामन्त्रितत्वानापत्तिः ।

652.

9. B. 5.

स्फोटचन्द्रिका—(मौनि)श्रीकृष्णभट्टकृता

Paper. 5 Foll. 8½ × 5½ inches. 21 lines in a page. Telugu script. Old. Good. Good writing.

Fol. 3 is missing.

A treatise on the theory of Sphoṭa of grammarians by Mauni Śrī-Kṛṣṇabhaṭṭa son of Jānaki and Raghunāthabhaṭṭa and grandson of Govardhanabhaṭṭa of the Mauni family. He was also the author of Tarkacandrikā and Vittidīpikā.

Complete ; but with gap in the middle.

Beginning.

पिश्रोः पादयुगं नत्वा जानकीरघुनाथयोः ।

मौनिश्रीकृष्णभट्टेन तन्यते स्फोटचन्द्रिका ॥

शाब्दिकानां वाच्यलक्ष्यव्यङ्ग्यार्थप्रतिपादकानां वा-
चरुलक्षकव्यञ्जनानां शब्दानां तन्निष्ठजातेर्यो स्फोट-
इति व्यवहारः । स्फुटसंघो यस्मादिति ध्युत्पत्त्या पङ्क-
जादिवत् योगरूढः स्फोटशब्दः । केवलयोगस्वीकारे
वाच्यलक्ष्यव्यङ्ग्यानां चेष्टायाश्च व्यङ्ग्यार्थप्रतिपादक-
त्वात् अतिन्यासे । न वा वाचकादिपर्यायः स्फोट-
शब्दः प्रसिद्धः । अक्षरगणानुसारस्त्वं स्फोटस्त्वं
वर्णसंश्रयः इति हरिवंजे दृष्टत्वात् । तेचवर्णपदवाक्या-
खण्डपदाखण्डवाक्येति पञ्च ध्यतिस्फोटाः । शब्दता-
वच्छेदिकाया जातेर्याव्यत्ववत् शक्ततावच्छेदिकाया
जातेर्याचरत्वमिति मते वर्णपदवाक्यभेदेन त्रिविधो
जातिस्फोटः । एवं चाष्टौ स्फोटाः ।

End ·

किं च कामः संकल्पो विचिकित्सा श्रद्धाश्रद्धा
मोहीरित्येतत् सर्वं मन एवेति श्रुत्या कामादीना
मनोधर्मत्वे प्रतिपादितेऽपि तार्किकैरात्मधर्मत्वमुक्तम् ।
तच्च सर्वरूप्यङ्गीकृतम् । तच्च भ्रामात्मरूपम् । तद्विज्ञं तु
यथा जपाकुसुममनियाने स्फुटिको छोहित इति
ज्ञानम् । प्रकृते तु मनःसान्निध्यमात्मधर्मभ्रमे बीजम् ।
श्रुतिवाचाच्च । स्फुटे तु न तथा । तस्मादेकवर्णात्मको-
ऽवगडवान्यम्फोटो वाचक इति मिदम् ।

Colophon

इति श्रीमन्मौनिकुलतिलकायमानगोवर्धनभट्टात्मज
जानकीजानिघुनायभट्टात्मजश्रीकृष्णकृष्णम्फोटचन्द्रिका
संपूर्णा ।

653. 10 D. 39.

स्फोटवादः—नागेशभट्टकृतः

Paper. 18 Foll 8 X 3 inches 13 lines
in a page Telugu script. Old. Good.
Illegible writing

An elaborate and excellent treatise
dealing with the characteristics of the
theory of Sphota of grammarians This
is a separate work of Nāgesa and does
not constitute a part of his any main
works Nāgesa herein states that he was
the pupil of Haridiksita in Vyākaraṇa and
of Rāmarāma in Nāya The views of
different schools of philosophy in respect
of the Sphota are dealt with here

The work has been edited by Pandit V
Krishnamāchārya together with his own
commentary called Subodhini and publish
ed in the Adyar Library Bulletin in 1945 46

Complete

Beginning :

ननु कः स्फोटो नामेति चेत् ; शृणु । वर्णस्फोटः
पदस्फोटः वाच्यस्फोटः अखण्डपदवाच्यम्फोटः वर्ण-
पदवाच्येन त्रयो जातिस्फोटः इति वैयाकरणमिहान्तः ।
तत्र स्पृष्टयर्थोऽस्मादिति स्फोटः । वाचक इति यावत् ।
एवं च वर्णस्फोटादिपदानां वर्णादयो वाचका इत्यर्थः ।
तत्र रामो भवति इत्यादौ तत्तदानुपूर्ववच्छिन्नार्ण
समुदायरूपाः प्रकृतिप्रत्ययभागाः प्रयुज्यमानपदवा-
क्यादौ श्रूयमाणा वाचकाः ; न तु तेः स्पृता बादेकिन
इति वर्णस्फोटपक्षः । सरः रसः इत्यादावविशेष-
वारणाय तत्तदानुपूर्ववच्छिन्नेति । प्रयुज्यमानपदा-
नन्तर्गतं वर्णां वाचका न वेति विप्रतिपत्तिशरीरम् ।
अत्र विविक्फोटिः परेषाम् । निषेधस्फोटिरस्माकम् ।

End

तदुक्त हरिणा—

सन्निवभेदास्तत्तैव भिद्यमाना गवादिषु ।
जातिरित्युच्यते तस्या सर्वे शब्दा व्यवस्थिता ॥
सा निया सा महानात्मा तामाहुस्त्वनडादयः ।
ता प्रातिपदिकार्यं च धात्वर्थं च प्रचक्षते ॥

इति । एव च वाच्य वाचक च ब्रह्मैवेति ध्येयम् ।
शास्त्रीयप्रक्रिया तु जानित्यङ्गबोधार्थां प्राग्वदेवेति
सर्वेष्टसिद्धिः । ~

अवीन्य कणिभाष्यादिषु सुबोद्धहरिदीक्षितान् ।
न्यायतन्त्र रामरामादादिरक्षाभ्ररामत ॥
वैयाकरणनागेश स्फोटायनरूपमेतम् ।
परिष्कृत्योक्तवास्तेन प्रीयता जगदीश्वर ॥
दृढस्पर्कस्य नाम्यास इति चिन्त्य न धीशुतैः ।
दृष्टोऽपि हि सतीर्णाः पयोधौ रामयोगतः ॥

इति जातिस्फोटतत्त्वम् ।

एते च सर्वे पक्षा स्थानिवत्सूत्रपस्पशाहिकञ्ज-
ङ्गसूत्रप्रत्याहाराहिकान्तादिस्थभाष्यकैयटादिषु तत्र तत्रा
करप्रन्थे सूक्ष्मदृशा स्फुटा एव ।

Colophon

इति श्रीमदुपाध्यायोपनाम्कशिवभट्टसुतनागेशविर-
चित स्फोटवादः ।

654

54 C 1

स्फोटवादः—नागेशकृतः

Paper 37 Foll 8½ X 6½ inches 14 lines
in a page Devanāgarī script New, Good
Good writing

This was transcribed from a MS
available in the Govt Oriental MSS
Library, Madras

Complete

Eight extra leaves added at the end con-
tain the Āhanksāvadā of the Laghumanjūsa

655

21 P 24

स्फोटसिद्धिः

Palm leaf 3 Foll 7 X 1 inches 7 lines
in a page Old Malayālam script Good
Good writing

A small work written in Ārya meter
dealing with the theory of Sphoṭa of
grammarians. The author's name is not
known. This work is different from those
of Maṇḍanamiśra and Bharaṇamiśra

Beginning

यद्विवर्तं प्रपञ्चोऽयं वाच्यवाचकलक्षणः ।
नित्यं निगमनेन तच्छब्दतत्त्वमुपास्महे ॥

गजानन गिरा देवीं गुरुन् गुरुकृपानपि ।

प्रणम्य प्रोच्यतेऽस्माभि स्फोटसिद्धिः प्रयत्नतः ॥

अस्ति हि गौरियादिषु पदमेकमिति प्रतीतिरखिलानाम् ।

पदबुद्धयवलम्ब्य कस्तत्रैतद् विचिन्त्यमभिपुक्तैः ॥

पदबुद्धयाश्रयता नो वर्णानां सभवेदनेकत्वात् ।

न च तत्समुदायस्य क्रमिकत्वात्तस्य सभवाभावात् ॥

एकश्रुत्यारोपात्समुदायः सभवीति नो वाच्यम् ।

कम्बुद्वानां तेषां युगपत्स्मृतिसंभवाभावात् ॥

End

मतभेदानामेषामुपसहारे न भेदलेशोऽपि ।

वर्णव्यतिरिक्तं यद्वाचकमेतत्पदं हि सकलमते ॥

यस्तु विविच्य विवेकि स्फुटमेतच्छब्दतत्त्वमतिगूढम् ।

ऐहिकमायुत्रिकमपि लभते सुखमज्ञसा पुमानेष ॥

Colophon

इति स्फोटसिद्धिः समाप्ता ।

656

19 J 21.

हयवरदसूत्रविचारः

Palm leaf 4 Foll 16 X 1½ inches 8
lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

A discussion on the Pratyāhāra Sūtra-
115 हयवाद्.

Beginning

हयवरद । अत्र विचार्यते । हयवरद इति यकार-
भारस्य शपसरिति रेफेण साकम् आदिरन्त्येनेति प्रत्या-
हारे यप्रत्याहाराद्यतित्वात् रेफस्य यदेशेन विधी-
यमानमत्रो रह्याभ्यामिति द्वित्वं यथा हयनुभवः न
वास्ति इत्यत्र यकारस्य प्राप्नोति तत्र मद्रहदो भद्रहद
इत्यत्र रेफस्यापि प्रसज्येत । तथा सति द्विरेफ-
श्रवणमेव दोषः । न च रोमीति लोपे कृत् द्विरेफो न

श्रूयेतेति वाच्यम् । रोरीति लोपं प्रति द्वित्वस्यासिद्धत्वात् । न च ह्रस्वो यमामिति लोपेन निर्वाहः, तस्य पाक्षिकत्वेन पक्षे द्विरेफप्रवणात् ।

End :

यद्यपि मूर्धस्थानिकस्य रेफस्य तत्स्थानिकानुनासिको णकार एव, तथापि अन्तरत्तमशब्देन स्थान-प्रयत्नाभ्यामन्तरत्तमत्वमपेक्ष्यते । तथाच रेफणकारयोः स्थानसाम्येऽपि रेफस्येष्टस्त्वृष्टप्रयत्नत्वेन णकारस्य स्त्वृष्टप्रयत्नत्वेनोभयोः प्रयत्नभेदात् रेफनिरूपितान्तर-तमत्वाभावात् णकारो न प्रवर्तते । अन्योऽनुनासिकोऽप्रसिद्ध एवेति न दोषः । न द्वितीयः . . . ।

657. 9. D. 6.

हलन्त्यमृगार्थविचारः—नारायणकृतः

Paper 8 Foll. 9½ × 5 inches. 14 lines in a page. Telugu script. Old. Good. Good writing.

A discussion on Pāṇini's sūtra हलन्त्यम् explaining the views of Patañjali, Kaiyaṣa, Haradatta and other commentators on it. Complete

Beginning .

शेषीभूय विशेषीकृतवन्तं पाणिनीयसर्वस्वम् ।

सर्वस्वामिनमीशं तं गौरीशं मुदे वन्दे ॥

श्रीगुरोरुपदेशेन मुनित्रयनिरूपितः ।

हलन्त्यसूत्रसिद्धान्तः सिद्धान्तं गम्यते पुनः ॥

हलन्त्यम् । पूर्वसूत्रेऽनुपसंज्ञतविरोधित्वेनानुनासिकपदसामानाधिकरण्यात् अवधृतपुंस्त्वकम् इदिति तावदत्रानुवर्तते । तत्र वैलिङ्ग्येऽपि विधेयत्वात्प्रातिपदिकमियादिवत्संबध्यते । उपदेश इत्यपि वर्तते । तस्य च उपदिश्यते अज्ञातमुपजाप्यतेऽनेनेति बाहुलका-

त्करणे घञ्; शास्त्रमर्थ इति भाष्ये स्थितम् । ये तु बाहुलकत्वमगतिरुगतिरित्यादि जल्पन्तो नैतत्क्षमन्ते । ते हि समाहारादिषु स्पष्टं मतुब्लोपोऽत्र द्रष्टव्य इत्यादि भाष्यम्, तौ समाह्वयेते यस्मिन्नचीति वृत्ति-प्रन्थोपमर्देन कल्युटुतुमुन्खलधेषु वासरूपविधिर्नास्तीति ल्युटा बाधात् अर्थकथनमात्रमेतत् । सामानाधिकरण्यं तु अर्शभाष्येण समर्थनीयमिति ह्रदत्तादिभिः कृतं व्याख्यानमप्यनाहत्याधिकरणे घञं दर्शयन्तः केनापि मन्ये व्याहृतं न जानते तत्त्वम् ।

End :

प्रत्युत प्रकृतसूत्रस्थभाष्यप्रन्थविरोधादन्यनिवृत्तेर्यथासिद्धान्तं सुवचत्वात् आदिरन्त्येनेति सूत्रवैयर्थ्यान्यनुपगमाच्चेति दिक् ।

तदेवमुक्ता बहवोऽपि पक्षाः

साक्षात्तु ये भाष्यकृतोपदिष्टाः ।

तेष्वेव कश्चिद्व्युत्तरं विद्मः

पक्षोऽभ्युपेयः सकलैष्टसिद्धयै ॥

इतरैस्तु किमेभिरग्रद्वेयकल्पेरिति पूर्वोक्तमेव दर्शनं भगवतो मुनित्रयस्य सिद्धम् ।

Colophon :

श्रीविष्णुभट्टनयेन गुरुप्रसादा-

नारायणेन कृतिना रचितक्रमशः ।

श्रीमन्मुनित्रयनिरुक्तहलन्त्यसूत्र-

सिद्धान्त एष शिष्ययोरधिकं मुदेऽस्तु ॥

658 21. A. 22.

हल्-ह्यापमृगार्थविचारः

Palm-leaf. 6 Foll. 16½ × 1 inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

A discussion on the meaning of the Sūtra of Pāṇini हल् ङ्याभ्यो दीर्घात् सुतिस्त्व-
पृक्तं हल् (6-1-68).

Incomplete.

Beginning :

हल्ङ्याभ्यो दीर्घात् सुतिस्त्वपृक्तं हल् । अस्या-
र्थः—हलन्तात्परं दीर्घो यौ ङ्यापो तदन्ताच्च परं
सुतिसीत्येतदपृक्तं हल् लुप्यत इति । तथाहि—
लोपो व्योर्वहोऽस्मात् पूर्वसूत्रात् लोप इत्यनुवर्तते ।
पूर्वसूत्रे भावसाधनप्रत्ययान्तत्वेऽप्यस्मिन् सूत्रे हलिति
प्रथमान्तपदस्य श्रूयमाणत्वात् तत्सामानाधिकरण्याय
कर्मसाधनकृतप्रत्ययान्तो लोपशब्द आश्रीयते । हल् च
ली च आप् च हल्ङ्याभ्यः, तेभ्यः । हल्ङ्याभ्य इति
समस्तपदत्वेऽपि दीर्घादित्येतत् ङ्यापोरेव विशेष-
णम् । न तु हल्, असंभवात् । सुतिसीत्यत्र उकारे
इकारे च लुप्तेऽपि स् त स् इत्येतेषामेकदेशविकृत-
स्यानन्वत्वात् सुतिसीति व्यवहारः ।

End :

अत्र अचः परस्मिन् पूर्वविधाविति सूत्रेण अमा-
लादियादौ पञ्चमीसमासपक्षमाश्रित्य परनिमित्तोऽङ्गा-
देशः सवर्णदीर्घः स्थानिवत् स्यात्, स्थानिभूतादचः
पूर्वस्मादमलित्यस्मात् परत्वेन दृष्टस्य तिस्योरपृक्तस्य
लोपे कर्तव्य इति स्थानिवद्भावे शपा व्यवधानस्य
सिद्धत्वात् आबन्तादपि तिस्योरसंभव इति सत्यमेव ।
तस्मात् ङ्यन्तादाबन्तात् तिस्योः परत्वं न संभव-
तीति ङ्यन्तात्परत्वं यद्यप्यसंभवि, तथाप्याबन्तात्
परत्वं संभवत्येवेति प्रौढमनोगमाकृद्भवनमसंगतमिति
पूर्वः पक्षः ।

Then reads the following lines :

नत्रियुक्तमन्यसदृशाधिकरणे तथा ह्यर्थगतिः ।

उक्तानुक्तदुस्तक्षिन्ता यत्र प्रवर्तते ।
तं ग्रन्थं वार्तिकं प्राहुर्वातिकज्ञा मनीषिणः ॥
पदच्छेदः पदार्थोक्तिर्विप्रहो वाक्ययोजनम् ।
आक्षेपोऽथ समाधानं व्याख्यानं षड्विधं मतम् ॥
धातुसूत्रगणोपादिवाक्यलिङ्गानुशासनम् ।
आगमप्रत्ययादेशा उपदेशाः प्रकीर्तिताः ॥
संयोगान्तस्य लोपे हि नलोपादिर्न सिध्यति ।
रातु तेनैव लोपः स्याद्वल्लस्यस्माद्विधीयते ॥

The fly-leaf at the beginning contains the following Stanza :

स्रष्टासिन्धौ बन्धौ सरसिजदशामीश विषयै-
र्वियुक्तानां शंभो शशिनि शिशुभावे तव मुदे ।
किरीटवत् प्राप्ते तदनु शिवयास्त्रिष्टुतनु-
मुदं मुदक्षे नास्यान्न दिवि मनुषे प्रेक्षतु भवान् ॥

659.

19. J. 56.

ह्रस्वनयाप इति सूत्रार्थविचारः

Palm-leaf. 7 Foll. 11½ × 1½ inches. 11
lines in a page. Grantha script. Slightly
injured. Good writing.

An explanatory treatise discussing the
meaning of the Sūtra of Pāṇini (7-1-54)
ह्रस्वनयापो नृद् as explained by Bhaṭṭoji in
his works

Complete.

Beginning

मुजङ्गभोगपर्यङ्कशक्तिं पङ्कजेक्षणम् ।

प्रणम्य ह्रस्वनयापोनुदपत्रं तन्यते मया ॥

ह्रस्वनयापो नृद् । ह्रस्वनयापः नृद् इति पदद्वय-
घटितमिदं सूत्रम् । ह्रस्वश्च नदी च अप् च तेषां

समाहारद्वन्द्वः । ततः पञ्चमी । ह्रस्वनद्यापः । अङ्गस्ये-
त्यनुवर्तते । तच्च ह्रस्वनद्याप इत्यनेन विशेष्यते । पञ्च-
म्या विपरिणम्यते । विशेषणेन तदन्तविधिः । आमि
सर्वनाम्नः सुडित्यतो आमीत्यनुवर्तते । तत्र आमीति
सप्तमीश्रुत्या ह्रस्वनद्याप इति पञ्चमीश्रुत्या च तस्मि-
न्निति तस्मादिति परिभाषयोरुपस्थितौ ङः सि धुडिति
न्यायेनोभयनिर्देशो परविप्रतिपेधेन पञ्चमीनिर्देशस्य
प्रावल्यात् आम एव नुहुदेश्यत्वं लभ्यते । तथा च
ह्रस्वान्तान्त्यन्तादावन्ताच्चात्परस्य आमो नुङ् भव-
तीति सूत्रार्थः । उदाहरणम्—रामाणाम्, नदीनाम्,
गौरीणाम्, रमाणामित्यादि । न च—ह्रस्वनद्याप इति
पञ्चम्यन्तत्वे किं बीजम् । त्रेत्रय इत्यादाविव षष्ठ्य-
न्तत्वमेवास्तु । तथाचोभयनिर्देशमावेन ङः सि धुडिति
न्यायाप्रवृत्त्या कथमामो नुहुदेश्यत्वमिति शङ्कनीयम् ।

आमि सर्वनाम्न इत्यत्रैव सर्वनाम्न इति पञ्चमीश्रुत्या
उभयनिर्देशस्य विद्यमानत्वेन ङः सि धुडिति न्याय-
प्रवृत्त्या पञ्चमीनिर्देशस्य प्रावल्यात् आमः नुहुदेश्यत्व-
सिद्धौ इहानुवर्तमानस्य आमीत्यस्य नुहुदेश्यत्वस्य
सिद्धत्वात् ।

End :

परंतु कण्ठतः प्रतिपादनेऽपि यत्र तारतम्यं
तत्राधिकशब्दघटितं परित्यज्य लघुशब्दघटितं लक्षणं
प्रणेतव्यम् । यथा अकः सवर्णे दीर्घ इत्यत्र अकोऽकी-
त्येव सुवचमिति । इह तु ह्रस्वग्रहणाभावे अनेक-
छिट्फलपनापत्तौ गौरवं स्वरसार्थाङ्गीकारे च लक्ष्या-
सिद्धिरिति ह्रस्वग्रहणमेवास्थेयमिति सर्वं रमणीयम् ।

गुरुपादाम्बुजद्वन्द्वपदपादपितृचेतसा ।

मया ह्रस्वनदीसूत्रदशकोटी व्यरक्ष्यत ॥

(b) NON PĀNINIYA

In order to meet the requirements of ordinary students who were unable to read and understand the entire rules of Pāṇini with the Commentaries many authors of later periods have written many works in simpler and easier methods. The following works are among them:

1 *Katantraṣṭyaṅkarana* The work is so called because it is a short work. It is also called *kaumaravyakarana* and *Kalapa vyakarana* from the fact that it was revealed by Kumara *alias* Subrahmanya and his pea cock (Kalāpin). Mahamahopadhyaya Haraprasadaśāstri gives the following information on the origin of the work in his preface to the Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS in the collection of Asiatic Society of Bengal Vol I. One of the kings of the Satavahana dynasty in the 1st Century A.D. took a wife from Northern India. She spoke Sanskrit which the king did not know. He often made curious and ludicrous mistakes in trying to talk Sanskrit. At last unable to bear the jeerings of his wife he made up his mind to study Sanskrit and asked his Pundit Sarvaśarma to write an easy work on grammar. Sarvaśarma produced a grammar in six months and gave the king what he wanted.

2 *Candrayavyakarana* It was written by Candragomin in the 5th Century A.D.

3 *Jainendrayavyakarana* It was written by a Jain author in the 5th Century A.D.

4 *Sabdanusasana* It was written by Saṅkṛāyana in the 9th Century A.D.

5 *Sabdanusasana* It was written by Hemacandra in the 12th Century A.D.

6 *Saṅkṛāptasara* It was written by Kramadīśvara in the 11th Century A.D. The author is said to have borne the title *Vadindra Cakra cuḍamani*. The work is also called *Jumaravyakarana* as it was revised by Jumarānandin.

7 *Bhojatrāyaṅkarana* by King Bhoja of Dhara, 11th Century A.D.

8 *Sarasvatītrāyaṅkarana* attributed to Goddess Sarasvatī. It was subsequently expounded by Anubhūtiśrīrupacārya in the 13th Century A.D.

9 *Mugdhabodhavyākaraṇa* by Vopadeva 13th Century A.D.

10 *Supadmatrāyaṅkarana* It was written by Padmānābha in the 14th Century A.D.

Śāstraśatavali

660

8 G 51

सारस्वतप्रक्रिया—अनुभूतिसंस्कारार्थकृता

Paper 238 Foll 11 X 6 inches 10 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Much injured. Good writing.

The leaves are arranged and grouped into 3 sets each containing separate pagination. The first set contains 105 leaves the second 90 and the third 43.

The work *Sarasvataprakriya* belongs to the *Sarasvata* school as the title itself implies. It is in the form of a text and commentary the text being in *Sūtra* form and the commentary in ordinary prose. The total number of *Sūtras* comes to above 1000 of which 700 are said to be original and the rest additions made by the commentator. As the tradition goes the original *Sūtras* have the divine authorship of the Goddess *Sarasvatī* after whom the *Sūtras* get their name as *Sarasvatasūtras* just as the 14 *Sūtras* in *Pāṇini's* grammar have their authorship of *Siva* and are called *Maheśvarasūtras*. Consequently this school also gets its title as *Sarasvata* school. This assertion is further supported by the colophons found in the MSS of the work deposited in the Library of the Asiatic Society of Bengal viz

“इति वाणीप्रगातसूत्राणामष्टाध्याया समाप्ता ।”
“इति सरस्वतीप्रोक्तसूत्रसप्तशत समाप्तम् ॥”

(Vide Nos 4419 and 4421 of the Descriptive Catalogue of the Sanskrit MSS of the Society Vol VI) and by the introductory verse of the commentary called *Siddhāntacandrikā* No 680 of this volume. The gloss contained in the *Sārasvatāprākriyā* has been ascribed to *Anubhūtiśvarūpacārya* to whom the original *Sūtras* are said to have been revealed by the

Goddess *Sarasvatī*. The author *Anubhūtiśvarūpacārya* is said to have been an ascetic and a resident of Benares. The work is divided into two parts namely the *Purvārdha* and the *Uttarārdha* the first dealing with *Subānta* and the second *Tinānta* and *Krdānta*. The author *Govindācārya* in his *Sūtrastābhāṣyatīkā Padacandrikā* divides the work into five *adhyāyas* each containing four *padas* and gives the contents of each of the 20 *padas* thus 1 *Samjñā* 2 to 5 *Sandhi* 6 to 8 *Subvibhakti* and *Striptatyāya* 9 *Karaka* 10 *Samāsa*, 11 *Taddhita* 12 to 19 *Akhyāta* and 20 *hrt* (Vide No 4443 of the Descriptive Catalogue of the Sanskrit MSS in the collection of the Asiatic Society of Bengal, Vol VI).

T M Tripathi in his introduction to the *Tarkasamgraha* of *Ānandajñāna* (No 3 Gaekwad's Oriental Series) says about our author *Anubhūtiśvarūpacārya*

—that he was the same as the preceptor of *Ānandajñāna* the author of the *Tarkasamgraha*

—that he had besides *Ānandajñāna* another disciple called *Narendrapurī* alias *Natendranagarī* a commentator on the *Sarasvatāprākriyā*

—that he was the author of some more works namely—1 *Gauḍapāḍakārikabhāṣyatīkā* 2 *Ājāyamakarandāsamgraha* 3 *Ājāyadīpācalītyākhyā Candrikā* and 4 *Pramāṇamālānibandhana*

—that he was a contemporary of *Uṇopadeva* (1260 A D)

As regards *Narendrapurī* mentioned

above, he is said to be the author of the *Sārasvataprakriyā* in No 793 of the I O Catalogue, Part I (Page 211) But this statement has been refuted by T. M. Tripathi in the introduction to the *Tarka samgraha*

Besides the works mentioned above one more work namely *Bhagavadgītābhāṣya tippani* goes by Anubhūtiśvarūpa's name, copy of which is available in the Adyar Library

Complete

Beginning

प्रणम्य परमात्मानं बालधीवृद्धिसिद्धये ।
सारस्वतीं गृह्णुं कुर्वे प्रक्रियां नातिविस्तराम् ॥
इन्द्रादयोऽपि यस्यान्तं न ययुः शब्दवारिधेः ।
प्रक्रिया सत्यं कृत्स्नस्य क्षमो बलु नरः कथम् ॥

ज्ञानं तावत्संज्ञा सध्यवहाराय संगृह्यते । अ इ उ
ए ऋ ए समाः । अनेन प्रत्याहारग्रहणाय वर्णाः परि-
गण्यन्ते । तेषां समानसंज्ञा च विधीयते । नेतेषु
सुत्रेषु सधिरनुमधेयोऽविवक्षितत्वात् ; विवक्षितस्तु
मधिरमपतीति नियमात् ; लौकिकप्रयोगनिष्पत्तये
समवसायत्वाच्च । द्वयदीर्घप्लुतमेदाः सवर्णाः ।
एतेषां ह्रस्वदीर्घप्लुतमेदाः परस्परं सवर्णा भण्यन्ते ।
लोकाच्छेषस्य सिद्धिरिति वक्ष्यति । ततो लोके एव
ह्रस्वादिसंज्ञा ज्ञातव्याः । एकमात्रो ह्रस्वः । द्विमात्रो
दीर्घः । त्रिमात्रः प्लुतः । व्यञ्जनं चार्धमात्रकम् ।

एकमात्रो भवेद्द्वयो द्विमात्रो दीर्घ उच्यते ।
त्रिमात्रस्तु प्लुतो ह्येवो व्यञ्जनं चार्धमात्रकम् ॥
चापस्त्रेका यदेन्मात्रा द्विमात्रं चापसो वदेत् ।
त्रिमात्रं तु शिपी ब्रूयात्कुट्टार्धमात्रकम् ॥

As the last portion of the MS is very

much injured the extract from the end could not be given from this MS. It will be given in the next number from another MS

661.

11. D 11

सारस्वतप्रक्रिया—अनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता

Paper 53 Foll 10 X 4½ inches 7 lines
in a page Devanāgarī script Old Good
Good writing.

The leaves are arranged into two sets
with separate pagination. The first set
contains 37 leaves and the second 16

Contains the Uttarārdha dealing with
Ākhyata and Kṛt

Beginning

आख्यातप्रक्रिया निरूप्यते । धातोः । वक्ष्यमाणाः
प्रत्यया धातोर्ज्ञेयाः । भ्वादिः । भू सत्तायामित्यादि-
शब्दो धातुसंज्ञो भवति । स च त्रिविधः—आत्मने-
पदी परस्मैपदी उभयपदी चेति । आदनुदात्तञ्जितः ।
अनुदात्तेतो ङितश्च धातोरारदित्यात्मनेपदं भवति । बि-
स्वरितेत तमे । ङितः स्वरितेतश्च धातोरुभे
आत्मनेपदपरस्मैपदे भवतः । आत्मगामि चेत्पठ
परस्मैपदम् । परगामि चेत्पठ परस्मैपदं वेदितव्यम् ,
अन्वयात् । परतोऽन्यत् । पूर्वोक्तनिमित्तविधुरादन्य-
स्माद्वातोः परस्मैपदं भवति ।

End

वर्णात्कारः । रश्दिफो वा । र इति वर्णः 'रेफः' ।
रकारः ।

रकारादीनि नामानि शृण्वतो मम पर्यति ।

मनः प्रमत्ततामेति रामनामाभिप्रायः ।

लोकाच्छेषस्य सिद्धिः यथा मातरादेः । इति
कृत्प्रक्रिया ।

स्वरूपान्तोऽनुभूत्यादिः शब्दोऽमूयत्र सार्थकः ।

स मस्करी शुभा चक्रे प्रक्रिया चतुरोचिताम् ॥

अवतादो ह्यप्रोवः कमलाकर ईश्वरः ।

सुरामुरनराकारमधुपापीतपत्कजः ॥

Colophon

इत्यनुभूतिस्वरूपाचार्यविरचिता सारस्वतप्रक्रिया
समाप्ता ।

The scribe adds सवत् १८४६ वर्षे शके
१७२० प्रवर्तमाने दक्षिणान्यगते श्रीवरसारतुमहा
माङ्गल्यप्रदे मासोत्तममासे आषाढः ।

662 8 D 51

सारस्वतप्रक्रिया—अनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता

Paper 71 Foll 9½ × 5 inches 8 lines
in a page Devanāgarī script Old Injured
Good writing

Contains the Uttarārdha dealing with
Ākhyāta and Kṛt

663 8 D 62

सारस्वतप्रक्रिया—अनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता

Paper 11 Foll 6 × 5 inches 12 lines
in a page Devanāgarī script Old Good
Good writing

Contains the Sandhī portion of the
Pūrvārdha

664. 8. F 64

सारस्वतप्रक्रिया—अनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता

Paper 91 Foll 10 × 5 inches 10 lines
in a page Devanāgarī script Old Good
Good writing

Contains the Pūrvārdha only

665 11. B. 42

सारस्वतप्रक्रिया—अनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता

Paper 29 Foll 8 × 4 inches 10 lines
in a page Devanāgarī script Old Good
Good writing

Contains the Ākhyāta portion only
without the beginning in the Uttarārdha

666 11 B 45

सारस्वतप्रक्रिया—अनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता

Paper 40 Foll 8 × 4 inches 11 lines
in a page Devanāgarī script Old Slightly
injured Good writing

Contains the Ākhyāta portion only in
the Uttarārdha

Date of Copying Śaka 1675 Śrīmukha
year 6th day of the bright fortnight
of the Phālguna month

667 11 C 15

सारस्वतप्रक्रिया—अनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता

Paper 39 Foll 10 × 4½ inches 9 lines
in a page Devanāgarī script Old Injured
Good writing Fol 6 missing

Contains the Kṛt portion only of the
Uttarārdha

Beginning

निजजनैर्विधिना निखिलापदो

ज्ञातिर्यो विनिवर्तयति स्मृतः ।

जलधिजापरिस्मरणालसो

नरहरिः कुरुता जगता शिवम् ॥

अथ कृदन्तप्रक्रिया निरूप्यते । कृत कर्तरि च ।
वक्ष्यमाणप्रत्ययः कृत्सङ्गः स च कर्तरि भवति ।
भामकर्मणोरपि । ० त्वुणौ । धातोस्तुवुणौ प्रत्ययो
भवतः । डुपचप् पाके । पचू तृ इति स्थिते चोः कु
पक् इति स्थिते कृत्कृतसमासाश्च प्रातिपदिकसङ्गा
इति नामस्त्वम् । नामसङ्गाया स्यादिविभक्तिः । पचतीति
पक्ता पक्तारौ पक्तार इत्यादि ।

End

वर्णास्कारः । वर्णमात्रास्कारप्रत्ययो भवति । ऋ इति
वर्णः, ककार इत्यादि । अ इति वर्णः, अकारः ।
वर्णसमुदायादपि कारो दृश्यते । अहंकारः । ओकारः ।
उकारः । पकारः । तकारः । मकारः । इत्यादि ।
रादिको वा । ऋ इति वर्णः रेफः रकारः ।

रकारादीनि नामानि श्रुत्वा तत्रास रावणः ।
रत्नानि च रमण्यश्च संज्ञास जनयन्ति मे ॥
रकारादीनि नामानि शृण्वतो मम पावति ।
मनः प्रसन्नतामेति रामनामाभिज्ञङ्गया ॥

लोकाच्छेषस्य सिद्धिर्यथा मातरादेः । अस्य
सारस्वतव्याकरणस्य शेषप्रयोग लोकात् अन्य-या-
करणप्रयोगसिद्धिः यथा मातरादेः । इत्यादिप्रयोगानु
सारेण बोद्धव्यम् ।

स्वरूपतोऽनुभूयादिः शब्दोऽभूद्यत्र सार्थकः ।
स तस्मिन् शुभा चक्रे प्रक्रिया चतुरोचिताम् ॥
अवताद्वो हषमीयः कमलाकर ईश्वरः ।
मुरासुरनराकारमपुषापीतपत्कनः ॥

Colophon

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्रजकाचार्यानुभूतिस्वरूपा-
चार्यविरचिताया सारस्वतप्रक्रियाया कृदन्तप्रक्रिया
संपूर्णा ।

The Scribe adds

सवत् १८४२ वर्षे भाद्रपदमासे कृष्णपक्षे अमा-
वास्याया रविसंयुक्ताया वटपत्तने कृतनिवासश्रीगौड-
जाति जोशिनारणजीसुतरघुनाथजीमुतभाइजी कृतमिद
पुस्तकमात्मपठनार्थं परं तु आसना पठनार्थं तथा
अन्येषा सज्जनानामवलोकनार्थम् ।

अदृष्टदोषान्मतिविश्रमाश्च

यदर्थहीनं लिखितं मयात्र ।

तन्मार्जयित्वा परिशोधनीय

कोप न कुर्यात्खलु लेखकस्य ॥

उद्दिश्य यं कृतं नती गिरिजा तपस्या

यत्पादपङ्कजरजो विमुधा नमन्ति ।

आशास्यते मुजगभूतिविभूषिताङ्ग

त चन्द्रचूडमनिश मनसा स्मरामि ॥

668

11. C. 16

सारस्वतप्रक्रिया — अनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता

Paper 56 Foll 11 x 4½ inches 11
lines in a page Devanāgarī script Old
Injured Illegible writing

Breaks off in the Akṣhāta portion of
the Uttarārdha

Foot notes on a few selected passages
are found

669

11 C 18

सारस्वतप्रक्रिया — अनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता

Paper 38 Foll 11 x 5½ inches 16
lines in a page Devanāgarī script Old
Injured Good writing

Contains the Pūrvārdha without the
beginning and end

Foot notes on some selected passages are added. As each page contains in the margin the letters महोदा it is presumed that the foot notes must have been taken from the gloss of Mahidāsa on the work.

Beginning of the foot note

लौकिकेति । अनादिवृद्धप्रयोगन्युत्पादनाय समय मात्रत्व समयसिद्धान्तत्वम् । तस्मादत्रापि सधिनं विवक्षितम् । यथा पाणिनीये अ इ उ ण् इत्यादौ, कुमारकौरपि ए ऐकारे चेत्यादौ सधिनं विवक्षितम् ।

End of the foot note

ननु सकारस्य आदीत्वाभावात्समावायस्तु पुस् अत्र शिरसि मकार एव सयोगादि । तस्मादादित्वं द्विविधम् । मुख्यमापेक्षिक च । तत्र सत्यादित्वमापेक्षिकम् । पुस् इत्यत्र ककारापेक्षया सकार आदि । सकारापेक्षया मकार आदि । तत्र सकारस्यैव लोपोक्तम् ।

670 11 C 26

सारस्वतप्रक्रिया—अनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता

Paper 70 Foll 11 X 4½ inches 10 lines in a page Devanagari script Old Injured Good writing

Leaf No 1 is missing

Contains the Uttarārdha without the beginning

Date of copying Sam 1841 ज्येष्ठमासे शुभपक्षे अष्टमीपुष्यवासरे ।

The Scribe adds

“रूपान्तरण देगन्ते विचरन्ति महातले ।
य व्याकरणमन्स्कारपवित्रितमुखा नरा ॥”

The last page contains the following

“तस्मात् पदपदार्थयोः संबन्धान्तमेव शक्तिः ।
तद्विज्ञत्वे सति तद्वतभूयोऽधर्मवत्त्व सादृश्यम् ॥”

671 11 C 35

सारस्वतप्रक्रिया—अनुभूतिस्वरूपाचार्यकृता

Paper 13 Foll 11 X 5½ inches 16 lines in a page Devanagari script Old Much injured Illegible writing

Contains the Ākhyāta portion incomplete in the Uttarārdha with footnotes attributed to Mahidasa

The following stanza is found in the beginning

लक्ष्मीनृसिंह प्रणिपत्य काश्यपा
बुधाश्च पदाकिरमश्नुमुख्यान् ।
सारस्वतीया च तिष्ठन्तर्हसि
क्रमाद्विखेय गणपप्रसादात् ॥

Beginning of the foot note

आख्यायते कर्तुर्मार्गार्थो येन आख्याता ।
आख्याताना प्रक्रिया ।

पदभावेत्तरीभूतपरशब्दात्मभाषया ।
भवाद्यदादिजुहान्यादिदिवादिस्वादयस्त ॥
रधादिश्च तनादिश्च तुदादि अयादयस्तथा ।
वैयानरणभाषाया चतुर्थी नेत्र द्रव्यत ॥

अनुदात्तश्च इ च अनुदात्तौ । तौ इतौ यस्य स
अनुदात्तश्चिन् । तस्मात् अनुदात्तश्चिन् ।

End

स्याविद । आदन्नाना यमिमाति इह मक् ।
इति वा । अग्रं नृन स्वय ।

(No 121) being lost in the middle.

This is a commentary on the Sārasvataprakriyā of Anubhūtiśvarūpācārya. The commentator's name is not ascertainable from this MS. However attempt may be made to find out the same with the aid of the MS. of Sārasvatamandana found on page 204 of the 3rd report on the Sanskrit MSS. in the Bombay circle by Prof. Peterson, 1887. The MS. is said to have been deposited in the Temple of Śāntināth, Cambay. The following extract from the MS. has been given in the Report

Beginning

“ते नः पान्तु चरत्कटिन्दतनवाकृष्टोदलीलाभृतः
काशेत्तल्लभुजगदग्वजनताजीरैकजीवातयः ।
उन्मीलित्कपिताम्बताङ्कुरकिरत्कादम्बिनीरेल्यो
मातमांतपुराविवासिनि तय स्मेगः कटाक्षोत्तराः ॥

* * *

शान्तः संतप्तचित्तप्रचुरतरनरस्यान्तविश्रान्तकान्त-
ध्वान्तध्वस्तिप्रशमन्तप्रकटपटुतगजिल्लवाभ्रल्लवाहः ।
कर्मन्दी कोऽपि मन्दीकृतमुक्तकृतोदञ्चितानन्दकन्दा-
मन्दस्वानन्दसान्द्रः स्फुरतु मम हृदि श्रीनरेन्द्रो
मुनीन्द्रः ॥

वाणीमुखशृङ्गारः मौजन्यमुधारसंकम्पङ्गारः ।
दुरितौघवृणाङ्गारः स्फुरतु श्रीभट्टतुङ्गारः ॥
यः पक्ष पक्षिलस्य क्षपयति नियतैर्लक्षणाक्षेपदक्षः
काणार्द निम्नगाद तृणयति तरलं कापिठं चाप्य-
लङ्घ्यम् ।

चक्षुर्वागैरङ्गेलि कलितमतकृतोत्तल्लसतापसंप-
त्तान्त तोतातित त नयति नयति नयति नयति युक्तिसूक्ते ॥
तस्य प्रसादादधिगम्य सम्पद्
पदादिविद्यापरिपाकधूरम् ।

श्रीमण्डनाचार्य(?)कुतूहलार्थ

निर्माणि सारस्वतमण्डन म तत् ॥”

इह खलु विविधैयाकरणवर्धप्रतिपत्तिवान् . . .
सारस्वतप्रक्रियाया आजर्ने प्रतिजानीते—प्रगम्य पर-
मात्मानमिति ।

From the extract given above it is understood that the work Sārasvataman-
ḍara is a commentary on the Sārasva-
taprakriyā and its author was Maṇḍana
pupil of Narendramuni probably the
same as Narendrapuri, the disciple of
Anubhūtiśvarūpa as said above. The
reading श्रीमण्डनाचार्यकुतूहलार्थ has some
corruption.

Wants the beginning and end

Beginning :

..... अन्तपरत्वमिति । एकपद्यस्य प्रयोज-
नान्तर्गमाह—समासे क्वचिद्वक्तव्यं गत्वहेतुः । यथा—
शराणां वन शरवणम् । आप्राणां वन आप्ररण-
मित्यादौ । अत्र एकपदत्वात् श्रौणो णोऽनन्ते इति
णत्वम् । त्रिनयनः । त्रिणयन इति वा । पानस्य वा
णत्वम् । सुगणम् । सुरापानम् । क्वचिदिति शिष्ट-
प्रयोगानुसारेणान्येऽपि प्रयोक्तव्या इति ।

* * *

Colophon

इति श्रीमण्डनाख्यमाध्वे समाप्तप्रक्रिया समाप्ता ।

End -

बुहोश्चुः । पूर्वसंनयिनोः कर्गहकारयोश्चुत्व
चवर्गौ भवति । इति हकारस्य घोषवत्त्वादिगुणतः
वर्गचतुर्थो घञः । गवक्पाना जवचपाः ।

678. 40 E. 60

सारस्वतधातुपाठः—हर्षकीर्तिकृतः

Paper. 27 Foli 10 X 4 inches 9 lines in a page Devanagari script. Old Good Good writing.

This is a metrical treatise on Sanskrit roots according to the Sārasvata school of grammar. The author Harsakīrti was the pupil of Candrakīrti and also his successor in the Tapoguccha of Nāgapurī. The work is said to have been written on the request of Hemasimha of Śaṇḍelavala family. The author's preceptor Candrakīrti was as Belvalkar says, the 15th in succession from Devasūri the founder of the Tapoguccha (Sam 1174=1117 A.D.) and was honoured by Sāhu Sālem, the emperor of Delhi (1545 to 1553 A.D.). Therefore Harsakīrti should have flourished in the second half of the 16th century A.D. According to Aufrecht's Catalogus Catalogorum, Harsakīrti was also the author of the Jyotiṣasāroddhāra, Yogacintāmaṇi, S'āradyanāmamālā and S'rutabodhavyūṭi, a Ms. of the last work is dated Sam 1680-1624 A.D. (Vide I.O. Cat. No 1086)

Complete

Beginning

श्रीमर्षज्ञे जिन नरवा स्मृत्या नाम्मयत महः ।
साम्मयते धानुपाठं यक्षणे सक्षेपतः स्मृतम् ॥ १ ॥
स्वरान्ताध हस्तान्ताध प्रकृश्यन्ते क्रमादिह ।
दृष्टम्वनि गणेष्वेवं विज्ञेया भातको बुधैः ॥ २ ॥
उदात्तैः स्मृत्या पर परस्मैपदिनो हि ते ।
अनुदात्तैः शिन्नाऽप्येवमात्मनेपदिनः पुनः ॥ ३ ॥
स्वादिनो विभो यं च ते स्मुरुपपमानिनः ।

उदात्ताः सेट एष्ट्या अनुदात्तास्तथानिदः ॥ ४ ॥
इडविकल्पस्तु केषाचित्केषाचित्पदवाहुलम् ।
कृचे कैश्चिद्विधिविज्ञेयं शास्त्रान्तराच्च तत् ॥ ५ ॥
धातवोऽकर्मकाः केचित्तथा केचित्तत्कर्मकाः ।
द्विकर्मास्तथा चान्ये केचित्केचिद्विवक्षया ॥ ६ ॥
भ्वादयोऽडादयश्चैव ह्रादयश्च दिवादयः ।
स्वादयश्च ततो ज्ञेया रुधादयस्तनादयः ॥ ७ ॥
तुदादयः कषादयश्च स्वायं व्यन्ताश्चुरादयः ।
एव विकरणे मित्रा धातवो दशधा मताः ॥ ८ ॥
अनन्ता धातवः सन्ति नानार्था धातुसंग्रहे ।
तथाप्यत्र प्रवक्ष्यन्ते प्रसिद्धा एव केचन ॥ ९ ॥

तत्र प्रथमं अपविकरणा भ्वादयः । प्रायोऽकारान्तो
धातुर्न दृश्यते । अतः प्रथममाकारान्ताः । पा पाने ।
प्रा गन्धोपादाने । भ्वा शब्दाश्लिष्टयोगयोः । प्रा गति-
निवृत्तौ । न्ना अभ्वासे । दाण् दाने । अनुदात्ता
अनिदः । उदात्तैः परस्मैपदिनः ।

End

उपसर्गवशात्केचिन् परस्मैपदिनोऽपि हि ।
आत्मनेपदिता यान्ति यथा च निविशादयः ॥ १ ॥
आत्मनेपदिनोऽप्येवमुपमर्गादियोगतः ।
परस्मैपदिता यान्ति विप्रत्यादयो यथा ॥ २ ॥
कर्मोक्तौ चापि भावे चातिशये यदि प्रयये ।
हिसार्थान्विता कर्मयतिरेऽप्यआत्मनेपदम् ॥ ३ ॥
सर्गोऽपि धातवः प्रायः प्राशुपसर्गपूर्वकाः ।
अर्धान्तर भजन्त्येव प्रभवत्यादयो यथा ॥ ४ ॥
उपमर्गेण धात्वर्थो यत्रान्यत्र नीयते ।
विहागहारमहाप्रवर्नीक्षणप्रहासयत् ॥ ५ ॥
तथा चोपमर्गाधनुषां । यथा—
भान्तरं याचने कश्चिन् कश्चित्तेननुर्गते ।
गमेा विजितप्रपन्वोऽनर्थकोऽप्य प्रपुज्यते ॥
उपमर्गेण मयोगादिनिमित्तार्थाविना ।

धातूनां धातवत्सा तु विज्ञेया कविस्मृतिः ॥ ७ ॥
वर्तमाना स्मृता पूर्वं विधिमभावना पुनः ।
तत आशीः प्रेरणा तु तुयानयतनी भवेत् ॥ ८ ॥
परोक्षार्थे णादादिः स्यात् पश्यं त्वाशीरिति स्मृता ।
श्वस्तनी च भविष्यन्ती तथा क्रियातिपत्त्यपि ॥ ९ ॥
भूतायां दशमी चेत्याख्याते दश विभक्तयः ।
सर्वेषामपि धातूनां पुरा योज्या मनीषिभिः ॥ १० ॥
यङन्ता यङ्लुगन्ता ये सान्ता व्यन्ताश्च धातवः ।
तेषामपि पुरस्तद्वत् योज्या दश विभक्तयः ॥ ११ ॥
कर्तृकौ स्युर्थेया तेषामेता दश विभक्तयः ।
कर्मकौ चापि आद्योक्तौ स्युस्तथैव पृथक्पृथक् ॥ १२ ॥
श्रीमन्नागपुरीयाहृतयोगच्छकजाख्याः ।
श्रीचन्द्रसीतिसूरीन्द्राध्वन्द्रचक्रुष्मकीर्तयः ॥ १३ ॥
तच्छिष्या हर्षसीर्याहसुरयो व्यदधुः स्फुटम् ।
धातुपाठमिमं रम्यं सारस्वतमतानुगम् ॥ १४ ॥
पण्डितहज्जालमद्वैतो ह्येवमिहाभिः सुधीः ।
तन्म्यान्वयनया ह्येव निर्मितो नन्दताडिगम् ॥ १५ ॥

Colophon -

इति श्रीमन्नागपुरीयाहृतयोगच्छीयश्रीहर्षकीर्तिसुरिकृतः
सारस्वतीयो धातुपाठः संपूर्णः ।

Then a table of the roots dealt with in
this work is added

679. 11. D. 12.

सारस्वतमृषाठः

Paper ॥ Foll. 9½ X 5½ inches. 12 lines
in a page. Devanāgarī script. Old. Good.
Good writing.

The grammatical Sūtras belonging to
the S'arasvata school. It is traditionally
believed that Goddess Sarasvatī revealed

these Sūtras to Anubhūtiśvarūpācārya.
Vide the following verse found among
the introductory verses of the work and
quoted by Puñjarāja in his commentary
on the S'arasvataprakriyā :

“सूत्रसप्तशतीं यस्मै ददौ साक्षात् सरस्वती ।
अनुभूतिस्वरूपाय तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥”

(Page 136 of the Descriptive Catalogue
of Sanskrit MSS. in Asiatic Society of
Bengal, vol. VI).

Complete.

Beginning :

संज्ञासंधिविभक्तिश्च शुभदम्भश्च कारकः ।
तद्धितः स्त्री समासश्च दशधाख्यातमिष्यते ॥ १ ॥
कृतश्च प्रत्यया धातोर्विभक्त्यन्तं पदं स्मृतम् ।
वाच्यं तत्समुदायश्च सा वाक्यामनुगच्छते ॥ २ ॥
सूत्रसप्तशतीं यस्मै ददौ साक्षात्सरस्वती ।
अनुभूतिस्वरूपाय तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥ ३ ॥

अइउऋलृममाणाः । ह्रस्वदीर्घप्लुतभेदाः सवर्णाः ।
ए ऐ ओ औ संधयक्षराणि । उभये म्वराः । अवजा
नामिन् ।

End :

पूर्वकाले क्त्वा । समासे क्यप् । पौनःपुन्ये णं
पदे द्विश्च । तदध्ययम् । दूराद्वा भेदेः प्लुतः । विचार्ये
र्येऽन्तेऽप्यस्य सिद्धिः । इति सूत्राणि ।

Colophon -

इति सूत्रपाठः ।

The codex then contains also the *Upa-
sargapāṭha* as given below :

Beginning :

आदिकर्मणि दीर्घं च सामर्थ्यमृशसंभवं ।

विगोमे शुद्धिशक्तीच्छा शान्तिपूजाप्रदर्शने ॥
प्रकर्षे गमने तृती तत्परे च प्र उच्यते ।
वैपरीत्ये पराभूतौ दूरे च विमुखे परा ॥

अप इति असत्याविकारवर्जनस्तैस्तन्यकर्माणपूजानि-
ह्वादिषु । समिति संभवसम्यक्प्रकारमेहनसमवायादिषु ।

End :

श्रुत इति श्रद्धादिषु । अन्तरिति मध्यान्तधर्मादिषु ।
आदिसंप्रादुस् इत्युभौ प्राकट्ये ।
इत्युपसर्गपाठः ।

Then reads Nipātapāṭha as given below :
Beginning :

चादिनिपातः न च वा अह एव एव एवं नूनं
पृथक् गन्धत युगपत् भूयस् ।

End .

सुक अनुक्तं संवद दिष्ट्या चतु चाट्ट डम् इव
अथ त्वे इत्यादि । इति श्रीअव्ययपाठः समाप्तिमगमत ।
अथव्ययार्थे प्रारभ्यते—चेति समुच्चयान्वाचयेतेत-
रयोगसमाहारेषु । वा स्याद्विरूपोपमयोगेवाथेऽपि
समुच्चये । इति प्रसिद्धौ । अहेति पूजायाम् । एवेत्य-
धारणे अनवकल्लसौ च ।

चतु चाट्टप्रियवाक्यार्थं । हुमिति भर्तृत्वे । इवेति
साहचर्ये । अथत्वे इति इदानीमर्थे । इत्यव्ययपाठः
समाप्तिमगमत ।

१८७३ का० व १४ चन्द्रे

680

41. B 33

सारस्वतमूत्रव्याख्या सिद्धान्तचन्द्रिका—

रामचन्द्राश्रमकृता

Paper. 131 Foll. 11 X 4½ inches. 8

lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Good. Good writing.

This is an independent commentary on
the Sārasvatasūtras by Rāmacandrāsrama.
The exact date of the author is not known.
However, as the commentary called
Tattvadīpikā by Lokesakara on this work
is dated 1685 A.D. and as this MS. is
dated Sam. 1711 = 1655 A.D., this com-
mentary is believed to have been composed
at least about the end of the 16th Century
A.D.

Complete.

Beginning :

नमस्कृत्य महेशानं मत बुद्ध्वा पतञ्जलेः ।

वाणीप्रणीतसूत्राणां कुर्वे सिद्धान्तचन्द्रिकाम् ॥

अइउकल्ल समानाः । अनेन क्रमेणैते वर्गा
ज्ञेयाः । ते च समानसंज्ञा स्युः । ह्रस्वदीर्घप्लुतभेदाः
सवर्णाः । एतेषां ह्रस्वदीर्घप्लुताः सजातीयाः परस्परं
सवर्गा भण्यन्ते । अर्वाणल्लवर्णौ च । एरुमात्रो ह्रस्वः ।
ट्रिमात्रो दीर्घः । त्रिमात्र. प्लुतः । ए ऐ ओ औ
संध्यक्षराणि । उभये स्वराः । ह्रस्वदीर्घप्लुतभेदा
अकारादयः एकारादयश्च स्वरा उच्यन्ते । अवर्जा
नामिनः । अवर्णोर्जाः स्वरा नामिन उच्यन्ते । ह्य
वर्ल्ल । अणनदम् । ह्रदधधम् । जइदाव । वरुल्ल-
ठव । चतुत्तव । शपस । आद्यन्ताभ्याम् । आद्यन्तौ
वर्णौ मध्यगन्ताभ्याम् । सहितानां संज्ञा भवति ।

End :

वर्णात्कारः । अकारः ककारः । रादिको वा ।
रफः रकारः । लोकाच्छेषस्य सिद्धिः । यथा गातरादेः ।

Colophon :

इति श्रीगणचन्द्राश्रमविरचिता सिद्धान्तचन्द्रिका
समाप्ता ।

The scribe adds :

सवत् १७१ (1655 A.D.) श्रावणशुद्ध ।

चन्द्रिकात्र पठनाय लेखिना व्यासकानजिमुतेन ग्रामता ।
सोमनारयुताष्टमीदिने सिद्धिरस्तु पठता च ग्राहिकाः ॥

The former owner of the MS :

भास्करसुनुगोविन्ददशपुत्र ।

681. 11. C. 36.

सारस्वतमृग्याख्या सिद्धान्तचन्द्रिका—

रामचन्द्राश्रमकृता

Paper. 86 Foll. $9\frac{3}{4} \times 5\frac{1}{2}$ inches. 13 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Slightly injured Good writing. Foll 1 to 11 and 61 are missing

Wants the beginning in the first Chapter and goes on up to the end of 2nd Chapter.

682. 33. A. 3.

सारस्वतमृग्याख्या सिद्धान्तचन्द्रिका—

रामचन्द्राश्रमकृता

Palm-leaf. 82 Foll. $11\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 3 lines in a page. Oriya Script Old Good Good writing

Contains up to the end of *Dvīrukti-prakriyā*.

683 40 E. 47.

कातन्त्रमृग्याणि—शर्ववर्मकृतानि

Paper 12 Foll 8×4 inches 10 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Injured Clear writing.

As said above, the Kātantrasūtras belong to one of the grammatical schools of the post-pāṇinian period. The author of these sūtras was Śārvavarman. The work is also called as *kaumārayākaraṇa*, and *Kālāpayākaraṇa* According to the *Garudapurāṇa*, Chapters 205 and 206, these sūtras were taught by Kumāra *alias* Subrahmanya to Kātyāyana. Hence the school is styled as *Kaumāra*. It is also said in the *Kātantravṛttiprakāśa* of Karmadhara (*Vide* the next number) that the work was written for the benefit of the King Śaṭvāhana (the first century A.D.) by Śārvavarman who got it from Kumāra, and systematized into the shape of sūtras. This is another reason for the title *Kaumāra*. Śārvavarman was *Kālāpa* by Carana or *Sākḥā*. Hence the work is also called as *Kālāpa*. But *Gaudas* call the work as *Kālāpayākaraṇa*. The reason is said thus Śārvavarman after finishing the work approached Kumāra with a feather of peacock (*Kālāpa*) in his hand and requested him for his advise as to what name should be given to the work. Kumāra said the work should be called *Kālāpa* because the author came to him with a feather of peacock in his hand. *Kātantra* means 'a short work'. It is said that the *Kātantrasūtras* have two different recensions one being prevalent in Eastern Bengal and the other in Kashmir. The present work represents the former. The work consists of four chapters, the first containing 5 pādas, the second 7 pādas,

the third 8 pādas and the fourth 6 pādas. As tradition goes Śaṅkara did not write rules on Kṛt portion but they were added by Kātyāyana or Vararuci. According to the Calcutta edition the first chapter contains 79 Sūtras the second 337 Sūtras the third 439 Sūtras. Thus the first three chapters contain 855 Sūtras in all. The fourth chapter which is said to have been added by Vararuci contains 546 Sūtras. Thus there are 1401 Sūtras in the work. Some of the Sūtras are readable as verses when they are joined together.

The MS breaks off in the 4th pada of the 3rd chapter.

Beginning

सिद्धो वर्णसमानाय । तत्र चतुर्दशादौ स्वरा ।
दशसमाना । तेषां द्वौ द्वावन्योन्यसवर्णौ । पूर्वो
ह्रस्व । परो दीर्घ । स्वरोऽवर्णवर्जो नामा । एका-
रादीनि सन्ध्यक्षराणि । कादीनि व्यञ्जनानि । ते
वर्गा पञ्च पञ्च पञ्च । वर्गाणां प्रथमद्वितीया शेष
साध्यावाषा । घोषवन्तोऽन्ये ।

End

सनि मिमीमादारमलभशकपतपदामिम् स्वरस्य ।
आप्नोतेरी । दन्मेरिह । दिगिदयत परोक्षायाम् ।

Colophon

इत्याख्याते सूत्रतस्तृतीय पाद समाप्त ।
अथ चतुर्थ पाद ।
सपरस्वराया सप्रसाग्नमन्त स्थाया । ग्रहज्या
वृथिव्यधिवष्टिव्यचिप्रच्छिन्नश्चिन्नस्त्रीनाम्पुणे ।

* * * *

अण्व्यञ्जनयो । हन्तेर्जहौ । दास्त्योभ्यास ।

Then a stray leaf with No 22 begins thus

इति कृत्सूत्रतस्तृतीयः पाद समाप्तः ।

and ends thus

स्वदिघमा मङ्क । मिदिमासि ।

684

39 D 5

कातन्त्रसूत्राणि—शर्ववर्मकृतानि

Paper 14 Foll 7½ × 6½ inches 14 lines
in a page Devanagari script New Good
Good writing

This is a transcript made from the MS
described in the last number

Incomplete

685

40 B 23

कातन्त्रवृत्तिप्रकाशः—कर्मधरकृतः

Paper 360 Foll 10½ × 4½ inches 11
lines in a page Devanagari script Old
Slightly injured Good writing

Foll are numbered 1 to 406 of which
Foll 113 to 156 263 264 and 353 are
wanting Fol 282 is marked as 281

About the eighth century A D Durga
simha wrote a brief commentary on the
Katantrasutras of Śaṅkara. The
commentary is called Katantravṛtti
Katantravṛttiprakasa as the title itself
signifies is a commentary on Durgasim-
ha's Vṛtti. The author is called Karma-
dhara son of Lakṣmidhara and grandson
of Yasodhara. Rudrasimha, the king of
Mithila, was the patron of Yasodhara and
is known to have written a work called

Vijñānātaraṅgini in the year 1411 AD (Vide M. Krishnamachari's History of classical Sanskrit Literature page 433) Karmadhara says that he wrote this work under the instance of Devanātha who was the minister of Husen Shih. He also traces the genealogy of Devanātha from a person called Megha. Trilocana was the son of Megha and Gadadhara was the son of Trilocana. Gadadhara's son was Bhūdhara whose son was Bhavanātha. Devanātha was the son of Bhavanātha and Sumitra. Again Devanātha had six sons called 1 Śivanātha 2 Raghunātha 3 Somanātha 4 Vīranātha 5 Vadinātha and 6 Ādinātha. Karmadhara mentions many authors among whom the following may be mentioned—Varādhamaṇi Trilocana Vidyānanda Prthivīdhara Śrīpati and Susenamisra all being the authors of commentaries and subcommentaries on this grammar. Though the colophons read the name of the commentary as katantraṭṭiprakāśa apparently it should be katantraṭṭiprakāśa. The work is very rare and is not mentioned in any of the Catalogues.

Breaks off in the 5th pada of the 2nd Chapter

शपाशपश्यामणिभ्यतिरं कान्ताकृति विम्वना
पश्यन्ती गृहि स्थितापि पण्यद्वान्या यिषामुमुह ।
या प्रौढापि नव समागमम भात्र समानन्वता ।
श्रिया गादमु स्यन्तदृष्टिणा लक्ष्मी श्रिय साम्नुव ।
त्रिचनन्यातनभित्तुर्ग दार्य नमस्कृत्य त्रिरत्रियम् ।

कातन्त्रसूत्राविनिधयार्थमयप्रयत्न त्रियते शिशूनाम् ॥
दुर्गत्वमुनीय स पञ्चिकाया कृते विवेके विजय प्रवृत्त ।
त्रिवेचयस्तद्वचनानि वागी स्वय पुनर्दुर्गतो यभूर ॥
तेत म ता युक्तिभिरुक्तिमुक्ता
विविक्तपङ्क्ति कचिदप्यमुष्य ।
अयोजयित्य निचमीगुणेन
सता हृदि श्रीमति सप्रयाय ॥ ४ ॥
त्रिलोचनाचार्ययच प्रमादद्
दुर्गस्य वृत्ति मुगमा यदीयम् ।
कचित्कचिन्मे वचसाऽऽकाश
शिशोऽच्छ्रुत्या घटते तत्रापि ॥ ५ ॥
अभूत्किञ्चामोहभूपभूते कायस्त्रयगे धरणीवतसे ।
त्रिभोपकारवतश्चुणेन श्रीमेचनामा भूतमेचनामा ॥ ६ ॥
शङ्कोपकारोऽत्र महोदयध यशश्च भूवत्तमत्रुमत्तम् ।
इत्यादतामो निजत्रिविद्यामनेकविद्याविगमे कृतेऽपि ॥
आतन्त्रतनपत्रिचन इति ग्यातस्त्रिवेदीयिदा
मावातो . . त्रिभुवनत्रय्यातकीतिवज ।
दैवगी ममुपासनामभिदधित त्रिग्रे दधद्
य शास्त्रेण इजाद्वयादिरस्यास्य नामसार्थ भ्यगात् ॥
तन्यामत्र समभवत्कुलशालाशाग्री
विद्याविदत्रिविधाऽपदानाक्ष ।
अन्या गदावरपदावर्गनिष्ठा
नाक्षा गदावर इति प्रतितप्रस्य ॥ ९ ॥
यनानुत्तरदहाधरयता सपदि त्रिमगदजानम् ।
निजनामानन्वतमुह वेद्यमूह प्रगीतमघशमा ॥ १० ॥
पुनस्तस्याजनि जनिपुषामाधुपा सप्राना
घातयन्त्या पृथगपि वहन् भूरा धारधैर्य ।
या भूधैर्य त्रिजनि जनिनागावत मरिवानाद्
घमोद्रेक त्वपि च जनयन्त्यय नाम निन्ये ॥
अमुमद्वुद्धो नय इय यमुनात्रियमिमान्
मुगागमनभ्येवंगति मननय स्तुतय ।

ततोऽपि यो व्यञ्जितवान् मवीनः

सख्यं न नाम्ना शुचिकर्मणापि ॥ ३१ ॥

पुत्रपौत्रीणमावेऽपि योऽभ्यमित्रोणतां रणे ।

दधद्विद्यासु पारीणोऽप्यभूदध्ययनप्रियः ॥ ३२ ॥

कटापके व्याकरणे गभीरे संदेहसंदेहमपोहयिष्यन् ।

निबन्धमेतं बहुयुक्त्युपेतं सोऽचीकरत्कर्मधरेण तेन ॥

याशोधरायणो योऽसौ लक्ष्मीधरमुतः स्तुतः ।

यः कृती बाहुरुपेयः श्रोत्रपेयचोऽमृतः ॥ ३४ ॥

यशोधरलक्ष्मीधरयोश्च निजकीर्तिपद्यान्यथापि श्रूयन्ते—

श्रीरुद्रसिंहस्य निदेशयतीं

यशोधरः शाब्दिकचक्रवर्ती ।

कवित्ववक्तृत्वकलानिवासा

जागर्ति भूमी नवकालिदासः ॥ ३५ ॥

द्राक्षा दक्षा न कक्षामनुभवितुमलं का कला काकट्यानां

कौमुद्ये कौकिल्यानां विधुर्गच्छ न रुचिद्राङ्गमुधा-

भूत्सुधापि ।

वीणा प्राचीणवह्नीना मधुरिमधुरयाहायि हैयङ्गवीनं

यस्या याशोधरी सा जगति विजयते भारती भारति-

भ्याम् ॥ ३६ ॥

मधुरिमगुणगर्भवद्भंसदभसर्वस्वगीः

कलितसकलशब्दमर्मागमः शर्मवर्मा न किम् ।

रसमयमृदुगणपद्यानवद्यः सं लक्ष्मीधरः

प्रभवति बरवैरिवगाविसर्गाग्निसर्गाचितः ॥ ३७ ॥

वारहचं परिशिष्टं टीकामपि बार्धमानिक्रोपेताम् ।

विद्यानन्दप्रभृतीन् समीक्ष्य चिरमेष यतो मे ॥

हे धीराः श्रूयतावधाय विदधे नत्वाङ्गलि मूर्धनि

त्यक्त्वा लस्यमपास्य हास्यमिह संघेयं निबन्धे मनः ।

किं वा किं विनयात्करोण यदि वः कातन्त्रमेतच्छ्रुतं

सत्संस्थां भवितापमेव यदि वा स्वायौऽयनारम्भ्यते ॥

इयमेतदसंयद्गं गच्छता मुनस्तस्वता ।

किं तु संभाष्यते क्वापि गच्छतामु मनस्विता ॥ ४० ॥

तत्र प्रथमं तावत् शिष्टजनमनःपरितुष्टये अभीष्ट-
तमकर्मनिर्वाहकादृष्टसूत्रे चेष्टदेवतां याचनिरुशास्त्र-
प्रस्तावाद्बचनेन पूर्वार्धे नमसित्वापराधं च प्रेक्षापूर्व-
काणिप्रवृत्त्यङ्गभूतं संवन्धं प्रयोजनं चाभिविष्टमुर्मगवान्
वृत्तिकारोऽन्यदीयमपि दृष्टानुभावतया पद्यमिदमल्ले-
खीत् —देवदेवमियादि ।

* * * * *

अत्र किल मिलितनिखिलविद्वज्जनाया मीमांसित-
सकलशास्त्रार्थतत्त्वाया परिषदि शालयाहनामिधामभव-
नीश्वरं बोधयितुं कृतप्रतिज्ञेन शर्ववर्मणाचार्येणाराधितः
प्रसदीकृततत्तद्वर्तमानं मयावान् कुमारो निजव्याकरण-
ज्ञानमाविर्भावयितुं श्लाकपादरूपमिदमुद्देशसूत्रमवोचत्—
सिद्धो वर्णसमाम्नाय इति ।

Colophon on fol. 33.

इति करणकुलालंकरणश्रीदेवनाथसमादिष्टकर्मधर-
विरचिते कातन्त्रमन्त्रप्रकाशे प्रथमः संधिः समाप्तः ।

End :

जातिसंज्ञकयोस्तु निवृत्तिमेव । कटात्व गार्हत्यं
देवदत्तत्वं रुक्मिणीत्वम् । तत्त्वयोरिति किम् ।
पद्वीमयम् । अनूडिति किम् । पश्यत् पश्यता ।
कर्मभोक्तृत्वं कर्मभोक्तृत्वं ।

686.

33. B. 6.

भक्रियासारः

Palm-leaf. 129 Foll 15½ × 1½ inches
4 lines in a page. Oriya script. Old. Much
injured. Clear writing. Some leaves are
broken in the middle.

This also is a treatise on grammar
belonging to the Kātantra school. The
author's name is not known. It is
said that the work was written in

Colophon on fol. 19 (b)

इति सप्तमीप्रकरणम् । इति श्रीकृष्णमिश्रनिरचिते
वर्धमानसंग्रहे कारकप्रकरणं समाप्तम् ।

End :

चक्रबन्ध बध्नाति चक्रबन्धः । कुञ्जस्थः ।
पर्वतस्थः । परमेश्वरी इत्यादिकः ।

Colophon :

इति समाप्तप्रक्रिया समाप्ता ।

The Scribe adds :

श्रीप्रसन्नपुरयोत्तमोद्वरश्रीगोकेश्वरदेवशठोक्ते वैशाख-
कृष्णषष्ठीबृहस्पतिवासरे समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

689 38. H. 19.

शब्दानुशासनम्—शाकटायनकृतम्

Paper. 1242 Foll. $8\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ inches 14
lines in a page. Devanāgarī script New.
Good, Good writing Bound in four
volumes. The manuscript contains also
the commentary called *Amoghavṛtti* on
this work written side by side of each
Sūtra. The commentary will be described
separately in the next number

The *Śabdānusāsana* of Śākaṭāyana
is a work on grammar written in later
period Śākaṭāyana belonged to the *Sve-*
tāmbara sect of Jainism and is men-
tioned in the colophons with the title
S'rutakevalidesīya. *Mahāmahopādhyāya*
Haraprasādasāstri explains the title *S'ruta-*
kevalin to mean the direct disciples of
the Tīrthamkaras and says that by adding
the suffix *desīya* to the word it would mean
little less than a *S'rutakevalin* i.e., he

must have been a generation or two
younger than the last Tīrthamkara called
Vardhamāna. As the commentary called
Amoghavṛtti on the work was written in
the reign of Amoghavarṣa, the famous
Rāstrakūṭa King (815—878 A.D.) this
work must have been written before the
9th century A.D. But Belvalkar says
that the *Amoghavṛtti* also was written by
Śākaṭāyana and the date of the text and
commentary must be the 9th Century A.D.
The work is divided into four *adhyāyas*
of four *pādas* each and contains 3236
sūtras in all.

Complete in four *adhyāyas*.

One extra leaf found at the end gives
the number of sūtras contained in each
pāda of each *adhyāya*.

Beginning :

नमः श्रीवर्धमानाय प्रबुद्धाशेषवस्तवे ।
येन शब्दार्थसंबन्धाः सर्वेण मुनिरूपिताः ॥
धर्मार्थज्ञानमोक्षेषु तत्त्वार्थव्यवहृतिर्यतः ।
शब्दार्थज्ञानपूर्वेति वेद्यं व्याकरणं बुधैः ॥

अङ्गुल । शत । एकोऽङ्गु । ऐकोच् । ह्यवरलब्ध ।
जमङ्गलम् । जमङ्गलदश । जमङ्गलदश । खरङ्गलदश ।
चतुर्व । कपय । शपमभयः कपय । हल ।
साल्येतेत् । उता स्व । तयान् । भाव्याङ्ग ।
अप्रयोगीत् । स्व स्थानाम्यस्ये । आसन्नः । संत्रयि-
म्या संबन्धे । घट्टति संख्या । बहुगणं मेदे ।

End .

समर्थस्वर्धपञ्चाशत्कलवत्तसहाहर्ग्यलभनमेतुम् ।
क्रियाया तदर्थीया वुण् लट् च । धर्मगोऽङ्ग । लेङ्गु-
मिच्छार्थे तुल्यकर्तुके ।

Colophon :

इति श्रुतकेवलिलदेशीयाचार्यशाकटायनकृतौ शब्दानु-
शासने वृत्तौ चतुर्थस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ।
समाप्तश्च चतुर्थोऽध्यायः ।

690. 38. H. 19.

शब्दानुशासनव्याख्या अमोघवृत्तिः

Paper. 1242 Foll. 8½ X 6½ inches.
14 lines in a page. Devanāgarī script.
New. Good. Good writing. Bound in
four volumes. The MS. contains also the
text of the S'abdānusāśana as described
in the last number.

The Amoghavṛtti is a commentary on
S'ākātāyana's S'abdānusāśana. The name
of the commentator is not found in the
MS. Yet it is believed that the com-
mentary was written during the reign
of Amoghavarṣa, a Rāṣtrakūta King
(815—878 A.D.). Belvalkar says that
the Amoghavṛtti also must have been
written by S'ākātāyana himself, the author
of the text. Therefore, according to
Belvalkar the date of the S'abdānusāśana
and its commentary Amoghavṛtti must
be the 9th Century A.D.

Some foot-notes are added occasionally.
Complete in four adhyāyas.

Beginning :

श्रीवीरममृतं ज्योतिर्नखादि सर्ववेदिनम् ।
शब्दानुशासनस्येयममोघा वृत्तिरुच्यते ॥
अविनेष्टप्रसिद्धयर्थं मङ्गलमारभ्यते—
ममः श्रीवीरमानाय प्रबुद्धांशोपवस्थे ।

येन शब्दार्थसंबन्धाः सर्वेण सुनिरूपिताः ॥

शब्दो वाचकः । अर्थो वाच्यः । तयोः संबन्धो
योग्यता । अथवा शब्द आगमः । अर्थः प्रयोजनम्
अभ्युदयो निःश्रेयसं च । तयोः संबन्ध उपायोपेय-
भावः । तेन सर्वसत्त्वहितेन सता तत्त्वतः प्रज्ञापिताः
तस्मै परमार्हन्त्यमहिम्ना विराजमानाय भगवते वर्ध-
मानाय पङ्क्तिं द्रव्याणि अशेषाणि अनन्तपर्याय-
रूपाणि साकल्येन साक्षात्कुर्वते-नमस्तुर्वे इत्युप-
स्कारः । एवं कृतमङ्गलरक्षाविधानः परिपूर्णमल्पप्रन्थ
लघूपामं शब्दानुशासनं शास्त्रमिदं महाश्रमणसंवाधि-
पतिर्भगवानाचार्यः शाकटायनः प्रारभते—अइण् ।
ऋक् । एओङ् । ऐऔच् । हयवरलन् । जमङ्गनम् ।
जबगडङ् । जमवठधप् । खफळठधद् । चटतव ।
कपप् । शषसअंअःकरपर । हल् । इति वर्ण-
समाप्तायः क्रमानुबन्धोपादानः प्रत्याहारयन् शास्त्रस्य
लाघवार्थः । सामान्याश्रयणात् दीर्घप्लुतानुनासिकानां
ग्रहणम् । सधाच भाव्यतर्कारोपलक्षितयोरतत्काल
व्युदासे यतिष्यते । लृक् इत्येव ल्वर्णस्य ग्रहणम् ।
तयोरेकत्वं गुरुर्वकोऽल्लभ्यते इति लृहण्णात् प्रतिज्ञायते ।
तथाच ऋत्यक इत्यादि लृकारेऽपि सिद्धं भवति ।
अनुबन्धकार्यं पृथगनुबन्धासङ्गनात् व्ययतिष्ठते ।
अन्यथा अन्यतर एवानुबन्धेत, तायातार्थसिद्धेः ।
हकारस्य द्विरुपदेशोऽर्पादेशो बलादौ च ग्रहणार्थः ।
हकारादिव्यकामादय उभारणार्थः । मकारानुबन्धानां
जमङ्गनमिष्यादाधुपदिष्टानां परार्थमुच्चारणमिति तत्त-
त्प्रत्याहारेण्यग्रहणम् ।

End :

छेड्नुमिच्छार्थं तुल्यकर्तृके । धातोर्छेड्नुमौ प्रत्ययौ
भगवत्तदर्थोपा क्रियाया वतमाने इच्छार्थं तुल्यकर्तृके
उपपदे यस्माद्विच्छेड्नुमावुत्पद्येते तदर्थस्य चेत् कर्ता

इच्छार्थस्यापि कर्ता भवति । मुञ्जीयेतीच्छति । मुञ्जी-
येति वाञ्छति । भोक्तुमिच्छति भोक्तुं वाञ्छति ।
भोक्तुं वष्टि । भोक्तुमभिलषति । भोक्तुं कामयते ।
छेद् तुम वाधेतेति तुल्यकर्तृके नियमार्थं च तुप्रहणम् ।
इच्छार्थे इति किम् । भोजको गच्छति । तुल्यकर्तृक
इति किम् । इच्छामि भुङ्क्तां भवान् । क्रियाया
तदर्थायामिति किम् । इच्छन् भुङ्क्ते ।

Colophon :

इति श्रुतकेवल्लिङ्गीयाचार्यशाकटायनकृतौ शब्दा-
नुशासने वृत्तौ चतुर्थस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः
समाप्तः । समाप्तश्च चतुर्थाध्यायः ।

691. 39. I. 12.

प्रक्रियासंग्रहः—अभयचन्द्रमुरिकृतः

Paper 651 Foll. 8½ X 6½ inches.
14 lines in a page. Grantha script. New.
Good. Good writing. Bound in two
volumes.

This is a recast of the Śābdānūśā-
sana of Śākaṭāyana. The author has
omitted such sūtras as found unnecessary
in a work intended for beginners. His
arrangement of Sūtras is the same as that
found in the works like the Prakriyākalau-
mudī and Siddhāntakaumudī on Pāṇini.
Though the MS. does not give the
author's name, it is understood from the
colophon found in the MS. described
under D. No 1534 of the Madras Govt.
MSS Library Catalogue, and the refer-
ence found on page 25 of the Indian Anti-
quary XVI—1887, that the author was
Abhayacandrasiddhāntasūri or Abhaya-
candrasūri in short. The author is be-

lieved to have lived in the beginning of
the 14th Century A. D. as one of his disci-
ples, called Kesavavarnin wrote a com-
mentary on Gomathasāra in the Śāka
year 1281=1359 A.D. (Vide Belvalkar's
Systems of Sanskrit Grammar, 1915, page
72) The following subjects are dealt with
in the work—Sanjñā, Sandhi, Subanta,
Stripratyaya, Kāraka, Samāsa Taddhita,
Tīnanta and Krt.

Complete.

Beginning :

मुनीन्द्रमभिवन्द्याहं पारुषकोक्तिं जिनेश्वरम् ।

मन्दबुद्धपतुगेधेन प्रक्रियासंग्रहं ब्रुवे ॥

तत्रादौ शान्ति संख्यहारार्थं संज्ञान्प्रह. कथ्यते ।
तद्यथा—अइउण् । ऋक् । एओइ । ऐऔच् । ह्य
वरलृ । ञपटणनम् । जगडडङ् । शभघडवप ।
खफछरुषद् । चटतव् । कपय् । णपसमसःकःपःर ।
हल् । इति वर्णसमान्नायः, अणादिप्रत्याहारार्थः ।
तत्राणित्येतत्प्रत्याहारविधिरुच्यते । अप्रयोगीत् । इहो-
पदिष्टो वर्णः समुदायो वा यो लौकिकप्रयोगे न
इदयते स इत्संज्ञो भवति । अइउणित्यत्र णकार-
स्येत्संज्ञायाम् । सारमेतेत् । इता महापदिष्टो वर्णः
समुदायो वा आत्मनः प्रवृत्ति आत्मनादितो व्यव-
स्थितानामात्मनश्च संज्ञा भवति । इति अणिचकारि-
काराकारा उच्यन्ते ।

End

क्रियाया तदर्थाय लुण् लृट् च । धातोर्वुण्लृटौ
लुम् च भवति तदर्थाय क्रियाया प्रयुज्यमानायाम् ।
भोजको ब्रजति । भोक्ष्ये इति ब्रजति । भोक्तुं ब्रजते ।
छेद् तुमिच्छार्थं तुल्यकर्तृके । इच्छार्थं तुल्यकर्तृके
तदर्थं क्रियान्तरे उपपदं धातोर्इदनुमी भवतः । मुञ्जी-

Karikavali and the Siddhantamuktāvali in Nyaya (Vide page lxxviii of the Preface to the De- Catalogue of Sanskrit MSS in the collections of the Asiatic Society of Bengal by MM Haraprasada Sastri Vol VI 1931) The work deals with the following subjects in 27 chapters in the same order as found in Bhaṭṭojī's Siddhantakaumudī
1 सङ्गा, 2 सन्धि 3 शब्दाधिकार, 4 लोप
लय, 5 कारक, 6 समास, 7 तद्धित, 8 to
17 तिङन्त, 18 हेतुमति नि, 19 सन्नन्त,
20 षडन्त, 21 नामधातु 22 परस्मैपद,
23 आत्मनेपद, 24 कर्मकृतप्रक्रिया, 25 लकारार्थ, 26 कृत्

The MS is complete in the above mentioned 26 chapters

Beginning

अथ त्यादिरुच्यत । तिप् तस् अन्ति । सिप् तस् थ । मिप् वस् मत । ते आते अन्ते । से आये ध्वे । ए वहे महे । यात् याताम् युस् । यास् यातम् यात । याम् याव याम । ईत् ईयाताम् ईरन् । ईयास् ईयाताम् ईध्वम् । ईय ईवहि ईमहि । तुप् ताम् अन्तु । हि तम् त । आनिप् आवप आमप् । त्राम् आताम् अन्ताम् । स्व आथाम् ध्वम् । ऐप् आवहैप अमहैप् ।

End

चण वामाक्षणे पूर्वकाले । धा पूर्वकाले चण वा स्यात् । पौन पुन्ये । स्मृत्वा स्मृत्वा नमामि । स्मार स्मार नमामि ।

क्रतो ये यत्र विहितास्तत्र भवन्ति ते ।

कृदा कभाव इत्युक्तेरन्यत्रापि प्रयागत ॥

तथाच—

कृत्तद्धितसमासानामभिधान नियामकम् ।

लक्षण त्वनभिज्ञाना तदभिज्ञानसूचकम् ॥

बहुल ब्राह्मणि ॥ यदिद लौकिकप्रयागन्युत्पत्तौ लक्षणमुक्त तद्वैदिकप्रयागन्युत्पत्तौ बहुल ज्ञेयम् । कचि द्विहित स्यात् कचिनिषिद्ध स्यात् कचिदा स्यात् कचित्ततोऽन्यत्रापि स्यादित्यर्थ । पूर्वमि । ब्राह्मणास इत्यादिवेदपदसिद्धये ।

इति ष्लादिपाद । अदध्याय । इति मुग्धशोध- व्याकरण समाप्तम् ।

गीर्वाणवाणीवदन मुकुन्दसकीर्तन चेत्युभय हि लोके । सुदुलभ तच्च न मुग्धबोधान् लभ्यतेऽत पठनीयमेतत् ॥ विद्वद्वनेधरच्छात्रो भिषक्केशवनन्दन ।

वापदेवधकारेद विप्रो वेदपदास्पदम् ॥

गौर्वाचस्पतिनेव पद्मगपुरी बोवाहिनेवामव

येनैकेन विदुष्मती वसुमती मुख्येन सख्याऽन्ताम् ।

साऽय व्याकरणार्णवैकतरणिश्चातुर्यचिन्तामणि

जीवात्काविदगवपर्वतपनि श्रीवापदेव कथि ॥

यस्य व्याकरणे वरेण्यघटना स्फीता प्रबन्धा दश

प्रख्याता नव वेशकेऽपि तिग्निनिर्गारार्थमेकाऽद्भुत ।

साहित्ये श्रय एव भागवततत्त्वाक्तौ ग्रयस्तस्य मुग्ध

न्तर्वाणिशिरोमणेरिह गुणा के के ॥ लोकोत्तर ॥

Colophon

इयाचार्यचूडामणिश्रीवापदेवपण्डितविरचित मुग्ध
शोधव्याकरण समाप्तम् ।

695

42 B 23

मुग्धशोधः—वापदेवकृतः

Page= 14 Foll 17 X 3 inches 6

have flourished in the 11th Century A D. Inscriptions of the king Bhoja are found dated 1062 A D. The work is quoted by Vardhamana in his Ganaratnamahodadhi. Bhojadeva says in his Rājamrganka that the work was composed in Ś'aka 964 corresponding to 1042 A D. The work is divided into eight adhyayas each containing four padas on the model of the Astadhyaṇī of Pāṇini. On the whole it contains more than 6000 sutras. The statement made by the editor of the work in the Trivandrum Sanskrit Series No 117 as the work contains only seven chapters is not acceptable as this MS contains the 8th chapter also.

Bhoja incorporates the Vartikas Unādi-sūtras, Paribhasas into the body of the work with the intention of making the study easier than that of Pāṇini's rules.

Complete in 8 adhyayas

प्रणम्यैकात्मतां यातो प्रकृतिप्रत्ययाविव ।

श्रेयःपदमुपेक्षानो पदलक्ष्म प्रचक्षते ॥

अङ्गु । ऋलृक् । एओङ् । ऐऔच् । हयवर् ।
छण् । अमङ्गनम् । क्षमश् । वदवप् । जवगडदश् ।
खफठचउतत् । कपय् । शपसर् । हट् । सिद्धि-
क्रियादिर्लोकात् । भूमादि क्रियावचना धातु । शुचु-
ल्लिप्पादिश्च । सनायन्तश्चप्रणिङ् । अर्थप्रदधातुप्रत्यय-
प्रातिपदिकम् । कृतहितकञ्चाप्लुङ् । समासानु-
करणे निपाताश्च ।

End

असूयाममतिक्रोपकुत्सनक्षियाशी । प्रैपलास्यानेषु
स्वरित । उदात्तादनुदात्त । उदात्तस्वरितपरश्च वा

यण । एकादे अपादादौ पादादिके वाच्ये । स्वरि-
तस्यैरुथुतो सिद्धि ।

Colophon

इति श्रीमहाराजाधिराजपरमेश्वरभोजदेवप्रिचिते सर-
स्वतीरुणभरणनाम्नि व्याकरणे अष्टमोऽध्यायः ।

698

39 I B

सरस्वतीरुणभरणव्याख्या हृदयहारिणी—
दण्डनाथनारायणभट्टकृता

Paper 1247 Foll 8 X 6½ inches 14
lines in a page Devanagari script. New
Good Good writing

Bound in 7 volumes or 8 parts on the
whole the volume 3 containing 2 parts.
The pagination in parts 1 to 3 is
continuous as 1 to 1043 and in parts 4 to
8 as 1 to 1449

This is a good commentary on Bhoja-
deva's Sarisvatīkathanābharana described
under the last number. The commentary
was written by Nārayana-bhaṭṭa who is
mentioned with the title Daṇḍanātha.
Generally this title would mean a Minis-
ter or a Commander in Chief of a King.
It is not clear under whom he was a
Daṇḍanātha. The text and commentary
have been published in the Trivandrum
Sanskrit Series No 117 wherein the editor
of the work infers that the Commentator
Nārayana-bhaṭṭa as the title indicates
might have been the Commander in Chief
or other officer in the Court of King
Bhojadeva 11th Century A D. But the
inference merely based on the title is

lines in a page. Bengali script. Old.
Injured. Legible writing.

Contains the Kidānta portion only incomplete.

696. 42. B. 21.

कारकोल्लासः—भरतसेनकृतः

Paper. 11 Foll. 12 × 3 inches. 6
lines in a page Bengali script. Old.
Injured. Good writing.

This is a primer dealing with the case affixes in Sanskrit by Bharatasena, *alias* Bharatamallika. He was the son of Gaurangamallika, a descendant of the family of Hariharakhān of the Vaidya caste which is mentioned by the term Ambaṣṭha. Bharatasena is known to have been the author of about 16 works including the commentaries on the five Mahākāvya. In his Upasargavṛtti the date of its composition is given as Śaka 1758 corresponding to 1836 A.D. (Vide No. 3177 of the Notices of Sanskrit MSS. by Rajendralala Mitra. Vol. IX. 1888) In his Nāma-lingānusāsanavyākhyā Mugdhabodhini, Bharatasena says that the commentary was written according to the Mugdhabodha school of Vopadeva. Therefore it is presumed that Bharatasena must have belonged to the Mugdhabodha school and that the Kārikollāsa also must belong to that school. M. M. Haraprasada Śāstri (1930 A.D.) says that he had seen the author's great-grand-son Lokanāthamallika.

Complete.

Beginning.

त्रैलोक्यत्राणकृतरौ नत्वा गौरीमहेश्वरौ ।
करोति कारकोल्लासं पद्येन भरतो भिषक् ॥
कारक स्यात् क्रियामूलं त्रिधा धात्वर्थ उच्यते ।
धातवस्त्रिविधा धीरसक्ताः केचिदकर्मकाः ॥
सकर्मकाश्च कतिचित् कतिचिच्च द्विकर्मकाः ।
न साधयितुमीडा ये वस्त्वन्तरमकर्मकाः ॥
सत्तामात्रार्थकास्ते भूरादय उदीरिताः ।
त्राता भवति गोविन्दः सदा भाति महेश्वरः ॥
चित्ते तिष्ठतु मे शम्भुरेवमन्येऽप्यकर्मकाः ।
वस्त्वन्तरं साधयितुं समर्था ये सकर्मकाः ॥

End :

कारकोक्तविधिः स्वल्पं मयात्र परिकीर्तितः ।
विस्तरेणैव विज्ञेयस्तन्त्रान्तरविलोकनात् ॥

Colophon.

इति सदैवमल्लिखीयश्रीहरिहरखानवंशोद्भवगौराङ्ग-
मल्लिकारमजश्रीभरतसेनकृत कारकोल्लासः समाप्तः ।

697

38. I. 7.

सरस्वतीकण्ठाभरणम्—भोजदेवकृतम्

Paper 170 Foll 8½ × 6½ inches 14
lines in the page. Devanāgarī script. New.
Good Good writing.

As said before this also is a work on grammar of the later period written by Bhōjadeva, king of Dhārā. It is well known that the King Bhoja was a patron of Sanskrit and about twenty works have been ascribed to him. Bhoja was one of the Paramāra rulers of Mālwa and was the son of Sindhurāja (997 A.D.). Therefore Bhoja generally believed to

Beginning •

701

42. A. 100

शिवं प्रणम्य सर्वेशं सर्वभाषामुलक्षणम् ।
सक्षिप्तसारमाचष्टे पण्डितः क्रमदीश्वरः ॥

संक्षिप्तसारः वृत्तिसहितः—क्रमदीश्वरकृतः

Paper 42 Foll 17½ × 3½ inches 6
lines in a page Bengali script Old.
Injured Good writing
Contains the Krdantapāda only

वृद्धिरादैजारालौचोऽडः । अडः स्थाने आत् ऐच्
आर् आल् ऐच् इत्येते आदेशाः क्रमः क्रमवतामङ्ग-
मिति यथाक्रमं वृद्धिः परिभाष्यत इय्यध्याहारः ।
संज्ञापरिभाषादेः सूत्रलक्षणम् ।

702

42 A 107.

End

संक्षिप्तसारः वृत्तिसहितः—क्रमदीश्वरकृतः

सर्वैरेषा मयोकृत्या भाषा वृद्धानुसारतः ।
वालव्युत्पत्तिदिङ्मात्रदर्शनार्थं तु लक्षणम् ॥

Paper 23 Foll 17 × 3½ inches 6
lines in a page Bengali script Old
Injured Illegible writing
Contains the Subantapāda only

Colophon

703

42 B 17

इति याद्रीन्द्रचक्रचूडामणिमहापण्डितश्रीक्रमदीश्व-
राचार्यकृतौ संक्षिप्तसारे महाराजाधिराजश्रीमञ्जुमर-
नन्दिपरिशोधिताया वृत्तौ रसवत्या सप्तमः समाप्तपादः
समाप्तः । समाप्तोऽयं व्याकरणाख्यो ग्रन्थः ।

संक्षिप्तसारः वृत्तिसहितः—क्रमदीश्वरकृतः

Paper. 19 Foll 17 × 3½ inches 5
lines in a page Bengali script. Old
Injured Legible writing
Contains the Tinantapāda only in
complete

The former owner of the MS

श्रीगुरुप्रसाददेवशर्मणः पुस्तकमिदम् ।

Date of copying

704.

42 B 20

• वैशाखस्य दशमदिवसे समाप्तोऽयं समाप्तः ।

The name of the scribe

श्रीगुरुप्रसाददेवशर्मणः स्वाक्षरमिदम् ॥

संक्षिप्तसारः वृत्तिसहितः—क्रमदीश्वरकृतः

Paper 38 Foll 16½ × 3 inches 5
lines in a page Bengali script Old
Injured Illegible writing
Contains the Samāsapāda only in
complete

700

33 C. 15

संक्षिप्तसारः वृत्तिसहितः—क्रमदीश्वरकृतः

Palm leaf 22 Foll 15½ × 1½ inches
5 lines in a page Oriya script Old
Injured Good writing
Contain the Karakapāda only

705

42 B. 40

संक्षिप्तसारः वृत्तिसहितः—क्रमदीश्वरकृतः

Paper 22 Foll 16½ × 3 inches 6

faulty as the title *Danḍanātha* is seen to have been born even by the persons of the later period. For instance *Saluva Timma* the commentator on the *Bala bhārata*, is said to have born the title *Danḍanātha*. *Sāluva Timma* was the famous minister of *Kṛṣṇadevarāya*, king of *Vijayanagara* (1569—1530 A D). Thus there is no satisfactory evidence to fix our commentator definitely to certain period. The codex reads the textual sūtras also.

Wants beginning in the first pāda of the first adhyāya and goes on up to the end of the seventh adhyāya.

Beginning

मकारमि करोति प्रत्याहारार्थम् । तस्योच्चारण
चतुर्भि । चयः शब्दोऽमि इत्यकारेण । शावयम इति
यकारेण । यो नमि नम् वा इति नकारेण । दमो
हन्वादा इति टकारेण । समम् । शम इति वर्णानुप-
दिश्य पूर्वोच्चान्ते नकारमि करोति प्रत्याहारार्थम् ।
तस्योच्चारणेमेकेन । अत आद् यमि इति यकारेण ।

End

उत्तस्य प्राशु पथादज्ञानमुपदेशदर्शनादिष्टसिद्धि ।
बहुल उन्मत्तस्यत आरम्य यदित ऊर्ध्वमनुक्रमित्या-
मस्तस्य सज्ञाप्रत्ययविधानादेः पूर्वे वा मध्ये पूर्वोपदिष्ट-
सज्ञागुदेशानतिक्रमेणोपदेशोऽत्र द्रष्टव्य । ते विप्रति-
पेधे पर कार्यमिति समानाश्रये पूर्वोपदिष्ट प्राग्विज्ञा-
दगिमादेः प्रत्याहाराधिकारादेभ्य समस्तस्याभीष्टस्य
विधिः सिद्धिर्भवति ।

Colophon

इति श्रोतृपदनाथनामापगमभट्टविरचितायां सप्तमी-

कण्ठाभरणस्य वृत्तौ द्वयहारिण्या सप्तमोऽध्याय
समाप्तः ।

699

10 C 19

सप्तमिसारः वृत्तिसहितः—क्रमदी, भरकृतः

Paper 259 Foll 15 × 3½ inches 6
lines in a page Bengali script Old
Injured, Illegible writing

Samksiptasara is one of the grammati-
cal works of the later period, by *Krama-*
disvara. It is in the form of *Sūtras* and
Vṛtti called *Rasavati*. The author *Krama-*
disvara is mentioned in the colophons
with the title *Vādīndracakracūḍāmaṇi*.
It is said that the *Vṛtti* of *Kramadisvara*
was revised by *Mahārājādhirāja Juma-*
rānandin. Hence the work is also called
Jumarajākaraṇa. It is not possible to
specify which portion of the *Vṛtti* was
Kramadisvara's and which was *Jumara-*
nandin's as both are mingled together. As
the *Vṛtti* quotes *Kālidāsa*, *Māgha*, *Bhāṛavi*,
Murāri Jayāditya (850 A D) and *Kaṣyapa*
(1050 A D), it may be assigned to
the period later than the 11th Cen-
tury A D. The work is divided into the
following 8 pādas—1 *Samjñā* sādhi-
pāda, 2 *Tiṇantī* pāda, 3 *Kṛdantī* pāda,
4 *Taddhitā* pāda, 5 *Kārikā* pāda, 6 *Su-*
bantā pāda, 7 *Samāsa* pāda and 8 *Prākṛta*-
pāda.

Contains pādas 1 to 7 only. Foll 19
to 26 give the sūtras alone contained in
the 1st pāda.

End

अयमपि यागो मान . . . विभागोऽभूत् । तथाहि
लके यस्य . . ।

710 42 A 50

संक्षिप्तसारटीका—गोपीचन्द्रकृता

Paper 48 Foll 16 X 3½ inches 6 lines
in a page Bengali script Old Injured.
Illegible writing

Contains the Subantapada

Reads the following colophon

इत्यौत्थामनिकगोपीचन्द्रविरचिता सुबन्तटीका
समाप्ता ।

711 42 A 90

संक्षिप्तसारटीका—गोपीचन्द्रकृता

Paper 99 Foll 15 X 5 inches 7 lines
in a page Bengali script Old Injured.
Good writing

Contains the Samasapada only

Reads the following colophon

इत्यौत्थासनिकगोपीचन्द्रविरचिताया महाराजा-
धिराजजुमरनन्दिपरिशोऽप्रिताया इत्तिटीकाया सप्तम
समासपाद समाप्त ।

712 42 B 99

संक्षिप्तसारटीका—गोपीचन्द्रकृता

Paper 27 Foll 12 X 3 inches 7 lines
in a page Bengali script Old Much
injured Illegible writing

From the introductory stanza given
below it is understood that Jumarananandin

did not revise the portion of the Taddhita
chapter of Kramadīśvara's Samkṣiptasara
and Goyācandra wrote a commentary on
the same to fill up the omission

Contains the Taddhita portion

Beginning

जुमरनन्दिशोधितभागात्परिशिष्टमस्ति यत्किञ्चित् ।
तत्संपूर्णं कुरुते गोपीचन्द्र प्रसीर्णया वृत्त्या ॥

स्त्रीपुसाभ्यां नण् तद्बृन्दादयो । तद्बृन्दादयो या
वन्त एवार्था प्रयुक्तास्तेषु वाच्येषु स्त्रीपुस्त्वयेता
भ्यामुत्तरे नण् भवति । स्त्रीणं पौकम् ।

End

अधात्विति किम् । मुनयिका । सुपात्रिका ।
खट्विका । खट्वना । अखट्विका ।

Colophon

इत्यौत्थामनिकगोपीचन्द्रविरचितजुमरनन्दिपरि-
शोधितपरिशिष्ट समाप्तम् ।

713 42 B 110.

संक्षिप्तसारटीका—गोपीचन्द्रकृता

Paper 49 Foll 15½ X 3 inches 6 lines
in a page Bengali script Old Injured
Good writing

Contains the Subanta portion incom-
plete

714 42 A 83

संक्षिप्तसारटीकाव्याख्या कोमुदी—अभि
रामविरचिता

Paper 32 Foll 13½ X 3 inches 7 lines
in a page Bengali script Old Injured
Illegible writing

lines in a page. Bengali script. Old. Injured. Legible writing.

Contains a fragment of the Subantapāda.

706. 42. B. 98.

मंशिसारः वृत्तिसहितः—ऋषदीश्वरकृतः

Paper. 221 Foll. 13 X 3 inches. 10 lines in a page. Bengali script. Old. Injured. Illegible writing.

Contains the pādas Sandhi, Tinanta, Krdanta, Taddhita and Samāsa only.

707. 42. B. 111.

मंशिसारः वृत्तिसहितः—ऋषदीश्वरकृतः

Paper. 100 Foll. 16½ X 2½ inches. 4 lines in a page. Bengali script. Old. Injured. Illegible writing.

Contains a fragment of Tinantapāda and Krdantapāda only.

708. 42. A. 2.

संक्षिप्तमार्गशिका—गोपीचन्द्रकृता

Paper. 76 Foll. 16 X 3 inches. 6 lines in a page. Bengali script. Old. Injured. Good writing.

A commentary on Kramadivara's Samkṣiptasāra by Govindra who is mentioned with the title *Antlāsamika* which M. M. Haraprasādasāstrī explains to mean 'one to whom the king stands up and offers a seat in his court.' Govindra is believed to have lived in the 12th Century A.D.

Contains the Subantapāda.

Beginning :

द्वक् । नित्याना पदानां प्रतिपत्त्यं प्रकृतिप्रत्यय-
विभागपरिकल्पनं शास्त्रेण नियते ।

End :

प्रियात्राः प्रियात्रौ प्रियात्राः । प्रियात्रान्, प्रियात्रौ,
प्रियात्रान् । प्रियात्रा, प्रियात्राभ्या, प्रियात्राभिः ।
प्रियात्रे प्रियात्राभ्या, प्रियात्राभ्य, प्रियात्रः, प्रियात्रा-
भ्याम्, प्रियात्राभ्यः । प्रियात्रः, प्रियात्रो, प्रियात्रान् ।
प्रियात्रि, प्रियात्रो, प्रियात्रान् ।

Colophon :

इति नृपापिडितौत्थाननिरागोईचन्द्रविरचितया
-वृत्तौ सुवन्तटीका समाप्ता ।

Date of copying Saka : 1730

709. 42. A. 4.

संक्षिप्तसारटीका—गोपीचन्द्रकृता

Paper. 16 Foll. 13½ X 3 inches. 6 lines in a page. Bengali script. Old. Injured. Legible writing.

Contains the Kārikapāda only incomplete.

Beginning

त्रिया । नाम्न इयविसागन् करोदिमंश नत्त
एव । अतः पदर मुगे धारनीयादी कर्तुमसुरेदे-
यादिना कर्तुमिमांश नत्तद्वनीना । अत्रिहत्याया
त्रियाय नत्त मुन्दर्य न कर्तते ; अत आह—त्रिया
नर्ते धत्त्यं इति । न धत्तेत्येः कर्तुमि पदिस्यन्त-
मालन्मात्र्यः ।

आकृत्य टिप्पणासार विज्ञाप गौरव मतम् ।
गोपालस्तनुते सूत्रमुदे सारार्थदीपिका ॥

* * * *

वृन्दारकवृन्दपरिचरितपदाम्बुद्वन्द्वश्रमत्रिपुर-
हरनमस्कार एव परममङ्गलमिति श्रीशिवप्रणामरूप
मङ्गल ग्रन्थमुदाहरति—शिवम्यादि ।

Colophon

इति विविधविद्यानिशारदश्रीकविवृन्दवर्णारविन्द
द्वन्द्वमिलिन्दवन्द्यपदीकुलद्वयश्रीगोपालचक्रवर्तिरिचि
ताया सारार्थदीपिकाया प्रथम सप्तमन्विषाद
समाप्त ।

716 42 B 77

संक्षिप्तसारव्याख्या सारार्थदीपिका—

गोपालचक्रवर्तिकृता

Paper 59 Foll 14½ X 3½ inches 6
lines in a page Bengali script Old
Injured Legible writing

Contains the Samasapada only

Reads the following Colophon

इति विविधविद्यानिशारदश्रीकविवृन्दवर्णारविन्द
द्वन्द्वमिलिन्दवन्द्यपदीकुलद्वयश्रीगोपालचक्रवर्तिरिचि
ताया सारार्थदीपिकाया सप्तम समासपाद समाप्त ।

717 42 B 98

उणादिपरिशिष्टम्—क्रमदीश्वरकृतम्

Paper 7 Foll 13 X 3 inches 10 lines
in a page Bengali script Old Injured
Illegible writing

This is a supplement to the krtpada of
the Samksiptasara containing rules on the

Unādi affixes together with a vitti by
Kramadis vara
Complete

Beginning

यदेरुणादिवातादौ । वक्तादौ वाच्य वादहत्ते
उणादिर्भवति । आदेशागमगुणवृद्धिदस्वाद्या य शमभय
परिवर्तनाया । वा—वायु पतन ।

End

इति वादान्द्रवकचूडामणिमहापण्डितश्रीक्रमदीश्वर
कृताया वृत्तौ कच्छेपे उणादिपाद समाप्त ।

718 42 A 12

उणादिपरिशिष्टम्, वृत्तिसहितम्—क्रमदी
श्वरकृतम्

Paper 5 Foll 13 X 3 inches 6 lines
in a page Bengali script Old Injured
Illegible writing

Wants the beginning otherwise com-
plete

719 39 E 24

उणादिमूर्तवृत्तिः—शिवदासचक्रवर्तिकृता

Paper 57 Foll 8 X 6½ inches 14
lines in a page Devanagari script New
Good Good writing

This is a commentary on the Unādi
portion of the Samksiptasara described
above. The commentator's name is Siva-
dasacakravartin. J. Eggeling describes
the work among the works belonging
to the katantra school (Vide No 771
of the India Office Library Catalogue
part II)

This is an exposition of Goyicandra's Samksiptasāratika, by Abhiramaṣṭya lamkara of Vandhyagatīya gayagbata family. The MS does not give the names of the work and the author. However they are made out from Nos 831 and 832, (page 222) of the India Office Library Catalogue part II.

No 831 reads the following colophon

इति वन्धवटीयमयवटकुलोद्भवश्रीयुताभिरामवि-
द्यालकारभट्टाचार्यकृतौ सक्षिप्तसारटीकाव्याख्याने कौ-
मुद्या गोयीचन्द्रिकाया तिडन्तपाद समाप्त ।

Foll Nos 25 to 29 are missing

Contains the Karaka portion incom-
plete

Beginning

विहिततद्विधादपि नाम्न कर्त्रादिसञ्ज्ञाविधानपूर्वक
प्रथमादिविभक्तिविधानार्थं तद्विधापादानन्तरं कारकपाद
मारभमाणं कारकेषु मुख्यत्वात् कर्तृलक्षणं प्रथम
मभिधेयमिति क्रियेति । प्रकृतिप्रत्ययविभागपरिकल्पनया
शब्दसाम्यप्रतिपादकशास्त्रस्य व्याकरणत्वे सञ्ज्ञासूत्र
स्य कथं व्याकरणत्वम् । कर्त्रादिसञ्ज्ञाविधानेन सुप्रत्य
यान्तस्य प्रकृतिप्रत्ययविभाग एवात्र क्रियत इत्यदोषः ।

End

कर्मत्वे सिद्धे कर्मवत्त्वमनर्थकम् । सामान्यधर्मस्य
विशेषकथने धात्वर्थेनोपसंग्रहेऽपि विशेषकर्मसम्बन्धे
सकर्मवत्त्वमसम्भवे . . ।

715 42 B 81

संक्षिप्तसारव्याख्या सारार्थटीका—

गोपालचरचर्तित्वा

Paper, 49 Foll 14 X 2½ inches 8 lines

in a page Bengali script Old Injured
Good writing

This is a commentary on Kramadī-
svara's Samksiptasāra by Gopalacakra-
vartin, disciple of Kavicandra and a
descendant of Vandyaghatī family. Kavi-
candra is also called Vamsīvadana in
his Samksiptasāratippaṇi Vyākaranādarsa
(Vide Nos 823 to 829 of the India Office
Library Catalogue part II). Gopala-
cakravartin was also the author of
the Jyotiratna wherein it is stated that
the work was composed in the year
S'aka 1594=1672 A.D. (Vide No 75 of
the Notices of Sanskrit MSS Second
Series By MM. Haraprasada Sāstrī
1904). The author therefore, must have
belonged to the middle of the 17th
Century A.D. For another copy of the
work see No 232 of the Notices of Sanskrit
MSS by Haraprasada Sāstrī mentioned
above.

Contains the 18th pada only

Beginning

य सर्वेषां मतमनुसरन् भाति तत्तत्स्वरूपो
दूरे वाचापि च मनसा योऽन्तिरुत्थोऽपि नित्यम् ।
यस्माद्विषयजगदपि च सत्सच्चिदानन्दमूर्ति
विष्णुर्ज्योतिर्जयति नितरां सर्वदा माधव स ॥
शान्तोर्बद्धवपुर्विरिञ्चिजननीं वक्ष्य स्थलस्थां हरे
र्यां सर्वैरपि बन्दिताद्भियुगला सूते तन्शेषजगत् ।
वाणी वाङ्मयदेवतास्त्रिभुवोः सर्वैरगम्यापि या
ता वन्दे निजभक्तकल्पलताका सच्चिन्मयीमम्बिकाम् ॥
अवाङ्मनसगम्य ।
अमोघानन्दजगत् त वन्दे श्रीगुरुमीश्वरम् ॥

(c) PRĀKRṬA

722

9 F 30

Beginning

प्राकृतप्रकाशः—वररुचिकृतः

Paper 3 Foll 9½ X 6½ inches 32 lines in a page Grantha script Old Much injured Clear writing

This is the well known work on Prākṛta grammar written in Sūtra style. The author is named Vararuci who is, however, identified by some of the commentators with the famous author of the *varṭikaṣ* on Pāṇini's grammar and also referred to by his synonymous name *Katyāyana* in later works. Accord-

ing to this MS the work is complete in eight chapters dealing with the first variety of the six kinds generally known in Prākṛta dialects namely 1 Mahārāṣṭri, 2 Śauraseni, 3 Magadhī, 4 Paisaci, 5 Culikapaśaci and 6 Apabhraṃsa. The metrical commentary on this work called *Prakṛtamanjari* also is complete in eight chapters dealing with the first of the six varieties said above. But the printed book edited by E. H. Cowell consists of 12 chapters of which 1 to 9 correspond to 1 to 8 of this MS and 10 to 12 deal with Paisaci, Magadhī and Śauraseni.

Complete in 8 chapters

आदेरत । आ समृद्धयादिषु वा । इदीयत्पक्वम
वेतसम्यजनमृदङ्गाङ्गारेषु । लोपोऽरण्ये । ए शय्यादिषु ।
ओ बदरे देन । मयूरमयूखयोर्व्या । चतुर्थीचतुर्दशोस्तु
ना । अदातो यथादिषु वा ।

End

आ कुत्सायाम् । रे अरे हरे सभाषणरतिरुल्लासे
पेषु । विवमिवविद्या इवार्थे । शेष सत्कृतात् । निपाता
विज्ञाति ।

Colophon

इति प्राकृतप्रकाशसूत्रे अष्टम परिच्छेद ।

723

35 C 18

प्राकृतप्रकाशवृत्तिः मनोरमा—भामहकृता

Paper 17 Foll 10½ X 4½ inches 10 lines in a page Devanagari script Old Slightly injured Good writing

A commentary on Vararuci's Prākṛta prakāśa by Bhamaha. The commentary is called *Manorama*. Though this MS does not give the commentator's name, another MS of the same work described under the next number mentions it as *Bhāmaha*. Cowell's edition of this work divides it into 12 chapters while this MS

Complete.

Beginning :

वादेरुणादिवातादौ । वातादौ वाच्ये वादेरुत्तर
उणादिर्मपति । आदेशागमगुणवृद्धिस्वादयो यथासंभवं
परिकल्पनीयाः । वा-वायुः वातः । बन्ध-बन्धुर्ज्ञातिः
सुहृद् । पा-पायुरपानम् । कृष्ण-कृष्णः शिल्पी ।

End :

लीङ् शिगादेशः शिमुः शोभाजनः । कदि
सुम्लोपः । कट्टनगंगाता । इति शिवम् ।

Colophon .

शिवदासचक्रवर्तिकृता उणादिसूत्रवृत्तिः समाप्ता ।

720. 33. C. 15.

जुमरकौमुदी—पदुनन्दनकृता

Paper. 113 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6
lines in a page. Oriya script. Old. Much
injured. Legible writing.

A treatise on the Samksiptasāra school
of grammar dealing with the formation
of words according to that school by
Yadunandana.

Contains the Kṛdanta and Kāraka
portions.

Beginning .

योगीन्द्रमानसतडागविकासमान-

गङ्गाच्छलेन विगलन्मकरन्दधारी ।

तद्वक्तव्यन्दनयनभ्रमरैर्निपीतं

वन्दे हरेः सकलकामदुर्घं पदाब्जम् ॥

कृत्सु शतृशानौ । अविशेषात् त्रिषु लिङ्गेषु कृत्
शतृशानौ भवतः ।

End :

Colophon :

इति श्रीगोविन्दचरणैकशरणशाब्दिकपदुनन्दनविर-
चिताया जुमरकौमुद्यां प्रक्रियाया तृतीयः कृदन्तपदः
समाप्तः ।

Colophon :

इति श्रीगोविन्दचरणैकशरणशाब्दिकपदुनन्दन-
प्रणीताया जुमरकौमुद्यां प्रक्रियायां कारकपादः समाप्तः ।

721. 33. C. 15.

प्रक्रियादीपः—प्रद्युम्नाचार्यकृतः

Palm-leaf. 171 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
6 lines in a page. Oriya script. Old.
Much injured. Good writing.

A treatise dealing with the formation
of words according to the Samksiptasāra
school of grammar by Pradyumnācārya
who is said to have born the title Vidyā-
bhūṣaṇa.

Contains up to the end of Tīrāntapra-
karana

Beginning :

लम्बोदरपदपुगलं धृन्दारकट्टन्दवन्दितं वन्दे ।

भक्तजनकरूपवल्ली जगदम्बामम्बिका च गुरुम् ॥

अइउण् । ऋलृक् । एओङ् । ऐऔच् । इति सूत्र-
चतुष्टी । एकादश प्रत्यहारा गृह्यन्ते । आदिवर्णोऽन्त्येन
सह प्रत्याहारः । हलः अचः उत्तौ ।

End :

एवं सुभनायते । दुर्मनायने । देहायते । सखायते ॥

Colophon :

इति प्रद्युम्नविद्याभूषणाचार्यविरचिते प्रक्रियादीपे दश-
गणतिङन्तपादः समाप्तः । समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।

The following stanza is read at the end

पठनामपि वदतामपि

चिन्तयता चापि शृण्वतामपि वा ।

वरुचिविरचितवेद्या

विद्या विद्याय तनुताम् ॥

725 37 B 10

प्राकृतप्रकाशवृत्तिः— रामपाणिनादकृता

Paper 87 Foll 13 X 8½ inches 19 lines in a page Devanagari script New Good Good writing Written on one side of paper Transcribed from a MS available in the curators office Library Trivandrum

This is a commentary on Vararuci's Prākṛtaprakāśa by Ramapaṇināda who lived in the 18th Century A D The author is believed to have written a good number of other works such as Kṛṣṇavilāsavijāhṛya Kamsavaho Uca niruddho Raghaviya Viṣṇuvilāsa etc and is said to have been the disciple of Nārāyaṇabhaṭṭa the famous Kerala author The work has been printed and published by the Idyar Library under the editorship of Dr C Kunhan Raja and Pandit K Ramachandra Sūrya The MS is complete in eight paricchedas

Beginning

मुमुक्षुभिरेव गृहीता बहुविधरूपवतारगम्भा ।
जयति स भगवान् स विष्णु प्राकृतशस्त्रप्रथम इव ॥
प्रणिपत्य विप्रराज श्रीगुरुपाद मुनित्रय वागीश्व ।
शक्तमस्मिन्ना च प्राकृतवृत्तमश क्रियते ॥

तत्राने विपिन्याम समकन क्रियत—

विन्दुर्विधीयते योऽत्र यथा स्वाभाविकस्तथा ।

विन्यासो लिपुषु ज्ञेयस्ताभ्या पूर्णस्य मूर्धनि ॥

ताभ्या विधीयमानस्वाभाविकाभ्या पूर्णो यो वर्ण
तस्य मूर्धनि तयोर्विन्दोर्विन्यास । यत्र विधीयमान
दसह फलो । स्वाभाविका यत्र— कसा हसा ।

अनुस्वारस्त्वशास्त्रीय परस्य द्वित्वसूचक ।

वर्णयो पूर्वपरयोरन्तराले त्रिलिख्यते ॥

अस्मिन् शान्ते तादृग्विहितत्वादशास्त्रीय । प० ख
भि० खड् । अथ सूत्राण्युदाह्रियन्त—

आदेरात् । अविस्मरेऽयम् । आदेरित्यतश्च प्र
च्छेदसमाप्तेरविक्रियत । अत इति तु 'अदातो यत्र
दिपु' इति सूत्रात्प्राक्तेष्वविकार । इत ऊर्ध्व ये
ऽनुक्रमिष्यन्त ते विधय आदेरकारस्य वेदितव्या ।
वक्ष्यति 'लापोऽण्ये' । अरण्यं रण्य ।

End

रडयोर्ळ । कामा णट् । अहमियत्र अहके ।
अहके लोपपठिता । इत्येतावानय विद्याप । तदत्र
मेवेदमपि । तद्वयस्य सम्प्रज्ञान् पो व , ना ण , टा
ड , इत्याद्यश्चरविकारमात्रमेव । पैशाचऽपि शयना
श , रडलाना ल इत्येतावान्मात्रमय विनय इति
तादृग्वैवान्तमूताऽयमपि विद्याप ॥

प्राकृतश्लेषमेतत्प्रायणाक प्रयागनुसृत्य ।

अपरमपञ्चशादेऽभ्यगमन्वत्र विज्ञयन् ॥

Colophon

इति रामपाणिनाविरचिताया प्राकृतवृत्तौ अष्टम
परिच्छेद । समाप्तय प्राकृतवृत्ति ।

726 9 F 30

प्राकृतप्रकाशनामाख्या प्राकृतमञ्जरी

Paper 21 Foll 6½ X 9½ inches 32

into 10 chapters. The chapters 10 to 12 found in Cowell's edition are combined into one i.e. the 10th chapter in the MS. The last part of the last chapter dealing with Sauraseni has no commentary like the printed edition.

Complete in 10 chapters

Beginning

जयति मद्रमुदितमधुकम्भपुरस्ताकलनकूणितापाङ्ग ।
कारविहितगण्डकण्डविनोदसुखितं गणाधिपति ॥

आदेरत । अधिकारोऽयम् । यदित ऊर्ध्वमनुक्रम्या
मस्तदादेरत. एतान् भवतीत्येव वेदितव्यम् । आदेरेतत्
आपरिच्छेदसमासेत इति च आ अकारविधानात् ।
वा समृद्धादिषु । समृद्धि इत्येवमादिषु आदेरकारस्या
कारो भवति वा, समिद्धी । सामिद्धी । पञ्च ।
पाञ्च । अहिर्वाह । माणसिणी । पाण्डिवा ।
सारिच्छ । पाण्डिसिद्धी । पासुत्त । आसासो । पक्षे
अहिर्वाह । इत्यादि । समृद्धिप्रकटाभिजातिमनस्विनी
प्रतिपत्सदृशप्रतिस्पर्धिप्रसुताश्च । आकृतिगणोऽयम् ।

End

अनन्य एव । मिपा लोष्टि च । आश्वयस्याच्छरि-
व । दालादण्डदशनेषु । शेष महाराष्ट्रीयत् । "महा-
राष्ट्राद्वा भाषा विशुद्ध प्राकृत विदुः" इत्युक्ते ।

Colophon

इति वररचिविरचिताया प्राकृतमनोरमाया वृत्तौ
भाषाविभागो दशम परिच्छेद ।

The reading of the above colophon is
apparently wrong in respect of the author-
ship of the commentary as Vararuci

The front page of the fol 1 reads the
following stanza

"गुणायन्ते दोषा सुजनवदने दुर्जनमुखे
गुणा दोषायन्ते तदपि खलु नो विस्मयपदम् ।
तथाय जीमूतो लवणजलधेर्वारि मधुर
फणी क्षीर पीत्वा वमति गरल दु सहतम् ॥ "

The scribe adds

"खलाङ्कचन्द्रवत्सरेऽगस्त्यनागसयुते
पौषमासि कृष्णपक्षके विलेखित हि पुस्तकम् ॥ "

724 11 D 104

प्राकृतमकाशवृत्तिः मनोरमा—भामहकृता

Paper 24 Foll 8 X 3½ inches 11 lines
in a page Devanagari script Old
Slightly injured Good writing

Contains 1 to 11 chapters, and the text
only of the 12th chapter

The following additional stanza may read
in the beginning

वररचिविरचितप्राकृतलक्षणसूत्राणि लक्ष्यमाणेण ।
बुद्ध्या चकार वृत्ति सक्षिप्ता भामह स्पष्टान् ॥

End

प्राकृत्या दालण्डदशनेषु । शेष महाराष्ट्रीयत् ।

Colophon

इति वररचिविरचिते प्राकृतप्रकाशे मनोरमाया वृत्तौ
द्वादश परिच्छेद समाप्त ।

Date of copying

सवन १८३(१) भाद्रपदशुद्धद्वादशी रवौ अनू-
पुरत्येन आशारामेण लिखिता प्राकृतमनोरमा आत्म-
पठनार्थं परोपकारार्थं च ।

lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

Complete in 8 chapters

Three extra leaves are added at the end
containing an errata of the MS

729

24 L 4

प्राकृतप्रकाशव्याख्या—प्राकृतपञ्जरी

Palm leaf 24 Foll 17½ × 1½ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Complete in 8 paricchedas

730

25 E 13

प्राकृतप्रकाशव्याख्या

Palm leaf 13 Foll 12½ × 1 inches
8 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

An anonymous commentary on Vararuci's Prakṛtaprakāśa (Vice for complete copy R No 4389 of the Madras Govt Oriental MSS Library Catalogue)

Contains the Paricchedas 1 and 2 only
Beginning

अखिलमगुणावासमन्त्रातिमिरापहम् ।

आश्रितानां सुशरणं वन्देऽनन्त ॥

श्रियेऽस्तु व श्रीजैलदादराभे

मुनान्तरे वा भुवनेऽनन्तम् ।

निष्ठापनिर्णितमुवर्णवर्णा

जम्बुनदीवाम्बुनिवो विभाति ॥

भव स भवत पायादेपायायस्य जाह्नवी ।

भाति मूर्ध्नि जटा चूडात्रहसूत्रमिव स्थिता ॥

प्राकृतसूत्रगणानां वाररुचानां मयाधुना क्रियते ।

इति सरूपसिद्धि साक्ष्यसाङ्ख्येयम् ॥

आदेरत । आदेरित्या परिच्छेदसमाप्तेरधिकार । अत
इति चाकारमिधानात् । यदित ऊर्ध्वमनुक्रमियामस्त
देरत स्थाने भवतीति वेदितव्यम् । आ समृद्धयादिषु
वा । समृद्धयादिषु शब्देषु आदेरत स्थाने वा
आकारादेशो भवति । समृद्धि — समिद्धी सामिद्धी वा ।
स्वायुत्पत्ति । समृद्ध स् इति स्थिते आ समृद्धयादिषु
वेलनन निरूपणेनाकारादेशः । इत्यादिभिरिति अत
इत्वम् । सुमि सुप्सु दीर्घ इति दीर्घ । अन्यहल
इति सुलोपः ।

End

स्तुपाया ह । स्तुपाशब्दे स्तु इत्यस्य ह इत्यय
मादेशा भवति । स्तुपा हस्तुता ।

Colophon

इति प्राकृतप्रकाशे द्वितीय परिच्छेदः ।

मुक्तस्यापरिलोपः ।

731

9 J 20

प्राकृतरूपावतारः—सिंहराजकृतः

Paper 88 Foll 8½ × 6½ inches 14
lines in a page Devanagari script New
Good Good writing

A work on Prakṛta grammar based on Valmiki's Prakṛtasūtras some of which are also quoted and explained herein The author Simharāja was the son of Samudra bandhayajvan the author of the Alam karasavasyavayakhyā published in the Trivandrum Sanskrit Series No 40 Samudrabandha is said to have flourished in the court of Ramavarman (1265 A D) The author Simharāja was also the author of the Karpūramanjarīakhyā

lines in a page Grantha script. Old. Much injured. Good writing.

This is a metrical Commentary on Vararuci's *Prākṛtaprakāsa* described in No. 722. The author's name is not known. He refers to the author Vararuci by his synonymous name *Kātyāyana*. This work is complete in 8 chapters dealing with the first variety of the 6 kinds of *Prākṛta* language spoken in different localities. This work has been printed and published in *Nirnayasāgara Press*, Bombay. The editor of the publication says that Vararuci was the author of the text and commentary.

Complete in 8 chapters.

Beginning :

बाह्यान्तरं तमो भित्वा यज्ज्योतिर्मासते परम् ।
नमो भगवते तस्मै सूर्याय परमात्मने ॥
उदेतु भगवान्भानुरुदयोरिविवात्मनः ।
येन वाचो यथार्था नः स्फुरन्ति सगुणाः स्वयम् ॥
प्रसीदन्तु च वाचस्ता मासा माधुर्यमुद्धितम् ।
प्राकृतच्छमना चक्र काव्यायनमहाकविः ॥
वन्दे वररुचिं तच्च यत्प्रज्ञामञ्जरीषु ।
अद्याप्यात्वादयन्त्येव ह्ययं विद्वन्मधुप्रताः ॥
व्याकर्तुं प्राकृतत्वेन गिरः परिणतिं गताः ।
कोऽप्यः शक्तो भवेत्तन्मात्रकवेः काव्यायनादृते ॥
अहो तत्प्राकृतं हारि प्रिथावर्षेन्दुसुन्दरम् ।
सूक्तयो यत्र राजन्ते मुष्माण्डान्निर्मराः ॥
यावत्प्राकृतं सुत्राणि व्याख्यास्यामो वयः पुनः ।
न विद्यादर्पकद्रुया केवलं तद्विद्वत्सया ॥
काव्यायनप्रणीतेऽस्मिन्प्राकृतमन्त्रो तितीयेय ।
अप्रज्ञापोततन्त्राय नमो मह्यं निमज्जते ॥
'आदेरतः ।

आदेरित्यधिकारोऽयमा परिच्छेदपूराणात् ।
अत इत्यपि तस्मात्प्रागात् इत्यपि यो विधिः ॥
एकस्मिन्नेव शब्दे स्यादेक एवादनेकशः ।
आदेरिति तदादेः स्यान्न पदादेरिति स्मृतिः ॥

End :

शेषः संस्कृतात् ।
कृच्छ्रितसमासादिः शेषो गम्येत संस्कृतात् ।
उक्तच्छण्डस्यैव तत्सर्वं परिकल्पताम् ॥

Colophon :

इति प्राकृतमञ्जर्यामष्टमः परिच्छेदः । प्राकृत
व्याकरणव्याख्या समाप्ता ॥

The Scribe adds :

क्रोधने वत्सरे मासि कुम्भे विंशतिवासरे ।
पुस्तकोऽयं समाप्तोऽमृत्युद्विकानुग्रहाद् दृढम् ॥

727. 19. P. 11.

प्राकृतपकाशव्याख्या—प्राकृतमञ्जरी

Palm-leaf 39 Foll. 17½ × 1 inches.
6 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Breaks off in the 8th pariccheda.

Reads the following additional stanza
in the beginning

अश्रान्तमुत्पुलकजालमञ्जरीमायिः-

स्वेदाम्बुविन्दु सततार्धनिमीलिताक्षम् ।

नित्यं दरोच्छ्रितनीवि सदाक्षत्तम्

श्यामालम्बं मिथुनमस्तु जिवंकर नः ॥

728. 24. L. 2.

प्राकृतपकाशव्याख्या—प्राकृतमञ्जरी

Palm-leaf 31 Foll. 16 × 1 inches 5

A. Trivikrama the commentator has been assigned to the 14th century A D our author Vālmiki should have lived earlier than the 14th century A D The work is divided into three adhyayas each containing four pādas The first adhyaya consists of 364 sūtras the second 361 and the last 461 Thus the total number of sūtras according to this MS is 1186 There is an edition of the work printed in Telugu character According to that edition the total number of sūtras is 1086

The MS contains also the following works written in English script

1 Alphabetical Index of the Prakṛta sūtras of Vararuci (pp 1 18)

2 Alphabetical Index of the Prakṛta sūtras of Hemacandra (pp 1 3)

3 Prakṛtasūtras of Hemacandra (the 8th chapter of his Śābdanūsaṣana pp 1 61)

4 Alphabetical Index of the Prakṛta sūtras of Vālmiki (styled as Trivikrama sūtras pp 1 10)

5 Vocabulary for Prakṛta words with their corresponding Sanskrit words (pp 1 39)

Complete

Beginning

सिद्धिर्लोकाश्च । अनुक्रमन्यशब्दानुशासनरत् ।
सज्ञान्याहारमयी वा । मुक्त्वादिन्यह्ला । हा
हन्व । दि दीय । शयमा शु । समास ।
आदि सु । गा गणर ।

End

गाली वेद्यामानाया च । कृष्णा त्रिआचचौ अव

तसे च । अलघ्विअडगदेजलाया च । ओमारो
नदीमयद्वीपे कण्ठे च । उज्जोभीतो सद्भावे च ॥२०६॥

Colophon

इति तृतीयाध्याये चतुर्थ पाद । समाप्तश्चाध्याय ।

733

8 J 46⁹

पाकृतसूत्रम्—वाल्मीकिकृतम्

Paper 33 Foll 8½ X 6½ inches 21
lines in a page Devanāgarī script Old
Good Good writing

Complete

Two extra leaves added at the begin-
ning read a portion of the work in dupli-
cate Trivikramasūtra is the title of the
work given in each page

734

8 J 56

पाकृतसूत्रम्—वाल्मीकिकृतम्

Paper 56 Foll 7½ X 6 inches 25
lines in a page Devanāgarī script Old
Injured Good writing

Contains the sūtras arranged in alpha-
betical order Trivikramasūtra is the
title of the work given in each page

Complete

735

8 J 46⁵

पाकृतसूत्रवृत्तिः—त्रिविक्रमकृता

Paper 76 Foll 8½ X 6½ inches 20
lines in a page Devanāgarī script Old
Injured Good writing

This is a commentary on Vālmiki's
Prākṛtasūtra by Trivikramadeva son of

(Vide Pandit V. Krishnamacharya's Notes on the MS. of the Karpūramañjarī-vyākhyā, published in the Adyar Library Bulletin 1945, for further remarks)

Complete.

Beginning.

अन्तरायान्धतमसविधेः सनविभाकरम् ।
 देयपद्मोपमर्दन्तु वन्दे करिमुख महः ॥
 उत्तराभिमुखा भक्ता यस्य वाचस्पतावपि ।
 भजामि भागधेय त प्रसन्न दक्षिणामुखम् ॥
 सेतु व्याख्यानरूपं गहनमकृत यः शास्त्रसाहित्यसिन्धो-
 बुद्धया सुबुद्धः यथार्थव्यरचयत निजा सिन्धुवन्द्येति मङ्गलम् ।
 नत्वा य यायजूक्त निगमविधिं विद तातमस्य प्रसादाद्वक्त-
 रूपावतार विरचयति मित सिहराद् प्राकृतोपम ॥ -
 इह प्राकृतशब्दशिक्षा । संस्कृतसमा संस्कृतमत्रो-
 देयधेति । संस्कृतमवाध द्विधा । साध्यमानसंस्कृत-
 भवाः सिद्धसंस्कृतमवाधेति । तत्र देशवर्जितत्रिविध-
 प्राकृतशब्दविषय प्राकृत-वाक्यरूपमारभ्यम् । भाषान्तर-
 विषयत्वे सत्यपि प्रायिकत्वात् सकृन्लक्षणप्रकृति-
 सन्निधत्त्वस्य भाषान्तरेणपि विद्यमानत्वाद्वा प्राकृत-
 व्याकरणमिति व्यवहारः । प्रक्रियाशस्य शास्त्रे व्या-
 कीर्णत्वात्तत्सुखज्ञानार्थमस्माभिर्य प्राकृतरूपावतारः
 प्रस्तूयते । तत्रादौ आख्ययसंख्यहारज्ञापनार्थं सङ्गा-
 परिभाषे वर्णयते—सुप्स्वादिरेत्यहल । स्वादिषु
 विभक्तिर्वादिवर्णो यच्चन वा अन्यहला सह संज्ञा
 स्यात् ।

End

अन्यादशस्य अत्राद्रावराइसो । अन्यादशस्य
 अत्राद्रा, उराइसो इति भवत । अत्राद्रा, उराइसो ।
 पस्तगृही दशिमदो । पस्तदि गृहदि ।

Colophon

इति सकृन्विद्यापिशारदस्य समुद्रचन्द्रवज्र-
 सूनुना सिहराजनामधेयेन विरचिते प्राकृतरूपावतरे
 विद्यागौरसेन्यादिविभागः समाप्तः ।

732

8. J. 46:

प्राकृतसूत्रम्—वाल्मीकिकृतम्

Paper. 160 Foll. 7½ X 6½ inches 15
 lines in a page. Devanāgarī script Old
 Good Good writing. Written on one
 side of paper. Each page contains the
 title of the work as *Trivikramavrttisā-
 dhasūtrapāṭhak* which would mean "the
 reading of the Sūtras determined accord-
 ing to Trivikrama's vṛtti."

The work is written in the sūtra form,
 and gives the rules on grammar of
 Prakṛta language which is generally held
 to be a corruption of Sanskrit. It deals
 with the 6 kinds of Prakṛta language
 known as Mahārāṣṭrī, Śaurasēnī, Māga-
 dhī, Pāṣācī, Cūlikā and Apabhraṃsa.
 The authorship is attributed to a certain
 Vālmiki. However commentators on the
 work identify him with the famous author
 of the Rāmāyaṇa. The work is also
 known by the title *Vālmikisūtra* after
 the author's name. Some critics opine
 that the work was written originally in
 verse and then the verses were split up
 into various sūtras by the commentator
 Trivikrama for adding his vṛtti to them.
 But this assertion does not seem to receive
 full support as some of the sūtras are not
 readable as verse when combined together.

737

8 J 20

स पात्रीकुर्याद्भुवनमनुभावादिव कृते

यदि धात्र्य कात्र्य मम एसिऊर्यैर्बुधजनै ॥

वक्तार सन्तु सवर्षि स्वाभिप्रायप्रकाशने ।

स पराशयसवादी कथास्वेकत्रिविक्रम ॥

प्राकृतसूत्रवृत्तिः—त्रिविक्रमकृता

Paper 57 Foll 8 X 6½ inches 20 lines
in a page Devanāgarī script Old Good
Good writing

The leaves are bound in disorder

The codex contains only the variation
of readings in Trivikrama's vṛtti found
in comparison with the MS belonging to
one Vivvesvarasastrin of Bangalore

739

8 J 46½

प्राकृतसूत्रम्—हेमचन्द्राचार्यकृतम्

Paper 61 Foll 7½ X 6½ inches 20
lines in a page English script Old Good
Good writing

This is the 8th chapter of the Śabdā
nūśāsana of Hemacandracārya dealing
with the grammar on Prakṛta Language
The author is said to be the pupil of
Devacandra and teacher of Kumārāpala
He is said to have born in 1088 A D and
died in 1175 A D

Complete

Beginning

अथ प्राकृतम् । बहुलम् । आर्यम् । दीर्घह्रस्वौ
मिथा वृत्तौ । पदयो सधिवौ । न युवर्णस्थास्वे ।
एदोता स्वरे । स्वरत्यादौते । ज्पादे । छक् ।
अन्य-पञ्चनस्य । न श्रुदुदा । निर्दुरावा ।

End

लिङ्गमतन्त्रम् । शौरसेनावत् । अव्ययश्च । शेष
मस्कृतवृत्तिद्वयम् ।

Colophon

इत्याचार्यग्रीहेमचन्द्रविरचिताया सिद्धहेमचन्द्रा
भिधानस्वापज्ञादनुशासनलघुवृत्तौ अष्टम अध्यायस्य
चतुर्थे पादे । अष्टाध्याय समाप्त ।

This MS contains also an alphabetical
index of the sūtras

738

8 H 25

प्राकृतसूत्रवृत्तिः—त्रिविक्रमकृता

Paper 84 Foll 15 X 6½ inches 13 lines
in a page Telugu script Old Much
injured Legible writing

Complete in 3 adhyāyas

Reads the following end and colophon

End

सुरा इत्यादय शब्दास्तद्वत्तत्समवर्तमाना प्रयोग
पदवीमासादयन्ति । सिद्ध इति पद मङ्गलार्थम् ।

Colophon

इति श्रीमदहर्षनन्दित्रैविशदेवश्रुतधरश्रीपादप्रसादा
सादितसमस्तविद्याप्रमाश्रीमत्त्रिविक्रमदेवविरचितमा -
कृतव्याकरणवृत्तौ तृतीयस्याध्यायस्य चतुर्थे पादे ।

Then reads the following stanzas

सप्रत्ययप्रकृतिसिद्धमदीशसूत्र

सत्कारक बहुविधक्रिप्रमौपद्वयम् ।

शब्दानुशासननिर्दिष्ट प्रणुणप्रयाग

त्रैविक्रम भजत मन्त्रमित्रासिधैः ॥

विशन्नन्त प्रात्र पदमधुरिषा मेदुगयति

प्रणिता नृनाञ्च प्रतिपदम्हा सीधुवचनम् ।

Mallinātha and Laksmī and grandson of Ādityavarman of Bāna family Trivikrama's brother Bhāma was also known with the title Vṛttavidyut. The author states that he collected the Prākṛta words from the works of Jināsena, Hemacandra and others and gave them as examples for the rules. He salutes Śrīvīra and describes himself as a disciple of Arhanan dīn. About the authorship of Trivikrama attention may be invited to the article by Prof. A. N. Upadhyā, published in the journal of the Bhāratiya-Vidyā-Bhavan, Bombay in May 1941.

Breaks off in the 1st pāda of the 3rd adhyāya

Beginning

श्रीवीरं प्राच्याचलसमुदितमखिलप्रकाशनं वन्दे ।
 दिव्यध्वनिपटुदीधितिमहामक्षरपद्धतिप्राप्त्यै ॥ १ ॥
 श्रुतमर्तुरहं नन्दिन्द्रियचमुनेः पदाम्बुजभ्रमरः ।
 श्रीमाणमुकुलकमलचुम्पेरादिव्यमर्मणः पौत्रः ॥ २ ॥
 श्रीमद्विनायकपुत्रो लक्ष्मीगमामृताम्बुविसुधाश्रुः ।
 भामस्य वृत्तविशुभाक्षो भ्राता त्रिविक्रमः सुकविः ॥ ३ ॥
 श्रीवीरजिनसेनार्यादिवचः पयोनिवेः कतिचित् ।
 प्राकृतपदरसानि प्रकृतिकृतीमकृतिभूषणाय चिनोति ॥ ४ ॥
 अनलपार्थः मुखोच्चारः शब्दः साहित्यजीवितम् ।
 वचः प्राकृतमेवेति मतं सूत्रानुवर्तिनाम् ॥ ५ ॥
 प्राकृतं तत्समं देव्यं तद्वचं चैयदस्त्रिवा ।
 तत्समं संस्कृतसमं त्रेषं संस्कृतज्ञानात् ॥ ६ ॥
 देश्यनाथं च रुद्रत्वात्सत्यन्त्रयाचं भूषसा ।
 लक्ष्म नापेक्षते तस्य सप्रदायो हि बोधकः ॥ ७ ॥
 प्रकृतेः संस्कृतारमाध्यमान्तिस्मदाद्य यद्भवेत् ।
 प्राकृतत्वात्पुं लक्ष्यानुरोवि लक्ष्मं प्रचक्षते ॥ ८ ॥

प्राकृतपदार्थसाधेप्राप्त्यै निजसूत्रमार्गमनुगमिता ।
 वृत्तिर्यथार्थसिद्धयै त्रिविक्रमेणागमातिरुपते ॥ ९ ॥
 तद्वचतत्समदेव्यप्राकृतरूपाणि पश्यता विदुषाम् ।
 दर्पणतयेयमवनी वृत्तिर्त्रिविक्रमी जयति ॥ १० ॥
 प्राकृतरूपाणि यथा प्राच्येत् हेमचन्द्राचार्यात् ।
 विवृतानि यथा तानि प्रतिविम्बन्तीह सर्पाणि ॥ ११ ॥

सिद्धिलोकाच्च । सिद्धिरिह प्रस्तुतप्राकृतशब्दसमन्विनी
 परिगृह्यते । सा च लोकाद्भवति । यस्मात् ऋतुवर्णा-
 भ्यामैकारौकाराभ्यामसंयुक्तद्वन्द्वकाराभ्यां द्विवचनाक्षरेण
 विरहितः शब्दोच्चारो लोकव्यवहारादेव लभ्यते,
 तस्मात् सिद्धिलोकादिति वेदतन्म्यम् । चकाराद्वक्ष्य-
 माणादनेकान्ताच्च ॥ १ ॥ अनुक्तमन्यशब्दानुशासन-
 वत् । यदिह स्वरादिसंज्ञात्वेन सधिप्रभृतिकार्यत्वेन
 चानुक्तं तदन्यशब्दानुशासनवत् कौमारजनेन्द्रपाणिनीय
 प्रभृतियु पथोक्तं तथैव वेदितव्यम् ।

End.

डिप्पणिङ्गुहौ विगले । विपूर्वस्य गलतेः डिप्प,
 णिङ्गुह इयादेशौ तु भवतः । डिप्पइ । णिङ्गुहइ ।
 विगलइ ॥ १०१ ॥

736

54. A. 13

प्राकृतसूत्रवृत्तिः—त्रिविक्रमकृता

Paper 21 Foll 8 × 6½ inches 14 lines
 in a page Devanāgarī script Old. New
 Good writing

Contains the first pāda of the first
 adhyāya

Reads the following colophon

इति श्रीमदहं नन्दिन्द्रियश्रुतमर्तुरहं नन्दिन्द्रप्रमादासा-
 दितसमस्तविद्याप्रमापत्रिविक्रमदेवविरचितप्राकृतव्यास-
 रणहृत्तो प्रथमाध्यायस्य प्रथमपादः समाप्तः ।

सिद्धिलोकाच्च । सिद्धिरिह प्रस्तुता प्राकृतशास्त्र
सवन्निनी गृह्यते । सा च लोकाद्भवति । यस्मात्
कल्लवर्णान्या शेषाभ्यामैकारोकारभ्यामभ्युक्तत्वात्
राभ्या द्विवचनाच्च विरहित प्रयागा लोके दृश्यत तस्या
तिसिद्धिलोकादिति ज्ञेयम् । चकारादक्षयमाणलक्षणाच्च ।

End

तक्षेधोह । 'तक्षू तनूङ्गणे' इत्यस्य चार्त्त इया
देश म्यात् । चार्त्तइ, चार्त्तदि । शेषाश्च घात्वादेशा
भातकर्मगोर्धात्वादेशा प्रत्ययाश्च सर्वे प्राकृततदवग
न्त्या ।

नवाक्षरीमहामन्त्रणादिस्मृतिरुगमितम् ।

इम प्रबन्ध विबुध पठन् वाग्मिद्विम मुयात् ॥

Colophon

इति श्रीमदखिलविद्यापरिवाग्दक्षिणामूर्तिमहादेवप्रसाद
लब्धविद्युत्तोरमीमासाशब्दतर्कमाह्वितसायंभोमचरक्
रिमहेश्वरभट्टापाध्यायतनयकाण्डुभट्टापाध्यायशिष्येण
सर्वाभिरामगर्भश्रुतिमुक्तामणिना सर्वविद्वत्कविसमतन
दक्षिणामूर्तिमहादेवकिङ्करेण लक्ष्मावरेण विरचिताया
पद्मापाचन्द्रिकायामपञ्चमविभाग । समाप्ता प्रन् ।

741 8 H 37

पद्मापाचन्द्रिका — लक्ष्मीधरकृता

Paper 32 Foli 6 X 6½ inches 17 lines
in a page Devanāgarī script Old Good
Good writing

Contains the Subanta and Tinsanta
portions incomplete

742 39 C 2

पद्मापाचन्द्रिकणम् — रामसरस्वतीकृतम्

Paper 14 Foli 8½ X 8½ inches 14

lines in a page Devanāgarī script Old
Good Good writing

This is a treatise on grammar of Prākṛta
kr̥ta dialect of six kinds as dealt with in
the Prākṛtasūtras of Vālmīki The author
Bālasarasvatī was the son of hr̥ṣṇa and
grandson of Bhairava of Yelakūci family
The following Telugu works also are
known to have been written by the author
(1) Bālasarasvatīyamu (2) Kaumudī
nāṭakamu, (3) Bāhaṭamu (4) Can
drīkaparinīyam (5) Vāmanapurāṇamu
(6) Bhramaragataprabandhamu and (7)
Yādavaraghaṭapanditīyam The first
of these works is a commentary on the
Andhrasābdacintāmaṇi of Nannayabha
ṭṭa The author states therein that his
real name was Venkaṭakṛṣṇa and the
name Bālasarasvatī was only the title
borne by him He also states that he and
his ancestors were inhabitants of the
village Eḍappalli donated by Aṭiya Rāma
rāya son of Tirumala Rāya of Vijaya
nagar (1550 A D) (vide No 248 of the
Descriptive Catalogue of Telugu MSS
in the Government Oriental MSS
Library Madras) He mentions Trivik
rama and Hemacandra As he quotes
Rāmacandraśrīrāma's Siddhāntacandrikā
he must have belonged to a later period

Complete

Beginning

चतुर्मुमुक्षुर्गन्धर्वाग्रजोदितगणितम् ।

वाग्विद्वन्निदानं सन्निधानं सन्निधानं ॥१॥

वर्गमिता पुग दन्तदन्तिट जगत्प्रप ।

पद्मभाषाचन्द्रिका—लक्ष्मीधरकृत

Paper 117 Foll 12 X 3½ inches 10 lines in a page Telugu script Old Much injured Clear writing

A treatise on Prakṛta grammar dealing with the six varieties of Prakṛta dialects namely Māharāṣṭrī, Māgadī, Śauraseni Paisācī, Cūlikāpaisācī and Apabhraṃsa. The author in the course of treatise incidentally comments upon Vālmīkīśūtras and Trivikrama's Vṛtti thereon. The author Lakṣmīdhara was the son of Yājñiesvarbhāṭṭa and Sarvām bikā and grandson of Timmaśasomayājñin of Carakurī family. He was the native of a village situated on the bank of Kṛṣṇa river. His elder brother and preceptor was Koṇḍubhāṭṭopādhyāya Lakṣmīdhara is known to have written the following works 1 Prasannanāṅghavaijākhyā Tim mabhūpālīya (1580 A D), 2 Gītagōvinda- vjākhyā Śrutarāñjanī (1580 A D), 3 Anan- garāṅghavaijākhyā Iṣṭārthakalpalallī. In the last work he states that he became samnyāsīn with the name Rāmānanda under Kṛṣṇānandayati. It is said that each of the 9 syllables of a mantra (Da kṣiṇāmūrti mantra?) is included in cer- tain stanzas of the work. The printed editions of this work read some extra stanzas in the beginning

Complete

Beginning

भेदागर्थां विद्वान्नामिने लोकनाथिन ।

कल्याणयवीशाय दक्षिणामूर्तेये नमः ॥
वीरसङ्ग कुणिमसराइरहसाणीसाःसणुगण छिडा
पुत्र दिङ्महोस्वर्ण समिभसेअबु एङ्ग-यळे ।
आळोळामळहामुण्डळपडाकिम्मीरकुप्पा सअ
ळच्छीए अणमण्डळं हवउ दे इट्ठराणु मुह ॥
वित्तन्त्रं कृतस्मराभिरभसनि आसनुन्न स्पृहा
पूर्वं दृष्टमधोक्षजेन जमितस्वेदाश्चैरुस्यले ।
आळोळामळहारुण्डलप्रमाकिम्मीरकूर्पासक
लक्ष्म्या स्तनमण्डल भवतु ते इष्टार्थदानोन्मुखम् ॥
वेहिं वेहिं अ एवणे हत्येहि गण्डजुम्ममजाए ।
चेतुण चुवमाणो अहर णे पाउ कामओ देओ ॥
द्वाम्या द्वाम्या च स्तनौ हस्तौ पागण्डयुगममार्पाया ।
गृहीत्वा चुम्बमान. अधर नः पातु क्षामदो देवः ॥
कुणिमहरणुदभगे जणभेसुआसतरुमळिगीमिते ।
चिदठउ विहरउ सते रङ्गुगाहे मह मणो गिच्च ॥
कुन्हरधनुमङ्गे जनकसुतात्वान्तरुमळिनीमित्रे ।
तिष्ठतु निहतु शान्ते खुनाये मन मनो नियम् ॥
लक्ष्मीवराख्यविदुषा पद्मभाषाचन्द्रिकानवा ।
निद्रस्वविचकोराणा प्रीतये क्रियतेऽधुना ॥
वामदेवी जननी येषा याल्मीकिर्मन्त्रसूत्रकृत ।
भाषाप्रयोगा ज्ञेयस्ते पद्मभाषाचन्द्रिकाध्वना ॥
अधेदानीं परिभाषाया स्वल्प प्रिनियोगश्च कथ्यते—
भाषा द्विधा संस्कृता च प्राकृता चेति भेदतः ।
कौमारपाणिनीयादिसंस्कृता संस्कृता मता ॥
इयं तु देवतादीना मुनीना नायकस्य च ।
विप्रश्चर्यागिरद्वन्द्वमन्त्ररञ्जुकिनामपि ॥
अङ्गिना च विद्यादीनामनीचाना प्रयुज्यते ।
प्रकृते. संस्कृतायास्तु विकृति प्राकृती मता ॥
पञ्चिहा मा प्राकृती च शौरसेनी च मगधी ।
पेशाची चूडित पेशाचयवभश इति क्रमात् ॥

(d) MISCELLANEOUS

743

22 A 36

अथर्वणकारिणः

Palm leaf 6 Foll 18 × 1½ inches
8 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

A brief work written in Sanskrit on Telugu grammar by an anonymous author. It is written in verse. The first page of the MS mentions the title of the work as Atharvanakarikalū. The work is different from the Atharvanakarika also called Vīkrtivēka attributed to Atharvanacārya (vide R No 405 of the Catalogue of Telugu MSS in the Government Oriental MSS Library Madras) and from the Trilingasabdanusasana of the same author. If the word Puṣṭapada in the last stanza of this work is taken to denote Akalanādhara the author of Kārnāṭkasabdanusasana our author may be fixed in the last part of the 17th century A D (vide Vīresalingam Pantulu's Āndhrakavulacāstramu page 260, part I 1917).

Complete

Beginning

अध्यामहादसा मू सवस्यति निगद्यत ।
तदनुकस्य कायस्य वना भवति पाणिनि ॥

वर्णलोपागमस्यैके सर्वस्मिस्तद्ववे पद ।
भिन्नवयुक्तर्णस्य लोपादेशागमास्तथा ॥
तद्वन सस्कृती ये स्युरादेशाद्यास्तदन्यथा ।
वर्णस्य व्यनयध कुत्रचित्कामिसमत ॥
प्राकृते तद्ववे चापि चजौ दन्तमवौ स्मृतौ ।
अहेयमन्यदेशीय वत्तदेव प्रयुज्यते ॥
स खण्ड. प्रथमान्न स्याद्विकृतेऽत्र कदापि च ।
तृतीये प्रथमे वण पर एव हि दृश्यत ॥
विन्दुवैकृतमध्येऽत्र नान्यवण परे तु स ।
सयुके सस्कृताद्ये स्यात्सर्गमान्त्रपद लघु ॥
भवेदाद्यसमासेऽपि उभयोर्वत्पद तथा ।
परेऽपि च तथात्व स्यात्कचिन्नैर न रेकयो ॥

End

भाषेयममिता तत्र देव्या चित्रम्बभावयुक् ।
तद्विवेना तु द्रष्टव्या पूज्यपादमुभाषिते ॥

744

30 J 26

आन्ध्रशब्दचिन्तामणि - रत्नयमस्तुतः, सट्टि

Palm leaf 14 Foll 17 × 1½ inches
8 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

The Āndhrasabdacintāmaṇi is a treatise on Telugu grammar. The work is written in Sanskrit and contains 90 stanzas in āryā metre divided into 274

कान्यानि यदुपज्ञानि तस्मै वाल्मीकये नमः ॥२॥
 वाल्मीकिं सूत्रकारं च वृत्तिकारं त्रिविक्रमम् ।
 वन्दामहे महाचार्यान् हेमचन्द्रादिकानपि ॥ ३ ॥
 तातपादं गुरुं देवं तान्महाकविनायकान् । -
 कृष्णदेवानामम्यामि ब्रह्मविद्यागुरुन्सताम् ॥ ४ ॥
 पलकूचिकृष्णदेवप्रथमसुतो भैरवस्य यः पौत्रः ।
 बालसरस्वतार्यः षड्भाषाविवरणं समातनुते ॥५॥
 प्रागवर्गुपरि प्रभूतरुविराड्बृन्दानुहाय्यस्ववा-
 ग्जालो बालसरस्वतीकविमहोपाध्यायमद्वारकः ।

सगृह्य प्रथमगमानमुगमालंक्रविक्रमादीनिदं -
 बालानुग्रहकाम्यया रचयति प्रख्याप्यता सज्जनेः ॥६॥
 सिद्धिलोकाश्च । प्राकृतभाषासिद्धिः लोकव्यवहृत्-
 ह्येया स्यात् । चकारालक्षणाश्च । परस्मैपदात्मने-
 पदनिप्रमाद्यभावादिलोकव्यवहारगम्यः । त्रिविधा प्राकृ-
 तभाषा—देश्या, तद्ववा, तत्समा चेति । ताम्रस्य
 तम्बरः, आम्बरस्य अम्बर इत्यादयो देश्याः शब्दाः ।
 तत्समा संस्कृतसमा—अहो हे हि अहहेत्यादयः ।
 तद्ववा संस्कृतजा । सा च सकलभाषानिदानात् संस्कृ-
 तात् सिद्धावस्थया साध्यावस्थया च जायमानत्वात्
 सिद्धा साध्या चेति द्विविधा । तत्स्वरूपं यथास्थानं
 दर्शयिष्यामः । अनुक्तमन्यथाशब्दानुशासनवत् । अन्या-
 काङ्क्षणीयं । यदनुक्तमपि पाणिनीयशास्त्रानुसारेण

ज्ञेयं स्यात् । अत एवात्रापि प्रत्याहारादिव्यवहारः ।
 अत्र चत्वारिंशदक्षराण्येव व्यवहारीणि । यथा—
 ऐकारौकारश्चकलत्वर्णशपक्षकारा न स्युः ।

End :

प्राकृतं षड्विधं चापि भारत्या बालभाषितम् ।
 भाषाणां प्राकृतादीनां वाल्मीकिर्मूलसूत्रकृत् ॥
 विनाभिज्ञानमेतेषां दुर्ज्ञेयं नाटकादिभ्यम् ।
 अनुग्रहेण बालेषु सर्वं संकुचितं मया ॥

ननु प्राकृतभाषानुपादेया, अपभ्रंशत्वात् गौडी-
 गोण्यादिशब्दवत् । उपादाने म्लेच्छत्वप्रसङ्गः ।
 शिथानिबद्धविरलदेशभाषात्वमपभ्रंशत्वम्, हम्मति-
 रम्मत्यादीनां विरलदेशभाषात्वेऽपिशिष्टनिबद्धत्वाच्चा-
 पभ्रंशत्वम् । नात्र्यविषयक्षणा किणादिशब्दानां शिष्टा-
 निबद्धत्वेऽपि नापभ्रंशत्वम् । प्राकृतं त्वपभ्रंशः, अतो
 न प्राह्यमिति चेन्न । भगवता वाल्मीकिना निबद्धलक्षणं
 सर्वदेशप्रसिद्ध्यामिश्रकोपकारि प्राकृतं नापभ्रंशः
 संस्कृततुल्यमेव । अन्यथा नाटकेऽप्यपभ्रंशस्यानु-
 पादेयत्वप्रसङ्गः ।

Colophon

इति श्रीसकलसुकविमहोपाध्यायमद्वारकबालसरस्व-
 तीकृते षड्भाषाविवरणे सर्वं सपूर्णम् ।

End :

सू० क्रीवममा आगहद्वत् ॥

नपुसकसमाः क्रीवतुल्याः स्युः । अन्दमु । चन्दमु ।
पुरमु ।

सू० खीवत्स्युः खीसमा ।

खीलिङ्गतुल्या भवन्ति । गोड । मेड । बावि ।
मोवि ॥

सू० समास्तु समाः ॥

समास्तु प्रकृतद्वयतुल्या भवन्ति । सीत । खुडुल्-
मु । जयिडु । जडकारमु ॥

Colophon •

इयान्ध्रशब्दचिन्तामणिश्चतुर्तृतीयोऽनन्तपरिच्छेदः ॥

745 29. M 22.

आन्ध्रशब्दचिन्तामणिव्याख्या—अहोचल-
पण्डितकृता

Palm-leaf 137 Foll 16 X 1½ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Very much injured Legible writing

This is a commentary on the Āndhra
śabdacintāmaṇi of Nannayabhaṭṭa, by
Ahobalapandita disciple of Pōluri Madha
vayajjan The author belonged to Pra-
bhājanā family and is said to have borne
the titles Abhinava Nannayabhaṭṭa and
Abhinavasabdānusāsana The comment-
ary is called Kavisrobbhāṣaṇa in the
colophon but generally known as Ahobala-
paṇḍitīyaṃ

Wants beginning in the 1st pariccheda
and breaks off in the 5th pariccheda with
gaps in the middle

Beginning

..... धेतुनीलयोरैकत्वाङ्गीकारान्न दोषः ।

नकारस्य क्षत्रियजाति, आचार्यस्य विप्रजातिरिति
यद्यपि जात्योरैक्यं न, तत्रापि पर्याययोगोऽपि न दोषा-
येत्याचार्याशयः । पर्याययोगो नातीव दोष इत्युक्ते ।
नकारादिक्रमेण गणनाया वकारस्य साध्यसिद्धत्वेन
अरिचक्रशोधनमपि कृतमाचार्येण । आचार्यताराया
अनूपाध्याया अक्षरताराया रोहिण्याश्च गणनिरोधः,
आदिग्यनरयोयोगे गण मध्यममुच्यते इत्युक्ते ।
तद्देवादित्यगणत्वं रोहिण्याः दृगणत्वमनूपाध्याया
प्रसिद्धम् ।

* * * * *

Colophon

इति श्रीरामचरणारविन्दमिलिन्दान्त करणेन श्रीपो-
ल्लरिमाववयवचन्द्रसमुज्ज्वलस्कृपाकडाशासादितमाधु-
पाण्डित्याभरणेन प्रमज्जनवंशाङ्गराकाशशङ्केन निर-
न्तराराधितविचक्षणशशङ्केन अभिनवननयमहाचार्येण
अहोचलपत्याचार्येण विचिन्तायामान्ध्रशब्दचिन्तामणि-
व्याकरणव्याख्याया कविशिरोभूषणाख्याया प्रथम-
सङ्गापरिच्छेदः ।

End

जेयं तु ज्ञेयं शिष्टवयोगत इत्युक्त भाष्यादिनापि ।
लिङ्गमशित्य लोकाग्रयत्वादिङ्गत्वेत्यदिना प्रयोगानु-
सारित्व बहुधा प्रतिपादितमिति नयमतीतं शुभम् ।

हसीर वमतादन्तर्वाणेहसमुमानसे ।

सेयं कविशिरोभूषा दूषणभरे प्रमादत ॥

ऐशो घमत्कृपाया-

नेतन्मदीयवचनैरपि दुष्टवार्तः ।

इशो भवेद्वि मुनयः .. वासे

लंके पिता निजशिरोवचनैरपार्थः ॥

sūtras or rules. The author Nannaya-bhatta is considered as the first among the Telugu authors and poets. From the Āndhrakavulacaritramu by Rao Bahadur K. Viresalingam Pantulu, it is understood that the author belonged to Mudgala-Gotra and Vengināti family and was the court Pandit of the Cālukya King Rājārājendra (1022-1063 A.D.) He is also known to have written the following other works: (1) Āndhramahābhāratamu, (2) Rāghavābhīrudayamu and (3) Candilāvilāsamu. The Āndhrasabdacintāmaṇi has become so popular in the country as to attract many authors to write on it commentaries such as Bālasarasvatīyamū, Vāsudevavṛtti, Ahobalapanditīyamū, Nṛsimhapanditīyamū. In the MS. the rules are followed by a vṛtti in Sanskrit by an anonymous author. The work is divided into five chapters, namely: (1) Samjñā-paniccheda, (2) Sandhipaniccheda, (3) Ajantapaniccheda, (4) Halantapaniccheda and (5) Kriyāpaniccheda. The author opines that the Telugu language is originated from Prakṛta which is derived from Sanskrit and designates Sanskrit as Ādiprakṛti. The work has been described in No. 1238 of the Descriptive Catalogue of Telugu MSS. in the Government Oriental MSS. Library, Madras and the Telugu note added therein states that the authorship of Nannayabhatta is not fully believable as the rules found herein are inconsistent with those of the Bhāratabhāṣyācārya-namu of the same author. Bālasarasvatī,

in his commentary on the work, mentions the author with the title *Bhāṣāvāgama-sāsanācārya*.

Contains paricchedas 1—3 only.

Beginning :

नत्वा सरस्वतीं देवीं प्रशान्तालोक्य भूरिशः ।

आन्त्रलक्षणसूत्राणां वृत्तिरेषा विरच्यते ॥

सू० विश्वश्रेयः काव्यम् ॥

कवयने वर्णयतीति कविः । तस्य कर्म काव्यम् । पङ्कजादिवत् योगरूढत्वात् । रसोल्लसितशब्दार्थवटनार्थकमेव, न कर्ममात्रम् । तत्काव्यं क्रीयादिसमस्तश्रेयसाधनं भवति । साध्योपलक्षणाया अव्यभिचारेण कार्यनिष्पादकत्वं ध्वनितम् ॥

सू० तद्दोषो परिष्कृतौ च वार्धौ ॥

दोषरहितौ गुणालंकारसामग्रीसहितौ च शब्दार्थौ तत्काव्यम् ॥

सू० सा वाग्वा रसवृत्तिः ॥

चर्व्यमाणता प्राप्तस्य शृङ्गारादेः व्यापाररूपा या सैव काव्योचिता वाग्भवति ॥

सू० साध्यो हि रसो यवातथ कविभिः ॥

कविभिर्व्यास्यमात्रं यवात्मीयं वा शृङ्गारादिरसः साध्यो हि । इति प्रसिद्धौ ॥

सू०

स्वस्थान्वेषमाषाभिमतः सन्तो रसप्रलुब्धधियः ।
लोके बहुमन्यन्ते वैकृतकाव्यानि चान्यदपहाय ॥

रससाधनैरुपवृणाः कवयः स्वदेशीये ये वेषभाषे
तयोऽभिमानिनः सन्तः अन्यदेशमापामयं काव्यं
परिगृह्य लोके वैकृतकाव्यानि च बहुमन्यन्ते ।
चकारात् संस्कृतकाव्यानि यदुत्तरापूर्वकं कुर्वन्त्येव ।

2. PROSODY

747.

23. G. 45.

Beginning :

नृसिंहवृत्तमाला—विरूपाक्षयज्वकुता

Palm-leaf. 41 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Good writing.

The last leaf is much broken.

A work on prosody giving the characteristics with illustrations of various metres in Sanskrit. The illustrations are written in praise of God Nṛsiṃha and hence the work seems to have been called Nṛsiṃhavaritamālā. The author Virūpākṣajayan was the son of Rāmacandrādharin of Maudgalyagotra of Cangama village. He is the same as the author of the Candralohavyākhyā Śārada-saṃvārī (Vide No. 5221 of the Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS. in the Tanjore Palace Library, Vol. IX). The author mentions herein Śrinātha's Vṛttaratnākaraṇavyākhyā and Dāmodara's Vāṇibhāṣaṇa (written earlier than 1676 A.D.). The work deals with the following subjects Samavṛtta, Viśamavṛtta, Mātrā-chandra, Āndhrabhāṣāchandas, Prastāra and Vargaphalādi in 600 verses.

Complete

वन्दे वन्दारूपा मन्दारं शैलनन्दिनीसुनुम् ।
नि.संदेहश्छन्दोग्रन्दे यद्वन्दनेन मन्दोऽपि ॥
गतौ मन्दाफन्ता सितदशनपङ्क्तौ शिखरिणी
नितम्बे पृथ्वी सा नयेनरुचि दृद्युग्मविपुला ।
कचे स्तग्विषयच्छस्त्रकर्मणिमात्रा कर्तले
महेन्द्राचारार्ध्या मम वसन्तु यत्रे विधिवधूः ॥
मयरसतजमनगणा भूजलशुचिपवनखेनशशिनाकाः ।
गुरुलघुमेशेनयुतो भावादायन्तमक्षरं जयति ॥
मौद्रल्यगोत्रः पुरि चंगमाया श्रीरामचन्द्रोऽभवदध्वरीन्द्रः ॥
तस्यात्मजः श्रीनरसिंहवृत्तमाला विरूपाक्षमुधीर्विधत्ते ॥
उक्तास्त्युक्ता मध्या ततः प्रमिष्टा च मुप्रतिष्टा च ।
गायन्तुगिगनुधुन् बृहती पङ्क्ती ततस्त्रिष्टुप् ॥
जगती ततोऽतिजगती शक्येतिशक्ती तथादिध्व ।
अन्यदिध्वयतिध्वती प्रकृतिस्तथा कृतिर्विकृतिः ॥

• • • • •

उक्ताया श्रीवृत्तं गौरी स्वा श्रीरिति श्रीमन् ।
गङ्गा कन्या लक्ष्मीः श्रीते इति श्रीद्वितीयायाम् ।
नारीं मृगीं च मय्यच्छन्दमि रमणं च नगरे यन्मि ।
कन्या सह त्रिगिजया मन्मथनामप्रतिष्ठायाम् ॥

Colophon -

इति श्रीमौद्रल्यरामचन्द्राचार्यनन्दनविरूपाक्ष-
यज्वकुताया नरसिंहवृत्तमालाया समवृत्ताधिकारः ।

मत्प्राणमन्थो करुणकसिन्धौ

श्रीरामचन्द्रे प्रहृताचन्द्रे ।

लघा कृतिः सेयमशेषकाल

लोके वरिष्ठा लभता प्रतिष्ठाम् ॥

श्रीरामाय समस्तद्वयतशिलारत्नाय ते मङ्गलं

बेराबोवछिदापट्टिप्रमहिताख्याकाय ते मङ्गलम् ।

पागातीनसमस्तमद्गुणगयाधाय ते मङ्गलं

श्रीरायोदृतचन्द्रशेखराधुःसाराय ते मङ्गलम् ॥

दुष्टेन्द्रारिसमूहनीरदमहा लं

पुष्टाराम्यनुजन्मपद्मसुहृज्जाताय ते मङ्गलम् ।

इष्टार्थप्रदचानुरी सीताय ते मङ्गलं

शिष्टानुग्रहकाम्यया द मङ्गलम् ॥

Colophon :

इति श्रीमत्पोल्लरिमावययञ्चपण्डिता-

एण्डलसमुज्ज्वलत्कुपासारसंयुक्षितरुद्राक्षासादित . . .

राकाशशङ्केन निरन्तराराधितविक्षणशङ्केन अभि-

नरशङ्कानुशासनविस्मयविधानयता अहोबलपति . . .

. . . . व्याख्याया कतिशिराभूषणान्वयाया पद्यमः

क्रियापरिच्छेदः समाप्तः ।

746. 26. G. 28.

त्रिन्विंशतशतानुशासनम् — अथर्वणाचार्यकृतम्

Palm leaf 4 Foll. 17½ × 1½ inches
6 lines in a page, Telugu script, Old.
Much injured Good writing

This is a metrical work in Sanskrit on
Telugu grammar by Atharvanācārya who
is said to have borne the title Catuṣṣaṣṭi-
kaladhurya. The title Śābdānusāsanam
seems to have been borrowed by this
author from ancient writers like Patanjali
Śākaṭiācārya, Hemachandra, Akahankadeva

and others. This work is generally
spoken as one of the two works on
grammar written by Atharvanācārya,
the other being the Vikativiveka or
Atharvanakārikā. But Rao Bahadur
K. Viresalingam Pantulu denies the
authorship of Atharvanācārya in respect
of the Vikativiveka. As the author
mentions Hemachandra, the work may be
assigned to a period later than the 12th
century A.D. The work is divided into
ten chapters

Complete.

Beginning .

. विख्यातधोमयोः ।

. चतुर्विंशविंश वरः ॥

कर्मणि शब्दं शब्दानां त्रिद्विज्ज्ञानां सल . . ।

नानाविधप्रयोगाद्यं ज्ञात्वा विविधकृत्तान् ॥

आन्ध्रप्रमंस्कृतमर्पादाभिज्ञैः साधु विचारितान् ।

करोष्वार्थार्थं शब्दं सर्वलक्षणवक्षितम् ॥

ज्ञात्वा बहूनि बहुषु ।

. द्वादिमुनिभिः कथितं सान्प्रत्यक्षणम् ॥

अथ वक्ष्यामि सूत्राणि प्रयोगानुसारेण वै ।

गमादि प्रातिपदिकं नामेति च निगद्यते ॥

कनिविन्यादयः सर्वं धातुयथ . . ।

. क्रिया. स्युः मङ्गल ज्ञेया सुधेधरं ।

अस्मादिस्वरः प्राणाः कादयः प्रणिनी हलः ।

प्राणाः सप्त स्वरूपेण विश्रुता. प्राणिनः परे ॥

End .

वाङ्मनामृतुवाचार्थं समग्रः कृतमेव हि ।

एवं धानोः प्रत्ययान्तु कर्तव्यः मानुषन्धकः ॥

Colophon :

इति चतुर्विंशतशतानुशासनम् अथर्वणाचार्यकृतम्

दशशतानुशासने दशमः पाण्डः ।

Colophon

सत्प्रियै श्रीनिवासेन कृतं प्रस्तावशेषरे ।
वर्णप्रस्तावकनादध्याय प्रमादभवत् ॥

End

आद्यात्स्वरादेकसख्या सप्तभिर्वर्णैस्त्वक्मातृ ।
स्वरोषान्यान्तया वृद्धा सैका चादिष्टमादिशत् ॥१॥
सप्तस्वैको विप्रिक्षेयार्थार्हं प्राक्स्वरा भवेत् ।
क्षिप्रश्चेत्यसमागाध्वौ लघु त्वेकेन याजयेत् ॥१४॥
तस्मिन्विधिके तद्वीया क्षिपे स्याच्छ्लेष ईगित ।
नाङ्गे उन्तोऽर्थ एक स्यादित्य नष्ट समुदरेत् ॥१५॥
सप्त वृद्धस्वैव नर लक्षणाद्युदमरन्स्वरविभेदा ।
तदुपरि षष्ठिसहस्राण्यपि सप्त शानि नयतिपि नर च ॥
केवल विनिमयेन निश्चिता

स्थूलदृष्टिपदगाचरा स्वरा ।
कालतो विनिमयेन निणयेत्
कालकण्ठधियणापि विभ्रमेत् ॥ १७ ॥

Colophon

सत्प्रियै श्रीनिवासेन कृतं प्रस्तावशेषरे ।
स्वप्रस्तावनामाद्य पद्याध्यायश्च सङ्गत ॥ १८ ॥
श्रीनिवाम प्रतस्तार प्रन्थ प्रस्तावशेषम् ।
पश्यन्त्वाचन्द्रमस्तार सविन्तार बुभुक्षमा ॥ १९ ॥

749

9 J 13

प्राकृतउन्म.मू.मू.

Paper 138 Foll 9 X 5½ inches 12
lines in 1 page Devanāgarī script Old
Slightly injured Good writing

This is a metrical exposition of Prākṛta
metres written in Prākṛta language. The
author's name is not known. The verses
given in illustrations are mostly the

author's own. The work strictly follows
the rules of Pingala *alias* Pingalanāga
who is said to have written first works
on prosody. His Chandassūtra on Sans-
krit metres has been described in the
Vol I—Vedic of the Des Catalogue
of Sanskrit MSS in the Adyar Library
1942 and was printed and published
with Halāyudha's commentary by the
Asiatic Society of Bengal in 1874. But
his Sūtras on Prākṛta metres are not
available anywhere. Pingala has nothing
to do with the work under description
except that his rules are followed by the
author. Though the work is written in
verse it is designated as Prakṛtachandas
sūtra in literary works because it
occupies the place of original sūtras of
Pingala. As regards the date of the
work the following facts may be taken in
to consideration. The name of Hammir
the great Rajaput king is mentioned in
the work. His reign commenced in
1302 A.D. and extended over 60 years.
The name of Candesvara the minister of
Harasimhaddeva is mentioned in the
work. Candesvara is known to have
written many works on Dharmasastra
and in one of them namely Nādaratnā-
kara he gives the date of composition
as Saka year 1236 corresponding to 1314
A.D. (Vide No. 1390 of the India Office
Library Catalogue). Therefore the work
may be assigned to the last part of the 14th
Century A.D. as earliest. The work is
divided into two parts the first dealing
with Mātravṛtta and the second Varṇa-

End :

वाक् तस्य भवति वदया फलति च सर्वकामधेनुरिव ।
नरसिंहवृत्तमाला कण्ठे यस्य . . . कटाक्षाणाम् ॥
श्रीहरिचरणयोगादादरणीया कृतिर्मयेयं स्यात् ।
न खलु गुण ॥
प्रभुभिः शतैर्विगचिता श्लोकाना वृत्तमालिका हि मया ।
आचन्द्रतारकमियं ॥

Colophon :

इति श्रीमौद्गल्यरामचन्द्राध्वरीन्द्रनन्दनश्रीविरूपा-
क्षयज्वकृता नृसिंहवृत्तमालि . . . ।

श्रीनृसिंहवृत्तमालिकासंपूर्णा ।

748. 19. L. 50.

प्रस्तारशेखरः— श्रीनिवासकृतः

Palm-leaf. 10 Foll 15 X 1½ inches. 6 lines in a page Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

This is a metrical treatise on Sanskrit metres by Śrinivāsa son of Lakṣmī and Venkata. The author belonged to Kausīkagotra and Vājasaneyasākha of the Śuklayajus. He is also known to have written the following other works— (1) Sumanorāñjana, (2) Śrinivāsacampū, (3) Vaijayantī, (4) Vṛttamanikosa, (5) Sa prakāratārāvalī, (6) Harharastuti and (7) Lokotisatakadvaya. Of these Nos. 1 to 4 are described under Nos 3856, 4161, 5048 and 5088 respectively in the Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS in the Tanjore Library; Nos. 4 to 6 are printed and published in the Vāni Vilāsa

Press, Srirangam and No. 7 is kept in MS. by Pandit K. Ramachandra Sarma of the Adyar Library. The Prastārasekhara specially deals with the science of prosody explaining its development by the way of calculation of mātrās and varnas by permutation and combination. This kind of calculation is technically called Prastāra in the science of Sanskrit prosody. The work is divided into following six chapters—(1) Varṇaprastāra, (2) Mātrāprastāra, (3) Anu-
stupprastāra, (4) Āryāprastāra, (5) S'abda-
prastāra and (6) Svaraprastāra.

The MS. contains chapters 1 to 6 complete. .

Beginning :

नक्षयो हि त्रिकालज्ञाः प्रस्तारस्तपसा न्यधुः ।
अल्पधीः किं विधास्येऽहं हृदिस्थो वक्ति मे हरिः ॥ १ ॥
अमृतं सिन्धुमधनजं दत्तं येनैव भुञ्जते देवाः ।
प्रस्ताराध्विमधनजं स मम हृदिस्थो ददातु विद्वद्भ्यः ॥
लक्ष्मीवेङ्कटनाम्नोस्तनय सन् श्रीनिवासख्यः ।
विप्रो वाजसनेयो ग्रन्थं प्रम्भारशेखरं कुरुते ॥ ३ ॥
अयं ग्रन्थो विजयता नाम्ना प्रस्तारशेखरः ।
प्रस्तारकौशलं सर्वं यदतो नातिरिच्यते ॥ ४ ॥
वर्णानां मात्राणां छन्दः प्रस्तारये तदीयगणः ।
विषमानुष्टुभमार्थां शब्दान् प्रस्तारये स्वरश्चापि ॥ ५ ॥
उक्तात्युक्ता मध्या तथा प्रतिष्ठा च सुप्रतिष्ठा च ।
गायत्र्युष्णिगनुष्टुब् बृहती षड्भक्तिस्तथा त्रिष्टुप् ॥ ६ ॥
जगती पुनरतिजगती शकार्यतिशक्ती तथैवाष्टिः ।
अत्यष्टिर्धृतिरष्टतिरथ च कृति प्रकृतिराकृतिर्विकृति ॥
संस्कृतिरतिकृतिरुत्कृतिरिति षड्विंशतिविधं स्मृतं छन्दः ।
तावत्कं छन्दः स्यात्पादो यावद्विरक्षरैर्घटितः ॥ ८ ॥

End

कुल कम्पवन पवन समीरणो लघु मन्द वहति ।
भ्रमरकुल दिक्षु विदिक्षु भ्रमति । किंच वने झरार
पतित । यत कोकिलगण पिकनिकरो विरहिगणाना
मुखे समुखे अतिविरस यत्र स्यात् तथा गौति
कूजतीत्यर्थे । यत्र च आनन्दिता युवनना । उलसित
रससान्मना पस्मिन्नेवविव सरसनलिनीदलकृतशयन
कुसुमसमय आगतो वने सिसिररित शिशिरर्तु पलङ्ग
प्रयावृत्त । अत एव वसन्तसमयारम्भविषया दावां
जाता इति ॥ २१० ॥

751

11 D 23

वाणीभूषणम्—दामोदरमिश्रकृतम्

Paper 18 Foll 10½ X 4½ inches 11
lines in a page Devanagari script Old
Good Good writing

A metrical treatise dealing with Prakṛta
metres by Damodaramisra of Dirghayosa
family The work is written in Sanskrit
and gives Sanskrit illustrations for the
metres dealt with As Haribhaskara
mentions this work in his Vṛttaratnakara
vyākhyā which is dated Sam 1733
1676 A D it is presumed that the author
Damodaramisra must have lived before
1676 A D (Vide India Office Library
Catalogue No 1091 page 303 part II)
The work has been printed in the Nirṇaya
sagar Press Bombay in 1895 and the
edition contains the following colophon
इति मणिलिप्ययाकुलद्वृतदामोदरमिश्रमिचितवाणी
भूषण समाप्तम् । From this it is understood
that the author belonged to Mithila
country The work is divided into two

adhyāyas namely Mātravṛtta and Vārṇa
vṛtta

The MS is almost complete

Beginning

राजत्वञ्जराजकृति विमलोदमददुक्लागलि
आजद्वागिकणामणि प्रविलसन्मुक्तामणिप्रामणि ।
पादाम्भोजमुजङ्गकृत्कृति रणन्मञ्जीरमञ्जुशुति
श्रेयो व शिवशंलराजमुतपार्योपादभिन्न यपु ॥
दोषयोपकुलोद्भूतो दामोदर इति श्रुत ।
उन्दसा लक्ष्य तेन सोदाहरणमुच्यते ॥ २ ॥

सन्तीह यद्यपि महान्वितिसंप्रणीत

प्रज्ञास्तत्रापि मम बालिशताविलास

सपूर्णशारदविधाबुदय प्रपञ्चे

किं नाम नाभ्युदयमवति तारकापि ॥ ३ ॥

अलसधिय प्राज्ञमवि मुधिय केचिद्वन्तीह ।

कृतिरेषा मम तेषामातनुतामीषदपि तोषम् ॥ ४ ॥

सयोगपूर्व सप्रसर्गक च दारिद्र्यरै सगतमन्तग वा ।

विद्यादनुस्वारसमन्वित च गुर्वध्वरवक्रमिह द्विमात्रम् ॥ ५ ॥

सयुक्तपूर्वोऽपि लघु बचिरस्या

द्वर्णस्तु प्रकादिगता विभाषा ।

५ आ बचित्प्राकृतके लघु स्त

ईही तत्रा विन्दुयुते पठित्वा ॥ ६ ॥

नटडडणेति गणा स्यु पदपञ्चचतुस्त्रियुग्ममात्राणाम् ।

तेषा त्रयादशाष्टकपञ्चत्रिदिप्रमेदा स्यु ॥ ७ ॥

प्रथमगुणधरे लघु दरवा शेष समानमितरेण ।

उद्धृत गुरु लघु वा प्रस्ताव सर्वेषु यावत् ॥ ८ ॥

Colophon

इति श्राद्धमोदमिचित्वा वाणीभूषणे मात्रावृत्त नाम
प्रथमाध्याय ।

End

५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥

vitta. There are two different editions of this work. The first edition was printed in the Nirnayasāgar Press, Bombay in 1894 with the title *Prākratapīngalasūtra* with the commentary by Lakṣmīnātha-bhāṭṭa. The second edition was published by the Asiatic Society, of Bengal in 1902 with the title *Prākratapīngalam* with the commentaries by Viśvanātha, Vamsīdhara, Kṛṣṇa, and Yādavendra. The MS. contains also a commentary on the work in each page up and down the text. The MS. breaks off in the 210th verse of the 2nd chapter.

Beginning

जो विविहमत्तसामरपार पतो यि विमळपद्देळं ।
पढम भासतरंडो णाओसो पिगळो जअइ ॥
दीहो संजुत्तपरो विदुजुओ पाडिओअचळणं ते ।
स गुरुवकदुमतो अण्णो ल्हु होइ सुद्ध एकअळो ॥

जहा—

माईरुएओ हिण्णो जिण्णो अ बुद्धओ देओ ।
सधु कामती सा गोरी गहिळत्तण कुणइ ॥

End

जहा—

जं फुल्लकमलवण वहइ लहु पवण भमइ भमरकुल
दिसि विदिस ।
अक्षर पलइ वण रवइ कोइलगण विरहिगणमुह-
अइविरस ।
आणदिअजुअजणउलसु रहसमण सरसणलिणीदलकि-
अमअणा ।
पलइ मिसिरिउ दिवसदिहर भउ कुसुमसमअ अव-
अरिअणा ॥ २१० ॥

750.

9. J. 13.

माकृतछन्दःसूत्रव्याख्या

Paper. 138 Foll 8 × 5½ inches 12 lines in page. Devanāgarī script. Old Slightly injured. Good writing

This is a commentary on the *Prākīta-chandassūtra* described under last number. The author's name is not mentioned. This commentary is different from those of Viśvanātha, Vamsīdhara, Kṛṣṇa, Yādava and Lakṣmīnātha which are available in print.

Breaks off in the 210th verse in the 2nd chapter.

Beginning.

गुरुवचनारूपगुरुबुद्धिमाहात्म्यान्तरेण स पिङ्गलो-
जयति । स कः ? यो णाओ ज्ञातः अर्थात् गुरुदेन ।
णाओ इति ज्ञो ण इति णः । पिङ्गलनाम्ना शेषनामोऽयं
ब्राह्मणरूपस्तिष्ठतीति ज्ञातः । कीदृशः ? विविधमात्रा-
सामरं प्राप्तः । प्रथमं भाषातरण्डः प्रस्तारं कर्तुं देहीति
वाणी नौर्यस्य । पारालिन्दी तरण्डो नौरिति हारा-
वली । सस्कृते आदिरुविर्गल्मीकिः । प्राकृते शाधि-
वाहनः । भाषाकाव्ये पिङ्गलः । अत एव प्रथमपदो-
पादानम् । विः पक्षी । प्रकरणात् गुरुः । तस्य
विमला या मतिस्तस्या हेला अनादरो यथा भवतीति
मदनः । मया हेला यथा भवतीति रविकरः । विविधा
मात्रा घन यस्य सामरस्येयस्य । प्रसिद्धं च लोके—
यथा किल गुरुदेन पिङ्गलनामो भोक्तुं धृतः । स च
ब्राह्मणवेषधारी अहं कविः, मम कवित्वकौशलं पश्येति
यदेकत्र लिखामि न तदन्यत्रेति यथेकाकारमङ्क पश्यसि
तदा मा खदिप्यसीत्युक्तम् । तेनानुमतः पञ्चविंश-
त्यक्षरप्रस्तारं कृत्वा समुदतीरपर्यन्तं वञ्चित्वा जलं
प्रविवेशेति । आर्या छन्दः ।

prakarana, (4) Padmāvātiprakarana, (5) Savayāprakarana and (6) Galitaparakarana. It is also said that the number of Mātrā vṛttas is 78 with 288 subdivisions. The second pariccheda was written by his father Lakṣmīnātha. The date of composition of the first pariccheda as given by the author is Sam 1675=1619 A.D. A complete copy containing the two paricchedas is available in the Library of the Asiatic Society of Bengal and it is described under No 4752 of the Descriptive Catalogue of the Library Vol VI, 1931. From the concluding verses of the 2nd pariccheda as given below, it is understood that Candrasekhara left the work incomplete and his father completed it by complementing the 2nd pariccheda in his son's name in Sam 1676=1620 A.D. viz.

याते दिवं सुतनये विनयोपपत्ते
 श्रीचन्द्रशेखरकवौ किल तत्प्रबन्धः ।
 दिच्छेदमाप मुवि तद्वचसेन सार्धं
 पूर्णीकृतश्च स हि जीवनहेतवेऽस्य ॥
 श्रीवृत्तमौक्तिकमिदं लक्ष्मीनाथेन पूरितं यन्नात् ।
 जीयादाचन्द्रार्कं जीयातुर्जीवलोकरस्य ॥
 रसमुनिरसचन्द्रमविते वैक्रमेऽब्दे
 सितद्वलकलितेऽस्मिन् कार्तिके पूर्णमास्याम् ।
 अतिविमलमति श्रीचन्द्रमौलिवितेने
 रुचिरतरमपूर्वं मौक्तिकं वृत्तपूर्वम् ॥

The author Candrasekhara refers to a work called Udāharapamañjarī written by his father Lakṣmīnātha, who may be identified with the author of the commentary on the Prākṛtachandassūtra described under No 1780 of the Des

Cat of the Govt Oriental MSS. Library, Madras and printed and published in the Nirnayasagar Press, Bombay, in 1894. It is stated therein that Lakṣmīnātha wrote the commentary in Sam. 1657=1600 A.D.

The author calls the work as Vārtika to Pingala's Prākṛtachandassūtra Candrasekhara is known to have written another work on prosody called Pingala-bhāvodyota, a commentary on Pingalachandassūtra on Sanskrit metres (vide No. 1537 of the Descriptive Catalogue of the Asiatic Society of Bengal, Vol. II, 1923). He mentions therein a work called Pingalārthapradīpa written by his father Lakṣmīnāthabhaṭṭa in 1600 A.D. which gives the following geneology of the author : (1) Rāmacandrabhaṭṭa, (2) his son Nārāyanabhaṭṭa, (3) his son Rāyapabhaṭṭa, (4) his son Lakṣmīnāthabhaṭṭa, (5) his son Candrasekharabhaṭṭa (vide No 507) of the Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS in the Tanjore Palace Library, Vol IX)

Contains the 1st pariccheda only

Beginning

युष्मान्पातु चिरतनं किमपि तत्सत्यं विदेकात्मकं
 प्रोतं यत्र चराचरात्मकमिदं वाक्चेतसोर्गपरम् ।
 यस्माद्विभ्रमुदेति भाति च यतो यस्मिन्पुनर्जीयते
 यद्विदुः श्रुतिशान्तदान्तमनसामानन्दकन्दं महः ॥
 अमुष्मिन्मे दर्वीकृतकलितदुर्बोधप्रियमे
 यद्विदुः शान्तं यदपि चरितुं नास्ति विपुत्रा ।
 तथाप्यारब्धश्रीपितृचरणसेवामुमतिना
 तदीयाभिर्गामिभिश्चरितपथे गम्यत इह ॥ २ ॥
 श्रीलक्ष्मीनाथमहस्य पितुर्नत्वा पदाम्बुजम् ।

कर्णद्विजवरगणत्रितयनगणमिह रचय ललितमधि
कुसुमगणं नारीगणनगणललितशरकुसुमसुकनककुसु-
मवरकृतरसनम् । नागाधिपनिगदितमिति च परिसु-
खितसकलकविनृकुलमतिरुचिर शास्त्ररमलमिह कलय
कमलमुखि सुखितविसुधजनहृदयम् ॥

यथा—

गोवर्धनगिरिशरमुपचितदितिसुतपरमहृदयमदशमन-
कं

752.

20 f. 28.

वृत्तशुभणिः—यशवन्तकृतः

Palm leaf, 2 Foli. $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches 8
lines in a page. Grantha script. Old
Injured. Good writing.

A brief work on Sanskrit metres written
in verse by Yasavanta son of Gangādhara
of Viṣṇuvrddha family.

Contains a very small portion in the
beginning.

Beginning

स्वीयजनप्रत्यह्वान्तशुभणिर्दयोदपरिपूर्णः ।
रिपुचयखण्डनचण्डः करितुण्डो भवतु भक्तमन्याय ॥
शिवयोः सुधाहरिद्राद्रीक्षिततोः सारभृजगतिपत्रोः ।
त्रिभुवनविघ्नध्वंसी करिकल्पः कश्चिदरुणिमा जयति ॥
अधरस्त्वमेव वा तुनदी हासः कलिन्दजा दृष्टिः ।
तव स स्मेरकटाक्षः क्षपयतु मामम्ब तीर्थराजोऽन्य ॥

* * * *

छन्दःपारावाराद्विचिन्वतो वृत्तमौक्तिकश्रेणीः ।
श्रीमतिपङ्कजनामप्रमुखाचार्यान् मुदा हृदा वन्दे ॥
यद्यपि सन्ति बुधाप्रथमप्रथितप्रस्थाः सहस्रशो जगति ।
मद्वालिशतालीला तथापि काचिचिरवनी स्फुरति ॥

पार्वणपीयूषाशाहुदिते नो याति किं भमभ्युदयम् ।
कीरः किं वा तादर्थ्यभ्रमिमुद्रीक्ष्य स्वका गतिं त्यजति ॥
विविधप्रन्यविचारापटवः सन्तीह सालसाः केचित् ।
सचमत्कृतिकृतितस्त एव सन्तः सदा मुदं वान्तु ॥
श्रीविष्णुवृद्धमुनिकुलावतंसो जगत्पुदारायशाः ।
अपारार्धचन्द्रचूडो नाम्ना गङ्गाधरः क्षितौ ख्यातः ॥
तत्तुजो यशवन्तः श्रीपतिपादाम्बुजन्मलोलम्बः ।
वृत्तशुभणिस्तेन कियतेऽसौ लक्षपलक्षमयुतः ॥
अच्छन्दः सच्छन्दो वाङ्मयमखिलं द्विधा विधातव्यम् ।
गद्यादिकमच्छन्दः सच्छन्दः स्पष्टमीर्यतेऽत्र नया ॥

End.

घातकरस्तु थकारो निखिलविनाशो नकारतो ह्येव ।
घनधान्यक्षयकर्ता धकार इह रो रजा तर्ति तनुते ॥
तनुसक्षयं वकारः कुरुते भो राजतो महाभीतिम् ।
तस्मादनष्टफलदानष्टौ वर्णास्त्यजेद्वकारादीन् ॥

753.

40 E. 39.

वृत्तमौक्तिकम्—चन्द्रशेखरकृतम्

Paper 31 Foli. $8\frac{1}{2} \times 5$ inches 12
lines in a page Devanāgarī script. Old.
Slightly injured Good writing.

This is a Sanskrit work on prosody
dealing with Prākṛta metres by Candra-
sekharā son of Lakṣmīnātha. The work
is based on the Prākṛtachandassūtra
of Pingala. The illustrations for the
metres are given in Sanskrit. The work
is divided into two parts, namely Mātrā-
pariccheda and Varnāpariccheda. Can-
drasekhara's work represents only the
first part which is again subdivided into
six prakaranas, namely (1) Gāthāprakara-
na, - (2) Saṭpadaprakaraṇa, (3) Raddā-

754

20 I 25

वृत्तरत्नाकरः—वेदारभट्टकृतः

Palm leaf 5 Foll 18 X 1½ inches 8 lines in a page Telugu script Old Injured Good writing

This is the well known manual of prosody in 6 adhyāyas by Kedārabhaṭṭa son of Pabbeka of Kāśyapa family. Pabbeka's name is variously spelt as Pabveka, Prabveka, Prabbheka etc in various MSS. He is also described as well versed in Śaiva Siddhanta and Vedic texts. The author gives the following names connected with the tradition of the science of prosody: Śiva, Subrahmanya, Sanatkumāra, Bṛhaspati, Indra, Adiseva, Pingala and his disciples. The topics dealt with in 6 adhyāyas are as follow:

(1) Paribhāṣā, (2) Mātrāṛtta, (3) Sīmaṛtta, (4) Ardhasamamṛtta, (5) Viśamamṛtta and Śatpratyaya. The total number of metres dealt with in this work is said 136. As the work has been quoted by Mallinātha who is believed to have lived in the early part of the 15th century, Kedārabhaṭṭa must have flourished before that date.

Complete

Beginning

वृत्तज्ञानं नाम गानानां मुख्यसिद्धये ॥
विद्वत्त्रादिभिर्गचार्यैर्बहुक्तं लौकिकं द्विधा ।
मात्रावर्णविभेदेन उन्मत्तदिह कथ्यते ॥
षडध्यायनिबद्धस्य उन्मत्तसौख्यं परिस्फुटम् ।
प्रमाणमपि विज्ञेयं षट्प्रिशादधिकं शतम् ॥
व्यस्तजगन्मार्गान्तरेभिर्दशभिर्भूतैः ।
समस्तं वाङ्मयं व्याप्तं त्रैलोक्यमिव विष्णुना ॥

End

सर्व्वत्र द्विगुणज्ञानां सद्भिर्ध्याया प्रकीर्तितम् ।
वृत्तस्याङ्गुलिर्गो व्याप्तिमिव कुर्वातयाङ्गुलिम् ॥
प्रन्तारो नष्टमुदिष्टमेकद्वयादिलग्नक्रिया ।
सव्यायनमव्यययोगध्वं पठेते प्रत्यया स्मृताः ॥
शास्त्राभिर्ज्ञेयं उद्देशं नन्दुलाचनाध्यनिष्ठेन्दव ।
षट्प्रिशादितृप्तमभ्यासा उन्मत्तमभिर्गोपये ॥
व्यस्तजगन्मार्गान्तरेभिर्दशभिर्भूतैः ।
समस्तं वाङ्मयं व्याप्तं त्रैलोक्यमिव विष्णुना ॥

Colophon

इति श्रीमद्वृत्तरत्नाकरे षष्ठोऽध्यायः ।

The two extra leaves are added at the end and they enumerate the metres dealt with in the 2nd adhyāya of the work.

755

19 \ 6

वृत्तरत्नाकरः—वेदारभट्टकृतः

श्रीचन्द्रशेखरकविस्तुते वृत्तमौक्तिकम् ॥ ३ ॥

श्रीमतिपिङ्गलनागोक्तच्छन्दःशास्त्रमहोदधिः ।

पितृप्रसासादादभवन्मम गोष्पदसनिभः ॥ ४ ॥

अलसाः प्राकृते केचिद्वदन्ति सुधियः क्वचित् ।

तत्संतोषाय भवतु वार्तिकं वृत्तमौक्तिकम् ॥ ५ ॥

यो नानाविधमात्राप्रस्तारात्सामरं प्राप्य ।

गच्छमवयवदत्तुलः स हि नामः पिङ्गलो जयति ॥

दीर्घः संयुक्तपरः पादान्तो वा विसर्गबिन्दुयुतः ।

स गुरुर्वक्रो द्विकलो लघुरन्यः शुद्ध एककलः ॥

यथा—

गौरीवरं भस्मविभूषिताङ्गमिन्दुप्रभामासितभालदेशम् ।

गङ्गातरङ्गावलिभासमानमूर्धनभानन्दितमानमामि ॥

रेफहकारव्यञ्जनसंयोगात्पूर्वसंस्थितस्य भवेत् ।

वैकल्पिकं लघुत्व वर्णस्योदाहरन्ति विद्वांसः ॥

यथा—

जयति प्रदीपितकामो मम मानसहृदिनिमज्जनान्धियम् ।

यस्य गलगारलक्ष्मणान्धिल्य मेऽन्तरस्थितं लग्नम् ॥

यद्यपि दीर्घं वर्णं जिह्वा लघुं पठति सोऽपि लघुः ।

वर्णास्त्वरितं पठितान् द्विगानेकं विजानीत ॥ ११ ॥

अरे रे कथय वार्तां दूति तस्यातिचित्रा

मम सविधमुपेत्यत्येव कृष्णः कदा नु ।

इति चट्ट कथयन्त्या राविकाया तदानी-

मतिगडगडदेहः केशवोऽप्याविरासीत् ॥

फनरतुला यद्वत् हि सहते परमाणुत्रैपम्यम् ।

भ्रयणतुला न हि तद्वच्छन्दोभङ्गेन वैपम्यम् ॥ १३ ॥

लक्षणत्रिकं काव्यं पण्डितसंसत्तु योऽबुधः पठति ।

हस्ताम्रप्रवर्गः कृच्छं शीर्षं न जानाति ॥ १४ ॥

रममाणवेदहनिः पश्चात्त्या चैव संमिता मात्राः ।

येषां ते प्रमाणाष्टदण्डेभ्येव संज्ञकाः प्रोक्ताः ॥ १५ ॥

अथोदश ठभेदाः स्तुष्टौ भेदाष्टकारजाः ।

दस्य भेदाः पञ्च दस्य त्रयं णस्य द्वयं स्मृतम् ॥ १६ ॥

End :

अथोद्भूतकम् । मुखपूर्वकमेव ङगणयुगलेन रहि-

तपदमुद्भूतकम् ॥ २८ ॥

उदाहरणमाकराद्वोद्वन्म्यम् । ऊर्ध्वं वा ॥ २९ ॥

एवं गलितकादीनि वृत्तान्युक्तानि कानिचित् ।

लक्षणाणि लक्ष्यमात्रलक्ष्य शेषाणि निजमुद्भूतः ॥

निजमुद्भूत इत्यनेनैतदुक्तं भवति । श्रीकालिदासा-

दिप्रहाकविप्रतियद्वसेतुबन्धादिमहाकाव्येषु निबद्धानि

गलितकोद्भूतकादीनि लक्ष्यमालक्ष्यैव यथास्मत्तात-

चरणैरुदाहरणमश्रय्यां स्वमुद्भूता लक्षितानि, तथैव

शेषाण्यपि लक्षयितव्यानि सुबुद्धिभिरित्यास्ता विस्तरे-

ण्येत्सुपरम्यत इति शिष्यम् ॥

इति गलितकप्रकरणं पष्ठम् ॥

रन्प्रसूयांश्चसंख्यात मात्राच्छन्द इहादितम् ।

सप्रभेदवमुद्भूतशतद्वयमुदीरितम् ॥ ३१ ॥

सोदाहरणमेतावदस्मिन्वर्णने मयोदितम् ।

प्रस्तासंख्याया तेषां भाषणे पिङ्गलः क्षमः ॥ ३२ ॥

श्रीचन्द्रशेखरकृते रुचिरतरे वृत्तिमौक्तिकेऽमुनिम् ।

मात्रावृत्तविधायकखण्डः संपूर्णतामगमन् ॥ ३३ ॥

बाणमुनितर्कचन्द्रैर्गणितेऽप्ये वृत्तमौक्तिक रुचिरम् ।

माधे वल्लभापक्षे पञ्चम्या चन्द्रशेखरार्थके ॥ ३४ ॥

Colophon :

इत्यलंकारचक्रनूडामणिच्छन्द शास्त्रपरमाचार्यसक-

लोपनिषद्ग्रन्थार्णवकर्णारम्भश्रीलक्ष्मीनाथभट्टात्मजक-

विशेखरचन्द्रशेखरभट्टाभिचितं श्रीवृत्तमौक्तिके पिङ्ग-

लवार्तिके मात्रावृत्तान्यः प्रथमः परिच्छेदः ।

समाप्तथापं वार्तिके पूर्वप्रारम्भः ।

760

24 A. 15.

inches 9 lines in a page. Telugu script. Old Slightly injured. Good writing. Complete.

वृत्तरत्नाकरः—केदारभट्टकृतः

Palm-leaf. 12 Foll. 7 × 1½ inches 10 lines in a page Grantha script. Old Slightly injured Good writing Complete.

The Name of the former owner of the MS —Balarāmasāstri.

761.

• 29. A: 8.

वृत्तरत्नाकरः—केदारभट्टकृतः

Palm leaf 11 Foll (1-11). 16 × 1½ inches. 4 lines in a page Telugu script. Old Much injured Good writing.

Wooden boards are added to both sides.

Complete

The name of the author's father is spelt as Prabheka

762

29. A. 8

वृत्तरत्नाकरः—केदारभट्टकृतः

Palm leaf 7 Foll (89-95), 16 × 1½ inches 7 lines in a page Telugu script. Old Injured Good writing

Wooden boards are added to both sides.

Complete

The name of the author's father is spelt as Pabbeka

763

30 L 9

वृत्तरत्नाकरः—केदारभट्टकृतः

Palm-leaf 5 Foll (20 to 24). 17 × 1½

764.

20. I. 30.

वृत्तरत्नाकरव्याख्या चन्द्रिका—प्रभावल्लभकृता

Palm-leaf 38 Foll 12½ × 1½ inches. 8 lines in a page Grantha script. Old, Injured. Good writing

A commentary on the Vrttaratnākara of Kēdārabhaṭṭa by Prabhāvallaba son of Vādīndra. The commentary is called Candrikā The author belonged to Bhāradvājagotra and was a devotee of Sūrya. The commentary begins each adhyaya with a stanza in praise of Sūrya

Wants the beginning, otherwise complete.

Beginning

... सामानाधिकरण्यायोगात् लक्ष्यं च तद्वृत्त-
मिति सामानाधिकरण्यविवक्षया स्वग्रन्थे लक्षणमात्रं
स्यैव लक्ष्यरूपस्वरूपेण क्षिययुद्धिसौकर्यं कृतम् । पूर्वं-
ग्रन्थवैलक्षण्यमपि सूचितम् । वृत्तरत्नाकर इति ग्रन्थनाम-
धेयम् । वृत्तानां रत्नाकर इति स्वग्रन्थस्य रत्नाकरस्य-
निरूपणेन तद्वृत्तानां रत्नम्वनिरूपणादिकदेशयित-
रूपकम् । यदा वृत्तरत्नाका वृत्तश्रेष्ठानामाकर इत्यर्थः ।
ततश्च तत्तच्छब्दोद्देशेन कानिचिदेव वृत्तानि ध्रुवि-
मुखानि प्रदर्शयन्त इति सूचितम् । नामपदं च प्रतिष्ठा-
वप्य ... संप्रदायाभिन्नरुतुस्त्वेऽपि संप्रदायानि-
रितनूतनपरिक्रिद्यर्थमन्यनाशङ्का म्यग्रन्थानां गणहेतु-
परिहर्तुं विषयादिप्रतिपादनाय च विद्वत्प्रादिभिर्मणि-
चतुर्थश्लोकः ।

ning gives the following list of authors and works on lexicography: Vyālinighaṇṭu. Visvapṛakāśa, Anuktaṃ. Sarana, Inanighaṇṭu, Dhanapālanighaṇṭu, Haima, Tārāpālī, Visva, Vaijayantī, Halāyudha, Dhanañjaya, Nānārtharatnamālā, Trīkāṇḍaseṣa, Amaraseṣa, Ratnamālā, Ratnakosa, Rabhasa, Subhūtiṭikā, Abhidhāna-ratnamālā, Rudranighaṇṭu, Cūḍāmani, Bhallaṇighaṇṭu, Nāmamālīkā, Keśava, S'āsvata, Bhōjanighaṇṭu. Gopālanighaṇṭu, Yādava, Ajaya, Bhāguri, S'ubhāṅga, Jaya, Dharaṇī, Utpalī, Sajjananighaṇṭu. After the list it reads the following verses :

अमरो वैजयन्ती च विश्वश्चाध धनंजयः ।
विश्वप्रकाशिका व्याख्यारमुक्तः सरणोऽजयः ॥
इनो ह्येस्तारपालो धनपालो हलायुधः ।
नानार्थरत्नमाला स्याद्वत्कोशः सुमृतिः ॥
प्रिकाण्डशेषोऽप्यमरशेषः स्याद्वत्प्रकाशिका ।
भागुरिश्च शुभाङ्गश्च धरण्युत्पलिनी जयः ॥
केशवः शाश्वतो भोजो गोपालो यादवः स्मृतः ।
अभिधानरत्नमाला रुद्रचूडामणिस्तथा ।
नाममाला भट्टजस्तु रभसो वैजयन्तिका ॥

756. 20. 1. 26.

वृत्तरत्नाकरः—केदारभट्टकृतः

Palm-leaf. 5 Foll. 17½ × 1½ inches.
7 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing.
Complete.

The date of copying: Friday, the first day of the bright fortnight of Māgha month in Saumya year.

757. 20. 1. 27.

वृत्तरत्नाकरः—केदारभट्टकृतः

Palm-leaf. 5 Foll. 15 × 1½ inches.
9 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.
Complete.
Name of the copyist—Bāvanārya.

758. 20. 1. 30.

वृत्तरत्नाकरः—केदारभट्टकृतः

Palm-leaf. 7 Foll. 12½ × 1½ inches.
8 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Legible writing.

Complete.

The following stanza is added at the end :

“आलानं जयकुञ्जरस्य हृदयं सेतुर्विपद्धारिणः ।
पूर्वादिः करयालवण्डमहत्से लीलोपधानं श्रियः ।
संप्राप्तमृतसागरप्रमथनक्षीडाविधौ मन्दरो
राजन् राजति विश्वैरियनितायैधव्यदस्ते भुजः ॥”

759. 23. B. 11.

वृत्तरत्नाकरः—केदारभट्टकृतः

Palm-leaf. 10 Foll. 13½ × 1½ inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Good. Good writing.
Complete.

The following stanza is added at the beginning :

“ज्ञाननन्दमयं देवं निर्मलस्सटिकाकृतिम् ।
आचारं सर्वविद्यानां हृदयविमुपास्महे ॥”

inches 7 lines in a page Telugu script
Old Injured Good writing
Complete

The following additional stanza is found
in the beginning

“नवराप्रतिनिभिन्ननुजेन्द्रमुजा-सम् ।
अधधार्ध च कण्ठस्य नरकण्ठीय भजे ॥”

769 29 A 8

वृत्तरत्नाकरव्याख्या धीशोधिनी—श्रीनाथकृता

Palm leaf 50 Foli (17 71) 16 × 1½
inches 5 lines in a page Telugu script
Old Much injured Illegible writing

Wooden boards are added to both
sides

Complete

The following additional stanza is found
in the beginning

नवराप्रतिनिभिन्न + नरकण्ठीय भजे ॥

770 30 L 9

वृत्तरत्नाकरव्याख्या धीशोधिनी—श्रीनाथकृता

Palm leaf 19 Foli 17 × 14 inches
9 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

Complete

771 33 I 27

वृत्तरत्नाकरव्याख्या धीशोधिनी—श्रीनाथकृता

Palm leaf 50 Foli 15½ × 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Injured Clear writing

Complete

The following additional stanza is
found in the beginning

नखगणविनिभिन्न + नरकण्ठीय भजे ॥

772 24 N 45

वृत्तरत्नाकरव्याख्या मणिनिधिः—नारायण
पुरोहितकृतः

Palm leaf 18 Foli 14½ × 1½ inches
11 lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

A commentary on Kedarabhāṭṭa's
Vṛttaratnakara by Nārāyaṇapūrohita son
of Nṛsiṃhajayan. The commentary is
called Maṇinidhi in this MS and printed
editions. But some MSS call it Maṇi-
manjari (Vide the next No and the
Trivandrum MS described under No
1323 of the Descriptive Catalogue of
Sanskrit MSS in the Palace Library Vol
VI). This is also called Maṇimanjari
in the Madras Govt. Oriental Library
MS (Vide 1792 of the Descriptive
Catalogue of Sanskrit MSS in that
Library Vol III).

Breaks off in the 3rd adhyāya

Beginning

सुखमतानसिद्धयर्षी नैषि ब्रह्माच्युताचिनम् ।

गौरीविनायकापत शरर लङ्कशरम् ॥

मणिनिधि व्याख्यानप्रारम्भ ।

शेनाम्बोऽस्थित देव शुद्धमङ्गिकप्रियम् ।

वाचि भूतिप्रद साक्षाद्देव गन्धर्वसन्धाम् ॥

वृत्तिसिद्धयन्त्र पुत्रा नारायणपुराणित ।

वृत्तरत्नाकरव्याख्या व्याख्याति य मन्त्रि ॥

End :

एवमार्यावृत्ते प्रस्तारो दर्शितः । एवमन्येष्वपि मात्रावृत्तेषु तत्तल्लक्षणाविरोधेन प्रस्तारक्रम ऊहनीयः । एषु तु मात्रावृत्तेषु परान्तिकाचारुहासिनीवक्त्रविपुला-प्रभेदमात्रासमकादिपूक्तादिवर्णच्छन्दःस्विव चत्वारोऽपि पादास्तुल्यलक्षणाः । तेऽप्येकैकपादमात्मप्रस्ताग्णेनैव प्रधानभेदान् समवत उज्जीय पश्चात्तेषामन्योन्यमिश्रणेनान्येऽपि प्रकारभेदा उन्नेतुं शक्यन्त इति बोध्यम् । पाद इति ।

भारद्वाजकुलाब्धिकौस्तुभमणेरद्वैतविद्यागुरो-
र्वादीन्द्रस्य विनायकापेसुमतेः सूनुः प्रभावलुभः ।
नत्वा नाथमनूस्सारथिमिति श्रीवृत्तरत्नाकर-
व्याख्या बुद्धिविशुद्धये व्यरचयत्संक्षेपतश्चन्द्रिकाम् ॥

765 24. A. 15.

वृत्तरत्नाकरव्याख्या धीशोधिनी—श्रीनाथकृता

Palm-leaf. 115 Foll. $7 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Good. Good writing.

This is a good commentary on Kedāra-bhatta's Vrttaratnākara by Śrinātha son of Govindabhaṭṭa. The commentary is called Dhīśodhinī.

Complete.

Beginning :

प्रणम्याखिललोकेशं पूर्वाचार्यानुसारिणा ।
गोविन्दमहविदुषः श्रीनाथाख्येन सूनुना ॥
मिताक्षरं प्रमृतार्थं छन्दःशस्त्रं प्रगस्तिमत् ।
व्याख्यायते स्वधीशुद्धये वृत्तरत्नाकराभिधम् ॥

तत्रादौ लोकैस्त्रिभिराचार्यैः प्रारिप्सितप्रन्यायिभिः
परिसमाप्तिहेतुभूतानेकसंपत्तिद्वयेऽभिमतं देवता प्रणम्य

विशिष्टजनपरिग्रहाय स्वाभिजात्यवृत्तीः संकीर्त्य श्रोतु-
जनसमाधानायाभिधेयं प्रयोजनपुरःसरं प्रतिजानीते—
सुखेति ।

End :

अर्थस्तावदयम्—एते पूर्वोक्ताः यद् विधयः प्रस्ता-
रादयः प्रख्याः प्रमाणानि मताः संमताः पिङ्गलादीना-
माचार्याणामिति ।

Colophon :

इति श्रीमता कविशार्दूलेन श्रीनाथेन विरचितायां
धीशोधिन्याख्यायां वृत्तरत्नाकरव्याख्यायां षष्ठोऽध्यायः ।

Then 5 extra leaves are added and they contain a few lines of the Sūryasata-kavyākhyā which will be described in the Stotra Vol. of the Catalogue.

766. 8. F. 58.

वृत्तरत्नाकरव्याख्या धीशोधिनी—श्रीनाथकृता

Paper. 26 Foll. $8 \times 6\frac{1}{2}$ inches. 25 lines in a page. Telugu script. Old. Slightly injured. Good writing.

Breaks off in the 5th adhyāya.

767. 9. F. 82.

वृत्तरत्नाकरव्याख्या धीशोधिनी—श्रीनाथकृता

Paper. 6 Foll. $8\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches. 31 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Legible writing.

Bound in book form.

Breaks off in the 2nd adhyāya.

768 28. A. 1.

वृत्तरत्नाकरव्याख्या धीशोधिनी—श्रीनाथकृता

Palm-leaf. 35 Foll. (30-64). $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$

inches 7 lines in a page Telugu script
Old Injured Good writing

Complete

The following additional stanza is found
in the beginning

“मवराप्रविनिभिन्नरनुजेन्द्रभुजान्तम् ।
अप्रथाध्वै च कण्ठस्य नरकण्ठीव भजे ॥”

769 29 A 8

वृत्तरत्नाकरव्याख्या धीशोधिनी—श्रीनाथकृता

Palm leaf 55 Foll (17 71) 16 × 1½
inches 6 lines in a page Telugu script
Old Much injured Illegible writing

Wooden boards are added to both
sides

Complete

The following additional stanza is found
in the beginning

नवराप्रविनिभिन्न + नरकण्ठीव भजे ॥

770 30 L 9

वृत्तरत्नाकरव्याख्या धीशोधिनी—श्रीनाथकृता

Palm leaf 19 Foll 17 × 14 inches
9 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

Complete

771 33 I 27

वृत्तरत्नाकरव्याख्या धीशोधिनी—श्रीनाथकृता

Palm leaf 50 Foll 15½ × 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Injured Clear writing

Complete

The following additional stanza is
found in the beginning

नवराप्रविनिभिन्न + नरकण्ठीव भजे ॥

772 24 N 45

वृत्तरत्नाकरव्याख्या मणिनिधिः—नारायण
पुरोहितकृतः

Palm leaf 18 Foll 14½ × 1½ inches
11 lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

A commentary on Kedarabhāṭṭa's
Vṛṭṭaratnakara by Naraṇanapurōhita son
of Nrsimhājayan The commentary is
called Maninidhi in this MS and printed
editions But some MSS call it Mani
manjari (Vide the next No and the
Trivandrum MS described under No
1323 of the Descriptive Catalogue of
Sanskrit MSS in the Palace Library Vol
VI) This is also called Matimanjari
in the Madras Govt Oriental Library
MS (Vide 1792 of the Descriptive
Catalogue of Sanskrit MSS in that
Library Vol III)

Breaks off in the 3rd adhyāya

Beginning

मुखमतानसिद्धयर् नौमि ब्रह्माच्युताचितम् ।

गौरीविनायकोपेत शरर लङ्कारम् ॥

मणिनिधि-व्याख्यानप्रारम्भ ।

श्वेताम्बोधिस्तित दव शुद्धस्फटिकप्रदम् ।

वाचि मृत्पिण्ड साक्षादन्दे गन्धर्वसन्ध्याम् ॥

नृसिंहयन्त्रन पुत्रा नारायणपुराणित ।

वृत्तरत्नाकरव्याख्या व्याख्याति वधानति ॥

अ॥ प्रारम्भितस्य ग्रन्थस्याविप्रपरिसमाप्तिप्रच
यगमनाऽभिप्रदेवतानमम्कार करोति—सुखसतानेति ।
सुखस्य सोम्यस्य सतान अविच्छेद । यद्वा
ओभन सतान प्रचयगमनम्, अविच्छेदेन लोकेऽस्य
ग्रन्थस्य प्रचार इति यावत् । तस्य सिद्धयर्थं
ब्रह्माच्युताचित कमलजकमलाकान्तपूजितम् । गौरीवि
नायकोपेत गिरिजा गजास्पसनाऽऽलङ्कार लोकस्य
भुवनस्य शरर सुखरर शरर गमु नौमि स्तोमि ।
गौरीभास्यगुहोपेतमिति पाठे अगजगजाननपदानन
समेतमित्यर्थः ॥ १ ॥

Find

स्वरशरविरतिर्ननौ रौ प्रभा ॥ १० ॥ २० ॥
अभिनवतामरस नजजाय ॥ १२ ॥ २१ ॥
नयुगयुगयुक् च गौरी मता ॥ १२ ॥ २२ ॥
भवति मनसि मे भगङ्गाहता ।
हिमगिरितनया शरीरप्रभा ॥ १२ ॥ २० ॥
प्रचलितहसकुल स्फुटमीन
मलयभुवा मरुता परिधूतम् ।
मधुसमये ॥ तदा नरराज
स्त्वभिनवतामरस सर आयात् ॥ १२ ॥ २१ ॥
वलमिदुपलनीलदेहप्रभा
श्रुतिगणमुखरक्षिजेन्द्रस्तुता ।
गजमुखशिखिवाहनाभ्या नता
वितरतु भवता तु गौरी सुखम् ॥ १२ ॥ २२ ॥

An extra leaf at the beginning contains
the Narayanastaksaramantra

773

26 L 32

वृत्तरत्नाकरव्याख्या मणिमञ्जरी—नारायण-
पुरोहितः

Palm leaf ७ Foll 17 X 1 inches 5

lines in 1 page Grantha script Old
Injured Legible writing

Same work as the Manimadhya described
in the last number The colophon
found in this MS calls the commentary
Manimadhyam, but it is the same as
that called Manimadhya in the previous No
and printed books

Contains the 6th adhyaya only

End

प्रस्तारभूमया यद्यौ तर्हि तदन्तर्गले सप्ताध्वभू-
मय इत्यर्थः । तत्करुपन परस्परमसमेलनम् । वृत्तस्या
ङ्गुलिकां वृत्तिमथ कुर्यात् गङ्गुलम् । वृत्तस्य विन्यासे
गुरोर्लोषोधान्तराले आङ्गुलिकां वृत्तिममेलनार्थं कुर्यात् ।
तदाङ्गुलीनामभेद । तत्र अष्टवदेकोन इत्यर्थः ।

प्रस्तारो नष्टमुद्दिष्टमेकद्वयादिलग्नक्रिया ।

सख्यानमध्वयोगश्च षड्वेते प्रत्यमा मताः ॥

मध्यान्ताद्यखिलस्थगा जसममा सूर्यान्तिलेन्दुक्षमा
देवा स्फीतरुगन्यदेशगमनप्रख्यातिकीर्तिप्रदा ।

मध्यान्ताद्यखिलस्थला रतपना यद्भवन्मुजाम्भोदिवो
वृत्तादौ मृत्तिशून्यतोत्तमसमृद्ध्यायूषि त तन्वते ॥

मो भूमिस्त्रिगुह शुभ वितनुत भ पूर्वगुधन्वमा
कीर्तिं योऽभ्युदय पथ प्रथमलो न स्वधिरायुल्लिख ।

यस्तु सोऽन्तर्गुहविदेशगमन इत्यन्य नमस्तोऽन्तर्गो
राऽग्निर्मध्यल्लघुमूर्ति दिनमग्निर्मध्यगुरुर्जो हनन् ॥

Colophon

इति वृत्तरत्नाकरव्याख्याया मणिमञ्जर्या षष्ठोऽध्यायः ।

Then reads the following stanzas

यदोया मन्दिरापन्ना भव किमवलचलम् ।

वक्षिता कर्त्रपादानरुमीधिरग्नक्रिया ॥

रावणेन रणे शक्ति क्रुद्देनाशीविषोपमा ।

मुकाशूरस्यभीतस्य लक्ष्मणस्य ममज सा ॥

पत्रीभूतपयोदकाशिहविवो कौ रक्षणीयश्चर
 पद्दुः शमभीतिरहविषणा वागफलायत्पदे ।
 यत्स्मरशिक्षिप्रदध्वपुषौ पूरञ्जभूसोदरौ
 गामुत्तायितगोपतीरतिमुयौगोपट त मजे ॥
 चक्रे तच्छत्रुमित्रे त्रिपुरविजयिन स्यन्दनस्तत्पदाङ्क
 द्वैतीयाकाङ्क्षुजाक्षी शरध्वपि स गौस्तद्विजाताधिनाथ ।
 काण्डास्तज्ञातज्ञाताननकुहरचरा ज्या च तन्मस्तचक्री
 यस्यासीत्सोऽवनान शिशिरकरवरोह्यासिमौन्मिहेश ॥

774 10 B 7

द्वत्तरत्नाकरव्याख्या मृतसंजीविनी—भास्कर
 रायकृता

Paper 72 Foll 10½ X 5 inches 8
 lines in a page Devanagari script Old
 Injured Good writing

A critical commentary on Kedara
 bhāṣa's Vṛttaratnākara by Bhāskararaya,
 the well known writer on Tantric religion
 From his Nityasodasikarnavavyakhya
 called Setubandha it is understood that he
 was also called Bhasurānandanatha and the
 son of Konamamba and Gambhiraraya
 dikṣita He was the pupil of Nṛsiṃha
 garu and Śivādatta He gives herein the
 date of composition of the work as 1627
 Śaka = 1705 A D His other work Pin
 galacchandassutrayakhya Bhasvarāja is
 said to have been completed in Sam
 1793--1737 A D The Indra Office
 Library has among its collection, a MS
 of the Bhaṣavaraja which is said to have
 been copied in the same year as 1737 A D
 (Vide Nos 565 and 566 of the Indra
 Office Library Catalogue part I) He

refers to his other two works on prosody
 named Chandahkaustubha and Chando
 bhaskara Though this work is meant to
 be a commentary on the Vṛttaratnākara
 it often gives interpretations to many of the
 utras of the Pīṅgalachandas The author
 incidentally mentions two other com
 mentators on the Vṛttaratnākara namely
 Sulhana and Haribhāskara and in disput
 able points he maintains Sulhana's
 view after condemning Haribhāskara's
 criticism on Sulhana Thus among the
 three commentators on the Vṛttaratnākara
 the chronological order is thus (1) Sul
 hana (2) Haribhāskara (3) Bhāskararaya
 Haribhāskara gives the date of his work
 Vṛttaratnakaravyakhya Setu as Sam
 1733--1676 A D The author is said to
 have borne the surname Bharati

Complete

Beginning

वागपराऽन्तरासी लघुपि दाव सदा गुरुताम् ।
 यदनुपहजयन्निना पिङ्गलनागा मङ्गल ददाताम् ॥
 वृत्तगङ्गासम्बन्धाय सख्यापजनतापणाम् ।
 मृतसंजीविनाप्रव्या प्रख्यापयति भास्कर ॥
 वृत्तगङ्गासम्बन्धाय भूषण्य मन्त्रि ययपि
 तथापि मृतजाविन्या कला नाहन्ति पाडशाम् ॥

प्रारम्भिकस्य प्रबन्धस्याभिप्रेतमाह्वयं स्वशब्दना
 प्रणमन् स्वप्रबन्धनामान्कीर्तयन्—मुख्येयादिपद्यप्रथम ।
 मुखब्रह्मानन्द, मतान पुत्रपौत्राणि, तथा विद्विगम,
 नदप्रमिति कचिन् । तन्मन्, शास्त्रे तस्या
 कामनाया अनुपयागात् । अन मुखमनानयारुकाध्या
 विद्विगमो यस्मात् त शस्त्रमिग्यम् । कियदिपद्य

मिति परे । मुष्टु खमाकाशो येभ्यस्तेषां वर्णानां
संतानं समूहो ग्रन्थः, तत्समाप्त्या इत्यपरे ।
निर्विघ्नपरिसमाप्तिजं मुखं तस्य संतानः परंपरेत्येके ।

End :

अत एव एकोनस्वमुक्तं, प्रथमभेदे लघ्वभावेनोद्दिष्टा-
भावात् । भूयार्गं विनैव लेखनं तु विसंध्यध्वयोग
उच्यते । वंशेऽभूदिति छन्दःप्रतिपादकम् ।

छन्दस्येवं परिशिष्टो बुधो भुवि न लभ्यते ।
अन्ततो मत्कृतेरस्या मार्गज्ञोऽप्यतिदुःखः ॥
श्रमेण यावतो तीर्णो वृत्तरत्नकरो मया ।
तावतोऽपि परिज्ञाता भगवान् परमेश्वरः ॥
कौस्तुभे खण्डितोऽप्येष मित्रशरकरगौरवात् ।
पुन संजीवितस्तस्मान्मृतसंजीविनी कृतिः ॥
छादयन्तु खलाः कामं मृतसंजीविनीमिमाम् ।
तथाप्युपायतः कोऽपि गृहीयान्माहुरितर्या ॥
सिते सहस्रजदिने मुनिपक्षुर्भूमि ते ।
शकेऽब्दे पार्थिवे पूर्णा काशीराट् तेन तुष्यतु ॥

Colophon .

इति श्रीमत्पद्मवक्त्रप्रमाणपागावारपारीणधुरंधरछन्दो
ऽवैतसात्राज्यधुरीणसकलसन्मार्गवक्त्रसेतुश्रीमद्रभीर -
रायभारतीदीक्षितात्मजभारत्युपाख्यभास्करारम्पणीता -
या वृत्तरत्नाकरव्याख्याया मृतसंजीविन्याख्याया प्रत्य
याभिधानांऽध्यायः षष्ठः । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

775. 20 l. 29.

वृत्तरत्नाकरव्याख्या ललिता—कनकसभापति-
कृता

Palm-leaf. 14 Foll. 18 × 1½ inches.
8 lines in a page. Telugu script Old.
Injured. Good writing.

A brief commentary on Kedārabhaṭṭa's
Vittaratnākara by Kanakasabhapati son
of Timmanāyaka.

Complete :

Beginning :

यदाज्ञावशतो विश्वं वृद्धमेति च याति च ।
तं महः परमं वन्दे विघ्नविध्वंसकारणम् ॥
हेमसंमदधीशेन तिम्रनायकसुनुना ।
वृत्तरत्नाकरव्याख्या कियते ललिताहुया ॥

मुखसंतानेयादिना मुखबुद्धयइत्यन्तेन श्लोकत्रयेण
एतत्प्रकरणकारणेष्टदेवतानमस्कारं कृत्वा पञ्चैकसुनुना
केदारनाम्ना मया वृत्तरत्नाकरं नामैतत्प्रकरणं विरचयत
इति निर्दिशति ।

End :

अनेन द्विगुणीकरणेन किं प्रयोजनमित्याशङ्क्याह-
वृत्तस्येति । विन्यस्यमानवृत्तस्याधोऽङ्गुलिप्रमाणा
व्याप्तिं कुर्यात् । अत्राङ्गुलिप्रमाणव्याख्याया वृत्तानि
विन्यस्यान्तरेऽन्तरालेष्वङ्गुलिप्रमाणविधयः सप्त वि-
न्यस्यन्ते । तत् एवं द्विगुणीकरणेन प्रयोजनमस्त्ये
वेत्यर्थः ।

Colophon .

इति श्रीकनकसभापतिविरचिताया वृत्तरत्नाकरव्या-
ख्याया ललिताहुयाया षष्ठोऽध्यायः ॥

The date of copying Monday, the 30th
day of Phālguna month in the year
Saumya.

776. 29. A 8.

वृत्तरत्नाकरव्याख्या ललिता—कनकसभापति-
कृता

Palm-leaf. 17 Foll. 16 × 1½ inches. 7

lines in a page. Telugu script. Old. Much injured. Illegible writing.

Complete.

777. 40. A. 43.

वृत्तरत्नाकरव्याख्या मुकुविहृदयानन्दिनी—

मुल्हणकृता

Paper. 28 Foll. $9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. 13 lines in a page Devanāgarī script. Old Injured. Good writing.

A commentary on Kedārabhatta's Vṛttaratnākara by Sulhaṇa son of Bhāskara and grandson of Bālāditya of Ātreya family. As the commentary is said to have been criticised by Haribhāskara in his Vṛttaratnākaraṣyākhyā Setu, 1676 A.D. the date of this commentary must be earlier than 1650 A.D. He states that he has written certain work on prosody besides this; but does not mention its name. He also quotes a stanza for example wherein a king named Vindhya-varman is mentioned. The commentary is called Suka-vihṛdayānandinī.

Complete.

Beginning.

ध्रीकण्ठप्रमया सुतं रचिरवा प्रोद्भासितं गङ्गाया

नानावक्रविराजितं शशिसुखापीडोच्छ्रयाउकृतम् ।

आर्योपेतमुपस्थिताखिलगणस्रज्जित सर्वदा

छन्दःशास्त्रमिवेधस्य जयति त्रैलोक्यवन्धं वपुः ॥

कृत्यात्रेयस्य गोत्रे समजनि ॥ पुरा दाक्षिणात्यामणीयो

बालादित्याभिधानो ननु मुकुविहृद्भास्करस्तस्य सूनुः ।

तत्पुत्र. मुल्हणाख्यः मुखउल्लिख्यं वृत्तरत्नाकरव्या-

च्छन्दोदोहति त चक्रे कविहरहृदयानन्दिनीनामधेयाम् ॥

शास्त्राभ्यमे शास्त्रकार इष्टदेवताननस्कारपूर्वकं
छन्दःशास्त्रसंवन्धप्रयोजनं श्लोकरूपेणाह—मुखमंता-
नमिद्वयर्थ + मुखमुद्वये । वेदानामर्थो. वेदार्थाः । शिवो
देवता येषा तानि ज्ञावन्ति, तानि च तानि शास्त्राणि ।
वेदार्थाश्च शैवशास्त्राणि च जानातीति वेदार्थज्ञानशा-
स्त्रज्ञः यः पञ्चेको नाम द्विजोऽभूत्, तस्य केदारनामा
शिवचरणाराधनपरः पुत्रोऽस्मिन् । तेन केदारणेनं यक्ष्य
माणलक्षणं छन्दः क्रियते ।

End :

सोमं कश्यं पिबतीति कश्यपः, तस्य वंशे पञ्चेक-
नामा द्विजोऽभूत् । यद्यपि कश्यपश्चेन मुगेच्यते,
तथाप्यत्र सोम उच्यते । मुरापानस्य ब्राह्मणानवि-
कृतत्वात् । अन्वयार्थेन क्रतुयाजित्यमुक्तं स्यात् । शिव-
स्यैते शैवाः, तेषा सिद्धान्ताना वेत्ता । विद विचारणे
इत्येतस्य रूपम् । विद ज्ञाने इत्यस्य तु सेदकत्वात् ।
यो हि विचारयति सोऽयस्यं वेत्ति । न ह्यविदितं विचार-
यितुं शक्यते । विशेपेण प्रपश्यति स्वर्गापवर्गादिक
मिति विप्रः । विमलमतिः अतिस्वच्छमतिः । शैवस्य
शैवशास्त्रव्याख्येयार्थे । तस्य पुत्रः केदारनामा शिवस्य
चरणयुगाराधने एकाग्रं तल्लीनं चित्तं यस्य स तथा,
तेन । अभिराम प्रकरणेन विस्तृतं वृत्तरत्नाकराख्यं छन्दः ।

Colophon :

इति मुल्हणविगचिताया मुकुविहृदयानन्दिन्या वृत्त-
रत्नाकरच्छन्दोवृत्ताध्यायः पद्यः ।

778.

8 D. 70

वृत्तरत्नाकरव्याख्या—नारायणभट्टकृता

Paper. 59 Foll. $9\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches 13 lines in a page. Devanāgarī script. Old Good. Good writing

Bound in book form

A commentary on Kedarabhaṭṭa's Vṛttaratnakara by Narayanabhaṭṭa, son of Ramesvarabhaṭṭa son of Govindabhaṭṭa son of Cāṅgadevabhaṭṭa son of Naganaṭṭabhaṭṭa of Visvamitra family. There are reasons to think that the famous writers—Hemalakrabhaṭṭa and Nīlakanthabhaṭṭa also belonged to the family of this author. In the last stanza read before the last colophon the work is said to have been composed in Vikrama Śaka 1616=1559 A D at Kasi. But according to the reading of the same stanza found in the India Office Library Catalogue No 1094 and in the printed edition the work was composed in Vikrama Śaka 1602=1545 A D.

Complete but wants the introductory stanzas in the beginning

Beginning

विशिष्टशिष्टाचारमूलभूत 'त्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवा'
इत्यादिवदिकलिङ्गरूपितश्रुतिप्रमाणकमिश्रिष्टदेवतानम-
स्कारजनितनिर्विघ्नातिस्वनामकीर्तनश्रवक स्वप्न-स्य प्र-
ज्ञान्तरंगताऽता सूचयन् सप्रयाजन वतःपसामान्य-
ज्ञानपूर्वक विशेषजिज्ञासुप्रवृत्तिसिद्धयर्थं सामान्यतः
प्रतिजानीते सुखेयदिश्वरकृतयेण । ब्रह्माव्युत्ताभ्या
विधातुविष्णुभ्यामर्चितं पुजितम् ।

End

केचित्तु तृजन्तेन समाप्त इत्याहुः, तन्न । तृते योमे
न लाक्रव्ययेति कर्षनिषेधादिति सर्वं मनोहरम् ।

भट्टश्रीनागनागासमजनि विबुधश्चाङ्गदेवाख्यभट्ट
प्रासादासो तन्त्रज्ञ गुरुपतिनिरत भट्टगाविन्दसङ्गम् ।
विश्वामित्रान्त्रवायाम्बुधिविधुरधिकं वर्धत तत्तन्त्रज्ञा
विद्यान्धो लब्धपारं प्रथितपृथुयशा भट्टरामेश्वराख्य ॥

नारायणेन मुधिया काश्य निरसता सता ।

वृत्तरत्नाम्ने टीका तद्व्या रचिताश्रिता ॥

ग्रन्थेऽस्मिन्गुणगणसत्त्वमुच्यते चेत्

स्व कृत्य गुणगणयन् मन्यत क ।

तत्सन्त गिरसि कृताञ्जलिस्तु याचे

शोध्य तत्सदसदिहोदित मया यत् ॥

वेदभूयुतशके द्विखण्डम् (१६१६)

समिते सितकर्मिणरुद्रे ।

ग्रन्थपूर्तिसुकृतं किल कुर्मो

जानकीरमणपूजनपुष्पम् ॥

Colophon

इति वृत्तरत्नाकाटीकासमाप्तम् ।

The Scribe adds

सन्त १७४० श्रावणशुद्धदि १४ शुके अष्टौह

नवानगवन्धे वास्तव्यश्रीगिरिनारायणज्ञातीयभट्टश्रीवि
शाखासुतभागीसङ्गकेन लिखितेय स्वायं वा पणोप
कारार्थेयि । पुत्रवाचजी तथा रामचन्द्र तथा हरि-
राम तथा श्रीनारायण श्रीकृष्णसङ्गकाना पठनार्थम् ।

यादृश पुस्तके ह्य तादृशं लिखितं मया ।

यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दाया न जायते ॥

779

20 I 28

वृत्तरत्नाकरव्याख्या

Palm leaf 14 Foll 14½ X ½ inches
7 lines in a page Grantha script Old
Much injured Good writing

This is an anonymous commentary on
Kedarabhaṭṭa's Vṛttaratnakara

Breaks off in the third adhyaya

Beginning

मासश्चितपापौघविघ्नसनविचक्षणम् ।

विश्रान्तवर्गाभास्वन्तं विध्यस्सेनमहं भजे ॥

प्राप्तित्तप्रन्थस्य निर्विघ्नपरिममात्यर्थमिष्टदेवतानम-
स्काराख्यं मङ्गलमाचरता पञ्चैकमनुना चेटागनाम्ना
मया वृत्तरत्नाकरं नामैवप्रकरणं विच्यत इति मुख-
संनानमियादिना मुखबुद्धय इत्यन्तेन श्लोकवयेणाह ।
तृतीयश्लोके लक्ष्यलक्षणमयुनमित्युक्तम् । अय्यार्थः—
पूर्वशास्त्रेषु लक्षणमात्रमुक्तम् । लक्ष्यं तु प्रन्यान्नेरे
दृष्टव्यम् ।

End :

नगणौ भगणौ भगणगणौ द्वुसविलम्बितम् ।
नगणद्वयभगणद्वयगणाः । स्फुटम् । सप्तमे पादावसाने
पतिः । नगणद्वयगणद्वय प्रमुदिततदना । नगण-
यगणनगणयगणाः कुसुमरिचित्रा । जगणसगणजगण-
सगणाः जडोद्भवागतिः । षष्ठे पतिः । जगणसगण-
त्रयेर्जगती । षष्ठे पतिः ।

780

33 1. 27.

वृत्तरत्नाविवः—वृत्तसिंहभागवतकृतः

Palm leaf. 29 Foli (6 3-4) 15½ × 1½
inches 6 lines in a page. Telugu script
Old. Much injured. Good writing

This is a treatise on Sanskrit metres
by Nrsimhabhāgavata of Vepattur village
He was the son of Virama and Cena
Venkatasuri and a disciple of Rāmananda
yogin. The author states that he summa-
rizes herein the science of prosody in 6
adhyāyas which was taught by Pingala
and other authors in 12,000 granthas
The work is divided into six adhyāyas
namely 1 Samjñadhikāra, 2 Matrāvṛtta,
3 Samavṛtta, 4 and 5 Ardhasamavṛtta,
and 6 Satpratyaṣya

Complete; but with lacunae in the
middle

Beginning :

श्रीगमानन्दयोगीन्द्रवर्णाभ्युक्तद्वयम् ।
वन्दे यच्छिष्यवृन्देभ्यः पुरुषार्थप्रदायकम् ॥
यथा मुक्ताभ्युधिर्नित्यं भवति श्रीहरेर्मुखे ।
तथा वृत्तिरहितवृत्तज्ञानं योऽप्ययम् ॥
मात्रार्णविभागेन यदुक्तं लौकिकं द्विधा ।
पिङ्गलादिभिर्गाचार्यैरेतद्वन्दस्तदिह कथ्यते ॥
द्वादशसहस्रपरिमितप्रन्थोक्तं पिङ्गलादिमुनिभिर्यत् ।
छन्दःशास्त्रं वक्ष्ये सुखबोधोपाये तत् पठ्यार्थम् ॥
एतैर्मयरसमर्जितमजनसंज्ञगर्णैश्च लघुना । च ।
गुल्या च वाङ्मयमिदं व्याप्तं श्रीविष्णुनेत्रजगद्विभम् ॥
तदुक्तं वृत्तज्ञाने—

म्यस्तजगन्नीलान्तेरेभिर्दशभिरक्षरैः ।

समस्त वाङ्मयं व्याप्तं त्रैलोक्यमित्र विष्णुना ॥

त्रिगुर्मग्नः प्रोक्तो यगणस्त्वैकलः स्मृतः ।

मध्यमे रागधान्त्यगुरु सगण उच्यते ॥

End

तत्तच्छन्दोजातवृत्तसख्या दिगुणिता यदि ।

एकाना भूषय इति प्रोक्ताः प्रस्ताकर्मणि ॥

सम्येव दिगुणकोना सङ्ग्रहा प्रकीर्तिताः ।

वृत्तस्याङ्गुलिर्मात्रायासिभयं कुर्यात्ततो गुरुः ॥

प्रस्तारो नष्टमुद्दिष्टमेकद्वयादिलग्नक्रिया ।

मन्त्रा चैवाध्वययोगश्च प्रत्ययाः षडुदीरिता ॥

इति ।

श्रीहरिप्रीतिकासेन वृत्तरत्नाविवो मया ।

कृतः सोऽयं हरेर्भूयान्मुदे श्रीगाम्बुधिर्यया ॥

इति श्रीगमानन्दवृत्तपादशिष्यचेन्नयेनटसूरिवी-
रमसनीमर्षाविगकोदुराट्केणचूडश्रीनृसिंहभागवतविर-
चिते वृत्तरत्नाविवे षट्प्रत्ययो नाम षष्ठोऽध्यायः ।

पण्णेत्राचलशैलाब्जनेत्रवेदाग्निमाध्वे ।

षड्विंशच्छन्दसो जातवृत्तसंख्या मया कृता ॥

781

9 D 51

वृत्तरत्नावलि:—कालिदासकृता

Paper 10 Foli 8 X 4½ inches 9 lines in 11 page Devanagari script Old Good Good writing

This is a work on prosody containing 71 stanzas written in praise of Sarisvati each stanza being composed in different metre so as to illustrate various metres in Sanskrit and containing the name of that metre illustrated Besides this the work does not give any rules or characteristics of the metres Therefore, the work appropriately deserves to be mentioned among the stotra works However, as the intention of the author was mainly to deal with the metres by the way of giving illustrations it is mentioned among the prosodic works As regards the authorship of the work all the MSS assign the work to one Kalidasa But some of the Tanjore MSS ascribe the work to Venkaṭeśa son of Ādadhanaśaṭasvati of Ātreya family while others to Kalidasa The Vṛttaratnavaliṅgīyāḥya by an anonymous author (vide No 787) also states that the author of the text was Venkaṭeśa In order to harmonize these two conflicting statements we may presume that the natural and real name of the author was Venkaṭeśa and his title name was Kālidāsa There are two editions of the work one published at Madras and the

other at Mysore In both the editions the author's name is mentioned as Kalidasa

Beginning

पङ्क्तिच्छन्दसि मत्तावृत्तम्—

मा भूत्सङ्गो जननि जनेस्तेमत्ता येधा मतिरिह वितै ।
माग्योदारैर्मवतु विहारो भक्तै सार्धं तव कृपया मे ॥१॥

चम्पकमाला—

भूमसगर्वानातनुपे त्व देवि कनिष्ठानप्यतिभयया ।
भावयतन्ते भूर्तिमुदारा चम्पकमालानिन्दकबाहाम् ॥

त्रिशुप् श्रीवृत्तम् -

माति नगाप्रप्रतिनिधिज्ञाभे हास्यहारी ते जननि कुचाग्रे ।
श्रीर्वन्दनेन्दो हसति सरोजे कान्तिमुपेता सततविक्रामा ॥

यति —

वक्षितभक्षे कपटरसैर्मा वामदशा च क्षुभितयिवेरम् ।
निर्मग्नभाव क्लृप्तुं नित्यं देवि कटाक्षस्तत्र कमलश्री ॥

End

आर्या—

आर्याकृतिखिजगता गुणैकेन सदाधिकेन सहिताया ।
वामदेवि जयमि सा त्वया साम्ना भवति सत्तमार्यागति ॥

दण्डकवृत्तम् —

ननिनरकल्पमोघो भवेत्तस्य

सर्वजनो वदयता सतत ग्राहते ।

समधिक्करूपशोभोज्यला सन्ति

वामालका सपदधातिपदेष्वग ॥ ७२ ॥

Colophon

इति श्रीकालिदासविगचिता वृत्तरत्नावलि सङ्ग्राह ॥

782

19. N. 13.

वृत्तरत्नावलि:—कालिदासकृता

Palm-leaf. 12 Foll. $7\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
6 lines in a page, Grantha script. Old.
Injured. Good writing
Complete; without colophon.

783

22. K. 17.

वृत्तरत्नावलि:—कालिदासकृता

Palm-leaf 3 Foll 15×1 inches
4 lines in a page. Telugu script Old
Injured Good writing
Breaks off in the 17th stanza

784

39. B. 4.

वृत्तरत्नावलि:—कालिदासकृता

Paper 31 Foll $13\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ inches 14
lines in a page English script. Old
Good Good writing
Complete with colophon attributing
the authorship to Kālidāsa

This seems to be a transcript made
from the MS described above under
No 781

785

40 A 36.

वृत्तरत्नावलि:—कालिदासकृता

Paper 11 Foll $8\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches 8
lines in a page Devanāgarī script Old
Injured Good writing
Complete with colophon attributing
the authorship to Kālidāsa

786

40 B. 71.

वृत्तरत्नावलि:—कालिदासकृता

Paper 10 Foll. 8×4 inches 7 lines
in a page. Devanāgarī script. Old.
Good. Good writing.

Complete with colophon attributing
the authorship to Kālidāsa

787.

54. A. 33.

वृत्तरत्नावलिन्याख्या

Paper. 40 Foll $8\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ inches. 14
lines in a page Devanāgarī script. New.
Good. Good writing.

This is a transcript made in 1942 from
a MS available in the Tanjore Palace
Library

A commentary on the Vṛttaratnāvalī of
Kālidāsa, described under the previous Nos
The commentator's name is not known

Beginning

श्रेयःप्राप्तिनिमित्तानि सेवितानि मनीषिभिः ।

श्रीरामगुरुपादाब्जरासि कलयामहे ॥

गुरोरपि च देवस्य नान्तर प्रादुरागमाः ।

तत्सात्त्वोद्ध चरण शरणं सततं वृणै ॥

देवता विष्णुस्त्राया नास्माकं दृष्टिगोचरा ।

सर्वदेवमयः साक्षाच्छ्रीगुरुः श्रेयसेऽस्तु मे ॥

श्रीमान् दन्तिमुखो देवः श्रेयासि विदधानु वः ।

यत्प्रसादेन निर्विघ्नं सिध्यन्ति कृतिना क्रियाः ॥

इह खलु कविकुलतिरुः पण्डितययौ वैकुण्ठेशः प्रा-
रिप्सितानन्तसप्रदायाविच्छेदलक्षणफलहेतुभूतस्य मङ्ग-
लस्य शिष्टाचारपरिप्राप्तत्वात् आशीर्नामस्तिकाया वस्तु
निर्देशो वापि तन्मुखमित्युक्तस्य ग्रन्थारम्भलक्षणत्वात्

समस्तमङ्गलात्मकं श्रीशब्दमादौ प्रयुञ्जानः प्राथमिक-
माशीर्वादरूपं मङ्गलं निबध्नाति—श्रीमानिति ! दन्ति-
मुखो गञ्जाननः । देवः क्रीडावनेकपुष्कलः । श्रीमान्
अणिमाद्यैश्वर्यसंपन्नः । वो युष्माकं श्रेयांसि विदधातु ।
यत्प्रसादेन कृतिना क्रियाः निर्विघ्नं निगम्यूहं सिध्यन्ति
फलन्ति स देवः श्रेयांसि विदधात्विति ।

अवधानसरस्वत्याः सूनुनाधिकुलेन्दुना ।

क्रियते वैकटेशेन वृत्तरत्नावलिर्नवा ॥

* * * *

मा भूत्सङ्गो जननि जनैस्तेर्मत्ता येषा मतिरिह वित्तैः ।
भाग्योदारैर्भवतु विहारो भक्तैः सार्धं तव कृपया मे ॥
हे जननि जनयित्रि येषा मतिः श्रेमुषी वित्तैर्धनैः मत्ता
भ्रान्तेति यावत्, तैः संगमो मा भूत् ।

End :

युगान्तजाम्भसि जगतीं निमज्जतीं

यथोत्तरेत्सकुतुकमादिसूक्तः ।

स्वमुद्धराधिकरुचिराकृतिस्तिथा

भवाम्मुधौ निमग्नमत्र माम् ॥

हे अम्ब आदिसूक्तः आदिवराहमूर्तिर्भगवान् युगान्ते
प्रलये निमज्जतीं जगतीं भुवं यथा सकुतुकमुद्धरेत्
लघ्वस्य यथास्थानं निवेशयेत् तथा अधिकरुचिराकृतिः
सुन्दरमूर्तिरित्यर्थः, तस्मिन् भवाम्मुधौ मग्नं मामुद्धर
ससारान्त्वेरुद्धस्य तद्वासनाविद्यामुच्छिद्य नित्यशुद्धबुद्ध-
मुक्तस्वरूपं प्रापयेत्यर्थः । रुचिरा वृत्तम् । जमौ सजौ
..... लक्षणम् । अमीषा त्रयाणां समष्टत्वेऽपि
मत्तादिवृत्तवदाशपादादौ गणानामनुक्तत्वात् पृथगत्र
कथनमिति ज्ञेयम् ।

..... मुक्ता जनतामुत्तुद्धयः ।

वाचि भूतिसमृद्धवर्थं स्तोत्रं यत्तत् सादराः ।

सक्षेपतः कृता व्याख्या वृत्तरत्नावलेर्मया ।

इयं शुभा हि मनोहरा

मरकतराजिभासुरा ।

कराम्बुजा कदम्बकोरका

कलावती कलयतु काङ्क्षितानि नः ॥

Colophon :

इति वृत्तरत्नावलीव्याख्या समाप्ता ।

मो भूमिखिगुरुः श्रियं वितनुते भः पूर्वगुध्दमदाः
कीर्तिं योऽभ्युदयं पथः प्रथमलो नः स्वस्तिरत्युत्तमः ।
वसुः सोऽन्यगुरुर्विदेशगमनं शून्यं नमस्तोऽन्यलो
रोऽग्निर्मध्यलुगुर्भूति दिनमणिर्मध्यगुरुजौ रुजम् ॥
मो भूमिः श्रियमादधाति य जलं रुद्धि र वद्धिर्भूति
सो वायुश्चिरदूरदेशगमनं तं व्योम शून्यं फलम् ॥
जः सूर्यो रुजमादधाति विपुलां मेन्दुयंशो निर्मलं
नो नाक्तः सुखमादधाति तदिदं प्रादुर्गणानां पृथक् ॥

788. 42. A. 127.

वृत्तलक्षणम्—श्रीनाथकृतम्

Palm-leaf, 3 Foll. 12 X 3½ inches,
8 lines in a page. Bengali script. Old,
Slightly injured. Illegible writing.

An independent work on Sanskrit
metres by Śrīnātha. The exact title of
the work is not mentioned in the MS.
The work is different from Śrīnātha's
commentary on the Vṛttaratnākara

Incomplete

Beginning

श्रीनाथनामा धर्णीसुरोऽहं

श्रीनाथपादाब्जयुगं स्मरामि ।

श्रीमन्सुरचैरलिनी यतोऽमृत

श्रीदं मुनीन्द्रैः परिवन्दनीयम् ॥

यशपि धीरवृन्दानां छन्दोप्रस्था अनेकधा ।
सन्ति तत्रापि हर्षाय सतामेक करोम्यहम् ॥
अयुक्त चेददिष्यामि प्रमादेनेह वा भ्रमात् ।
वचने तदथावन्त सशाययन्तु तद् बुधा ॥
दीर्घं विसर्गसमिध्रं सयुक्ताय तत्राक्षरम् ।
चिन्दुयुक्तं गुरु ज्ञेयं विकल्पेन पदान्तगम् ॥

End

सूर्याधि कविभिस्तु तन्निगदितं शार्दूलप्रिकीडितम् ।

789

30 E 40

श्रुतबोधः—कालिदासकृतः

Palm leaf 4 Foll 16½ × 1½ inches
6 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

The MS contains also another copy of the work which will be described separately in No 792

This is an elementary work on prosody. The work is attributed to one Kālidasa who is mentioned in the colophon with the title Kavīcakravartin

Complete

Beginning

छन्दसा लक्षणं येन श्रुतमात्रेण बुध्यते ।
तमहं सप्रवक्ष्यामि श्रुतगोचरमिदं ॥ १ ॥
सयुक्ताय दीर्घं सानुस्वारं विसर्गसमिध्रम् ।
विज्ञेयमक्षरं गुरु पादान्तस्थं विकल्पेन ॥ २ ॥
यस्यां पादे प्रथमे द्वादश मात्रास्तृतीयेऽपि ।
अष्टादश द्वितीये चतुर्थके पञ्चदश सार्था ॥ ३ ॥
आर्यापूर्वार्धसमं द्वितीयमपि भवति यत्र ह्रस्वगते ।
छन्दोविदस्तदानीं गीतिं तामश्रुतवाणि मायन्ते ॥ ४ ॥

End

चत्वारो यत्र वणा प्रथममलवव षष्क सप्तमाऽपि
द्वौ तद्वत् पाडशाश्वौ मृगमग्निलकेषोऽदशान्त्यौ त्रयान्त्यौ
रम्मास्तम्भोस्त्वान्ते मुनिमुनिमुनिभिर्द्वयते चेद्विरामो
बाले वन्द्यं कवीन्द्रे सुतनुनिगदिता स्रग्धरा सा प्रसिद्धा ॥
मो भूमिस्त्रिगुरु श्रियं य उदके पुत्रं दद्यादादिलो
रो मन्ये लघुरग्निरन्तमनिला देशाटनं साऽन्त्यगु ।
ता व्यामान्तलघुवनापहरणं जोऽर्को रज मध्यगु
र्भयन्द्रो यश उज्ज्वलं मुखगुल्फौ नाकमायुज्ज्वल ॥

Colophon

इति कविवक्त्रतिकांलिदासविचितं श्रुतबोधं
सर्णम् ।

790

19 C 61

श्रुतबोधः—कालिदासकृतः

Palm leaf 3 Foll 15½ × 1½ inches
8 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing
Complete

The following stanza is read at the end instead of मो भूमि etc as given in the last No

मध्यान्तायखिलरुगा जसममा सूर्यानिष्ठेन्दुक्षमा-
देवास्ते तु रुगन्यदेशगमनप्रख्यातकीर्तिश्रिय ।
तद्वत्सुल्लेखो गणा रतपना वाय्वम्बरापोदिवो
वृत्तादी युतिशून्यकोत्तमसमृद्धयायूषि त तन्वत ॥

Colophon

श्रुतबोधं सर्णम् ।

791.

19 N 13

श्रुतबोधः—कालिदासकृतः

Palm leaf 3 Foll 7½ × 1½ inches

6 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.
Wants the beginning and end.

792. 30. E. 40.

श्रुतबोधः—कालिदासकृतः

Palm-leaf. 4 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
5 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.
Breaks off in the 24th stanza.

793. 33. I. 27.

श्रुतबोधः—कालिदासकृतः

Palm-leaf. 3 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing.
Wants the beginning; otherwise complete.

794. 35. B. 152

श्रुतबोधप्रव्याख्या ज्योत्स्ना—माधवकृता

Paper. 9 Foll. $7\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. 14
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Injured. Good writing.

This is a short commentary on Kālidāsa's Śrutabodha. The commentary is called Jyotsnā in the introductory verse while Jñānataranginī in the colophon. The author Mādhava was the son of Govinda. The author is said to have been an expert in mathematics.

Complete.

Beginning.

लम्बोदरपदद्वन्द्वं गीर्वाणगणं गूजितम् ।

श्रीसिद्धिधुद्विदं वन्दे प्रत्युहन्तमास्तरम् ॥

गोविन्दतातपदपद्मयुगं प्रणम्य

श्रीमाधवो गणितशास्त्रविचारदक्षः ।

ज्योत्स्नाभिवा लघुपदा श्रुतबोधटीकां

छन्दोऽनभिज्ञशिशुसंघहिता तनोति ॥

तत्र तावत्कविः कालिदासाख्योऽभीष्टदेवतास्मरणरूपं मङ्गलं मनस्येव कृत्वा छन्दोप्रधान्तरापेक्षयास्मिन्ग्रन्थे विशेषं सूचयन् कर्तव्यं छन्दोप्रन्थमनुशुभा प्रतिजानीते—छन्दोसामिति । स्पष्टार्थमपि पद्यं व्याख्यायते । अहं श्रुतबोधं श्रुतबोधार्थं छन्दोप्रन्थं संप्रवक्ष्यामि ग्रन्थविष्यामि । अविस्तरं विस्तररहितमस्ति संक्षिप्तमित्यर्थः ।

End :

अथ विशालक्षराकृतिजातेऽर्कप्रसिद्धवभावात् तामुपेक्ष्यैव एकविंशत्यक्षरायाः प्रकृतेः समवृत्तीयं लक्षणमाह—चत्वार इति । हे मृगमदमुदिते यत्र छन्दोजातौ प्रथमपादद्वौ चत्वारो वर्णा अलघवो गुण एव स्युः । तथा पदसु सप्तस्वपि द्वौ षष्ठे षष्ठो वर्णः, सप्तमे सप्तमो वर्ण इत्यर्थः । तद्वत् तथा षोडशस्वाद्यौ प्रथमौ द्वौ वर्णा चतुर्दशपदद्वयौ, तथा षोडशान्त्यौ सप्तदशाष्टदशौ वर्णा, तथान्त्यौ पादान्तमद्वौ द्वौ विशैकविंशौ एते द्वादशवर्णा अलघवो गुरवश्चेत् प्रयुज्यन्ते, अर्थादन्ये वर्णा लघव एव प्रयोक्तव्याः, तदा हे रम्भास्तम्भोरुहान्ते मुनिमुनिमुनिभिर्निवारं सप्तमिन्वाक्षरैर्विरामो यतिश्च दृश्यते तदा हे बाले मुदति सेषं छन्दोजातिं वन्द्यैः कवीन्द्रेर्नाम्ना स्रग्धरेर्पतिं प्रसिद्धा निगदिता कथितेत्यर्थः । मृगमदमुदिते मृगमदः कस्तूरिका तदङ्गरागेण मुदिते

सतुष्टे । रम्भा कदली तस्याः स्तम्भौ तद्वदूक यम्याः
सा चासौ कान्ता मुन्दरीति सञ्चोधनम् ।

Colophon .

इति श्रीकालिदासकविरचिते श्रुतबोधे ज्ञानतरङ्गिणी
टीका समाप्ता ।

The scribe adds :

संजन् अष्टादशवर्षे पूर्णे वर्षे मधुमाससितवृष्णिमासा
वरपत्न्यासिपुराहितापनामकरामनाथात्मजविश्वनाथेनेयं
लिखिता ज्ञानतरङ्गिणी स्वार्थं परोपकारार्थं च । लेख-
कपाठकयोरभिप्रेतस्तु । श्रीभगवतीशंकरप्रसादादस्मद्-
गृहे चिरं तिष्ठतु ।

Fol 1 contains some miscellaneous
verses on prosody taken from various
works such as Vṛttaratnāṭhara, Vṛtta-
ratnāvalī.

Then the following lines are written on
Gomūtrikābandha.

गोमूत्रिकाबन्धोऽयम्,

वर्णानामेकस्यैव यत्र कान्तरमर्धयोः ।

गोमूत्रिकेति तं प्राहुर्दुष्कं तद्विदो विदुः ॥

इति लक्षणात् ।

स	सं
क्ष	क्ष
रा	रा
हि	हि
स्थो	स्थो
ग	सं
रा	रा
ध	ध
गो	गो
ना	ना
वा	वा
न	न
यं	य
रो	रो
सु	सु
ना	ना

नासुरोऽयं न वा नागो धरासस्थो हि राक्षसः ।

नासुरोऽयं न वा नागो धरासस्थो हि राक्षसः ॥

6 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing
Wants the beginning and end

792 30 E 40

श्रुतबोधः—कालिदासकृतः

Palm leaf 4 Foll 16½ X 1½ inches
5 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing
Breaks off in the 24th stanza

793 33 I 27

श्रुतबोधः—कालिदासकृतः

Palm leaf 3 Foll 15½ X 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing
Wants the beginning otherwise complete

794 35 B 152

श्रुतबोधव्याख्या ज्योत्स्ना—माधवकृता

Paper 9 Foll 7½ X 3½ inches 14
lines in a page Devanagari script Old
Injured Good writing

This is a short commentary on Kālidāsa's Śrutabodha. The commentary is called Jyotsna in the introductory verse while Jñānataranginī in the colophon. The author Maḍhava was the son of Govinda. The author is said to have been an expert in mathematics.

Complete

Beginning

लम्बोदरपदद्वन्द्वं गीर्वाणगणं जितम् ।
श्रीसिद्धिबुद्धिद वन्दे प्रत्यूहध्वान्तभास्करम् ॥

गोविन्दतातपदपद्मयुग प्रणम्य
श्रीमाधवो गणितशास्त्रविचारदक्ष ।

ज्योत्स्नाभिधा लघुपदा श्रुतबोधटीका
छन्दाऽनभिज्ञशिशुसचहिता तनोति ॥

तत्र तावत्कवि कालिदासाख्याऽभीष्टदेवतास्मरणरूपं मङ्गलं मनस्येव कृत्वा छन्दोप्रधान्तरापेक्षयास्मिन्ग्रन्थे विशेषं सूचयन् कर्तव्यं छन्दोग्रन्थं मनुशुभा प्रतिजानीते—छन्दसामिति । स्पष्टार्थमपि पद्यं व्याख्यायते । अहं श्रुतबोध व्याख्यं छन्दो ग्रन्थं संप्रवक्ष्यामि ग्रन्थयिष्यामि । अविस्तरं विस्तरं रहितमतिशक्तिसम्बन्धं ।

End

अथ विशयक्षराकृतिजाते लोकोपप्रसिद्धभावात् तामुपेक्ष्यैव एकविंशत्यक्षरायां प्रकृते सप्तमतीत्यलक्षणमाह—चत्वार इति । हे मृगमदमुदिते यत्र छन्दो जातौ प्रथमपादादौ चत्वारो वर्णा अलघवा गुरव एव स्युः । तथा षट्सु सप्तस्वपि द्वौ षष्ठे पष्ठे वर्णौ, सप्तमे सप्तमो वर्ण इत्यर्थः । तद्वत् तथा पादत्रयादौ प्रथमौ द्वौ वर्णौ चतुर्दशपञ्चदशौ, तथा पादत्रयान्त्यौ सप्तदशाष्टदशौ वर्णा, तथान्त्यौ पादान्तमर्णौ द्वौ विंशैकविंशौ एतद्वाच्यवर्णा अलघवा गुरवश्चेत् प्रयुज्यन्ते, अर्थादन्ये वर्णा लघवा एव प्रयोक्तव्या, तदा हे रम्भास्तम्भारुक्तान्ते मुनिमुनि-मुनिभिन्नवारं सप्तभिन्नाक्षरैर्विरामा यतिश्च दृश्यते तदा हे बाळे मुदति सेय छन्दाजाति वन्द्यै कवीन्द्रे नान्ना स्मर्योति प्रसिद्धा निर्गदिता कथितेत्यर्थः । मृगमदमुदिते मृगमद वस्तुरिका तदङ्गरागेण मुदिते

सतुष्टे । रम्भा कदली तस्याः स्तम्भौ तद्वदूह यस्याः
सा चासौ कान्ता मुन्दरीति संबोधनम् ।

Colophon

इति श्रीकालिदासकविरचिते श्रुतबोधे ज्ञानतरङ्गिणी
टीका समाप्ता ।

The scribe adds :

संवत् अष्टादशज्येष्ठे पूर्णे वर्षे मधुमाससितपूर्णिमाया
वरपत्न्यासिपुरोहितोपनामकरामनायात्मजविश्वनाथेनेयं
लिखिता ज्ञानतरङ्गिणी स्वार्थं परोपकारार्थं च । लेख-
कपाटकयोरभिन्नमस्तु । श्रीमन्नानीशकरप्रसादादस्मद्-
गृहे चिरं तिष्ठतु ।

Fol 1 contains some miscellaneous
verses on prosody taken from various
works such as Vṛttaratnākara, Vṛtta-
ratnāvalī.

Then the following lines are written on
Gomūtrikābandha

गोमूत्रिकाबन्धोऽयम्,

वर्णानामेकस्यैव यत्रान्तरमर्थयोः ।

गोमूत्रिकेति तं प्राहुर्दुष्कर तद्विदो विदुः ॥

इति लक्षणात् ।

स-	सः
क्ष	क्ष
रा	रा
हि	हि
स्यो	स्यो
न	सं
रा	रा
ष	ष
गो	गो
ना	ना
वा	वा
न	न
य	य
रो	रो
सु	सु
ना	ना

नामुरोऽय न वा नागो धरासस्यो हि राक्षसः ।

नामुरोऽय न वा नागो धरासस्यो हि राक्षसः ॥

3 LEXICOGRAPHY

795

8 D 34

अभिधानचिन्तामणिः—हेमचन्द्राचार्यकृतः.

Paper 6 Foll 9½ X 4½ inches 11 lines in a page Devanagari script Old Good Good writing

Bound in book form

This is a vocabulary of synonyms written by the famous Jaina author Hemacandracharya, pupil of Devacandra. He flourished in the court of Kamapāla Caulukya of Anhilvara between 1143 and 1172 A D (Vide page 202 of An Advanced History of India by R C Majumdar, 1946). He is said to have born in 1088 and lived till 1175 A D. The work is also called Namamāla. Hemacandra was the author of several works on lexicography including the Anekarthasamgraha, Ni ghanṭusesa and Desināmamāla. His life has been fully described in the Prabhāvakacarita. The work is divided into the following six Kandas 1. Devā-dhīdevakāṇḍa, 2. Devakāṇḍa, 3. Martya kāṇḍa, 4. Bhūmikāṇḍa, 5. Narakikāṇḍa and 6. Sāmānyakāṇḍa. The work has been published with the author's own commentary in the Yasovijaya Jaina granthamālā, Bhavnagar and another critical edition of the text alone was published at St. Petersburg, in 1847.

The MS contains the first kanda complete and the second kanda incomplete

Beginning

प्रणिपत्यार्हतं सिद्धसाङ्गशब्दानुशासनं ।
रुदियौगिरुमिध्राणा नासा माला तनोम्यहम् ॥
व्युत्पत्तिरहिता शब्दा रुढा आखण्डलादयः ।
योगोऽन्वयः स तु गुणक्रियासम्बन्धसम्भवः ॥ २ ॥
गुणतो नीलकण्ठाया क्रियातः सप्तसन्निभा ।
स्वस्वाभिप्त्वादिसम्बन्धस्तत्राहुर्नामतद्वताम् ॥ ३ ॥
स्वात्पालधनमुद्नेतुपतिमत्त्वर्थकादयः ।
भूबालो भूधनो भूभृग्भूनेता भूपतिस्तथा ॥ ४ ॥
भूमाश्चेति कविरूढ्या ज्ञेयोदाहरणावली ।
जन्यात् कृत्कर्तृसूदसप्तृविधातृकरसूत्रमा ॥ ५ ॥

End

समाधिस्तु तदेवार्थमात्रमासन्नरूपकम् ।
एव योगो यमाद्यङ्गैरथ समतोऽष्टधा ॥ ८९ ॥
अथ श्रेयसं शुभशिवं कल्याणं भोगसीयसं श्रेयः ।
क्षेमं भावुरुभविक्कुशलमङ्गलमद्रमदशस्तानि ॥ ८६ ॥

Colophon

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितायामभिधानचिन्तामणौ
नाममालाया देवाधिदेवकाण्डः प्रथमः ।
सर्गत्रिविष्टपं चोदियो मुविस्तविपताविपी नारुः ।
* * * * *
तेषां यान् विमानोऽन्वयः पीयूषममृतं मुधा ॥ ३ ॥

असुरा नामास्तदित सुपर्णका बहुषोऽनिला स्तनिता ।
उदधिद्वीपदिशो दश भवनावी

796 24 L 29

अभिधानरत्नमाला—इलायुधमदृकृतः

Palm leaf, 37 Foll 17 X 1½ inches
6 lines in a page Grantha script Old
Much injured Illegible writing

This is a vocabulary of synonyms and
homonyms written by Halayudhabhatta
The work is divided into 5 chapters,
viz 1 Svargakanda, 2 Bhūmikānda, 3
Patalakanda 4 Samantakanda and 5
Anekarthakanda The author is believed
to be identical with those of the Pingala
vyākhyā and the Javirahasya He is
said to have lived in the 10th century
A D There are two printed editions of
the work one was printed in 1861 at
Leipzig under the editorship of TH
Aulrecht and the other in 1940 at Madras
in the Madras University Kannada Series
No 6 under the editorship of H Seaha
Ayyangar together with a Kannada
commentary

Wants two lines in the beginning
otherwise complete

Beginning

मागुरिगापल्लितादिश्लोभ ।

अभिधानरत्नमाला कविकुलभूषणा मुद्रियते ॥

स स्वर्गं नुत्सदन त्रिदेशवासिनिषिष्ट त्रिदिवम् ।

शौरीरमत्यमरन नाक स्यादूर्ध्वगच्छ ॥

End

अथानन्तरकल्याणसप्रशस्तिषु कथ्यते ।

अथो इति तथा प्रोक्तो नामाभ्युपगमादिषु ॥

सदा सना च नियत्वे स्वस्ति स्थान्मङ्गलादिषु ।

इति हेतुप्रकारादिसमाप्तिषु निगमते ॥

Colophon

इति इलायुधविरचिताभिधानरत्नमालाधामनराध
काण्ड समाप्त ॥

797 22 C 37

अपरखण्डनम्—श्रीहर्षकृतम्

Palm leaf 5 folios 17½ X 1½ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

The Foll are numbered 85 to 89 The
folio No 88 is broken into two pieces

The author attempts to find fault with
the Namaloganusasana of Amarasimha
stating that it fails to mention many words
and even errs in certain respects The
author is mentioned in the colophon as one
Sinharsa apparently different from the
famous author of the Vasadhikarita The
author quotes in support of his criticism
the following works and authors Parvata
ratnamala by Mahesvaramisra Paryaya
nava by Nilakanthamisra Sabdasabdar
thamanjusa by Hamiramisra Manjari by
Sudarsanabhattacharya Mucukundabhā
syaivarana by Mahendracarya Sarada
tilakabhāsa, avivarana by Sanghabhattacar
ya who is mentioned as the teacher of the
author Sabarabhāsyavyākhyā by Gada
dhara Balabhattagvata by Mahesvaradik
sita Sabdasantamani by Parthasarathi
misra who is mentioned as the father of

the author, S'abdaratna by Vajrakhadga bhattācārya, S'abdarūpatnīmānsā, Nānārthacandrikā and Nānārthasikhāmani. It is also interesting to note that almost all of the above mentioned works and authors are referred to in the S'abdalingārthacandrikavyākhyā Drstāntasiddhāñjana and its commentary S'arad, which will be noticed further in this volume. In the Drstāntasiddhāñjana, its author Kallola-bhattācārya mentions one S'rīharsa as the author of a poem called Naisadha and a pupil of his grandfather Sujanabhattācārya. Perhaps our author may be identical with the same S'rīharsa. The work may be assigned to the 18th century.

A D

Complete

Beginning

अतिचित्रमिदं हि चिन्त्यता विबुधैरप्यबुधादिजल्पितम् ।
रसवन्ति भवन्ति तदधामरसिहस्य कृतिप्रदर्शनम् ॥
तदिहैव विविच्यतेऽखिल शतशस्त्वेवमिति प्रबोधयेत् ।
रसिकाः सरवास्तमालसदृदय ते सद्यः पिबन्तु भोः ॥

यथा—समाहृत्येत्यादयमाशयः । विपुलसंकुल प्राचीनग्रन्थशङ्खद्वर्गं रूपभेदादिपूर्वकं बहुलनामयावलिङ्गविशिष्टत्वेन ग्रन्थरचना क्रियत इति । एतद्वीर्याय न प्रतिपादितमितिर्दं न सम्यक् । यथा वा—हय उच्चैःश्रवा, सूतो मातलिर्नन्दनं वनमियत्र 'हय उच्चैःश्रवा नीला शुभाङ्गी चक्राहनः । सूतोऽस्य मातलिधिब्रो देवसारधिरिषिपि । वनं च चन्दनं देवक्रानन नन्दनात्मकम् । देवोशनमियादिपर्यायवत्तमालारचितमस्ति नामवाहुल्य हयादीनाम् । किंच मातलिर्माकलिस्तीव्रः सारधिस्तु हयंकयः इति रसतः । एवमेव तत्र तत्र कोशेषु

वर्तते । तत्त्वेकमेव नाम रचितमिति बहुलयावनामता नास्तीत्यस्य निर्बन्धस्य भङ्गः । न च संक्षिप्तपदेन तद्वेषपरिहार इति वाच्यम्, तदपेक्षया विशेषपरिष्काराभावादश्रद्धेत्यप्रसक्तेः ।

End

अत एव शब्दशब्दार्थमञ्जूषाया च हेम जाम्बूनदपदे पुंसि चाहुर्विशेषका इति । एवमहमसारमधुघवकादीना यथायोगं योजनीयं सूक्ष्मधीमिरित्युपरम्यते । एवममरनिबन्धनस्याशास्त्रीयत्वमिति सिद्धान्तितम् ।

Colophon

इत्थं विपक्षविबुधमस्तकन्यस्तसत्पदा ।

श्रीहर्षेण कृतं सन्तः पठन्स्वमरखण्डनम् ॥

798

(24. E. 42

अमरशेषः

Palm-leaf. 2 Foll. (1 2) 13½×1½ inches 12 lines in a page. Telugu script. Old Good condition. Good writing.

As the name itself indicates, the Amarasēsa is a supplement to the Nāmalīngānusāsana of Amarasimha. The author's name is not known. This work may not be confounded with the Trikaṇḍasēsa of Purusottama. The second stanza as given below has been quoted by Govindarāja in his commentary on the Rāmāyaṇa.

Apparently wants the beginning, otherwise complete.

Beginning

व्याघ्रदयो वनमृगाः श्यापदाः परिकीर्तिताः ।

गन्धर्वनगरं प्रोक्तमिन्द्रजालमहर्षिभिः ॥ १ ॥

राकामध्यगतश्चन्द्र सूर्य इयमिधीयते ।
 परीत तु दिवा प्रोक्त विपरीत ॥ २ ॥
 भोजन परिवेष्टि स्यात्कल्माष कृष्णपाण्डरः ।
 यायायरास्तप सिद्धा वानप्रस्थाः प्रकीर्तिता ॥ ३ ॥
 कृत्तिता बहुला प्रोक्ता पक्षस्तु बहुलोऽसितः ।
 शुक्रा मधुमायी स्याद्गोहिणस्तु कटुः स्मृत ॥ ४ ॥
 वदन्ति श्वेतकाक्षीयमनुकृत्य प्रादिनम् ।
 अमुमान् षण्डकः षण्ड आशीर्दष्टाभिधीयते ॥ ५ ॥
 अमता मत्तप्रज्ञाति या स्त्री सा मत्तकाशिनी ।
 समेति वृज्यते सद्गिरास्थान मण्डप तथा ॥ ६ ॥
 भीष्मः साहासिक प्रोक्तो भीष्मो दुष्करकर्मकृत् ॥
 प्रस्कन्न पातितो ह्येयो जितराशो जयाबह ॥ ७ ॥
 End

बह्वन्नपानो यो देशः स ज्ञेयाऽगस्तिदक्षिण ।
 गह्वर गिरिकुञ्जेषु दम्भेऽपि च निगद्यते ॥ ४६ ॥
 अरण्याना सचरण ते वन पादचारणम् ॥ ४६ ॥
 Colophon
 इयमगशेषः समाप्तः ।

799

28 J 4

आख्यातचन्द्रिका—भट्टमल्लकृता

Palm leaf 7 Foll 12½ × 1½ inches
 6 lines in a page Telugu script Old
 Injured Good writing

This is a lexicon enumerating verbs in different groups of synonyms. The author was one Bhattamalla about whom nothing is known definitely. As Mallinatha of the 14th century A D quotes him, he must be placed before the 14th century A D. The work has been printed and published in the chowkhamba Sanskrit Series No 82

It consists of three kandas each kanda being divided into several Vargas or chapters. The first kanda contains 5 Vargas, viz 1 Bhāvavikāravarga 2 Buddhivarga, 3 Antahkaranavarga, 4 Vacanakriyavarga and 5 Dhvanikriyavarga. The second kanda also contains 5 Vargas, viz—1 Manusyavarga 2 Brāhmanavarga 3 Ksatriyavarga, 4 Vaisya Varga and 5 S'ūdravarga. The third kanda contains 4 Vargas, viz 1 Prakirnaka-varga, 2 Sanadivarga 3 Nanarthavarga and 4 Ātmanepadaparasmaipadavarga. The work is the same as that described under Nos. 4587 and 4588 of the Des Cat of Sanskrit MSS in the collections of the Asiatic Society of Bengal Vol VI. It is said that the work consists of 700 verses.

The MS contains the first kanda only
 Beginning

य शिवा नामरूपाभ्या या देवी सर्वमङ्गला ।
 तयो स्मरणात्पुसा सर्वतो जयमङ्गलम् ॥
 आलम्बे निखिलालम्ब लम्बादरपदाम्बुजम्
 पदालम्बावलम्बेन लभतेऽलं बुध श्रियम् ॥
 वाणि कल्याणि कल्याणश्रेणिनिश्रेणिसस्तवे ।
 मदीयरसनावेद्या विहरेष्टार्थदायिनी ॥
 भूवार्पादिपकृतये पुरुषत्रयमृतये ।
 सदाख्यातपदावाप्त्यै परस्मा आत्मने नमः ॥
 सपूज्य गुरुपादान्जे भट्टमल्लेन तन्यते ।
 व्युत्पित्सुना प्रचमार्थमेकार्थाख्यातपद्धति ॥
 सत्तायामस्ति भगति विद्यते चाथ जन्मनि ।
 उत्पद्यते जायते च प्ररोहत्युद्भवयपि ॥
 विवर्तते समवति सिद्धो सिध्यति राध्यति ।
 निप्यद्यते च राघ्नाति सामोति पल्लताति षट् ॥

End

द्वे आत्मनोऽपि भूषादे शिङ्के गीते तु गायति ।
उपवीणयतोत्पेतदुपमाने हि वीणया ॥

इति ध्वनिक्रियावर्गः ।

अत्र भावविकाराणां धियाभिच्छादिकर्मणाम् ।
वाचा तत्सगतानां च पर्याया प्राय ईरिता ॥

Colophon

इत्याम्बवातचन्द्रिकाया प्रथमः काण्डः ।

After the colophon the following verse is written

“सहस्राधिपति सूर्य कर्कटस्य निशाकर ।
मेघवृद्धिकयोर्मौनः कन्यामिथुनयोर्बुध ॥”

The former owner of the MS —Venka-
tarāyasāstri. Two extra leaves added
at the end contain a few lines from the
Trikāndasēsa

800

39 E 6

उणादिकोशः—महादेवकृतः

Paper 55 Foll 8½ × 6½ inches 14
lines in a page. Devanāgarī script New
Good Good writing

Transcribed from a MS available in
the Bhandarkar Oriental Institute, Poona

The work recites the words formed by
adding the Unādi affixes as per Unādi
rules of Panini school and gives the
meaning of those words. The author was
Mahādeva, who had the surname Vedāntin
and is generally mentioned as Vedānti
Mahādeva. Though the present work
does not give any more information about
the author his other work namely

Samkhya-sūtravṛttisāra describes the
author as the pupil of Svayamprakāśa
tīrtha (Vide the colophon of the work
इति स्वयंप्रकाशतीर्थाङ्घ्रिस्त्ववेदान्तिसत्पदेन महादे-
वेनोनीते सारव्यवृत्तिसारे प्रथमोऽध्याय —See Sām-
khyasūtravṛtti, edited by Dr R Garbe and
published for the Bibliotheca Indica, Cal-
cutta, 1888) The author in his another
work namely Visnusahasranāmātika states
that it was composed in Sam 1750=
1664 A D (Vide the catalogue of the
Sanskrit MSS in the Ragnunath Temple
Library, Jammu, by M A Stein, page
197) But R Garbe in his introduction
to the edition of the Samkhya-sūtravṛtti
mentioned above fixes the author in 1600
A D approximately

Complete in 5 pādas

Beginning

विश्वकर्मणि ना कारुखिषु कारकशिल्पिनो ।
वायुर्वाते गुदे पायू रक्षके जायुरोषधे ॥
स्यात्पित्तशब्दयोर्मणि स्वादू रुच्येऽथ सजने ।
साधुर्ह्यत्रिषु श्रेष्ठे स्यादाशु तद्वति च त्रिषु ॥
ना ब्रीहौ पाटले हासुर्दन्ते राहुर्विधुदे ।
बलसाया स्त्रिया क्षायु कायु स्त्री विकृतौ ध्वने ॥
वासुर्ह्रावधायुर्नायुषि काष्ठे तु दारु वा ।
सानु शृङ्गे बुधे मार्गे वाय्याया वलुमे धने ॥
पावते समभूभागे स्त्रिया जानूरुपर्यणि ।
शोमने त्रिषु चारु स्यात्प्रियोक्तौ चादुरास्त्रियाम् ॥

End

सिंह कण्ठीरवे राशौ सत्तमे चोत्तर स्थित ।
सिंहौ क्षुब्धहृत्योः स्याद्दासके राहुमात्मि ।

व्याघ्रः स्यात्पुंसि शार्दूले रक्तौ रण्डकरञ्चयोः ॥
 श्रेष्ठे नराशुत्तरस्थः कण्टकार्या च योषिति ।
 घोरे हरेऽन्यवद्भौमे क्षमा पृथिव्यामथ त्रयः ॥
 आद्ये बहुत्वे ग्रहणिग्रहण्यौ तु रुगन्तरे ।
 आद्ये प्रधाने प्रथमश्चरमः पश्चिमेऽन्तिमे ॥
 मङ्गला सितदूर्वायामुमायां पुंसि भूमिजे ।
 नपुंसकं तु कल्याणे संवार्थे रक्षणेऽपि च ॥

Colophon

इत्युणादिकोशे निजविनोदाभिधे वेदान्तिमहादेव-
 विरचिते पञ्चमः पदः संपूर्णः ।

801. 23. I. 14.

एकाक्षररत्नमाला—माधवकृता

Palm-leaf. 6 Foll. 16 X 1½ inches.
 7 lines in a page. Grantha script. Old.
 Injured. Good writing,

Gives various meanings of each of letters of the alphabet in Sanskrit. The work is attributed to Mādhava, son of Māyana of Bhāradvājagotra and the famous minister of king Harihara II of the Vijayanagar Empire in the 14th century A.D. The work is the same as described under R. No 2280 (a) of the Triennial Catalogue of Sanskrit MSS in the Government Oriental MSS. Library, Madras.

Contains the Svarakāṇḍa and Vyañjana-kāṇḍa

Beginning

वेदविष्णुमहेशानकमठेऽम्बिकेज्ययोः ।
 अन्तःपुरे भूषणे च चरणे कारणे रणे ॥
 अकारः कथितो धीरिहरिणे गौर्वेऽपि च ।

आकारः सर्वगे भावे परितापे विधौ घटे ॥
 ईपदर्थे विस्मये च संतोषामर्षयोरपि ।
 सुखे नया तथा सीमि चिरविस्मृतसंस्मृतौ ॥
 लघुवस्तुनि च प्रोक्तः सल्लिखेपयोरपि ।
 इकारः कुसुमास्त्रे च हारे चन्द्रमसः करे ॥
 तथा करेणुक्रक्ष्यान्ते महीभृत्कुहरेऽपि च ।
 मुजङ्गमशरत्नाचिष्यप्रतोऽर्थे निरूप्यते ॥
 ईकारः सायके सर्पे सरसीरुहकेसरे ।
 शनचापे हतौ वाणीकमलारचनास्वपि ॥
 शोणीभृत्कुहरे पद्मदले निगदितो ध्रुवैः ।
 उकारः क्षत्रिये शंभौ परमौलौ हतौ शुचौ ॥

Colophon :

इति हरिहरायामात्यस्य कृतौ नानार्थरत्नमालायामेका-
 क्षरकाण्डे स्वरकाण्डं संपूर्णम् ।

End :

..... आ हा संवोधने व्ययम् ।
 अहहल्लङ्घते खेदे कथ्यते नामशासने ।
 क्षमे दुर्विण्हे रांघे विशेषे च निगद्यते ॥
 क्षो खिया च . . . या क्षं स्यादक्षे नपुंसके ।
 क्षेत्रे निर्भर्त्सने चैव क्षोऽव्यय मङ्गुवाचकम् ॥

Colophon

इति हरिहरायामात्यस्य माधवस्य कृतौ एकाक्षररत्न
 मालाया व्यञ्जनकाण्डं संपूर्णम् ।

802

33 I. 9.

एकाक्षररत्नमाला—हरिहरायकृता

Palm-leaf. 5 Foll. 17 X 1½ inches. 8
 lines in a page. Grantha script. Old
 Injured. Legible writing. The leaves
 are half-broken.

Same work as the above with different colophon and slightly different readings. The authorship herein is attributed to King Harihara II (14th century A.D.) under whom Madhava was the minister.

Contains the Svarakāṇḍa and Vyañja-nakāṇḍa.

Beginning

अकारो ब्रह्मणि शिवे वासुदेवे च कञ्चुके ।
अम्बिकाया च योगे च कारणे भरणे रणे ॥
अन्तःपुरे भूषणे च चरणे चाङ्गणेभ्यो ।
अकारः कथितो धीरैः कमठे गौरवेऽपि च ॥
आकारः सर्वगे भागे शरे तुङ्गे मदे घटे ।
ईषदर्थेऽपि सतोषे विस्मयार्पणेर्विधौ ॥

Colophon of the Svarakāṇḍa

इति हरिहरायमहारायचक्रेश्वरकृतनिघण्टो स्वर-
काण्डः प्रथमः ।

End

अहह्यद्भुते खेदे कथ्यते नामशासने ।
क्षमे दुर्विषहे रोषे विशेषे च निगद्यते ॥
* * * *

क्षेत्रे च निर्भरे चैव द्विविधं वाचकं भवेत् ॥

No colophon is found for this chapter (व्यञ्जनकाण्डः).

The last page reads the following verses

..... स्कृवानामात्ररपतिरभूजेतुमहितान्
प्रतस्ये स्वात् सैन्यैर्द्विदरयमुख्यैर्मुवि चिरात् ।
निहयारिन् सर्वा
..... रो जनविनुत्कर्तित्तिनिवृत्ते ॥
अमोर्षे, जुर्वन्नहितनिवहान्ना कण्ठता-
नसप्राप्तश्चित्र सपदि नृपति प्रस ।

..... धरणितादेत्यमुदित
शशास क्षमामेकं सरलमुवनख्यातमहिमा ॥
अयमासृष्टवासृष्टस्वयमेवासृष्टशोभनास्वाङ्गः ।
शय वने ॥
आमामधिगम्यासाया कृत्वा त्वं गतो महाराज ।
आम्निमुद्देश्यतीन्हत्वादात् पक्षिणा यथेष्टं त्वाम् ॥
इनिमतनु
..... स्थितो विभाति ।
इतश्चवसनो विलासहासै-
रिपतिकृणामणिभूषणैरिहोऽन्याम् ॥
अयमीभिर्निहतारि स्वयमी ।
..... जनानामीभिर्विनुतयशाभाति हीसमो नृपतिः ॥
..... नृद्धमन्त्रतन्त्रैर्विहितैकहोमामेमेचमेभावितामक्षि
..... स्वान्ते सदानन्दपद लभन्ते ॥

803

36 A 2

कल्पद्रुः—केशवदैवज्ञकृतः

Paper 433 Foli 8 X 6½ inches
14 lines in a page Grantha script New
Good Clear writing

Bound in 2 Volumes

This is a lexicon of synonymous nouns in three main kandas namely Bhumi, Bhuvah and Svah each kanda containing different sub kandas. The 1st contains 18 sub kandas 2nd five and 3rd four. From the internal evidence the work is known to have been written in Kali year 4762 corresponding to 1660 A.D. (Vide stanza 83, page 414 of the printed edition). The work has been printed and published in the Gaekwad's Oriental Series No 42. The author mentions the following authors

whose works were consulted in writing this work. They are Katya, Vācaspati, Vyadi, Bhāguri, Amara, Mangala Sāhasānka, Mahesa, and Hemacandra. In the Tanjore Library MSS the author is called Kesava-daivajña and the work is named Nāma kalpadru. (Vide No 4739 to 4741, Vol. IX).

Complete

Beginning

गुरुं श्रीदक्षिणामूर्तिं विभु विश्वेश्वरं परम् ।
सर्वज्ञं तमनायन्तं रात्रिदिवसुपास्महे ॥
काल्यवाचस्पतिव्याडिभाग्यमरमङ्गलाः ।
साहसङ्गमहेशाया निजयन्ते जिगान्तिमा ॥
समालोच्य मतान्येषां कल्पद्रुमखिडावदः ।
क्रियते केशवनायं नामप्रकृतिबोधनम् ॥

* * * *

विनायकः पृथिव्यङ्गो गजिघातुश्च तुन्दिलः ।
ईमातुरः स्वाद्वैरस्यो विप्रो लब्धोदरार्थकः ॥

End

वचनं खलुतिकादि बहुयुक्तं पूर्वकम् ।
स्त्रीपुंनपुंसकानां तु सहोक्तौ परलिङ्गता ॥
कृतः कर्तव्यसङ्गाया कृत्याः कर्तरि कर्मणि ।
अणाद्यन्तास्तेन रक्ताद्यर्थे नानाव्यभेदकाः ॥
षट्सङ्गाखिपु समा युग्मद्वन्द्विद्वययम् ।
परं विरार्थं शेषं तु द्वयं शिष्टप्रयोगतः ।
कल्पदौ केशवकृते कलिने नामसत्पतेः ।
छयादीनां सर्वलिङ्गानां प्रमाण्डः सिद्धिमागतः ॥
इतीह शब्दकल्पद्रुम्य(?)सिकेशवनिर्मितः ।
भूर्भुवःत्वस्त्रिभिः काण्डैः संप्राप्तः सिद्धिसुखमाप् ॥

Colophon .

इति छयादिसर्वलिङ्गकाण्डः ।

इति केशवकृतो भूर्भुवःस्वराल्पपर्यायस्कन्धाः
संपूर्णाः ।

The scribe of the original MS. adds .
शार्वयन्दे तुलामासे प्रथमाया रवेर्दिने ।

The name of the scribe of the present MS Tiru Tātadesikatātāchariar of Villiyambakam, Chingleput Dt., Madras

804.

21. A 1

क्रियानिघण्टुः—वीरपाण्ड्यकृतः

Palm-leaf 4 Foll 13½ × 1½ inches
9 lines in a page. Telugu script. Old
Good Good writing

Enumerates in 101 stanzas Sanskrit verbs of synonymous nature. The authorship is attributed to the King Virapāṇḍya, one of the Pandya Kings of South India in the 14th century A.D. The work has been printed in Telugu character and published by Dharmādhikārī Chakravartī Ayyangar of Mysore

Complete.

Beginning

घातुप्रयोगपर्यायाः शब्दशास्त्रनिरूपिताः ।
केचित्पाण्ड्यक्षितोशनं वक्ष्यन्ते शिक्षितुं शिशून् ॥
विद्यतेऽस्ति भवत्यत्र स्यादस्तु स्ताद्वैदेषि ।
नूपाभ्यस्तु नयताद्वैदस्तु नयताद्वैदेषि ॥ १ ॥

End

धृत्वा जरित्वा वृधित्वा क्षुत्वा वृत्ता निवृत्ता च ।
तर्णित्वाथ क्षणित्वा च प्रक्षित्त्वेत्यादि चोद्धताम् ॥

Colophon .

इति श्रीवीरपाण्ड्यविरचिते क्रियापदपर्यायः क्रिया-
निघण्टुरयं समाप्तः ।

805.

21. A. 3. . Beginning :

क्रियानिघण्टुः—वीरपाण्ड्यकृतः

Palm-leaf. 4 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Clear writing.

Complete.

The name of the scribe : Bucci Vāmana son of Kolācala Ānandasūri.

806.

29. H. 11.

क्रियानिघण्टुः—वीरपाण्ड्यकृतः

Palm-leaf. 6 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 5 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Clear writing.

Complete.

An extra leaf added at the end gives an index of the sūtras beginning with the word उत्तर in the Grhyasūtras of Āpa-stamba.

807.

28 A. 25

क्रियानिघण्टुः

Palm leaf. 5 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page Telugu script. Old. Slightly injured. Good writing.

This is a lexicon of Sanskrit verbs arranged into different groups according to their meaning. The author's name is not known. This work also has been printed and published by Dharmādhikāri Chakravarti Ayyangar of Mysore in Telugu character, 1905.

Complete without colophon.

भवत्यर्थे भवत्यस्ति जायते विद्यते तथा ।
संपद्यते निष्पद्यते निष्पद्यत उदद्यति ॥
उत्पद्यतेऽप्युदयति उदेत्युदयतीति च ।
अङ्कुरयङ्कुरति चोद्भिद्यते कन्दलस्यपि ॥
एषते वर्धते नन्दत्यप्युत्तिष्ठति बुध्यते ।
ब्रवीति वक्ति वदति भणत्याख्याति शंसति ॥
आचष्टे वष्टि गदति दृष्टे लपति भाषते ।
व्याहरस्यमिषत्तेऽभिदधातीत्यतीत्यपि ॥
उच्चारयत्यामनति कथयत्याह जल्पति ।
ईद्रेण्यति स्तौति स्तुते स्तौति प्रशंसति ॥

End :

कर्पत्यास्फालयति घट्टयत्यथ सीष्यति ।
वयति व्यञ्जते दोग्धि जुहोति जुषते मुदा ॥

808.

24. M. 11.

क्रियानिघण्टुः

Palm-leaf. 6 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1$ inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing

The first leaf is broken in the left half.

Same work as the above.

Complete without colophon.

The following additional stanza is found at the end.

एवं क्रियास्वरूपाणि लिखितानि ततस्ततः ।
आलोक्य तानि सर्वाणि लिखितानि ततस्ततः ॥

809

21. K. 22.

विक्रान्तशेषः—पुरुषोत्तमदेवकृतः

Palm-leaf. 73. Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.

7 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

As the name itself implies the work is a supplement to the Namalingānusāsana of Amarasimha by Purusottamadeva. The author seems to have been identical with that of the Bhasavrtti. He is said to have flourished in the court of Lakṣmanasena, 1119 A.D. The author says that some words were omitted in the Namalingānusāsana as they were not in use in Amarasimha's time and he included those words in this work as he found them in common use in his time. The arrangement of the chapters and sub divisions of them is the same as found in the Namalingānusāsana. The work is also called rarely as Amaraseśa and Sesamara.

Beginning

जयन्ति सन्तः कुशलं प्रजाना
नमा मुनीन्द्राय सुरा स्मृता स्थ ।
स्तुतासि वाग्देहि दयस्व मात
विधेहि विघ्नाधिपमङ्गलानि ॥ १ ॥
अलौकिकत्वादमर स्वकाश
न यानि नामानि समुल्लिखेत् ।
विलोक्य तैरप्यधुना प्रचार
मय प्रयत्नं पुरुषोत्तमस्य ॥ २ ॥
वर्गक्रमस्तथा नामलिङ्गयोस्तूपदेशता ।
परिभाषादिकं सर्वमत्राप्यमरकोशवत् ॥ ३ ॥
स्वल्लोका देवलाक स्यादवरोह फलोदय ।
मन्दर सैरिम शक्रमवन ख दिव नभ ॥ ४ ॥
स्वाहाभुजस्तु वसुला पूजिताश्च चिरायुष ।
शौभा निल्म्पा युसद स्वर्गिणश्च नभ सद ॥ ५ ॥

End

मण्डलं शलभं मल्लान्तरं कलशकन्दलौ ।
मृणालमलकौ दाडिमश्च हयन्ता स्त्रियामिमे ॥
करणे लघुद्विषु यथा तस्य व्याख्यानमित्यद ।
सूत्रकृद्वाप्यकृत्काशावनुमान इतीच्छति ॥
इति लिङ्गादिसमहवर्ग ॥
दृष्टयागा ये शब्दा प्रायस्त इह कीर्तिता ।
अप्रयुक्तास्तु पाणिन्यादिभिर्दृष्ट्वाप्युपेक्षिता ॥

Colophon

इति श्रीपुरुषोत्तमदेवविरचितस्त्रिकाण्डशेषाभिधान
काश समाप्त ।

The scribe adds

यादृश पुस्तकं दृष्ट तादृशं लिखितं मया ।
अबद्धं वा सुनद्धं वा मम दोषो न विद्यते ॥

The name of the scribe

मातृभूतेधरेण लिखितं अमरत्रिकाण्डशेष कोश ।
अमरशेष ।

A fly leaf at the end contains the first
4 stanzas of the Haravali:

810 21 K 16

त्रिकाण्डशेषः—पुरुषोत्तमदेवकृतः

Palm leaf 11 foll (77-87) 13½ × 1½
inches 8 lines in a page Grantha script
old Much injured Good writing
Breaks off in the 2nd Kanda

811 29 A 30

त्रिकाण्डशेषः—पुरुषोत्तमदेवकृतः

Palm leaf 44 Foll 16½ × 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old

Much injured Good writing Many leaves are broken

The work is called S'esāmara in the colophons

Breaks off in the last chapter

The former owner of the MS — Vatsam Vasudeva parābrahmasāstrī

812

20 K 41

दृष्टान्तसिद्धाञ्जनव्याख्या शरत्—चकोरभट्टा-
चार्यकृता

Palm leaf 12 Foll 17 X 1½ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

The Foll are numbered 145 to 156

This is a commentary on Kallola bhatta's Drstantasiddhāñjana which itself is a commentary on Sujana bhatta's Śabdalingārthacandrikā. The commentary was written by Cakora bhaṭṭācārya son of Mukundanaṛāyaṇa bhaṭṭācārya and grandson of Kallola bhaṭṭācārya son of Kesari bhaṭṭācārya. Numerous names of authors and works which are mentioned in Amara khaṇḍana are cited in this work. A work called Visesapada varidhi is said to have been written by his father Mukundanaṛāyaṇa Haimira misra, the author of the Sabdaśabdārthamanjusa is mentioned as the pupil of Śitikantha Sujana bhaṭṭa the author of the Śabda lingārthacandrikā is mentioned as the pupil of Divākara bhaṭṭa who wrote Sarvārthasākhāmaṇi

Complete in three kandas

श्रीजगज्जननीं गौरीमम्बाम्बुजलोचनाम् ।
चन्द्रार्धशेखरा बाला नमामि गुरुभूजिताम् ॥
सर्वसहाया गौ.सर्वसहकृष्टस्य मार्ग्यम् ।
सुजन सुजनाधार वन्दे वन्दारुनन्दकम् ॥
श्रीमत्पण्डितकेसरीश्वरमतिप्राबल्यपाण्डित्यक
तत्पुत्र सकलागमन्तगमिताम्बाम्बन्त्रमाहात्म्यकम् ।
श्रीसाम्बापरमूर्तिमन्तमधुना विद्वत्कलोलालम्बक
वन्दे मत्प्रपितामह कुलधन मद्रिपया तोषितम् ॥
पुन पुनस्त पितर सुभूजित
समस्तविद्याखिलसारसमग्रम् ।
कविप्रकाश करुणारसाकर
मुकुन्दनारायणभट्टमीडे ॥
विद्वच्चकोरवरनाम विधाय मोदा
द्विद्यानिधि सकलसुन्दरवाक्पजालम् ।
दृष्ट्वैव मा मुदमवाप पितामहो यो
वन्दे तमेव पुनरेव महानुभावम् ॥
तेनैव चोदित इह प्रकट करिष्ये
सिद्धाञ्जनाचितपदावलिमूलकन्दे ।
मूले समस्तवरनाममतानुसार
कुर्वे शरत्सरलकोशपदाभिरामम् ॥
उभयानन्दसधानशरदानन्दमग्नमवेत् ।
कधकोरकवीन्द्रेण विना भूखण्डमण्डले ॥
पितामहेन ये अष्टा लीलया परिशीलिता ।
तत्तदन्यपदाकाश कुर्वेऽह तदनुज्ञया ॥
ननु शङ्क इयत्र प्रथमतोऽर्थप्रकटन किमिति न
कृतगानिति शङ्कयमिति चेन्न । उत्तरकोशविवरणा-
त्तदर्थस्फूर्तेर्द्वितीयावधप्रतिपादनाभावाच्चेति भाव । मेधे
पुष्कलाव्यपुत्रे । तदुक्तम्—
पुष्कलावर्तकी नाम विद्येते मेघनाथकी ।
तत्र पुष्कलमेघस्य सारस्वतविरोचनी ॥
पुष्कलाक्षध धर्मश्च बलाहकविमर्दनी ।

आवर्तकस्य च तथा चत्वारो लोकविश्रुताः ॥

जीमूतश्चण्डवेगश्च वारुणश्च जगद्धन ॥

इत्यादि ।

End

तदुक्त भागवतपुराणे नदीगणनाप्रस्तावे—चर्मण्वती
च वैदेही कोकिला जम्बुकन्यका । इत्यादिना ।
पिप्पलो नाम नद्यो स्याद्वैदेही शम्भरा पुरा । इति
पर्यायार्णवे । लिङ्गादीन्यादिशब्देन शब्दविकारादय
इति यथायोग मन्तव्यम् । इत्येव प्रकरेणेति
सबन्ध ।

Colophon

इति श्रीमदनन्ततान्तसरस्वतीसारमिलासपरशिवा-
वतारमरसाप्रेसरसर्वाखर्वदुर्गवर्णितसूरिवरप्रणतिभास-
मानचरणयुगलविराजितसमस्तविद्याप्रविलसत्तुरवचन-
मनोहरश्रीमद्विद्वत्कल्लोलभट्टाचार्यपौत्रेण श्रीमन्मुकुन्द-
नारायणभट्टाचार्यपुत्रेण विद्वच्चोरभट्टाचार्येण विरचि-
ताया शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिकाव्याख्यानदृष्टान्तसिद्धाञ्जन-
व्याख्याया शरदाख्याया तृतीय काण्ड. सपूर्ण ।

813 54 A 38

दृष्टान्तसिद्धाञ्जनव्याख्या शरत्—चकोरभट्टा-
चार्यकृता

Paper 28 Foll 8½ × 6½ inches 15
lines in a page Devanagari script New
Good Good writing

This is a transcript of the palm leaf
MS mentioned in the last number

Complete in three kandas

814 21 M 25

द्विरूपकोशः—श्रीहर्षकृतः

Palm leaf 19 Foll 13½ × 1½ inches

5 lines in a page Grantha script Old.
Good Good writing

The fly leaf at the beginning gives the
name of the work as Dvirūpakosa

A lexicon of selected synonymous
words with two or more forms, by Śrī-
harsa son of Śrīhura The author is
believed to be identical with that of the
Naisadhiyacarita Though the title is men-
tioned as Dvirūpakosa the work actually
deals with the words having three or
more alternative forms The work has
been printed in Telugu character at
Mysore with slightly different readings
This is different from the Dvirupakosa of
Purusottamadeva printed in Bombay and
Benares The work consists of 222
verses

Complete

Beginning

प्रबोवमावातुमशब्दिकाना

रूपामवाप्तु च कवीश्वरानाम् ।

द्विरूपकोशो रचितो विचार्य

बहुप्रपञ्चसि शतशब्दमेदान् ॥ १ ॥

ज्ञात्वा च पूर्वप्रचुरप्रयोगान्

प्रामाणिकोदाहरणानि मत्वा ।

रूपादिमेदेषु निरक्षयेषु

विचक्षणो निधिन्यात्मुशब्दान् ॥ २ ॥

द्विलिङ्गना प्रपञ्चहर्षमेदान्

सपञ्चकद्वित्रिचतु प्रकाशम् ।

भूम्येकवाचित्वमपीह वाचा

श्रीहर्षसूरिवितनोति कोशे ॥ ३ ॥

कचिन्मात्राकृतो मेदः कचिदणकृतोऽपि च ।

कचिद्विभक्तिमेदैश्च शब्दानां ह्यदिन कचिन् ॥ ४ ॥

Much injured. Good writing. Many leaves are broken.

The work is called S'esāmara in the colophons

Breaks off in the last chapter.

The former owner of the MS — Vatsam Vāsudeva parabrahmasāstrī

812- 20 K. 41.

दृष्टान्तसिद्धाञ्जनव्याख्या शरत्—चकोरभट्टा-
चार्यकृता

Palm-leaf. 12 Foll. 17 X 1½ inches.
7 lines in a page Telugu script. Old.
Injured Good writing

The Foll are numbered 145 to 156.

This is a commentary on Kallola-
bhata's Distāntasiddhāñjana which itself
is a commentary on Sujanabhatta's
S'abdalingārthacandrikā. The commen-
tary was written by Cakorabhatacārya,
son of Mukundanārāyanabhatacārya and
grandson of Kallolabhatacārya, son of
Kesaribhattacārya. Numerous names of
authors and works which are mentioned in
Amarakhandana are cited in this work. A
work called Visasapadavāridhi is said
to have been written by his father
Mukundanārāyana. Hamsīramasra, the
author of the Sabdasabdārthamañjūsā is
mentioned as the pupil of S'itikanṭha
Sujanabhatta, the author of the S'abda-
lingārthacandrikā is mentioned as the
pupil of Divākarabhata who wrote Sar-
vārthasikhamāni

Complete in three Kāndas

श्रीजगज्जननीं गौरीमम्बामम्बुजलोचनाम् ।
चन्द्रार्धशेखरा बाला नमामि गुह्यजिताम् ॥
सर्वसहाया गीःसर्वसहकृतस्थमार्ग्यरूपम् ।
सुजनं सुजनाधारं वन्दे वन्दारुनन्दकम् ॥
श्रीमत्पण्डितकेसरीश्वरमतिप्राबल्यण्डित्यक्तं
तत्पुत्रं सकलागमन्तगमिताम्बामन्त्रमाहात्म्यकम् ।
श्रीसाम्बापरमूर्तिमन्तमधुना विद्वत्कलोलालयकं
वन्दे मत्प्रपितामहं कुलधनं मन्त्रिषया तोषितम् ॥
पुनः पुनस्तं पितरं सुश्रुजितं
समस्तविद्याखिलसारसंग्रहम् ।
कविप्रकाश कर्णारसाकरं
सुकुन्दनारायणभट्टमीडे ॥
विद्वच्चकोरवरनाम विधाया मोदा-
द्वियानिधि सकलसुन्दरवाक्यजालम् ।
दृष्ट्वैव मा मुदमवाप पितामहो यो
वन्दे तमेव पुनरेव महानुभावम् ॥
तैनैव चोदित इह प्रकटं करिष्ये
सिद्धाञ्जनाचितपदावलिमूलरुन्दे ।
मूले समस्तवरनाममतानुसार
कुर्वे शरत्सरुल्लोशपदाभिरामम् ॥
उभयानन्दसधानशरदानन्दभागभवेत् ।
कधफोकवीन्द्रेण विना भूखण्डमण्डले ॥
पितामहेन ये अन्दा लीलया परिशीलिताः ।
तत्तदन्यपदाभाश कुर्वेऽह तदनुज्ञया ॥
ननु शंकर इत्यत्र प्रथमतोऽर्थप्रकटन किमिति न
कृतयानिति शङ्कयमिति चेन्न । उत्तरकोशविवरणा-
त्तदर्थस्फूर्तेर्द्वितीयाथप्रतिपादनामात्राच्चेति भावः । मेघे
पुष्कलाग्न्यपुत्रे । तदुक्तम्—
पुष्कलावर्तकौ नाम विद्येते मेवनायको ।
तत्र पुष्कलमेघस्य सारस्वतविरोचनौ ॥
पुष्कलाश्लेष धर्मश्च बलाहकविमर्दनौ ।

आयतंकस्य च तथा चत्वारो लोकोपिभृताः ॥

जीमूतशण्डवेगश्च वाम्बन्ध जगद्गनः ॥

इत्यादि ।

End

तदुक्तं भाग्यनपुगणे नदीगणनाप्रस्तावे—चर्मवती
च वैदेही कोकिल जम्बुकन्याका । इत्यादिना ।
पिप्पशो नाम नद्यो स्याद्वैदेही शम्भरा पुरा । इति
पर्यायार्णवे । लिङ्गादीनादिशब्देन शब्दविकारादय
इति यथायोग मन्तव्यम् । इत्येव प्रकृतेणेति
संन्यः ।

Colophon

इति श्रीमदनन्तान्तमरस्वतीसागरिलासपरशिवा-
यत्तारमरसाग्रेससर्वावर्तुर्गर्भितसूरिवरप्रणिभाम-
मानचरणपुगुडिगानितममन्तयिचाप्रविलमच्चतुरवचन-
मनोहरश्रीमद्विद्वत्कालमहाचार्यपौत्रेण श्रीमन्मुकुन्द-
नारायणमहाचार्यपुत्रेण विद्वत्कारमहाचार्येण विरचि-
ताया शब्दलिङ्गार्धचन्द्रिकायाव्यानदृष्टान्तसिद्धाञ्जन-
व्याख्याया शरदाव्याया तृतीयः काण्डः सपूर्णः ।

813 54 A 38

दृष्टान्तसिद्धाञ्जनव्याख्या शरत्—चकोरभट्टा-
चार्यकृता

Paper 28 Foll 8½ X 6½ inches 15
lines in a page : Devanāgarī script New
Good Good writing

This is a transcript of the palm leaf
MS mentioned in the list number

Complete in three Kāṇḍas

814 21 VI 25

द्विरूपकोशः—श्रीहर्षकृतः

Palm leaf 19 Foll 13½ X 1½ inches

5 lines in a page : Grantha script. Old.
Good Good writing.

The fly leaf at the beginning gives the
name of the work as *Dvirūpakōśa*

A lexicon of selected synonymous
words with two or more forms, by Śrī-
harsa son of Śrīhira. The author is
believed to be identical with that of the
Naisadhiyacarita. Though the title is men-
tioned as *Dvirūpakōśa* the work actually
deals with the words having three or
more alternative forms. The work has
been printed in Telugu character at
Mysore with slightly different readings.
This is different from the *Dvirūpakōśa* of
Puruṣottamadeva printed in Bombay and
Benares. The work consists of 222
verses

Complete

Beginning

प्रयोगमात्रातुमशाब्दिकाना

कृपामयात्तु च करोधुगणाम् ।

द्विरूपकोशो रचिनो विचार्य

बहुप्रसन्धस्थितशब्दभेदान् ॥ १ ॥

ज्ञात्वा च पूर्वप्रचुरप्रयोगान्

प्राप्तमिदोदाहरणानि मत्वा ।

रूपादिभेदेषु विद्वत्क्षणे

विषयगो निधितुयात्मुदाहरणान् ॥ २ ॥

द्विद्विङ्गना प्रत्ययहलत्रभेदान्

सप्तयद्विधिवत् प्रसंगान् ।

भूम्पेन्नाचिन्मयीन् वाचा

श्रीहर्षसुर्मितनेति कोशे ॥ ३ ॥

वचिन्मात्राकृतो भेदः वचिद्वर्गकृतोऽपि च ।

वचिद्विभक्तिभेदश्च शब्दानां कश्चिन् वचिन् ॥ ४ ॥

विद्यादगारमागारमपगामापगामपि ।

अरातिमरातिमथ श्रमः श्रामः प्रकीर्तितः ॥ ५ ॥

भवेदमर्ष आमर्षः अङ्कुरोऽङ्कूर एव च ।

अन्तरिक्षं चान्तरीक्षमगस्त्योऽगस्तिरित्यपि ॥ ६ ॥

End :

शैवालं शैवलं चापि शैवालः शैवलस्तथा ।

शिवालं चेति रूपाणि पञ्चधा परिकथ्यते ॥२२२॥

इत्थं सत्कविराजराजिमकुटालंकारहीरायित-

श्रीहर्षा(हीरा)त्मभवेन नैषधमहाकाव्योज्ज्वलन्मूर्तिना ।

उद्धृतप्रतिवादिमस्तकतटीविन्यस्तवामाङ्घ्रिणा

श्रीहर्षेण कृतो द्विरूपविलसत्कोशः सता श्रेयसे ॥

Colophon -

इति द्विरूपकोशः समाप्तः ।

815. 20 O. 22.

द्विरूपकोशः—श्रीहर्षकृतः

Palm-leaf. 10 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
8 lines in a page Grantha script. Old.

Injured Good writing

Complete

Reads the following colophon

इति श्रीहर्षद्विरूपकोशः समाप्तः ।

816 21. M. 26.

द्विरूपकोशः—श्रीहर्षकृतः

Palm-leaf 14 Foll. 14×1 inches. 5
lines in a page Telugu script. Old.
Much injured

Complete

श्रीहीरात्मभवेन ■ the reading found in the
last stanza here The four introductory
verses are written in the last page of the MS.

817. 21. M. 31.

द्विरूपकोशः—श्रीहर्षकृतः

Palm-leaf. 7 Foll. $12 \times 1\frac{1}{16}$ inches.
6 lines in a page. Grantha script. Old.
Good. Good writing.

Breaks off in the 80th verse.

The fly-leaf at the beginning repeats
the first 3 verses in Telugu script.

818 24 K. 31.

द्विरूपकोशः—श्रीहर्षकृतः

Palm-leaf 12 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
6 lines in a page. Grantha script. Old.
Good. Good writing.

Complete.

The fly-leaf at the end gives some
selected nouns with their declension

819. 29. J. 34.

द्विरूपकोशः—श्रीहर्षकृतः

Palm-leaf. 3 Foll. (48-50) $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$
inches. 7 lines in a page. Grantha script.
Old Slightly injured. Clear writing.

Breaks off in the 41st verse

820. 29. M. 9.

द्विरूपकोशः—श्रीहर्षकृतः

Palm-leaf. 6 Foll. $18 \times 1\frac{1}{2}$ inches 8
lines in a page. Telugu script. Old.
Slightly injured Good writing

Complete.

821

28 B. 8

lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing
Similar to the above (anonymous)

Incomplete

Beginning

राजा धनपती चन्द्रे यशे श्रितिशशयो ॥ वि ॥
अज पिनाह पिण्णो कर्प शररे रे ॥ ज ॥
अना विधिजो पिण्णुज शमुत्तमु भ ।
अजत्रिपारिणो ब्रीहिरजो गमपिनामह ॥ ध ॥

End

अङ्क स्थानेऽन्तिके मन्तो रूपका-मर्यादामु ।
सूत्र तु सूचने ग्रन्थभेदे तन्तु यन्त्रयो ।
यात्रा तु याचनोपायगतौ द्वावर्चनोऽस्म्य ।
उदर जडर युद्धे ।

823

28 A 77

नानार्थभञ्जरी—रायकृता

Palm leaf 54 Foll 15 X 1½ inches
7 lines in a page Grantha script New
Good Good writing

A lexicon of homonyms by Raghava about whom nothing is known The author refers to various authors and works on lexicography which were consulted in writing the work It is curious to note that the two names viz Varjayanti and Vāḍava are distinctly mentioned as if they were two distinct works while the Varjayanti is generally held to have been written by Vāḍava alias Vāḍavaprabhu

Complete

नानार्थनिगण्डसंग्रहः

Palm leaf 17 Foll 17½ X 1½ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

This is a collection of verses found in various lexicons of homonyms At the end of each verse some letters are given to indicate the works from which the verses were taken, viz वि for विश्वप्रकाश, के for केशवनिगण्ड, इ for इन्द्रायुधकोश and so on The author's name is not given

Wants the beginning and end

Beginning

फटक वडये सानौ राजधानीनिगम्यथो ।
सामुद्रयणे दन्तमण्डने दन्तिनामपि ॥ वि ॥
तिमिरे कृष्णार्णे तु मेचक वाच्यमङ्गवेत् ।
लम्पाको लम्पटे देशे किपाक फटमूर्धयो ॥ वि ॥
पिपाक कीर्त्यते स्वाटो परिणामे च दूर्गती ॥ वि ॥
पिपाक पचने स्वेदेऽप्यमर्चमरुतेऽपि च ॥ क ॥

End

स्वप्न सुप्तस्य विज्ञान अज्ञानि परिग्रिणो ॥ ह ॥
ननु प्रभानुनयने स्तर्क सन्धेयनेऽपि च ॥ शा ॥
नियन्धन तु समर्गे हतो मयमनऽपि ॥ ।
कीर्तुके वासुगमे च लघ्वेऽभिगानमुच्यते ॥ इ ॥
मानमूर्ता ।

822

24 E 42

नानार्थनिगण्डसंग्रहः

Palm-leaf 11 fol 13½ X 1½ inches 12

विश्वादीनि समाहृत्य बालानां ज्ञानसिद्धये ।
 कविना राघवेणाद्य कृता नानार्थमञ्जरी ॥
 विश्वप्रकाशो गोपालः शेषकारो घनंजयः ।
 शब्दार्णवो वैजयन्ती सूर्यो रुद्रश्च यादवः ॥
 प्रतापो भागुरिर्दण्डी रासभश्च हलायुधः ।
 सुभूतिर्हरिविष्णू च वररुच्यमरोत्पलाः ॥
 अजयः शाश्वतश्चैत उच्चयन्ते पण्डितैः पुरा ।
 ओ प्रभेऽङ्गीकृते रोये प्रौढे ब्रह्मणि चाव्ययम् ॥
 अः स्याद्ब्रह्मणि विष्णोश्च कूर्माङ्गणरणेषु च ।
 गौरवेऽन्तः पुरे हेतौ भूषणेऽङ्गघातुमेज्ययोः ॥
 आः प्रगृह्यः स्मृतौ वाक्ये परितप्ते पितामहे ।
 घटे भावे च आस्तु स्यादव्ययं कोपपीडयोः ॥
 आढोषदर्शेऽभिव्याप्तौ सीमार्थे धातुयोगजे ।
 इर्वितर्के स्मरे हारे फणरत्नधृतौ पुमान् ॥
 अग्ने करेणुकक्षयान्ते गुहाया शशितेजसि ।

End :

प्रत्यक्षेऽधिकृतेऽध्यक्षो गवाक्षे जालके कपौ ।
 रक्ताक्षी स्याद्वर्षमेदे ताम्रनेत्रस्त्रियामपि ॥
 इति त्र्यक्षरक्षान्ताः ।
 छायावृक्षो नमेरौ स्यान्महिषाक्षस्तु गुगुलौ ।
 दिव्यचक्षुर्ज्वैतिपिके पार्थात्मज्ञानिनोरपि ॥
 कमलाक्षः पद्मवीजे विष्णावपि पुमान् भवेत् ।
 महिष्काक्षः पक्षिभेदे नीलाक्षेन्द्रावुधे पुमान् ॥
 इति चतुर्क्षरक्षान्ताः ॥ ९८७ ॥

Colophon :

इति राघवीये नानार्थमञ्जरीमेवं वर्गाः परिसमाप्ताः ॥
 या राघवकृता श्रेष्ठमातृकामार्गसंयुता ।
 सेकाक्षरादिसंयुक्ता पूर्णा नानार्थमञ्जरी ॥

There are 2 fly leaves added at the beginning. The first leaf gives some astronomical accounts on the lunar eclipse

occurred in the year S'ukla. The second leaf contains a stanza from the Saundarya-lahari.

824.

33. I. 24.

नानार्थमञ्जरी—राघवकृता

Palm-leaf. 38 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Slightly injured. Good writing.

Wants two Stanzas at the end; otherwise complete.

The fly-leaf in the beginning contains the following stray stanzas :

श्रीमत्प्रस्तरसत्रसौधकलशाकूपारगमोद्भवो
 भूक्षिन्मान्यबलाधिराग्निजममापूर्वाद्रिमस्तस्थितः ।
 कुर्वन्कूटकलोकराण्मृधनिशारम्भे स्वयं भूषितां
 कारुण्याकरचन्द्रमाः सुमनसः प्रह्लादयन्नेधते ॥
 श्रीमन्मयायविधापिसद्गणवृतः प्राक्कूटकारीश्वर-
 स्वभानुप्रथनात्तमञ्जुलपशः श्लाघ्यप्रसादोत्तरैः ।
 सत्ताभावुकवारिमचित्तकुसुदान्यामोदयन्भ्राजते
 कारुण्याकरपूर्णमेन्दुरपरः क्षोणीतलाभ्राङ्गणे ॥

825.

28. A. 76.

नानार्थरत्नमाला—इरुगप्पदण्डनाथकृता

Palm-leaf. 70 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 7 lines in a page. Grantha script. Old. Good. Good writing.

This is a lexicon on homonyms in six kāṇḍas namely: 1. Ekākṣarakāṇḍa, 2. Dvyaṅṣarakāṇḍa, 3. Tryakṣarakāṇḍa, 4. Caturakṣarakāṇḍa, 5. Samhīrakāṇḍa and 6. Aṣṭakāṇḍa. The author Irugappa was the Daṇḍanātha or minister of Harihara II

of Vijayanagar (1377 to 1404 A.D.) The author is believed to have been a Jaina and a pupil of Puṣpasena. From inscriptional evidences it is known that Irugappa erected a pillar in a Jaina temple at Vijayanagar in 1385 A.D. It is also said that Irugappa built a mantapa in the Vardhamāna-temple at Tirupparuttikunram and in one of the pillars of the mantapa the figure of Irugappa is carved. Therefore it is clear that our author lived in the latter half of the 14th Century A.D. Some of the MSS. of this work ascribe the authorship to Bhāskara. Perhaps it may be held that Bhāskara actually wrote the work and dedicated it to the minister Irugappa. Irugappa's name is variously mentioned in the MSS. as Nirupamadanda-nātha or Nigamadanda-nātha. The work is also called Jagad-upakārīnī in the colophons.

Complete.

Beginning :

पदपादाभ्युदयहृच्छया देवचूडामणीयते ।
यस्य ज्ञानादयोऽनन्ताः स देवः श्रेयसेऽस्तु नः ॥
विविधमन्यसदभयिर्मदविमयीकृतम् ।
यस्य चेतः सगुण्यया विद्याममुकुण्ठयते ॥
सोऽयं प्रभाति नानार्थरत्नमाला गुणोज्ज्वलाम् ।
श्रीमन्निगमदण्डेशो नात्यल्पः नातिविस्तराम् ॥
काण्डेश्वनुभिरेकद्वित्रिचतुर्वर्णवर्णितैः ।
संकीर्णाव्ययकाण्डाम्बामिति पद्मिभिरनुकृताम् ॥
कथ्यन्ते केऽपि नानार्थाः शब्दाः . . .
भर्मा सट्टिङ्गनिर्दिष्टभेदाद् द्वेषा भवन्ति हि ।
सट्टिङ्गाम्नु तथा वृत्त्या त्रिधा पुमि नपुमके ॥

स्त्रीपुंसयोः स्त्रीचपुंसोः स्त्रीनपुंसकयोस्त्रियु ।
शब्दान्पुसः त्रियः स्त्रीनाम्नामलिङ्गान्त्रिलिङ्गकान् ॥
प्रायः क्रमात्प्रवक्ष्यामि कान्तादीन् दृष्टरादिषु ।
रूपभेदात्साहचर्यात्कण्ठोक्त्या वापि भावयेत् ॥
लिङ्गान्यथा . . . पठं पृथेण नान्वयि ।
त्रिभिविति त्रियु लिङ्गेषु द्वेयं द्वन्त्रे द्वयोरिति ॥
लिङ्गान्तरनिषेधोऽत्र शेषलिङ्गनिधायकः ।

Colophon :

इति जगदुपकारिण्यामिरुगप्यदण्डाधिनाधगचितायाम् ।
द्वयक्षपदकाण्डोऽयं पूर्णो नानार्थरत्नमालायाम् ॥
द्वयक्षरकाण्डः समाप्तः ।

End .

अन्तरेणाथ समुद्धिः कृपाभेदेऽप्यहो वत ।
समन्ततः सर्वतोऽर्थे शोचनान्तमुखान्तयोः ॥
स्याद्वा विकल्पोपपत्तयेवायं च समुद्येयः ।

Colophon :

इत्यव्ययनार्थोऽयं संपूर्णः ।
इति श्रीमन्निगमदण्डेशकृता नानार्थरत्नमाला संपूर्णा ॥

826

22. H. 14.

नानार्थरत्नमाला—इरुगप्यदण्डनायकृता

Palm-leaf. 5 Foll. 12½ X 1½ inches.
5 lines in a page. Grantha script. Very old. Much injured. Clear writing

Contains the 1st Kāṇḍa only without the preliminary stanzas.

827.

22. II. 15.

नानार्थरत्नमाला—इरुगप्यदण्डनायकृता

Palm-leaf. 6 Foll. 13½ X 1 inches.

4 lines in a page Telugu script Old
Injured Illegible writing

Contains the 1st Kanda only without
the preliminary stanza. The author's
name is mentioned as Nirupapadadanda
dhinatha in the colophon

828 24 L 19

नानार्थरत्नमाला—इरुगप्पदण्डनाथकृता

Palm leaf 58 Foll $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{8}$ inches
6 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Breaks off in the 5th Kanda

829 28 B 14

नानार्थरत्नमाला—इरुगप्पदण्डनाथकृता

Palm leaf 44 Foll $14\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{8}$ inches
11 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing
Incomplete

830 24 D 28

नानार्थरत्नमाला—भास्करकृता

Palm leaf 12 Foll $14\frac{1}{2} \times 1$ inches
5 lines in a page Grantha script Old
Injured Clear writing

Same work as that of Irugappadanda
natha described in previous numbers
But the author's name is mentioned here
as Bhaskara (Vide the remarks on No 825)

Breaks off in the 2nd Kanda

831 26 C 4

नानार्थरत्नमाला—भास्करकृता

Palm leaf 4 Foll $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{8}$ inches

8 lines in a page Grantha script Old
Good writing

Contains the first Kanda only

832 26 E 27

नानार्थरत्नमाला—भास्करकृता

Palm leaf 61 Foll $14\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{8}$ inches
7 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing Wooden
boards are added to both sides
Complete

833 28 B 15

नानार्थरत्नमाला—भास्करकृता

Palm leaf 21 Foll $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{8}$ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing
Contains the third Kanda only
The former owner of the MS—Sri
dhara Venkata Nrsimha

834 28 B 16

नानार्थरत्नमाला—भास्करकृता

Palm leaf 37 Foll $17 \times 1\frac{1}{8}$ inches
7 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Clear writing
Contains the first two Kandas

835 28 B 25

नानार्थरत्नमाला—भास्करकृता

Palm leaf 4 Foll $12\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{8}$ inches
8 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Contains ■ portion of the द्वयक्षरकाण्ड.

836

39 B 5

ननार्थशब्दरत्नम् — कालिदासकृतम्

Paper 62 Foll 12½ X 8½ inches 20 lines in a page English script Old Good Good writing

This is a lexicon of homonyms by an author named Kalidasa. The work consists of three chapters, the first containing 254 verses the second 183 verses and the third 166 verses. On the whole the work contains 603 verses.

Complete in 3 chapters.

Beginning

तमेव शिरसा वन्दे पुण्येतरफलादिके ।
कीर्त्य स्वमोक्षबन्धादौ सत्यवामसितासितम् ॥
अधुना पाणिने शक्तिचन्द्रसूर्येन्द्रनिर्मित ।
शास्त्रे निर्णीतशब्दानां प्रकृत्यर्थो विवर्ण्यते ॥
तत्राप्येकादिधात्वर्थवाचकत्वे नियन्त्रिते ।
महामाध्यादिवल्गाक प्रहातु न हि शक्यते ॥
अतो येनैतदखिलमायासातिशयं विना ।
शायते सुष्ठु सर्वार्थशब्दरत्नं प्रदर्श्यते ॥
वर्गान्तस्यादिवर्णान्तपदगुणमनुसन्दारम् ।
निबन्धनत्रयाङ्कं तत् कण्ठे कुर्वन्तु पण्डिता ॥
प्रकृतेरेव सर्वत्र सर्वलिङ्गत्वमुच्येत् ।
सोद्वेगस्तत्र कर्तव्यस्तुधौ भूमिदशनात् ॥
ओ ब्रह्मशम्भुविष्णुवन्द्यसूर्यचन्द्रादिकं तथा ।
अनन्तगजराजवस्त्रिभूतहृदय्यादिके मनम् ॥

End

पक्ष पाथप्रियश्चाब्धिशुकाङ्गाप्राक्षिमातिपु ।
पक्ष सुपर्ण . . . साह्यपक्षकाठिन्यकान्तिपु ॥

आचक्षा विस्तरेऽनूतो परमात्मनि वाचके ।
विरागिणि गणे नेयपरिचारप्रभक्ते ॥

Colophon

इति श्रीकालिदासमहाकविविरचिते नानार्थशब्दरत्ने
कादिशान्तवर्णान्तवच्छन्दप्रकरणे एकैकवात्वरम-
णीये तृतीयनिबन्धनं संपूर्णम् ॥

837.

39 B 6

नानार्थशब्दरत्नव्याख्या तरला—

नितुलकविकृता

Paper 37 Foll 12½ X 8½ inches 20 lines in a page English script Old Good Good writing

This is a commentary on the Nanārtha sabdaratna of Kalidasakavi mentioned in last number. The commentary is called Tarala. The commentator Nicula is said to have been as a friend of the author of the text. It is also said that the commentary was written under the instance of the King Bhōja. It is curious to note that the three names viz King Bhoja, Kalidasa and Niculakavi are mentioned in respect of this work. However, it is not certain how far the reference of these three names will help in attributing the authorship to the famous Kalidasa for the text and Niculakavi for the commentary. Perhaps these names may be taken as to have been mentioned on mere fancy.

Complete

Beginning

कलये कण्ठितपटल निदिग्ध निगमपटलपटुमान्तर ।

कटक कटकीकृतविषयटक विकटाभिरामजटिल तम् ॥
स्वमित्रकालिदासोक्तशब्दरत्नाथजुम्भिताम् ।
तरलाख्या लसद्वाख्यामाख्यास्ये तन्मतानुगाम् ॥

अथ कविरादौ जगदीश्वराभिवन्दनलक्षणमङ्गल
माचरति—तमिति । ॥ प्रसिद्धम् । एवकारेणा
नन्यशरण्यत्व व्यज्यते । अत एव प्रकृतघटनमिति
सर्वत्र प्रमाणम् । शिर शब्देन लौल्यता चाल्यते ।
सन्ध्यामभागसितासितमियर्थ । एव चेकाङ्गीभूत
पार्वतीपरमेश्वरात्मकपरमशिवमूर्ति वन्दत इति याजना ।
अधुना प्रकृते । अयमर्थ — पाणिन्यादिमहात्मपञ्च
कनिर्मितवैयाकरणशास्त्रनिर्णीतशब्दस्वतन्त्रादिप्रकृत्यर्थ
मात्रविवरण क्रियत इति । तदुक्त रहस्ये—

स्वतन्त्रधातुतद्वन्द्वसगतासगतात्मिका ।
प्रकृतिस्तत्र विज्ञेया स कौमारे त्वय विधि ॥ इति ॥

End

वस निवासे । इब् हरणे । एभ्य अदा इचि राहि
प्रति अहि रह वह । मै शब्दे निपूर्वाद्बृहप्रत्यय ।
निगूह । सिङ् शातने सिह । पा पाने उकारलोप ।
क्ष पक्ष । वृद् वरणे वक्ष । चड याचने । आङ्
पूर्वात् आचक्षा ।

Colophon

इति श्रीमन्महाराजशिरामणिश्रीभाजमहाराजप्रवाधि
तनिचुलकवियोगिचन्द्रनिर्मिताया महाकविकालिदास
कृतनानार्थशब्दरत्नाशरत्नदीपिकाया तरलाख्याया सव
तृतीय निबन्धनम् ।

838 39 I 16

नानार्थसंग्रहः—अनयपालकृतः

Paper 50 Foll 8 X 6 1/2 inches 15
lines in a page Devanagari script New
Good Good writing

This is an old lexicon of homonyms by
Ajayapala As the work is quoted by
Vardhamana in his Ganaratnamahodadhi
(about 1140 A D) the author Ajayapala
must be earlier than 1140 A D The
work has been published in the Madras
University Sanskrit Series No 10 in 1937
In that edition the editor has fixed
the work between 1075 and 1140 A D
The work consists of about 750 verses

Complete

Beginning

जयन्ति जास्तु पदपङ्कजाङ्कुरा
नखा शरच्चन्द्रमरीचिकामला ।

विनम्रदेवासुरमौलिषु श्रिय

बहन्ति ये प्रस्फुटमालतीस्रज ॥

वीक्ष्य पूर्वकविप्रन्थानकारायादिभि पदै ।

कमाजयपालेन कृतो नानार्थसंग्रह ॥

सर्वत्रादावनेकार्थं प्रथमान्ताऽत्र दर्शित ।

वर्तमान सप्तम्यन्ते सप्तम्यन्तैरभेदित ॥

त्रिष्वेव बहुवचन कृत न चतुरादिषु ।

विना लिङ्ग विशेषेण नेवात्र पुनरुक्तता ॥

End

क्षत्ता शूद्रास्त क्षत्रियाञ्चे प्रतीहारे च सारथौ ।

क्षणस्तु व्यापृते ज्ञेये मुहूर्तोत्सवपवसु ॥

क्षेत्र दहे कलत्रे च केदारे सिद्धयामिनि ।

क्षयाऽपचये रागासंगेहेषु राज्यक्षमणि ॥

क्षेमस्तु कुशले दृष्ट तथा लब्धार्थरक्षणे ।

क्षुल्लङ्ग क्षत्रजे काले कण्ठकण्डूयने क्षुति ॥

इति क्षकार ।

Colophon

इयजयपालकृतो नानार्थसंग्रह समाप्त ।

839. 21. C 69

नानार्थार्णवसंक्षेपः—केशवस्वामिकृतः

Palm-leaf 141 Foll 14½ X 1½ inches
9 lines in a page. Malayālam script Old
Gōḍ. Clear writing

The work gives homonymous words with their different meanings and genders in six kāndas, the first kānda dealing with the words of one syllable, the second with those of two syllables and so on. Each kānda is again divided into five adhyāyas namely, (1) Strīlingādhyāya, (2) Puṁlingādhyāya, (3) Napuṁsakalingādhyāya, (4) Vācyalingādhyāya and (5) Nānālingādhyāya. For the sake of convenience of reference, the words are arranged in each adhyāya in alphabetical order. The MS. contains only a fragment of the work. But it has been completely printed and published in the Trivandrum Sanskrit Series No 23. From the introductory verses it is known that the author Kesavāsvāmin belonged to Śrīvatsagotra and was a Sāmavedin. He was an inhabitant of a village Rājendracola. His patron was Rājārāja Cola son of Kulottunga Cola who is said to have been a staunch Śaivite and patron of Pāṇḍupata religion. It is well known that Śrī Rāmanuja (1017 to 1137 A.D.) was summoned by Kulottunga to appear before his court to accept Śiva's supremacy over Viṣṇu which was denied by him. This Kulottunga was no other than Kulottunga I (1070 to 1120 A.D.) His son Rājārāja was the Viceroy in Vengi from 1084 to 1089 (Vide *The*

Cholas by K. A. Nilakantasastry, page 31 Vol II, part 1) It is said that Kulottunga's son invited Śrī-Rāmānuja to Srīraṅgam when the Ācārya was living at Melkote in his old age. Therefore, there are ample evidences to place our author in the beginning of the 12th Century A.D. Kesavāsvāmin's father was Kṛṣṇa puradeva who is mentioned as Drāvida and Vātsyāyana. Bhavaskanda was his preceptor. The work is also called Rājārājya after the patron's name.

Contains the Kāndas 4 complete and 5 and 6 incomplete copied in disorder.

Beginning

अथ प्रस्तुते काण्ड नाम्ना चतुरचामिदम् ।
तत्रापि तावत्स्त्रीलिङ्गशब्दाध्यायः प्रदर्श्यते ॥
अक्षमाला त्रिषा विशदहन्वया तथापि च ।
जपसंख्यापरिच्छित्यै रुद्राक्षमण्डिकादिभिः ॥
सूत्रस्यूतैः कृते चापि बलपेऽथ निबोधत ।
अजमोदा यशानीनि प्रसिद्धे भेषजान्ते ॥
शल्मलेरपि निर्वासितान्तशय्या इमशानके ।
तथैव भूमिशय्यायामथो अपचितिः क्षये ॥

End -

हिरण्यकशिपुः पुंसि प्रह्लादपतिरि स्मृत ।
हिरण्यचित्रितकुये पुनः स्यात्पुनपुनरुम् ॥
हिरण्यं तु यत्किञ्चित्कशिप्वे रितया मृतम् ।
तत्राप्यङ्गी चाध्यायः काण्ड चापि ह्यङ्गीर्यते ॥

Colophon

इति षडक्षकाण्डे नानालिङ्गाध्यायः ।
समाप्तं चैतत् षडक्षकाण्डम् ।
समाप्तश्चायं नानार्थार्णवसंक्षेपः ।

इति द्रमिडयात्स्यायनभट्टकृष्णपुरदेवसूनेर्मजस्कन्द-
शिष्यस्य केशवस्वामिनः कृतो नानार्थार्णवसंक्षेपे
गजराजीयमज्ञे पडभ्रकाण्ड. समाप्तः ।

The scribe adds :

“रक्षन्तु वः शिक्षितपाशुपाल्या
वाल्यादृता बर्हिशिखाप्रतमाः ।
प्राणाः श्रियः प्रस्तुतवेषुगीता
गीतादृताः शीलितगोपकन्याः ॥”

840. 10. K. 14.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Paper, 320 Foll. 14 X 6 inches. 14
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Good. Good writing.

The folios are arranged into three
groups each group containing one Kānda.
The first group contains 79 Foll. the
second 160 Foll. and the third 81 Foll.
The MS. contains also Bhānuj's Sudhā
copied up and down the text in each
page

This is the well known lexicon con-
taining synonyms and homonyms in three
kāṇḍas by Amarasimha. Each kāṇḍa is
divided into different Vargas. The first
kāṇḍa contains 12 Vargas, the second 10
Vargas and the third 5 Vargas. The whole
work consists of about 1550 verses. The
author states in the preamble that he
has summarized several lexicons in this
work. Amarasimha is generally believed
to have been a Buddhist. (Vide page
413 of the *History of Sanskrit Literature*
by A. B. Keith, 1928.) Kṣīrasrāmin and

Sarvānanda definitely mention Amara-
simha as a Buddhist. It is said that the
work Nāmalingānusāsana was translated
into Chinese language before the 6th cen-
tury A.D. The exact date of Amarasimha
still remains uncertain. But most of
scholars fix him in the 5th century A.D.
as a contemporary of Kālidāsa

The MS. contains the work complete

Beginning

यस्य ज्ञानदयासिन्धोरगाधत्वान्मवा गुणाः ।
सेव्यतामक्षयो धीराः स श्रिये चामृताय च ॥
समाह्वान्यतन्त्राणि सक्षितैः प्रतिसंस्कृतैः ।
संपूर्णमुच्यते वर्गेर्नामलिङ्गानुशासनम् ॥
प्रायशो रूपभेदेन साहचर्याच्च कुत्रचित् ।
स्त्रीपुंनपुंसक ज्ञेयं तद्विशेषविधेः क्वचित् ॥
भेदाख्यानाय न द्वन्द्वो नैकशेषो न संकरः ।
कृतोऽत्र भिन्नलिङ्गानामनुक्तानां क्रमादृते ॥
त्रिलिङ्गाया त्रिगिरति पदे मिथुने तु द्वयोरिति ।
निषिद्धलिङ्ग शेषार्थं त्यक्त्वावादि न पूर्वभाक् ॥
स्वरश्चयं स्वर्गनामत्रिद्वित्रिदशालयाः ।
सुरलोको द्योदिवौ द्वे खिया ऋषे त्रिविष्टपम् ॥

End.

कृतः कर्तव्यसंज्ञाया कृत्याः कर्तेरि कर्मणि ।
गणायन्तास्तेन रक्तायर्थं नानार्थभेदकाः ॥
पदमञ्जुकाख्ये समा युष्मदस्मत्तिष्ठश्चयम् ।
पर विरोधे शेषं तु ज्ञेयं शिष्टप्रयोगतः ॥

Colophon

इति त्रिङ्गादिमहः ।

इयमरमहकृतो नामलिङ्गानुशासने ।
काण्डस्तृतीयः सामान्य साङ्ग एव सगर्धिनः ॥

Date of copying :

शके. १७३६ भयनामसवत्सरे पौषकृष्णप्रतिपत् .

841. 10. K. 15.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Paper. 177 Foll. $11\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. 14 lines in a page. Devanāgarī script. Old Good. Good writing.

The folios are arranged in three sets and in each set they have been given separate numbers

Complete.

842. 20. D. 30.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

'Palm-leaf. 8 Foll. (2-9) $17\frac{1}{2} \times 1$ inches. 5 lines in a page ; Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the Svargavarga only in the first kāṇḍa without beginning.

The fly-leaf gives the name of Kumāratātāchārya son of Kṛṣṇatātācārya probably the former owner of the MS.

843. 20. D. 31.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्
(आन्ध्रटीकासहितम्)

Palm-leaf. 8 Foll. $16 \times 1\frac{1}{2}$ inches 8 lines in a page Telugu script. Old. Slightly injured. Good writing.

Accompanied by Telugu meaning (anonymous)

Contains portions of the 1st and 2nd Vargas of the 3rd Kāṇḍa.

Two extra leaves are added at the end and they contain a few lines of the Purusaśūktabhāṣya (anonymous.)

844. 20. D. 41.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 8 Foll. $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches 7 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Illegible writing.

Contains the 3rd Kāṇḍa only breaking off in the 2nd Varga.

The fly-leaf at the beginning reads the following verse in praise of Sri-Vedānta-desika :

“ नौमि श्रीमन्तमन्तमुखमुखरहयप्रीवहेषोर्मियोप-
प्रभुष्यदैरिद्वित्यणमितमकुटीराजिनोराजिताङ्गप्रम् ।
प्रातस्याम्भोजपात्नीगलितमधुह्रीमाधुग्रीधुर्षवाणी-
श्रेणीभ्यप्रचारं कणिधरणिधरायीशचण्डावतारम् ॥ ”

845 21 R. 10

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 84 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches 8 lines in a page. Grantha script. Old Injured. Good writing.

Breaks off in the Sūdravarga in the second Kāṇḍa.

846. 22. L. 26

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्
(द्राचिडटीकासहितम्)

Palm-leaf 36 Foll. $18\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.

8 lines in a page Grantha and Tamil
Old Injured Good writing
Accompanied by Tamil meaning (anonymous)

Contains the 1st Kanda only

The fly leaf gives the name of the former owner of the MS — Vijayarāghava chariari son of Ramaswami Ayyangar of Parasur

847. 22 L 47

नामलिङ्गानुशासनम् — अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 20 Foll $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Contains the 1st Kanda almost complete

The fly leaf at the beginning contains the name Rāmanuja probably of the former owner of the MS and reads the following verse

ज्ञानानन्दमय देव निर्मलस्फटिकाकृतिम् ।

आगार सर्वविद्यानां हयग्रीवमुपास्महे ॥

848. 22 M 12

नामलिङ्गानुशासनम् — अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 16 Foll $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
5 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

The leaves are numbered 1 to 20 but leaves Nos 4 7 12 and 13 are missing

Contains the 1st Kanda only with gaps in the middle

849

23 A 7

नामलिङ्गानुशासनम् — अमरसिंहकृतम्
(आन्ध्रदीकासहितम्)

Palm leaf 24 Foll $16 \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Accompanied by a Telugu gloss From the following stanza found at the end the Telugu gloss seems to have been added by Narayana, son of Buccana of Timmaya family in Gautamagotra The gloss is called Narāyaṇyam

Contains the Avyayavarga only in the third Kanda

The following stanza is found at the end

“ श्रीमत्सिम्हप्रवशोदधिरजनिपतिर्नन्दपुर्यन्ववाय
श्रीमद्वचनधीमद्विबुधवरगुणावासभूम्यात्मजोऽयम् ।
श्रीमान्नायायणाख्यो गुणमणिवसतिर्गोतमादात्तगोत्र
सम्यग्भुक् विशिष्यामरहरिवचन स्वीयनामाङ्कमेच्छत ॥

850

24 E 19

नामलिङ्गानुशासनम् — अमरसिंहकृतम्
(आन्ध्रदीकासहितम्)

Palm leaf 127 Foll $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Good Good writing

Wooden boards are added to both sides Some blank leaves are added at the beginning and end

Accompanied by Telugu meaning (anonymous)

Contains the third Kanda only

The date of copying and the name of the scribe: The third day of the dark fortnight of the Kārtika month in the year Nandana. Copied by Nāranappa son of Guntūru S'vanambhāga Subbanna.

The scribe adds the following stanzas at the end -

सरभसरवेगभटवर्णादिदोषो
यदि भवति न वाच्यः पुस्तके हस्तदोषः ।

सकलमनुसृतं स्यात् सुदृष्याहकाप
करकृतमपरायं क्षन्तुमर्हन्ति सन्तः ॥

विन्दुदुर्लिपिसर्गवीथिका-
शृङ्गपङ्क्तिपदभेददूषणम् ।

हस्तवेगजमधुसिपूर्वकं
क्षन्तुमर्ह्य समीक्ष्य सज्जनाः ॥
उदकानलप्रेम्यो मूषकेभ्यस्तथैव च ।
कठेन लिखितं ग्रन्थ यत्नेन परिपालयेत् ॥
यादृशं पुस्तकं दृष्टं तादृशं लिखितं मया ।
अबद्धं वा सुबद्धं वा मम दोषो न विद्यते ॥

851. 24 E 22.

नामलिङ्गानुशासनम्—अपरसिंहकृतम्
(आन्ध्रटीकासहितम्)

Palm-leaf 63 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

Wooden boards are added to both sides

Accompanied by Telugu meaning (anonymous)

Contains the first Kāṇḍa only.

Two blank leaves are added at the end

852 24. E.-31

नामलिङ्गानुशासनम्—अपरसिंहकृतम्
(आन्ध्रटीकासहितम्)

Palm-leaf. 154 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Good. Good writing

Wooden boards are added to both sides

Accompanied by Telugu meaning (anonymous).

Contains the second Kāṇḍa only

The date of copying Sunday, the 10th of black fortnight of Āsāḍha month of the year Nandana

The name of the scribe Nāranappa son of Guntūru S'vanambhāga Subbanna

The scribe adds at the end the same stanzas as given in No 850 above.

Eight blank leaves are added at the end

853. 24 E 32

नामलिङ्गानुशासनम्—अपरसिंहकृतम्

Palm-leaf 55 Foll. $15 \times 1\frac{1}{2}$ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Good Good writing

Wooden boards are added to both sides.

Contains the second Kāṇḍa complete and the third Kāṇḍa incomplete breaking off in the Nānārthavarga

854 24 E 40

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf . 21 Foll 15 X 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

Contains the 1st Kanda only complete
The following verses are added at the
end

“कवेरमरसिंहस्य कृतिरेषा सुनिर्मला ।
आचन्द्रतारक नाम नामलिङ्गानुशासनम् ॥
अमरे प्रथमे काण्डे वर्गा द्वादशसंख्यका ।
अधोनाशीतिसहितद्विशतश्लोकसंख्यका ॥”

I our blank leaves are added at the end

855 24 N 22

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 8 Foll 11½ X 1½ inches
6 lines in a page Grantha script Old
Good Good writing

Breaks off in the Digvarga of the first
kāṇḍa

856 25 B 23

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

(द्राविडटीकासहितम्)

Palm leaf 13 Foll 17½ X 1½ inches
9 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Injured Good writing

Accompanied by Tamil meaning
(anonymous)

Contains the Aṣṭavarga only in the
third kāṇḍa

Two extra leaves are added at the
beginning and they contain the following
stanzas

वदन्ति विश्व कवयः स्म नश्वर
पश्यन्ति चाध्यात्मविदो विपश्चित ।
तथापि मुह्यन्ति तत्रात्र मायया
सुविस्मिता कृत्यमिदं नतोऽस्मि तम् ॥
य खानुभावमखिलश्रुतिसारमेक
मयाहमदीपमतितीर्थयता तमोऽन्धम् ।
ससारिणा करुणयाह पुरातिमुह्य
त व्याससूनुमुपयामि गुरु मुनीनाम् ॥
जैनो यादवभास्करौ प्रविदितौ बौद्धाग्रणी शंकरा
वेदान्तार्थकदर्थनेन जगतो ज्ञानमयी वदने ।
जीनेतान् शिरसि प्रहर्तुमनिश दण्डास्त्रयो वैभवा
हस्ते यस्य समिन्धते स जयति श्रीमान् पतीना पति ॥
ताराविष्णू रथविवेखगहदपरमास्कन्दसनुद्वय क
क स्यद्वातुय लुभिरकरणपठितं पुत्र तत्सवावबोध ।
चत्वारस्तद्विद्वान्ता नु खलु विगतैर्नैकवर्णस्वभावा
सूत्र किं पाणिनीय विलसति न महस्रोतमिभास्करेऽपि ॥
ज्ञाते तत्पुरुषेऽपि तत्पुरुषति त्य नाम शीघ्राग्रणी
रन्य कोपि समाधयेदिह बहुमाहौ बहुमीहिभात् ।
श्रीरामेश्वर कर्मधारयमुरीकुर्जेन्कविभास्कर-
स्तन्मादेऽपि कर्म धारयति न द्वन्द्वेऽपि न द्वन्द्वति ॥

The fly leaf at the end reads the
following

धर्मज्ञानमत्तानां भक्तिप्रपञ्चोर्जा साधनस्य शास्त्र
मिदं तात्पर्याविरुद्धं च । साधनानुष्ठानयाप्य श्रेयणि
कञ्चनम् । अत्रैवगिरिञ्चनम् . . . द्वारा
जन्मान्तरे साधनानुष्ठानयाज्यजन्मशक्तिद्वारा सा
ननुष्ठानं परमतिशयसिद्धिं प्राप्तोयमरणि । सात्प
र्यनित्यानां पदप्रयार्थनिष्कारणाकारज्ञानमुक्तेन र्वय

लक्षणश्चरूपविमोचनरूपगतिप्राप्तिः सिद्धोपायनि-
ष्टया । आश्वोक्तवर्गधनानुष्ठानपरागा प्रैरगिरुजन्मना
स्वरूपादिगोचर त्वं गृहस्थाना ब्राह्मं
मन्यामिना स्मृतमिनादिप्रमाणानुमारेण स्वार्थप्रवृत्ति-
कन्तीभूतपुण्यशोकादिप्राप्तिरूपोपगमनिप्राप्तिरेव संभा-
रिता । तेषामेव यशोत्कर्षा श्रममोक्षेच्छूनां
मदाचार्यकटाक्षपात्रभूताना म्यस्वपयाथात्म्यभूतप्रा-
तन्त्र्यानुगुणं स्वयारादिपयन्तमप्रैरगिरु जन्मशपे
भित्तम् । न स्वर्गकारहेतुभूतं माधनानुष्ठान . .
. श्रयन्तन्निष्पातानां तात्पर्यनिष्ठाना निन्कर्षः ।

एवं यादृशोऽसि कमलाभपि तादृशी तं
दारात्वंदन्ति युवयोर्न तु भेदगन्धः ।
मायाविमक्तपुरतीतनुमेकमेव
त्वा मातङ्गं च पितरं च युवानमाहुः ॥
अनन्याधीनरत्याणमन्यमङ्गलकारणम् ।
जगन्निदानमद्वन्द्वं द्वन्द्वं घन्टासहे मरुः ॥

857. 25. C. 27.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 20 Foll. 12 × 1 inches.
6 lines in a page. Grantha script. Old
Slightly injured. Illegible writing.

Breaks off in the Simhādiharga in the
2nd Kāṇḍa

858 25. C. 43.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

(द्राचिडटीकासहितम्)

Palm-leaf. 22 Foll. 17 × 1½ inches.
9 lines in a page. Grantha and Tamil
scripts. Old. Injured. Clear writing.

Accompanied by Tamil meaning (anonymous)

Contains the first Kāṇḍa only.

The fly-leaf at the beginning states that
the MS. was made gift by Annāsāstri to
Chinna Subbu on Wednesday the 23rd
of the month of Āṣāḍi in the year Khara.

The Date of the MS. is given as the
16th day of the month of Āṣāḍi in the
year Pramāthi.

The fly-leaf at the end reads the
following verses :

कुशामने दग्धः स्वात्पापाणे ध्यायिरेव च ।
धरण्या दुःखमभूतिः पट्टवै चित्तविभ्रमः ॥
तृणामने यज्ञोद्धानिः सौमार्थ्यं दारुकासने ।
बन्धामने ध्यायिनाशः कम्पले दुःखमोचनम् ॥
कृष्णामने ज्ञानसिद्धिर्भोगधीर्वाग्मयप्रवर्गि ।
प्राचया दिशि मुखे वटपमोदय्या ध्यायिरेव च ॥
दक्षिणे नैर्दृते मर्णं ध्रुवम् ।
पश्चिमे स्वर्गलाभः स्वादायव्या कर्पणं तथा ।
उत्तरे शान्तिर्न चैव ऐशान्ये मोक्षसंभवः ॥

859 25 D 5

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf 30 Foll. 19½ × 1½ inches
6 lines in a page. Grantha script. Old
Very much injured. Clear writing

Breaks off in the Vanausadhivarga in
the second Kāṇḍa

860 25 D. 25

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 54 Foll. 14½ × 1½ inches
8 lines in a page. Old. Injured. Good
writing.

Contains the second Kāṇḍa complete and third Kāṇḍa incomplete.

The former owner of the MS. and the date of copying: Rangaswami, son of Seṣadri Ayyangar of Malayankulam Village. 25th day of the Vaikāsi month in the year Pramoda.

One extra leaf added at the end reads a few stanzas from Śrīharṣa's Naiṣadhīya-carita.

861. 25. E. 10.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 12 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1$ inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains a fragment of the 1st Kāṇḍa.

862. 25. I. 11.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्
(द्राविडदीकासहितम्)

Palm-leaf. 21 Foll. $14 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page. Grantha and Tamil. Old. Injured. Good writing.

Accompanied by Tamil meaning (anonymous).

Contains the first Kāṇḍa incomplete.

863. 25. L. 12.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 69 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 5 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Breaks off in the second Kāṇḍa.

The former owners of the MS.: Raṅga-nātha and Rāmasvami.

864. 26. C. 10.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 51 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Much injured. Good writing.

Contains the second Kāṇḍa only.

865. 26. G. I.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 31 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1$ inches. 5 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the first Kāṇḍa complete.

The fly-leaf at the beginning mentions the names of Kṛṣṇaṃyār and Vijaya-rāghavāchāriar probably as the former owners of the MS.

866. 26. I. 18.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 11 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the first Kāṇḍa incomplete.

Six extra leaves added at the end read the following verses from various lexicons.

• • दूगन्धमुख्येऽपि परोऽरिपरमात्मनोः ।
धान्यादेर्वीच्यग्रासि ॥ • • • • • ॥
तन्त्रं स्वराश्चिन्तायामावापः पञ्चिन्तनम् ।

शास्त्रोपान्तमुख्येषु ॥
मन्त्रजिह्वं सप्तजिह्वं स्तुतजिह्वो ह्यन्यवाहनः ।
चपलः पारदे शैशवे दुर्विनीतेऽनवस्थिते ॥
पक्षः पार्श्वतरो साध्यसहायबलिभित्तिषु ।
विश्वावसोस्तु बृहती तुभ्युगोस्तु कल्पावती ॥
महतो नारदस्य स्यान् सरस्वत्यास्तु कच्छपी ।
स्थापत्येऽधिपती तक्षिण धनपतिः सचिवेऽपि च ॥
कलाशिल्पे वित्तवृद्धौ चन्द्राशे कलशे कलौ ।
गणस्त्वावृत्तिशब्दादिज्यास . . तन्तुषु ॥
ऋषे तु मन्वोऽवकाशे तादृष्येऽवसरेऽवधौ ।
छाया त्वनातेपे कान्तौ प्रतिविम्बाङ्गजाययोः ॥
वणिङ्मूलधने पा . . . भाण्ड भूषावभूषयोः ।
इलावृत सौमेरवं मुमेरं परतो हि तत् ॥
प्रियक्तो रोमभिर्युक्तो मृदुश्च मसृणैर्धनैः ।
रहस्यं कम्बलमृगे कम्बलेऽपि प्रकीर्तितं ॥
द्वन्द्व युग द्विगोप्यादि मिथुन कलहेऽपि च ।
कण्ठजो रोचमानस्तु स्वाभिसौभाग्यवर्धने ॥
पङ्कतीकृतानामाधान नमिनोर्नमनाकृति ।
अतिवैगसमायुक्ता गतिरुर्मिरुदाहृता ॥
अपरः पश्चिम पादः (इति गजप्रकरणे १)
श्रीवृक्षको वक्षसि चैत्रोमावर्तं मुखेऽपि च ॥
वेणौ हुमाङ्गे रोमाब्जे क्षुद्रशर्पौ च कण्टकः ।
दरोऽस्त्री शङ्खमीगर्तेश्वरपार्श्वे स्वव्ययेऽपि च ॥
विश्वो श्रीशक्तो ह्यहः प्रमहो ह्यहः स्वप्रते ।
तीर्थं जलावतारे च मन्त्रायष्टादशस्वपि ॥
समयानिकपाशब्दौ सामीप्येऽप्यव्यये मती ।
ऊर्मिरुत्कलिमोहोलकलोलौ लहरी तथा ॥
तिर्यग्दन्तप्रहारस्तु गजः परिणतो मतः ।
पादरुमयुत प्रोक्तं यानमङ्कुशवाणम् ॥
पर्याप्तमुपसपन्नार्तिं सौहृद्यमुच्यते ।
पश्यतो यो हृत्पथं स चोरः पश्यतोऽहः ॥

आवेदिकः प्राधुनिक आगन्तुरातिथिस्तु सः ।
गणस्त्वावृत्तिश्चादिज्यासन्ध्याक्षततन्तुषु ॥
प्रकृतिः पञ्चभूतेषु प्रधाने मूलकारणे ।
दिष्टं वर्तुलाकारं करिका नखरेखिका ॥
सारसो मयूनी कामी गोवर्धः पुष्कराह्वये ।
अजातशत्रुः शल्यारिर्धर्मपुत्रो युधिष्ठिरे ॥
केवलः कृत्स्नसाकल्ये केवलं चावधारणे ।
भूमिका रचनाया स्थान्पूर्वन्तरपरिग्रहे ॥
स्वेच्छापटच्छास्वच्छन्दस्वैरतिश्वेरिताः समाः ।
अङ्क समीप उत्सङ्गे चिह्ने स्थानापराधयो ॥

867 27 F 46

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 27 Foll $14\frac{1}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches
5 lines in a page Grantha script Old
Injured. Illegible writing

Contains a fragment of the first and second Kāndas

Read the following stanzas in the beginning

“शुक्लाम्बरधरं विष्णुं + सर्वविघ्नोपशान्तये ।

दागर्थाविष्य संपृक्तौ + पार्वतीपरमेश्वरौ ॥

ज्ञातस्तेन समस्तशास्त्रविषयस्तस्याप्यनन्वा मति

अब्दज्ञानमहोदधेरुपलट तेनैव दृष्ट पुनः ।

का-य कर्तुमल मनोहरमसौ शब्दैर्जनाना प्रिय

येनैवामरकोश एष पठित शास्त्रादिसारो वरः ॥”

The fly-leaf at the end reads the following stanza

“हारो भाति कुचद्वय तव शिवे मध्य वपुस्ते वच

केशा नासिकमौक्तिक च वदन गेमावली लोचन ।

गङ्गावद्भजकुम्भवद्भगवद्भाङ्गेयवद्भेयव-

जम्बूद्वीपं हिन्दुवज्जलजम्बूद्वीपं जलवत् ॥ ११

868. 28. B. 9.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 85 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
7 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

Foll. Nos. 1, 27 and 65 are missing.

Wants the beginning in the first Kāṇḍa
and goes on up to the end of the third
Kāṇḍa with some gaps in the middle.

869. 28. B. 10.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 106 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1$ inches.
7 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Illegible writing. Each stanza
is written in a separate line.

Breaks off in the third Kāṇḍa.

Contains the following stanza in the
beginning :

“वागर्थाविष्य संपृक्तौ + पार्वतीपरमेश्वरौ ॥”

870. 28. B. 11.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 76 Foll. $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Clear writing.

Foll. Nos. 1, 2, 68 and 69 are missing.

Wants beginning in the first Kāṇḍa and
breaks off in the third Kāṇḍa.

871. 28. B. 12.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 98 Foll. $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches.

6 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Illegible writing.

Wooden boards are added to both sides.
Complete.

872. 28. B. 13.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 100 Foll. $16 \times 1\frac{1}{2}$ inches.
6 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

Complete.

The following stanzas are added in the
beginning :

“शुक्लाश्वरधरं विष्णुं + सर्वविघ्नोपशान्तये ॥
वागर्थाविष्य संपृक्तौ + पार्वतीपरमेश्वरौ ॥
ज्ञानानन्दमयं देवं + हृषीकेशमुपास्महे ॥”

The last-leaf gives the total number of
verses of the work thus :

1st Kāṇḍa = 313 .

2nd „ = 760

3rd „ = 492

Total 1565

The former owner of the MS.—Chellam
son of Subrahmanya.

The name of the scribe : Rāmacandra.

The date of copying : Uttarāśāḍha.
25th day of Tai month in the year Nala.

Reads the following stanza at the
end :

“अणिम्रीचपुंशेष साम्राज्यनिवासिने ।

आर्याभ्याप्राणनाथस्य महादेवाय नमः ॥”

873

28. B 18

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 50 Foll 15½ × 1 inches
5 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

Wants the beginning in the first Kāṇḍa
and breaks off in the Ksatriyavarga in
the second Kāṇḍa

874

28 B 19

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf 47 Foll 14½ × 1½ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

Wooden boards are added to both sides
Breaks off in the Manusyavarga in the
second Kāṇḍa

875

28 B 20

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 74 Foll 15½ × 1½ inches
5 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Contains the second Kāṇḍa complete
Two extra leaves at the end repeat a
few stanzas of the second Kāṇḍa

876.

28 B 21

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf 54 Foll 19 × 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Much injured Good writing

The first leaf is half-broken

Almost complete

The former owner of the MS—Rāja
gopālācārya

The fly leaf at the end reads the follow-
ing stanzas

“श्रीमत्पराङ्मुखशयतीन्द्रमानिवास-

श्रीरङ्गनाथशठकोपमुत्तुम्नीन्द्रै ।

मप्रेक्षित करुणया परिपूर्णशोध

श्रीमत्पराङ्मुखशयतीन्द्रगुरुं भजाम् ॥

श्रीरङ्गनाथशठकोपयतीन्द्रपाद-

पङ्केरुहप्रवणचित्तमुदारबोधम् ।

श्रीवीरराघवयतीन्द्रदयावलम्ब

श्रीमच्छास्त्रियतिवर्गगुरुं भजाम् ॥”

877

28 B 22

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 68 Foll 16 × 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Contains the Kandas 1 and 2 complete
The following stanza is added in the
beginning

“वागर्थाविव सपृक्तौ + पार्वतीपरमेश्वरौ ॥”

878

28 B 26

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 55 Foll 14½ × 1½ inches
6 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Wants beginning in the Vanausadhi-
varga and breaks off in the Manusyavarga
in the second Kāṇḍa

879. 28 B. 27.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 44 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing.

Contains the first Kānda complete.

880. 28. B. 28.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf 145 Foll. $7\frac{3}{4} \times 1\frac{1}{2}$ inches
8 lines in a page Malayālam script. Old.
Injured. Good writing.

Contains the Kāndas 1 to 3 complete

881. 28. B 30

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 17 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
6 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good. Good writing.

Breaks off in the Smbhādivarga in the
second Kānda.

882 28 B 31

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf 20 Foll. $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches.
10 lines in a page. Telugu script. Old
Injured Good writing

Wants beginning in the Nāṭyavarga in
the first Kānda and goes on up to the end
of the third Kānda

883. 28 B 32.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 33 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.

7 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Illegible writing.

Contains the third Kānda complete
The last leaf contains the following
stanzas.

“ निक्षिप्तदुष्टकटुपाठतृणादिनुस्रै
व्याख्यातुमूक्तिपरिशोधितमात्तहर्षम् ।

आस्वादयन्त्वमरसिंहवचोऽभिधान.

हैयङ्गवीनमनघा रसिका यथेष्टम् ॥

प्रबोधिनी दीक्षितीया टीका वेङ्गललिङ्गिणी ।

बालप्रबोधिनी वन्द्यवटी क्षीरतरङ्गिणी ॥

टीकापट्टकविनिष्णातोऽस्तेऽत्र जानन्ति मे ध्रमम् ।

कवेरमरसिंहस्य कृतिरेषातिनिर्मला ।

आचन्द्रतारकस्थात्र नामलिङ्गानुशासनम् ॥

ज्ञातस्तेन समस्तशास्त्रविषयस्तस्याप्यनल्पा मति.

शब्दज्ञानमहोदधेरुपतटं तेनापि दृष्टं पुनः ।

काव्यं कर्तुमलं मनोहरमतौ शक्तो जनाना प्रियो

येनैवामरकोश एष पठितः शास्त्रातिसारो वरः ॥

या कुन्देन्दुतुषारहारघवला या शुभ्रवस्त्रावृता

या वीणावरदण्डमण्डितकरा या श्वेतपद्मासना ।

या ब्रह्माच्युतशंकरप्रभृतिभिर्देवैः सदा पूजिता

सामा पातु सरस्वती भगवती निःशेषजाड्यापहा ॥ ”

884. 28. B. 33.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

.Palm-leaf. 23 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
6 lines in a page. Telugu script Old.
Injured. Good writing.

Contains the third Kānda complete
except the last three lines.

885 28. B 34.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf 21 Foll. $18 \times 1\frac{1}{2}$ inches.

7 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Contains the third Kanda incomplete
An extra leaf at the end repeats a
portion of the Avyayavarga

886 28 B 35

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 12 Foll $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page Grantha script Old
Slightly injured Good writing

Contains the Vargas Vyoma to Dhi
Narakā to Vari in the first Kanda, Bhumi
to Sāila and Brahma (incomplete) in
the Second Kanda

887 28 B 37

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 150 Foll $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
5 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Complete

The former owner of the MS—Nāgu
who allowed one Subrahmanyadikṣita
to read the MS

The date of copying 13th day of
Vaiśākṣī month in the year Vikṛti

888 28 B 38

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 18 Foll $12\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
13 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Contains the third Kanda complete

889 28 B 40

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 23 Foll $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Contains the third Kanda only in
complete

The name of the former owner of the
MS—Viśveśvarudu

890 28 B 42

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 24 Foll $17\frac{1}{2} \times 1$ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Good Good writing

Contains the second Kanda incomplete

The names of the former owners of the
MS—Narayanacharya and Śrīnivasa

891 28 B 43

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 25 Foll $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Injured Clear writing

Contains the first Kanda incomplete

892 28 B 44

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 27 Foll 12×1 inches
5 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Contains the first Kanda complete

A fly-leaf at the beginning mentions the name of the former owner of the MS: Visvesvarudu. Another leaf at the end contains a domestic private account of the owner.

893. 28. B. 45.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 19 Foll. 17 X 1½ inches. 5 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Good writing.

Contains the first Kāṇḍa incomplete.

The name of the former owner of the MS.—S'rīnivāsa.

894 28. B. 47.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 24 Foll. 15 X 1 inches. 5 lines in a page. Grantha script. Old. Much injured. Good writing.

Contains the first Kāṇḍa complete.

The fly-leaf at the beginning contains the following stanzas:

“शुक्लाम्बरधरं विष्णुं + सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

ज्ञातस्तेन समस्तशान्निविष्यस्तस्याप्यनलपा मतिः

शब्दज्ञानमहोदधेरुपतटं तेनैव दृष्टं पुनः ।

काव्यं कर्तुमलं मनोहरमसौ शब्दैर्जनानां प्रियै-

येनैवामरकोश एष पठितः शास्त्रातिसारो वरः ॥

वामर्थाविव संपृक्तौ + पार्वतीपद्मेश्वरौ ॥”

895. 28. B. 48.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 33 Foll. 12 X 1 inches.

5 lines in a page. Telugu script. Old. Much injured. Clear writing.

Contains the second Kāṇḍa incomplete.

The fly-leaf at the end contains a stanza from the Sivānandalaharī.

The name of the former owner of the MS: Visvesvarūdu.

896. 28. B. 50.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 33 Foll. 16½ X 1 inches. 4 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Clear writing.

Breaks off in the first Kāṇḍa.

The name of the former owner of the MS.—Paramesvaran.

897. 28. C. 1.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्
(आन्ध्रदीकासहितम्)

Palm-leaf. 14 Foll. 16½ X 1½ inches. 9 lines in a page. Telugu script. Old. Slightly injured. Good writing.

Accompanied by Telugu meaning (anonymous).

Contains the second Kāṇḍa incomplete.

898. 28. C. 2.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्
(आन्ध्रदीकासहितम्)

Palm-leaf. 46 Foll. 13 X 1½ inches. 9 lines in a page. Telugu script. Old. Injured. Good writing.

Accompanied by Telugu gloss called Amarapancikā written by Venkatesopā dhyaja

Contains the first Kanda complete
Adds the following stanza in the beginning

“वागवायिव सपृक्तौ + पार्वतीपरमेश्वरी ॥”

899

28 C 3

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्
(द्राविडदीक्षासहितम्)

Palm leaf 48 Foll $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
6 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Injured Good writing

Accompanied by Tamil gloss written by Vaidyanatha which begins with the following stanzas in Sanskrit

बाल्मुहपादनार्थाय वैद्यनाथेन यज्वना ।
क्रियतेऽमरसौगन्ध्यं याम्बया द्वाविडभाषया ॥
पदयाक्यप्रमाणानां पारमे पूर्वसूत्रिभि ।
निर्णीय लिख्यते योऽर्थः स एवात्र विलिख्यते ॥

Breaks off in the Bhogivarga in the first Kanda

The fly leaf at the beginning reads the following stanza

“ज्ञातमन्तेन समस्तज्ञानं + ज्ञात्रातिसारा वर ॥”

900

28 C 4

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्
(द्राविडदीक्षासहितम्)

Palm leaf 40 Foll $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches

6 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Injured Clear writing

Accompanied by Tamil meaning
(anonymous)

Wants the beginning otherwise the
first Kanda is complete

The name of the scribe Vedantacaru
of Vajapeyapuram

The date of copying 3rd day of Āni
month in the year Vikiti

901

28 C 5

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्
(द्राविडदीक्षासहितम्)

Palm leaf 79 Foll $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
6 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Much injured Clear writing

Accompanied by Tamil meaning (anony-
mous)

Contains the third Kanda almost
complete

902

28 C 7

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्
(आन्ध्रदीक्षासहितम्)

Palm leaf 126 Foll $14\frac{1}{2} \times 1$ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Injured Illegible writing

Accompanied by Telugu meaning
(anonymous)

Breaks off in the Vaisyavarga in the
second Kanda

The name of the scribe Naranappayya

903

28 C 8

नामलिङ्गानुशासनम् — अमरसिंहकृतम्
(बालप्रबोधिकाश्रयीकासहितम्)

Palm leaf 7 Foll 16½ × 1½ inches
9 lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Accompanied by the Telugu gloss
called Balaprobodhika written by Tiru
venkatapa son of Cira Timmadikṣita
and grandson of Tirumalaguru who was
the son of Venkatesvara alias Annama
carya of Talappakka family. The author
belonged to Bharadvajagotra and Rgveda
śakha Cira Tamma the author's father
is said to have lived in the village Nandi
vara. The author seems to have written
another gloss in Telugu and Sanskrit
by the name Gurubalaprobodhika which
will be noticed in further No 934

Contains the first varga of the first
Kanda incomplete

Begins with the following verses

शुक्लाम्बरधर विष्णुः शशिवर्ण चतुर्भुजम् ।
प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नापगन्तये ॥
श्रीवेङ्कटेशेन सरोजजाता
सेयं सरोजालयललीता ।
इतीव नित्यं हृदयारविन्दे

निवेशिता मा कमलालया यात् ॥

आसीदासेतुनीहारगिरिविख्यातनाम्बान् ।
तालपाकाक्षमाचार्यो वेङ्कटेश्वरश्चित् ॥
ततोऽम्बवत्तिरुमङ्गुल्युहसमानधी ।
मारद्वाजान्वयपथं पारिवारकलाभिधि ॥
तस्मादभून्नन्दिवरवरहामहर्निमणि ।

दीक्षितश्चित्रतिम्माख्या मुक्ताच्छत्रद्वयाङ्कित ।
तदात्मजन्मा तिल्वेङ्कटपाख्या बुधामणी ।
ऋग्वेदसरसीहयो हसा मित्रसरोरुहाम् ॥
आलोक्य दीक्षितायादिटीका बालप्रबोधिकाम् ।
टीकांमरसिंहस्य रचयत्यान्त्रभाषया ॥

904

28 C 9

नामलिङ्गानुशासनम् — अमरसिंहकृतम्
(आन्त्रटीकासहितम्)

Palm leaf 14 Foll 16½ × 1½ inches
9 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Accompanied by Telugu meaning
(anonymous)

Breaks off in the Kalavarga in the first
Kanda

905

28 C 13

नामलिङ्गानुशासनम् — अमरसिंहकृतम्
(द्राविडटीकासहितम्)

Palm leaf 43 Foll 16½ × 1½ inches
7 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Injured Clear writing

Accompanied by Tamil meaning (ano
nymous)

Wants the beginning and end in the
first Kanda

906

29 A 12

नामलिङ्गानुशासनम् — अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 17 Foll 17 × 1 inches 6
lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Contains the first Kāṇḍa only.
Six blank leaves are added at the end.
Then a leaf is added and it contains
a few stanzas from the Meghadūta of
Kālidāsa.

The fly-leaf at the end reads the follow-
ing stanza.

“रात्रिर्गमिष्यति भविष्यति सुप्रभातं
भास्वानुदेष्यति हसिष्यति पङ्कजश्रीः ।
इत्यं विचिन्तयति कोशगते द्विरेफे
हा हन्त हन्त नलिनी गज उज्जहार ॥”

907. 29. B. 10.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 36 Foll. $14\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
5 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing.

Foll. 11. 22 and 23 are missing.

Breaks off in the Vanausadhivarga
in the second Kāṇḍa with gaps in the
middle.

908. 29. B. 28.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf 51 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
5 lines in a page Telugu script. Old.
Injured Good writing

Contains up to the end of Brahma-
varga in the second Kāṇḍa

909 29. B. 30.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf 19 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1$ inches. 4

lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing.

Contains a fragment of the 1st and 2nd
Kāṇḍas

910. 29. D. 14.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 95 Foll. 18×1 inches. 6
lines in a page. Grantha script. Old.
Injured Good writing.

Complete.

The fly-leaf at the end contains a few
stanzas from the Samksepārāmāyana.

911. 29. F. 13.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 59 Foll. $14 \times 1\frac{1}{2}$ inches 9
lines in a page. Grantha script. Old.
Good. Good writing.

Wooden boards are added to both sides.

Complete

Date of copying etc विजयनामस-प्रावणमास-
कृष्णदशमीशुक्रवारार्द्रावक्षत्रे वेङ्कटायण लिखितम् ।

912. 29. I 27

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf 39 Foll. $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page Grantha script. Old
Slightly injured. Clear writing.

Contains the second Kāṇḍa only.

913. 29. K. 2.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm-leaf. 117 Foll. 12×1 inches.

6 lines in a page Telugu script Old

Injured Illegible writing

Wooden boards are added to both sides

Complete

The date of copying Margasīrsa month of the year Sukla

The name of the scribe Mokṣakunḍa Subbavadhani

914 29 N 21

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 88 Foll 15½ × 1 inches

6 lines in a page Grantha script Old

Much injured Good writing

Complete

915 30 L 7

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

(आन्ध्रटीकासहितम्)

Palm leaf 56 Foll 16½ × 1½ inches

6 lines in a page Telugu script Old

Slightly injured Good writing

Accompanied by Telugu meaning (anonymous)

The MS reads many additional verses in the text

Contains the second and the third Kandas incomplete

The date of copying Sunday the 10th of Phalguṇa month in the year Prajotpati

The name of the scribe Koṭṭūri Lingayya

916 30 M 8

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 24 Foll 16½ × 1½ inches 5

lines in a page Grantha script Old

Slightly injured Good writing

Each verse is written in a separate line

Contains the first Kanda incomplete

The fly leaf at the beginning reads the following stanza—

" जिनस्य लोकत्रयमन्दितस्य

प्रक्षालयत्पादसरोजयुग्मम् ।

मन्त्रप्रभादिभ्यसरित्प्रवाहि

ससारपङ्क्तयि गार्दलप्रम् ॥

नम श्रीशान्तिनाथाय कर्मारतिविनाशिने ।

पञ्चमधकिणा यस्तु कामस्तस्मै जिनेशिने ॥ "

The name of the former owner of the MS Ayyanappan, the first son of Illhupalanayinar

917 33 A 5

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 93 Foll 15 × 1½ inches

6 lines in a page Oriya script Old

Good Good writing

Wooden boards are added to both sides

Complete

918 40 D 33

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Paper 91 Foll 10½ × 5 inches 9 lines

in a page Devanagari script Old Good

Good writing

Complete

919. 42. B. 34.

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Paper. 40 Foll. 17 × 3½ inches. 5 lines in a page. Bengali script. Old. Injured. Good writing.

Wants the first leaf in the beginning and breaks off in the Manuṣyavarga in the second Kāṇḍa.

920. 24. D. 10.

नामलिङ्गानुशासनदीका अमरपञ्चिका (द्राविड)
—वैकटेश्वरकृता

Palm-leaf. 157 Foll. 13½ × 1½ inches. 8 lines in a page. Grantha and Tamil scripts. Old. Injured. Good writing.

This is a brief gloss in Tamil on Amarasiṃha's Nāmaṅgānusāsana by Venkaṭeśvara of Ātreya-gotra son of Lingappaṣūri. The author first divides the verses into separate words and then gives the Tamil meaning of them in prose order. He also occasionally adds Sanskrit explanation for certain words. The gloss is called Amarapañcikā. The work has been described in Nos. 1707 and 1708 of the Descriptive Catalogue of Sanskrit MSS. in the Madras Government Oriental MSS Library, Vol. III, wherein the extract of Tamil meaning is given.

Complete in three Kāṇḍas.

Beginning.

श्रीशैलवैकटेशानादानम्य शिवकेशवो ।
षालकानन्दजननीं करोष्यमरपञ्चिकाम् ॥

यस्य, ज्ञानदयासिन्धोः, अगाधस्य, अनवाः, गुणाः, सेव्यताम्, अक्षयः, धीराः, सः, श्रियै, च, अमृताय, च । हे धीराः गुप्ताभिः ज्ञानदयासिन्धोः अगाधस्य यस्यानवाः गुणाः सन्ति अक्षयः सः श्रियै च अमृताय च सेव्यताम् । Then Tamil meaning is given. समाह्वय, अन्यतन्त्राणि, संक्षिप्तैः, प्रतिस्संस्कृतैः, संपूर्णम्, उच्यते, वर्गैः, नामलिङ्गानुशासनम् । मया अन्यतन्त्राणि समाह्वय संपूर्ण संक्षिप्तैः प्रतिस्संस्कृतैः वर्गैः उपलक्षितं नामलिङ्गानुशासनम् उच्यते । Then Tamil meaning is given.

End :

षट्संज्ञकाः एकारनकारान्तसंख्याशब्दाः उक्तिप्रत्ययान्ताश्च त्रिषु लिङ्गेषु समाः तुल्याः । यथा-षट् ज्ञियः, षट् जनाः, षट् कुलानि । पञ्च ज्ञियः, पञ्च जनाः, पञ्च कुलानि । कति ज्ञियः, कति जनाः, कति कुलानि । गुप्सदस्मतिङ्चपयम् । गुप्सद, अस्मद्, तिङ्, अव्यय त्रिषु समम् । यथा त्वं प्रिया, त्व माय, त्वं मित्रम् । अहं प्रिया, अहं नाथः, अह मित्रम् । इयं पचति, अयं पचति, इदं पचति । उर्ध्वं शाळा, उर्ध्वगिरिः, उर्ध्वगृहम् । परं विरोधे । लिङ्गलक्षणयोर्विरोधे सति पर लक्षणं प्रवर्तते । यथा—मानुषः, मानुषी; अमरः, अमरी इत्यत्र कवणभसरोपान्ता यद्यन्ता अमी इति पुंस्त्वे प्राप्ते द्विचतुःषट्पदोरगा इति स्त्रीपुंसलिङ्गैव भवति । शेषं तु ज्ञेयं शिष्टप्रयोगतः । शिष्टप्रयोगादवसेयम् । यथा निलम्पा गुसरो देवा इति गङ्गाधरादयः । द्वयोर्वीङ्, कथं त्रिषु दृश्यते ।

Colophon :

इति श्रीमद्राज्यवेङ्कटेश्वरभट्टारकविरचितायाममरकोशपञ्चिकाया लिङ्गादिसंग्रहवर्गः समाप्तः ॥

अमरसिंहकृतौ अमरसिंहकविप्रबन्धे नामलिङ्गानु-
शासने नामलिङ्गशास्त्रे तृतीयकाण्डः सामान्यः पूर्व-
काण्डसाधारणः साङ्गः विशेष्यनिघ्नवर्गाद्यवयवसहितः
एवं समर्थितः समाख्यातः ।

इयमरपञ्चिका मे

भाषारूपापि तोषयेद्विदुषः ।

मूकत्वनोदिनी वा

वाणी बालस्य सवितारम् ॥

Complete.

इति श्रीलिङ्गप्पसूरितनूजश्रीमदात्रेयवेङ्कटेश्वरभट्टारक-
विरचिता अमरपञ्चिका समाप्ता ।

The Date of copying—28th day of
Mārgasīra month in the year Raudri.

The name of the scribe—Rāmapna.

921. 20. P 4.

नामलिङ्गानुशासनटीका अमरपञ्चिका (द्राविड)

—वेंकटेश्वरकृता

Palm-leaf. 122 Foll 18 × 1½ inches.
8 lines in a page. Grantha and Tamil
scripts. Old. Slightly injured. Good
writing.

Contains the Kāndas 1 to 3 complete

The colophons found at the end of the
second Kānda and of the first three Vargas
of the third Kānda attribute the author-
ship for the gloss to Rāmacandrasāstrin of
Ātrejagotra while the gloss is the same
as that of Venkaṭesvara

The date of copying—Caitra month in
the year Phalgun

The name of the former owner of the
MS.—Vaidyalingamudali.

The last leaf reads the following verses :

“वैद्यं पानरतं नट कुपठितं स्वाध्यायहीनं द्विजं
युद्धे कापुरुषं हयं गतरयं मूर्खं परित्राजकम् ।
राजानं च कुमन्त्रिभिः परिवृतं देशं च सोपद्रवं
भार्यायौवनमर्विता पररता मुञ्चन्ति शीघ्रं बुधाः ॥
निर्विद्याना ब्राह्मणाना गुरुक्ति-
निर्वीर्याणा क्षत्रियाणा प्रतापः ।
नीरूपाणा कामिनीना विलासो
हास्यारम्भं कस्य वा नो विधत्ते ॥”

922. 24. L. 34.

नामलिङ्गानुशासनटीका अमरपञ्चिका (द्राविड)
—वेंकटेश्वरकृता

Palm-leaf 132 Foll. 17 × 1½ inches.
9 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Slightly injured Good
writing

Complete

Reads the following verses at the end :

इयमरपञ्चिका मे भाषारूपापि तोषयेद्विदुषः ।

मूकत्वनोदिनी वागाद्या बालस्य पितरं वा ॥

प्रौढेराद्रियतामल्पा कृतिर्बालप्रबोधिका ।

कण्टकाविद्ध . . . प्रासिकैरिष सृचिका ॥

आनन्दकृष्टी मे नन्द्यादयत्नपटसंग्रहेः ।

स्वयत्तजैरिवालपिः शुभस्य शुक्कालिका ॥

The name of the scribe . Taṭṭai Srin-
vāsa son of Rangācārya.

923 24. M. 3.

नामलिङ्गानुशासनटीका अमरपञ्चिका (द्राविड)

—वेंकटेश्वरकृता

Palm-leaf 120 Foll 16½ × 1½ inches

LEXICOGRAPHY

8 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Injured Good writing
Complete in three Kandas
The last 30 leaves are much broken
The fly leaf at the beginning reads the
following stanza

“मित्र स्वच्छतया रिपु नयबलेल्लुक्क धनैश्वर
कार्येण द्विजमादरेण युवति प्रेम्णा प्रकुर्वाद्दिशम् ।
अत्युग्र स्तुतिभिर्गुरु प्रणतिभिर्मूर्ख कगभिर्गुरु
विद्यामी रसिक रसेन सकल शीलेन कुर्याद्दिशम् ॥”

924 27 C 32

नामलिङ्गानुशासनटीका अपरपञ्चिका (द्राविड)
—वैकुण्ठेश्वरकृता

Palm leaf 190 Foll $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
5 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Good Good writing

Complete in three Kandas

This seems to be a transcript made
from the MS described under the next
number

The scribe salutes one Masilamani
Lokaprakasa Devasikhamapiguru

925. 27 C 33

नामलिङ्गानुशासनटीका अपरपञ्चिका (द्राविड)
—वैकुण्ठेश्वरकृता

Palm leaf 133 Foll 15×1 inches
8 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Injured Good writing

Wooden boards are added to both
sides

Complete in three Kandas

The scribe salutes one Masilamani
Lokaprakasa Devasikhamapiguru

This MS seems to be the original of
the transcript described in last number

926 28 B 41

नामलिङ्गानुशासनटीका अपरपञ्चिका (द्राविड)
—वैकुण्ठेश्वरकृता

Palm leaf 51 Foll $17\frac{1}{2} \times 1$ inches
5 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Injured Clear writing

Contains the first Kanda only complete

The date of copying 12th day of the
month of Kumbha in the year Krodhana

The name of the scribe—Sambamurti
of Vallada

927 28 C 10

नामलिङ्गानुशासनटीका अपरपञ्चिका (द्राविड)
—वैकुण्ठेश्वरकृता

Palm leaf 41 Foll $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
10 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Slightly injured Good
writing

Folios 1, 5, 11 and 18 are missing

Breaks off in the second Kanda

928 34 A 15

नामलिङ्गानुशासनटीका अपरपञ्चिका (द्राविड)
—वैकुण्ठेश्वरकृता

Palm leaf 136 Foll $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
8 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Slightly injured Good
writing

From the following colophon, the author is known to have belonged to Āśvalāyanaśūtra of the Rgveda.

Reads the following colophon :

इति श्रीमदात्रेयाश्वलायनसूत्रिलिङ्गायतनूजश्रीवेङ्कटे
श्वरभट्टारकविरचितामरपञ्चिका संपूर्णा ।

इयममरपञ्चिका मे भाषारूपापि तोषयेद्विदुषः ।

मृकत्वमोदिनी वामाद्या बालस्य पितरौ वा ॥

929. 28. C. 6.

नामलिङ्गानुशासनटीका अमरपञ्चिका (द्राविड)

—सीतारामकृता

Palm-leaf. 66 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches. 9 lines in a page. Grantha and Tamil scripts. Old. Slightly injured. Good writing.

A gloss in Tamil written by Sitārāma of Bhāradvājagotra. This is different from the Amarapañcīkā of Venkaṭeśvara.

Begins in the course of the Vanaśudhivarga and goes on up to the end of the third Kāṇḍa.

Reads the following colophon :

इति श्रीमद्भारद्वाजसीतारामविरचितामरपञ्चिकाया
लिङ्गादिसंग्रहवर्गः ।

Copied in 1895

930. 22 T. 7.

नामलिङ्गानुशासनटीका (द्राविड)

Palm-leaf. 118 Foll. 18×2 inches. 10 lines in a page. Grantha and Tamil script. Old. Slightly injured. Good writing.

Wooden boards are added to both sides.

The gloss is anonymous and different from those of Venkaṭeśvara and Sitārāma described above.

Complete.

931. 28 B. 7.

नामलिङ्गानुशासनटीका (द्राविड)

Palm-leaf. 100 Foll. $12 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 9 lines in a page. Grantha and Tamil scripts. Old. Injured. Good writing. Wooden boards are added to both sides.

Foll. bearing the numbers 1, 4, 42 to 48 are missing.

The gloss is anonymous.

Contains the second Kāṇḍa without the beginning and end.

The fly-leaf at the end states that the former owner of the MS was one Kṛṣṇamācārya.

932. 28. B. 23.

नामलिङ्गानुशासनटीका (द्राविड)

Palm-leaf. 13 Foll. $16 \times 1\frac{1}{2}$ inches. 6 lines in a page. Grantha and Tamil scripts. Old. Good. Good writing.

Tamil meaning by an unknown author.

Contains a small portion of the first varga in the first Kāṇḍa.

The following 2 stanzas are added at the beginning.

" वागर्थविव संपृक्तौ + पार्वतीपरमेश्वरौ ।

ज्ञानानन्दमयं देवं + हयग्रीवमुपास्महे ॥ "

933

28 C 12

नामलिङ्गानुशासनटीका (ट्राविड)

Palm leaf 24 Foll 16 X 1½ inches
6 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Much injured Good writing
Anonymous gloss in Tamil
Contains the third Kanda incomplete

934

28 B 49

नामलिङ्गानुशासनटीका गुरुबालप्रबोधिका
(आन्ध्र)—तिरुवैकटपकृता •

Palm leaf 143 Foll 15 X 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing
This is a Telugu gloss on the Nama
linganusasana of Amarasimha The gloss
is called Gurubalaprabodhika evidently to
distinguish it from the author's other
work called Balaprabodhika mentioned in
No 903 ante The author Tiruvenkatapa
belonged to Bharadvājagotra and was the
son of Cina Timmadiksita and grandson
of Tirumalaguru who was the son of
Venkatesvara also known by the name
Talappakkam Annamacarya This gloss
occasionally gives the meaning in Sanskrit
also for the words while the Balapra-
bodhika gives the same in Telugu only
The author summarizes herein the other
commentaries on the Nāmalīngānusāsana
such as Sudha Amarapadivṛti Tikā
sarvasya etc There are two editions of
the work printed in the Sarasvatimudra
kṣarasāla Nellore in 1895 and in the

Girvanabhāsaratnakara Press Bhuvana
giri in 1884

Contains the first kanda complete
Begins with the following stanza in
Sanskrit

श्रीवक्त्राद्रिनिलय कमलाकामुक पुमान् ।
अमङ्गुरविभूतिस्ते तरङ्गयन् मङ्गलम् ॥

The scribe adds The MS of the
Gurubālaprabodhika was copied by Jangṇa
Lingayya for Nrsmhopadhyaṣa on Wed-
nesday of the month of Mārgasīra in the
year Bhava

935

23 A. 3

नामलिङ्गानुशासनटीका गुरुबालप्रबोधिका
(आन्ध्र)—तिरुवैकटपकृता

Palm leaf 77 Foll 15½ X 1½ inches
8 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Wants the first line in the beginning
and breaks off in the Sahadāṣvargī in
the 1st kanda

936

28 B 46

नामलिङ्गानुशासनटीका गुरुबालप्रबोधिका
(आन्ध्र)—तिरुवैकटपकृता

Palm leaf 238 Foll 15½ X 1½ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Injured Illegible writing

Wants the first leaf in the beginning of
the first kanda and breaks off in the
Maṇuṣyavargā in the second kanda

937. 28. B. 36.

नामलिङ्गानुशासनटीका (आन्ध्र)

Palm-leaf. 48 Foll. 15 X 1½ inches.
7 lines in a page. Telugu script. Old.
Much injured. Good writing.

This is an anonymous gloss in Telugu.
Contains the first Kāṇḍa.

The former owner of the MS.: Viśva-
nāthān to whom the MS. was presented by
one Ponnusvāmī-Vādhyār and Pañjuluṭṭi.

The fly-leaf at the end reads the follow-
ing stanza :

“सप्ताकारविभक्तिरम्यतनुमान् सप्तस्वरद्वीपवान्
नानारूपमवाप्य रत्ननिलयो देवर्ष्यनेकाग्रयः ।
कल्पेन्दुदयवर्धमानविभवश्छन्दोनीदृष्टिरितः
स्तोभोत्तुङ्गतरङ्गवानवतु वः सामागमाम्भोनिधिः॥”

938. 21. Q. 7.

नामलिङ्गानुशासनटीका अमरपञ्चिका (केरल)

—वासुदेवकृता

Palm-leaf. 107 Foll. 12½ X 1½ inches.
11 lines in a page. Malayālam script.
Old Good. Good writing.

Wooden boards are added to both
sides.

This is a Malayālam gloss on the Nāma-
lingānusāsana of Amarasimha. The intro-
ductory verses of the text have been
commented upon in Sanskrit while the
rest in Malayālam. The gloss has been
described in Nos. 2053 to 2057 in
the Descriptive Catalogue of Sanskrit
MSS. in the Trivandrum Palace Library
without specifying the author's name. In

the India Office Library Catalogue (Nos.
5153 and 5154. Vol. II, 1935) the author
of the gloss is mentioned as Nārāyaṇa,
probably on the strength of the stanza
3 found in the beginning. But the
stanza found after the last colophon says
that the work was written by Vāsudeva
on the 1695581st day of the Kaliyuga
corresponding to about 1541 A.D. The
word व्यलिखत् found in the stanza would
mean only the authorship. It may be
mentioned here that Mr. K. Madhava-
krishna Sarma agrees with me on the
interpretation of the word व्यलिखत् (vide his
notes on MSS. page 27 of the Brahmayā,
Vol. V, Part 1, 1941). This gloss is said
to have been printed at Kottayam in 1856.

Beginning :

केशादयो यं न परामृशन्ति
यो वा विभर्तीश्वरशब्दमेकः ।
पुरातनानां गुरवे गुरुणा
तस्मै नमो नामविभूषणाय ॥ १ ॥
आयुर्धनुर्वेदनिघण्टुसागरं
वास्तुप्रहारादिगजादिशासनम् ।
स्मृतीः पुराणान्यलिङ्गाः सहस्रशः
समीक्ष्य वक्ष्येऽमरकोशपञ्चिकाम् ॥ २ ॥
को भव्योऽमरकोशं तु विवरीतुं क्षमो सुवि ।
को वाक्विमथनं कर्तुं शक्तो नारायणादिते ॥ ३ ॥
तत्र ये स्वेन विवृता ये च व्यक्तार्थवाचिनः ।
तेषां निरर्थका व्याख्या व्याक्रियन्तेऽत्र दुर्गमाः ॥ ४ ॥
शास्त्रारम्भे गुरुमभिधीति—

यस्य ज्ञानदयासिन्धोरामावस्यानवा गुणाः ।
सेव्यतामक्षयो धीराः स धियै चामृताय च ॥

गुरुत्वाद्देवतानामोक्तवान् । यस्येति । वायुर्देवस्य
यकारस्यादौ निर्देशः शीघ्रसमाख्यर्थः । यस्य हेति ।
भूमिगणस्य गुरुत्वात्पदस्य चादौ निर्देशः स्वयंदि-
मिद्वयर्थः । ज्ञानदयासिन्धोरिति विशेषणद्वयं फलद्वय-
विवक्षया । अयमर्थः—मोक्षे धीज्ञानमन्यत्र विज्ञानं
शिल्पशास्त्रयोः इति वक्ष्यति । वररचिध्—प्रवृत्तम-
पवर्गाय ज्ञानमित्युच्यते युधेः । विज्ञानमन्यच्छ्रेष्ठ
कलामु च परिश्रमः ॥ इति । ज्ञानसिन्धुत्वात् अमृ-
ताय सेव्यताम् । दयासिन्धुत्वाच्च श्रिये मुक्तये सेव्यता-
मिति ।

End.

परं विगोषे पूर्वापगविरोधे शिष्टप्रयोगतः ।

Colophon

इति विशेष्यनिघ्नलिङ्गप्रकरणम् ।

. . . तौ नामलिङ्गानुशासने तृतीयकाण्ड . . .
कोशपञ्चिका ।

शशधरयमुत्राणप्रणरन्ध्रभ्रमेऽः

परिमितमुपपाते वासराणा समूहे ।

इह कलियुगभाजा वामुदेवो द्विजन्म

व्यालिखदमरकोशप्रन्धतात्पर्यमाह ॥

लोकोपकाराय कृता महात्मना

केनापि संवाग्मकोशपञ्चिका ।

आचन्द्रताराङ्गणं मुद्रिता

स्थेया धर्ण्या मुमनोहरा सताम् ॥

मुनपाठनकर्मठकर्मणि

क्षपितदानवनायकशर्मणि ।

मम हरो विषया हृदयमणि

स्थितिभियादम्बिदयनमणि ॥

939.

26. G. 3.

नामलिङ्गानुशासनटीका अमरपञ्चिका (केरल)
—वासुदेवकृता

Palm-leaf. 187 Foll. $11\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
■ lines in a page. Malayālam script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Wooden boards are added to both sides.

Breaks off towards the end of the third
Kānda.

940.

21. R 9

नामलिङ्गानुशासनटीका (कर्नाटक)—
विट्ठलकृता

Palm-leaf. 136 Foll. $12\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
6 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Illegible writing.

Gives Kannada meaning of the words
found in the Nāmalīṅgānusaśana of
Amarasimha. The author's name is
Viṭṭhala who is mentioned with the title
Vidagdhaśūdamani.

Begins in the Brahmayārga of the
second Kānda and breaks off in the third
Kānda.

Reads the following colophon at the
end of the second Kānda

विदग्धवृद्धामणिना विट्ठलेन विनिर्मिते ।

व्याख्यानोऽमरकोशस्य द्वितीयः काण्ड उम्भिनः ॥

941

11. D. 122

नामलिङ्गानुशासनटीका (कर्नाटक)

Paper. 25 Foll. $8\frac{1}{2} \times 6$ inches. 16

lines in 1 page Devanagari script Old
Injured Good writing

Another gloss giving kannada meaning of the words found in the Namalinganuśāsana of Amarasimha. The author's name is not known

Contains the first varga of the third Kanda

942 28 N 5

नामलिङ्गानुशासनटीका अमरपञ्चिका (द्राविड)
—वेङ्कटेश्वरकृता

Palm leaf 75 Foll 18 X 1½ inches
10 lines in 1 page Grantha and Tamil
scripts Old Injured Good writing

Same gloss as that described above
under No 920

Breaks off in the 3rd Kanda

The name of the former owner of the
MS Subrahmanya

943 11 D 120

नामलिङ्गानुशासनटीका (मराठी)

Paper 23 Foll 9 X 4½ inches 10 lines
in 1 page Devanagari script Old
Injured Good writing

Gives Marathi meaning of the words
found in the Namalinganusāsana of
Amarasimha. The author's name is not
known

Contains the first Kanda only complete

944 38 E 1

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या त्रिकाण्डविवेका—
रामनाथविद्यावाचस्पतिकृता

Paper 915 Foll 8½ X 6½ inches 15
lines in a page Devanagari script New
Good Good writing

Transcribed in 1935 from the MS
of the India Office Library London
described in No 962 of the Catalogue of
Sanskrit MSS of that Library Part
II London 1889

Bound in four parts

This is a commentary on the Nama-
linganusāsana of Amarasimha by Rama-
natha Vidyavacaspati who seems to have
been a recent author

The MS is imperfect and does not con-
tain the introductory verses of the 1st
Kanda and breaks off in the third Kanda
The India Office Library possesses
another MS with the introductory verses
as given below

“ब्रजशिशुच्छ(ष्टु)न्दवयस्य सततमुपास्य विरिञ्चादे ।
वेदाविदितरहस्य गिरिशनमस्य नमस्त्वाम् ॥
नि श्लेषतन्त्रसार वारवार विचाय चिन्वान् ।
अमरटीका विद्यावाचस्पतिर्विदधे ॥
भाषावृत्तिमनुन्यास रक्षित भागवृत्तिकाम् ।
भाष्य घातुप्रदीप च तटीका वर्णदेशनाम् ॥
उपाध्यायस्य सवस्व सुश्रुतिं देवनन्दिनम् ।
कलिङ्गहृच्चन्द्रादीन् सवीक्ष्याधुनिकास्तथा ॥
जुगुप्सी सुपथ च वोपदेवायमेव च ।
कान्तर तस्य टीका च पञ्चिका परिशिष्टकम् ॥
सारखत तद्विस्तार वधमानस्य तद्विस्तम् ।

दुर्गोञ्जलार्तुणादि च पुरुषोत्तमदेशनाम् ॥
उत्पत्तिनीशब्दार्णवसंसारवर्तनाममालाख्यान् ।
भापुरिवरुचिशाश्वतवोपालितरन्तिदेवहरकोशान् ॥
अमरहलायुधमोवर्धनरभसपालकृतकोशान् ।
रुद्रामरदत्ताजयगङ्गाधरधरणिशोभां च ॥
हारावल्याभियानं त्रिकाण्डशेषं च रत्नमाला च ।
अपि विश्वरूपरत्नकोशविक्रमादित्यनामलिङ्गानि ॥
मौदिनिकरकृतकोशं विश्वप्रकाशकोशं च ।
वाग्भटमाधववाचस्पतिवर्मश्याडितारपालाख्यानम् ॥
कात्यायनरामचन्द्रगोमरिचितानि लिङ्गशास्त्राणि ।
भारतपुराणशास्त्राण्यासंकाशास्त्राण्येव ॥ ”

(Vide Catalogue No 963 of the India Office Library). From the above verses it is known that the author has consulted a good number of lexicons in writing this work.

The colophon at the end of the Manusyavarga calls the work *Trikāndarahasyaprakāśa* while another colophon at the end of the second Kāṇḍa calls it *Trikāndarahasya*.

Beginning as found in this MS

परुषेत्यादि । हे धीराः पण्डिताः यस्य गुणा
ऐश्वर्यादयोऽनघा निष्पायाः स विष्णुः श्रिये त्रिगर्भ-
संपर्ये च अमृताय मोक्षाय च सम्प्रतामाराधयताम् ।
गुणामिरिति प्रकरणात् । धर्मशास्त्रेण एव सेवितु
शक्नुवन्तीति तामेव संशोधयति । गुण्यन्तेऽस्यस्यन्ते
इति गुणाः । गुण आम्नस्त्रणे घञ् । लेनदो च इति
कर्मणि घञ् । अथवा यस्य किं भूतम्य ? ज्ञानदया-
सिन्धोः ; ज्ञानं यथार्थबोधः, दया कारणम्, ज्ञानं च
दया च ताम्या तयोर्वा सिन्धुरिव समुद्र इव । सिन्धु-
शब्दोऽत्र विपुलावारत्वादुपचरितः । पुनः किंभूतम्य ?
अगाधस्य अपरिच्छिन्नमहत्त्वस्य ।

Colophon .

इति रामनार्थविधावाचस्पतिकुनी त्रिकाण्डविवेके
प्रथमकाण्डविवेकः ।

End :

सेवित इति । गोभिलेन श्रुतत्वात् ; गोस्पदो देशः
ग्रामसंनिहितः । मान गोसुरश्चर्च, यथा गोस्पदपूर्व वृष्टो-
देवः । पारस्करादित्वात् सुट् ; वत्त्वं च सुपमादित्वात् ।
गोस्पदं गोपदश्च गवा च गतिगोचरे इति मे . ।
प्रतिप्रमुख स्वानमार्गं च कृत्यं कार्यम् । आस्पदं
पदकृत्ययोः इति विश्वमेदिन्यौ । त्रिविविति दान्त-
पर्यन्तम् ।

945.

21. Q. 6.

नामलिङ्गानुशासनवृहद्वचिः सुबोधिनी—
जातवेदीसितकृता

Palm-leaf. 139 Foll. 11 × 1½ inches.
7 lines in a page. Malayālam script. Old
Injured. Good writing.

This is a commentary on the Nāma-
lingānusāsana of Amarasimha by Jāta-
vedadiksita, son of Devanabhattopādhy-
yāya who is said to have written a
commentary by name Vivarana on Śaba-
rasvāmin's Pūrvamīmāṃsāsūtrabhāṣya.
Devanabhatta's Vivarana mentioned
above is not available anywhere. But a
work called Mīmāṃsābhāṣyavivaraṇa-
vyakhya is available in the Madras Govt.
Oriental MSS Library (Vide R. No.
3948a). Perhaps that work may be a
commentary on Devanabhatta's Vivarana.
Devanabhatta is well known as the son
of Kesavabhatta and the author of the

Smiticandrika which according to Prof. Kane must have been composed before 1225 A.D. (Vide page 346, Vol I of the *History of Dharmavāstra* by Prof. Kane, Poona, 1930) Jātaveda mentions the names of Nācirāja, Vajrayanti and Ksira-vāmin. Therefore our author Jātaveda may be fixed in the last part of the 12th century. A.D.

Contains from the Simhādvarga to the Brahmanavarga in the second Kānda.

Beginning

अधुना स्वायेतरवनवर्तिमृगकीटपक्षिपतङ्गोपाङ्ग-
नान्ना वर्गमुपक्रमते । अत्राद्यौ सर्वमृगश्रेष्ठस्य सिंहस्य
नानान्याह—सिंहो मृगेन्द्रः पञ्चास्यो हयक्षः केसरी
हरिः । इत्यादिकम् । हिनस्तीति सिंहः । मृगेषु श्रेष्ठ-
बलत्वान्मृगेन्द्रः । विस्तृतास्पत्वात् पञ्चास्यः । ननु
कथं पञ्चशब्दो विस्तृतार्थः ? संख्याविशेषार्थत्वात् ।
उच्यते—पचि विस्तारवचन इति धातुः । सस्ये-
दित्वाङ्गानुमागमः । कर्मणि पक्षे घञो बाधकः कप्रत्ययो
विहितः । तेन पञ्चशब्दो विस्तृतार्थोऽप्यस्ति । अतो
विस्तृतास्पत्वात् पञ्चास्य इत्युक्तम् । हरिणी कपिले
अक्षिणी यस्य स हयक्षः । हरिर्ना कपिले त्रिषु ।
हरस्यकर्षति विपक्षजातमिति हरिः । शार्दूलद्वीपिनी
व्याघ्रे । वर्तते इति शेषः । शृणाति हिनस्ति बलीव-
र्दादिकमिति शार्दूलः । शृ हिसाम् । वार्युपान्त-
वर्तितटात्मकद्वीपनिवासित्वात् द्वीपी । हननावसरे
व्याजिघ्रतीति व्याघ्रः । तरक्षुस्तु मृगादनः । एते
वृकशब्दाभिलष्यस्वारण्यशुनो नामनी । वृकोऽर्पाति
क्षीरस्वामिनाम् नामाभिधानात् ।

एक मृगं मृगी सूते पञ्च सूते वृका वृकान् ।

अतारो विलयं यान्ति हन्यमाना कर्चनम् ॥

इति पुराणे परेषु दुष्टप्राणिषु बहुविधेषु सत्स्वपि
मृगाणां दृष्टान्ततयाभिधानान्मृगादन इति नाम्नो वृका-
र्थत्वमिति प्रसिद्धम् । तर्हि मार्ग क्षिणाति लण्क्षीति
तरक्षुः । मार्गरोधकत्वं च वृकस्य दृष्टमिति वृकभेद-
स्तरक्षुरित्युच्यते । न तु व्याप्रविशेषः ।

End

जन्याः स्निग्धा वरस्य ये । वरस्य ये द्विग्धा-
विवाहेत्सवे वरेण सहागतास्ते जन्या इत्युच्यन्ते ।
जनीं वधू विवाहात्पूर्वं कन्यावरणेन वरं प्राप-
यन्तीति जन्याः । मुहुरदः समवेतान्मन्त्रवतो वरान्
वृणुयादिति गृह्यकारिकम् । तत्र वरानिति पदं
कन्यावरणकर्तृत्वेन तेषु प्रवृत्तमिति तद्वाच्यकार-
कम् । तेन तेषां जनिप्रापकत्वं प्रसिद्धम् ।
संज्ञायां जन्या इति सूत्रेण निपातनात् जन्या इति
साधुः ।

Colophon.

इति मीमांसाभाष्यविवरणकृदाज्ञिकदेवणमहोपा-
ध्यायात्मजजातवेददीक्षितकृतायां सुषोधिन्पाठ्यायाम
मरकोशवृहद्वृत्ती ब्रह्मवर्गोक्तनामलिङ्गविधेचनम् ।

946

29. M 16

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या 'अमरपदविट्तिः—
लिङ्गयमृरिक्ता

Palm-leaf 117 Foll. 16½ × 1½ inches.
9 lines in a page Telugu script Old.
Slightly injured Good writing

A commentary on the Nāmalingānu-
sāsana of Amarasiṃha by Lingayasūri
son of Vangala Kāmayabhattopādhyāya.
The commentary is called Amarapadavi-
ṭṭi or Amarakośapadaviṭṭi. The author

is also called by the name *Lingābhata* and the commentary by the name *Lingābhātīya*. There is a Telugu version of this commentary which also is called *Lingābhātīya*. *Lingayasūri* seems to have been earlier than *Mallinātha* (1400 A.D.) as the work is quoted by the latter in his *Vaisyavamsasudhākara* noticed by Dr. V. Raghavan on page 446 of the *New Indian Antiquary*, Vol. II, 1939

Breaks off in the *Vaisyavarga* in the second *Kāṇḍa*.

Beginning.

शिवं गुरुं विधातार तस्पर्त्नास्तत्सुतान् गुरुन् ।
नत्वा समस्तप्रयूहशान्तये मङ्गलाय च ॥
पदवाच्यप्रमाणैः क्षीरस्वाम्यादिसूरिभिः ।
कृतान् प्रन्थान् समालोक्य बालानां सुखमुदये ॥
यत्कृतं सुप्रसिद्धेन नामलिङ्गानुशासनम् ।
तत्रस्यायाः पदावल्या विवृतिर्वक्ष्यते मया ॥

यस्येति । हे धीराः विद्वांसः यस्य गुणा अनवा-
निर्मलाः स देवः श्रियै चामृताय च लक्ष्म्यै च मोक्षाय
च सैव्यताम् आराध्यताम् । मुक्तिमुक्तिफलवात्स्या
इत्यर्थः । किंविशिष्टः सः ? ज्ञानं च दया च तयोः
सिन्धुः तस्य, ज्ञानदयासिन्धोः । अगाधस्य विषय-
लिप्सारहितस्य । त्रिविधः ? अक्षयः क्षयरहितः ।
श्रेयोकोऽयं समुद्रपक्षेऽप्युहनीयः । अस्य निष्ठाः क्षयो
निवासः अक्षयः ॥ समाहित्येति । अन्यतन्त्राणि निव-
पन्तन्त्राणि समाह्वय एकीकृत्य सक्षिप्तेः संकुचितैः
प्रतिसंस्कृतेः पर्यायपदैः वर्गैः सजातीयसमूहैः सजा-
तीयानां पदानां साङ्गोपाङ्गशब्दसमूहैश्च नाम्ना वृक्षादि-
पर्यायाणां लिङ्गानां स्त्रीपुंनपुंसकलिङ्गानामनुशासन-
शिक्षा संपूर्णं पर्यायापरित्यागेनोच्यते ।

Colophon on Fol. 43

इति वङ्गलकामयभट्टोपाध्यायसूरिसुतलिङ्गयसूरिवि-
चितायाममरकोशपदविवृतौ वार्गवर्गः ।

End.

कङ्गुः । प्रियाण्यद्वायस्य प्रियङ्गुः । प्रियङ्गवा-
ख्यत्रान्यनामनी । न तस्यति न क्षीयते अतसिः ।
तसु उपक्षये ।

The date of copying. Wednesday,
12th day of the dark fortnight of
Phālguna month in the year *Prabhava*.

947. 22. C. 31.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदविवृतिः—
लिङ्गयसूरिकृता

Palm leaf. 169 Foll. 16 × 1½ inches
7 lines in a page Telugu script. Old.
Much injured.. Clear writing.

Wooden boards are added to both sides.
Contains fragments of the first and
second *Kāṇḍa*.

948 22 C. 32.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदविवृति —
लिङ्गयसूरिकृता

Palm-leaf 119 Foll. 15½ × ½ inches.
6 lines in a page. Telugu script Old
Injured Good writing

Contains the third *Kāṇḍa* only complete
Reads the following end

त्रिङ्गादिसमूहवर्गे शेषमनुक्तं लिङ्गशेषं शिष्टप्रयोगतो
वृद्धयवदाहृतो शेषम् । यथा—अयं पतिः । इयं पत्नी ।
वेदाः प्रमाणमियादि । इति सर्वमनन्तरम् ।

Colophon :

इति श्रीवङ्गनरामपद्मशेषाध्यायसुसुतिङ्गयसुगिरि-
निवायाममकोशपदविर्तनो विद्वादिशंभुवर्गोक्तलिङ्ग-
विवेचने समामम ।

पञ्चममिहस्य सृतिरेषा मुनिमता ।

आनन्दनरामं नास्ति नास्तिङ्गानुशासनम् ॥

वर्गशृङ्गपदवारयममासा-

द्विन्दुमध्यधिरुनिमुता च ।

विद्यमान्य कदोपजशेषा-

स्नान क्षमन्तु वरशास्त्रविधिज्ञां ॥

पादशं पुष्पके दृष्टं तादृशं विहितं मया ।

अथदं वा मुबद्धं वा मम दोषो न विद्यते ॥

Then reads the following extra stanza :

“भाषाशामनुवर्तयारिणम् . . . विनर्तनं

नेते काष्ठशिरा निगूढ निवरा दन्तावधिधारणम् ।

भाषयन् प्रमदात्तं मरुतुर्कं मानिषुशासनप-

धमच्छास्त्रोक्तलिङ्गापटनतां धत्ते धरित्रीश्वरः॥”

949

22. C. 33.

8 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Contains the first Kāṇḍa breaking off
in the Digvarga.

951.

22. C. 35.

नामनिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदवितृतिः—

लिङ्गयमूरिकृता

Palm-leaf. 11 Foll. 14½ × 1½ inches.
10 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Clear writing.

Contains the second Kāṇḍa incomplete.

The first-leaf contains a few lines
from the beginning of the first Kāṇḍa:

952.

22. C. 36.

नामनिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदवितृतिः—

लिङ्गयमूरिकृता

Palm-leaf. 8 Foll. 14½ × 1½ inches.
10 lines in a page. Grantha script. Old.

The fly-leaf at the beginning contains the following stanza :

“ श्रीरामचन्द्रः श्रितपारिजातः
समस्तकल्याणगुणैकराशिः ।
सीतामुखाम्भोरुहचञ्चरीको
निरन्तरं मङ्गलमातनोतु ॥ ”

954 24. L. 28

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदविट्तिः—
लिङ्गयसूरिकृता

Palm-leaf. 73 Foll. 16 × 1½ inches.
7 lines in a page Grantha script. Old
Injured Good writing.

Contains the first Kānda complete
The scribe adds

सर्वजिन्नामसंवत्सरे मरुमासे षोडशदिने भानुवासरे
दक्षिणशारकाया दक्षिणविशिखाया श्रीनिवासाचार्येण
लिखितम् ।

The fly-leaf at the beginning reads the following verse

“ नमश्चम्पकनाथाय नमश्चम्पकमालिने ।
नमश्चम्पकत्रासाय चम्पकेशाय ते नमः ॥ ”

955. 26 B 7.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदविट्तिः—
लिङ्गयसूरिकृता

Palm leaf 60 Foll. 12½ × 1½ inches
9 lines in a page Telugu script. Old
Injured Good writing

956. 29. C. 22.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदविट्तिः—
लिङ्गयसूरिकृता

Palm-leaf. 33 Foll. 18½ × 1½ inches.
9 lines in a page Grantha script. Old
Slightly injured.

Contains the first Kānda complete.

The former owner of the MS : Ayyā-
sāstri.

957. 29. D. 7.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदविट्तिः—
लिङ्गयसूरिकृता

Palm leaf. 42 Foll. 16½ × 1½ inches
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Contains the first Kānda complete

The name of the former owner of the
MS. Śrinivāsan.

958 30 D 32.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदविट्तिः—
लिङ्गयसूरिकृता

Palm-leaf 156 Foll 17½ × 1½ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Injured Good writing

Contains the second and third Kāndas
complete

The former owner of the MS Phulla
Sūryanārāyaṇa

The scribe adds

“ पार्थिवान्दे नभोमससितकामदिने ददौ ।
सीतागमप्रभोलिङ्गाम्भीय केशवद्विजः ॥ ”

959. 30. J. 14.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदविट्तिः—

लिङ्गयमूरिकृता

Palm-leaf. 100 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing.

Contains the Kāndas second and third complete.

The date of copying. Monday, 13th day of the bright fortnight of the month of Pusa in the year Virodhikrt.

The former owner of the MS.: Vāvilola Appayasastrulu.

960. 30. L. 33.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदविट्तिः—

लिङ्गयमूरिकृता

Palm-leaf. 42 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
7 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing.

Contains the first Kānda incomplete.

The fly-leaf at the beginning contains the following stanzas

“विषद्वङ्गासिक्तनैः स देवः पालु नः सदा ।

यत्प्रसादानुसारेण यान्ति मुक्तिं तपोवताः ॥

पार्वतीशमुतं वन्दे विप्राण्यसमुच्छिदम् ।

आस्तुवाहनविभ्रन्तं स्कन्दाप्रजगजाननम् ॥

पयोधिकन्याधिपतिं कोपमस्मीकृतासुरम् ।

ब्रह्मेन्द्रार्चितपादाब्जं तं वन्देऽहं कृपानिधिम् ॥

सरस्वती प्रमत्तास्तु मन्मुखे वरदा सदा ।

कुन्देन्दुधवला कान्त्या काशराशिनिषानना ॥

शुभादिश्रीगुरुः पायान्मन्दाना ज्ञानकृच्छुभः ।

तर्कसागरधौतश्च विद्वान्मां शरणागतम् ॥

विष्णुपादसमुत्पत्ता सदा ज्ञानाय निर्मला ।

नमज्जनावहारी च खेचरानन्दकारिणी ॥

नमस्करोमि पार्वत्यै सदाहं भूतिवृद्धये ।

शिवार्चनागहारिण्यै विद्यायै च फलाप्तये ॥”

961. 34. F. 31.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदविट्तिः—

लिङ्गयमूरिकृता

Palm-leaf. 134 Foll. $14 \times 1\frac{1}{2}$ inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Much injured. Good writing.

Contains the second Kānda complete.

The date of copying: 5th day of the bright fortnight of the Mārgasīra month in the year Raudri.

The former owner of the MS.: Bhāratam Venktappa.

962. 33. K. 4.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदविट्तिः—

लिङ्गयमूरिकृता

Palm-leaf. 62 Foll. $12 \times 1\frac{1}{2}$ inches.
9 lines in a page. Grantha script. Old.
Much injured. Good writing.

Contains the first Kānda complete.

963. 22. C. 40.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या अमरपदपारिजातः

—पह्निनाथकृतः

Palm-leaf. 170 Foll. $17\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
7 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing.

Wooden boards are added to both sides

A Commentary on the Namalingānu sāsana of Amarasimha by Mallinātha of Srivatsagotra. In the introductory verses 6 and 7 the author mentions himself as the son of Naganātha grandson of Tripūrari and greatgrandson of Nrsimha. In stanza 8 he mentions with reverence two Nrharis belonging to the Kutsa and Kausika gotras. In stanza 10 and in the colophon he mentions himself as the son of Naganatha and contains the verse 10 and the colophon which mention the author as the son of Nrsimha. (Vide D No 1696 of the Des Cat of Sans MSS Vol III)

Complete in three kandas

Beginning

वन्देऽहं वन्दनीयानां वन्द्या वाचामधीश्वरीम् ।
 कामिताशेषरुल्याणकलनाकल्पवल्किणाम् ॥
 आकण्ठपौरुषमता वारणता विप्रवारणेनैव ।
 प्रथिता विभ्रदशेषत्रिदशापास्य परं महं सेवे ॥१॥
 नवजलजविराजमानवज्रम् ।
 गगननयभवं मासुराम् ।
 मृगमदतिलकोद्भवलल्लुल्लाम् ।
 कलये वागधिदेवता भयानीम् ॥ २ ॥
 भ्रमद्भ्रमरविभ्रमभ्रमरिकावतु आभर्मा
 भयकरभवापगापतिनिम्नसतारिका ।
 कनकनककुण्डला सकलकामसंगयिनी
 सुधाकरकलाधरा धवलरूपिणी धेनुवाक् ॥३॥

चिकुरभरविराजत्कान्तिकासाररत्ने
 विमलतनुदुःखेखातुङ्गमङ्गलमिकाया ।
 देरदलरुणाम्मोजातमाकर्षयन् व
 कलयतु करिराजो गुम्फनेत्रे करेण ॥ ४ ॥
 फनत्कनककङ्कणाख्यमणीविद्रुवावली
 विलोकनसमुत्थितातुलकुतूहलत्रासकम् ।
 श्रुक करसरोरहापरि गतं हसन्ती मुहु
 विलास्य पदवेखर्गं दिशतु धेनुवागीश्वरी ॥ ५ ॥
 वैविचविद्यापाध्यायो नृसिंहो यत्पितामह ।
 प्रेम्पिता त्रिपुरारिस्तु पददशेन्येकवल्किणम् ॥ ६ ॥
 तमेवेश्वरवास्तव्यविद्वद्विबेहुमानितम् ।
 श्रीनागनायसुधियं नमामि जनकमम ॥ ७ ॥
 वन्दे श्रीनृहरी विश्वविख्यातो कुत्ससौशिनौ ।
 अवतीषा दयापूर्णो नरनारायणाधिप ॥ ८ ॥
 फणिमतविततपथाधावाविभूतमुधासदापाद ।
 अमरपदपारिजाता वितरति सुमनामनाविन्दोदात्तान् ॥
 नानाविद्यामृताम्भोनिधिगणगि त्रिनाष्ट्रिपूर्वोपमन्यु
 प्रत्यर्थिप्रोदविद्वत्परिवरनिकरक्रीडदुयन्मुनेन्द्र ॥

(उक्तानुक्तदुरुक्तचिन्तनफला टीका) सुभूते परा
 मालाभ्यामभयार्थवार्तिकमुखान् ग्रन्थान् बहूनादरात् ।
 व्याकक्षेऽमरसिंहनामकमहं श्रीवत्सनाश्राद्धवो
 बोध्यबुद्धिनिर्वाहसूरितनय श्रीमहिलाया मुदा ॥
 इह खलु निखिलफणिपतिविततमतकमलनिखयकवल
 नकलशतनय कपिवरकरटिनिकरसिंह सुरसिंह प्रक
 ल्यमाननिबन्धनरत्नपरिपान्निनिरन्तरान्तरायतिमिरपट
 लनियतमिहिरसमानामभिनवाधिकृतदेवतापासनामनेन
 निबध्नाति—यस्येति ।

यस्य ज्ञानदयासिन्धा + स श्रियै चामृताय च ॥
 तत्र देवताया परममहत्त्वख्यापनाय समुद्रत्वमारो
 पितम् । तत्कथम् ? यस्यामाधस्य मन्दगिरिमूल

कषणेनाप्यकलुषितस्य ज्ञानदयासिन्धोः क्षीरसिन्धो-
रिति यावत् । ज्ञानदययोः सिन्धुः ज्ञानदयासिन्धुरित्या-
धाराधेयभावसंबन्धेन समस्तवस्तुविषयकानुभवस्य दुः-
खनिमग्नस्तकलजगदुद्धारकदयायाश्चाधारभूतसिन्धोः । गु-
णाः अलङ्घ्यत्वादियुगाः अनवाः तरुचरनिर्कर
लङ्घितत्वादिदोषेणादूषिताः । अध्वयः कलव्रीसुत-
करतलामलकितः सः । शंवानां शिवः । वैष्णवानां
विष्णुः । जैनानां जिनः । बौद्धानां बुद्ध इति तत्तदधि
देवतापूर्वसिन्धुः । हे धीराः हे विद्वांसः त्रिष्यं चामृ-
ताय च । नारायणनाकपालकविषयसर्वजनविषयभूत
श्रपनुतयोः भवद्भिः सेव्यताम् । त्रिवर्गसंपत्तेः मोक्षस्य
चाराध्यतामियर्थः ।

End :

विप्रतिपेधे परलिङ्गं ग्राह्यम् । ब्रह्मः । व्यहः ।
अदन्तैर्द्विगुरेकार्थ इति स्त्रीलिङ्गं न भवति । पुण्याहम् ।
मुदिनाहम् । अहोह इति पुलिङ्गं न भवति । शेषं तु
ज्ञेयं शिष्टप्रयोगतः । उक्तशेषलिङ्गानि शिष्टप्रयोगात्
बोद्धव्यानि । तथोक्तम्—

यक्ता वाचस्पतिर्यत्र श्रोता शक्तस्तथापि तौ ।
शब्दपारायणस्यान्तं न गतो तत्र के वयम् ॥
Colophon .

इति श्रीवत्सनरसिंहसूरिसुतमहिनाभमुषीविरचि-
तेऽमरपदपात्रजाते लिङ्गादिप्रह्वगः ।

श्रीवत्सान्वयमान्येन महिनायेन निर्मिते ।
व्याख्यानेऽमरसिंहस्य तृतीयः काण्ड उन्मत्तः ॥
वामं वामाङ्कमूपामवरमधुमुधा पुष्टिराजे . . .
रत्नैरापूर्णकुम्भं मम दिशसि यदि त्वं गृहाणेयवादीत् ।
नेत्येवं ता ब्रुवाणे जलरफणिपतेर्दर्शमात्रेण तस्मिन्
केशोभार्ममयूरगतप्रति सदशै सान्त्वयन्तुः पुनातु ॥
पद्मानि बोधयन्त्यर्कः काव्यानि कुरुते कविः ।
समौग्धो न भव्वास्तु सन्तः स्वदत्त तद्गुणान् ॥

कवेरमरसिंहस्य कृतिरेषा सुनिर्मला ।
आचन्द्रतारकं स्थैयात्रामलिङ्गानुशासनम् ॥
प्रागल्भ्यं प्रकटीकृतं पदकलाकूपारपाणीगधी-
दर्पान्धैर्बुधसिन्धुरैरपरकृद्वावार्थजात्यन्धकैः ।
तैः किं नो जगतीतले विधिवचोलीलः सुवीर्विद्धि को
ज्ञानीते नितरां स एव तदनु श्रीमहिनाथः स्वयम् ॥

Then 13 leaves are added and they
give Telugu meaning of some Sanskrit
words selected from the Nāmalīngānusā-
sana. At the end 13 blank leaves are
added.

964

30. H. 1.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या—बोम्मगण्टि
आप्पयाचार्यकृता

Palm-leaf. 162 Foll. 16½ X 1½ inches.
5 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

A commentary on the Nāmalīngānu-
sāśana of Amarasimha by Appayācārya
of Bommaganti family. He was a
protégé of the King Kumāra Singabhū-
pāla of Recaria family. Dr. M. Krishna-
machariar identifies this King with
Singabhūpāla II (1400 A.D.) the son of
Ananta alias Anapota and grandson of
Singabhūpāla I. (Vide page 770 of the
History of Classical Sanskrit Literature,
Madras, 1937.) The author says that the
work was revised by his patron Kumāra
Singabhūpāla. Two MSS. of the work
in good condition are available in the
Madras Government Oriental MSS. Library
and they have been described in R.

Nos. 1170 and 4557 of the Catalogue of the MSS. in that Library.

Contains the third Kānda up to the end of the Nānārthavarga.

Beginning :

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।

प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

सर्वज्ञं सर्वगतं भजत सदा शैलजार्जसंकीर्णम् ।

नानार्थप्रदमव्ययमनेकलिङ्गेः प्रकाशितस्फूर्तिम् ॥

एवं काण्डद्वयेन तत्तच्छब्दोक्तप्रतिनियतार्थान् नामान्यनु-
शिष्य संप्रति काण्डान्तरमारभमाणः प्रेक्षावत्प्रवृत्ति-
सिद्धये वक्ष्यमाणोऽसंगृह्य दर्शयति—

विशेष्यनिर्गैः संकीर्णैर्नानार्थैरव्ययैरपि ।

लिङ्गादिंसंग्रहेर्देवैः सामान्ये वर्गसंश्रयाः ॥

संरुल्लोकसाधारणार्थनिरूपणादस्य काण्डस्य सा-
मान्यत्वम् । तथाहि—वक्ष्यमाणाः सुकृतिप्रभृतयः
शब्दाः प्रागुक्तमनुव्यादिविशेषणतया साधारणाः, संकी-
र्णवर्गीयाः कर्मादयो नरमुरादिसाधारणा एव । नाकशो-
कादिशब्दाश्च तत्तदर्थवाचकत्वेन । आडादीन्यप्यव्ययानि
प्रागुक्तार्थानामेवावश्यमधिगन्नादिप्रतिपादकत्वेन । खि-
यामीदृदित्यादयस्तु पूर्वोक्तशब्दानां लिङ्गप्रतिपादकत्वे-
नेति द्रष्टव्यम् । तत्र गुणकर्मादिभिरवच्छेद्यं यद्वस्तु
तद्विशेष्यम् । तल्लिङ्गवचनायते लिङ्गवचने वेषा
पदानां तानि विशेष्यनिर्गानि । इह सक्तीर्णशब्देन
यानि नामानि पूर्वस्मिन् काण्डेऽपि ये साक्षादसंगतानि
नाप्यस्मिन् काण्डे विशेष्यनिर्गवादितत्तदुपाधिर्विषुयेण
प्रथमतृतीयादिवर्गेष्वसगतानि विप्रकीर्णरूपाणि ता-
न्युच्यन्ते । यानि पदान्यनेकार्थवाचकानि तानि नाना-
र्थानि ।

End .

किंच नानार्थवर्गादावाचार्येण प्रतिज्ञातम् । केचि-

दनेकार्थाः कान्तादिवर्गेष्वेव कथ्यन्ते । भूरिप्रयो-
गास्तु पर्यायकाण्डे कान्तादिवर्गेषु चेति । न
चाडादयः पर्यायेषु प्रतिपादिताः । नापि कान्तादि-
वर्गेषु कोटीकृत्य पठिताः । तथाचाव्ययवर्गान्त-
रिषया एव नानार्थवर्गसमासिस्तत्रैवेति सर्वं कल्याणम् ।

Colophon :

इति नानार्थवर्गः ।

अ्याचष्टामरसिंहोक्ते नामलिङ्गानुशासने ।

बोम्मगण्ड्यप्याचार्यो वर्गं नानार्थगुम्भितम् ॥

इह यत्पक्षमज्ञानादालस्याद्यदुपैक्षितम् ।

प्रमादादन्यथाक्तं यत्तद्विद्वद्विंशोऽप्युक्तम् ॥

व्याख्यासं गौतमीयं कणभुगभिषगं चापि शास्त्रं समस्तं
येन व्याकारिभाष्यं कृतिपतिगदितं कैयटो वीक्ष्य टीकायाम् ।
ज्ञात्वा यज्ञपरोषं शबरमुनिमतं व्याकृतं द्विप्रमेद
व्याकर्ता व्यासवाचा स जयति भुवेन बोम्मगण्ड्यप्यार्यः ॥
उदेशक्रमानुरोधेन पूर्ववर्गान्तं एवापक्षितान्यव्ययान्याह ।

965

34. F. 34.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या—बोम्मगण्ड्य

अप्ययाचार्यकृता

Palm leaf 156 Foll. 19½ × 1½ inches. 7
lines in a page Telugu script Old.
Much injured. Illegible writing

Wooden boards are added to both
sides.

Wants the first leaf; otherwise the
third Kānda is complete.

Reads the following end :

इत्यमरसिंहकृतो नामलिङ्गानुशासने ।

तृतीयकाण्डः सामान्यः साङ्ग एव समर्थितः ॥

निगदव्याख्यातमेतत् ।

..... कपिलव्यासादिरूप बुधो
 जैन्यादिसप्तमूर्तिरधि स्मार्तक्रियावेदिनाम् ।
 व्याचष्टामरसिंहना रचित ग्रन्थ निवण्टुत्तम
 कृत्स्न बालविबोधनार्थमप्यसुधी . . . ॥
 . . . विद्वद्विस्तद्विशोध्यताम् ॥
 लिङ्गादिसप्तहे स्वेनाश्वस्वार्तिरदिहाष्टका ।
 जाग्रत्यमरसिंहीये नामलिङ्गानुशासने ॥
 निवण्टुभि किमपरैः पर न क्लेशकारिभि ।
 रेचलेशसभूत . . . ॥
 . . . व्याख्येयमाज्ञया शिङ्गभूपतेः ।
 आश्रुता त्यक्तमात्मवर्षाकल्पमनुवर्तताम् ॥
 कुमारशिङ्गभूपेन शब्दनिष्ठातबुद्धिना ।
 सशोधिताया व्याख्याया किमन्यै शोधकान्तरे ॥
 कुमारशिङ्गभू . . . ॥
 . . . ॥
 काव्यालङ्कारसमीपनायशब्दविशारद ।
 कुमारशिङ्गभूपाल एक एवास्ति नापर ॥
 अभिधानकोशजात सव्याख्यान सुशीलित येनौ ।
 एते दुर्मानप्रस्ता नास्य ग्रन्थस्य शोधनेऽधिकृता ॥
 ये श्रुत्कर्तृ . . . ॥
 ये शब्दलक्षणज्ञानमात्रगर्हितबुद्धय ॥
 लक्ष्यान्वा कलहायन्ते तेभ्यो विरचिताऽञ्जलि ।
 मानराक्षपदाम्नाप्रसृतिप्रख्यातसविदा ॥
 घोम्मगण्ड्यप्यार्येण सप्तश कोऽस्ति भूतले ।
 . . . मादतशुद्धपदाम् ॥
 श्रीगोम्मगण्ड्यपुपदश्रुतमार्गमिष्टे
 सभावित बुधवर द्विजराजमीडे ॥
 षण्भुक्पिलाहीशर्जमिनिव्यासगौतमा ।
 घोम्मगण्ड्यप्यथा . . . ॥
 . . . ॥
 . . . वाउमोधार्थं ध्यातुर्म स्वप्रतीतित ॥

Vide for the end without gaps R Nos
 1170 and 4557 of the Triennial Cata-
 logue of the Sanskrit MSS in the Madras
 Govt Oriental MSS Library

966

38 I 4

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या पदचन्द्रिका— बृहस्पतिकृता

Paper 960 Foll 8½ X 6½ inches 14
 lines in a page Devanagari script New
 Good Good writing
 Bound in four volumes

Transcribed in 1935 from a MS
 belonging to the Madras Government
 Oriental MSS Library

This is one of the valuable commen-
 taries on the Namalinganusasan of
 Amarasimha by Brihaspati who is popu-
 larly known by the name Rāyamukṣa
 which is only his title awarded by his
 patron The commentary is called Pida
 candrika Another MS of this work is
 available in the India Office Library and
 it reads some noteworthy verses in the
 introduction as given below

“श्रीमत्सलान्ठनपदद्वयपद्मभृङ्गा-
 दङ्गापयोऽन्यहविगाहनहीनपद्मात् ।
 मायाप्रतिमहनिर्गतेनस्तप्रतिज्ञा
 श्लोचिन्दनामत्रनकाजनकानुकारात् ॥
 भर्तृवतागणशिरोमणिता मताया
 सीमन्तिनीगणशतेरपि बन्दिताया ।
 दानवतौघविचिताभितकीतिसीमो
 मनुष्य शीलान्तराहमुपायिद्वया ॥

योभूयस्य च योपिद्रुतगुणा भूयो रमा निर्वृता
 धत्ते य. कविचक्रतिपदमप्याचार्यैर्यथ यः ।
 राडायामपि गादनर्मिलकुलच्छत्रं कुलीनाम्पणी
 यः प्रापत्प्रणतः परं हरिपदद्वन्द्वारिन्दे च यः ॥
 ज्योतिष्मन्मणिपुञ्जमनर्हचि हारं ज्वलत्कुण्डले
 रत्नौघच्छुरिता दशाङ्गुलिजुष. शोचिष्मतीरुर्मिका ।
 यः प्राप्य द्विदोपनिष्ठमकल्लान्नरिन्देन्मृपा-
 च्छत्रे तस्तुरगैश्च रायमुकुटाभिर्यामभिख्यावर्ताम् ॥
 यत्पुत्रा नृपमन्त्रिमूलमणयो विश्रामरामादयः
 ख्याता दिग्जयितामपीह जयिनो लोके कवीन्द्राश्च ये ।
 ब्रह्माण्डामरपादपादिसहित चेदुस्तुलाशूखं
 तत्तद्वन्वनिशेषनिर्मितिकृतः कृत्स्नेषु शास्त्रेषु ते ॥
 पुण्या पण्डितसर्वभौमपदवीं गौडाग्रनीपासवा
 यः प्राप्त. प्रथितो बृहस्पतिरिति क्षमालोक्त्वाचस्पतिः ।
 कोशस्यामरनिर्मितस्य विविधव्याख्यानश्लाघारू-
 सानन्दं पदचन्द्रिका स कुस्ते टीकामिमा कीर्तये ॥
 इयं षोडशटीकार्थसारमादाय निर्मिता ।
 अतोऽभिलिखिनोऽर्थोऽस्या न हेयः सहस्रां मुपै. ॥”

(Vide Nos 954 and 955 in the Catalogue of the India office Library. Vol II, London, 1889).

MM. Haraprasādasāstri on the evidence of the above mentioned verses and tradition writes some remarks on the author which are briefly given below.

Bṛhaspati was a Brāhmaṇa belonging to Śrivatsagotra and a native of a village of Mahinta in Bengal and therefore he is also called Mahintāpaniya. He was one of the prominent figures in Bengal in the beginning of the 15th century. He was patronized by one of the Sultāns of Bengal and wrote also a Smṛti work called Smṛtiratnadhara. He was given

the titles of Kavīcakravartin, Rājapāndita, Ācāryavarya, Pandita-Sārvabhauma, Kavipandita cūdāmaṇi and Rāya mukuṣamani. His father was Govinda and his mother was Nīlamukhāyī; his wife was Rāmā who was dead at the time of writing the commentary. He had many sons two of whom were named Viśrāma and Rāma. In this commentary he has embodied the substance of 16 previous commentaries (Vide page 77 of the Preface to the Des Cat. of Sans. MSS. in the collections of the Asiatic Society of Bengal, Vol VI, Calcutta, 1931). It is said that the work was composed in Śaka 1353 corresponding to 1431 A D as stated by the author himself (Vide No 956 in the Catalogue of the India Office Library. Part II. London, 1889). The author quotes the following authors and works Trikāṇḍī, Uṭapalanī, Sabdārṇava, Ratnamālā, Kaumudī, Trikāṇḍasāḥa, Bhāgavṛtti, Samkṣiptabhāṛata, Ūsaviveka, Amaramālā, Unādivṛtti by Govardhana, Rūparatnākara, Hariprabodha, Jāmbavatīvijaya, Kṣīrasvāmin, Subhūti, Rājadeva Maitreya, Vidyāsila, Dāmodara, Vopālita, Sarvānanda, Samsārāvarta, Sacradhara, Ratnadeva, Māphara, Rudra, Sarvajña Nārāyaṇa, Bhīma, Somānanda, Tārapāla, Kalinga and Yogesvara

Beginning .

अथास्ते यः सर्वं ध्रुव ईश्वर इत्यगोचरो वचसः ।

अहमिति सविद्विषयः पुरुषः स परः पुरातनो जयति॥

अभीष्टदेवतानमस्काराद्युपनतमष्ट हि विश्रापरनामक-
 साध्यप्रतिबन्धकार्थमतिरोधानद्वारा प्रारब्धिसं परि-

समापयतीति प्रामाणिकं मतम् । अतो निष्प्रत्यूह-
प्रारिणितपरिसमाप्तिहेतुविशिष्टदेवतासंकीर्तनात् वि-
शिष्टादृष्टमुत्पिपादयिष्यन्थकारः प्रथमं नमस्कारश्लोक
निबबन्ध— यस्य ज्ञानदयासिन्धोरिति ।

यस्य ज्ञानदयासिन्धोरगाधस्यानघा गुणा ।

सेव्यतामक्षयो धीराः स श्रिये चामृताय च ॥

हे धीराः स भगवान् सेव्यतामाराध्यताम् । धैर्य-
शालिन एव सेवितुं शक्नुवन्तीति तानेव संबोधयति ।
प्रकृतत्वात् सूक्ष्ममतिभिः हितेच्छुभिः । स कः ; यस्य
गुणा मन्त्रोर्म्यादादयः, - अणिमादयो वा अनवा
निष्पापाः रागाद्यसंश्लिता इति यावत् । यद्वा—
अनघा ह्या । तवाच धरणिः—“अनघोऽपाप
हृद्योः” इति । गुण्यन्ते भाग्यन्त इति गुणाः ।
गुण आमन्त्रणे । कर्मणि घञ् । यस्यैवभूतस्य ।
ज्ञानदयासिन्धोरिति ज्ञानं समस्तत्रिषाण्यरोध । दृष्ट
स्वार्थमनपेक्ष परदुःखदानेच्छा दया । तयोरम्बु-
तुल्ययोः सिन्धोरिव सिन्धोरिति रूपकम् । ज्ञान च
दया च ते ज्ञानदये । ताभ्यां सिन्धुरिव सिन्धु ।
प्रकृत्यादित्वाचृतीया । तृतीयेति योगविभागात्समाप्त
इति सर्वधरादयः । सिन्धुशब्दोऽत्र विपुलाधारत्वा
दुपचरितः । सिन्धुसाम्यमाह—अगाधस्यानघच्छिन्न
महिम्न अन्यैर्नधिगतपादत्वात्परिच्छेदगाम्भीर्यस्य
वा । स किभूत । परहितापादनेषु नास्ति क्षयो विरामो
पस्पेक्षक्षयः । मरणादिरहितत्वाद्वा । कल्यादेर्विना नैव
प्रेक्षावत्प्रवृत्तिरित्याह—श्रिये चेयादि । श्रीरत्र त्रिगर्ग
सपत्ति । तत्प्राप्तये । त्रिगर्गोपपदस्य चेयादिना
चतुर्थी ।

Colophon of the first Kāṇḍa found on
page 480

इति महन्तापनीयकचक्रवर्तिराजपण्डितश्रीराममुट
मणिमृताया टीकापामरसिंहस्य प्रथमः काण्डः ।

Colophon of the second Kāṇḍa found
on page 1041

इति महन्तापनीयकचक्रवर्तिराजपण्डितसर्वभौ-
मकविपण्डितचूडामणिमहाचार्यरायमकुटमणिश्रीमदबुद्ध-
स्पतिकृतायाममरकोशपञ्चिकाया पदचन्द्रिकाया शब्द
प्रधानगणं भूम्यादिकाण्डो नाम द्वितीय काण्डः
समाप्तः ।

End

एव प्राप्तजीविक इत्यादि आपन्नजीविकेत्यादि
लिङ्गत्रयमुदाहार्यम् । अल समर्थं जीविकायै । अर्थो
जीविका । स्त्रीनयोरप्युदाहार्यम् । तद्वितार्थं द्विगुः ।
तद्वितार्थयोः द्विगु सोऽपि परोपगो वाच्यलिङ्ग
इत्यर्थः । पञ्चसु कपालेषु सस्कृता पञ्चकपाला
शङ्कुन्ती । पञ्चकपाल सूय । पञ्चकपाल व्यञ्जनम् ।
तद्वितार्थ इत्यादिना समाप्ते सस्कृत भक्षा इत्यण् ।
तस्य द्विगोलुङ्गनपत्ये इति लुकि रूपभेदाभावात् ।
एकः । एका । एकम् । द्वे । द्वौ । त्रयः । तिलः ।
त्रीणि । चत्वारः । चतस्रः । चत्वारि । बहवः ।
बहूनि . . . । सख्यासर्वनामतदन्तकाः । अर्थो
न्यासः । बहुव्रीहिरिह दिङ्मात्रमुच्येय ।

गुणद्रव्यक्रियायोगोपाधिभिः परगामिनः ।
कृताः कर्मण्यसंज्ञाया कृत्याः कर्तारि कर्मणि ॥
अणाद्यन्तास्तेन रक्तार्थं नानार्थभेदकाः ।
कतिपयान्तास्त्रिषु समा शुभद्रस्मतिङ्गव्यापार ।
परं विरोधे शेष तु श्रेयं शिष्टप्रयोगतः ॥

Colophon

इत्यमरमिहकृतौ नामउद्भानुशासने उद्भानुसि-
प्रहवर्गः समाप्तः ।

967. 10 K 14.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या व्याख्यासुधा—

भानुजिदीक्षितकृता

Paper. 320 Foll 14 X 6 inches 14 lines in a page Devanāgarī script Old Good Good writing

The MS contains also the text copied in the centre of the pages The folios in each Kānda are given separate numbers

This commentary on Amarasimha's Namalingānusāsana is by Bhanujidiksita, son of the famous grammarian Bhaṭṭojidiksita The commentary refers to a large number of authorities and criticizes Brhaspati's commentary in many places The author Bhanujidiksita is also called Rāmasrama evidently in his later life as an ascetic and was patronized by the King Kīrtisimha of Vaghela family The author is believed to have lived at the end of the 16th and the beginning of the 17th centuries A D The commentary has been printed and published by the Nirṇayasagara Press, Bombay in 1905

Beginning

बलुद्रीवल्लभ नत्वा गिर भट्टोजिदीक्षितम् ।

आमरे त्रिदशे व्याख्या मुनिवपमतानुगाम ॥

प्रारिपितप्रत्यूहापनुत्तये कृन् मङ्गल शिष्यशिक्षा-
र्यमादौ निवन्नन्ध—यस्तेति । हे अनवा भवद्वि
॥ वीरः सेव्यताम् । न अघ पाप येषा ते अनघा
निष्पापाः, सुकृतिन इति यावत् । सुकृतिन एव त
सेवितु प्रभवन्तीति ॥ एव सर्वोध्यन्ते । 'धर्मेण पाप-
मपनुदति, इति श्रुते । धिय राति ददाति । रा दाने
अस्मात् किप् चेति किप् । धीरा ज्ञानप्रदो गुरुः ।

अनेज तद्विज्ञानार्थं स गुरुमेवाभिगच्छेत्, इति श्रुत्यर्थ
उपदिष्टः । प्रयोजनमनुद्दिश्य न मन्दोऽपि प्रवर्तते इति
गुरुसेवायाः फलमाह—श्रिये चामृताय चेति । चन्द्रय
मुमयो प्राधान्यद्योतनाय । मुक्तिमुक्तिप्राप्तिर्गुरुसेवातो
भवति ।

Colophon of the first Kanda .

इति श्रीवघेलवशोद्भवश्रीमहीधरविषयाधिपश्रीकीर्ति-
सिंहदेवाज्ञया श्रीभट्टोजिदीक्षितात्मजश्रीभानुजिदीक्षित
विरचितायामारटीकाया व्याख्यासुधाया प्रथमकाण्डः
सपूर्णतामगात् ।

Colophon of the second Kanda

इति श्रीवघेलवशोद्भवश्रीमहीधरविषयाधिपश्रीमहा-
राजकुमारश्रीकीर्तिसिंहदेवाज्ञया श्रीभट्टोजिदीक्षितात्मज
श्रीभानुजिदीक्षितविरचितायामारटीकाया व्याख्यासुधा-
या द्वितीयकाण्डः सपूर्णतामगात् ।

End

शेषमिहानुक्त शिष्टानां प्रयोगाज्ज्ञातव्यम् । यथा
वालनी तितउ पुमान् इत्युक्तम् । इह तितउ परि-
पवन भवति इति भाष्यप्रयोगात् नपुसकमपि बोध्यम् ।
तथा ताटकुस्ते इत्याचार्यप्रयोगात् ताटकुशब्दस्य
पुम्ब्वम् । यथा वा कलिका कौरक पुमान् इती
होत्तम् । कौरकाणीति माघप्रयोगान्नपुमकत्वमपि ।
यत्तु गोधा पाटा इत्युदाहृतान् सुबुटः, तन्न,
उवाबूढन्तमिन्युक्तत्वेन शेषत्वाभावात्

Colophon

इति तृतीयकाण्डः सपूर्णतामगात् ।

The scribe adds

शके १७३६ भवनामसवत्सरे पौषकृत्वाप्रति
पयामिदं पुस्तकं समाप्तम् ।

968.

29. M. 2

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या व्याख्यासुधा—

मानुजिदीक्षितकृता

Palm-leaf 148 Foll. 16 × 1½ inches
11 lines in a page. Telugu script. Old
Good writing.

Contains the second and third Kāndas
complete.

Reads the following colophon

इति पदवाक्यप्रमाणज्ञभट्टोजिदीक्षितात्मजमानु-
जिदीक्षितविरचितायामरकोशव्याख्याया सुधाख्याया
तृतीयकाण्डविवरणं संपूर्णम् ॥

969.

21. O 14.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या टीकासर्वस्वम्—

सर्वानन्दकृतम्

Palm-leaf 261 Foll 16½ × 1½ inches
8 lines in a page. Telugu script Old.
Injured Good writing

Wooden boards are added to both
sides

This is a commentary on the Nā-
malīṅgānusāśana of Amarasimha by
Srivānanda of Vandighaṭi family. The
commentary is called Tikāsarvasva
MM. Haraprasāda Śāstri says that Srivā-
nanda belonging to the family of Vandi-
ghaṭi was connected with the family
of Banerji of Bengal (Vide M. Seshi-
giriśāstri's Report on the search of
MSS. for the Govt. of Madras in 1893-94,
No 2, pages 24 and 335). The author
has clearly said in commentary on the

verse 21 of the Kālavarga that the com-
mentary was composed in the Śaka year,
1082 corresponding to 1160 A.D (Vide
also footnote 3, p 272, of the New
Indian Antiquary No 5, Vol II, 1939.)

The author quotes a good number of
authors and works and a list of them has
been given in M. Seshagiri Sastri's Report
mentioned above.

Complete in three Kāndas

Beginning.

बहिर्गवर्हापीडः सुविपरो बालवह्नुभो गोष्ठे ।

मेदुरमुदिरश्यामलस्रचिरव्यादेष्ट गोविन्द ॥

मुदेऽसौ धीराणा न गुणलवगर्धान्मम परि-

श्रमः किंच स्वार्थस्तदिह विबुधाः क्षन्तुमुचितम् ।

इतो ये सासृया अनृजुमतयो नूतनतया

खलास्तेऽमी हेया गुणिषु पुनरप्यञ्जलिरयम् ॥

अथ टीकासर्वस्वं दशटीकावित्करोत्यमरकोशे ।

श्रीमत्सर्वानन्दो बन्दिवटीयामातिहर पुत्रः ॥

यद्यपि सन्न्यतिगुणिनः श्रमस्तथाप्यत्र मम हि मौल्यात् ।

छलितं रौति पिकथेद्वायामं यातु किं फलकः ॥

तत्रादौ भगवत. सेवाया परोपदेशेन प्रारम्भित-
प्रत्यहशमनाय धर्ममर्जयन्नाह—पस्पेत्यादि । हे धीराः
सेव्यतामित्यनेन धर्मशालिन एव सेवितुं शक्नुवन्तीति
तान् सरोधयति । यस्यानघा गुणाः रागादिपाप-
रहिताः । तथाचात्रयकोशः—अघशब्दो भवेत्पापे
दुःस्वयसनयोरपीति ।

End

शेषं तु ज्ञेयं शिष्टप्रयोगतः । यदत्र ग्रन्थे लिङ्गं
नोक नाम च नोक्तं तत्पूर्वाचार्याणां महाकरीना च
प्रयोगादवसेयम् । यथा—‘अनन्यन्तान्मृत्यन्त गापत्रायं
तथादन्तम्’ इति स्त्रीत्वानुशासनमरणत्वेन्यन्तद्वेद-
-

व्यम् । नामानुशासनं यथा निल्म्पा वुसदो देवा
इत्यादि गङ्गाधरादीनाम् ।

त्रीणि ध्याकरणान्यधीस सरुल साह्यमालोक्य च
प्रज्ञाव्यापकभाषितानि हृदये न्यस्याकृतेरं सह ।
प्राज्ञेनानु सनातनेन बहुशः प्रयश्चरं शोचितं
जिज्ञासा यदि शब्दवर्त्मनि तदा चैतत्समालोच्यताम् ॥

Colophon

इति वन्दिघटीयसर्वानन्दकृतौ टीकासर्वस्वम् लिङ्गा-
दिसंप्रहर्गः । संपूर्णं च टीकासर्वस्वम् ।

Then reads the following verses :

“सन्ति कूपाः स्फुरद्रूपाः परितः सरितः शुभाः ।
तथापि चातकृत्यैकः फल्गो जलदोदयः ॥
गतिधन्वश्चक्रोराणां चातकानां वलाहकः ।
वासुदेवो भवार्तानामस्माकं तु भगन् गतिः ॥
केशा हि यस्य ध्याशामा हुंकारादिविनशिनः ।
ललिता गतयो दधुः श वोऽब्जाम्बुनगौकसः ॥”

Three extra leaves added at the end contain in Nandināgarī script a fragment of the same commentary on the Ayyaja-varga. The fly leaf at the beginning gives the name of the former owner of the MS. as Nāñjayā.

970. 8 H. 18

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या टीकासर्वस्वम्—
सर्वानन्दकृतम्

Paper. 120 Foll. 12½ × 8 inches. 30
lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing

Foll 54 and 88 are left blank. Some
folios are written on one side only

Bound in book form

Breaks off in the Manusyavarga of the
second Kānda

Reads the following additional stanza
in the beginning

प्रत्यूहपर्वततटीवप्रक्रीडाधुरंधरम् ।
वन्देऽन्तरायरुद्रीभञ्जनं कुञ्जराननम् ॥

971. 21. G. 1.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या टीकासर्वस्वम्—
सर्वानन्दकृतम्

Palm-leaf 19 Foll. 14½ × 1½ inches
7 lines in a page Telugu script. Old
Injured. Good writing

Contains the Vaisya and S'ūdra Vargas
in disorder.

972 21. G. 2.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या टीकासर्वस्वम्—
सर्वानन्दकृतम्

Palm-leaf. 82 Foll 15½ × 2½ inches.
14 lines in a page : Grantha script. Old
Injured. Good writing

Contains the first Kānda incomplete
Reads the following additional stanza
in the beginning

प्रत्यूहपर्वततटी + कुञ्जराननम् ॥

973. 21. G. 3

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या टीकासर्वस्वम्—
सर्वानन्दकृतम्

Palm-leaf. 171 Foll. 16½ × 1½ inches.
4 lines in a page Telugu script Old
Injured. Good writing

• Wooden boards are added to both sides
Breaks off in the Manusyaṅga of the
second Kāṇḍa.

977

40. D. 34

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या शिशुबोधिनी—

महेश्वरकृता

974.

24. K. 8.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या टीकासर्वस्वम्—

सर्वानन्दकृतम्

Palm leaf 28 Foll 15 × 1½ inches
5 lines in a page Grantha script. Old
Much injured Illegible writing.

Wooden boards are added to both
sides

Contains the first Kāṇḍa incomplete

975.

27. I. 12

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या टीकासर्वस्वम्—

सर्वानन्दकृतम्

Palm-leaf. 15 Foll 16½ × 1½ inches
7 lines in a page Grantha script Old.
Injured Good writing

Contains a fragment of the 1st Kāṇḍa

976.

39 F. 5

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या टीकासर्वस्वम्—

सर्वानन्दकृतम्

Paper 247 Foll. 8½ × 6½ inches 15
lines in a page Devanāgarī script New
Good Good writing

This is a transcript made in 1927 from
the MS described above under No 972

Contains the first Kāṇḍa incomplete

Paper 55 Foll. 9½ × 4½ inches 10
lines in a page Devanāgarī script. Old
Good Good writing

This is a commentary on the Nāma-
lingānusāśana of Amarasimha by Mahes-
vara, son of Rāmacandrabhaṭṭa with
surname Sukathāṇekara of Visvāmītra-
gotra The commentary is called Śiśu-
bodhinī The author seems to have
been a Śākta Probably this Mahesvara
may be identical with Mahesvara, the
author of the Paryāyaratnamālā described
under No 1735 in the Descriptive Cata-
logue of Sanskrit MSS in the Govern-
ment Oriental MSS Library, Madras, Vol
III, 1906 This commentary is said to
have been revised and enlarged by Raghu-
nāthasāstrin and printed with the title
Amaraṭīka in Śaka 1770 = 1848 A D at
Poona and subsequently at Nirṇayasāgar
Press, Bombay in 1885 A.D

Contains the third Kāṇḍa only.

Beginning

ब्रह्मप्रीतिश्रीमौलिब्रह्मचर्यवृन्देन कर्मवित्तशुबुन्दम् ।
हृदि येनालंकृतं तमीडे ज्ञान्तादुर्गापत्रखेन्दुबिम्बम् ॥

इत्यौपच्छन्दसिकेन वृत्तेन मङ्गलं विधाय तृतीय-
काण्डे व्याख्यास्यामः । तत्रादावमरसिंहः सामान्य-
नामहेतुयोजनाय वर्गसंकेतान् प्रतिजानीते विशेष्यनिर्दि-
रिति । सामान्ये साधारणत्वात् सामान्यनाम्नि वक्ष्य-
माणेऽत्र काण्डे पञ्च वर्गाः कथ्यन्त इति शेषः ।

कैः कृत्वा । विशेष्यनिर्गः विशेष्याधीनः विशेषण-
शब्दैः सुकृत्वादिभिः । यथा देवदत्तो विशेष्यं, सुकृती
विशेषणम् । संकीर्णैः परस्परविजातीयार्थैः कर्मपा-
रायणादिभिः । नानार्थैः नाकलोकादिभिः । नानार्थो
यथा नाकशब्दोऽस्त्येकोऽपि त्रिदिवाकाशयोः प्रती-
यते । अन्वयैराज्ञादिभिः । लिङ्गादिसंग्रहैः स्त्रियामी-
द्विरामैकाजिन्यादिभिः । आदिना नामसंग्रहैश्च लङ्का शे-
फालिनेत्यादिभिः । ते च वर्गाः स्वसन्त्रा नैत्याह—
वर्गाः संग्रह आश्रयो येषां तादृशाः ।

End :

परमिति । विरोधे विप्रतिपेधे सति परं लिङ्गलक्षणं
प्रवर्तते । यथा 'मानुषशब्दस्य कषणममरोपान्ता इत्य-
नेन प्रागुक्तेन पुंस्त्व एव प्राप्ते सति द्विचतुःशतपदे-
त्यनेनोत्तरोक्तेन स्त्रीत्वं पुंस्त्वं च प्राप्तम् । तेन
मानुषी 'मानुष इति भवति । शेषमिति । शेषमत्रा-
नुक्तम् अभिवानादिकं शिष्टानां शब्दशास्त्रनिपुणानां
व्यासादीनां प्रयोगतो हेतुं बोद्धव्यमिति । इति वाच्य-
लिङ्गसंग्रहः । उक्तमुपसंहरति—इतीति । इत्येवंप्रका-
रेणामरसिंहस्य कृतौ नामलिङ्गप्रतिपादके शास्त्रे सामा-
न्यनामा तृतीयोऽयं काण्डः प्रस्तावो वर्गममूहं वा
समाधितः कृतः समाप्त इत्यर्थः ॥

आलस्यादत्र मौढ्याद्वा यदशुद्धं बभूव तत् ।

परोपकारशालित्वाच्छुद्धं कुर्वन्तु पण्डिताः ॥

यद्वक्त्रचन्द्रं प्रपिबन्धकोरव-

द्वोभोति नेत्रत्रिक ईश्वरस्य हि ।

यस्याः पदञ्जे त्रिलसन्ति निर्जगाः

स्वान्तालया ता ललिता भजेमहि ॥

विश्वामित्रजंशदुग्धजलवो श्रीगमचन्द्राह्व-

ध्वन्दः प्रादुरभूततः समुद्रभूमाया महादीप्यः ।

तस्मादागिरभूदिव च शिशुबोधिण्याख्यटीकैक्यतो

मा भूद दुर्घटमधंमाधनमभूदेधो हि देवी मुदा ॥

टीका । महेयक्षरद्वयमादिर्यस्य ; स चासावीधरश्चेति
महेश्वर इत्यर्थः ।

Colophon :

इति श्रीशान्तादुर्गाख्यकुलदैवतपदपूजकमुकठाने
करोपनामकरामचन्द्रमहसुतमहेश्वरकृतायां शिशुबोधि-
न्याममरकोशटीकायां सामान्याख्यस्तृतीयाः काण्डः
समाप्तः ॥

The scribe adds :

शके १७३९ श्रीमुखनाममंवास्तरे चैत्रशुद्ध ८
तदिने गरुडोपनाम्ना ज्येष्ठशुक्लमासमेतमेतस्मिन्
लिखितम् ।

978.

38. E. 2.

नामलिङ्गानुशासनव्याख्या कौमुदी—नयना-
नन्दशर्पकृता

Paper. 417 Foll. 8 X 6 inches. 14
lines in a page. Devanāgarī script. New
Good. Good writing.

Transcribed in 1936 from a Bengali
MS. of the India Office Library, London
The MS. has been carelessly copied.

The Kaumudī is a commentary on the
Nāmalīngānusāśana of Amarasimha by
Nayanānandasarman. T. Aufrecht says
in his Catalogus Catalogorum, (p. 26. Part
I) that the commentary was commenced
by Nayanānandasarman and completed by
his pupil Rāmacandrasarman. The
author quotes the following authors and
works Subhūti, Sarvānanda, Śrīpati-
datta, Vidyādhara, Rāmānātha, Kṛṣṇa-
dāsa, Gadāsīmha, Vasantarāja, Sarva-
dhara, Saṁkṣiptabhāṣārata, Hariprabodha,

Kapphanabhyudaya, Janakiharana Vai
jayanti, Āscarvamanjari, etc

Breaks off in the 1st varga of the 3rd
Kanda

Beginning

विचार्य सर्वशास्त्राणि नपनानन्दशर्मणा ।

यज्ञादमरकोशस्य कौमुदी परितन्यते ॥

रूपेति । हे धीरा स्वे विंशु सं यताम् ।
स्वेकारो वासुदेवे स्यात् इति कोश* । यस्य सिन्धो
गुणा सत्त्वादय अनया हया । स्वेऽन्योऽपाप
हृदयो इति विश्व । गुण्यन्ते स्वेऽन्यस्यन्ते इति
गुणा । गुण आमन्त्रणे चुगदित्तरान्तत्वात् कर्मणि ।
स्वेन यस्य किं भूतस्य सिन्धो ज्ञानदयोपलक्षि-
तस्य विशेषणे तृतीया । ज्ञान ददातीति ज्ञानदा ।
कुर्वन्मी ज्ञानदा सहिता इति समासे ज्ञानदे तत्तृती-
यान्त पदम् । स्वेऽगाधस्य स्वेऽपरिमितमहिम्न
स्वेऽत एवानरत्वात् स्वेऽक्षय विनाशशून्य । ननु
प्रयोजनमनुदिरय न मन्दोऽपि प्रवर्तते । सेऽन किम-
तदुच्यतामिषाह । श्रिये अमृताय च । श्री त्रिवर्ग
संपत्ति । स्वेऽस्य त मोक्ष । तथा च

लक्ष्मीसरस्वतीधीत्रियगसपदिभूतिशामासु ।

उपकरणेष्वरचनाप्रियासु च श्रीरिति प्रथिता ॥

इति व्याडि ।

End

नृगेति । एत जगद्युजश-द-वाच्या । आदिना
गताधादय । स्पेदति । एते स्पेदजश-द-वाच्या ।
आदिना मशकादय । पक्षीति । एते अण्डजश-द-
वाच्या । आदिना मन्त्र्यादय । प्राणीति । एत
प्राय प्राणिनः कश्यन्त इति सु० । अन्यत्र तु न
दृश्यते । उद्भिद इति । एते उद्भिच्छब्दवाच्या ।
आदिना अ-वा-पादय । उद्भिद्विषयमाह—उद्भिदिति ।

त्रय एतद्वादिषु कामचारत् क्रीवनिर्देशः । सुन्देति ।
पथ मनोरमे । त्रिया सुन्दरी सुन्द

.

Colophon

इति श्रीनयनानन्दशर्मकृतायामरकोशकौमुद्या प्रा
णिवर्गविवेक समाप्त* ।

979 30 N 33

नामलिङ्गानुशासनम्—अमरसिंहकृतम्

Palm leaf 23 Foll 17 X 1 inches 5
lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Clear writing

Contains the first Kāṇḍa only complete

980 9 E 68

नामसंग्रहमाला—अप्पयदीक्षितकृता

Paper 34 Foll 11 1/2 X 4 1/2 inches 13
lines in a page Devanagari script Old
Injured Illegible writing

The Namasaṅgrahamālā is a lexical
work dealing with synonyms by the
famous Appayadīkṣita of the 17th century
AD In the introductory verse the
author says that the work is intended
to strengthen the statements made
in his other work Nāmasaṅgraha
In this connection he quotes many
works and authors including the follow-
ing Hesava (1120 AD), Yādavapr-
kāśa (1050 AD), Nāmamālā (1125
AD), Śabdaraśnākara by Vāminabhaṭṭa
bāna (1450 AD) Viśvaśruti (1111
AD) Cakravartin a commentator on

the Raghuvamśa, Rabhasa; Paryāyamañjarī by Haṁvīramisra and Amarasesa. Rāmāvatārasarman referring to the work Śābdaratnākara of Vāmanabhaṭṭabāna in the introduction to the edition of the Kalpadru in the Gackwad's Oriental Series No. 42 observes thus. "It is probably the same as quoted by Appayadiksita in his Nāmasamgrahamālā. But Vāmanabhaṭṭabāna is perhaps a later author of the last century (i.e. 19th century A.D.)" Evidently he has failed to fix Vāmanabhaṭṭabāna in the 15th century A.D. The Nāmasamgrahamālā gives us many notable facts. It proves that the word Pallava is the name of the Kāñci or Tondīramanḍala also and not only of the Kings known by that name. Kuṇḍalā is one of the names of the river Gaṅgā. In these connections he quotes passages from various Purāṇas. The MS. contains also the text of Nāmasamgraha in about 250 verses mixed with the commentary. Total No of granthas contained in the work is said to be 1200

Complete

Beginning .

व्यवहाराय बालानां रचिते नामसंग्रहे ।
नाम्ना नातिप्रसिद्धानां लिख्यते वृद्धसंगतिः ॥
यस्मिन्नर्थान्तरोक्त्या च तन्नामोक्त्या च संग्रहः ।
तं हित्वा संगतिस्त्यक्तः सोऽन्यथापूर्व लिख्यते ॥
अयमाद्यो नामसंग्रहस्तोक्तः—
अथ केषांचिदर्थानां व्यवहारोपयोगिनाम् ।
अभिधानानि कतिचित्संगृह्यन्ते यथाश्रुतम् ॥

कतिचित्—एकं द्वे त्रीणि चत्वारि वा कचिन्कचि-
दधिकान्यपि ।

वसुन्धरा रत्नगर्भा मध्ये तस्याः सुवर्मुवः ।

जम्बूद्वीपः कुमारोऽसी वेष्टितो लवणाब्धिना ॥

काश्यपी मृतशायी च रत्नगर्भा वसुंधरेयमिवान-
रत्नमाला । जम्बूद्वीपः कुमारश्च यत्रैते भारतादयः । इति
वैजयन्ती । इयोरपि कुमारः स्याद्वाले स्त्रीपुंसयोः
पुमान् । जम्बूद्वीपे कुमारी ॥ कन्यायां सा स्त्रियामनौ ।
इति केशवकोशश्च । जम्बूद्वीपं समावृष्य लक्ष्ययोजन-
विस्तृतः । मंत्रेण बलयाकारं ध्रितः क्षारोदविर्बहिः ।
इति श्रीविष्णुपुराणम् ।

यत्र प्रजानां स्थानानि वासस्य रमणस्य च ।

वर्षाणि भारतादीनि नगोक्तानि मनोविभिः ॥

वर्षोऽञ्जरी भारताद्यद्दृष्टिषु प्राश्रुपि स्त्रियः । इति
वैजयन्ती । वसन्त्युपपन्त्यो वर्षेषु प्रजायेषु चतुर्विधाः ।
वृषिरित्येष रमणे वर्षत्वं तेषु तेषु तत् । इति मत्स्य-
पुराणम् । भारतम्, किपुरष्यम्, हरिवर्षम्, इलावृतम्,
भद्राक्षम्, केतुपालम्, रम्यरुम्, हिरण्यम्, उत्तर-
कुर्ष्वर्षं चेति नव वर्षाणि ।

End

अभ्युज्जस्याहयाः सत्रे निधिमेदे वृद्धिङ्काः ।
माक्षिके षण्डलिङ्गाः स्फुलीलिङ्गास्ते मताः स्त्रियाम् ॥
अर्थास्तावदिहानन्ताः स्थावरा जङ्गमाश्च ये ।
एकैकस्याप्यभिख्यानामियत्ता नावधार्यते ॥
स एव देवस्ता वेति यस्य निःश्रुतितान्यम् ।
केषांचित्त्वभिधाः काश्चिद्रुल्लोधाव दर्शिताः ॥
पद्ममन्दारपुष्पोद्यप्रथिता सगुणा सिता ।
नामसंग्रहमालेयं धार्या सौरमदायिनी ॥

Colophon .

इति श्रीमदम्पयदीक्षितविरचिता नामसंग्रहमाला
समाप्ता । ग्रन्थसंख्या १२०० ॥

The last two additional folios contain some miscellaneous passages selected from various lexicons. The passages begin thus:

“ग्राणं घोणा विधूर्णिका । नर्कं नकुटिकशिङ्घिनी ।
सूकाधोमागः असिकः । तदधश्चिबुकम् ।
कण्ठमणिः कालकः । दोर्मूलं भुजकोटरः ।
खण्डिकः कक्षा । प्रकोष्ठः कलाविका ।
नखः कामाङ्कुशो मेहाराजकरभूः मुजाकण्टकः ।
प्रसारिताङ्गुली पाणौ चपेटः प्रतलस्तरः ॥”

and end thus:

“अलकः स्यात्कर्कशरः खं खरश्चूर्णधुन्तलः ।
स तु फाले भ्रमरकः कुरलो भ्रमसालकः ।

श्रोत्रं शब्दादिष्ठानपैञ्चमहानादध्वनिमहाः । पालि-
स्तु कर्णलतिका । शङ्खो फालत्र रे ।”

The front page of the first folio contains the following lines:

“वापेय . . तिमज्जरी नहि भुवो भागे तडिद्वहरी
न व्योम्नि स्फुरदिन्दुविम्बकलिका न . . . ।
अद्योदित्वरारिम . . दरुणप्रख्यानिकातेव मे
मूर्तेष्व प्रतिबिम्बितेव द्वि सा . . संलक्ष्यते ॥
दातव्यं यदि भव्यं तव्यं वा सव्यमस्तु मे चरणम् ।
तव देव्यहं दवीयान् यदि तदिह स्पादपास्य कि शरणम् ॥
रघुनाथ कथं ते भुवि प्रथन्ते त्वदर्चनाविधुराः ।
गीरपि रमयति तेषां कथमिव सहसा जगन्ति धीराणाम् ॥
दातव्यं यदि किं न देयमिह ते मूदेव विद्यावते
स्तौतव्यं यदि किं न वा स्तुतिपदं वस्तु स्वतो धीमताम् ।
प्राप्तव्यं यदि सर्वलोकविदितं ह्युचैः पदं यद्विदं
कर्तव्यं सुजना . . कृते किं वा न भूमी सताम् ॥”

981. C.5.1.1.S;S;11.

नामसंग्रहमाला—अप्यपदीक्षितकृता

Paper. Foll. 8½ × 6½ inches. 14 lines in a page. Devanāgarī script. New. Good. Good writing.

This is a transcript made from the MS. described in the last number.

Complete.

-982. 24. M. 8.

निघण्टुसमयः—धनंजयकृतः

Palm-leaf. 8 Foll. 16 × 1½ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Nighaṇṭusāmaya is a lexicon of synonyms and homonyms by Dhanamjaya. The MS. contains two Paricchedas, the first containing 200 verses and the second 50 verses. The first Pariccheda alone has been printed at Benares in 1865 A.D. with the title Dhanamjayakosa. The work is also called Nāmamālā. The second half of the stanza प्रमाणमकलङ्कस्य etc. found at the end of the first chapter is read in the printed edition as द्विसंभामं कवेः काव्यं रत्नत्रयमपश्चिमम्. Thus it is evident that our author has also written the Dvīsandhānakāvya, published in the Kāvya-mālā Series No. 49, Bombay 1895. The author Dhanamjaya in that poem describes himself as the son of Śrīdevī and Vāsudeva and the pupil of Daśaratha as per commentary thereon. The author is believed to have lived between

750 and 800 A D (Vide page 181 Vol II of the Journal of Andhra Historical Society : 1927) The author mentions three works *namely* Akalanka's Pramāna śāstra Pūjyapada's Sasanasastra (Vyākaraṇa) and his Kāvya (Dvandvādhana Kāvya) as three gems among the literary works According to the MS in the Tanjore Palace Library the work consists of three chapters *namely* Sabdasamkirna (1st and 2nd) and Sabdaviśiṣṭa (3rd)

Contains 2 chapters

Beginning of the first Pariccheda

नमामि परं ज्यातिरवाहमनसगोचरम् ।
उन्मूलयत्यविद्यां यत् सिद्धानुन्मीलयत्यपि ॥
इयं द्वितयमुभयं यमलं युगलं युगम् ।
युगं द्वन्द्वं यमं द्वैतं पादशः पातु जैनया ॥
अधिर्यतिर्मुनिर्भिक्षुस्तापसः सशितो ब्रवीति ।
तपस्वी सयमी योगी वर्णी साधुश्च पातु व ॥
दीक्षित माघशिष्यश्च तमन्तेवासिनः प्रियु ।
कृतान्तागमसिद्धान्ताग्रन्थाः शास्त्रमतपरम् ॥
भूमिर्भूः पृथिवी पृथ्वी चारुरी मेदिनी मही ।
धरा वसुधरा धात्री क्षमा विश्वमाराधनी ॥

End of the first Pariccheda

वयं कल्याणमधुरं वरं श्रेष्ठं च पेशलम् ।
भावुकं भविकं भव्यं सौमगेयं शुभं तथा ॥
वक्ता वाचस्पतिर्यत्र श्रावता शक्रस्तथापि तौ ।
शब्दपारायणस्यान्तं न गतौ तत्र के वयम् ॥
तथापि किञ्चित्कस्मैचित् प्रतिबुद्धाय सूचितम् ।
वाग्देविकं यदुक्तं वैमर्गज्ञं सह याति किम् ॥
प्रमाणमसुलभस्य पूज्यपादस्य लक्षणम् ।
धनजयकवे काव्यं रत्नत्रयमप्यधिमम् ॥

Colophon

इति धनजये समग्रसंकीर्णप्ररूपणं प्रथमं परिच्छेदं समाप्तम् ।

Beginning of the second Pariccheda

गम्भीरं रुचिरं चित्रं विभूतीर्णां प्रदायकम् ।
शब्दमनाकं प्रत्यक्षमिदं कवीनां च हिताय वै ॥
बहुरिपनाकिनौ शम्भूनिनावर्हत्तशगतौ ।
देवसूर्यौ विवस्वन्तौ विश्वरूपौ वृषाक्षपा ॥
वेङ्कटविन्दगाविन्दवर्णन्तौ शेषशार्ङ्गिणी ।
जोमतौ मेघकुलकीलौ पञ्चनयौ दक्षवार्हिदौ ॥

End of the second Pariccheda

परमात्मा जिने सिद्धे परमेश्वरहृदादिषु ।
सिद्धिसिद्धे निषयायामहत्सिद्धिप्रियामपि ॥
जाते जगति वाल्मीकौ शब्दकविरिति स्थितः ।
कवी इति तदा व्यासे कवयश्चेति दण्डिनि ॥
कवयः कवयश्चेति बहुल्यं दूरमागतम् ।
विनिवृत्तचिरादेतत्कवी जातधनजये ॥
प्रज्ञासिधारया (कम्पचिरनामाधधारिणि ।
शब्दा मुखवसन्तवद्यथा शेषे धनजये ॥)

Colophon

इति धनजये द्वितीयं परिच्छेदम् ।
इति धनजयनिबन्धुं समाप्तम् ।

The scribe adds

सरस्वतीपूजादिने समाप्तम् ॥

983

25 E 4

निघण्टुसमयः—धनजयकृत

Palm leaf 28 Foll 15½ × 1½ inches
8 lines in a page Grantha and Tamil
scripts Old Much injured Good
writing

Tamil meaning is added to some selected words

985

24 E 42.

Contains the first Pariccheda (without beginning) and a few lines in the second Pariccheda

984

28 C 43

निघण्टुसारः

Palm leaf. 9 Foll $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches 7 lines in a page Telugu script Old Injured Legible writing

The folios bear the numbers 20 to 28 From this it is presumed that these leaves have been separated from a MS containing more leaves Foll 25 and 27 are much injured

This is a fragment of the summary of the Pañcāśannighaṇṭusāra which is a compilation of about 50 lexicons by different authors (Vide the next number). Telugu meaning is given for selected words

Wants the beginning and end

Beginning

मारौ मन्मथशत्रवौ । विद्युधौ सुरपण्डितौ । दायो
सर्वप्रिया कान्तिः । रतिः क्रीडाकामपरन्त्यौ । गुणोऽ
प्रधाने रूपादौ मौर्ध्वा सुदे वृकोदरे । क्षमा भूमिति-
तिक्ष्णयोः । सरलो रमिक समौ । महिषी राज्ञी ।
वृषो धर्म मूषके च शुभे च वृषमे वृषः ।

End

माषपिष्टः सप्तभारिः कल्पिता पर्पटी स्मृता ।
म्वचर्यः सर्वपाप्मादिमरीचिचूर्णे कृत ॥
पूर्णो गुडादिसमर्गि मुधाफट इति स्मृत ।
गङ्गासामरमेव वायुणी वापिशायिनी ॥
चमा तु तुण्डिका ।

पञ्चाशन्निघण्टुसारः—विदग्धचूडामणिकृतः

Palm leaf 17 Foll $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches 10 lines in a page Telugu script Old Good Good writing

This is a metrical compilation of about 50 works on lexicography written by different authors The colophon mentions the author by the name of Vidagdhacudāmaṇi which, however, seems to be only a title and not the real name of the author The chapters of the work mostly correspond to those of the Nāmalinganusāśana of Amara sinha The MS contains only the first two Kāndas, but the work is believed to consist of 3 Kāndas The subdivisions of the two chapters contained in the MS are as follow 1 Sargādhyaṃya, 2 Dīrghādhyaṃya, 3 Kālādhyaṃya, 4 Mani-śādhyaṃya, 5 Śābdādhyaṃya, 6 Nāṭvādhyaṃya, 7 Sarpādhyaṃya, 8 Vāryādhyaṃya, (The 1st kānda ends with these 8 adhyā-
yas) 9 Vasudhādhyaṃya, 10 Purādhyaṃya, 11 Acalādhyaṃya, 12. Vipinādhyaṃya, 13. Mrgādhyaṃya, 14 Viprādhyaṃya, 15 S'ūdrādhyaṃya (The second Kānda breaks off in this adhyāya) To some words Telugu meaning also is added

Incomplete

Beginning

वन्दामहे महेन्द्रादिवृन्दारजनयन्दितम् ।
अनिदपूर्वगीर्विशमाच दत्तगुरु वयम् ॥
मन्दिरः सैरिक स्वर्गश्चाराह कपोदयः ।
निन्दिष्याः स्वर्णिगः सेन्द्रा दिविजा सुसरो दुषाः ।

विधातमा विश्वेताश्च प्रणदः सर्वतोमुखः ।

प्रजासृष्टप्रजो नाभिज शंभुः कः सनातनः ।

मगीचिरङ्गिरा दक्षः पुष्टस्यः पुलहो भृगुः ।

कनुरत्रिर्वसिष्ठश्च नम ब्रह्माण इयमो ।

स्युः सभूतिः स्मृतिः प्रीतिः क्षमा च ख्यातिमन्मती ।

अनसूयारुन्धती च तेषां जक्तय ईरिताः ।

अनिर्दुर्गर्गादेव आगमोऽनुध्या अपि ।

शक्रश्च सामश्च ऋत्विजस्तथैव तथैव नृपमियपि ।

अरिष्टनेमिस्त्रिभुवन कालकण्ठः पुनर्गुणः ।

वास्तुधानन्तशयनो हरिः कमलोदरः ॥

Coleophon .

इति विदग्धचूडामणिकुटपञ्चाशन्निघण्टुसारे प्रथम-
काण्डः ।

End .

सादोऽसन्नता खेदः क्रीडनं तु विनोदनम् ।

सहितं सहितं युक्तं सञ्च संयुतं युतम् ॥

संस्कारं समवेतं च प्राङ्मुख्यमन्वयम् ।

प्राधान्यमङ्गवैमुख्यं दाक्षिण्यमिति कथ्यते ॥

An extra leaf added at the end contains
the following verses in praise of S'iva

उद्यम्योद्यम्य गम्यस्वमहिमनिभृतोद्भूतशीताशुपोतो-

द्विधत्तस्यः समुद्रस्रष्टृषत्पुताशेषभूषादिशेषम् ।

नियमस्यप्रमन्यद्वुत्तमुरगवरव्याघ्रपादादियोगि

स्तुत्यध्ययस्तनृत्तं जगति पशुपतेः सुन्दरेशस्य जीवान् ॥

दयादयानवद्या मुटमुरगफणारत्ननिर्यत्तनिय

त्प्रद्योतचोत्तितयोवलयविलयिताशेषदोषान्वकाग्रम् ।

निस्तन्दस्तब्धविस्तारिततरपुटदृक्सर्वगोर्वाणमेश

हस्तन्यस्तब्धहस्तप्रमथकृतहरावर्गेन नतेन न. ॥

भूभृद्भूतप्रभूभूतप्रमथकुलहतातोयमिच्छद्रुहान्त

नियद्विधैर्भूतव्येधनिचक्रितसुराप्रणयनागोपवाद्यम् ।

अथ्यातन्यादहव्याग्नानमुनिजनद्वत्पद्मजोऽसमाख-
द्वृत्तं नृत्तं प्रवृत्तं दिवसपरिणतो धूर्जटेरुजितं नः ॥ ”

986

28 C 43

पञ्चाशन्निघण्टुसारः—विदग्धचूडामणिकुतः

Palm-leaf. 9 Foll. 13½ × 1½ inches
7 lines in a page Telugu script Old
Much injured. Good writing.

Breaks off in the 2nd Kānda.

Copied in disorder; beginning is found
on Fol 36

987.

28. F. 25

पञ्चाशन्निघण्टुसारः—विदग्धचूडामणिकुतः

Palm-leaf. 5 Foll. 13 × 1½ inches. 13
lines in a page. Telugu script Old.
Slightly injured. Good writing

Incomplete.

Begins with the following different
verses

वन्दारुजनमन्दारमिन्दिरानन्दरुन्दलम् ।

इन्द्रीवरदलश्याममिन्दुविश्वमुख लुप्तः ॥

लक्ष्मीसरस्वतीधीत्रिवर्गसपदिभूतिशोभासु ।

उपकरणवेषरचनाविधिषु च श्रीरिति प्रविष्टा ॥

अमृतं हितेजे शोके यद्विज्ञेऽमरान्ते ।

मन्दिरः सैरिक् स्वर्गश्चावरोह फलोदयः ॥

988

9 F. 49

पदसंग्रहः

Paper 2 Foll (36 and 37) 9 × 7½
inches 19 lines in a page Telugu script
Old Good. Good writing

Gives in verse-some selected words arranged into several groups according to their final letters

Beginning

மதுலிङ்஑ோதுஹீ பூஷாத்நுராஷாட்முரஹுஃ ।
 ஐநஹுத்வ ஹகாராந்தாஃ ச்யுத்வாரஸ்ததீரத்.(?) ॥
 கமலாந்தஸ்தநு ரேகாந்தஃ ப்ரஸாந் கிமித் ததா ।
 மான்தாஃ சூரணு சூமாணு சேதி ணாந்தா ராஜநு சூரஹ் ॥

End

அதிகரணே ஸ்யுத்ப்ரத்யயோ யதா—ராஜானோ஽ஸ்யா தீய-
 ந்தே இதி ராஜதானி । தஸ । பங்கி । விஸதி ।
 த்ரிஸத் । சத்வாரிஸத் । பங்காஸத் । பங்கி । சஸதி ।
 அஸீதி । நவதி । ஐதம் । ஏதானி சஹ்யாபாசகானி
 நிய்யவஹுரீசனாந்தானி । ஶதஸஹ் : ஶதமாந்ரவாசித்வே
 நிய்யேகவசனாந்த* ।

Then the scribe adds

“யாஹஸ புஸ்தக சீவ தாஹஸ லிபித மயா ।
 அஹஸ வ ஸுயத்வ வ மம தோவோ ந விசுதே ॥”

989

27. F. 32

புட்சம்ஹ:

Palm Leaf 3 Foll 16½ X 1½ inches
 7 lines in a page Grantha and Tamil
 scripts Old Injured Clear writing

Gives the Tamil meaning of some of
 the words selected from the Nāmalin-
 gānusāsana and other lexicons The
 author's name is not known

Beginning

சாஸீரீ - ரஹ்மிரீ, பௌமஸீ - பௌமஸம்
 ஸப, பூஹ: அஹஸம்ஸப, ஸபரஹ - ஶரஹஸ

கதகருப்பெயர்; மாரீஸீ - மாரீஸு மாகம்,
 பௌ: கத மாகம்; மாவ:-மாகி; காலுந' பவ
 குணி; சேத்ர - கிததிரை, வ்ஷாஸம் - வைகாசி;
 ஜ்யேஸ்ட் - ஜுணி; ஶாபாஹ் - ஜுஃ; ப்ராவண:-ஜுஹ்வி;
 மஹபத - புரட்டாசி; இவ:-ஐப்பசி; ஸக காரத
 திகை.

End

தஸோ அஸகீ தேவாரகா, ஶநஜய:-அகணி,
 வாஹ: பஹபகணி; ஜ்வால:-அகணிகிகை; ம
 சிதம் - பஸ்மம்; தவ காத்கேதீ; மமஸீ
 பம்

An extra leaf at the end contains a
 few verses found in the Naisadhiyacarita

990

28 G 6

பாயஸஹ்ந்ரதம்—ஶநஜயமஹாசார்யகூதம்

Palm-leaf 32 Foll 16½ X 1½ inches
 7 lines in a page Telugu script Old
 Injured Legible writing

The folios are numbered from 157 to
 188 The folio No 166 is broken

This is a lexicon of synonyms by
 Dhanaṃjayaśaṅkaraśāstrī. The work con-
 sists of three sargas, viz Urdhvaloka,
 Madhyamaloka and Pātālaloka The
 author describes himself as well-versed
 in the Śābdendusūcchāra probably the
 same work as written by Nāgesaśaṅkara
 Therefore the author must be later than
 Nāgesa and different from the famous
 Dhanaṃjaya, the author of the Ni-
 ghaṇṭusamāya

Complete

Beginning

कलासे शैलाभ कर्णारसपूर्णचित्तरुमनायम् ।
प्रणामि मूलरुन्द गौरीयुतशामभागमरुणाङ्गम् ॥
श्रीमद्वनजपकरिविबुधाप्रगण्य
सस्तुत्यमानबुधपुगवमङ्गलार्थे ।
शब्देन्दुशेखरकृतिप्रविलासमान
क्रीतिर्विपक्षपरमस्तकदत्तपाद ॥
सोऽय समस्तजगदन्तरिचिन्त्यमान
शब्दानुशासनवित्त्रिपदाभिरामम् ।
सर्गत्रयानुरचित सरसानुमाय

निर्माति दुर्मतिविमोहकशब्दरत्नम् ॥
यच्छब्दध्रुवणादेव विद्वानपि विमुह्यति ।
तैरेव कुर्वे पर्यायशब्दरत्न मनाहरम् ॥
आ सन्त सर्वशब्दानुशासनैर्निर्विशेषकै ।
सुखेनैतच्छब्दरत्न कण्ठे कुर्वन्तु कामत ॥
ऊर्ध्वमध्यमपातालवस्तुपर्यायभासुरा ।
प्राचुर्येणात्र भण्यन्ते त्रय सर्गा मितामिता ॥
ऊर्ध्वं लखमानन्दमनन्त सर्वगं पृथु ।
पुष्कर दुष्कर निष्क नम ख नभस नभम् ॥
भग नित्य च नीरूप मूलस्थान च शाश्वतम् ।
ब्राह्मी रन्ध्रं च सपूर्णं विपद्भिः खगमङ्गलम् ॥
नाकाऽम्बर विष्णुतीर्थ निर्मोकं कान्त्युकाऽपि च ।
कक्षुर नभम साम व्यामन पिच्छमखियाम् ॥

End

रक्ते तु हल्क रक्तसध्यक कमठ तंश ।
एषा कन्दे तु शाश्वर शाश्वर च प्रकीर्तितम् ॥
कुम्भिकौ वारिणी च कुम्भिका चापि तुम्बिका ।
नलिन्या तिसिना प्राक्ता कुमुदिन्या कुमुदती ॥
पङ्के महोत्पल जात कमल नलिन तथा ।
सहस्रपत्र राजीव शतपत्र कुशेशयम् ॥
वितप्रसूनतोयात्थ पुष्कर सरसीरहम् ।

पद्ममूदलादीना समूहं षण्डमखियाम् ॥
पद्मपत्रे तु नि अङ्क ब्राह्मणं वेधं च वर्तुलम् ।
इत्यादिजलनाथत्वान्पतित्वं समुन्नयेत् ।
वक्ष्यमाणो विशाषाणामन्तं कुत्र प्रदुष्यते ॥

Colophon

इति श्रीमज्जगदेकपण्डितसार्वभौमद्विषत्करिप्राजि
शिरामणिसराजितपादपीठाप्रसमस्तविद्याधनजपेन धन
जयभट्टाचार्येण विरचिते पर्यायशब्दरत्ने पाताळलोके
सर्गस्तृतीय समाप्त ।

991

34 A 37

पर्यायशब्दरत्नम्—धनजयभट्टाचार्यकृतम्

Paper 72 Foll 8 X 6½ inches 14
lines in a page Devanagari script New
Good Good writing

Transcribed from the MS noticed in
the last number

Complete

992

9 F 63

माकृतपदकाश

Paper 115 Foll 8 X 6 inches 26
lines in a page Devanagari script Old
Good Good writing

This is a vocabulary giving Prākṛta
equivalent words to some of the selected
Sanskrit words found in general use

Incomplete

Beginning

व्यामश्रयि वाससि । विषम आतप विममश्रात्र
वा । कविरीश्वर वद ईसरा, कइसरा । उच्छाद ।

முதாஃ । ராமம் அமரம் ராமமகம், ராமஜமகம் । கஹி ।
காஹி । திதீய:—வீஅ, விஹி ।

End:

கியே-கிசு । வஸதீ வஸதி । கண்டீ கண்டி ।
கிஹி கிஹிவாஃ । கேஃ । சோக்ஷி சோக்ஷி ॥

993.

27. E. 6.

மணிமவாலகோச:

Palm-leaf. 5 Foll. 12 X 1½ inches. 7 lines in a page. Grantha and Tamil scripts. Old. Injured Good writing.

The folios are numbered 63 to 67. Two folios are added at the end and they repeat a few verses of the work found in the former leaves.

This is a fragment of a metrical work of interesting nature giving Tamil meanings of Sanskrit words.

Wants the beginning and end.

Beginning:

தொர் தீட்டுமதுவார

முடும் விட்டால் விசுரீ மரம் ।

திரை செண்டசுதாம் செலதும்

இது சைகணியிப்படி ॥

சொடியவன் வஸு யாதோர்த்தன்

இவனேய அய தயா ।

க எவன் தய் து தீயாகும்

அஃ காளையசாவின் ॥

உடம்பு தேஃ தலை உதமாஜ்

தயா திவா ச்யாத் குடும் வ கெத்தி ।

சுலாமாகும் புருஷம் தவய ஆ

கண் நெரமாம் காநிபி திரை மாகும் ॥

கண்ணம் கபிலஸ்தவ காக்ரு திஹி

வாக் செந்து முக்காவத நாகிசா வ ।

பல்லாகுமே தந்தமயோதகம

அஃ வாக் காளையாஜ கண்ணிர் ॥

End:

மலைபது கிரி யாகும் மகித சயமாகும்

கலைபது சயமாகும் காமமாகும் நடுக்கமாகும் ।

எலையும் சுவிக்ருமாகும் இரையும் ராஜ்யமாகும்

மலைபது காலமாகும் சூரமாகும் சாவதாமே ॥

அலைபது சுவியாகும் அகியையும் கடலாகும்

தலையது கெந மாகும் தீகரீ மனதுமாகும் ।

சுல மது அகாவதமாகும் சமூகமாகும் கட்டமாகும்

சுநியமே தபசுசெய்வான் மூநி வாய்பேசமா

ட்டான் ॥

994.

23. N. 15.

மேதினி—மேதினிகரகூதா

Palm-leaf. 90 Foll. 16 X 1½ inches. 10 lines in a page. Grantha script. Old Slightly injured. Good writing.

This is a lexicon of homonyms written by Medinikara son of Prānakara. The words are herein arranged into different groups according to their final letters and in each group they are again arranged according to the number of syllables contained. They are also arranged in the order of their initial letters. The author gives a vast list of works and authors consulted by him in writing the work. The author also describes himself as to have written another work called Śaṣṭata-

LEXICOGRAPHY

gathakosa (a collection of 600 Gāthas) MM Haraprasadasastri places the author in the period between 1159 to 1350 A D He also opines that the author's father Pranakara was the ruler of the Northern provinces of the Udisya kings of the Ganga dynasty and that the author Medinikara founded a city after his name which city is still an important town in Bengal well known by the name Medinipura (Vide his preface to the Des Cat of Sans MSS in the collections of the Asiatic Society of Bengal page 138 Vol VI Calcutta 1931) The work is mentioned in the colophon by the name Anekarthakosa and in the body of the work as Nanarthasamgraha The author remarks in the following passage the Visvaprasasa of Mahesvara (1111 A D) as a work full of defects viz "अपि बहुदोष विश्वप्रकाशकोश च सुविचार्य". The work has been printed at Benares

Complete

Beginning

अभिनवनकर्म कुर्मो हयवन सवदेवीत्तसम् ।
यत्पदपरागसङ्गादपरागाजनि जनावलिध्वजम् ॥
पूर्वाचार्यकृतीर्षक्ष्य शब्दशाला निरूप्य च ।
नाना र्शशब्दकोशोऽयं लिङ्गभेदेन कथ्यते ॥
प्रायशो रूपभेदेन प्रिणवणवशात्कचित् ।
स्त्रीपुनपुसक इयं विशेषोक्तेश्च कुत्रचित् ॥
त्रिलिङ्गया त्रिव्रित्ति पदं मिथुन तु द्वयारिति ।
निषिद्धलिङ्ग शेषार्थं त्वन्तायादि न पूर्वभाक् ॥
रूपाद्वस्तु लिङ्गमुक्तं लिपिभ्रान्तिच्छिदे कचिन ।
विशेषान्तिरेनुक्तेऽपि विज्ञेया वाच्यलिङ्गता ॥

गुणे शुक्रादिकद्वयाया पुंसि स्युस्तदिति त्रिषु ।
तीक्ष्णायाश्च गुणे क्लीबं गुणिलिङ्गास्तु तदिति ॥
क्रीचपुसार्पि स्त्रीत्व काप्यल्पत्वविवक्षया ।
जातिवाचकशब्दान् मपि तत्स्त्रीविवक्षया ॥
सद्विदं प्रसवे क्लीबे हरीतयादय स्त्रियाम् ।
पुन्ये जातिप्रभृतय स्त्रिलिङ्गा व्रीहय फले ॥
प्राङ् नानार्थानि तल्लिङ्ग द्वयोद्वन्द्वं न चैरुता ।
शब्दावृत्तिर्न लिङ्गकये सप्तमी न विशेषणे ॥
क्रीबे न पुसके पुंसि स्त्रिया यापिति च द्वयो ।
त्रिषु चेत्यादि यदूप तल्लिङ्गस्यैव कारणम् ॥
नानार्थं प्रथमान्तोऽत्र सर्वत्रादौ प्रदर्शित ।
सप्तम्यन्ताभिधेयेषु वर्तमाना विनिश्चितः ॥
एकत्रिव्रित्तु पञ्चषड्गुणानुक्रमत्कृतम् ।
स्वरकायादिराद्यन्तर्गमनानां प्रसङ्गः ॥
नाना र्शकोशपुस्तकभाराजिनन्दु खानपते कृतिन ।
मेदिनिकरकृतकाशो विशुद्धलिङ्गोऽभिलिख्यतामेतन् ॥

कैरम्—

को ब्रह्मणि समीरात्मयमदक्षेपु भास्करे ।
कामग्रन्थौ चक्रिणि च पतत्रे पार्थिवे तत्रा ॥

End

हवि —

अहहेत्यद्भुते खेदे परिहृशप्रकरण्या ।
सत्वावनेऽपि चाताहा परिप्रश्रविचारयो ॥
इत्यव्ययानेकार्थसमप्रवर्गः ॥
उत्पत्तिनीशब्दार्णवसमागन्तनाममालाख्यान ।
भागुरिररत्तचिशाश्वतरापाडिनन्तिदेवहरकोशान् ॥
अमरसुभाङ्गहलायुग्मप्रवर्णरभसपालकृतकोशान् ।
रुद्रामरदत्तानयगङ्गावरधरणिशोशान् ॥
हारावल्ग्यभयान त्रिराण्डशेषे च रत्नमाला च ।
अपि बहुदोष विश्वप्रकाशकोश च सुविचार्य ॥

कान्यायनवामनचन्द्रगोमिरचितानि लिङ्गशास्त्राणि ।
पाणिनिपदानुशासनपुराणशास्त्रादिक च सुनिरूप्य ॥
षट्शतगाथाकोशप्रणयनविल्यातकोशलेनायम् ।
मेदिनीकरेण कोश प्राणकरसूनुना रचित ॥

Colophon

मेदिनीकरकृतानेकार्थकोश समाप्त ।

995 30 K 10

विश्वकोशः—विश्वकविकृतः

Palm leaf 51 Foll 13½ × 1½ inches
5 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

This is a lexicon of homonymous words
by Visvakavi This is different from the
Visvaprasasa of Mahesvara For the
complete copy of the work see D No
1744 of the Madras Govt Oriental MSS
Library Catalogue, Vol III

Wants 50 verses in the beginning, other
wise complete

Beginning

पुरमेदे च कारण्डे कान्तारत्य प्रवेशने ॥ ११ ॥
विश्वारा च नदीमेदे नागकुम्भा विपक्षके ।
दीर्घयष्टप्रनर्तकया तस्याश्चैव पदानुगे ॥ १२ ॥
कुम्भापी च नदीमेदे योनिमूले गुदेऽपि च ।
अमेध्यपरिचारिण्या पिशाचप्रस्तवीरुधे ॥ १३ ॥
पयोष्णी च नदीमेदे स्तनमूले पयोधरे ।
गजपुत्र्या च . . . मे न सगीसृपयुजान्तरे ॥ १४ ॥

End

न बाणो न नाथा न विद्याविनाशो
न भद्रो न नागो न वा भद्रुमित्र ।

मुहूर्तं समर्था भवन्त्युपयोग्या
प्रवक्तु ममाग्रे कुतोऽन्ये तु तुल्या ॥
नानार्थं प्रथमान्तोऽत्र सर्वत्रादौ प्रदर्शित ।
सप्तम्यन्तेषु सिद्धयर्थं आसृगपदवेदिना ॥
श्रीमद्विश्वकविर्विश्ववदनश्रेष्ठोऽसनाधिष्ठिता

वाणीवाणिजसर्वसूत्रजनिता शार्ङ्गमाकर्ण्य तम् ।
आलोड्यालोड्य कोश सकलबुधजनारखनानन्दकन्द
चक्रे चक्रादावगाङ्घ्रिकृपया विश्वं विश्वाभिधम् ॥

Colophon

विश्वकोशः सपूर्ण ।

996 35 C 6

विश्वप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Paper 87 Foll 10½ × 4½ inches 9
lines in a page Devanagari script Old
Good Good writing

Fol 60 is missing

This is a lexicon of synonyms and
homonyms by Mahesvara The words
are herein arranged into different groups
according to the final letters and each
group is subdivided according to the
number of syllables contained The author
gives a list of his ancestors thus
Haricandra was the first He was the
doctor of the King Sahasānka and wrote
a commentary on the Carakasamhitā
Śrīkṛṣṇa was born in this family who
also was a famous doctor of the King
of Gādhīpura Śrīkṛṣṇa's son was
Dāmodara well-versed in all śāstras includ-
ing medical science His son was Vālihaṇṣ
who was a great scholar His brother's
son was Kesava who wrote many works

in various branches of literature. His son was S'ribrahman. Our author Mahesvara was the son of S'ribrahman. In giving the genealogy as mentioned above M. Seshagiri Sastri apparently takes the name Kṛṣṇa found in stanza 10 in the introduction as a synonym to Kesava mentioned in stanza 9. (Vide his Report on Search for MSS in 1893 94 No 2 page 46) Mahesvara says himself as the author of the Sāhasāṅkacarita evidently different from those of S'riharsa and Padmagupta and as proficient in medicine. He states that he consulted the works of the following authors in writing the work - Patañjali, Kātyāyana, Sāhasāṅka, Vācaspati, Vyādi, Viśvarūpa, Amara, Mangala, Subhāṅga, Vopālita and Bhāguri. According to the stanza found at the end, the work was written in Śāla 1033=1111 A D. Medinikara in his Medinikosa remarks this work as full of defects (Vide, "अपि बहुशो विषयकाशकोश च सुविचार्य ।") The work consists of two paricchedas the first pariccheda dealing with synonymous words and the second with homonymous words.

The MS. Contains also his the Sabda /bhedaprakāśa at the end

Complete in 2 paricchedas

Beginning

स्तुवीमहि महामोहकेशातङ्कमिषमरम् ।

त्रेयानुकनिदानज्ञ सर्वज्ञ दुःखहर्त्रणे ॥ १ ॥

कलायिलामान्मकान्दनिन्दु

मुद्राविनिन्द्रे हृदयारविन्दे ।

या कल्पयन्तीरमते कवीना

देवी नमस्यामि मरस्वनीं ताम् ॥ २ ॥

कवीन्द्रकुमुदानन्दकन्दोद्यमसुधाकाम् ।

वाचस्पतिमतिस्पर्धिशेमुषीचन्द्रिकोज्ज्वलम् ॥ ३ ॥

क्षुभ्यत्क्षीयाद्विकल्पोलमालोल्लासियशःश्रियम् ।

गुरुं वन्दे जगद्गुरुं गुणरत्नैकरोहणम् ॥ ४ ॥

श्रीसाहसार्द्धतृपतेरनवयविय-

वेशान्तरङ्गपदपद्धतिमेव विभ्रत् ।

यश्चन्द्रचारुचरितो हरिचन्द्रनामा

स्वध्याख्यया चरकतन्त्रमलं चकार ॥ ५ ॥

आसीदसीमवसुधाविपवन्दनीये

तत्पान्त्वये सरलवैद्यकुलावतंस ।

शक्तस्य दत्त इव गाधिपुगाधिपस्य

श्रीकृष्ण इयमलकीर्तिततावितानम् ॥ ६ ॥

सरूपसमिलदन्तलपवि रूपजलप-

कल्पानलाकुलितवादिसहस्रसिन्धुः ।

तर्कत्रयभिनयनस्तनयस्तदीयो

दामोदरः समभयद्विषया वरेण्यः ॥ ७ ॥

तस्यामवत्सुनुल्लारवाचो

वाचस्पतिः श्रीनलनाविज्ञासी ।

सद्वैद्यविद्यानलिनीदलेन

श्रीमल्लहणः सत्कुमुदाकरेन्दुः ॥ ८ ॥

यद्वातुजः सकलवैद्यरत्नत्रय

गताकश्रियमयाप्य च केशशोऽभूत् ।

कीर्तिर्निकेतनमनिन्यपदप्रेमाण

वाक्यप्रपञ्चरचनाचतुर्गणनश्रीः ॥ ९ ॥

कृष्णस्य तस्य च सुतः स्मितपुण्ड-

रीरूपण्डानपत्रपरभागयशःपताकिः ।

श्रीब्रह्म इयमिच्छात्ममुखारविन्द्र

मोहामलासितरसाईमरस्वतीरुः ॥ १० ॥

तस्यात्मजः सरसकिंवदन्तरीतिः

श्रीमान्महेश्वर इति प्रथितः कवीन्द्रः ।

निःशेषाङ्गमयमार्गपारम्परा

शब्दागमाम्बुद्वयगङ्गाविशेषूर ॥ ११ ॥

यः साहमाङ्गचरितादिमहाप्रबन्ध-
निर्माणनैपुणगुणागमगौरवश्रीः ।
यो वैद्यकत्रयसंगो जसरोजबन्धुः
बन्धुः सतां च कविकरवकुड्मलेन्दुः ॥ १२ ॥
इयं कृतिस्तस्य महेश्वरस्य
वैद्यसिन्धोः पुष्पोत्तमानाम् ।
देदीप्यतां हृत्कमलेषु नित्य-
माकल्पमाकल्पितकौस्तुभश्रीः ॥ १३ ॥
लब्धः कथंचिदभिजातसुवर्णकार-
लीलेन कोशजतरत्नसुशब्दरत्नैः ।
विश्वप्रकाश इति काञ्चनबन्धशोभा
विभ्रन्मयात्र घटितो मुखमण्ड एषः ॥ १४ ॥
फणोश्चरोदीरितशब्दकोश-
रत्नाकरालोडनलालितानाम् ।
सेव्यः कथं नैष सुवर्णशैलो
विश्वप्रकाशो विबुधाधिपानाम् ॥ १५ ॥
भोगीन्द्रकात्यायनसाहसङ्ग-
वाचस्पतिव्याडिपुर.सराणाम् ।
सविश्वरूपामरमङ्गलानां
शुभमङ्गवोपालितभगुरीणाम् ॥ १६ ॥
कोशवकाशात्प्रकटप्रभाव-
समावितनर्धगुणः स एषः ।
सपादपक्षेभ्यसि वाञ्छितार्थान्
कथं न चिन्तामणितां कवीनाम् ॥ १७ ॥
आमित्रशैलचरमाचलमेखलादि-
कैलासभूमिवलयाद्यदिहास्ति किञ्चित् ।
एकत्रसंभृतमगोचरशब्दरत्न-
मालोक्यता तदखिलं मुधियः कवीन्द्राः ॥ १८ ॥
पद्यस्ति वाङ्मयमहार्णवमन्थनेच्छा
प्राप्तुं पद फणिपतेर्यदि कौतुक वः ।

विश्वप्रकाशमनिशं तमिमं निपेय्य
समाव्यता परमशाब्दिकशेखरश्रीः ॥ १९ ॥
मता पुस्तकसंभारभारमोक्षः कृतो मया ।
नामानुशासनमिदं संपूर्णं तन्वताद्भूतम् ॥ २० ॥
एकद्वित्रिचतुःपञ्चषड्गुणानुक्रमोज्ज्वलैः ।
कान्तादिवर्गनानार्थसंप्रहोडयं वितन्वते ॥ २१ ॥
नानार्थः प्रथमान्तोऽत्र सर्वत्रादौ प्रदर्शितः ।
रासप्यन्तेषु शब्देषु वर्तमानः सुनिश्चितः ॥ २२ ॥
दृष्टान्तेन सह कापि सप्तम्याधार एव च ।
स्पष्टानि लिङ्गभेदाश्च काप्यत्र पुनरुक्तता ॥ २३ ॥
को ब्रह्मात्मनिलोकेषु शमने.सर्वनाम्न च ।
पात्रके च मयूरे च सुखशीर्षमलेषुकम् ॥ २४ ॥

End : (Foll. 87a.)

हो हो चैवविधौ ज्ञेयो संयुक्ताङ्गानयोरपि ।
सह साकल्यसादृश्ययोगपद्यतमृद्विषु ॥
विद्यमाने च संबन्धे सहशब्दः प्रकीर्तितः ।
अहो धियर्थे शोके च करुणार्थविषादयोः ॥
आहो लताहो द्वावेतौ परिप्रश्नविचारयोः ।
अहहेत्यद्भुते खेदे हीही विस्मयहासयोः ॥
अहह स्यादनुशये परिक्लेशप्रहर्षयोः ।
अहशब्दो नियोगार्थे क्षेत्रार्थेऽपि नियम्यते ।

॥ इः ॥

महश्चु शीघ्रे श्रुत्यर्थेऽपि तत्त्वार्थेऽपि कचिन्मतम् ॥

इत्यव्ययानेकार्थवर्गः ।

यद्यपूर्वतया किञ्चिन्नामात्रं प्रतिभाति च ।
तत्तदन्विष्यता मद्भिर्नामपारायणादिषु ॥
एतत्कवीन्द्रैरथ पण्डितैरेतैः

प्रयोगसंबोधफलद्वयादपि ।

येनाम कथाभरणं कृतं तं
सर्वज्ञता स्वप्रणयीकृतं ॥

स्वरप्रचारैः परिकल्पिताभिः

शब्दार्थसंज्ञोभरुताप्रथमिः ।

व्याख्याभिरप्राप्तमुदा प्रमोद-

माधातुमत्रैष परिग्रहो नः ॥

एता कृति कृतधियः कृतकृत्यभाव-

मापादयन्तु सदपं मदयन्तु चेतः ।

नित्यं महेश्वरकवेः परिभावयन्तः

सन्तः परोक्षतिरता हि भवन्ति लोके ॥

रामानलभ्योमरूपैः शतकालेऽभिलक्षिते ।

कोश विश्वप्रकाशाख्यं निरमाच्छ्रीमहेश्वरः ॥

Colophon

इति श्रीसकलवैद्यराजश्रीमन्महेश्वरकृतौ विश्वप्रका-
शाभिधाने परिच्छेदो द्वितीयः समाप्तः ।

997. 9. F. 93

विश्वप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Paper. 122 Foll. 10 × 4½ inches. 10
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Injured. Good writing.

Wants 20 verses in the beginning of the
1st pariccheda and breaks off in the
last portion of the 2nd pariccheda

998. 11 D 31

विश्वप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Paper. 14 Foll. 10½ × 4½ inches. 10
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Good. Clear writing

Breaks off in the 1st Chapter

999. 20 F 67.

विश्वप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Palm leaf. 74 Foll. 16½ × 1½ inches.

7 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing.

Wooden boards are added to both sides

Wants the first two leaves in the first
pariccheda and breaks off in the last
portion of the second pariccheda

A wooden board added in the front side
gives the names of some lexicons

1000 20 G. 16

विश्वप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Palm-leaf. 83 Foll. 15½ × 1½ inches.
9 lines in a page. Grantha script. New.
Good Good writing.

Complete in two paricchedas

At the end of the Anekārthapariccheda
the following colophon is read “इति

सकलवैद्यराजचक्रमुक्ताशेखरस्य कविराजपरमेश्वरस्य
गवः(?) समाप्तः ।” The author is called

Paramesvara in the colophon

Begins with the following stanza

विज्ञेश्वर विज्ञशान्त्यै वाणीं वाचः प्रवृत्तये ।

गुरुन् गूढार्थमानाय प्रणमामि निरन्तरम् ॥

and omits the first 18 stanzas quoted in
the above No 996

After finishing the Avjaya portion some
stanzas are added beginning with

इति विश्वप्रकाशाख्यः समाप्तः सद्भिरीरितः ।

सदसद्व्यक्तिकरणी शब्दानामनुशासिनो ॥

उपसर्गविशेषस्तु नानार्थाद्युपयोगिनः ।

ते परस्परससर्गाद्वातुसंमर्गतः कवित् ॥

and ending with

इत्यन्योन्यस्य ससर्गाद्वातुसंमर्गतः कवित् ।

पृथग्वथा विशेषेऽर्थस्तथा कविमिरिष्यताम् ॥
इति विश्वप्रकाशः समाप्तः ।

The scribe adds:

प्रज्ञोत्पत्तिसंवत्सरे ऋतुकमासे चतुर्दश्यां भानुवासरे
आर्द्रांशक्षत्रे अस्मिन् शुभदिने विश्वप्रकाशाख्यो ग्रन्थः
श्रीमुच्यतामेव लेखनं कृत्वा समाप्तिं कृतः ।

1001. 20. G. 69.

विश्वप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Palm-leaf. 82 Foll. $16\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Clear writing.

Wants the beginning and breaks off in
the Ayyayavarga.

1002. 24. L. 32.

विश्वप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Palm-leaf. 86 Foll. 15×1 inches.
6 lines in a page. Grantha script. Old.
Injured. Good writing.

Complete in 2 parichechats.

This MS. reads दृष्टान्तः instead of
दृष्टान्तः in stanza 9 quoted in No. 996
and describes Kesava as the brother of
Malhana mentioned in stanza 8 instead of
Malhana's nephew.

Five blank leaves are added at the
beginning.

1004. 35. B. 149.

विश्वप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Paper. 65 Foll. (15-79). $10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches.
11 lines in a page. Devanāgarī script.
Old. Good. Good writing.

Wants the first 14 leaves; otherwise
complete.

1005. 41. A. 23.

विश्वप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Paper. 87 Foll. 11×5 inches. 13
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Breaks off in the last portion of the 2nd
chapter.

The owner of the MS.—Govindadasa-
putra.

1006. 24. C. 17.

वैजयन्ती—पादवप्रकाशकृता .

may be divided into two main sections namely Paryāya or synonymous and Nanārtha or homonymous the former representing 1 to 5 Kāndas and the latter 6 to 8 Kāndas as mentioned above. The author is identified with the famous philosopher of the 11th century A.D. from whom Sri Rāmānuja is said to have learnt the principles of advaitism first. The author was a native of Kāñṭī. Two more works are ascribed to him namely Yatidharmasamuccaya and Chandoviciti-bhāṣya which are available in Libraries Bhagavadgītābhāṣya and Brahmasūtra-bhāṣya also are said to have been written by the author; but copies of these works are not available anywhere. The Varjyanti has been quoted by many authors including the famous Appayadīkṣita in his Yādavābhyaṣyaśāstra and Nāmasamgrahamālā. The work was printed and published by G. Oppert at Madras in 1893

The MS. wants the first three lines in the beginning; otherwise complete.

The first three lines are given below from the printed book

“ओंकारार्थं तत्त्वाय वाच्यवाचकशक्तये ।
ब्रह्मसंज्ञाय पूर्वेण गुरुणा गुरवे नमः ॥
प्रकाश्याष्टविधं लिङ्गं निलिङ्गं वचनानि च !”

Beginning as found in the MS.

वैजयन्तीति विज्ञातं क्रियते नामशासनम् ।
स्त्रीपुंनपुंसकं लिङ्गं क्रियते तच्च पञ्चधा ॥
मूत्रा नृपण्डः षण्ढस्त्री त्रिलिङ्गं वाच्यलिङ्गकम् ॥
समाप्तलिङ्गाद्विधितः साहचर्यात्पृथक्कृतैः ।

लिङ्गं विद्यात्प्रयोगाच्च त्रिन् सत्रैत्रापि च द्वियाम् ॥
यत्प्रवृत्तं समासस्य लिङ्गं तत् स्यात् समासिनाम् ।
विशेषविधितः कापि लिङ्गं तत्राप्ययं क्रमः ॥

End :

संख्यायः स्याद्वद्वीहेर्यवानेका वधूरिति ।
विरोधे पूर्वदोषल्यं लोकतः शेषमुत्तयेत् ॥
सर्वे जनाः सहस्रास्या युगपदकुमुदताः ।
न कलामपि भारस्या ब्रूयुर्वपेशतरपि ॥
इति जनसंघप्रजिताङ्घ्रिः

प्रथितपशा भुवि यादवप्रकाशः ।
व्यरचयदभिवानशास्त्रमेतत्
सह वचनैः सह लिङ्गसंग्रहेण ॥

एता कृतानष्टभिरुक्तकाण्डैः
भूतस्वरूपैरिव नाममालाम् ॥
धत्ता विशाला हृदये मुरारिः
स्वा वैजयन्तीमिव वैजयन्तीम् ।
एवं सूक्ष्मन्यायनिर्णीतशब्दैः
सर्वार्थानां व्यञ्जकोऽसौ निबद्धः ॥
संवितीना भूषणं सत्कवीना
प्राप्तः पार वैजयन्तीनिचण्डुः ॥

Colophon

इति भगवता विदितनिखिलनिगमनिचपरहस्य-
विद्येन दिनमणिसमतेजसा सकलतत्त्वप्रकाशेन यादव-
प्रकाशेन विरचिताया वैजयन्त्या शेषकाण्डे लिङ्ग-
संग्रहाध्यायः ।

ग्रन्थसख्या पञ्चशताधिकानि श्रीणि सहस्राणि
मापा विना ।

अक्षरं यत्परिभ्रष्टं मात्राहीनं तु यद्वरेत् ।
क्षन्तुमर्हन्ति विद्वांसः कस्य नास्ति व्यतिक्रमः ॥
चिन्तुसंलिपिविचित्रवीचिकाभृद्भङ्गपदहीनदूषणम् ।
हस्तवेगजमलुप्तिपूर्वं क्षन्तुमर्हति समीक्ष्य सज्जनः ॥

1007. 26. C. 4.

वैजयन्ती—यादवप्रकाशकृता

Palm-leaf. 3 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{8}$ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the Dvyaksarakāṇḍa, incomplete.

1008. 28. C. 11.

वैजयन्ती—यादवप्रकाशकृता

Palm-leaf. 50 Foll. $18 \times 1\frac{1}{8}$ inches. 6 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the Bhūmikāṇḍa and Dvyakṣarakāṇḍa in disorder.

1009. 33. I. 9.

वैजयन्ती—यादवप्रकाशकृता

Palm-leaf. 36 Foll. 16×1 inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Injured. Good writing.

Contains the Kāṇḍas 6 to 8 (Nānārtha portion) only.

The following stanza is found at the end.

“मन्थाः स्युर्गालकाण्डे निजगुरगणिता

मान्यभाषा द्वितीये

रङ्गे सा श्रीस्तृतीये नवरसहिताः

स्युर्धनुर्ये च काण्डे ।

ख्याताः श्रीमुन्दरान्ये तनुनगणिता

नालधामा च षष्ठे

नागी भोगी परस्मिन् दसुरवर

इति स्यात्सप्तस्तानि संख्या ॥”

1010. 33. J. 15.

वैजयन्ती—यादवप्रकाशकृता

Palm-leaf. 49 Foll. $13\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{8}$ inches. 8 lines in a page. Grantha script. Old. Good. Good writing.

Contains the Kāṇḍas 6 to 8 (Nānārtha portion) only.

The fly-leaf added at the end gives the contents of the work.

1011. 35. C. 6.

शब्दभेदप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Paper. 13 Foll. (87—99). $10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. 9 lines in a page. Devanāgarī script. Old. Good. Good writing.

Like the Dvirūpakosa of Śrīharṣa, this work also deals with spelling of words. The work has two chapters. The first chapter enumerates the words spelt differently in respect of *n*, *ā*, *i*, *ī* etc. with the meaning unchanged. The second chapter points out what words should be pronounced with *Va*, what words with *ba*, what words with *Ṣa*, what words with *ṣa* and what words with *ay* as there is confusion in pronouncing these words in Bengal. The work is a supplement to the Visvapraṇāsa of the author. The MS. under notice reads first the Visvapraṇāsa on Foll. 1 to 87, and the supplement on further folios (87-99). The colophon given below clearly shows that the work was written by Mahesvara himself as a supplement to his Visvapraṇāsa. The work is the same

as described in Nos. 5054 and 5055 of the Descriptive Catalogue of the Palace Library Tanjore, Vol. IX and in Nos. 1757 and 1758 of the Descriptive Catalogue of the Government Oriental MSS. Library Madras Vol. III. The attribution of the authorship to S'rīharsa and Bhattojīdīksita respectively in the above mentioned catalogues is apparently wrong. This is different from *Parusottamadeva's S'ābdabhedaprakāśa* printed as a pamphlet in the Nirṇaya-sagara Press, Bombay, though some of the verses found therein agree with those found in the first chapter of the work. 'That edition contains' only 50 verses while the first chapter of this work contains 133 verses. As for the date of the author it is said that his *Viśva-prakāśa* was completed in 1033 S'aka corresponding to 1111 A.D. Therefore, this work also must have been written about the same time. The author says that he was the author of the *Sāhasāṅka-carita* and a few works in prose and poetry.

Complete in two chapters

प्रबोधमाधानुमशाब्दिकानां

रूपानुपेयापि सता कवीनाम् ।

कृतो मया रूपमवाप्य शब्द-

भेदप्रकाशोऽखिलवाङ्मयाध्वे ॥ १ ॥

प्रायो भवेद्यः प्रचुगप्रयोगः

प्रामाणिकोदाहरणप्रतीतः ।

रूपादिभेदेषु निरक्षणेषु

विचक्षणो निधिनुरासमेव ॥ २ ॥

कचिन्मात्राकृतो भेदः कचिद्वर्णकृतोऽपि च ।

कचिदर्थान्तगेष्टेखाच्छब्दानां रुदितः कचित् ॥ ३ ॥

जागर्ति यस्यैष मनःसरोजे

स एव शब्दार्थविवर्तनेशः ।

निजप्रयोगार्पितकामचारः

परप्रयोगप्रसारगलश्च ॥ ४ ॥

विद्यादगारमागारमपगामापगामपि ।

अरातिमारातिमयो ध्रुवः श्रामश्च कीर्तितः ॥ ५ ॥

भवेदमर्ष आमापोऽप्यङ्कुरोऽङ्कुर एव च ।

अन्तरीक्षमन्तरिक्षमगस्त्योऽगस्तिरित्यपि ॥ ६ ॥

अदरूप अदरूपोऽवश्योऽवश्याय इत्यपि ।

प्रतिशयायः प्रतिशयावो भाङ्गको भाङ्गकोऽपि च ॥ ७ ॥

जम्बूकं जम्बुकं प्राहुः शम्बूकमपि शम्बुकम् ।

जानुका स्याज्जतृकापि ममुरः स्यान्मसूरवत् ॥ ८ ॥

वास्तुकं चापि वास्तुकं देवकी देवकीति च ।

ज्योतिषं ज्योतिषं चापि धीवनं धेवनं तथा ॥ ९ ॥

End of the first chapter.

किंनाराधमुखौ भिन्नाभिनी दैवामुरादिवत् ।

रिष्टारिष्टे अप्यभिनाये भिन्नार्थे च कचिन्मते ॥ १३० ॥

वाल्मी वाल्मीकिमित्रोक्ता सत्रच्छत्रपत्रत्रिणः ।

संस्कृतेत्यादिसंयोगिशब्देऽन्वतुपयोगिषु ॥ १३१ ॥

इदं तुल्याक्षरद्वन्द्वं स्यात्किञ्चिद्वेदकं कचित् ।

यमकादाशवपीत्येषा चिन्तास्माभिरुपेक्षिता ॥ १३२ ॥

तथा ह्यपश्यदद्वाशीदित्यत्राथ क्रियापदम् ।

अपः पयस्तनकुर्वदित्यत्र च पदद्वयम् ॥ १३३ ॥

Colophon .

इति शब्दभेदनिर्देशः समाप्तः ।

Beginning of the second chapter :

Foll 92.

अथोष्टपदन्तयोष्टपञ्जराभेदः ।

वृन्दारकम्रजवराटकवन्दिवृन्दा

वन्दारुवैरिवदरी विटपान्वितं च ।

विद्वद्भूषणे वरणवृंहणोधधेय-

वन्धुकवन्धुवधिराश्च यवन्धु वृद्धान् ॥

वेलावली वहुलवाहुलकान्वलीकं

बोल विलं बलनवालकवालकाश्च ।

वेहद्वृहद्वहलवाहनवाहुधेभु

वस्तं वलि वनवलाहकवङ्कवीथी ॥

End :

वडिशं ताडिकं ताडं क्रोड नीडं च पाटलम् ।

तत्त्वं वाणिज्यमधुरं रसनं विश्वमर्गलम् ॥

नपुंसकस्त्रेऽप्येतच्च मालावत्परिकीर्तितम् ।

पद्मपाः परा मुरा शाळा सेना च्छाया निशापि च ॥

स्त्रीत्वेऽपि वनवच्चैतत्पद्मदीवदथोच्यते ।

आस्थानं नगरं स्थानं स्थलं च पटलं पुरम् ॥

इति लिङ्गरूपभेदः ।

श्रीसाहसङ्कचरितप्रमुखासु गद्य-

पद्यप्रबन्धरचनासु वितन्वतेव ।

व्युत्पत्तिमुज्ज्वलतमा परमा च शक्ति-

मुल्लासिता जगति येन सरस्वतीयम् ॥

निःशेषवैद्यकमतान्बुधिरादृष्टा

शब्दादप्यसाम्युक्तव्यवहारयिः कवीन्द्रः ।

यत्तान्महेश्वर इमा निरमात्प्रकाम-

गालोच्यता सुकृतिनस्तदसावनर्था ॥

नामपारायणोणादिनिरुक्तैकैर्विकल्पितः ।

शब्दैर्धर्णविधिश्चान्तः सदर्भो ह्येष साधुभिः ॥

कर्तुं चेतश्चमत्कारं सत्ता हर्तुं विपर्ययम् ।

संशयं च निराकर्तुमयमस्मत्परिश्रमः ॥

छन्दोऽनुप्रासयमरुल्लेखचित्रेषु निर्णयः ।

एवैवास्त्योपयोगश्च कवितुर्ज्ञातुरेव च ॥

Colophon :

इति श्रीसकलवैद्यराजचक्रमुक्ताशेखरस्य गद्यपद्य-
विद्यानिघेः श्रीमहेश्वरस्य कृतौ विश्वप्रकाशे शब्दभेद-
प्रकाशः परिसमाप्तः ।

लिखितं विश्वानन्दजनेनेदम् ।

1012. 9. E. 75.

शब्दभेदप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Paper. 6 Foll. 12½ X 4 inches. 10
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Injured. Good writing.

Contains the first chapter only.

1013. 9. F. 49.

शब्दभेदप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Paper. 4 Foll. 9 X 7½ inches. 19
lines in a page. Telugu script. Old.
Good. Good writing.

Contains the first chapter only.

1014. 35. B. 4.

शब्दभेदप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Paper. 5 Foll. 11 X 5½ inches 16
lines in a page. Devanāgarī script. Old.
Good. Good writing.

Contains the first chapter only with
the following colophon .

इति शब्दप्रभेदकः ।

1015. 35 B 149.

शब्दभेदप्रकाशः—महेश्वरकृतः

Paper. 12 Foll. (79 to 90). 10½ X 4½

inches 11 lines in a page Devanagari
script Old Good Good writing
Complete in two paricchedas

1016 54 A 42

शब्दभेदप्रकाश — महेश्वरकृत

Paper 11 Foll $8\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ inches 14 lines
in 1 page Devanagari script New
Good Good writing

This is a transcript made from the
MS described above in No 1012

Contains the first chapter only

1017 20 K 41

शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिका — सुजनभट्टकृत

Palm leaf 23 Foll $17 \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in 1 page Telugu script Old
Injured Good writing

The Folios are numbered 90 to 112

This is a lexicon of Nanartha words or
homonyms by Sujanabhatta The work
consists of three kandas the first dealing
with the words having only one gender
the second with two genders and the
third with all the three genders The
author mentions in one of the introductory
verses his other work namely Nanartha
padapeṭikā copy of which is available in
the Madras Government Oriental MS
Library (Vide D No 1716 Vol III)
In the colophon the author states in a
bombastic style that he was honoured by
all the Pandits and unrivalled in
literary debates and the work is an
epitome of various lexicons The work
has been mentioned in the Śabdārtha

kalpataru by Mamidi Venkata dated 1821
(Vide D No 1767 Vol III of the Madras
Government Oriental MSS Library
Catalogue) The work has a commentary
called Dīrstantasiddhanjana by Kallola
bhatta the grandson of Sujanabhatta
(Vide the number 1019) From the
references found therein it may be
believed that the work under notice
must have been written in the 18th
century A D In one of the references
Sujanabhatta is mentioned as the pupil of
Divakarabhatta

Complete in three kandas

Beginning

देदीप्यमानौ देव्यास्तु देयास्ता चरणौ शुभम् ।
कञ्जकिञ्चलकपुञ्जामञ्जुमञ्जीरचितौ ॥
सरस्वतीरसे तृप्त साङ्ग सप्तगविचाप च ।
सरस्वतीविलासाय ससुजयत्सुमानसम् ॥
साङ्ग श्रीमुजनस्तस्या लास्यमभ्याम इयते ।
पश्यन्तु लास्यसर्वस्वसारसग्रहणे भय ॥
साङ्ग कराति सद्गन्ताना गेहयायु रचेतसाम् ।
ब्रह्मानग्रन्थिभेदार्थ शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिकाम् ॥
एकलिङ्गैर्द्विलिङ्गैश्च त्रिलिङ्गैश्च करोयम् ।
शब्दे काण्डेहिभि पूर्णा शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिकाम् ॥
केचिन्नानार्थरसानाह कचिर्लिङ्गविनिधितान् ।
साङ्गमागमतस्ताङ्ग शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिकाम् ॥
यद्यत्युक्ता त्रिचित्राकि सङ्गानामपि प्रिया ।
तेनेव लीलाया चाक्ता नानार्थपञ्चपटिका ॥
तत्रापि शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिका शब्दवारिधौ ।
मग्नलिङ्गार्थमत्स्यार्थ मञ्जुता महता मुदे ॥
शङ्खमुत्तु शम्भो चैव भेदे जम्बुचरान्तरे ।
भूते परशिशिनाले सत्याभेदे च वीरके ॥
वीरक पशुन्यार्थ दारादि . . . ।

End

तुम्बीभेदे गवाक्षी स्याद्वाक्षा तु खिया स्मृता ॥

वातायने गवाक्षोऽस्त्री वानरे पुंसि कथ्यते ।

वेदेही पिप्पला सीता विदेहीयश्चिलिङ्गक ॥

Colophon •

इति श्रीमदनवशविद्याहयाखण्डपाण्डित्यमण्डितप-
ण्डितमण्डलविरुटपटुतरकिरीटपटलतटपटुघटितमरक-
तमुखनिगमणघटनसदीप्यमानारुणचरणनखेन शश्व-
दमन्दानन्दसदोहकन्दलीकृतहृदयारविन्दसभेन समस्त-
विपक्षपक्षदक्षप्रशस्तमस्तकविन्यस्तवामपादेन सकल-
दर्शनाप्रतिद्वन्द्ववादेन सर्वदानन्दितस्त्वजनेन श्रीमुजनेन
विरचिताया निखिलकोशसाररूपविगचितायामखिलसर-
ससन्निताया शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिकाया सर्वलिङ्गकाण्डः
सपूर्णः ।

मुजनेन कृतः श्रीमत्तृतीयः काण्ड ईदृशः ।

समर्पितः शंकराय भक्तहृत्पद्मभानवे ॥

1018 54. A 38

शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिका—मुजनेन कृता

Paper. 54 Foll 8½ X 6½ inches 15
lines in a page Devanāgarī script New.
Good Good writing

This is a transcript made from the
palm leaf MS described in the last
number

Complete in three kāṇḍas

1019 20 K 41

शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिकायाया दृष्टान्त-

सिद्धाञ्जनम्—शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिकाया

Palm leaf 32 Foll 17 X 1½ inches

7 lines in a page. Telugu script Old
Injured Good writing

The folios are numbered 113 to 144

This is a commentary on Sujana-
bhatta's 'Sābdalingāṛthacandrikā' men-
tioned in the last number. The com-
mentator Kallolabhattācārya was the son
of Kesaribhattācārya and grandson and
pupil of Sujanabhatta the author of the
text The commentary is called Drṣṭānta-
siddhāñjana He quotes a good number
of authors and works He quotes a verse
as to have been taken from a work called
Naisadha written by one Sriharsa, a pupil
of Sujanabhatta The verse quoted is
not tracable in the well known Naisa-
dhiyacanta of Sriharsa Therefore Sri-
harsa quoted by our author must be
different from the well known author and
most probably he must be the same as the
author of the Amarakiraṇḍana (No 797) of
this volume, who also quotes the same
works and authors as quoted in this work.

Complete in three kāṇḍas

Beginning

श्रीसर्वमङ्गला देवीं श्रितपालनतत्पराम् ।

आश्रये वाक्सहायार्थमय्या कुलदेवताम् ॥

सम्पत्तिव्यासारज्जं साधुषण्डितजितम् ।

संनम्रशिरसा वन्दे मुजनेन मरिचनामहम् ॥

सर्वविद्यासु सास्य ज्ञात्वा तन्मुखपद्मजात् ।

तदाज्ञाकज्जलेनाह सम्पत्पश्यामि चन्द्रिकाय् ॥

करिष्ये शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिकातत्त्वशोधनम् ।

दृष्टान्तसिद्धाञ्जन मद्रागव्यान विज्ज्ञापयन् ॥

येऽप्राप्तुशान्तिं विज्ञाताः शब्दार्थो ज्ञातशक्तिवद् ।

तेषामेव करिष्यामि शोधनं विदुषा मुदे ॥

पुराणादिदृष्टान्तपूर्वकं रचयाम्यहम् ।

तत्रैव तत्कवेर्ग्रन्थे ग्रन्थनादिदुषा पते ॥

अथ भगवान् श्रीमत्सुजनभट्टरवि मङ्गलादीनि
मङ्गलमध्यानि मङ्गलान्तानि शास्त्राणि प्ररन्ते इति
शासनानुसारादिष्टदेवतानमस्काररूपमङ्गलमादौ निब-
ध्नाति—देदीप्यमानाविति । दे-या महाशक्ते पार्व-
त्या रक्षितौ प्रकाशितौ मग्स्वव्यादिषु नद्यादिक-
मानोचनीयम् ।

End

तदुक्त तीर्थयात्रायाम्—बराह नाम तीर्थं तु निर्मितं
विश्वरुमणा । इति । वृक्षे देत्ये तत्सामान्ये तुम्बीमेदे
कम्बूक्षयामित्यर्थः । कम्बूक्षया तु गवाक्षा च गागवागा
च कथ्यते । इति पर्गावर्णवे । श्रीमातुलिङ्गादिष्वेचि
श्रेणे चमत्कारकारिणीति यावत् ।

Colophon

इति श्रीमच्छन्दरिन्दुसुन्दरेन्दुशेखरारविन्दसन्म-
कुन्दपुरदरादिबृन्दारकबृन्दवन्दितचरणारविन्दमन्द-
स्यन्दमानमरन्दबिन्दुसनेहपरिपूर्णद्वन्द्वारविन्देन सकल-
विद्यानिदानजगदेकपण्डितश्रीमत्सुजनभट्टाचार्यपौत्रेण
विद्वत्कल्लोलभट्टाचार्येण विरचिताया शब्दलिङ्गार्थ-
चन्द्रिकाव्याख्याया दृष्टान्तसिद्धाञ्जनाख्याया तृतीय
काण्ड समाप्तः ।

1020 54 A 38

शब्दलिङ्गार्थचन्द्रिकाव्याख्या दृष्टान्तसिद्धाञ्ज-
नम्—कल्लोलभट्टाचार्यकृतम्

Paper 78 Foll 8½ X 6½ inches 15
lines in a page Devanagari script New
Good Good writing

This is a transcript made from the

palm leaf MS mentioned in the last
number

Complete in three kandas

1021 30 L 43

शब्दशब्दार्थमञ्जूपा—हवीरमिश्रकृता

Palm leaf 29 Foll 15 X 1½ inches
6 lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

This is a lexicon in three chapters
written by Hanuviramisra The colophons
describe the author as a Varasavi and do
not say anything more about the author
As the work has been mentioned in the
Amarakhandana of Sriharsa and the
Drstantasiddhanjanajyakhya Sara* of
Cakrabhatta it should be a recent work
The work deals with the names of Devas
Manusyas and Tryagjantus in three
chapters respectively A copy of the work
is also available in the Madras Govt
Oriental MSS Library and has been
described in D No of the Vol III of
the Descriptive Catalogue of Sanskrit
MSS of that Library

Complete in three chapters

Beginning

यन्मायामहिमाभासादिद जगदाभायम् ।
तमादिपुरष वन्दे सवातीत मनाहम् ॥
अधुना देवमानुष्यतियक्छब्दार्थजृम्भिताम् ।
मय्यापवरकप्राप्तत्रिनयानिमनाह्वाम् ॥
नानार्थमविकारा उपयायपदभासुराम् ।
शब्दशब्दार्थमञ्जूपापूर्वो रचयाम्यहम् ॥
अनन्तशब्दजगन्निप्रीणमविमते ।

विना हवीरमिश्रोक्तिष्टवं किं तारकं भवेत् ॥
तस्मादनन्तशब्दाद्विविचित्रार्थपदण्डजान् ।
प्रतिभाजालभेदेन गृह्यामीहातिलीलया ॥
प्रथमं पुरुषाज्जाता ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ।
यक्षक्षोविभेदेन देवा द्वेधा बभूवतुः (?) ॥
तत्र यक्षा बहुविधा विद्याधरमुखा यथा-
विद्याधरो यक्ष इति प्रथमं द्विविधास्ततः ॥
सिद्धः साध्यः किनरश्च गन्धर्वो गुह्यकस्तथा ।
अप्सराः पद्मगाद्याश्च बहुभेदा इतीरिताः ॥
तत्र विद्याधरो नाम प्रधानपुरुषः स्मृतः ।
तत्प्रधाना वृन्ददेवा आदित्यप्रमुखा यथा ॥

End :

पारायते परिक्षीणे माणिक्याधारकेऽपि च ।
अनन्तत्वात्पदार्थानां पर्यायाणामसंख्यया ॥
उक्ता एवालमित्यूहाः शाम्यते शब्दवारिधौ ।

Colophon :

इति श्रीमदनेकावण्डजगदण्डमण्डलपीठद्वयप्रदेश-
विशेषाशेषमहिममहानुभावविलासमानप्रभावविकाससै-
लासविलासपरमिन्द्रमकलयोगिशरण्यचरणरुमलमंस-
रणमासंजातजगदेकनिर्द्भुशनिःमहायममस्तविद्या-
विलासनिवासमानसभासमानस्विविधवीरमिश्रविचित्तया
शब्दशब्दार्थमञ्जूषायां तिवेजन्नुविचारो नाम सर्व
वृत्तीपापप्रकः समाप्तः ।

1022 30. K. 22.

शब्दशब्दार्थमञ्जूषायाः टीका—

मुरारिमिश्रवृत्ता

Palm leaf. 46 Foll. 13½ X 1½ inches.
6 lines in a page. Telugu script. Old.
Injured. Good writing.

This is a commentary on the Śabda-
śabdārthamañjūsā of Hamvīramisra des-
cribed in last number. The author Murā-
misra, was the pupil of Manimisra. The
commentary is called Dhaukā. The author
mentions many authors and works on
lexicography and the following few may
be mentioned among them : Cakorabhaṭṭa,
Phālākṣa, Gadabhaṭṭa, Pulakāksabhaṭṭa,
Mahendra, Bādarāyaṇi, Haradatta, Go-
bhila, Govardhana. Āgamālaya, Ratna-
kosa, Śābdaratna, Paryāyapadaśāridhi,
Śābdacintāmaṇi, Nānārthacintāmaṇi,
Dhāmmanājarī and Paryāyacintāmaṇi.

Complete in three chapters.

Beginning :

भजे भगवतीभावभावुकाम्भानभावकम् ।
शृङ्गारपीठकं मौनि दक्षिणामूर्तिमुत्तमम् ॥
अचिन्त्यविभयानन्दकटोलायसविभ्रमम् ।
मद्रुक्तं मणिमिश्राख्यं प्रणमामि जगद्गुरुम् ॥
यः समस्तमन्त्राणां शिष्यमनामृतविभ्रमः ।
मुगमिश्रनामायं कविगण्डव लीलया ॥
जगदशब्दार्थमञ्जूषां बन्धिताधर्मलन्तिकाम् ।
टीकाभिधानव्याख्यानादिशुद्धार्थं करोति ह ॥

अथ कविगण्डो मङ्गलनामररति —वदिति । यस्य
जगदशब्दस्य मीशमहिमामामात् अविद्याप्रज्ञाविशेष-
प्रतिभानादिदं परिदश्यमानं जगदलमामाति । एवं
च यदनुपगच्छति विभातीति निगमितार्थः । अत एव
सर्वातीति व्यापकं मनोहरमादिपुण्यं यन्द इति
योजना । प्रस्तुतं मद्रुक्ति-अनुनेति । निबन्धस्यापि
गिरिगिरिनाथमन्त्रापरकप्रवेशेन तत्पर्यादिपरिवृत्ति-
श्रमेकव्ययप्रधानमुपार्गमिष्यवहा इति स्वशक्ति
प्रवृत्ति अनन्त इति ।

End

1024

19 E 4

विद ज्ञाने । बुद्धियागत् । जिवमिन्द्रिय यस्य ।
जयतीति । रम्य भा कान्ति । हस्तोति । वायवमि
मुखत्वात् । कन दन्त्यत इति दल विशरणे । सपति
प्रसर्पतीति । विषम्य धा । ग्राह्यति ग्राह्यतीति ।
कुण्टवच्छेन इति । कणसाह्व्यात् । दर्वी मूर्ति
कगतीति । दर्वी पात्रान्तरे पित्ते मृतौ मत्स्यान्तरेऽपि
च इति शाश्वत । जिघ्र बुद्धि गच्छतीति वक्तव्या
वा । पन्ने गत्रौ गच्छतीति । महानस मणिखले
रात्रौ यन् इत्ता-इत इति विश्वमेदिना । त्रिले शेत इति ।
अनन्तत्वादिगति । अनुक्तत्वादिति । उपरमत इति ।

Colophon

इति श्रानजगदाश्वरमहाप्रभासभावितसमस्तत्रिया
विनाइप्रधीगणताशयविरुद्धविप्रचारसर्वतन्त्रनि स
हायसहिताविहारमुरारिमिश्रविरचिताया शब्दशब्दार्थम
ञ्जुवाप्रकाशिकाया द्वौकाव्याया सर्ग तृतीयापवरक-
निरूपणम् ॥

The scribe adds

अक्षयनामसवत्सर आषाढ म ३ गु जक्काले
तिरुवरङ्गयगारिकुमारुडु बुच्चिरामुदुराडु श्रीकाटगिरि
वैकम्प्यगारिकि शब्दशब्दार्थमञ्जुवा-व्याख्यान ब्रासेनु ।

The former owner of the MS Vavilola
Venkates varas astri

1023 30 L 43

शब्दशब्दार्थमञ्जुवाव्याख्या द्वौका—

मुरारिमिश्रकृता

Palm leaf Foll 15 X 1½ inches 6
lines in a page Telugu script Old
Slightly injured Good writing

Complete in three chapters

सरस्वतीविन्यास—सरिदल्लभमिश्रकृतः

Palm leaf 6 Foll 17 X 1½ inches 6
lines in a page Telugu script Old
Injured Clear writing

The last leaf is broken

This is a lexicon called Sarasvativilasa
written by Saridvallabha misra It gives
different alternative forms of some selected
words Its scope is directed not only in
giving two alternative forms but also in
giving three or four forms of certain words
The work is divided into three chapters
namely Antadikathana Dirghadikathana
and Galitagalitadikathana In a stanza
found at the end of the work the author
describes himself as a descendant of
Samkaramisra's family

A MS in good condition has been
described under No 1776 of the Des
Cat of Sanskrit MSS in the Government
Oriental MSS Library Madras Vol II:

Complete in three Chapters

Beginning

नत्वा लोकेशान मत्वा महता मत सबहुमानम् ।
धृत्वा हृदि गौरीश हृत्वा वरशब्दजालमधुनेशम् ॥
शर्वेशमानसालासमसर्वजितयानसम् ।
सरस्वतीविलास सत्सुर्व सारसमानसम् ॥
केचिदभेदनिबन्धान केचित्केचिद्वदन्ति निर्दला ।
अन्तादिभिरयमुच्चैरेकनेकार्थशब्दयानुल्यम् ॥
अन्तादिस्मयमाद्य दीप्तादिविचित्रित तु परमुच्चै ।
तदनन्तरमस्तिरम्य गलितागन्तितादिक्रमान्तम् ॥
अध्यायत्रयस मप्रस्त्वव पूज्यस्त्वय तनु ।
तसुरेव कलानाथ पूज्यते विनुधातयै ॥

विरिञ्चिर्विरिञ्चो मरीचिर्मरीचो

बलारिवलरो विडोजो विडौबाः ।

अगस्तिस्वगस्त्यः सृगालो सृगालः

स्वयंभुः स्वयंभूर्जलौको जलौकाः ॥

नगरी नगरं रचना रचनं

जतुका जतुकं युगली युगलम् ।

नलिनी नलिनं खुरली खुरलं

शलली शललं कलशी कलशम् ॥

Colophon of the 1st adhyaya :

इति श्रीमदनवद्यविद्याह्वयद्रुतचर्यवर्यधुर्येण सकल-
कलाकलापकलितकलाधरकुलाचार्येण सरिद्धलुभ-
मिश्रेण विरचिते सकलमनोविलासके सरस्वतीविलासे
अन्तादिकथनं नाम प्रथमोऽध्यायः ॥

Colophon of the 2nd adhyaya :

इति श्रीमदनवद्य + दीर्घादिकथनं नाम द्वितीयो-
ऽध्यायः ।

End :

पट्टं पत्तनं चैव पाट्टं पात्तनं तथा ।

विदूरजं विदुरजं वैदूर्यं च विदूरजम् ॥

इदं शंकरमिश्रविश्रुतलसद्वैशाख्येण (निधौ

श्रीसौदर्यवरेण्यचन्द्रसदृशः) सोऽयं सरिद्धलुभः ।

चके शक्रगुरुगधरचनाचक्रकमानुक्रमाद्
व्याकर्णालिङ्गसारभारभरितं ग्रन्थं बुधानां गुदे ॥

Colophon .

इति श्रीमदनवद्यविद्याह्वयद्रुतचर्यवर्यधुर्येण सकल-
(कलाकलापकलितकलाधरकुलाचार्येण) सरिद्धलुभ-
मिश्रेण विरचिते सकलमनोविलासके सरस्वतीविलासे
नलितामलितादिकथनं नाम तृतीयोऽध्यायः समाप्तः ।

The scribe adds :

भाद्रपदबहुलद्वितीयाबुधवारम् ।

1025,

19. 1. 37.

हारवलिः—पुरुषोत्तमदेवकृता

Palm-leaf. 22 Foll. $12\frac{1}{2} \times \frac{1}{4}$ inches. 5 lines in a page. Grantha script. New. Slightly injured. Clear writing.

This is a lexical work in 270 verses dealing with synonymous and homonymous words by Puruṣottamadeva. The work contains 2 parts. The first part deals with synonymous words and the second homonymous words. The king Dhṛtisiṃha is mentioned as the patron of the author. It is said that one Janamejaya was his assistant in writing the work. It is also mentioned that the author consulted Utpalini, Sabdārṇava, Samsārāvarta written by Vyādi, Vācaspati and Vikramāditya. The work is said to have been composed in 12 years. The author may lived in the end of the 12th century A.D. The work has been printed in Benares and Bombay.

Complete.

Beginning :

भुनगपतिविमुक्तस्वच्छनिर्मोकवल्ली-

विलसितमनुकुर्वन्त्यस्य गङ्गाप्रवाहः ।

शिरसि सरसमास्वन्मालतीदामलक्ष्मीं

घटयति हिमगोः सोऽस्तु वः साध्यसिद्धये ॥

कल्पावसानसमये स्थितये कवीनां

देहान्तरं किमपि या सृजति प्रसन्ना ।

यस्याः प्रसादपरमाणुरपि प्रतिष्ठा-

मभ्येति कामपि नमामि सरस्वतीं ताम् ॥

निर्मत्सराः सुकृतिनः खलु ये विविच्य

कर्णे गुणस्य कणमप्यवतंसयन्ति ।

येषा मनो न रमते परदोषनादे
ते केचिदेव विरला भुवि संचरन्ति ॥
मुक्तामयातिमधुरा मसृणाऽदात-
च्छायाधिरामतरलामत्रसद्गुणश्रीः ।
साध्वी सता भञ्जतु कण्ठपक्षो प्रियेव
हारावली विरचिता पुरुषोत्तमेन ॥
किं नैव सन्ति सुधियामभिमानकोशाः
किं प्रसिद्धनिषय्यपहारभाजः ।
गोष्ठीषु वादपरमोहकलामु केषां
हारावली न विदधाति विदग्धमानम् ॥
एकं तमेव गणयन्ति पं विदग्धा
वाचा विदग्धमनि मज्जति यस्य लोभः ।
गोष्ठीषु वः परमशाब्दिकदुर्गमासु
दुर्वोचशब्दगतसंशयमुच्छिन्तति ॥
आध्याघशब्दतः श्लोकैर्धरातलिमात्ततः ।
शब्दाः पादैर्विशोद्धयाः प्राग्नेकार्यतस्ततः ॥
विषमनयनशंकू चन्द्रमौलिर्मंगली
वृषभगतिगणेशौ रेहिहाणो वृषाङ्कः ।
त्रिपुरदहनशालिस्थानुखद्वारिहिहिडि-
प्रियतमशक्तिरुण्ठा भग्यरुलमाषरुण्ठा ॥
शतधामा चतुष्पाणिर्वृष्णिगर्भो गदाप्रजः ।
गदी कौस्तुभवक्षाश्च पाञ्चजन्यधरोऽच्युतः ॥

End.

निम्नेऽपि हिङ्गुनिर्यासो मेलानन्दोऽपि वार्दिलम् ।
लेखिया कर्णिकापि स्यात्कठिन्यामपि वर्णिका ॥
पटलेऽपि कासमर्दो दिष्ट दैवेऽपि कीर्तितम् ।
दाडिमेऽपि च हिण्डीरं यशो वेणो कुलेऽपि च ॥
काव्यादीनामनन्तत्वाच्छब्दादीना विशेषतः ।
क कदा केन किं दृष्टमितं को वेदितुं क्षमः ॥
अतः शब्द क दृष्टोऽयमर्थतथापि कौटुशः ।

इति काव्यमश्रीकं स्यान्मात्सर्यमलिनात्मनाम् ॥
शब्दार्णव उत्पलितौ संसरारवर्त इत्यपि ।
कोशा वाचस्पतिर्याडिबिरुमादित्यनिर्मिताः ॥
आटाय सारमेतेषामन्येषा च विशेषतः ।
हारावली निर्मितेऽयं मया द्वादशवत्सरेः ॥
उपास्य सर्वज्ञमनन्तमीशं
भूत्वातिथिः श्रीधृतिर्हिवाचाम
हारावली द्वादशमासमानं-
विनिर्मितेयं पुरुषोत्तमेन ।
नानाकाव्यपुराणनाटककाकोशेतिहासस्मृति-
ज्योतिःशालग्रामाध्वपानवभिषकोशान्प्रपन्नादिषु ।
दृष्टान्यानि च शाब्दिकैः सह कृत्वा हारावली पततः
कर्तव्योऽन्न न सशय मुपनतः शब्दार्थलिङ्गेष्वपि ॥
सुधिया जनमेजयेन यत्ना-
द्वृत्तिसिद्धेन समं निरूपितेयम् ।
विदितो बहुदृष्टभिः कवीन्द्रै
भुवि कोशानुमतः श्रमो मदीयः ॥
हित्वा महाशाब्दिकतभिमान
मात्सर्यमन्यत्र मुहुर्निधाय ।
हारावली यः प्रकरोति कण्ठे
विदग्धगोष्ठीषु पर स माति ॥
Colophon
इति श्रीशाब्दिकमहामहोपाध्यायपुत्रपुत्रोत्तमदेवप्रणीता
हारावली यथैवसिता ॥

1026.

8. I 25

हारावलिः—पुरुषोत्तमदेवकृता

Paper. 16 Foll 8½×6½ inches 14
lines in a page Devanāgarī script. New.
Good Good writing.
Incomplete.

4. SUPPLEMENT

1027. 34. K. 23.

महाभाष्यव्याख्या प्रदीपः—कैयटकृतः

Palm-leaf. 21 Foll. $15 \times 1\frac{1}{2}$ inches.
8 lines in a page. Grantha script. Old.
Very much injured. Good writing.

Same work as that described under
No 69 of this volume

Contains a fragment of the first adhyā-
ya, the leaves are in disorder.

1028 23. K. 8

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या प्रौढपनोरमा—

भट्टोजिदीक्षितकृता

Palm-leaf 79 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Wooden boards are added to both sides
of the MS

Same work as that described under
No 243 of this volume

Contains fragments of the Taddhita
and Tinanta portions

1029. 23. K. 8

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—

ज्ञानेन्द्रसरस्वतीकृता

Palm-leaf 43 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches 7

lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing.

Wooden boards are added to both sides
of the MS.

Same work as that described under No
282 of this volume.

Contains fragments of the Taddhita and
Tinanta portions.

1030. 34r J. 21.

सिद्धान्तकौमुदीव्याख्या तत्त्वबोधिनी—

ज्ञानेन्द्रसरस्वतीकृता

Palm-leaf. 12 Foll. $11\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches.
11 lines in a page. Grantha script. Old.
Slightly injured. Good writing

Contains a small portion of the Uta-
rārtha.

1031. 23 K 8

तर्कचन्द्रिका—(पौनि) श्रीकृष्णभट्टकृता

Palm-leaf. 72 Foll. $15\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches
7 lines in a page. Grantha script. Old.
Good Good writing.

Wooden boards are added to both sides
of the MS.

Same work as that described under No
457 of this volume

Incomplete

SUPPLEMENT

1032. 19 N 18

परिभाषेन्दुशेखरव्याख्या चित्रभा—

ब्रह्मानन्दसरस्वतीकृता

Palm leaf 37 Foll 16 X 1½ inches 8
lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

Same work as that described under No
518 of this volume

Begins in the 9th Paribhasa and breaks
off in the 26th Paribhasa

1033. 34 K 23

पाणिनीयवादनक्षत्रमाला—अण्वदीक्षितकृता

Palm leaf 65 Foll 15 X 1½ inches 8
lines in a page Grantha script Old
Very much injured Good writing

Same work as that described under No
525 of this volume

Contains a fragment the leaves are in
disorder

1034. 34 K 27

व्याकरणक्रोडपत्रम्

Palm leaf 8 Foll 14 X 1½ inches 9
lines in a page Grantha script Old
Injured Good writing

A discussion on the Sūtra आर्धशतकम्येद्
वलादे (7 2 35)

Incomplete

1035. 38 G 15

स्फोटसिद्धि — षण्डनमिश्रकृता परमेश्वरकृत

व्याख्यासहिता

Paper 370 Foll 8½ X 6½ inches 14

lines in a page Devanāgarī script New
Good Good writing

The *Sphotasiddhi* of Mandanamisra is
a well known treatise in verse and prose
defending the Doctrine of Sphota of
Vaiyakaranas which was unfavourably
criticized by Kumārīlabhaṭṭa in his *Mīmā-
ṃsaslokavārtika*. The object of the author
in writing the work is to prove that the
Doctrine of Sphota should be accepted by
the philosophers of Mīmamsa school as it
is imperative to maintain the verbal
authority or *Śābdapramāṇya*. The author
of the work is identical with those of
the *Brahmasiddhi* *Vidhiviveka* *Bhava
viveka* and *Vibhramaviveka*. Manda-
namisra is believed to have lived in
the beginning of the 8th century A D
Vide for a critical study on Mandana-
misra the introduction to the *Brahma-
siddhi* edited by late MM S Kuppaswami
Sastri and published in the Madras Govt
Oriental MSS Series No 4, 1937

Parameśvara's Commentary on the
Sphotasiddhi mentioned above is called
Gopālīka after the name of the Goddess
worshipped at Vedaranya in Kunnam-
kulam Taluk in Cochin State. The Com-
mentator Parameśvara is said to have
hailed from the family of Payyur Bhaṭṭa-
tiris in which family the works of Manda-
namisra have been preserved, well ex-
pounded and firmly established. The
author is said to have been the son of Rsi
and the Commentator on the *Tattvabindu*
of Vācaspatiṃisra, the *Nitatattvavibhāṭa*
of Cidānanda and the *Vibhramaviveka* of

Mandanamisra. He was a disciple of Bhavadāsa his paternal uncle. He has been fixed towards the beginning of the 15th century A.D. For further particulars about the commentator and his family attention may be drawn to the pages 87 to 92 of the Introduction to the Tattva-bindu with commentary edited by Mr. V. A. Ramaswami Sastri in the Annamalai University Series No 3, 1936 and the Introduction to the Meghasandesa of Kālidāsa with the commentary Sumanoramanī, published by the University MSS. Library, Trivandrum, 1946. Vide also Dr. C. Kunhan Rāja's note on Pūrṇa sarasvatī published on pages 142 to 148 of the Poona Orientalist Vol. IX. Nos. 3-4; 1944, and his note on the Sumanoramanī published on pages 5 to 7 of the Adyar Library Bulletin, Vol. IX. part I; 1945

Complete.

Beginning :

अभिवन्द्य महादेवं महादेवीं गणेश्वरम् ।
कृतिर्मण्डनमिश्राणां स्फोटसिद्धिर्विविच्यते ॥

प्रकरणारम्भमाणां विघ्नपरितमप्राप्त्यादिसिद्धये गुण-
संज्ञीतनलक्षणया स्तुत्या कायवाङ्मनःप्रवृत्तालक्षणया
प्रणया च विशिष्टदेवता पूजयति—

योगदान्तैकदृश्यात्मा यो मदान्तकरो नृणाम् ।

सत्त्वावस्थाणवे तस्मै तत्त्वावस्थाणवे नमः ॥

इति । तस्मै स्थाणवे नमः । कस्मै ? योगदान्तै-
कदृश्यात्मा यो भवति । योगात् दान्त उपरत
एको दृश्यस्यात्मा यः सः । योगः संयोगः परामर्शः ।
एकः केवलः । दक्षिः द्रष्टा पुरुषः । दक्षिस्वरूपस्य

पुरुषस्य कर्मविषयतामापन्नं दृश्यं, तस्यात्मा स्वरूपम् ।
तदेवं दृश्यात्मन ईश्वरसंयोगादुपरतत्वं वदता सप्ताह-
दु खहेतुराहित्यं दर्शितम् ।

End :

नन्वेवं स्फोटसिद्धिः पूर्वाचार्यैः कृता । सैव च त्व-
यापि कृता । किमनया प्रयोजनम् ? अत आह—

सान्द्राविद्यातिमिषटलच्छादितान्तर्दशो ये

दृष्टिं मन्दा वरमुनिमते कुर्वते सावमानम् ।

तेभ्योऽविद्यातिमिरपरलोलेखिनी सहितेयं

स्पष्टन्यायैर्वटितसुमतिर्दर्शिता स्फोटसिद्धिः ॥

सान्द्राया घनाया अविद्याया विद्याप्रागभावेन
विपर्ययशानेन स्पष्टन्यायैरित्यादिना ।
पूर्वाधेन तत्रत्यः पूर्वार्थो विवृत इति प्रतिज्ञात सर्वमवि-
कलमेव प्रतिष्ठितम् ।

. Colophon :

इति स्फोटसिद्धिव्याख्याया गोपालिकाख्याया सप्त-
विंशः श्लोकः समाप्तः ।

सत्त्वविन्दोः कृता येन व्याख्या तत्त्वविभायना ।
तेनेय रचिता व्याख्या नाम्ना गोपालिका स्पृता ॥
शब्दानां पालकं ह्येतदस्या मूलं निबन्धनम् ।
एषा व्याख्येयशब्दानामुपादानाच्च पालिका ॥
नन्दगोपसुता देवी वेदाङ्गपतिवासिनी ।
मात्रा गोपालिका नाम्ना सेवितास्मदपेक्षया ॥
तत्प्रस्तादादिय व्याख्या मया विरचिता किल ।
इति गोपालिकासंज्ञास्य व्याचक्षते भुवः ॥
मण्डनाचार्यश्रुतयो पेक्ष्यतिश्रुन्त कृतज्ञगः ।
तद्दृश्येन मयाप्येषा रचिताराध्य देवताम् ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशानरूपिणां विश्वमात्मम् ।
अपि पितृमानस्य भद्रदासमनन्तरम् ॥
गुरुनन्याश्च रचिता व्याख्येयं क्षम्यतां वुनेः ।

SUPPLEMENT

पन्न्यूनमतिरिक्तं च दुरुक्तं चेह किंचन ॥
 परमेश्वर एवास्याः कर्ता साक्षान्निरञ्जनः ।
 नायं जनस्तु तन्नामा साञ्जनो मन्दचेतनः ॥
 यथोक्तं भट्टपादैः —
 यदीयशक्त्यनादिष्टं जगत्स्पन्दितुमक्षमम् ।
 युक्तिमिस्तमपह्नातुं कः शक्तः परमेश्वरम् ॥
 इति ॥

1036. C.5.1.1; S.S 10.

लिङ्गनिर्णयः

Paper. 15 Foll. $8\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ inches. 14
 lines in a page. Devanāgarī script. New.
 Good. Illegible writing

This is a transcript made from the MS.
 described under No 412 of this Volume.

The author's name is not known.

Complete.

1037. 26, G. 3.

नानार्थनिघण्टुसंग्रहः

Palm-leaf. 9 Foll $11\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{2}$ inches 11

lines in a page. Malayālam script. Old.
 Slightly injured Good writing.

Wooden boards are added to both sides
 of the MS.

Similar to the work described under No
 821 of this volume.

Beginning.

विष्णुः सर्वगते पत्न्यौ चन्द्रे रविकुबेरयोः । या ।
 अवदातः सितो गौरो विशदक्षेत्पाण्डराः । या ।
 छाया त्वनातपे कान्तौ प्रतिबिम्बार्कजाययोः । वि ।
 गौरादित्ये बलीवर्दे ऋतुमेदधिमेदयोः ॥
 स्त्री तु स्याद्विशि भारत्या भूमौ च सुरभावापि ॥

End.

हालः स्यात् सातवाहनः इत्यमरः ।
 तत्तद्वेषो भूमिका स्यात् इति वै ।
 उपनायकचरितरणेन पताका ।
 उक्तं च—
 दूरात्मबन्धि यद् वृत्त प्रधानस्योपकारकम् ।
 प्रासङ्गिकं च विद्वद्भिः सा पताकेति कथ्यते ॥
 प्रधानभूतस्य रामस्य वृत्ते सु.

APPENDIX I

INDEX OF WORKS NOTICED

	PAGE		PAGE
Atharvapakārikā	297	Kalpadru	332
Adasomāditisūtrārthavicāra	- 141	Kavikalpadruma	150
Aniṭkārikā	141, 142	Kākaśālianyāyavicāra	150
Anityatāvādapatra	143	Kātantravṛttiprakāśa	264
Anekamanyapadārthasūtravicāra	143, 144	Kātantrasūtra	253, 264
Abhidhānacintāmaṇi	326	Kāraṇanirūpaṇa	151
Abhidhānaratnamālā	327	Kāraṇavāda	152
Amarakhaṇḍana	327	Kāraṇasamgraha	152
Amarasēva	328	Kāraṇakollāsa	276
Arthavatsūtravicāra	144 to 146	Kāśīkāvṛtti	6 to 9
Avaitihyaśādhutvavicāra	146	Kāśīkāvṛttivyākhyā Padamañjarī	10 to 13
Aṣṭādhyāyī	1 to 4	Kaumudisārasamgraha	123
with Vārtika	4, 5	Kṛyānighaṇṭu	333, 334
Aṣṭādhyāyīpradīpa Śābdabhūṣana	5	Kṛyāmālā	153 to 155
Asiddhapanbhāṣārthavicāra	147	Gajasūtravāḍārtha	155 to 157
Asiddhavatsūtravicāra	148, 149	Gapapāṭha	127
Ākhyāṭacandrikā	329	Jumarakaumudī	284
Āndhraśābdacintāmaṇi with Vṛtti	297	Taddhitaṭapratyayamālā	157
Āndhraśābdacintāmaṇivyākhyā	299	Taddhitaṭādhikāraṅkrama	158
Uṇādikosha	330	Taraptamapaughasūtravicāra	159
Uṇādīpariśiṣṭa	283	Tarkacandrikā	159, 414
with Vṛtti	283	Tārāvalī	160
Uṇādisūtra	124, 125	Trīkāṇḍasēva	334, 335
with Vṛtti	125, 126	Trīnāgaśābdānuśāsana	300
Uṇādisūtravṛtti	283	Durgahavṛtti	161
Upasargavṛtti	272	Dṛṣṭāntasiddhāntjanavyākhyā - Śarat	336, 337
Elākṣanaratnamālā	331	Dvirūpakosha	337, 338

Note.—The Appendices I and II give the titles and names in the order of Sanskrit alphabet while the Appendix III gives them in the order of English alphabet

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS.

	PAGE		PAGE
Dhātupāṭha	128 to 131	Nīpātāvvyayopasargavṛtti with Ṭikā	163
Dhāturuṇḍavali	161, 162	Nṛsiṃhāvṛttamālā	301
Nānārthanighaṇṭusamgraha	339, 417	Pañcāśannighaṇṭusāra	392, 393
Nānārthamañjarī	339, 340	Padamañjarīvyākhyā Mañjarīmakaranda	13
Nānārtharatnamālā	340 to 342	Padamālā	165
Nānārthas'abdaratna	343	Padasaṅgraha	393, 394
Nānārthas'abdaratnavyākhyā		Paramalaghumañjūsā	166, 167
Tarālā	343	Paribhāṣāpaddhati	167
Nānārthasaṅgraha	344	Paribhāṣāpāṭha	168, 169
Nānārthārṇavasaṅkṣepa	345	Paribhāṣāpradīpārcis	170
Nāmalīṅgānuśāsana	346 to 358, 360 to 363, 388	Paribhāṣābhāskara	170, 171
with Bālaprabodhikā	360	Paribhāṣāratna	171
with Tamil Ṭikā	347, 350 to 352, 359, 360	Paribhāṣārthaprakāśikā	173
with Telugu Ṭikā	347 to 349, 358 to 360, 362	Paribhāṣārthasaṅgraha	173, 175
Nāmalīṅgānuśāsanaṭīkā		Paribhāṣārthasaṅgrahavyākhyā	
Tamil	366, 367	Candrikā	175, 177
Telugu	368	Sārabodhinī	178
Kannada	369	Paribhāṣāvṛtti	178 to 180
Marāṭhī	370	Paribhāṣāvṛttivyākhyā	180
Amarapañcīkā Tamil	363 to 366, 370	Paribhāṣāvṛttisaṅgraha	182
Gurubālaprabodhikā Telugu	367	Paribhāṣāśeṇḍusekhara	182 to 184
Amarapañcīkā Malayālam	368, 369	Paribhāṣāśeṇḍusekharavyākhyā	189, 191
Nāmalīṅgānuśāsanaśāradavṛtti		Gadā	184, 186, 187
Subodhinī	371	Candrikā	187
Nāmalīṅgānuśāsanaavyākhyā	378, 379	Citprabhā	187, 415
Amarapadapārijāta	376	Tripathagā	188, 189
Amarapadavivṛti	372 to 376	Sarvamaṅgalā	190, 191
Kaumudī	387	Parīkṣas'abdaratna	394, 395
Ṭikāśarvasva	384 to 386	Pāṇiniyavādanakṣatramālā	192, 193, 415
Trūkandaviveka	370	Prakriyākaumudī	42, 44
Padacandrikā	380	Prakriyākaumudivyākhyā	
Vyākhyāśudhā	383, 384	Prakāśa	48, 52
Subodhinī	386	Prakriyāśudhā	53
Nāmasaṅgrahamālā	388, 390	Prasāda	44, 46 to 48
Nāmitisūtrārthavicāra	162, 163	Prakriyāśūpa	284
Nighaṇṭusamaya	390, 391	Prakriyāsaṅgraha	271
Nighaṇṭusāra	392	Prakriyāśarvasva	54 to 56
		Prakriyāśāra	267, 268
		Prabodhacandrikā	193

APPENDIX I

	PAGE		PAGE
Prayogasamgraha	194, 195	Yanuksamgrahas'lokavyākhyā	199, 201
Prayogasamgrahavyākhyā Prayoga mukha	195	Yathoddesakāryakālaparibhaṣārtha- vācāra	201
Prastāraṣekhara	302	Rapratyābhāramapdana	201, 202
Prākr̥tachandassūtra	303	Rūpāvatāra	57
Prākr̥tachandassūtravyākhyā	304	Rūpāvatāravvyākhyā Prakriyākālpavallari	59
Prākr̥tapadakos'a	395	Laghumañjūṣā	202
Prākr̥taprakāś'a	285	Laghuśabdendusekbaraṣippaṇa	108
Prākr̥taprakāś'avṛtti	287	Laghuśabdendusekbaraṣikā	105, 108
Manoramā	285, 286	Jyotsnā	102 to 104
Prākr̥tāntakāśavyākhyā	289	Laghuśabdendusekbaraṣvyākhyā	104
Prākr̥tamañjarī	287 to 289	Candrakalā	106, 107
Prākr̥tarūpāvatāra	289	Bhāvabodhini	107
Prākr̥tasūtra (Vālmiki)	290, 291	Laghusiddhāntakaumudī	60 to 62
(Hemacandra)	293	Lingamr̥ṇaya	139, 417
Prākr̥tasūtravṛtti	291 to 293	Lingamr̥ṇayabhūṣaṇa	139 to 141
Prātipadikārtthasūtrārthavācāra	196	Lingānuśāsana	136
Praudhamanoramāvyākhyā Laghu		(Lingaprabodha)	138, 139
śabdaratna	84 to 88	Lingānuśāsana with Vyākhyā	137
Phīṣūtra	132	Lingānuśāsanavṛtti	136
Phīṣūtravṛtti	133	Varṇavibhāga	203
Bālabodha	197	Vardhamānasamgraha	268
Bālabodhini	197, 198	Vakyaṇādiya	204, 205
Mañipravāḍakos'a	396	Vākyaṇādiavyākhyā	
Madhyasiddhāntakaumudī	56, 57	Paddhati	206, 207
Mahābhāṣya	14 to 19	Prakāś'a	208 to 211
Mahābhāṣyapradīpaprakāś'a	23	Vaṇibhūṣaṇa	305
Mahābhāṣyapradīpavyākhyā		Vidvanmukhabhūṣaṇa	212
Uddyota	23 to 26	Vibhaktiārthakārikā	213
Uddyotana	26, 27	Viśvakos'a	398
Mahābhāṣyapradīpasphūrti	28 to 30	Viśvaparakāś'a	398, 401, 402
Mahābhāṣyavyākhyā		Vṛttadyumaṇi	306
Pradīpa	19 to 23, 414	Vṛttamaṇṭika	306
Pradīpikā	30	Vṛttaratnākara	309 to 311
Siddhāntaratnāprakāś'a	31	Vṛttaratnākaraṇavyākhyā	317, 318
Mādhaviyadbhātuvṛtti	133 to 136	Candrikā	311
Medini	396	Dhīśodhini	312, 313
Mukhabhūṣaṇa	199	Maṇṇḍini	313
Mugdhabodha	-274, 275	Mañimāñjarī	314

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS.

	PAGE		PAGE
Mṛtasamjivanti	315	Sābdikacintāmaṇ	38, 40
Lalitā	316	Srutabodha	323, 324
Sukavihrdayānandini	317	Srutabodhavyākhyā Jyotsnā	324
Vṛttaratnāṇava	319	Ṣaḍbhāṣācandrikā	294, 295
Vṛttaratnāvali	320, 321	Ṣaḍbhāṣāvivarāṇa	295
Vṛttaratnāvalivyākhyā	321	Samkṣiptasāra with Vṛtti	278 to 280
Vṛttalakṣaṇa	322	Samkṣiptasāraṭīkā	280, 281
Vṛttidīpikā	213, 214	Samkṣiptasāraṭīkāvyākhyā. Kaumudī	281
Valjayanti	402, 404	Samkṣiptasāraavyākhyā Sārārtha-	
Varyākaraṇabhūṣaṇa	214 to 216	dīpikā	282, 283
Varyākaraṇabhūṣaṇasāra	216 to 218	Samāsakusumāvali	235, 236
Varyākaraṇabhūṣaṇasāraavyākhyā		Samāsacakra	236 to 242
Darpaṇa	218	Samāsaurūpaṇa	243
Varyākaraṇamattonmajjana	219	Samāsaṇṇāla	243
Vyākaraṇakroḍapatra	219 to 225, 415	Samāsasaṅgha	244
Vyākaraṇadīpavyākhyā Prabhā	225	Sarasvatīkaṇṭhābharaṇa	276
Vyākaraṇapravesaka	226, 227	Sarasvatīkaṇṭhābharanavyākhyā	
Saktisphuṭa	228	Hṛdayabhāṣi	277
Sābdakaumudivyākhyā	62	Sarasvatīvilāsa	411
Sābdakaustubha	31 to 35	Sādhutvādinirvacana	244
Sābdakaustubhaṭīkā		Sārasvatadhātupāṭha	260
Bhāvaṇapadīpa	35 to 37	Sārasvataprakrīyā	252, 254 to 258
Viṣamī	37	Sārasvataprakrīyāvyākhyā	
Sābdatāṇḍāva	228	Mādanabhāṣya	258
Sābdabhedaparakāva	404, 406, 407	Sārasvatasūtrapāṭha	261
Sābdamañjarī	229 to 232	Sārasvatasūtraavyākhyā Siddhānta-	
Sābdamālā	232	Candrikā	262, 263
Sābdalingārthacandrikā	407, 408	Siddhāntakaumudī	63 to 77
Sābdalingārthacandrikāvyākhyā		Siddhāntakaumudīppaṇa Paṭtiprakāśa	122
Dṛṣṭāntasiddhāntajana	408, 409	Siddhāntakaumudivyākhyā	
Sābdasābdārthamañjūṣā	409	Tattvabodhini	88 to 95, 414
Sābdasābdārthamañjūṣāvyākhyā		Prauddhamānoraṃā	78 to 84, 414
Ḍhaṇḍikā	410, 411	Bālamānoraṃā	115 to 117
Sābdasāṃskāra	233	Bṛhacchabdenduśekhara	97
Sābdānusāsaṇa	269	Mitavādinī	120
Sābdānusāsaṇavyākhyā		Laghuśabdenduśekhara	97, 99 to 102
Amoghavṛtti	270	Vilāsa	109
Sābdacandrikā	273	Siddhāntaratnākara	112 to 115
Sābdasiddhānta	234	Sukhabodhini	117, 119

APPENDIX I

	PAGE		PAGE
Sudhākara	120 to 122	Śphoṭacandrikā	246
Subodhini	95, 97	Śphoṭavāda	247, 248
Sumanoramā	110, 111	Śphoṭasiddhi	248, 415
Siddhāntakaumudisaṃgraha	77	Hayavaraṭasūtravicāra	248
Siddhāntasudhānidhi	40	Halantyasūtrārthavicāra	249
Sulopacarcā	245	Halūyāpsūtrārthavicāra	249
Sūtraprakāśa	40	Hārāvali	412, 413
Stbānivatśūtravicāra	246	Hrasvanadyāpa iti sūtrārthavicāra	250

APPENDIX II •

INDEX OF AUTHORS

	PAGE		PAGE
Ajayapāla	344	Kaiyaṣa	19 to 23, 414
Atharvanācārya	300	Kondabhaṭṭa	214 to 218
Anubhūtiśārūpācārya	252, 254 to 258	Kramadīśvara	278 to 280, 283
Annambhaṭṭa	26 27	Kṣirasvāmin	163
Appayadīksita	192, 193, 388, 390, 415	Gangādharadīksita	225
Appayācārya (Bommakaṇṭi)	378, 379	Gaṇapatiśāstrin	157
Appādīksita <i>alias</i> Appāsudhi	40, 171, 178	Gaṇeśabhasak	232
Abhayacandra	271	Gopālakṛṣṇaśāstrin	38, 40
Abhirāmavidyālamkāra	281	Gopālacakravartin	282, 283
Amaracandra	151	Goyicandra	280, 281
Amarasimha	346 to 363, 388	Cakoraḥhaṭṭācārya	336, 337
Ahobalapāṇḍita	299	Candraśekhara	306
Irugaṇṇa Daṇḍanātha	340 to 342	Jayakṛṣṇa	95, 97
Udayamkara	102 to 104, 143, 144, 170	Jayāditya	6 to 9
Kanakasabhapati	316	Jātavedadīksita	371
Karmadhara	264	Jñānendrasarasvatī	88 to 95, 414
Kālikūṭhara	229	<i>Tānakaśāstrin Jñānendrasarasvatī</i>	224, 225
Kallolabhaṭṭācārya	408, 409	Tirumalayaṇvan	110, 111
Kātyāyana	4, 5	Tiruveṇkaṭapa	367
Kālidāsa	320, 321, 323 324, 343	Tilaka	163
Kṛṣṇa (Śeṣa)	48, 52	Trivikrama	291 to 293
Kṛṣṇamācārya	245	Damodaramiśra	305
Kṛṣṇamiśra	35 to 37, 268	Durgasimha	126
Kṛṣṇaśāstrin	120 to 122	Dhanamajaya	390, 391
Kṛṣṇasudhi	143, 160	Dhanamajyabhaṭṭācārya	394, 395
Kedārabhaṭṭa	309 to 311	Dharmakīrti	57
Keśavadaivajña	332	Dharmasūtri	173
Keśavasvāmin	345	Nannayabhaṭṭa	297

APPENDIX II

	PAGE		PAGE
Nayanānandaśaṁman	387	Mandanamīśra	415
Nāgeśa 23 to 26, 97, 99 to 102, 166, 167, 182 to 184, 202, 247, 248		Mannudeva	104
Nārāyaṇa (Govindapura)	5	Mallinātha	376
Nārāyaṇa (Daṇḍanātha)	277	Mahādeva (Vedāntin)	330
Nārāyaṇa (son of Viṣṇubhadra)	249	Mahēśvara (son of Rāmacandra)	386
Nārāyaṇapurohita	313, 314	Mahēśvara (son of Śrī Brahman) 398, 401, 402, 404, 406, 407	
Nārāyaṇabhaṭṭa (son of Rāmeśvara)	317	Māṇikyadeva	126
Nārāyaṇabhaṭṭa (son of Brahmadatta) 54 to 56		Mādhava (son of Govinda)	324
Niculakavi	343	Mādhava (son of Māyaṇa)	331
Nilakaṇṭhaśāpeyīn (son of Vara deśvara)	117, 119	Mādhavasarasvatī	53
Nṛsiṁha (son of Annadātsūri)	59	Murārimīśra	410, 411
Nṛsiṁhabhāgavata (son of Venkaṭasūri)	319	Meghavijaya	273
Patañjali	14 to 19	Medinikara	396
Paramēśvara (son of Ṛṣi)	415	Yadunandana	284
Pāṇini 1 to 5, 127 to 131, 136		Yasāvanta	306
Pṛthivīśvara	137	Yādavaprakāśa	402, 404
Puruṣottamadeva	334, 335, 412, 413	Raṅganāthadikṣita	13
Pradyumnācārya	284	Rāghava	339, 340
Prabhāvallabha	311	Rāghavendrācārya	188, 189
Pravartthakopādhyāya	28	Rāmakṛṣṇabhaṭṭa (son of Tirumala bhaṭṭa)	112 to 115
Bālasarasvatī	295	Ramacandra (Pāṭhaka)	201, 202
Bālasūri	197, 198	Ramacandrācārya	42, 44
Bṛhaspati (Rāyamakujā)	380	Rāmacandrāśrama	262, 263
Baijaladeva	193	Rāmanāthavidyāśācspati	370
Brahmānandasarasvatī	187, 415	Rāmapāṇiśāda	287
Bhaṭṭamalla	329	Rāmathadradikṣita	180
Bhaṭṭojidikṣita 31 to 35, 63 to 84, 136, 219, 414		Rāmasūri	139 to 141
Bharatasena	276	Lakṣmīdhara (son of Yajñeśvara)	294, 295
Bhartṛhari	30, 204, 205	Lakṣmīnṛsiṁha	109
Bhānujīdikṣita	383, 384	Liṅgayasūri	372 to 376
Dhāmaha	285, 286	Varadarāja	56, 57, 60 to 62
Dhāskara	342	Vararuci	194, 195, 243, 285
Dhāskararāja	315	Vāmana	6 to 9
Dhairavamīśra	106, 107, 189	Vālmiki	290, 291
Bhojadeva	276	Vāsudeva	363, 369
Māṇḍalesvara	235, 236	Vāsudevadikṣita	115 to 117
		Vijñāhala (son of Nṛsiṁha)	44, 46 to 49

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS.

	PAGE		PAGE
Vit̥hala (Vidagdhacūḍāmaṇi)	369	S'ṛikṣṇabhaṭṭa (Maun)	152, 159, 213,
Vidagdhacūḍāmaṇi	392, 393		214, 246 414
Virūpākṣayajñan (son of Rāmacandrā-		S'ṛinātha	312, 313, 322
dhvarin)	301	S'ṛinivāsa (Vājasaneyin)	302
Viśvakavi	398	S'riharṣa	327, 337, 338
Viśvanāthabhaṭṭa	187	S'vetavanavāsīn	125, 126
Viśveśvara (pupil of Lakṣmīdhara)	40	Saridvallabhamiśra	411
Virapāṇḍya	333, 334	Sarvānanda (Vandyagaṭi)	384 to 386
Vṛṣabhadeva	206, 207	Sarveśvara	28 to 30
Veṅkatarāṇḡa	138, 139	Sāyaga	133 to 136
Veṅkaṭācārya (son of Annayācārya)	155, 156	Suṇharāja	289
Veṅkaṭādrībhaṭṭa (Prayāga)	212	Siṭhāraṇi	366
Veṅkaṭeśvara (son of Liṅgappa)	363 to	Stradeva	179, 180
	365, 370	Sujanabhaṭṭa	407, 408
Vedāntācārya	123	Sūlhaṇa	317
Vaidyanātha (Pāyagunḍa)	184, 186, 187	Setumādhaṇācārya	107
Vaidyanāthasāstrin (son of Ratnagiri-		Svayamprakāśānanda (pupil of	
dikṣita)	62, 173, 175	Advaitānanda)	175, 177
Vopadeva	150, 274, 275	Haṇḍviramīśra	409
S'ankarabhaṭṭa	105, 191	Haradatta	10 to 13
Sāntanu	132	Haridīkṣita	84 to 88
Saraṇadeva	161	Harivallabha	218
Sarvavarman	263, 264	Harīhararāja	331
S'ākāṭyāna	269	Harṣakṛti	260
S'ivadāsacakravartin	283	Harsavarādhana	137
Sivarāmendrasarasvatī	31	Halāyudha	327
S'esavārman (Kāśi Śeṣasāstrin)	190, 191	Hemacandra	293, 326
S'esādrisudhī	170, 171	Helārāja	208 to 211

APPENDIX III

GENERAL INDEX

	PAGE		PAGE
ABBAYAYAJVAN	110, 111	Akbar	48
Abhayacandrasiddhāntasūri	371	Ākhyātacandrikā	329, 330
Abhidhānacintāmaṇi	326	Ālagrāmam	272
Abhidhānaratnamālā	310, 327	Alaṁkārasarvasvavyākhyā	289
Abhidharmakośa	205	Allahabad	182, 202
Abhinavaśabdānusāsana	299, 300	Allāla	71
Abhirāmavidyālaṁkāra	281, 282	Ālokaśiddhāntjāna	26
Ābhoga	109	Amalānanda	109
Ācāryavarya	381	Amaracandra	151
Acyuta	54	Amaradatta	371
Acyutakṣṇānanda	176	Amarakhandana	327, 328, 336, 408, 409
Acyutapīśāraṇi	226, 227	Amarakośapadavivṛti	372
Adasomādītisūtrārthavicāra	141	Amarakośodghoṣṭāna	164
Ādena (Ravinūtula)	29	Amaramālā	381
Ādhārabhaṭṭa	79	Amarapadapārijāta	377, 378
Ādinātha	265, 266	Amarapadavivṛti	367, 372
Ādityavarman	292	Amarapaścikā	359, 363
Advaitacintāmaṇi	214	Amarasēṣa	328, 329, 335, 389
Advaitānandasarasvatī	176	Amarasīmha	150, 232, 310 to 327, 328,
Āgamālaya	410		333, 335, 346 to 363, 367 to 374, 377
Agnikunāra	10		to 380, 382 to 384, 386 to 388, 392,
Āhitāgnigṛha	199		399, 400
Anmedabad	168	Amaravīka	386
Ahobalādhvarin	65, 114	Ambalapuzha	54
Ahobalapāṇḍita	299	Ambalālagrāmam	225
Ahobalapāṇḍityamu	293	Amoghavarṣa (Rāṣṭrakūṭa)	269, 270
Ajayapāla	310, 344, 371	Amoghavṛtti	269, 270
Akalāṅkādeva	297, 300, 391	Amṛtataraṅgi	164

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS

	PAGE		PAGE
Anabhā	48, 50	Ārambhasiddhi	167
Anahillapuri	273	Arhanandin	292
Ānandajñāna	253	Arthavatsūtravicāra	144 to 146
Ānandarāyamakhin	115, 180, 181	Āryabhaṭṭa	125
Anandasūri (Kolācala)	334	Āścaryamañjari	388
Ananta	2, 378	Asiddhavatsūtravicāra	148, 149
Anantācārya (S'eṣa)	42, 45, 46	Aṣṭādhyāyī	1 to 6, 15, 32, 38 to 40, 42,
(Kodiyālam)	230		54, 63, 74, 78, 124, 127, 128, 169,
Anantālvār	62		170, 174, 179, 201, 222, 277
Anantanārāyaṇaśāstrin	38	Atharvaṇācārya	297, 300
Anapota	378	Atharvaṇāhārikā	297, 300
Anargharūghavavyākhyā Istārtha		Aucityavācāracarā	208
kalpavalli	294	Aufrecht, T	102, 137, 143, 164, 167, 170,
Āndhrakavulacaritram	297, 298		176, 184, 185, 260, 327, 387
Āndhramahābhāratamu	298	Autthāsanika	280, 281
Āndhraśābdacintāmanī	295, 297 to 299	Āvadhūtasarasvatī	320
vyākhyā	299	Avahītyasādhutvaśāra	146
Anekamanyapadārthasūtravicāra	143, 144	Avanti	106, 205
Anekārthakośa	397, 398	Avimuktācārya	45
Anekārthasaṅgraha	326	Ayodhyā	36
Anhilvara	326	Ayyanappan	362
Aniṭkārnikā	73, 141, 142	Ayyanāṇanayinār	272
Anityatālvādapatra	143	Ayyāśāstri	375
Annadātrāsūri (Kaleya)	59, 60	Ayyāvayyangaṛ	230
Annamācārya (Tālapākkaṁ)	360, 367	Azhakiyamaṇavāḷaiyar	62
Annambhaṭṭa	26, 27		
Annapūrṇāmbā	115	BĀDARĀYANI	410
Anuśāstrin	351	Bāhaṭamu	295
Aṇṇayācārya	155, 156	Baraladeva	193, 194
Anubhūtiśvarūpācārya	252 to 259, 261	Baḷi	204, 206
Aparājita	10	Bālabhāgavāta	327
Āpastamba	334	Balabhārata	278
Apisālī	232	Bālabodha	197
Appādikṣita alias Appāsudhi	40 to 42,	Bālabodhini	197, 198, 273
	171, 172, 178	Bālāditya	317
Appayācārya	378 to 380	Bālaḷarāya	4
Appayāḷikṣita	40 to 42, 77, 117, 118, 172,	Bālakaumudī	140
	178, 192, 193, 236, 388 to 390, 403, 415	Bālākṣṇa (Payagaṇḍa)	104, 185
Appayaśāstrulu	376	Bālākṣṇa (son of Viśvanātha)	225

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
Bālaṃanoramā	78, 115	Bhāṣyārāja	315
Bālaṃbhaṭṭa (Payagūṇḍa)	184, 185	Bhāṣyatattvaivēka	117
Bālaprabodhikā	360	Bhaṭṭamallā	329
Bālarāma	34 35, 82, 93, 311	Bhaṭṭikāvya	199
Bālasarasvatī	295, 296	Bhaṭṭojidiksita	23, 31, 33, 37, 43, 45,
Bālasarasvatīyamu	295, 298	56, 60, 63, 64 to 83, 85, 86, 88, 95, 97,	
Bālavāstrin	6	109, 112, 115, 117, 120, 121, 123, 133,	
Bālasūri	197, 198	136, 141, 146, 152, 155, 156, 174, 201,	
Bāṇa	137	214, 219, 223, 228, 233, 250, 275, 283,	
Bangalore	293	384, 405, 414	
Belvalkar, S K	260	Bhavadāsa	416
Benares	6, 205, 253, 337, 397, 412	Bhavadēvamīśra	106, 107, 189, 190
Bhagavadgītābhāṣya	403	Bhāṣvānandīprakāśikā	174
ṭippaṇi	254	Bhavanātha	265, 266
Bhāgavata	337	Bhāṣāṇāivēka	415
Bhāgavriti	182, 370, 381	Bhāvānī	29
Bhāguri	310, 333, 399, 400	Bhavaṣkanda	345
Bhairava (Yelakūci)	295, 296	Bhavuagar	326
Bhairavamīśra	106, 107, 132, 189, 190	Bhāṣyī Joshī	142
Bhaktapurī	130	Bhima	381
Bhallaṇaṇighaṇṭu	310	Bhīmasena	81, 85, 128, 129
Bhāma	292	Bhojadeva	45, 68, 71, 252, 276, 277, 343, 344
Bhāmaha	285, 286	Bhōṇaṇighaṇṭu	310
Bhāṇujidiksita	84, 86, 208 383, 384	Bhojajyākarapa	252
Bharadvājabhaṭṭa	137	Bhramaragitaprabandhamu	295
Bhāratabhāṣāvyākaraṇamu	298	Bhūdharma	265
Bharatamallika	276	Bhūpālāṇayinar	362
Bharatamīśra	248	Bhūtirāja	209 to 211
Bhāraṇi	278	Bhuvanagiri	367
Bhartṭhari	19, 30 to 32, 36, 45, 204,	Bodhāṇāṣṭrautāsūtra	115
	205, 211, 247	Bombay	152 288 292, 304, 305, 307, 337,
Bhartsu	208	383 386, 390, 405, 412	
Bhāṣāṇāṇuśāsanacārya	298	Bopadeva	213
Bhāṣāṇṭti	335, 370	Brahmadatta	54
Bhāṣkara	341, 342	Brahmāṇandasarasvatī	415
(Ātreya)	317	Brahmasiddhi	415
(Bhaṭṭa)	350	Brahmasūtrabhāṣya	403
Bhāṣkararāya	315, 316	Brahmasūtravṛtti	26
Bhūsurānandanātha	315	Bṛhacchabdaratna	85

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS

	PAGE		PAGE
Brhadarṇyakopanisad	39	Cochin	226, 227, 415
Bṛhaspati (Rāyamakūja)	380, 383	Cokl anātha	158
CAKORABHAṬṬĀCĀRYA	336, 337, 409, 410	Colebrooke	185
Cakrapāṇi	117	Coliyappa	216
Cakravartin	388	Conjeevaram	157
Calcutta	264, 330, 397	Cowell, E B	285
Cambay	259	Cūdāmaṇi	310
Caṇḍeś'ara	303	DĀMODARA	381, 398, 399
Caṇḍikāvilāsamu	298	Dāmodaramuśra	301, 305
Candra	137, 142, 150, 204, 206, 232	Dāśaratha	390
Candragomin	252, 371	Daulataraya	106
Candrakalā	107	Delhi	260
Candrakīrti	260, 261	Deś'ikadāsa	95
Candrālokaṇyakhya Śāradaś'arvari	301	Deś'ināmamālā	326
Candraprabha	273	Devabhṛṭṭa (Dehāvati)	79, 80
Candraś'ekhara	306 to 308	Devacandra	293, 326
Candrāvatī	193	Devagiri	274
Candravyākaraṇa	142, 252	Devāji	1
Candrika	176	Devapabbhaṭṭa	273, 371, 372
Caṇḍrikāparinayamu	295	Devanandin	370
Cangadevabhṛṭṭa	318	Devanārāja	54, 55
Cangama	301	Devanātha	265 to 267
Carakasambhita	398 to 400	Devapuri	4
Carudevasastrin	205	Deś'as'amikara Joshi	258
Caturvargacintamani	274	Deś'asūri	260
Caturvedadiksita	13, 14	Devayasas	206 to 208
Catussastikalanirṇaya	300	Devīdatta	35, 36
Chakravarti Ayyangar		Devohar	274
(Dharmādbikāri)	333, 334	Dhanamjaya	310 390, 391, 394
Chandahkaustubha	315	Dhanamjayabhṛṭṭacarya	394, 395
Chandobhāskara	315	Dhanamjayakośa	390
Chandovicitibhāṣya	403	Dhanupalanighaṇṭu	310
Chingleput	333	Dhanes'vara	274
Chinna Subha	351	Dhārā	276
Cidananda	415	Dharaṇi	310, 371
Cidrupaś'rama	225 226	Dharmakīrti	57
Citprabha	188	Dharmas'as'trasaṅgraha	185
Citraratnakara	238	Dharmas'lokacaturdaśī	48

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
Dharmasūri (Pandita)	173	Gadadharabhaṭṭa	91, 202
Dharmes'varabhaṭṭa	196	Gadadharaguru	225
Dhātucandrodaya	117	Gadāsūmha	387
Dhātuparāyaṇa	161	Gadhipura	398, 399
Dhātupaṭha	127 to 131, 133, 150	Gadibhaṭṭa	410
Dhātupradīpa	161, 370	Gajasūtraśādartha	155 to 157
Dhātupratyayaapañcikā	57, 58, 131	Gambhīrarayadīkṣita	315, 316
Dhaturatnavali	52	Gaṇapāṭha	127, 128
Dhāturgāṇāli	161, 162	Gaṇapatiśāstrin, M	157, 219
Dhātuvṛtti	134, 164, 179	Ganaratnamāhodadhī	277, 344
Dhīśodhinī	312	Gaṇavṛtti	164
Dhṛtīśūmha	412, 413	Gaṇeśa (Daśaputra)	44, 77
Dhvanimāñjarī	410	(Kherada)	185
Dīdhitivyākhyā	26, 174	Ganeśabhisak	232, 233
Dīgviṣayamahākāvya	273	Gangādāsa	48, 50
Dīpīma	71	Gangadhara	371
Dīvākaraabhaṭṭa	336, 407	(son of Kṛṇa)	89
Draṣṭāntasiddhāntajana	328, 336, 407	Gangadharadīkṣita	225, 226
Vyākhyā Ś'arat	336, 337, 409	Gangādharasudhī	34
Durbala	203	Garbe, R Dr	330
Durgā	104	Garudapurāṇa	263
Durgasūmha	45, 124, 126, 142, 161, 264, 371	Gaudapādakārikabhāṣyaṭīkā	253
Durgasūmhavṛtti	265	Gaurāṅgamallika	276
Durghaṭavṛtti	117, 161	Gitagovindavyākhyā Ś'rutirāṣṭraṇī	279
Dvādaśāhayaṣṭin	62, 117	Gobhila	410
Dvāraka	232	Gomāṭhasāra	271
Dvīpapakṣa	337, 338, 404	Gopālacaṭṭavartan	282, 283
Dvīsandhanakāvya	390	Gopalacarya	45
		Gopaladeva	104
EDAPPALLI	295	Gopaladesika (Vaṅgipuram)	66
Eggeling, J	283	Gopalakṛṣṇa	42
Ekākṣararatnamālā	331	Gopālakṛṣṇaśāstrin	39, 39, 41
Ekoti	180	Gopalanigbaṭṭu	310
Emberumānār Nīyir	62	Gopālasarasvatī	44
		Gopālikā	415, 416
FRANKE, DR	137	Gopāṭha	266
		Govardhana	371, 381, 410
GADĀ	184	Govardhanabhaṭṭa (Muni)	89, 95, 152,
Gadādhara	327		213, 214, 246, 247
Gadādhara (Son of Trilocana)	265		

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS

	PAGE		PAGE
Govardhanadhārin	48	Harililā	274
Govinda (Daśaputra)	43, 402	Hariprabodha	381, 387
(Bhaṭṭa)	258	Harivallabha	218
(father of Mādhava)	324	Harivaṁśa	246
(father of Bṛhaspati)	380, 381	Harivṛṣabha	205, 206, 208
Govindabhaṭṭa (son of Cāṅgadeva)	318	Harsakīrti	260, 271
(father of Srinātha)	312	Harṣivardhana	137
Govindācārya	253	Haryakṣa	204, 206
Govindadāsa	185	Hastigumātha	70, 93
Govindapuram	5	Hayavarṇasūtravācāra	248
Govindarāja	328	Helārāja	134, 208 to 211
Goycandra	280 to 282	Hemacandra	167, 252, 272, 273, 293,
Gūḍhārthabhāvivṛtta	48		295, 296, 300, 310, 333
Gurubālaprabodhikā	360	Hemādri	294
Gurumūrti	97	Hemaharisaṅgaṇi	167, 168
Guruvāyūr	54	Hemasimha	260
		Hirādihara	193, 194
HAIMAKAUMUDI	273	Hrasvanadyāpa iti sūtrārthavācāra	250, 251
Haimavyākaraṇa	167	Husen Shah	265
Halantyasūtravācāra	249		
Halāyudha	303, 310, 327, 339, 371	INANIGHAṆTU	310
Halnyāpsūtravācāra	249	Indu	232
Hamir	303	Indugrāma	125
Hamvīramiśra	327, 336, 389, 409, 410	Iṛugappa (Daṇḍanātha)	340 to 342
Haradatta	10 to 13, 40, 78, 132, 201, 249, 410	Is'arasūri	149
Haraprasāda Śāstri, MM.	252, 269, 275,	Iśvarasāmin	164
	276, 280, 282, 381, 384, 397		
Harasimhadeva	303	JAGADUPAKĪRINĪ	341
Hārīśah	355, 371, 412, 413	Jagannāthapaṇḍita	48
Haribhāskara	305, 315, 317	Jagannāthāśrama	48
Haribhaṭṭa	232, 233	Jainendra	150, 232
Haricandra	399	Jainendravayākaraṇa	252
Haridiksita	6, 23, 25, 84 to 88, 97, 106,	Jayaṭa	19, 20
	117, 173, 203, 247	Jāmbavativijaya	381
Harihara II	331, 332, 340	Jammu	170, 330
Hariharakhān	276	Jānaki	96, 159, 160, 246, 247
Hariharastuti	302	Jānakīharaṇa	388
Hariharendra	31	Jānakīparipāya	62
Harikārikā	204	Janamejaya	412, 413

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
Jātavedadikṣita	371, 372	Kamalākaraḥṭṭa	318
Jayāditya	6 to 10, 78, 278	Kāmapāla	326
Jayakośa	310	Kāmayabhaṭṭa	372, 374
Jayakṣṇabhaṭṭa	88, 95, 96, 152, 159, 213	Kampatāja	133 to 135
Jayāpīḍa	6, 7	Kamsavadha	287, 481
Jayasirūha	182, 203	Kanakasabbhāṭi	316
Jayasirūhakalpadrūma	182	Kāñci	389, 403
Jeypur	203	Kane, Prof	372
Jinasena	292	Kanouj	137
Jñānatarāṅgi	324	Kapphaṇābhyaḍaya	388
Jñānendrasarasvatī	88 to 95, 117, 119, 414	Kāraṇaśūlīpaṇa	151
Jumarakaumudī	284	Kāraṇavāda	152
Jumaranandīn	252, 278, 279, 281	Kāraṇasāṅgraha	152
Jumaravyākaraṇa	252, 278, 370	Kāraṇakollāsa	276
Jyotiratna	282	Karikāvalī	275
Jyotiṣasāroddhāra	260	Karmadhara	263 to 265, 267
Jyotsnā	143, 324	Karmavipākā	67
KAIVALYENDRA	117	Karṇāṭakaśābdānusaṅgana	297
Kaīyaṭa	15 to 17, 19 to 21, 26, 28, 30, 32, 36, 63, 78, 134, 143, 155, 156, 201, 208, 234, 249, 278, 414	Karpūramañjarīvyākhyā	289, 290
Kākatālianyāyavivara	150	Kāśikāśāstra	150, 232
Kākojī	181	Kāśī	48, 318
Kalā	203	Kāśikā	184 to 186
Kalādhara	228	Kāśikāśāstra	6 to 9, 45, 78, 142
Kālajñānadīpikā	43, 46, 47	Kāśikāśāstrivyākhyā Padamañjarī	10 to 13
Kālānīṣṭhāyadīpikāvīvaraṇa	45	Kāśmīr	263
Kālāpavyākaraṇa	252, 263, 267	Kastūrī Ayyan (Komal)	119
Kalbaṇa	208	Kātantramāntraprakāśa	265, 267
Kālidāsa	239, 278, 308, 320, 321, 323 to 325, 343, 346, 416	Kātantrasūtrāṅgi	263, 264
Kalīṅga	370, 381	Kātantraśāstra	268
Kalivīḍambana	117	Kātantravṛtti	264
Kālīlabhaṭṭācārya	328, 336, 337, 407 to 409	Kātantravṛttiprakāśa	263, 264
Kalpadru	332, 333, 389	Kātantravyākaraṇa	252, 370
Kalpataru	109	Kātyāyana	4, 2, 15, 55, 64, 124, 131, 159, 170, 204, 219, 234, 263, 264, 255, 283, 333, 371, 399, 400
Kalyāṇa	48, 51	Kaumāraṇyākaraṇa	252, 263
Kāmākṣī	117, 119	Kaumudī	381
		Kaumudīnāṭakamu	295
		Kaumudīśāstraśāṅgraha	123, 124

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS

	PAGE		PAGE
Kavicakra-artin	381	(Līlakūci)	295, 296
Kavicandra	282	(father of Mahādeva)	185
Kavikalpadruma	150	Kṛṣṇadāsa	387
Kavikāvalkalpanā	164	Kṛṣṇadeva	104
Kavipradīptacūdāmaṇi	381	Kṛṣṇadevarāya	278
Kavirahasya	327	Kṛṣṇamācārya, M Dr	265, 378
Kavīśirobhūṣaṇa	299, 300	Kṛṣṇamācārya, R V	161, 245
Kāvyapradīpavyākhyā Prabhā	184	Kṛṣṇamācārya, V	247, 296
Kāvyaparikāśavyākhyā Uḍāharaṇa		Kṛṣṇamācārya	35 to 37, 268
candrika	184	Kṛṣṇamācārya	203
Kedārabhaṭṭa	309 to 313, 315 to 318	Kṛṣṇanandayati	294
Keith, A B	346	Kṛṣṇapandita	113
Kesaribhattachārva	408	Kṛṣṇapuradeva	345
Kesava	20	Kṛṣṇarāja	190
(nephew of Mahādeva)	398, 399	Kṛṣṇasāstrin	120 to 122
Kesavabhaṭṭa	371	Kṛṣṇasudhi	143, 160
Kesavabhūṣak	150, 274, 275	Kṛṣṇasvāmīn	66
Kesavadaivajña	310, 332, 333, 388	Kṛṣṇatātācārya	347
Kesavamācārya	149	Kṛṣṇavilāsaśāstrī	287
Kesavanighaṇṭu	339	Kṛṣṇayyar	352
Kesavasvāmīn	271, 345, 346	Kṛṣṇsimha	383
Kirātāṭṭjunīya	173	Kṛṣṇendra	208
Kṛṣṇamāmbā	315	Kṛṣṇasvāmīn	45, 133, 163 to 165, 272,
Kṛṇḍubhaṭṭa (son of Raṅgoji			346, 372, 373, 381
bhaṭṭa)	214 to 218	Kṛṣṇatarāṅgini	164
Kṛṇḍubhaṭṭopādhyāya (Carkūri)	63, 106,	Kulottungacola	345
	109, 219, 294, 295	Kumārāgiri	202
Kṛṇḍubhaṭṭamahopādhyāya (Mahi		Kumārāpāla	273, 293
dhara family)	109	Kumārasiṅgabhaṭṭapāla	378
Koṭṭayam	368	Kumārātātācārya	347
Koyampuri	130	Kumārānabhata	415
Kramadīvara	252, 278 to 281, 283	Kuñcika	203
Kṛṇyāgopanakāvya	48	Kunhan Rāja, C Dr	287, 416
Kṛṇyāmālā	153 to 155	Kunnamkulam	415
Kṛṇyānighaṇṭu	333, 334	Kuppusāmi Sāstrī, S MM	415
Kṛpāvijaya Kavi	273, 274	Kūrmācala	218
Kṛṣṇa	304	Kuṭūhalavṛtti	115
(Patavardhana)	89	Kuvalayanandavyākhyā	
(Sesa)	42, 45, 46, 48, 49, 51, 52, 63	Alamkāracandrikā	184

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
LAGHUMAÑJŪSĀ	97, 166, 202, 319, 248	Lingānusāsana	127, 136, 137
Laghumañjūsāvyākhyā Kalā	184	(Lingaprabodha)	138, 139
Laghūpasargavṛtti	273	Lingānusāsanaṣṛtti	136
Laghuśabdakaustubha	117	Lingayya (Jāṅga)	367
Laghuśabdaratna	81, 82, 85 to 88, 97, 159, 189	(Kodūrī)	362
Laghuśabdendusekhara	97, 98, 106, 107,	Lingayyasūri	372 to 376
143, 159, 183, 184, 189		Lokanāthamallika	276
Laghuśabdendusekharaṭikā	102, 105, 108	Lokesākara	262
Viśamī	188	Lokotīśātakadvaya	302
Laghuśabdendusekharaṭippaṇa	108	London	370
Laghuśabdendusekharavyākhyā	104, 189	Lunādisamgrahas'loka	165
Bhāṣabodhinī	107		
Candrakālā	106	MĀDHAVA (son of Māyapa)	40, 78, 135,
Cidasthimalā	184		201, 331, 371
Laghusiddhāntakaumudī	60 to 62	(son of Govinda)	324
Laghuviśhaktiyarthanirṇaya	152	Mādhavakṛṣṇasarma, K	53, 368
Lahore	205, 206	Mādhavasarasvatī	53, 54
Lakṣmana	201, 202, 208	Mādhavayajvan (Polūrī)	299, 300
Lakṣmaṇamīśra	189, 190	Mādhavendrasarasvatī	213
Lakṣmaṇapura	35, 36	Mādhavīyadhātuvṛtti	133 to 136
Lakṣmaṇasena	335	Mādhvasiddhāntabhāṣya	214
Lakṣmī (mother of Trivikrama)	292	Madhyasiddhāntakaumudī	56, 57, 60
(mother of Śrīnivāsa)	302	Madras	58, 178, 187, 193, 199, 205, 208,
(Pāyaguṇḍa)	185		209, 228, 248, 271, 295, 297, 298, 307,
Lakṣmīdhara (father of Bhaṭṭojī)	32, 33, 63		320, 327, 331, 333, 378, 384, 403, 405, 411
(Carakūrī)	294, 295	Māgha	278
(father of Karmadhara)	264, 267	Mahābhāṣya	14 to 18, 20, 21, 31, 63, 98,
(teacher of Viśveśvara)	40		114, 142, 143, 150, 159, 169, 173, 183,
Lakṣmīnatha (father of Candrasekhara)			188, 190, 202, 204, 205, 212, 215, 216,
	306 to 308		228, 234
Lakṣmīnāthabhāṭya	304	Mahābhāṣyapradīpaprakāśa	25
Lakṣmīpati	99	Mahābhāṣyapradīpasphūrti	28, 30, 110
Lakṣmīpatiśāstrin	34	Mahābhāṣyapradīpavyākhyā	24 to 26
Leipzig	327	Uddyota	23, 97
Lilāvati	117	Uddyotana	26 to 28
Līṅgabhaṭya	373	Mahābhāṣyavācyaṇamukhabhūṣaṇa	212
Līṅgabhaṭyīya	373	Mahābhāṣyavyākhyā Pradīpikā	30
Līṅganirṇaya	417	Pradīpa	15, 16, 19, 20 to
Līṅganirṇayabhūṣaṇa	139, 140		26, 29, 208, 414

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS

	PAGE		PAGE
Siddhāntaratnaprakāśa	31	Mañjarīmakaranda	14
Mahādeva (Paṭṭavardhana)	2	Mañjūsā	85, 98, 203
(teacher of Appādiksita)	42	Mannudeva	104, 185
(son of Raghunātha)	95	Manoramā	29, 285
(son of Kṛṣṇa)	185, 186	Manusmṛti	149
(King)	274	Mārtāṇḍacintāmaṇi	81
(Vedāntin)	330, 331	Māsīlāmaṇi	365
Mahādevadīkṣita	115	Maṭhara	381
Mahāgnisarvasva	115	Mātrbhūtes'vara	335
Mahendracārya	327, 410	Mātrdaṭṭa	55
Mahes'a	333	Medini	396, 397, 399
Mahes'vara	397 to 400, 404 to 407	Medinikara	371, 396 to 398
(son of Rāmacandra)	386, 387	Medinipura	397
(teacher of Karyata)	19	Megha	265
Mahes'varadīkṣita	327	Neghasamdes'a	239, 416
Māhes'varasūtra	253	Meghavijaya	273, 274
Mahidāsa	257	Melkote	345
Mahinta	381	Mīmāṃsābhāṣyavivaraṇavyākhyā	371
Mahintāpaniya	381, 382	Mīmāṃsāslokaṇṭika	415
Maitreya	381	Mitākṣarā	104
Maitreyarakṣita	133	Mitākṣarāvyākhyā Bālabhaṭṭi	
Majumdar, R C	326	alias Lakṣmī	184, 185
Malabar	54	Mitavṛttiyarthasaṃgraha	170
Malhana	398, 399	Mithilā	264
Malikāryuna (Evaṭūri)	237	Mucukundabhāṣyavivaraṇa	327
Mallinatha	175, 292, 329, 373, 376 to 378	Mudgala	185
Malwa	276	Mugdhabodha	53, 252, 274 to 276
Mammaṭa	204	Mukhabhūṣaṇa	199
Mandanācārya	259	Muktāphala	274
Mandanamīśra	248, 415, 416	Muktāpida	208
Mangala	333, 399 + 400	Muktilinga	251
Mangales'vara	235, 236	Mukundanārṇyaṇaḥṭṭacārya	336, 337
Māṇikyadeva	126, 127	Murāri	201, 278
Māṇikkāmbā	45, 47	Murārimīśra	+10, 411
Maṇmaṇjari	313	Murārivijaya	48
Manuśra	410	Mysore	190, 320, 333, 334, 337
Maṇmidhi	313, 314	Nāciraṇja	372
Maṇipravālakos'a	396	Nāga	357
Mañjarī	327		

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
Nāganātha	377, 378	Nāmapārāyana	164, 406
Nāganāthabhaṭṭa	318	Nāmasamgraha	388, 389
Nāgapuri	260, 261	Nāmasaṅgrahamālā	388 to 390, 403
Nāges'a	16, 19, 21, 23 to 37, 45, 85, 97	Nāmitisūtrārthavicāra	162, 163
to 102, 104 to 108, 124, 132, 143, 166,		Nampillai piyar	62
167, 169, 171, 174, 179, 182 to 186, 188		Nānābhaṭṭa	258
to 191, 201 to 204		Nānāpāṭhaka	102, 143
Nāges'varaśāstrin	3, 4	Nānārthaçandrikā	328
Naisadha	408	Nānārthacintāmanī	410
Naiṣadhiyacarita	175, 327, 337, 352, 394,	Nānārthamañjarī	339, 340
	408	Nānārthanigbaptusamgraha	339, 417
Nallādiksita	13, 14	Nānārthapadapeṭikā	407
Nallore	120	Nānārtharatnamālā	310, 331, 340 to 342
Nāmakalpadru	333	Nānārthārnavasatmkṣepa	345, 346
Nāmaṅgānuśāsana	154, 327, 328, 333,	Nānārthasabdaratna	343, 344
346 to 363, 368 to 371, 377 to 380, 382		vyākhyā Tārā	343, 344
to 384, 386 to 388, 392, 394		Nānārthasamgraha	344, 397
Nāmaṅgānuśāsanabrhadvrtti		Nānārthasāikhāmanī	328
Subodhini	371, 372	Nandivara	360
Nāmaṅgānuśāsanaṭikā		Nañjaya	385
(Tamil)	366, 367	Nannayabhaṭṭa	295, 297 to 299
(Telugu)	368	Narahaṣomayājūn	1
(Kannada)	369	Nāraṇabhaṭṭa (Kaṭṭānagara)	22
(Marāṭhi)	370	Nāranappa	349
Amarapaṭṭikā (Tamil)	370	Nāraṇappayya	359
„ (Malayālam)	368, 369	Narasimha	4
Gurubālaprabodhikā	367	Narasimhabhaṭṭa	34, 99
Amarapaṭṭikā	363 to 366	Narasimhacārya (Sesa)	42
Nāmaṅgānuśāsanavyākhyā	378, 379	Narasimharāya	180, 181
Amarapadapārijāta	376 to 377	Nārāyana	368
Amarapadavivṛti	372 to 376	(Govindapuram)	5, 6
Kaumudi	387, 388	(son of Buccaṇa)	249, 348
Mugdhabodhini	276	(son of Rūpadhara)	48
Padacandrikā	380 to 382	Nārāyaṇabhaṭṭa	
Sisubodhini	386, 387	(son of Rāmacandra)	307
Tikāsarvasva	384 to 386	(son of Rāmesvara)	317, 318
Trikāṇḍavivēka	370	(Abhinava)	299
Vyākhyāsudhā	383, 384	(Daṇḍanātha)	277, 278
Nāmamālā	310, 326, 388, 390	Nārāyaṇabhaṭṭatnī	54 to 56, 226, 227, 287

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS

	PAGE		PAGE
Siddhāntaratnaprakāśa	31	Mañjarimakaranda	14
Mahādeva (Pattavardhana)	2	Mañjūsā	85, 98, 203
(teacher of Appādiksita)	42	Mannudeva	104, 185
(son of Raghunātha)	95	Manoramā	29, 285
(son of Kṛṣṇa)	185, 186	Manusmṛti	149
(King)	274	Mārtāṇḍacinātman	81
(Vedāntin)	330, 331	Māsīlāmaṇi	365
Mahādevadiksita	115	Māṭhara	381
Mahāgnisarvasva	115	Mātrbhūtes'vara	335
Mahendrācārya	327, 410	Mātrdajita	55
Maheśa	333	Medini	396, 397, 399
Maheśvara	397 to 400, 404 to 407	Medinikara	371, 396 to 398
(son of Rāmacandra)	386, 387	Medinipura	397
(teacher of Karyata)	19	Megha	265
Maheśvaradiksita	327	Meghasamdesa	239, 416
Māheśvarasūtra	253	Meghaḥijaya	273, 274
Mahidāsa	257	Meikote	345
Mahinta	381	Mīmāṃsābhāṣyavivaraṇavyākhyā	371
Mahintāpaniya	381, 382	Mīmāṃsāslokaśrī	415
Maitreya	381	Mitākṣarā	104
Maitreyaraksita	133	Mitākṣarāvyākhyā Bālabhaṭṭi	
Majumdar, R C	326	alias Lakṣmi	184, 185
Malabar	54	Mitavṛtyarthasamgraha	170
Malhana	398, 399	Mithilā	264
Mallikārjuna (Evaṭūri)	237	Mucukundabhāṣyavivaraṇa	327
Malinātha	175, 292, 329, 373, 376 to 378	Mudgala	185
Malwa	276	Mudghabodha	53, 252, 274 to 276
Mammaṭa	204	Mukhabhūṣana	199
Maṇḍanācārya	259	Muktāphala	274
Maṇḍanamisra	248, 415, 416	Muktāpida	208
Mangala	333, 399, 400	Muktilinga	251
Mangales'vara	235, 236	Mukundanarāyaṇabhaṭṭācārya	336, 337
Mānikyaśrī	126, 127	Murāri	201, 278
Māṇikkāmba	45, 47	Murārimisra	410, 411
Manimañjari	313	Murāriviṇaya	48
Maṇimīśra	410	Mysore	190, 320, 333, 334, 337
Maṇimūḍhi	313, 314	NĀCIRĀJA	372
Manipravālakosā	396	Nāga	357
Mañju	327		

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
Nāganātha	377, 378	Nāmapārāyana	164, 406
Nāganāthabhaṭṭa	318	Nāmasaṃgraha	388, 389
Nāgapuri	260, 261	Nāmasaṃgrahamālā	388 to 390, 403
Nāgeśa 16, 19, 21, 23 to 37, 45, 85, 97		Nāmitisūtrārthavicāra	162, 163
to 102, 104 to 108, 124, 132, 143, 166,		Nampillai piyar	62
167, 169, 171, 174, 179, 182 to 186, 188		Nānābhaṭṭa	258
to 191, 201 to 204		Nānāpāṭhaka	102, 143
Nāgeśvaraśāstrin	3, 4	Nānārthacandrikā	328
Naisadha	408	Nānārthacintāmaṇi	410
Naiśadhiyacarita 175, 327, 337, 352, 394,		Nānārthamañjarī	339, 340
408		Nānārthanigrahaṭṭasamgraha	339, 417
Nalādikṣita	13, 14	Nānārthapadapeṭikā	407
Nallore	120	Nānārtharatnamālā	310, 331, 340 to 342
Nāmakaipadru	333	Nānārthārnavasamkṣepa	345, 346
Nāmaṅgānuśāsana 154, 327, 328, 333,		Nānārthasābdaratna	343, 344
346 to 363, 368 to 371, 377 to 380, 382		vyākhyā Tārā	343, 344
to 384, 386 to 388, 392, 394		Nānārthasamgraha	344, 397
Nāmaṅgānuśāsanaḥṣaḍvīti		Nānārthasāikhāmaṇi	328
Subodhini	371, 372	Nandivara	360
Nāmaṅgānuśāsanaṭīkā		Nañjayya	385
(Tamil)	366, 367	Nannayabhaṭṭa	295, 297 to 299
(Telugu)	368	Naraharisomayājīn	1
(Kannada)	369	Nāraṇabhaṭṭa (Kāñjānagara)	22
(Marāṭhi)	370	Nāraṇappa	349
Amarapaṭṭikā (Tamil)	370	Nāraṇappayya	359
„ (Malayālam)	368, 369	Narasimha	4
Gurubālaprabodhikā	367	Narasimhabhaṭṭa	31, 99
Amarapaṭṭikā	363 to 366	Narasimhācārya (Śeśa)	42
Nāmaṅgānuśāsanaḥ vyākhyā	378, 379	Narasimbarāya	180, 181
Amarapadapārijāta	376 to 377	Narāyaṇa	368
Amarapadavivṛti	372 to 376	(Govindapuram)	5, 6
Kaumudi	387, 388	(son of Buccaṇa)	249, 348
Mugdhabodhini	276	(son of Rūpadhara)	48
Padacandrikā	380 to 382	Nārāyaṇabhaṭṭa	
Sūsubodhini	386, 387	(son of Rāmacandra)	307
Tīkāsarvasva	384 to 386	(son of Rāmeśvara)	317, 318
Trikaṇḍavivṛti	370	(Abhinava)	299
Vyākhyāśudhā	383, 384	(Daṇḍanātha)	277, 278
Nāmamālā	310, 326, 388, 390	Nārāyaṇabhaṭṭatṛi	54 to 56, 226, 227, 287

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS.

	PAGE		PAGE
Nārāyaṇadikṣīta	13, 14, 62	Nṛsiṃhasomayājūn	65, 114
Nārāyaṇācārya	357	Nṛsiṃhasūri (Bollabunni)	377
Nārāyaṇaji joshi	256	Nṛsiṃhavarṇitamālā	301
Nārāyaṇapurohita	313, 314	Nṛsiṃhayaajvan	313
Nārāyaṇendra	109	Nṛsiṃhobādhyāya	367
Nārāyaṇiya	54	Nyāyadīpāvalīvyākhyā Candrikā	253
Nārāyaṇiyamu	348	Nyāyamakarandasaṅgraha	253
Narendrapuri	253, 259	Nyāyamañjūṣā	167, 168
Narendrasena	273		
Narmadā	2	OPPERT, G.	403
Narottama	48		
Nathurāma	151	PABBEKA	309
Nayanānanda Śarman	387, 388	Paṇveka	309
Nellore	367	Padacandrikā	48, 380 to 382
Niculakavi	343, 344	Padamālā	165
Nigamadāṇḍanātha	341	Padamañjarī	14, 132
Nighaṇṭusamaya	390, 391, 394	Padasaṅgraha	393, 394
Nighaṇṭusāra	392	Padmagupta	399
Nighaṇṭusēṣa	326	Padmākaraśhaṭṭa	257
Nighaṇṭuvṛtti	164	Padmanābha	92, 173, 252
Nilakaṇṭha (Vyāsa)	188, 189	Pādukāśahasra	231
Nilakaṇṭhabhaṭṭa	318	Pañcāśannighaṇṭusāra	392, 393
Nilakaṇṭha joshi	258	Pañcāstikāya	273
Nilakaṇṭhamiśra	327	Pañcīkā	117
Nilakaṇṭha Śāstri, K. A.	345	Pañditasārvabhauma	381
Nilakaṇṭha vājapeyin	117 to 119	Pāṇini	5, 6, 15, 32, 36, 38, 40, 42, 45,
Nilamukhāyī	380, 381		47, 53, 54, 56, 57, 61, 63, 64, 72, 112,
Nipātīkavyayopasargavṛtti	163 to 165, 292		115, 118, 121, 124, 127 to 131, 133,
Nirukta	80		136, 137, 143, 144, 148, 150, 155, 157,
Nirupamadāṇḍanātha	341, 342		158, 166, 169, 170, 173, 178, 179, 181,
Nityāśoḍaśīkārṇava vyākhyā Setubandha	315		182, 192, 195, 201, 204, 212, 214, 216,
Nittatattvavirbhāva	415		217, 219, 221, 222, 224 to 228, 232,
Nṛhari	377		234, 235, 249, 250, 253, 271, 277
Nṛsiṃha	97, 337	Pāṇinimatadarpaṇa	53
(son of Annadīpt)	59, 60	Pāṇinipradīpa	117, 119
(Śeṣa)	43, 45 to 48, 51, 52	Pāṇinīśāstraprakāśa	41, 42
Nṛsiṃhabhāgavāta (Vepattūr)	319	Pāṇinīyāśāśāstrānusaṅgraha	140
Nṛsiṃhaguru	315	Pāṇinīyāśīkā	127
Nṛsiṃhapāṇḍitīyamu	298	Pāṇinīyāśādanakṣatramālā	192, 415

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
Pañjukuṭṭi	38	170, 176 to 178, 201, 204, 206, 214,	
Paññānāḍu	157	219, 234, 249, 300, 399, 400	
Parakkālayati	72, 73	Patna	193
Paramalaghumañjūṣā	97, 166, 167, 203	Patrapuñja	48
Parameśvara (Kavirāja)	401	Patrapura	151
Parameśvara (son of Rṣi)	415, 417	Periyaperumāl jiyar	62
Parāṇkuṣa	72	Peterson, P. Prof	259, 273
Parāṇkuṣaśarmānuya Jiyar	62	Phālākṣa	410
Paribhāṣābhāṣakara	170	Phamgrāma	158
Paribhāṣāpaddhati	167, 168	Phisūtra	132
Paribhāṣāpāṭha	168, 169	Phisūtravṛtti	133
Paribhāṣāpradīpārcis	143, 170	Piṅgala	303, 306, 307, 311, 315, 319
Paribhāṣāratna	171, 172, 178	Piṅgalabhāvodyota	307
Paribhāṣārthapraśāṅkā	173	Piṅgalachandassūtravyākhyā	
Paribhāṣārthasaṁgraha	62, 172 to 175	Bhāṣyārāja	315
vyākhyā Candrikā	175, 176	Piṅgalārthapradīpa	307
Sārabodhinī	172, 178	Piṅgalavyākhyā	327
Paribhāṣāvṛtti	179 to 182	Poonusvāmivādhyār	368
Paribhāṣāvṛttisaṁgraha	182	Poona	164, 372
Paribhāṣāvṛttivyākhyā	62, 180	Prabhākara vardhana	137
Paribhāṣeṇḍuśekhara	97, 106, 169, 171,	Prabhāvakacārita	326
174, 179, 182 to 184		Prabhāvallabha	311, 312
Paribhāṣeṇḍuśekharavyākhyā	189, 191	Prabbheka	309, 311, 312
Candrikā	187	Prabhveka	309
Citprabhā	187, 415	Prabodhacandrikā	193, 194
Gadā	184	Pradīpavivaraga	117
Sarvamaṅgalā	190, 191	Pradīpikā	205
Tripathnagā	188, 189	Pradīpodyotaṭippaṇa Chāyā	184
Paribhāṣopanyāsa	174	Pradyumnācārya	284
Pārīṣātaharagacampū	48	Prakrīyādīpa	284
Pārthasārathimūṣa	327	Prakrīyākalpavallī	59, 60
Paryāyacināmaṇi	410	Prakrīyākaumudī	42 to 47, 51, 63, 78, 271
Paryāyamāñjarī	389	Prakrīyākaumudīvyākhyā	46 to 48
Paryāyapadavāridhi	410	Prakāśa	48, 52, 63
Paryāyaratnamālā	327, 386	Prakrīyāsudhā	53, 54
Paryāyārṇava	327	Prasāda	42 to 48, 53, 117
Paryāyābdatatna	394, 395	Prakrīyāśaṁgraha	271
Patañjali	14 to 18, 23, 30 to 32, 40, 41,	Prakrīyāśāra	267, 268
45, 46, 64, 98, 109, 115, 147, 166, 169,		Prakrīyāśarvasva	54 to 56

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS.

	PAGE		PAGE
Prākṛtacandrikā	48	Puruṣottamadeva	328, 334, 335, 337,
Prākṛtachandassūtra	303, 306, 307	\	371, 405, 412, 413
Prākṛtachandassūtravyākhyā	304	Pūrvamīmāṃsāsūtra	115
Prākṛtapadakośa	395	Pūrvamīmāṃsāsūtrabhāṣya	371
Prākṛtapāṅgalasūtra	304	Purvottaramīmāṃsāvāda-	
Prākṛtaprakāśa	285 to 289	nakṣatramālā	192, 193
Prākṛtaprakāśavṛtti	287	Puṣpasena	341
Prākṛtaprakāśavyākhyā	289		
Prākṛtamajjarī	285, 287 to 289	RABHASA	310, 371, 389
Prākṛtarūpāvalāra	289, 290	Rāghava	339, 340
Prākṛtasūtra	289 to 291,	Rāghavābhyaṅgaya	298
	293, 295, 296	Rāghavācārya (Nadādur)	240
Prākṛtasūtravṛtti	291 to 293	Rāghavan, V., Dr	373
Manoramā	285, 286	Rāghavārya	95
Pramāṇamālānibandhana	253	Rāghavasomayājīn	26, 28
Prameyamāṇikāhikā	273	Rāghavendracāryā	188, 189
Pramuktalingam	158	Rāghavendrasarasvatī	45, 46
Prāpakara	396, 398	Rāghaviya	287, 340
Prasannarāghavavyākhyā	294	Raghudeva	381
Prastāraśekhara	302, 303	Raghunātha (son of Devanātha)	265, 266
Prātipadikāṛthasūtrārthavicāra	196	Raghunāthabhaṭṭa	
Praudhamanoramā	78, 84 to 88, 115, 123,	(son of Govinda)	88, 95, 96, 152, 159,
	159, 174, 183, 250		213, 214, 246, 247
Praudhamanoramāvyākhyā		Raghunāthadikṣita	1
Laghuśabdaratna	84 to 88	Raghunāthajī	256
Pravartakopādhyāya	117	Raghunāthajoshi	142
Praveśaka	227	Raghunātha S'āstrin	386
Prayāga	189, 190	Raghupati	45
Prayogasamgraha	194, 195, 236, 243	Raghuvamśa	389
Prayogasamgrahavyākhyā		Rājamarṅāka	277
Prayogamukha	195, 196	Rājapandita	381
Pṛthivīdhara	265	Rājapura	1
Pṛthivīśvara	137	Rājaraṅgacola	345
Pūjyapāda	297, 391	Rājaraṅgendra	298
Pulakāṅgabhaṭṭa	410	Rājaraṅgiya	345, 346
Puñjarāja	261	Rājataranginī	208
Puṣyarāja	15, 203	Rājendra Cola	345
Pūrnasarasvatī	416	Rājendralāl Mitra	276
Puruṣasūktabhāṣya	347	Rakṣita	370

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
Ramā	381	(Toṇḍaraḍippōḍi)	62
Rāma	35, 381	Rāmapāṇi āda	285
Rāmahadrādhi arin	38	Rāmarāma	203, 247
Rāmahadradiḱṣita	62, 109, 158, 174,	Rāmārāya (Alīya)	295
	180 to 182	Rāmacēvaka	35, 36
Rāmahatṭja (son of Viṭṭhala)	184	Rāmāśrama	84, 86, 383
Rāmacandra	186, 225, 226, 229, 274	Rāmasūri	139 to 141
Rāmācandra (Pāṭhaka)	201, 202	Rāmaswāmī	45
Rāmacandrabhaṭṭa	307	Rāmaswāmī Ayyaṅgār (Pārāsūr)	348
Rāmacandrācārya	42 to 46, 48, 49, 53, 78	Rāmaswāmī Śāstri, V. A.	416
Rāmacandrādhi arin	117 to 119	Rāmaswāmī Yajñan	129
Rāmacandrasarasvatī	117	Rāmavarman	23, 97, 98, 182, 202, 289
Rāmacandra Sarman		Rāmātadraśarman	389
(pupil of Nayaḥānanda)	387	Rāmājaga	34, 290, 328
Rāmacandra Sarma, K.	287, 302	Rāmājagavyākhyā Vidyānīmānolirā	38, 39
Rāmacandra Śastrin (Ātreya)	364	Rāmeśvarabhaṭṭa (Son of Govinda)	318
Rāmacandrāśrama	262, 263, 295	Rāmudurāju (Bucci)	411
Rāmācārya	47, 134	Rāṇakojjivanti	100
Rāmadeva	133	Raṅgācārya (Mudumbai)	66
Rānakṛga (Mauni family)	95	Raṅgācārya, Prof. M.	58
Rāmākṣṇabhaṭṭa	100, 112 to 115, 117	Riṅgācārya (Taṭṭai)	364
Rāmaliṅgasāstrin	236	Raṅganātiladikṣita	13, 14
Rāmālal kapur	205, 206	Raṅgarājadhī arin	192
Rāmāmbā	109	Raṅgaswāmī	238
Rāmānanda	294	(son of Seṣādrī Ayyaṅgār)	352
Rāmānandayogin	319	Raṅgojubhaṭṭa	63, 214 to 217
Rāmānātha	387	Rantideva	371, 381
Rāmānāthapura	35	Ripratyāhārakhyaḍina	184
Rāmānāthavidyāśācaspati	370, 371	Ripratyāhāramahadana	201, 202
Rāmanṇa	364	Ricciardi	278, 279
Rāmānuja (Śrī)	345, 403	Ritavigraḍikṣita	62, 63, 174
Rāmānuja (Suddhasattva)	62	Ritadharma	182
Rāmānujacārya		Rumakota	117, 310, 371, 410
(Aṇṇan)	62	Rutarmālā	310, 371, 391
(Appan)	62	Ratnaratnacayarayamār	272
(Kandādu)	93	Rutavēkhara	167
Rāmānuja piyar (Vidhya)	62	Rutuvavaparikhā	77
(Uthukusāra)	62	Racaleaposhī	259
(Siriya)	62	Rājamaḱṣa	380, 382

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS.

	PAGE		PAGE
Rāyaṇabhakta	307	Śabdārthakalpataru	407
Rudrakumāra	10	Śabdas'abdārthamañjūṣā	327, 328, 336, 409, 410
Rudranighaṇṭu	310, 371, 381		
Rudrasīmha	264, 267	vyākhyā Dhankā	410, 411
Rūpadhara	48	Śabdasaṃskāra	233
Rūpamālā	124	Śabdāsiddhānta	234
Rūpanagara	1	Śabdatāṇḍava	228
Rūparatnākara	381	Śabdendusekhara	85, 98, 100, 101, 202, 203, 394, 395
Rūpavatāra	55, 57, 59, 131	Śabdendusekharavyākhyā	107
Rūpavatāravvyākhyā	59, 60	Jyotsnā	103, 104
ŚĀBARABHĪṢYAVYĀKHYĀ	327	Śābdikacintāmaṇi	38 to 41
Sabaravāmin	137	Śābdikāṇḍakṣā	117
Śabdabhedaprakāśa	404 to 407	Sabhārañjanas'ataka	117
Śabdabhūṣaṇa	5	Śādbhāṣācandrikā	294, 295
Śabdacandrikā	273, 274	Śādbhāṣāvivarāṇa	295, 296
Śabdacintāmaṇi	327, 410	Śādhutvādinirvacana	244
Śābdakaumudī	62, 117, 158	Śāhaṇi	115, 180, 181
Śābdakaumudīvyākhyā	63, 174	Saharājapura	181
Śābdakaustubha	31 to 35, 64, 82, 174, 215 to 217, 219, 228	Śāhasāṅka	333, 398, 399
Śābdakaustubhajīkā	Bhāṇapradīpa	Śāhasāṅkacarita	399, 400, 405, 406
	Prabliā	Sāhu Sālem	260
	Viṣamī	Saint Petersburg	326
Śābdalīṅgārthacandrikā	336, 407, 408	Śajjananighaṇṭu	310
Śābdalīṅgārthacandrikāvyākhyā		Śākaṭāyana	55, 113, 124, 125, 150, 232, 233, 252, 269 to 271, 300
Dīpāntasiddhāñjana	328, 408, 409	Śaktisphuṭa	228
Śābdamālā	232	Sālagrāmaṇḍar	62
Śābdamañjarī	6, 229 to 232	Sālivāhana	263
Śābdānusāśana	252, 269, 273, 291	Samāsacakra	236 to 242
Śābdānusāśanaṇṭī	270, 271	Samāsacūḍāmaṇi	241, 242
Śābdānusāśanavyākhyā	270	Samāsakuṣumāvalī	235, 236
Śābdaprabliā	208	Samāsānirūpaṇa	243
Śābdaratna	6, 85, 106, 144, 328, 410	Samāsapaṭala	243, 244
Śābdaratnākara	388, 389	Samāsasāṅgha	244
Śābdaratnavyākhyā	Bhāṇaprabliā	Sambamūrti (Nalīḍaṇ)	198, 365
Śābdarāva	381, 412, 413	Sāmbamūrtirāmu	241
Śābdarūpamīmāṃsā	328	Sāmbhu	104
		Saṅgamaśūju	134, 135

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
Samgraha	204, 205	Sarasvativilasa	411, 412
Samkara	137, 316	Sarfoṣi	115
Samkarabhaṭṭa	105, 191	Saridvallabhamiśra	411, 412
Samkaramiśra	411	Sarvadarśanakaumudī	53
Sāṃkhyasūtrārtha	330	Sarvadarśanasamgraha	106
Sāṃkrtyāyana (Rāhula)	205	Sarvadhara	381, 387
Samkṣiptabhārata	381, 387	Sarvajñanārāyaṇa	381
Samkṣiptasāra	252, 278 to 281, 283	Sarvalakṣaṇā	137
with Vṛtti	278 to 280	Sarvambikā	291, 295
Samkṣiptasāratīkā	280 to 282	Sarvānanda	346, 370, 381 384 to 387
Samkṣiptasaraṅgikavyakhyā		Sarvarakṣita	161
Kaumudī	281, 282	Sarvārthasāikhāmanī	336
Samkṣiptasāraṭippaṇa	282	Sarvasva	117
Samkṣiptasāravayakhyā		Sarvasvarman	252, 263, 264, 267
Sārarthadīpikā	292, 283	Sarvesvarajavan	28 to 30, 110, 111
Samsārāśarta	381, 412, 413	Sāśvata	310, 371
Samudrabandhayaṇvan	289, 290	Satavāhana	252
Saṅgama	133, 134	Saṭhakopa	154
Saṅghabhaṭṭācārya	327	Saṅghakoparāmāṇujajiyar	62
Sāntanaśācārya	132	Saṅghārī	169
Sāntanu	132, 133	Satidevi	23, 24, 97 to 99, 167,
Saprakaratārāvalī	302		182, 183, 202
Sāradatīlakabhāṣyavivarapa	327	Śaṭśatagāthākośa	396, 398
Sāradīyanamamālā	260	Satyabhamāparīṇaya	48
Sāraṇadeva	161, 310	Satyabhāmaṇḍalasa	48
Sarasvatabhāṣyaṭīkā		Saubhava	204, 206
Padacandrikā	253	Srindaryalahari	340
Sarasvatadhātupāṭha	260, 261	Sayaṇa	129, 133 to 136
Sārasvatamaṇḍana	259	Seśa	42
Sārasvataprakriyā	252 to 259, 261, 370	Seśabhaṭṭa	198
vyākhyā Maṇḍanabhāṣya	258	Seśādri Aṅgaṅār (Majājāmkuḷam)	352
Sarasvatatūtra	253, 262	Seśadrisudhī	170, 171
Sārasvatatūtrapāṭha	261	Seṣakṛpā	48
Sārasvatatūtravyākhyā		Seśāmara	335, 336
Siddhāntacandrikā	262, 263	Seṣaṇḍa	190, 191
Sārasvatavyākaraṇa	252	Seśaśāstrin (Kāśī)	190
Sarasvatīkaṇṭhābhārāṇa	276 to 278	Seśādhānī	74
vyākhyā Hṛdayaśāstrī	277, 278	Seśaja	129
Sarasvatīmakhya	111	Seśagurī Śāstrī M	384, 399

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
(Taṭṭal)	364	Subrahmaṇyadikṣita	357
(Vājasaneyin)	302, 303	Subrahmaṇyasomayājulu	236
S'rīnivāsacampū	302	Sudarsanabhaṭṭācārya	327
S'rīnivāśācārya	230, 375	Sudhā	367
(Vādhyār)	72	Sudhīrṅgāravārtika	167
(Saṭhamarṣaṇa)	155, 156	S'ūdrācāras'īromani	48
(Cakravartī)	117	Sujanabhaṭṭa	328, 336, 407, 408
(Kavītārkikāsīmha)	94	Sukaviṇḍayānandini	317
S'rīnivāśadikṣita	124, 132	Sukhabodhini	118, 119
S'rīnivāśarāghavācārya	74	Sulhana	315, 317
S'rīnivāśarāmānuja jīyar	62	Sumanoranā	112, 152
S'rīnivāśatātācārya	155, 156	Sumanoramani	416
(Velādkuppam)	230	Sumanorāṇjana	302
S'rīnivāśayajvan	230	Sumitrā	265, 266
S'rīpati	265	Sundarapanta Gaṇesa	196
S'rīpatidatta	387	Sundararāja	138, 139
S'rīrāma	22	Sundarēśvarasāstrin	175
S'rīraṅgam	302, 345	Sundares'arayaḥan	117, 119
S'rīraṅagarāja (Cheyyur)	64	Supadma'yākarana	252, 370
S'rīvardhana	137	Sūryanārāyaṇa (Phulla)	375
S'rivira	292	Sūryanārāyaṇasāstrin	74
S'rūgaberapura	23, 97, 182, 202	Suṣeṇamīśra	265
S'rutabodha	323, 324	Sūtraprakāśa	40, 172
S'rutabodhavṛtti	260	Svarasiddhāntacandrikā	124, 132
S'rutabodhavyākhyā Jyotsnā	324	S'vayāṃprakāśānanda	175 to 177
Stein, M.A.	330	S'vayāṃprakāśāttritha	330
S'thānīyatsūtravicāra	246	S'vetavanavāsin	125, 126
Subbarāma	402		
Subbarāyācārya	107	TADDHITĀDHIMĀKRAMA	158
Subbarāyan	154	Taddhīṇapratyayamālā	157
Subbāvadhāni (Jājula)	139	Tattvīyopaniṣad'yākyā Vanamālā	176
(Mohakūṇḍa)	362	Tanjore	5, 6, 14, 58, 62, 109, 115, 117,
Subhagiri	212		158, 180, 193, 405
Subhādga	310, 399, 400	Tapoguccha	260, 261
Subhāṣitāvali	208	Tārakabrahmānandasarasvatī	187, 224, 225
Subhūti	310, 370, 381, 387	Tārakānanda	122
Suodhini	96, 159, 247	Taralā	343
Subrahmanya	370	Tārāpāla	371, 391
(Kavīśvara)	230, 237	Tārāpāni	310

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS

	PAGE		PAGE
Tārāp'ḍa	208	Trikāṇḍarahasya	371
Taraptamapaughasūtravicāra	158, 159	Trikāṇḍarahasyaprahāṣa	371
Tārāvāli	160	Trikāṇḍarśaṣa 310, 328, 334, 335, 371, 381	
Tarkabhāṣā	149	Trikāṇḍi	381
Tarkacandrikā 96, 152, 159, 160, 246, 414		Trilohgasabdānusāsana	297, 300
Tarkadīpikā	109	Trilocanācārya	265
Tarkasāṅgraha	26, 253, 254	Tripāṭhi, T. M.	253, 254
Tātadesīkatātācārya (Tiru)	333	Tripurāri	377
Tattvabindu	415, 416	Trivadi	107
Tattvabodhini	117, 118	Trivandrum	126, 161, 226, 416
Tattvabodhinigūḍhārthadīpikā	117	Trivikrama	290 to 296
Tattvādīpikā	262	Trivikramasūtra	291
Tattvavivekadīpanavākhyā	26	Trivikramavṛtti	290
Tīkāśarvasa 367, 370, 384 to 385		Tryambakayajvan	181
Tilaka	163 to 165	Tukkoji	115
Timma (Sāluva)	278		
Timmabhūpālīya	294	UDĀHARANAMAṆJARĪ	307, 308
Timmadikṣita (Cina)	360	Udayaśhkhara 102 to 104, 143, 144, 170	
Timmanāyaka	316	Udayana	170
Timmayasomayājna (Carkūri)	294	Udayaprabhadeva	167
Tīñantasīromayāṭi	58, 59, 131	Uddyota	16, 19, 21
Tindivanam	272	Udumbarahara	48
Tirumalabhāṭṭa	112, 114	Ujjvaladatta	371
Tirumalācārya	26, 28	Umā	183
Tirumalaguru	360	Uṇadīkoṣa	330 to 331
Tirumalarāya	295	Unadīmarīdīpikā	158
Tirumalayajvan	110, 111	Uṇadīparīśiṣṭa	283
Tirunāṛāyanapuram Jiyar	62	with Vṛtti	283
Tirupparutikkunram	341	Unādisūtra	124, 127
Tiruvāraṅgayya	411	Unādisūtravṛtti 55, 124, 127, 283, 284, 381	
Tiruveṅkatāpa (Bhāradvāja)	360, 367	Upādhyā, A. N.	292
Tiruveṅkatācārya (Hastigiri)	100	Upasargavṛtti	272, 276
Tiruveṅkatāṛmānujajiyar	62	Upendrayāti	110, 111, 173
Tiruvīṣṇanallore	180	Uṣāharapacampū	48
Tiruvattiyur	221	Uṣāniruddha	287
Toḍaramall	48	Ūsmaviveka	381
Travāḍi	1	Utpalini	310, 371, 382, 412, 413
Travencore	54	Utpabhādīya	218
Tribhāṣyaratna	67	Uttaramerūr	125

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
VĀCASPATĪ	333, 371, 399, 400, 412, 413	Vāmanabhaṭṭabāṇa	388, 389
Vācaspṛatimīśra	415	Vāmanapurānamu	295
Vādinātha	265	Vāmanendrasvāmin	88, 89
Vādīndracakracīdāmaṇi	252, 278, 279	Vaiṣṇīdhara	304
Vāgbhaṭa	371	Vaiṣṇīśadana	282
Vaidyaliṅgamudali	364	Vānamāmala: Ayyaśṅgār	230
Vaidyanātha	180, 359	Vandimīśra	189, 190
(Pāyagunḍa)	104, 184 to 187,	Vāṇibhūṣaṇa	301, 305
	203, 219	Varīdācārja	22
(Pulīūr)	180	Varadarāja	56, 57, 60 to 62
(Tatsat)	184	Varadeśvarayajvan	117 to 119
Vaidyanāthadikṣita	62, 63, 169, 172 to	Vārarucaṇarīśiṣṭa	267
	175, 178	Vararuci	45, 61, 115, 137, 194 to 196,
Vaidyanāthasūri	38		243, 244, 264, 285 to 289, 371
Vaijaleśva	193	Vardhamāna	133, 265 to 270, 344, 370
Vaijayanti	302	Vardhamānasamgraha	268
(Kośa)	310, 339, 372,	Vardhamānasāra	268
	388, 402 to 404	Vardhamāna: yākarāṇa	268
Vaiṣṇavāsiddhāntadīpikā	43, 47	Varḍadeśanā	370
Vaiśyavaiṣṇavāsudhākara	373	Varṇavibhāga	203
Vaiyākaraṇabhūṣaṇa	63, 109, 214 to 216	Vasantarāja	387
Vaiyākaraṇabhūṣaṇasāra	63, 106, 109,	Vasubandhu	205
	189, 217 to 219	Vāsudeva	368, 369
vyākhyā Darpana	218	(bhaṭa)	151
Vaiyākaraṇamatonmajjana	117, 214, 219	(father of Dhanarājaya)	390
Vaiyākaraṇatattvapraśāsa	41	Vāsudevadikṣita	115 to 117
Vajrakhadgabbhaṭṭācārja	328	Vāsudevaprabrahmaśāstri	336
Vajraṭankasāśtrin	174	Vāsudevaśāstri (Abha) amkara)	390
Vākyapadiya	15, 30, 83, 204 to 206	Vāsudevavṛtti	298
	208, 217	Vasurāta	204
Vākyapadiyaṭikā	208	Vaṭabhadra	142
Vākyapadiyavyākhyā Paddhati	206, 207	Vaṭāranya	186
Prakāśa	208 to 211	Vedāntabhūṣaṇa	117, 214
Vallabha (Utpabbāditya)	218	Vedāntācārju (Vājapeyapuram)	359
Vallabhadeva	208	Vedāntācārja	123
Vālmīki	289 to 291, 295, 296	Vedāntadeśika	133, 231, 243, 347
Vālmīkiśūtra	294	Vedantanyāyabhūṣaṇa	176
Vāmana	6, 8 to 10, 13, 78	Vedāntarāmānujajiyar	62
(Bucci)	334	Vedāraṭya	415

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS.

	PAGE		PAGE
Veṅḡi	345	Veṅkaṭeśvaraśāstri (Vāvilola)	48, 411
Veṅḡśāstrin	171	Veṅkayya (Koṭaguni)	411
Veṇi	186	Vibhaktiyarthakārikā	212
Veṅkaṭa	99	Vibhramavivēka	415
(Māmiḍi)	407	Vidagdhacūḍāmaṇi	392, 393
(Vājasaneyin)	302	Vidhivivēka	415
Veṅkaṭabhaṭṭa	114	Vidvanmatonmajjani	217
Veṅkaṭācalam	119	Vidvanmukhabhūṣaṇa	212
Veṅkaṭācalavādhyār	221	Vidyābhūṣaṇa	284
Veṅkaṭācārī	230	Vidyādhara	387
Veṅkaṭācārya (Sāṭhamarṣaṇa)	154 to 156	Vidyādharaṇyaka	214, 215
Veṅkaṭādhvarin	111	Vidyānanda	265, 267
Veṅkaṭādrībhaṭṭa	112	Vidyānidhi	137
(Prnāṅga)	212	Vidyānīśa	274
Veṅkaṭāhṛṣṇa	93	Vidyāsūgara	117
(Bālasarasvatī)	295	Vidyāśīla	381
Veṅkaṭanāṭha (Sri)	243	Vidyāśāstrin	274
Veṅkaṭappa (Keladi)	214, 215	Vidyendravana	53, 54
(Bharatam)	376	Vijaya	265
Veṅkaṭarāmasāstrin (Bahurūtam)	99	Vijayanagar	133, 278, 295, 341
Veṅkaṭaraṅgacārya (Caṇḍamārūtam)	70, 100	Vijayaraghunāṭhabhūpāla	38, 39
Veṅkaṭaraṅga	138, 139	Vijayaprabhāśūrī	273, 274
Veṅkaṭārya	361	Vijayarāghavācārya	348, 352
(Ātreya)	195	Vijñānatarāṅgiṇī	265
Veṅkaṭasubbāśāstrin	197	Vikramāditya	193, 371, 412, 413
Veṅkaṭasubrahmanya	41	Vikṛtāvivēka	297, 300
Veṅkaṭasūri (Cena)	319	Viliyambākam	333
Veṅkaṭāśvadhāni (Vāvilola)	76	Vimalasarasvatī	124
Veṅkaṭāyayān (father of Śarveśvara)	29	Vināyaka	121
(father of Tirumala)	110 to 112	(Vāḍindra)	311, 312
Veṅkaṭeśa (Sri Vedāntadeśika)	71	Vindhyavarman	317
(Śrīvatsa)	128, 217	Vinodamañjarī	218
(son of Avadhāna		Vitama	319
sarasvatī)	320, 321	Vitanātha	265, 266
Veṅkaṭeśvara (Annamācārya)	360, 367	Vitapāṇḍya	334, 334
(son of Liṅḡappa)	363 to 366	Vitarāghavācārya	157
(guru of Nilakaytha)	117, 119	Vīrasena (Chauhūṇa)	193
Veṅkaṭeśopādhyāya	359	Vīravara	48, 50
Veṅkaṭeśvaradikṣita	41, 172	Vīreśalingam Pantulu	297, 298, 300

APPENDIX III

	PAGE		PAGE
Vireśvara (Śeṣa)	26, 48	Vṛttalakṣaṇa	322
(son of Bhaṭṭojī)	84 to 86	Vṛttamaṇikosā	302
Virūpākṣayajvan	301	Vṛttamaṇṭika	306 to 308
Viśālākṣi	41	Vṛttaratnākara	309 to 319, 322,
Viśeṣapadaśāridhi	336		236, 325
Viśvabhadrā	249	Vṛttaratnākaraṇyākhyā	305, 317, 318
Viśvaguṇa	206, 207	Candrikā	311, 312
Viśvasahasraṇāmāṅṭikā	330	Dhīśodhini	312, 313
Viśvavilāsa	287	Lalitā	316
Viśvāma	381	Maṇimaṇḍari	314
Viśvakavi	398	Maṇinidhi	313
Viśvakosā	310, 371, 398	Mṛtasamjivani	315
Viśvanātha	304	Sukavibhṛdayānandini	317
Viśvanāthān	368	Vṛttaratnāṅṭava	319
Viśvanāthabhaṭṭa	187	Vṛttaratnāvali	320, 321, 325
Viśvanāthasūri	225, 226	Vṛttaratnāvali yākyā	320, 321, 322
Viśvanāthatarkapañcāna	93, 274	Vṛttavidyut	292
Viśvapati	34	Vṛttidipikā	152, 213, 214, 246
Viśvapraṅkṣa	310, 339, 371, 388, 397 to	Vyādi	137, 169, 204, 333, 371, 399, 400,
	402, 404, 405		412, 413
Viśvarūpa	371, 399, 400	Vyādiniḡhantu	310
Viśveśvara (pupil of Lakṣmidhara)	40	Vyāghrabhūti	142
(son of Venkaṭācala)	221	Vyākaraṇādarsa	282
Viśveśvaradikṣita	41, 42	Vyākaraṇadipavyākhyā Prabhā	225
(son of Mahādeva)	115	Vyākaraṇakrodapatra	67, 132, 219 to
Viśveśvarasāstrin	293		225, 415
Viśveśvaravijaya	117, 119	Vyākaraṇapraśeśaka	226, 227
Viśveśvarudu	357, 358	Vyutpattivāda	33, 91
Viṭṭhala (Śeṣa)	42, 45 to 48, 53, 117		
(Daśaputra)	44, 77	YĀDAVA	310, 339
(Vidagdhaśūḍamaṇi)	369	Yādavābhhyudavayākyā	403
Viṭṭhalabhaṭṭa (Tatsat)	184	Yādavaprakāśa	339, 350, 388, 402 to 404
Vivādaratnākara	303	Yādavarāghavapāṇḍaviyamu	295
Vivaraṇa	371	Yādavendra	304
Vopadeva	113, 150, 252, 253, 274 to	Yadunandana	284
	276, 370	Yajñarāmadiḡṭita	174, 180, 182
Vopālita	371, 381, 399, 400	Yajñasāṁṇin	130
Vrsabhadeva	206, 207	Yajñeśvara	107
Vṛttadyumaṇi	306	Yajneśvarabhaṭṭa (Carakūri)	294, 295

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF SANSKRIT MSS

	PAGE		PAGE
Yanlugantasīromani	48	Yathoddes'akāryakālaparibhāsārtha	
Yanluksamgrahasloka	199	vicāra	201
vyākhyā	201	Yatidharmasamuccaya	403
Yas'avanta	305	Yatindrapravanajpyar	62
Yas'odhara	264, 267	Yogacintāmanī	260
Yas'ovarman	208	Yogesvara	381

ADDENDA AND CORREGENDA

PAGE	COLUMN	LINE	
6	1	6	Add—" He was the paternal uncle of Vāsudevadīksita, 18th century A.D. (Vide page 187, Vol 33 of the Indian Antiquary)" "
14	1	3	Add—" It is understood that the author wrote a commentary on Bhaṭṭoji's Siddhāntakaumudī by the name Pūrṇimā (Vide his Chandovicatitvṛtti, page 256, Vol I of the Des. Cat. of Sanskrit MSS. in the Adyar Library.)" "
107	2	2 from the bottom	Read व्याख्याया.
109	2	14	Read Tarkadīpikā
136	1	2 from the bottom	Read दीक्षित.
164	2	4 from the bottom	Read नैव च नैव च.
202	2	20	Add नागसंहृता.
219	1	17	Read Vol. VI.
258	2	24	Read भाष्यम् .
273	2	25	Read No 14.
294	1	2	Read षड्भाषा.
314	1	2 from the bottom	Read पुरोहितकृता.